

มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์

วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ

Journal of Studies in the Field of Humanities

ปีที่ 31 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2567)

Volume 31 Number 2 (July-December 2024)

ISSN 2985-0568 (Online)

มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์

วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ

ปีที่ 31 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2567)

ISSN 2985-0568 (ออนไลน์)

บรรณาธิการ

รัตนพล ชื่นคำ

KASETSART
UNIVERSITY
FACULTY OF HUMANITIES

Journal of Studies in the Field of Humanities

Volume 31 Number 2 (July-December 2024)

ISSN 2985-0568 (Online)

Editor

Rattanaphon Chuenka

ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ:

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธงรบ รื่นบรรเทิง

คณะบดีคณะมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บรรณาธิการ:

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัตนพล ชื่นคำ

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กองบรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ:

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.กุสุมา รัชสมณี

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ศิริพร ณ ถลาง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.สดชื่น ชัยประสาธน์

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ศาสตราจารย์เกียรติคุณกุลวดี มกราภิรมย์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล

มหาวิทยาลัยมหิดล

ศาสตราจารย์กิตติคุณสุกัญญา สุจนายา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ศาสตราจารย์ ดร.นรกกฤต วันตะเมล์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศาสตราจารย์พรรัตน์ ดำรุ่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.นันทนัย ประสานนาม

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.บุญยจีรา ชีรเวทย์

มหาวิทยาลัยศิลปากร

รองศาสตราจารย์ ดร.สรณัฐ ไตลังคะ

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.สรบุศย์ รุ่งโรจน์สุวรรณ

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

รองศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี มหณรงค์ชัย

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณิชา วัฒนวรกิกกุล

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นัทธ์ชนัน นาถประทาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัญวรัญญ์ กอบศิริธีร์วรา

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร เลิศไพศาลวงศ์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อาจารย์ ดร.เอกพล เจียรพัฒนาคม

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Professor Adrian Vickers

University of Sydney, Australia

Professor Michael Gardiner

University of Warwick, United Kingdom

Professor Peter A. Jackson

Australian National University, Australia

Professor Sharmani Patricia Gabriel

University of Malaya, Malaysia

บรรณาธิการจัดการ:

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐวิทย์ กอบศิริธีร์วรา

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้ช่วยบรรณาธิการจัดการ:

ผาณิตา ชัยดิเรก

สุภาภรณ์ ไชยภักดิ์

สถานที่ติดต่อ:

กองบรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

50 ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์: 0-2579-5566-8 ต่อ 1200

โทรสาร: 0-2561-3485

เว็บไซต์: <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/abc>

ศิลปกรรม:

โชติรส เกตุแก้ว

ภาพปก: “อุปมานิทัศน์เรื่องสันติภาพและสงคราม” (ค.ศ. 1776) โดยปอมเปโอ จิโรลาโม บาโตนี (ค.ศ. 1708-1787)

จิตรกรรมสีน้ำมันบนผ้าใบ สันติภาพกำลังต่อรองกับเทพเจ้าแห่งสงคราม

ที่มา: <https://www.artic.edu/artworks/149778/allegory-of-peace-and-war>

Members of the Advisory Board:

Assistant Professor Thongrob Ruenbanthoeng, Ph.D.	Dean, Faculty of Humanities, Kasetsart University
---	--

Editor in Chief:

Rattanaphon Chuenka, Ph.D.	Assistant Professor, Kasetsart University
----------------------------	---

Members of the Editorial Board:

Kusuma Raksamanee, Ph.D.	Professor Emeritus, Silpakorn University
Cholada Ruengruglikit, Ph.D.	Professor Emeritus, Chulalongkorn University
Siraporn Nathalang, Ph.D.	Professor Emeritus, Chulalongkorn University
Sodchuen Chaiprasathna, Ph.D.	Professor Emeritus, Silpakorn University
Kulwadee Makarabhirom	Professor Emeritus, Kasetsart University
Poonpit Amatyakul	Professor Emeritus, Mahidol University
Sukanya Sujachaya	Professor Emeritus, Chulalongkorn University
Therdchai Choibamroong, Ph.D.	Professor, National Institute of Development Administration
Nottakrit Vantamay, Ph.D.	Professor, Kasetsart University
Pornrat Damrhung	Professor, Chulalongkorn University
Natthanai Prasannam, Ph.D.	Associate Professor, Kasetsart University
Boonjeera Chiravate, Ph.D.	Associate Professor, Silpakorn University
Soranat Tailanga, Ph.D.	Associate Professor, Kasetsart University
Sorabud Rungrojsuwan, Ph.D.	Associate Professor, Mae Fah Luang University
Sumalee Mahanarongchai, Ph.D.	Associate Professor, Thammasat University
Nitchaya Wattanavorakijkul, Ph.D.	Assistant Professor, Kasetsart University
Natchanan Natpratan, Ph.D.	Assistant Professor, Kasetsart University
Ranwarat Kobsirithiwara, Ph.D.	Assistant Professor, Kasetsart University
Siriporn Lertpaisarnwong, Ph.D.	Assistant Professor, Kasetsart University
Ekapol Cheerapatnakom, Ph.D.	Lecturer, Kasetsart University
Adrian Vickers, Ph.D.	Professor, University of Sydney, Australia

Michael Gardiner, Ph.D.

Professor, University of Warwick, United Kingdom

Peter A. Jackson, Ph.D.

Professor, Australian National University, Australia

Sharmani Patricia Gabriel, Ph.D.

Professor, University of Malaya, Malaysia

Managing Editor:

Ranwarat Kobsirithiwara, Ph.D.

Assistant Professor, Kasetsart University

Assistant Managing Editors:

Phanita Chaidirek

Supaporn Chaiyabhat

Editorial Address:

Journal of Studies in the Field of Humanities,
Faculty of Humanities, Kasetsart University
50 Ngam Wong Wan Rd., Lat Yao, Chatuchak,
Bangkok 10900, THAILAND
Telephone: 0-2579-5566-8 # 1200
Fax: 0-2561-3485
Website: <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/abc>

Design and Artwork:

Chotirot Ketkaeo

Cover: "Allegory of Peace and War" (1776) by Pompeo Girolamo Batoni (1708-1787).
Oil on canvas. Personified Peace is negotiating with Mars, Roman god of war.
Source: <https://www.artic.edu/artworks/149778/allegory-of-peace-and-war>

วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ

วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการเป็นวารสารวิชาการราย 6 เดือน (2 ฉบับต่อปี) คือ ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน และฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยกองบรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ จัดพิมพ์วารสารนี้เพื่อส่งเสริมให้คณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาและผู้สนใจได้ศึกษาค้นคว้าวิจัยและเผยแพร่ผลงานวิชาการ ตลอดจนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการทางด้านมนุษยศาสตร์และศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้อง

กองบรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์วิชาการยินดีรับต้นฉบับผลงานวิชาการที่เป็นบทความวิจัย (research article) บทความวิชาการ (academic article) บทความปริทรรศน์ (review article) หรือบทวิจารณ์หนังสือ (book review) ซึ่งเขียนเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ เนื้อหาของบทความต้องเกี่ยวกับสาขาวิชามนุษยศาสตร์หรือสาขาวิชาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ ภาษา ภาษาศาสตร์ การเรียนการสอนภาษา การแปล วรรณคดี คติชนวิทยา ประวัติศาสตร์ ปรัชญาและศาสนา นิเทศศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ ดนตรี ศิลปะการแสดง ทัศนศิลป์และการท่องเที่ยว

บทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารวิชาการฉบับใดมาก่อน เว้นแต่เป็นการปรับปรุงจากผลงานที่ได้เสนอในการประชุมวิชาการและต้องไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น

บทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ทุกบทความจะต้องผ่านการกลั่นกรองคุณภาพแบบไม่เปิดเผยตัวตนสองทาง (double-blind review) โดยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขานั้นหรือสาขาที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 3 คน ผลการพิจารณาจากกองบรรณาธิการถือเป็นที่สุด

เมื่อพิจารณาเสร็จสิ้นแล้ว กองบรรณาธิการจะประสานกับผู้เขียนเพื่อให้แก้ไขต้นฉบับและส่งกลับมายังกองบรรณาธิการภายในกรอบเวลาที่กำหนด

ผู้ส่งบทความกรุณาส่งต้นฉบับบทความตามช่องทางและรูปแบบที่กำหนดไว้ในข้อแนะนำในการส่งบทความ (กรุณาดูรายละเอียดท้ายเล่มหรือเว็บไซต์ของวารสาร <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/abc>)

ข้อคิดเห็นใดๆ ที่ปรากฏในวารสารเป็นของผู้เขียนแต่ละคน คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และ
กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นพ้องด้วยและไม่ถือว่าเป็นความรับผิดชอบของคณะมนุษยศาสตร์และ
กองบรรณาธิการ

ลิขสิทธิ์บทความของผู้เขียนและของคณะมนุษยศาสตร์ ซึ่งได้รับการสงวนสิทธิ์ตามกฎหมาย การตีพิมพ์ซ้ำ
ต้องได้รับอนุญาตจากผู้เขียนและกองบรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์วิชาการโดยตรงเป็นลายลักษณ์อักษร

About the Journal of Studies in the Field of Humanities

The Journal of Studies in the Field of Humanities is a biannual academic journal, published in two issues each year: the January-June issue, and the July-December issue.

Through the publication of this journal, the Editorial Board of the Faculty of Humanities, Kasetsart University, aims to promote distinguished works of lecturers, researchers, academics, students, and any interested individuals, and to encourage knowledge exchange in humanities and related disciplines.

The Editorial Board welcomes submissions of the following manuscripts, either in Thai or in English: research articles, academic articles, review articles, or book reviews. Each contribution must address issues in humanities or related disciplines, such as language studies, linguistics, language learning and teaching, translation, literature, folklore, history, philosophy and religion, communication arts, information science, music, performing arts, arts and tourism.

The submitted manuscripts must not have been published in any other academic journals, or be under the consideration of any other academic journals. Conference articles that have been revised specifically for publication, however, are eligible.

Each submitted manuscript will be double-blind reviewed by at least three experts. The decision of the Editorial Board is final.

In the case of successful submission, the Editorial Board will inform the author of any changes or revisions that have to be made. The author then needs to edit the manuscript and send it back to the Editorial Board within an agreed timeframe.

The author should submit the manuscript in the APA format through the journal's website – <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/abc>

The opinions apparent in each published article are strictly of its respective author; the Faculty of Humanities, Kasetsart University, and the Editorial Board do not necessarily agree with and hold no responsibility to such opinions.

All rights to the articles published in this journal belong to the authors and the Faculty of Humanities, and are under the protection of the laws. Reproduction of the content in any form requires direct, written permissions from the author of each article and the Faculty of Humanities.

ถ้อยแถลงจากบรรณาธิการ

วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ (Journal of Studies in the Field of Humanities) ปีที่ 31 ฉบับที่ 2 ประกอบด้วยบทความ 21 เรื่อง แบ่งเป็นบทความวิจัย 18 เรื่อง และบทความวิชาการ 3 เรื่อง มีเนื้อหาสาระและข้อค้นพบทางวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และศาสตร์ที่เกี่ยวข้องหลากหลาย ชวนติดตาม

บทความวิจัย ด้านภาษา ภาษาศาสตร์ และการเรียนการสอนภาษา ได้แก่ “การวิเคราะห์วาทกรรมหลักในบริบททางประวัติศาสตร์ “ว่าด้วยความเป็นหนึ่งเดียวกันทางประวัติศาสตร์ของชาวรัสเซียและยูเครน” (ค.ศ. 2021) ของวลาดีมีร์ ปูติน” ของปริตต์ อรุณโอษฐ์ “มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรมสื่อภาครัฐภาษาไทย” ของธรรมวัฒน์ พัฒนาสุทธินนท์ และศิริพร ภักดีผาสุข “ภาพตัวแทนวัยรุ่นในหนังสือพิมพ์ออนไลน์ของไทย: การวิเคราะห์ข่าวเชิงวิพากษ์” ของวิภาวี ฝ่ายเทศ วิไลศักดิ์ กิ่งคำ และเมธาวี ยุทธพงษ์ธาดา “การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของกริยาเรียงกับบทบาททางความหมายของหน่วยนามร่วม” ของมุกข์ดา สุขธาราจารย์ “Use of Comparison and Contrast Transition Signals in Thai EFL Students’ Writing: A Corpus-Based Study” ของ Wannasiri Thummanuruk “วลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทในภาษาสเปน” ของวรัญญา มอโท และศศิชา ไพบุญย์ศิริชน “ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้กับการผลิตเสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่น: กรณีศึกษาผู้เรียนชาวไทยที่มีประสบการณ์เรียนรู้และฝึกฝนเสียงสูงต่ำ” ของยุพกา พุกขิมา และ “การวิเคราะห์เปรียบเทียบหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรม: เนื้อหาและโครงสร้างหนังสือเรียนในประเทศไทย” ของปรัชญาภรณ์ รัตนพงศ์ภิญโญ

บทความวิจัย ด้านการท่องเที่ยวและการบริการ ได้แก่ “อิทธิพลของการรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอกต่อความตั้งใจลาออกของบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว” ของประพนธ์ โอสดสัมพันธ์สุข และดลฤทัย เจียรกุล และ “การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มีพิพธิภัณฑ์และชุมชนย่านบางลำพูเป็นศูนย์กลาง” ของกัญญารินทร์ ไชยจันทร์ และดวงรักษ์ จันแดง

บทความวิจัย ด้านวรรณคดีและศิลปะการแสดง ได้แก่ “ลงทรงสุหรัย: กระบวนท่ารำสำคัญของละครในเรื่องอิเหนา” ของอิสริชัย พรหมเสน ศุภชัย จันทรสุวรรณ และเสาวณิต วิงวอน และ “บทละครพงศาวดารของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์: กลวิธีทางวรรณศิลป์ในการนำเสนอประวัติศาสตร์ในบริบทสังคมสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” ของจตุธรรม แซ่ลี และปัทมา ศิขประเสริฐกุล

บทความวิจัย ด้านดนตรี ได้แก่ “การศึกษาเพลงไทยที่เกี่ยวข้องกับนกสู่แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานทางดุริยางคศิลป์: นกชายเลนปากช้อน” ของปกป้อง ขำประเสริฐ และบุษกร บิณฑสันต์ และ “วัฒนธรรมดนตรีของชาวม้ง หมู่บ้านห้วยแล้ง ตำบลท่าข้าม อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย” ของชุตติพร สุวรรณโคตร และศรัณย์ นักรบ

บทความวิจัย ด้านนิเทศศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ได้แก่ “การสื่อสารเพลงผ่านสื่อสังคมออนไลน์สู่สภาวะเพลงดีดหู” ของกรวิษฐ์ ไทยฉาย และชวพร ธรรมนิตยกุล และ “Online Beauty Culture and the Monetization Practices of Thai Social Media Influencers on TikTok” ของ Nunnapan Puathanawat และ Supathida Kulpavaropas

บทความวิจัย ด้านปรัชญาและศาสนา ได้แก่ “มโนทัศน์เรื่องการเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมบนสังคมออนไลน์ตามทัศนะของพุทธจริยศาสตร์” ของภูษิต รัตนถาวรกิติ และธีรวัฒน์ แสงแก้ว และ “ความเป็นเอกะ สัจจะ และการประสาทพร: อรรถาธิบายว่าด้วยพระองค์แห่งศาสนาสิกข์” ของอภิรัฐ คำวัง

นอกจากนั้น ยังมีบทความวิชาการ 3 เรื่อง ได้แก่ “พระปรมาภิไธยสมัยรัตนโกสินทร์: นัยแห่งนามกับความสัมพันธ์ทางสังคม” ของปรัชญา ปานเกตุ “ชาวลวง: ข้อเสนอแนะวิธีแก้ปัญหาลิขสิทธิ์ออนไลน์ต่อรัฐบาลจากกรณีศึกษาของ 6 ประเทศ ใน 6 ทวีป” ของวัชร จิรัฐติกาลกิจ และ “เทคนิคการแปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยในหนังสือ “Dance Improvisation” ของจอยส์ มอร์เกนรธ” ของภัชกรชา แก้วพลอย

ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิประเมินผลงาน ผู้เขียน ผู้อ่าน ตลอดจนกองบรรณาธิการทุกคนที่ร่วมกันขับเคลื่อนวารสารมนุษยศาสตร์วิชาการให้เป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนและถกเถียงประเด็นต่างๆ ทางมนุษยศาสตร์และศาสตร์ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง กองบรรณาธิการวารสารยังคงดำเนินงานด้วยระบบและกลไกของวารสารตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารวิชาการที่อยู่ในฐานข้อมูลของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thailand Citation Index Centre-TCI) เพื่อส่งมอบแสงแห่งปัญญา อันจะเป็นรากฐานแห่งสันติภาพของสังคมอย่างยั่งยืน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัตนพล ชื่นคำ

บรรณาธิการ

สารบัญ

Content

หน้า

บทความวิจัย

Research articles

- การวิเคราะห์วาทกรรมหลักในบริบททางประวัติศาสตร์ “ว่าด้วยความเป็นหนึ่งเดียวกัน
ทางประวัติศาสตร์ของชาวรัสเซียและยูเครน” (ค.ศ. 2021) ของวลาดีมีร์ ปูติน 1
- An Analysis of Significant Discourses in Historical Context in “On the Historical Unity of
Russians and Ukrainians” (2021) by Vladimir Putin**
- ปริตต์ อรุณโชนฐ์
Parit Aroonoast
- มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรมสื่อภาครัฐภาษาไทย 29
- Conceptual Metaphors Related to the Pandemics in Thailand in Thai Government Media Discourse**
- ธรรมวัฒน์ พัฒนาสุทธินนท์
Thammawat Phatthanasutinon
ศิริพร ภาคดีผาสุข
Siriporn Phakdeephasook
- ภาพตัวแทนวัยรุ่นในหนังสือพิมพ์ออนไลน์ของไทย: การวิเคราะห์ข่าวเชิงวิพากษ์ 57
- Youth Representations in Thai Online Newspapers: Critical News Analysis**
- วิภาวี ฝ่ายเทศ
Wipawee Fivetes
วิไลศักดิ์ กิ่งคำ
Wilaisak Kingkham
เมธาวี ยุทธพงษ์ธาดา
Methawee Yuttapongtada
- การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของกริยาเรียงกับบทบาททางความหมายของหน่วยนามร่วม 79
- An Analysis of the Relationship between Serial Verbs and the Semantic Roles of Their Arguments**
- มุกชดา สุขธาราจารย์
Mukda Suktarachan

Use of Comparison and Contrast Transition Signals in Thai EFL Students' Writing: 105

A Corpus-Based Study

การใช้คำเชื่อมแสดงการเปรียบเทียบในงานเขียนภาษาอังกฤษของผู้เรียนชาวไทย
ซึ่งเรียนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ: การศึกษาตามแนวทางภาษาศาสตร์คลังข้อมูล

Wannasiri Thummanuruk

วรรณศิริ ธรรมานุรักษ์

วลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทในภาษาสเปน 127

Spanish Prepositional Phrases

วรัญญา มอโฑ

Varanya Morto

ศศิชา ไพบุญย์ศิริธน

Sasicha Paiboonsirithon

ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้กับการผลิตเสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่น: 140

กรณีศึกษาผู้เรียนชาวไทยที่มีประสบการณ์เรียนรู้และฝึกฝนเสียงสูงต่ำ

Correlation between the Perception and Production of Japanese Pitch Accents:

A Case Study of Thai Learners with Experience Learning and Practicing Japanese Pitch Accents

ยุพกา ฟุกุชิม่า

Yupaka Fukushima

การวิเคราะห์เปรียบเทียบหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรม: 164

เนื้อหาและโครงสร้างหนังสือเรียนในประเทศไทย

A Comparison of Japanese for Hotel Business Textbooks:

Topics and Structures of Textbooks in Thailand

ปริญญารณ รัตนพงศ์ภิญโญ

Pratyaporn Rattanapongpinyo

อิทธิพลของการรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอกต่อความตั้งใจลาออก 185

ของบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

The Influence of Perceived External Employability on the Intention to Quit

of Tourism Industry Personnel

ประพนธ์ โอสอดสัมพันธสุข

Prahpon Osodsampransook

ดลฤทัย เจียรกุล

Dolruthai Jiarakul

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มีพิพิธภัณฑ์และชุมชนย่านบางลำพูเป็นศูนย์กลาง	211
Museum-Centric and Bang Lamphu Community-Based Creative Tourism Development	

กัญญารินทร์ ไชยจันทร์
Khunyarin Chaijan
ดวงรักษ์ จันแดง
Doungrak Chantang

ลงทรงสุหรัย: กระบวนท่ารำสำคัญของละครในเรื่องอิเหนา	227
Long Song Surai: The Significant Choreography of the Royal Court Dance Drama of <i>Inao</i>	

อิสรัชย์ พรหมเสน
Itsarachai Phromsen
ศุภชัย จันทรสุวรรณ
Supachai Chansuwan
เสาวณิต วิงวอน
Sauvanit Vingvorn

บทละครพงศาวดารของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนารธิปประพันธ์พงศ์: กลวิธีทางวรรณศิลป์ในการนำเสนอประวัติศาสตร์ในบริบทสังคมสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	246
Chronicle Plays by Prince Narathippraphanphong: Literary Techniques in Presenting History in the Social Context of His Majesty King Chulalongkorn's Era	

จตุธรรม แซ่ลี
Chatutham Saelee
ปัทมา ธีษประเสริฐกุล
Pattama Theekaprasertkul

การศึกษาเพลงไทยที่เกี่ยวข้องกับนกสู่แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานทางดุริยางคศิลป์: นกชายเลนปากช้อน	271
A Study of Thai Songs Related to Birds as An Inspiration for the Creation of	

Doctoral Music Composition: "Spoon-Billed Sandpiper"	
---	--

ปกป้อง ขำประเสริฐ
Pokpong Khamprasert
บุษกร บิณฑสันต์
Bussakorn Binson

วัฒนธรรมดนตรีของชาวม้ง หมู่บ้านห้วยแล้ง ตำบลท่าข้าม อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย	289
Musical Culture of the Hmong in Huay Laeng Village, Tha Kham Sub-District, Wiang Kaen District, Chiang Rai	
ชุตติพร สุวรรณโคตร Chutiporn Suwannakote ศรัณย์ นักรบ Saran Nakrob	
การสื่อสารเพลงผ่านสื่อสังคมออนไลน์สู่สภาวะเพลงติดหู	310
Communicating and Creating Earworms through Social Media	
กรวิชัย ไทยฉาย Korrawit Thaichay ชวพร ธรรมนิตยกุล Chawaporn Dhamanitayakul	
Online Beauty Culture and the Monetization Practices of Thai Social Media Influencers on TikTok	334
วัฒนธรรมความงามออนไลน์และการสร้างรายได้ของโซเชี่ยลมีเดียอินฟลูเอนเซอร์บนติ๊กต็อก	
Nunnapan Puathanawat นันทน์ภรณ์ พัวธนวัฒน์ Supathida Kulpavaropas ศุภธิดา กุลปวโรภาส	
มโนทัศน์เรื่องการทำหน้าที่ทางศีลธรรมบนสังคมออนไลน์ตามทัศนะของพุทธจริยศาสตร์	358
The Concept of Moral Agency on Social Network According to the Perspective of Buddhist Ethics	
ภูษิต รัตนถาวรกิติ Bhusit Rattanathawornkiti ธีรต์มย์ แสงแก้ว Theerat Saengkaew	
ความเป็นเอกะ สัจจะ และการประสาทพร: อรรถาธิบายว่าด้วยพระองค์แห่งศาสนาสิกข์	373
Oneness, Truth and Divine Grace: Explanation of One God in Sikhism	
อภิรัฐ คำวัง Aphirat Kamwang	

บทความวิชาการ

Academic articles

พระปรมาภิไธยสมัยรัตนโกสินทร์: นัยแห่งนามกับความสัมพันธ์ทางสังคม	394
Monarchical Titles in the Rattanakosin Period: Implications and Social Context	
ปริญญ์ ปานเกตุ	
Prachya Parnkate	
ข่าวลวง: ข้อเสนอแนะวิธีแก้ปัญหาในสื่อออนไลน์ต่อรัฐบาลจากกรณีศึกษา	419
ของ 6 ประเทศ ใน 6 ทวีป	
Fake News: Government Policy Recommendations from Case Studies	
in 6 Countries across 6 Continents	
วัชร จิรจิตติกาลกิจ	
Vachara Jirathitikarnkij	
เทคนิคการแปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยในหนังสือ “Dance Improvisation”	442
ของจอยส์ มอร์เกนรอต	
Translation Techniques from English to Thai in <i>Dance Improvisations</i> by Joyce Morgenroth	
พัชราภา แก้วพลอย	
Padparadscha Kaewploy	

การวิเคราะห์วาทกรรมหลักในบริบททางประวัติศาสตร์ “ว่าด้วยความเป็นหนึ่งเดียวกันทางประวัติศาสตร์ ของชาวรัสเซียและยูเครน” (ค.ศ. 2021) ของวลาดีมีร์ ปูติน

Received: 7 August 2023

Revised: 8 March 2024

Accepted: 3 May 2024

ปริตต์ อรุณโอบัว*

งานวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์วาทกรรมที่สำคัญที่ปรากฏในบทความของวลาดีมีร์ ปูติน เรื่อง “ว่าด้วยความเป็นหนึ่งเดียวกันทางประวัติศาสตร์ของชาวรัสเซียและยูเครน” ที่มีการเผยแพร่ในช่วง ค.ศ. 2021 โดยใช้แนวคิดทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ในการศึกษา วัตถุประสงค์ของงานวิจัยประกอบไปด้วย 1) เพื่อศึกษาวิถีปฏิบัติทางวาทกรรมในกระบวนการผลิตการกระจาย และการบริโภคตัวของบทความ 2) เพื่อศึกษาวาทกรรมที่เกี่ยวข้องกับบริบทประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับยูเครนผ่านกลวิธีทางภาษา และ 3) เพื่อศึกษาวิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อการสร้างวาทกรรมดังกล่าว ผลการศึกษาพบว่าตัวบทในบทความของผู้นำเสนอนำเสนอ 5 วาทกรรมหลักเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับยูเครน ได้แก่ “วาทกรรมการมีจุดร่วมทางประวัติศาสตร์ระหว่างรัสเซียกับยูเครน” “วาทกรรมการสนับสนุนและส่งเสริมยูเครนของรัสเซีย” “วาทกรรมผู้นำและชนชั้นนายยูเครนในฐานะอุปสรรคของการสานสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับยูเครน” “วาทกรรมการต่อต้านรัสเซีย” และ “วาทกรรมอิทธิพลจากโลกตะวันตกในยูเครน” วาทกรรมข้างต้นถูกนำเสนอโดยใช้กลวิธีทางภาษาที่หลากหลาย อาทิ การใช้ถ้อยคำหรือวลี การใช้คำอุปมาอุปไมย การใช้วจนกรรม การปฏิเสธ การอ้างสาเหตุ บทความของวลาดีมีร์ ปูตินมีการเผยแพร่เป็นภาษารัสเซีย ภาษายูเครน และภาษาอังกฤษ ผ่านเว็บไซต์ kremlin.ru กลุ่มเป้าหมายหลักประกอบด้วยชาวรัสเซีย ชาวยูเครน และชาวต่างชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักการเมืองจากฝั่งตะวันตก ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างวาทกรรมของผู้นำรัสเซียเชื่อมโยงกับการดำเนินนโยบายต่างประเทศของรัสเซียในภาพรวมและต่อยูเครน ปรากฏการณ์ของภูมิรัฐศาสตร์ในดินแดนยูเรเชียและตัวแสดงทางการเมืองระหว่างประเทศ ตลอดจนปัจจัยด้านเอกลักษณ์ของชาวยูเครนภายใต้การสนับสนุนจากรัฐและชนชั้นนำ

บทความวิจัย

บทคัดย่อ

คำสำคัญ

วาทกรรม;
วลาดีมีร์ ปูติน;
รัสเซีย;
ยูเครน;
ประวัติศาสตร์

* อาจารย์ประจำสาขาวิชารัสเซียและยูเรเชียศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ติดต่อได้ที่: parit.a@

An Analysis of Significant Discourses in Historical Context in “On the Historical Unity of Russians and Ukrainians” (2021) by Vladimir Putin

Received: 7 August 2023

Revised: 8 March 2024

Accepted: 3 May 2024

Parit Aroonoast^{*}

This research analyzes significant discourses in “On the Historical Unity of Russians and Ukrainians” (2021), an article by Vladimir Putin. Critical discourse analysis (CDA) is used as a framework for this research, with the following three goals: 1) studying discourse practices in producing, distributing, and reading the article; 2) examining discourses related to the historical context of Russia-Ukraine relations through linguistic strategies; and 3) exploring social-cultural practices influencing the creation of these discourses. Results are that Putin’s article presents five main discourses on the history of Russia-Ukraine relations: 1) shared historical points between Russia and Ukraine; 2) Russian support and promotion of Ukraine; 3) Ukrainian leadership and elites as obstacles to Russia-Ukraine relations; 4) opposition to Russia; and 5) Western influence in Ukraine. These discourses employ diverse linguistic strategies: words or phrases use, metaphors, speech act, negation, and causal attribution. Putin’s article was published in Russian, Ukrainian and English on the kremlin.ru website. The primary target audiences comprise Russian, Ukrainian, and international readers, especially Western politicians. Factors influencing the creation of Putin’s discourse are linked to overall Russian foreign policy and relations with Ukraine, the Eurasian regional geopolitical situation, and Ukrainian identity supported by the government and elites.

Research Article

Abstract

Keywords

discourse;
Vladimir Putin;
Russia;
Ukraine;
history

^{*} Lecturer, Russian and Eurasian Studies Program, Faculty of Liberal Arts, Thammasat University, e-mail: parit.a@arts.tu.ac.th

1. บทนำ

ในบริบททางประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐต่างๆ มักให้ความสำคัญกับประเทศรอบข้างที่มีพรมแดนติดกับตน จนสามารถเป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดทิศทางนโยบายต่างประเทศของตนได้ สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการเมืองเกี่ยวพันของเจมส์ เอ็น. โรสนาว ด้านปัจจัยภายนอกโดยเฉพาะในระดับประเทศเพื่อนบ้านที่มีผลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐ (Rosenau, 1969) ทั้งนี้เนื่องด้วยปัจจัยด้านที่ตั้งที่เอื้ออำนวยให้เกิดการแลกเปลี่ยนของผู้คนจากหลากหลายวัฒนธรรม การมีวัฒนธรรมร่วมกันของผู้คนในท้องถิ่น การซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าบริการต่างๆ ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างรัฐหรือนครที่ตนใกล้ชิด นอกจากนี้ปฏิเสธไม่ได้เช่นกันว่าความเป็นรัฐที่ใกล้ชิดกันในเชิงที่ตั้งภูมิศาสตร์ส่งผลให้เกิดความผูกพันหรือความสัมพันธ์ในเชิงประวัติศาสตร์หลายลักษณะ ไม่ว่าจะเป็นด้วยรูปแบบของประวัติศาสตร์ความขัดแย้ง ประวัติศาสตร์ความร่วมมือซึ่งล้วนเป็นส่วนสำคัญต่อการดำเนินรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐของตนกับเพื่อนบ้านในยุคปัจจุบันได้ บริบทของความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ทั้งความขัดแย้งและความร่วมมือเป็นที่ปรากฏเด่นชัดในกรณีศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับยูเครนในหลายยุคสมัย

ความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับยูเครนเชื่อมโยงกับประเด็นอำนาจ มายาคติ การครอบงำ ตลอดจนผลประโยชน์ทั้งในระดับทวีปและภูมิภาคที่มีตัวแสดงจากรัฐหรือนอกรัฐอื่นๆ ทั้งนี้หนึ่งในปัจจัยของการกำหนดความสัมพันธ์ของทั้งสองรัฐในอดีตและยังคงเป็นหัวข้อที่มีการกล่าวถึงในปัจจุบัน คือ การมีประวัติศาสตร์ร่วมกันของบรรพบุรุษชาวรัสเซียและยูเครนในอาณาจักรเคียฟรุส (Kievan Rus) โดยหากพิจารณาบทบาทที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ เคียฟซึ่งปัจจุบันเป็นเมืองหลวงของยูเครนเคยเป็นเมืองหลวงที่มีความสำคัญของอาณาจักรดังกล่าว สอดคล้องกับบันทึกประวัติศาสตร์หรือ “Повесть временных лет” (Russian Primary Chronicle) ซึ่งโอเล็ก (Oleg) ผู้ปกครองในขณะนั้นได้กล่าวถึงเมืองเคียฟว่าเป็น “แม่แห่งเมืองต่างๆ ของรัสเซีย” (Минаева, 2022) สะท้อนถึงการได้รับมรดกทางประวัติศาสตร์ของบรรพบุรุษชาวยูเครนที่มาจากอาณาจักรเคียฟรุส

แต่อย่างไรก็ดี ก่อนการย้ายเมืองหลวงมายังเมืองเคียฟของอาณาจักรเคียฟรุส ชาวสลาฟได้เชิญชาวไวคิงนามว่ารูริก (Rurik) มาเป็นผู้ปกครองคนแรกในเมืองซึ่งปัจจุบันตั้งอยู่ที่รัสเซีย โดยมีการอ้างอิงหลักฐาน บ้างก็ว่าในเมืองนอฟโกรอด (Novgorod) บ้างก็ว่าเมืองสตารายา ลาโดกา (Staraya Ladoga) (Минаева, 2022) ในแง่ดังกล่าวสามารถตีความได้ว่าบรรพบุรุษของชาวรัสเซียในปัจจุบันล้วนมีประวัติศาสตร์ร่วมกับบรรพบุรุษของชาวยูเครนสืบเนื่องจากปัจจัยด้านที่ตั้งของเมืองสำคัญต่างๆ ข้างต้น ทั้งนี้เป็นที่น่าสังเกตว่าการพิจารณาเพียงที่ตั้งในอดีตที่อิงกับสถานที่ในปัจจุบันเพียงอย่างเดียวยังเป็นเรื่องที่ระบุได้ยากถึงสถานที่ที่เป็นเจ้าของชาติพันธุ์นั้นๆ เนื่องจากในอดีตยังไม่มีกำหนดอัตลักษณ์ความเป็นชาติและเส้นแบ่งเขตแดนประเทศของชาวรัสเซียและชาวยูเครน เปิดโอกาสให้บรรพบุรุษของทั้งสองชาติสามารถเดินทางและอยู่อาศัยในเมืองต่างๆ ของอาณาจักรได้อย่างไม่เป็นอุปสรรค

นอกจากบริบทด้านที่ตั้ง ข้อมูลทางประวัติศาสตร์จากรัสเซียยังมีการกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับยูเครนที่มีความเชื่อมโยงกันทางชาติพันธุ์ของทั้งสองชาติ กล่าวคือ ชาวรัสเซียและชาวยูเครนล้วนจัดเป็นชาวสลาฟตะวันออก โดยมีนัยยะว่าทั้งสองชนชาติมีความเป็นพี่น้องกันในทางประวัติศาสตร์ (Аванесова & Иванова, 2015) ในขณะที่นักวิชาการและนักประวัติศาสตร์ชาวยูเครนมีความเห็นแย้งในเรื่องดังกล่าว โดยสามารถแบ่งได้เป็นสองมุมมองหลัก มุมมองแรก คือ ชาวยูเครนไม่จัดอยู่ในกลุ่มของชาวสลาฟ โดยพยายามอ้างอิงหลักฐานเพื่อพิสูจน์ข้อมูลดังกล่าว เพื่อเป็นการระบุว่าชาวยูเครนมีความเชื่อมโยงกับชาติพันธุ์เคิร์ดของยุโรป

ในขณะที่อีกมุมมองหนึ่งแม้ว่าจะให้ข้อสรุปว่าเป็นชาวสลาฟ แต่ให้รายละเอียดเพิ่มเติมว่าชาวยูเครนเป็นต้นกำเนิดหลักของชาวสลาฟ (Михайленко, 2017) มุมมองเห็นต่างของนักวิชาการยูเครนจากการปฏิเสธการเป็นส่วนหนึ่งหรือมีลักษณะร่วมกับชาวรัสเซียเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับยูเครนในระดับรัฐที่ไม่ราบรื่น ประกอบกับเหตุการณ์ในบริบทของประวัติศาสตร์บาดแผลด้านความสัมพันธ์ของทั้งสองชาติในยุคสมัยจักรวรรดิรัสเซีย อาทิ การล่าอาณานิคมหรือการออกประกาศวาลูเยฟ (The Valuev Circular) และประกาศเอมส์ (Ems Ukaz) ในการห้ามเผยแพร่ภาษายูเครนในวงการวรรณกรรม ศาสนา และการศึกษา (Таирова-Яковлева, 2013, c. 55) ความสัมพันธ์ในยุคสหภาพโซเวียต อาทิ ภาวะทุพภิกขภัยที่เกิดจากการปล่อยให้ออดอยากหิวโหย (Holodomor) ในช่วง ค.ศ. 1932-1933 ส่งผลให้ชาวยูเครนล้มตายเป็นจำนวนมาก (Касьянов, 2013, c. 277) ทั้งนี้ปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดนโยบายด้านความสัมพันธ์ของรัสเซียกับยูเครนไม่สามารถหลีกเลี่ยงปัจจัยด้านตัวผู้นำได้

ในห้วงเวลาหลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียต ประธานาธิบดียูเครนเป็นหนึ่งในกุญแจสำคัญในการขับเคลื่อนความสัมพันธ์กับรัสเซียและประเทศต่าง ๆ โดยเป็นที่สังเกตว่าผู้นำยูเครนแต่ละยุคมักให้ความสำคัญกับการสร้างความร่วมมือและเข้าหากลุ่มประเทศยุโรปตะวันตกไม่ว่าจะเป็นสหภาพยุโรปและองค์การนาโตซึ่งพร้อมที่จะสนับสนุนอย่างไม่มีเงื่อนไขในระหว่างช่วง ค.ศ. 1990 ถึงต้น ค.ศ. 2000 (Хмылев, 2010, c. 137) ในขณะที่บทบาทกับประเทศรัสเซียเริ่มถอยห่างอย่างเห็นได้ชัดภายหลังการได้รับชัยชนะจากการปฏิวัติสีส้มและการขึ้นครองอำนาจของประธานาธิบดียูเซนโก (Viktor Yushchenko) ในช่วง ค.ศ. 2004 ผู้นำยูเครนได้เลือกเส้นทางแบบยุโรปเป็นต้นแบบในทิศทางการพัฒนาประเทศและตั้งคำถามถึงการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของสหภาพยุโรปและองค์การนาโต (Хмылев, 2010, c. 137) เป้าหมายในการผลักดันยูเครนเพื่อการพัฒนาในทิศทางแบบตะวันตกยังคงได้รับการสานต่อถึงเซเลนสกี (Volodymyr Zelenskyy) ประธานาธิบดียูเครนที่เข้าดำรงตำแหน่งในช่วง ค.ศ. 2019 ส่วนความสัมพันธ์กับรัสเซียอยู่ในจุดที่ตกต่ำ พิจารณาได้จากจุดยืนในการให้ความสำคัญกับสหรัฐอเมริกาในฐานะพันธมิตรหลักเพื่อการคว่ำบาตรและเอาชนะรัสเซียจากการรุกรานในดินแดนดอนบาสและไครเมีย (Офис Президента Украины, 2019)

ในฝ่ายของรัสเซีย ปัจจัยที่สำคัญต่อทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับยูเครนคือผู้นำประเทศซึ่งปัจจุบันอยู่ภายใต้การนำของวลาดิมีร์ ปูติน (Vladimir Putin) ผู้มีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจนโยบายต่างๆ ที่เกี่ยวกับยูเครน อาทิ การประกาศคำปราศรัยในปฏิบัติการทางทหารในยูเครนเมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2022 ด้วยเหตุผลด้านความมั่นคง การปกป้องผู้คนจากนีโอนาซี และอื่นๆ (Президент России, 2022) และหนึ่งในถ้อยคำของผู้นำที่กล่าวถึงบริบทความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับยูเครนปรากฏอย่างเด่นชัดในบทความผู้นำเรื่อง “ว่าด้วยความเป็นหนึ่งเดียวกันทางประวัติศาสตร์ของชาวรัสเซียและยูเครน” (Об историческом единстве русских и украинцев) (Путин, 2021) ถือเป็นการกล่าวถึงบริบททางประวัติศาสตร์ของทั้งสองชนชาติเพื่อสร้างการรับรู้ให้กับผู้รับสารทั้งชาวรัสเซีย ชาวยูเครน และประชาคมโลก ท่ามกลางวิกฤตการณ์ความขัดแย้งและการไม่ลงรอยระหว่างรัสเซียกับยูเครนก่อนการก้าวไปสู่ภาวะสงครามในปีถัดมา ผู้วิจัยเลือกศึกษา วาทกรรม “ว่าด้วยความเป็นหนึ่งเดียวกันทางประวัติศาสตร์ของชาวรัสเซียและยูเครน” เนื่องจากเป็นบทความที่แสดงถึงทัศนะและมุมมองของผู้นำรัสเซียที่มีต่อยูเครนได้อย่างเด่นชัด ไม่ว่าจะเป็นการนำเสนอข้อมูลทางประวัติศาสตร์เพื่อมาสนับสนุนความคิดความเชื่อของผู้เขียน การนำเสนอมุมมองของผู้นำรัสเซียที่มีต่อยูเครน และหลายประเทศในโลกตะวันตกซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากต่อทิศทางการดำเนินนโยบายต่างประเทศของรัสเซียที่มีต่อยูเครนและประเทศอื่นๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับยูเครนและบริบทความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับยูเครน

บทความนี้เน้นศึกษาวาทกรรมด้านความสัมพันธ์ที่ปรากฏในบทความของปุตินผ่านแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ในฐานะกรอบแนวคิดในการศึกษา เนื่องจากเป็นแนวคิดและทฤษฎีที่สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาษาในฐานะสิ่งประกอบสร้างความหมายและความคิดกับปรากฏการณ์ทางสังคมและอำนาจที่แฝงอยู่ในวาทกรรมได้อย่างเด่นชัด มีการให้ความสำคัญกับมิติทางภาษาและมิติทางสังคมอย่างเท่าเทียมกัน เนื่องจากทั้งสองมิติส่งอิทธิพลซึ่งกันและกัน การศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์เป็นการศึกษาในรูปแบบสหสาขาที่เปิดโอกาสให้เกิดความเข้าใจไม่เพียงในมิติทางภาษา แต่ยังเป็นการอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ในสังคมเพื่อให้ผู้คนได้ตระหนักถึงสิ่งที่อยู่เบื้องหลังการใช้ภาษา (กฤษดาพรรณ หงส์ลดารมภ์, 2543, น. 17; Goodard, 1998) เนื่องจากภาษาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อความคิดและความเชื่อของผู้คนในสังคม (Fairclough, 1996) ตัวภาษาที่ใช้ในการสื่อสารมีการสร้างและถูกเลือกสรรอย่างเป็นระบบเพื่อเป้าประสงค์บางประการ (Halliday & Matthiessen, 2004, pp. 29-30) การศึกษาบทความของวลาดิมีร์ ปุตินในบริบทความสัมพันธ์ระหว่างชาวรัสเซียกับยูเครนผ่านแนวคิดดังกล่าวจึงสามารถสะท้อนมุมมองที่ปรากฏทั้งในตัวภาษาและสิ่งที่อยู่เบื้องหลังภาษา เพื่อสร้างการรับรู้วาทกรรมของผู้นำรัสเซียซึ่งสามารถเป็นกรณีศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับสังคม ตลอดจนบริบทของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาวิถีปฏิบัติทางวาทกรรมในกระบวนการผลิต การกระจาย และการบริโภคตัวของบทความของวลาดิมีร์ ปุติน
- 2.2 เพื่อศึกษาวาทกรรมที่เกี่ยวข้องกับบริบทประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับยูเครนผ่านกลวิธีทางภาษาในบทความของวลาดิมีร์ ปุติน
- 2.3 เพื่อศึกษาวิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อการสร้างวาทกรรมที่เกี่ยวข้องกับบริบทประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับยูเครน

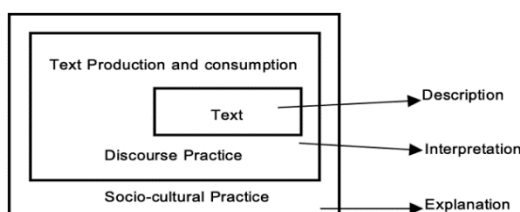
3. แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

คำว่า “discourse” ในภาษาอังกฤษถูกนำเสนอในภาษาไทยด้วยคำว่า “วาทกรรม” และมีคำนิยามในสองลักษณะทั้งจากมุมมองทางภาษาศาสตร์และสังคมศาสตร์ กรณียาชาศาสตร์ หมายถึง “ภาษาที่อยู่ในระดับที่สูงกว่าประโยคและอนุพากย์” (Stubbs, 1983, p. 1) วาทกรรมในบริบทดังกล่าวสามารถแทนที่ด้วยคำว่า “สัมพันธสาร” ซึ่งถูกเสนอโดยยอมารา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ คำว่า “ปริจเฉท” โดยเพียรศิริ วงศ์วิภาณนท์ หรือคำว่า “ระบบข้อความ” โดยชลธิชา บำรุงรักษ์ (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556, น. 2) ในขณะที่มิติทางสังคมศาสตร์มีความเชื่อมโยงกับภาษาศาสตร์ กล่าวคือ วาทกรรมมีความเกี่ยวข้องกับการกระทำทางสังคมที่ปรากฏขึ้นจากถ้อยคำพูดของบุคคล โดยถ้อยคำสามารถสร้างความหมายและชุดความคิดที่ส่งผลกระทบต่อวิถีปฏิบัติและการกระทำทางสังคม (จันทิมา อังคพณิกิจ, 2561, น. 19) บริบทความสัมพันธ์ระหว่างวาทกรรมกับโครงสร้างทางสังคมมีลักษณะของ

การที่ปัจจัยหนึ่งมีผลต่อปัจจัยหนึ่ง สอดคล้องกับมุมมองของแฟร์คลัฟและโวดัก (Fairclough & Wodak, 1997, p. 48) ที่กล่าวว่า “วาทกรรมถูกกำหนดโดยสถานการณ์ สถาบัน ตลอดจนโครงสร้างทางสังคม และในขณะเดียวกัน วาทกรรมเองก็กำหนดสถานการณ์ สถาบัน และโครงสร้างทางสังคมด้วยเช่นกัน”

วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis) เป็นหนึ่งในแนวคิดทฤษฎีที่มุ่งศึกษา วิเคราะห์วาทกรรมอันประกอบขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับโครงสร้างทางสังคม ภาษาจัดเป็นทรัพยากร สำคัญที่ผู้กระทำทางสังคมใช้ “ในกระบวนการปฏิสังสรรค์ (Interaction) ทำการปะทะประสาน (Articulation) เพื่อผลิตสร้าง (Production) ปฏิบัติการทางสังคมขึ้นมาใหม่” (สามชาย ศรีสันต์, 2557, น. 71) ในกรอบการศึกษา วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ของแฟร์คลัฟ (Fairclough, 1995a) ประกอบขึ้นจาก 3 มิติที่สำคัญดังต่อไปนี้ 1) ตัวบท (Text) 2) วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม (Discourse Practice) และ 3) วิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรม (Socio-cultural Practice) ตามที่ปรากฏในภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1. วาทกรรมและกรอบมิติทั้งสาม (ที่มา: Fairclough, 1995b, p. 59)

ในมิติที่หนึ่ง ด้านตัวบท (Text) หมายถึง ภาษาเขียนหรือภาษาพูดที่ผ่านการสร้างข้อความแบบต่อเนื่อง และสัมพันธ์กัน จัดเป็นองค์ประกอบที่เล็กที่สุดของวาทกรรม โดยสามารถพิจารณาได้จากคำศัพท์ อนุประโยค การเชื่อมโยงความ ตัวบทมีหน้าที่ในการเรียบเรียงความ ถ่ายทอดความคิด ระบบความรู้ ความเชื่อ หรืออุดมการณ์ต่างๆ (Fairclough, 2003; Halliday, 1978) มิติที่สอง คือ วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม (Discourse Practice) ซึ่งเป็นกระบวนการในการผลิต การแพร่กระจาย และการบริโภค โดยพิจารณาว่าใครเป็นผู้ผลิต มีรูปแบบ การเผยแพร่ในรูปแบบใดที่ทำให้สามารถรับรู้ถึงความรู้ ความคิด หรืออุดมการณ์ที่ผ่านการผลิตซ้ำและผ่านการปรับปรุงไปเป็นรูปแบบใหม่ และมิติที่สาม คือ วิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรม (Socio-cultural Practice) เป็นความสัมพันธ์แวดล้อมในทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับตัวบท โดยพิจารณาความเชื่อมโยงระหว่างภาษา สื่อ และสภาพแวดล้อมว่ามีความเกี่ยวข้องกันอย่างไร วาทกรรมจึงเรียกได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางสังคม

ในงานวิจัยนี้เน้นการนำเสนอผลการศึกษาทั้งสามมิติ กล่าวคือ ในมิติด้านตัวบท ศึกษาวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาในบทความของวลาดิมียร์ ปูตินที่นำเสนอวาทกรรมที่เกี่ยวข้องกับบริบทประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับยูเครน ในมิติที่สอง พิจารณาวิถีปฏิบัติทางวาทกรรมเพื่อทราบถึงการผลิตและการแพร่กระจายตัวบทที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับยูเครน และในมิติที่สาม หรือวิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรม นำเสนอสถานการณ์หรือปัจจัยทางสังคมที่มีความเชื่อมโยงกับวาทกรรมข้างต้น

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม

งานวิจัยในกรอบของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ของแวดวงวิชาการไทยได้รับการศึกษาในหลากหลายลักษณะ อาทิ การศึกษาผ่านสื่อมวลชนจาก “ชุดความคิดที่ปรากฏในวาทกรรมเรื่องตลก

ในหนังสือพิมพ์ดุสิตสมิต” (สุนทรี โชติติติก, 2564) ที่ประกอบไปด้วย 9 ชุดความคิด เช่น ชุดความคิดเกี่ยวกับชาติ คนจน ทหาร ความเป็นหญิงและชาย เป็นต้น โดยถูกผลิตขึ้นในภาวะสังคมที่มีรอยต่อก่อนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง การศึกษา “ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับภาพตัวแทนพระสงฆ์ผู้กระทำผิดในวาทกรรมข่าวออนไลน์” (ยุทธการ ปัทมโรจน์ และศิริพร ภักดีผาสุข, 2565) โดยผลการศึกษประกอบไปด้วยตัวแทนพระสงฆ์ผู้กระทำผิด 3 ภาพหลักผ่านกลวิธีทางภาษาต่างๆ เช่น การใช้คำเรียก การใช้มูลบท เป็นต้น “การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ในรายการ “ศาสตร์พระราชา สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน”” (กฤษณะโชติ บัวหล้า, 2564) พบวาทกรรม 5 ชุด อาทิ ตัวบทในการสร้างการยอมรับในระดับนานาชาติ ตัวบทในการต่อต้านการทุจริต และปกป้องความมั่นคงของชาติ การศึกษา “แนวคิด “โชคชะตาร่วมกันสำหรับจีน-อาเซียน” ในสถานการณ์แพร่ระบาดโควิด-19: การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ว่าด้วยการรายงานข่าวภาษาจีน” (เหยา ซือฉี, 2565) ตัวบทประกอบไปด้วยการใช้กลวิธีทางภาษาแบบการใช้คำหรือกลุ่มคำและการแสดงทัศนภาวะ

ในการทบทวนวรรณกรรมความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับยูเครนในแวดวงวิชาการรัสเซีย พบการศึกษาประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ของทั้งสองชาติที่มีจุดร่วมกันในด้านชาติพันธุ์ที่อยู่ในกลุ่มของชาวสลาฟตะวันออกซึ่งถึงเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดเชิงเอกภาพด้านชาติพันธุ์ ตรงกันข้ามกับอุดมการณ์ของความแตกต่างที่สามารถนำไปสู่ผลลัพธ์ทางการเมืองในเชิงลบได้ ในยุคปัจจุบันเนื่องด้วยปัจจัยทางการเมืองในยูเครนทำให้บริบทความสัมพันธ์ของรัสเซียและยูเครนเผชิญกับความท้าทายและซับซ้อนมากขึ้น (Алексеев & Немина, 2014) แม้ว่าจะมีจุดร่วมทางประวัติศาสตร์ของทั้งสองชาติในช่วงแรก แต่กระบวนการในการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ชาวรัสเซียและยูเครนเริ่มต้นขึ้นหลังจากการเข้าพิชิตอาณาจักรเคียฟรุสของชาวมองโกลตาตาร์ ด้วยระบบของรัฐที่แตกต่างส่งผลถึงกระบวนการสร้างชาติของทั้งสองชนชาติ การก่อตัวขึ้นของรัฐชาติสมัยใหม่พัฒนาอย่างเด่นชัดในกลางศตวรรษที่ 19 ในขณะที่ยูเครนประสบปัญหาในช่วงเวลาดังกล่าวและเริ่มพัฒนารัฐชาติอย่างเป็นรูปธรรมในช่วงท้ายของศตวรรษที่ 20 (Аванесова & Иванова, 2015)

บริบทของความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับยูเครนสามารถศึกษาได้ผ่านมุมมองหรือทัศนคติของชาติหนึ่งที่มีต่อชาติหนึ่งหรือทัศนคติที่มีต่อตนเอง โดยพบการศึกษามุมมองของชาวรัสเซียที่มีต่อชาวยูเครนในหลายลักษณะ ได้แก่ นิสัยที่มีความเกลียดชัง ความมั่นใจในตัวเอง ความซื่อสัตย์ การผสมผสานระหว่างความซื่อสัตย์กับการมีวิริยะอุตสาหะ (Беляков, 2015) ในขณะที่งานวิจัยที่ศึกษามุมมองของตนเองด้านชาติพันธุ์ของผู้อยู่อาศัยในรัสเซียที่มีอัตลักษณ์แบบรัสเซียและยูเครน พบว่าสิ่งที่สะท้อนตัวตนของความเป็นรัสเซียคือภาษารัสเซีย แต่อย่างไรก็ตามผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 55 ไม่สามารถระบุลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นของรัสเซียและยูเครนที่มีในตัวเองได้ ไม่ว่าจะเป็นประเพณีของครอบครัว ลักษณะอุปนิสัย อัตลักษณ์ทางอาหาร อันเป็นผลมาจากการผสมผสานของสองชาติพันธุ์ มีเพียงคนส่วนน้อยร้อยละ 15 ที่สามารถแยกแยะลักษณะของรัสเซีย (การมีความเป็นกลางทางอารมณ์ ความรับผิดชอบ ความกล้าหาญ การทำงานหนัก) ออกจากลักษณะของยูเครน (การเปิดกว้าง อารมณ์ที่ดูสดใส ความซื่อสัตย์ ทรัพยากรดี) ได้ (Бубликов & Ермак, 2022) งานวิจัยที่ศึกษาการรับรู้ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันของชาวสลาฟตะวันออกพบว่าชาวรัสเซียมีการรับรู้ความรู้สึกดังกล่าวที่ใกล้ชิดกับชาวเบลารุสมากกว่าชาวยูเครน (Пузанова, Филиппов, & Филиппов, 2017) ทิศทางดังนั้นมีเชื่อมโยงกับสถานการณ์ทางการเมืองและสังคมของทั้งสองประเทศอย่างมีนัยยะสำคัญ

จากการพิจารณางานวิจัยที่ศึกษาบทบาททางนโยบายที่มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับยูเครน พบการศึกษากาใช้นโยบายทางภาษาในยูเครน โดยในช่วงหลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียต ทางยูเครนเน้นนโยบายหนึ่งภาษาหนึ่งประเทศเพื่อเป็นการสร้างอัตลักษณ์ของความเป็นชาติและเป็นสิ่งที่ใช้เพื่อการต่อสู้

ทางการเมืองในบริบทที่ภาษารัสเซียยังมีอิทธิพลอยู่ก่อนหน้านี้ในประเทศ การยกเลิกการใช้ภาษาอื่นๆ ในภูมิภาคช่วง ค.ศ. 2014 เป็นสาเหตุหนึ่งของความขัดแย้งและการปะทะกันระหว่างรัสเซียกับยูเครน (Плотников, 2023) ในบริบทการตัดสินใจและดำเนินนโยบายจากปัจจัยด้านตัวผู้นำรัสเซียพบการศึกษามุมมองของวลาดิมีร์ ปูติน ในบทความ “ว่าด้วยความเป็นหนึ่งเดียวกันทางประวัติศาสตร์ของชาวรัสเซียและยูเครน” โดยวิเคราะห์ผ่านมุมมองทางประวัติศาสตร์ถึงการมีจุดร่วมกันของทั้งสองชนชาติ การปกป้องชาวยูเครนในการนับถือคริสต์ออร์ทอดอกซ์จากโปแลนด์ที่นับถือคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก การให้การสนับสนุนยูเครนทางเศรษฐกิจหลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียต การกล่าวถึงผู้นำและกลุ่มทางการเมืองของยูเครนที่นำประเทศสู่สภาวะวิกฤต (Рожковский, 2022)

งานวิจัยต่างๆ ข้างต้นนำเสนอบริบทความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับยูเครนที่หลากหลายทั้งมิตินโยบาย ปรากฏการณ์ทางสังคม ความคิดหรือทัศนคติ ตลอดจนการวิเคราะห์เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ครอบคลุมถึงงานที่ศึกษามุมมองของผู้นำรัสเซียผ่านบทความ แต่ยังไม่พบการศึกษามุมมองของผู้นำรัสเซียด้านความสัมพันธ์ผ่านแนวคิดทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ การศึกษาในประเด็นดังกล่าวจึงสามารถช่วยเปิดมุมมองการรับรู้วาทกรรมของผู้นำรัสเซียที่มีต่อบริบทความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ระหว่างรัสเซียกับยูเครนได้

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ระหว่างรัสเซียกับยูเครน ปัจจัยที่เชื่อมโยงทั้งสองชนชาติเข้าด้วยกันและบริบทของความขัดแย้ง

2. เก็บรวบรวมข้อมูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งประโยคต่างๆ ที่สะท้อนวาทกรรมที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับยูเครนที่ปรากฏในบทความของวลาดิมีร์ ปูติน เรื่อง “ว่าด้วยความเป็นหนึ่งเดียวกันทางประวัติศาสตร์ของชาวรัสเซียและยูเครน” (On the Historical Unity of Russians and Ukrainians) (Путин, 2021) ในภาษารัสเซียที่มีการเผยแพร่เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม ค.ศ. 2021 ทางเว็บไซต์ทางการของรัฐบาลรัสเซียเพียงบทความเดียว บทความมีความยาว 5,350 คำ 88 ย่อหน้า มีสาระสำคัญในฐานะบทความทางประวัติศาสตร์ของผู้นำรัสเซียท่ามกลางสถานการณ์ความตึงเครียดในความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับยูเครนทางการเมือง

3. เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งที่มาของบทความเพื่อเข้าถึงการผลิตและการกระจายตัวบท รวมถึงนโยบายต่างๆ ของวลาดิมีร์ ปูติน ผู้นำรัสเซียที่มีผลต่อวาทกรรมประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับยูเครน

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม (Discourse Practice) เพื่อเข้าใจถึงกระบวนการผลิตและการกระจายตัวของบทความของวลาดีมีร์ ปูติน ผู้นำรัสเซีย โดยในขั้นตอนดังกล่าวจะศึกษาถึงที่มาของการสร้างบทความของผู้นำรัสเซียว่าถูกสร้างขึ้นมาอย่างไร มีที่มาที่ไปอย่างไร ได้รับการเผยแพร่ผ่านช่องทางใด มีผู้เข้าถึงข้อมูลเป็นใคร ในสัดส่วนเท่าใด

2. วิเคราะห์ตัวบท (Text) ผ่านการศึกษากลวิธีทางภาษาเพื่อใช้ในการสื่อความถึงวาทกรรมในบริบทประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับยูเครน การวิเคราะห์และนำเสนอกลวิธีทางภาษา พิจารณาคำต่าง ๆ ที่ผู้เขียนบทความสร้างขึ้นว่ามีลักษณะเช่นใด อาทิ การใช้ถ้อยคำหรือวลีที่สนับสนุนและส่งเสริมยูเครนของรัสเซีย โดยสามารถพบตัวอย่าง ได้แก่ ไม่มีนโยบายต่อต้านยูเครน เคารพต่อภาษาและประเพณีของชาวยูเครน การใช้มูลบทเพื่อสื่อสารถึงความรู้ ความเชื่อที่เกิดขึ้นอยู่ก่อนแล้วโดยไม่จำเป็นต้องเอ่ยถึงสิ่งดังกล่าวโดยตรง ตัวอย่างเช่น “ในยุคโซเวียตชาวยูเครนได้เคยดำรงตำแหน่งที่สำคัญที่สุด” เป็นมูลบทที่หยิบยกมาเพื่อสนับสนุนวาทกรรมการมีจุดร่วมทางประวัติศาสตร์ระหว่างรัสเซียกับยูเครนของผู้นำรัสเซีย

3. วิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรม (Socio-cultural Practice) เพื่อศึกษาปัจจัยทางสังคมและการเมืองที่มีอิทธิพลต่อการสร้างวาทกรรมเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับยูเครน โดยศึกษาปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์โดยตรง ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยด้านการดำเนินนโยบายต่างประเทศของรัสเซีย เอกลักษณ์ของชาวยูเครนที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลและชนชั้นนำในประเทศของตน หรือปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพล ได้แก่ ปรากฏการณ์ของภูมิรัฐศาสตร์ในดินแดนยูเรเชียและตัวแสดงทางการเมืองระหว่างประเทศ

5. ผลการวิจัย

5.1 วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมของบทความผู้นำรัสเซีย

การศึกษาวาทกรรมในบริบทประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับยูเครนนี้ปรากฏในบทความของวลาดีมีร์ ปูติน เรื่อง “ว่าด้วยความเป็นหนึ่งเดียวกันทางประวัติศาสตร์ของชาวรัสเซียและยูเครน” และถูกเผยแพร่โดยสำนักงานประธานาธิบดีแห่งรัสเซีย (Office of the President of Russia) การวิเคราะห์วิถีการปฏิบัติทางวาทกรรมจึงอยู่บนพื้นฐานของบทความและช่องทางในการเผยแพร่งกล่าว

บทความ “ว่าด้วยความเป็นหนึ่งเดียวกันทางประวัติศาสตร์ของชาวรัสเซียและยูเครน” (“Об историческом единстве русских и украинцев” ในภาษารัสเซีย และ “Про історичну єдність росіян та українців” ในภาษายูเครน) เป็นหนึ่งในแหล่งข้อมูลทางวิชาการที่ผ่านการรวบรวมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ กล่าวคือ หลักฐานประกอบการเขียนบทความดังกล่าวของผู้นำรัสเซียมีทั้งสิ้น 242 ฉบับ อ้างอิงจากเอกสารจดหมายเหตุทั้งของรัสเซียและยูเครนที่มีการเผยแพร่ในศตวรรษที่ 11-20 ที่บันทึกเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ร่วมกันของชาวรัสเซียและชาวยูเครน ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันทางการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ช่วงเวลา

ของความยากลำบาก ช่วงเวลาที่ได้รับชัยชนะร่วมกันผ่านมุมมองแบบวัตถุนิยมและอัตวิสัย (Государственный архив РФ, 2023) บทความดังกล่าวใช้เวลาในการเขียน 12 วันโดยวลาดิมีร์ ปูติน ประธานาธิบดีรัสเซียผู้ซึ่งไม่จัดเป็นนักประวัติศาสตร์ตามวุฒิการศึกษา แต่เป็นนักกฎหมายและจบการศึกษาระดับปริญญาเอกในสาขาเศรษฐศาสตร์ (Meduza, 2021) อาจกล่าวได้ว่าประสบการณ์การใช้ชีวิต การรับรู้เรื่องราวของโลกของผู้นำล้วนมีส่วนในการผลักดันมุมมองทางความคิด การตีความบริบททางประวัติศาสตร์ในบทความนี้ได้ มุมมองทางความคิดของผู้นำข้างต้นสอดคล้องกับค่านิยมของคำว่าอุดมการณ์ของปูตินซึ่งเป็นที่รู้จักกันในชื่อลัทธิปูติน (Putinism) ฝ่ายตะวันตก (สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และญี่ปุ่น) ให้ความหมายอุดมการณ์ข้างต้นในเชิงลบ โดยสื่อความถึงความคิดในรูปแบบการปกครองแบบชาตินิยมและเผด็จการซึ่งตรงข้ามกับค่านิยมประชาธิปไตยแบบเสรีนิยมของตะวันตก ในขณะที่ชาวรัสเซียหลายภาคส่วนมีมุมมองที่ต่างออกไป กล่าวคือ เป็นอุดมการณ์ที่เน้นการสร้างอนาคตตามมาตรฐานใหม่ การยึดถือประชาธิปไตยในรูปแบบเฉพาะของชาวรัสเซีย การให้ความสำคัญกับอำนาจอธิปไตยและมาตรฐานการครองชีพที่สูง (Милошевич, 2009) สิ่งที่เชื่อมโยงมุมมองของทั้งสองทิศทางคือ ความคิดความเชื่อของผู้นำมีลักษณะเฉพาะตัว

กระบวนการในการกระจายตัวของบทความผู้นำรัสเซียเชื่อมโยงกับสำนักงานประธานาธิบดีแห่งรัสเซีย โดยมีการเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ kremlin.ru ที่เปิดให้บริการตั้งแต่ ค.ศ. 2000 และให้บริการในรูปแบบสองภาษา คือ ภาษารัสเซียและภาษาอังกฤษ เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลการทำงานของประธานาธิบดีรัสเซีย บันทึกเหตุการณ์สำคัญ ข้อความเอกสารที่ผ่านการลงนามโดยประมุขของรัฐ รูปภาพ วิดีโอ ตลอดจนข่าวสารปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับผู้นำรัสเซีย ในช่วง ค.ศ. 2009 มีการปรับปรุงข้อมูลเว็บไซต์ในรูปแบบใหม่และขยายฐานการให้บริการที่ครอบคลุมการบริการที่มากขึ้น อาทิ ข้อมูลในรูปแบบแอปพลิเคชันทางโทรศัพท์ บริการ SMS แจ้งเตือน การให้บริการผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย บริการส่งข้อความถึงประธานาธิบดี เป็นต้น (Президент России, 2009) อาจกล่าวได้ว่าฐานข้อมูลสำนักงานประธานาธิบดีแห่งรัสเซียเป็นช่องทางสำคัญหลักในการนำเสนอและสื่อสารอุดมการณ์ ความคิดความเชื่อ การเรียกความศรัทธาจากประชาชนในประเทศได้ รูปแบบการนำเสนอจึงเน้นการสนับสนุนนโยบายหลักของประธานาธิบดีเป็นสำคัญ

ในกรณีของบทความ “ว่าด้วยความเป็นหนึ่งเดียวกันทางประวัติศาสตร์ของชาวรัสเซียและยูเครน” นอกจากจะมีการนำเสนอในภาษารัสเซียแล้วยังมีการแปลเป็นภาษายูเครนและภาษาอังกฤษ กลุ่มเป้าหมายหลักในการผลิตตัวหนังสือไม่เพียงจำกัดอยู่แค่ในรัสเซียหรือผู้ที่รู้ภาษารัสเซียเท่านั้น กลุ่มเป้าหมายที่สำคัญประกอบไปด้วยพลเมืองชาวรัสเซีย (รวมถึงผู้ที่อาศัยอยู่ในแหลมไครเมีย) พลเมืองชาวยูเครน ประชาชนจากสาธารณรัฐประชาชนดอนเนตสค์ (Donetsk People's Republic) และสาธารณรัฐประชาชนลูฮันสค์ (Luhansk People's Republic) นักการเมืองจากประเทศตะวันตก รวมถึง “ผู้ให้การสนับสนุนผู้นำและคณะบริหารของยูเครน” (ตามคำเรียกของวลาดิมีร์ ปูติน) (Пожжовский, 2022, с. 50-51) ในขณะที่เว็บไซต์ kremlin.ru ของสำนักงานประธานาธิบดีแห่งรัสเซียมีกลุ่มเป้าหมายเป็นสามกลุ่มหลักที่สำคัญ คือ 1) นักข่าวและสื่อมวลชนจำนวนร้อยละ 40 2) ผู้ชมชาวรัสเซียและชาวต่างชาติร้อยละ 50 และ 3) กลุ่มพนักงานข้าราชการจำนวนร้อยละ 10 (AIC, 2021) กลุ่มเป้าหมายข้างต้นสะท้อนถึงผู้รับสารในวงกว้างทั้งชาวรัสเซีย ชาวยูเครน และชาวต่างชาติอื่นๆ

5.2 การวิเคราะห์ตัวบทในบริบทประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับยูเครน

จากการวิเคราะห์ตัวบทในประโยคต่างๆ ที่ปรากฏในบทความของวลาดีมีร์ ปูติน ผู้นำรัสเซีย ผู้วิจัยพบ 5 วาทกรรมหลักที่สำคัญเกี่ยวกับบริบทความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับยูเครน แต่ละวาทกรรมจะมีการพิจารณาในแง่ความหมายที่โดดเด่นที่สอดคล้องกับชื่อของวาทกรรมต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้คำศัพท์และเจตนาของผู้ส่งสาร สามารถแจกแจงรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

5.2.1 วาทกรรมการมีจุดร่วมทางประวัติศาสตร์ระหว่างรัสเซียกับยูเครน

วาทกรรมนี้นำเสนอจุดร่วมทางประวัติศาสตร์ของชาวรัสเซียกับยูเครนเป็นสำคัญในหลายยุคหลายสมัย ความเหมือนกันของทั้งสองชาติในมิติทางศาสนา ในหลายกรณีวลาดีมีร์ ปูตินย้ำถึงความเป็นหนึ่งเดียวกันของทั้งสองชาติที่สามารถสร้างผลกระทบเชิงบวกให้กับทั้งสองรัฐได้ วาทกรรมดังกล่าวมีการนำเสนอตัวบทผ่านกลวิธีทางภาษาต่างๆ ได้แก่ การใช้ถ้อยคำหรือวลีเฉพาะ การใช้ ضمน์บท

5.2.1.1 การใช้ถ้อยคำหรือวลีที่แสดงถึงจุดร่วมทางประวัติศาสตร์ของรัสเซียและยูเครน

- (1) “Славянские и другие племена на громадном пространстве от Ладоги, Новгорода, Пскова до Киева и Чернигова-были объединены одним языком (сейчас мы называем его древнерусским)”.

“ชาวสลาฟและเผ่าอื่นๆ ในพื้นที่กว้างใหญ่ไพศาล (ตั้งแต่เมืองลาโดกา นอฟโกรัด ปัสคอฟ ถึงเมืองเคียฟ เซอร์นิกอฟ) รวมกลุ่มเข้าด้วยกันด้วยภาษาเดียวกัน (ตอนนี้พวกเราเรียกภาษานี้ว่าภาษารัสเซียโบราณ)” (ย่อหน้าที่ 4 บรรทัดที่ 2-4)

- (2) “Язык литературный обогащался за счёт народного. Огромную роль здесь сыграли Иван Котляревский, Григорий Сковорода, Тарас Шевченко. Их произведения являются нашим общим литературным и культурным достоянием”.

“ภาษามาตรฐานได้รับการพัฒนาจนสมบูรณ์จากภาษาท้องถิ่นและผู้ที่มีบทบาทสำคัญ คือ อีวาน โคทเลียเรฟสกี (Ivan Kotlyarevsky) กรีกอรี สโคโวโรดา (Grigory Skovoroda) และ ทารัส เชฟเชนโก (Taras Shevchenko) ผลงานของพวกเขาคือ มรดกทางวรรณกรรมและวัฒนธรรมร่วมกันของพวกเรา” (ย่อหน้าที่ 23 บรรทัดที่ 2-5)

- (3) “То есть в обращениях и к польскому королю, и к русскому царю запорожцы называли, определяли себя русскими православными людьми”.

“กล่าวคือ ในช่วงของการติดต่อกับกษัตริย์โปแลนด์และซาร์แห่งรัสเซีย พวกคอสแซคซาโปโรเชีย¹ นิยามตัวเองว่าเป็นชาวรัสเซียออร์ทอดอกซ์” (ย่อหน้าที่ 15 บรรทัดที่ 3-4)

¹ คอสแซคซาโปโรเชีย หมายถึง กลุ่มของทหารอิสระบริเวณดนิเปอว์ซึ่งตั้งอยู่ในดินแดนยูเครนในปัจจุบัน มีเขตทหารกระจายตัวอยู่ในภูมิภาคนี้ ไม่ขึ้นตรงต่ออำนาจของรัฐใด (Картаслов, n.d.) นักประวัติศาสตร์รัสเซียมีมุมมองว่าชาวคอสแซคมาจากชาวมาโลรูสเซียที่อพยพหนีมาจากการถูกกดขี่ของชาวโปแลนด์ คอสแซคซาโปโรเชียปรากฏหลักฐานในช่วงปลายศตวรรษที่ 15 ถึงต้นศตวรรษที่ 16 (Широкопад, 2007)

จากตัวอย่างที่ (1)-(2) มีการเลือกใช้ถ้อยคำหรือวลีที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมกันทางประวัติศาสตร์ของชาวรัสเซียและชาวยูเครน ไม่ว่าจะเป็นบริบทของภาษาจากคำว่า *одним языком* “ด้วยการมีภาษาเดียวกัน” สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างภาษารัสเซียกับยูเครนที่เป็นส่วนหนึ่งของภาษารัสเซียโบราณในอดีตที่ผู้คนใช้ร่วมกัน หรือในบริบททางวัฒนธรรม ได้แก่ การใช้ถ้อยคำหรือวลีว่า *нашим общим литературным и культурным достоянием* “มรดกทางวรรณกรรมและวัฒนธรรมร่วมกันของเรา” ที่ทำให้เห็นถึงการครองวัฒนธรรมร่วมกันของผู้คนทั้งสองชาติในอดีต และจากตัวอย่างที่ (3) พบถ้อยคำที่แสดงการนิยามตัวเองของกลุ่มคอสมแซคซาโปโรเรียนซึ่งเป็นบรรพบุรุษของชาวยูเครนว่าเป็นชาวรัสเซียออร์โธดอกซ์ แสดงให้เห็นถึงการเป็นส่วนหนึ่งของกันและกันของผู้คนในอดีตด้วยปัจจัยทางศาสนาโดยเฉพาะคริสต์ออร์โธดอกซ์ที่เชื่อมคนทั้งสองกลุ่มเข้าด้วยกัน

5.2.1.2 การใช้มูลบท

มูลบทเป็นหนึ่งในกลวิธีการใช้ภาษาเพื่อสื่อสารถึงความรู้ ความเชื่อ หรือสภาพใดสภาพหนึ่งที่เกิดขึ้นอยู่ก่อนแล้วโดยไม่จำเป็นต้องเอ่ยถึงสิ่งดังกล่าวโดยตรง จากตัวอย่างต่อไปนี้

- (4) “В советский период уроженцы Украины занимали самые значимые, в том числе высшие посты в руководстве единого государства”.

“ในยุคโซเวียตชาวยูเครนได้เคยดำรงตำแหน่งที่สำคัญที่สุด รวมถึงตำแหน่งสูงสุดในฝ่ายบริหารของรัฐบาลแห่งเอกภาพ” (ย่อหน้าที่ 20 บรรทัดที่ 8-9)

- (5) “Современная Украина-целиком и полностью детище советской эпохи. Мы знаем и помним, что в значительной степени она создавалась за счёт исторической России”.

“ประเทศยูเครนในยุคสมัยใหม่เป็นลูกหลานของยุคโซเวียต พวกเรารู้และเข้าใจว่ามันถูกสร้างขึ้นจากประวัติศาสตร์รัสเซียอย่างมีนัยสำคัญ” (ย่อหน้าที่ 44 บรรทัดที่ 1-3)

จากตัวอย่างที่ (4) มีการใช้คำในการบรรยายถึงการได้รับตำแหน่งสำคัญด้านการบริหารของชาวยูเครนในยุคสมัยของสหภาพโซเวียต สอดคล้องกับผู้นำชื่อครุสชอฟ (Nikita Khrushchev) และเบเรชเนฟ (Leonid Brezhnev) ซึ่งได้ทำหน้าที่เป็นเลขาธิการของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งสหภาพโซเวียตและมีชีวประวัติที่เชื่อมโยงกับประเทศยูเครนตามคำกล่าวของวลาดิมีร์ ปูตินในบทความนี้ การระบุข้อความข้างต้นเป็นการใช้มูลบทที่สะท้อนให้เห็นว่าก่อนหน้านี้อูเครนมีความสำคัญในประวัติศาสตร์ที่มีร่วมกันของรัสเซียและยูเครนภายใต้กรอบของสหภาพโซเวียต หรือตัวอย่างที่ (5) จากการเลือกใช้คำว่า *детище советской эпохи* “ลูกหลานของยุคโซเวียต” ในการบรรยายถึงประเทศยูเครนในปัจจุบันเป็นมูลบทที่สื่อให้เห็นว่าเหตุการณ์ก่อนหน้านั้นในยุคสมัยของสหภาพโซเวียต ยูเครนมีรากฐานทางประวัติศาสตร์ร่วมกันกับรัสเซียซึ่งเป็นผู้นำของสหภาพโซเวียต

5.2.2 วาทกรรมการสนับสนุนและส่งเสริมยูเครนของรัสเซีย

วาทกรรมข้างต้นนำเสนอข้อมูลของรัสเซียในสถานะผู้ที่คอยให้การสนับสนุน ส่งเสริมเพื่อให้ยูเครนเป็นประเทศที่เจริญก้าวหน้า นอกจากนี้ยังคอยปกป้องยูเครนจากอันตรายต่างๆ มาตั้งแต่อดีต โดยมีการเลือกใช้กลวิธีทางภาษาที่หลากหลาย ได้แก่ การใช้คำศัพท์ที่สนับสนุนและส่งเสริมยูเครนของรัสเซีย การใช้มูลบท การใช้สัทบท

5.2.2.1 การใช้ถ้อยคำหรือวลีที่สนับสนุนและส่งเสริมยูเครนของรัสเซีย

- (6) “Россия никогда не была и не будет «анти-Украиной»”.
“รัสเซียไม่เคยและจะไม่มีนโยบายในการ “ต่อต้านยูเครน”” (ย่อหน้าที่ 88 บรรทัดที่ 2-3)
- (7) “Мы с уважением относимся к украинскому языку и традициям. К стремлению украинцев видеть своё государство свободным, безопасным, благополучным”.
“พวกเราเคารพต่อภาษาและประเพณีของชาวยูเครนและพวกเราเคารพต่อความปรารถนาของชาวยูเครนที่จะเห็นประเทศของตนเป็นอิสระ ปลอดภัย และเจริญรุ่งเรือง” (ย่อหน้าที่ 86 บรรทัดที่ 1-2)
- (8) “Российская Федерация признала новые геополитические реалии. И не просто признала, а многое сделала, чтобы Украина состоялась как независимая стран”.
“สหพันธรัฐรัสเซียได้ตระหนักถึงความเป็นจริงทางภูมิรัฐศาสตร์ใหม่และไม่เพียงแต่รับรู้เท่านั้น แต่ยังทำอะไรมากมายเพื่อให้ยูเครนอยู่ในฐานะประเทศเอกราช” (ย่อหน้าที่ 50 บรรทัดที่ 1-2)

จากตัวอย่างที่ (6)-(8) พบการใช้ถ้อยคำด้วยรูปกริยาที่แสดงการให้ความเคารพและการสนับสนุนชาวยูเครนและประเทศยูเครน อาทิ *никогда не была и не будет* “ไม่เคยและจะไม่” (ต่อต้านยูเครน) *с уважением относимся* “ให้ความเคารพต่อ” ประเพณีและภาษายูเครน หรือ *многое сделала* “ทำอะไรมากมาย” โดยเน้นถึงผลลัพธ์ที่นำไปสู่การเป็นประเทศเอกราชและความเจริญรุ่งเรืองของยูเครน ยกตัวอย่างเช่นการสนับสนุนยูเครนในด้านเศรษฐกิจ ทั้งในภาคส่วนพลังงานที่มีการสนับสนุนให้มีการบริโภคก๊าซธรรมชาติในราคาที่ถูกลง หรือการส่งเสริมด้านการค้าระหว่างกันในทั้งสองประเทศ

5.2.2.2 การใช้มูลบท

- (9) “В Российской империи шёл активный процесс развития малороссийской культурной идентичности в рамках большой русской нации, соединявшей великороссов, малороссов и белорусов”.
“ในจักรวรรดิรัสเซียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของมาโลรัสเซีย (Malorussia) ได้รับการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ภายใต้ราชวงศ์รัสเซียขนาดใหญ่ที่รวบรวมชาวเวลิกอร์สเซีย (the Velikorussians) ชาวมาโลรัสเซีย² (the Malorussians) และชาวเบลารุสเซีย (Belorussians) เข้าด้วยกัน” (ย่อหน้าที่ 25 บรรทัดที่ 8-10)

จากตัวอย่างที่ (9) พบการใช้ถ้อยคำที่ระบุถึงการที่เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของมาโลรัสเซียได้รับการพัฒนาขึ้นในยุคสมัยจักรวรรดิรัสเซีย ทั้งนี้คำว่า “มาโลรัสเซีย” (Malorussia) ตามประวัติศาสตร์หมายถึงดินแดน

² ชาวมาโลรัสเซีย ตามความหมายของพจนานุกรมภาษารัสเซีย หมายถึง ผู้คนในกลุ่มชาวสลาฟตะวันออกและเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศยูเครน (Толковый словарь Ефремовой, 2024) ในขณะที่มุมมองของแหล่งข้อมูลวิชาการยูเครนระบุว่า “มาโลรัสเซีย” เป็นคำที่เกิดหลังคำว่า “ยูเครน” และไม่ใช้ดินแดนทั้งหมดของยูเครนในปัจจุบัน แต่เป็นหนึ่งในชื่อดินแดนประวัติศาสตร์ที่ตั้งอยู่ทางตอนกลางและดินแดนทางฝั่งซ้ายของยูเครนที่เรียกว่า Гетманщина หรือ Cossack Hetmanate ในช่วงครึ่งหลังศตวรรษที่ 17-18 (Галушко, 2017)

กาลิเซีย-โวลีนเนีย (Galicia-Volhynia) ในศตวรรษที่ 14-15 และภูมิภาคดินเปอรในศตวรรษที่ 15-16 (Большой Энциклопедический словарь, 2000) ซึ่งอยู่ในพื้นที่ของยูเครนในปัจจุบันเป็นส่วนใหญ่ การเน้นถ้อยคำข้างต้นเป็นการใช้มูลบทที่สื่อให้เห็นว่าแม้ว่าจะเป็นช่วงจักรวรรดิรัสเซียซึ่งเป็นยุคสมัยที่มีการล่าอาณานิคม แต่บรรพบุรุษของชาวยูเครนยังคงได้รับการปกป้องเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนจากรัสเซีย โดยจะพบได้จากคำบอกเล่าของบทความดังกล่าวของผู้นำรัสเซีย แม้ว่าในช่วงเวลาจักรวรรดิรัสเซีย ผลงานวรรณกรรมทางการเมืองและสังคมและวรรณกรรมทางศาสนาในภาษายูเครนจะถูกจำกัด เนื่องจากบรรดาผู้นำขบวนการแห่งชาติชาวโปแลนด์นำประเด็นนี้มาใช้เพื่อผลประโยชน์ของตน แต่งานวรรณกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นงานประพันธ์ร้อยกรอง ผลงานเพลงพื้นบ้านของชาวมอลโดวาและรัสเซียยังได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ต่อไป (Путин, 2021)

5.2.2.3 การใช้สหบท

สหบทเป็นกลวิธีทางภาษาที่ใช้ถ้อยคำแสดงถึงการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทำให้ถ้อยคำไม่ใช่ของผู้ประพันธ์คนเดียว แต่แฝงความคิดเห็นของผู้ที่ร่วมอยู่ด้วย กล่าวอีกนัยหนึ่ง ในกรอบของวาทกรรมการผลิตตัวบทใหม่ ๆ จะปรากฏถ้อยคำหรือตัวบทอื่นที่มีอยู่แล้วก่อนหน้านี้มาซ้ำหรือผลิตซ้ำในตัวบทใหม่ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับผู้ผลิตตัวบท (Fairclough, 1995a, p. 16) โดยพบในตัวอย่างต่อไปนี้

- (10) “В письме в Москву в 1654 году Б. Хмельницкий благодарил царя Алексея Михайловича за то, что он всё Войско запорожское и весь мир православный российский под крепкую и высокую руку свою царскую принять изволил”.

“ในจดหมายที่ส่งไปยังมอสโก ค.ศ. 1654 บี. ฮเมลนิสกี (B. Khmelnitsky) กล่าวขอบคุณซาร์อเล็กเซย์มิกฮาอีโลวิช (Aleksey Mikhaylovich) ที่รับเอากองทัพคอซแซคซาโปโรเจียนทั้งหมดและอาณาจักรแห่งรัสเซียออร์โธดอกซ์เข้ามาอยู่ในพระหัตถ์ที่แข็งแกร่งและสง่าของพระองค์” (ย่อหน้าที่ 15 บรรทัดที่ 1-3)

จากตัวอย่างที่ (10) พบการใช้สหบทที่แสดงให้เห็นถึงช่วงเวลาและสถานที่ที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ กล่าวคือ มีการอ้างถึงการกระทำและความคิดเห็นของ บี. ฮเมลนิสกี ขุนนางและผู้นำขบวนการทหารแห่งยูเครนคอซแซคที่มีต่อพระเจ้าซาร์ของรัสเซียในขณะนั้น โดยมีการแสดงความขอบคุณต่อพระเจ้าซาร์แห่งรัสเซียสำหรับการสนับสนุนกองกำลังยูเครนและรับกองกำลังเข้ามาอยู่ภายใต้การดูแลของพระองค์ สะท้อนให้เห็นถึงความคิดเห็นของผู้นำกองทัพยูเครนที่เห็นด้วยและยินดีรับความช่วยเหลือจากรัสเซียท่ามกลางสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างยูเครนกับมหาอำนาจโปแลนด์ในขณะนั้น ตัวบทในบทความนี้จึงมีการใช้สหบทของผู้นำรัสเซียในการกล่าวอ้างถึงความคิดและการกระทำของผู้นำกองทัพยูเครนในอดีต เพื่อแสดงให้เห็นว่ารัสเซียตั้งแต่อดีตยังคงมีการส่งเสริมสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือยูเครนมาอย่างต่อเนื่อง

5.2.3 วาทกรรมผู้นำและชนชั้นนำยูเครนในฐานะอุปสรรคของการสานสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับยูเครน

ปฏิเสธไม่ได้ว่าผู้นำและชนชั้นนำของประเทศมีอิทธิพลอย่างมากต่อการตัดสินใจในการดำเนินนโยบายต่างประเทศกับรัฐต่างๆ กรณีของยูเครนจากบริบททางประวัติศาสตร์พบผู้นำและชนชั้นนำที่ให้การสนับสนุนรัสเซียหลายคน อาทิ วิกเตอร์ ยานูโควิช (Viktor Yanukovich) เดนิส ปูชีลิน (Denis Pushilin) เลโอนิด ปาเซชนิก (Leonid Pasechnik) เซอร์เกย์ อักเซียวอฟ (Sergey Aksyonov) อย่างไรก็ตาม ผู้นำในช่วงหลัง ค.ศ. 2014 มีทิศทางในการดำเนินความสัมพันธ์กับโลกตะวันตกเป็นสำคัญ ทั้งนี้วาทกรรมดังกล่าวมุ่งนำเสนอภาพลักษณ์ของผู้นำและชนชั้นนำยูเครนในเชิงลบ ในฐานะบุคคลที่เป็นอุปสรรคสำคัญของการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับ

ยูเครนโดยเฉพาะในยุคปัจจุบัน โดยมีกลวิธีการใช้ภาษา ได้แก่ การใช้มูลบท การอ้างถึง การใช้คำศัพท์ที่แสดงบทบาทของผู้มีอำนาจในยูเครน

5.2.3.1 การใช้มูลบท

- (11) “Даже после известных событий в Киеве в 2014 году давал поручения российскому Правительству продумать варианты контактов по линии профильных министерств и ведомств в части сохранения и поддержки наших экономических связей. Однако встречного желания как не было, так до сих пор и нет”.

“แม้หลังจากเกิดเหตุการณ์ที่โด่งดังในกรุงเคียฟ ค.ศ. 2014 ผมได้กำชับรัฐบาลรัสเซียให้พิจารณาถึงทางเลือกต่างๆ เพื่อรักษาและคงไว้ซึ่งความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจจะหว่างกันในระดับกระทรวงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่ก็ยังไม่ได้มีความประสงค์ที่จะเข้าเจรจาในตอนนั้นจนถึงตอนนี้” (ย่อหน้าที่ 57 บรรทัดที่ 1-4)

จากตัวอย่างที่ (11) มีการใช้คำว่า *встречного желания как не было, так до сих пор и нет* “แต่ก็ยังไม่ได้มีความประสงค์ที่จะเข้าเจรจาในตอนนั้นจนถึงตอนนี้” สะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งและความไม่ลงรอยกันทางการเมืองระหว่างรัสเซียกับยูเครนนับตั้งแต่ช่วง ค.ศ. 2014 หลังเหตุการณ์ยูโรไมดานซึ่งชาวยูเครนเดินขบวนขับไล่วิกเตอร์ ยานูโควิช (Viktor Yanukovych) ประธานาธิบดียูเครนที่สนับสนุนรัสเซีย นำไปสู่การปกครองของผู้นำเฉพาะกาลภายใต้การนำของอเล็กซานเดอร์ ตูร์ชินอฟ (Oleksandr Turchynov) ส่งต่อให้กับเปโตร โปโรเชนโก (Petro Poroshenko) และโวโลดีมีเยร์ เซเลนสกี (Volodymyr Zelenskyy) ในยุคปัจจุบัน ท่าทีของผู้นำยูเครนต่างๆ ข้างต้นตามมุมมองของผู้นำรัสเซียแสดงให้เห็นถึงการไม่ยินยอมเข้าสู่กระบวนการเจรจาและสานสัมพันธ์ระหว่างสองรัฐ ทำให้สามารถมองได้ว่าภาครัฐของยูเครนเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อความสัมพันธ์ของรัสเซียและยูเครนจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

5.2.3.2 การอ้างถึง

การอ้างถึงเป็นกลวิธีทางภาษาที่ใช้ถ้อยคำประกอบไปด้วยข้อมูลต่างๆ เพื่อเป็นหลักฐานอ้างอิง ทำให้ข้อมูลในถ้อยคำได้รับการยอมรับและเกิดความน่าเชื่อถือ รูปแบบของข้อมูลที่มีความหลากหลายส่งผลให้ผู้ส่งสารมั่นใจว่าจะเป็นประโยชน์ในการนำเสนอและสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (รัชนิท พงศ์อุดม, 2548) จากบทความของผู้นำรัสเซียมีการเลือกใช้กลวิธีการอ้างถึงชนชั้นนำหรือผู้นำรัสเซียในสถานการณ์ต่างๆ ต่อไปนี้

- (12) “Украинские элиты решили обосновать независимость своей страны через отрицание её прошлого, правда, за исключением вопроса границ”.

“ชนชั้นนำยูเครนตัดสินใจที่จะพิสูจน์ให้เห็นถึงอิสรภาพของประเทศตนโดยการปฏิเสธเรื่องราวในอดีตที่ผ่านมา ยกเว้นประเด็นปัญหาพรมแดน” (ย่อหน้าที่ 59 บรรทัดที่ 1-2)

- (13) “Стали мифологизировать и переписывать историю, вымарывать из неё всё, что нас объединяет, говорить о периоде пребывания Украины в составе Российской империи и СССР как об оккупации”.

“พวกเขาเริ่มสร้างตำนานและเขียนประวัติศาสตร์ขึ้นมาใหม่ แกไขเรื่องราวทุกอย่างที่สามารถรวมเราเข้าไว้ด้วยกัน และอ้างถึงช่วงเวลาที่ยูเครนเป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิรัสเซียและสหภาพโซเวียตซึ่งเป็นผู้ยึดครอง” (ย่อหน้าที่ 59 บรรทัดที่ 2-5)

(14) “Общую для нас трагедию коллективизации, голода начала 30-х годов выдавать за геноцид украинского народа”.

“โศกนาฏกรรมของการรวมกลุ่มในระบบนารวมที่เกิดขึ้นร่วมกันและความอดอยากในช่วงต้นทศวรรษที่ 1930 เป็นภาพของการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวยูเครน” (ย่อหน้าที่ 59 บรรทัดที่ 4-5)

จากตัวอย่างที่ (12)-(14) พบการอ้างอิงถึงกลุ่มบุคคลชาวยูเครนโดยเฉพาะอย่างยิ่งชนชั้นนำของประเทศตามมุมมองของประธานาธิบดีรัสเซียผู้คนกลุ่มดังกล่าวมีการกระทำต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการสานความสัมพันธ์อันดีระหว่างรัสเซียกับยูเครนในหลายระดับ ครอบคลุมความสัมพันธ์ในระดับสังคมวัฒนธรรมและภาคประชาชน ดังจะพบได้จากความพยายามในการหยิบยกเหตุการณ์ประวัติศาสตร์มาใช้เป็นเหตุผลในการสนับสนุนรัฐบาลยูเครนเพื่อต่อต้านรัสเซีย อาทิ การเขียนประวัติศาสตร์ใหม่ การสร้างภาพรัสเซียเป็นผู้ยึดครอง การใช้คำที่แสดงถึงการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวยูเครนจากความหิวโหย การปล่อยให้อดอาหารในทศวรรษ 1930 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ยุโรปรัสเซียมองว่าเป็นโศกนาฏกรรมร่วมกันอันเป็นผลจากนโยบายระบบนารวมของสหภาพโซเวียต

5.2.3.2 การใช้ถ้อยคำหรือวลีที่แสดงบทบาทของผู้มีอำนาจในยูเครน

(15) “Его тараном выступили радикальные националистические группировки. Их лозунги, идеология, откровенная агрессивная русофобия во многом и стали определять государственную политику на Украине”.

“กลุ่มชาตินิยมหัวรุนแรงเป็นผู้เริ่มทำการโจมตี ตัวคำขวัญ อุดมการณ์ และรัสเซียโฟเบียที่ก้าวร้าวอย่างโจ่งแจ้งของพวกเขาได้กลายเป็นนโยบายของรัฐในยูเครน” (ย่อหน้าที่ 64 บรรทัดที่ 5-7)

(16) “Открыто и всё наглее заявляли о своих амбициях радикалы и неонацисты. Им потакали и официальные власти, и местные олигархи, которые, ограбив народ Украины”.

“พวกหัวรุนแรงและกลุ่มนีโอนาซีประกาศถึงความทะเยอทะยานของตนอย่างเปิดเผยและมีความชัดเจนมากขึ้นเรื่อยๆ พวกเขาถูกตามใจโดยทั้งเจ้าหน้าที่ทางการเมืองและกลุ่มมหาเศรษฐีผู้มีอำนาจในท้องถิ่นที่ปล้นชาวยูเครน” (ย่อหน้าที่ 60 บรรทัดที่ 1-2)

จากตัวอย่างที่ (15)-(16) พบการใช้ถ้อยคำหรือวลีที่สะท้อนถึงบทบาทของผู้นำหรือชนชั้นนำยูเครนที่เป็นอุปสรรคต่อการสร้างความร่วมมือกับรัสเซีย ได้แก่ *стали определять государственную политику на Украине* “กลายเป็นนโยบายของรัฐในยูเครน” *Им потакали и официальные власти, и местные олигархи* “พวกเขาถูกตามใจโดยทั้งเจ้าหน้าที่ทางการเมืองและกลุ่มมหาเศรษฐี” โดยการสนับสนุนกลุ่มชาตินิยมหัวรุนแรง นโยบายรัสเซียโฟเบียและอื่นๆ

5.2.4 วาทกรรมการต่อต้านรัสเซีย

วาทกรรมการต่อต้านรัสเซียนำเสนอด้วยบทที่แสดงถึงความพยายามในการสร้างแนวคิด ความเชื่อต่างๆ เพื่อสร้างความเกลียดชังหรือการต่อต้านรัสเซียซึ่งเกิดขึ้นในดินแดนของยูเครนตามมุมมองของผู้นำรัสเซีย โดยมี การใช้กลวิธีทางภาษาต่างๆ ได้แก่ การใช้คำอุปลักษณ์ การใช้วัจนกรรม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

5.2.4.1 การใช้คำอุปลักษณ์

คำอุปลักษณ์เป็นหนึ่งในกลวิธีทางภาษาในการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่งซึ่งต่างจากการเปรียบเทียบโดยตรงแบบการใช้คำอุปมา ในกรณีดังกล่าวพบในสถานการณ์ต่างๆ ต่อไปนี้

(17) “«Правильным» патриотом Украины сейчас объявляется лишь тот, кто ненавидит Россию”.

“ตอนนี้ผู้ที่รักชาติ “ที่แท้จริง” ของยูเครนหมายถึงคนที่เกลียดชังรัสเซีย” (ย่อหน้าที่ 82 บรรทัดที่ 1)

(18) “И самое отвратительное, что русских на Украине заставляют не только отречься от своих корней, от поколений предков, но и поверить в то, что Россия-их враг”.

“และที่น่ารังเกียจที่สุดคือการที่ชาวรัสเซียในยูเครนไม่เพียงถูกบังคับให้ปฏิเสธรากเหง้าจากบรรพบุรุษของพวกเขา แต่ยังถูกบังคับให้เชื่อว่ารัสเซียเป็นศัตรูของพวกเขาอีกด้วย” (ย่อหน้าที่ 68 บรรทัดที่ 2-4)

(19) “Не будет преувеличением сказать, что курс на насильственную ассимиляцию, на формирование этнически чистого украинского государства, агрессивно настроенного к России, по своим последствиям сравним с применением против нас оружия массового поражения”.

“คงไม่ใช่เรื่องเกินจริงหากจะกล่าวว่าแนวทางไปสู่การถูกกลืนกลายด้วยการบังคับ การก่อตัวของรัฐยูเครนที่บริสุทธิ์ทางเชื้อชาติที่แสดงความก้าวร้าวต่อรัสเซีย เทียบผลที่ตามมาได้กับการใช้อาวุธทำลายล้างสูงกับเรา” (ย่อหน้าที่ 68 บรรทัดที่ 4-7)

จากตัวอย่างที่ (17)-(19) พบการใช้คำอุปลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัสเซียในหลายลักษณะ อาทิ “ผู้รักชาติยูเครนที่แท้จริง คือ ผู้ที่เกลียดชังรัสเซีย” แนวคิด “ประเทศรัสเซีย คือ ศัตรูของชาวยูเครน” หรือ “การก่อตัวของรัฐยูเครนที่บริสุทธิ์ทางเชื้อชาติ คือ การใช้อาวุธทำลายล้างสูงกับรัสเซีย” การเปรียบเทียบของอุปลักษณ์ข้างต้นถือเป็นแนวคิดที่สามารถสร้างความชอบธรรมในการดำเนินนโยบายตีตัวออกห่างของยูเครนที่มีต่อรัสเซียอย่างปฏิเสธไม่ได้

5.2.4.2 การใช้วัจนกรรม

วัจนกรรมเป็นกลวิธีในการใช้ภาษาเพื่อการแสดงเจตนาของผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารได้รับรู้และนำไปสู่ผลของการกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามความประสงค์ของผู้ส่งสาร ทั้งนี้ในบทความของผู้นำรัสเซียมีการใช้วัจนกรรมต่อต้านเพื่อแสดงให้เห็นถึงความพยายามในการต่อต้านรัสเซียของยูเครนตามถ้อยคำต่างๆ ดังต่อไปนี้

(20) “Неизбежно пришло время, когда концепция «Украина-не Россия» уже не устраивала.

Потребовалась «анти-Россия», с чем мы никогда не смиримся”.

“เป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้เมื่อกล่าวถึงแนวคิดเรื่อง “ยูเครนไม่ใช่รัสเซีย” ไม่สามารถใช้การได้อีกต่อไป จำเป็นต้องมีแผนการที่เรียกว่า “การต่อต้านรัสเซีย” ซึ่งเราจะไม่มีวันยอมรับมัน” (ย่อหน้าที่ 62 บรรทัดที่ 3-4)

(21) “Все ухищрения, связанные с проектом «анти-Россия», нам понятны. И мы никогда не допустим, чтобы наши исторические территории и живущих там близких для нас людей использовали против России”.

“เราเข้าใจถึงอุบายทั้งหมดที่เกี่ยวกับแผนการ “ต่อต้านรัสเซีย” และเราจะไม่ยอมให้ดินแดนทางประวัติศาสตร์และผู้คนที่ย้ายอยู่ที่นั่นที่ใกล้ชิดกับเราใช้มันเพื่อต่อต้านรัสเซีย” (ย่อหน้าที่ 83 บรรทัดที่ 1-3)

จากตัวอย่างที่ (20)-(21) พบการใช้วาทกรรมต่อต้านเพื่อแสดงเจตนาของผู้นำรัสเซียในการแสดงความพร้อมที่จะดำเนินนโยบายหรือยุทธศาสตร์ต่างๆ สำหรับการป้องกันภัยจากการสร้างความแตกแยกทั้งจากผู้คนในรัสเซียและผู้คนในยูเครนจากแผนการ “ต่อต้านรัสเซีย” ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของยูเครน โดยสามารถมีผลต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศในอนาคตได้

5.2.5 วาทกรรมอิทธิพลจากโลกตะวันตกในยูเครน

วาทกรรมดังกล่าวนำเสนอปัจจัยภายในที่มีผลต่อการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับยูเครนได้ โดยให้ความสำคัญกับโลกตะวันตกที่ถูกมองว่าเป็นศัตรูทางการเมืองกับรัสเซียมาตั้งแต่ยุคสงครามเย็นและยุคสมัยจักรวรรดิรัสเซีย อาทิ เครื่องจักรภาพโปแลนด์-ลิทัวเนีย อาณาจักรออสเตรีย-ฮังการี สหรัฐอเมริกา โดยใช้กลวิธีทางภาษาต่างๆ ได้แก่ การปฏิเสธ การอ้างสาเหตุ และการใช้ถ้อยคำหรือวลีที่แสดงการแทรกแซงของชาติตะวันตกดังตัวอย่างต่อไปนี้

5.2.5.1 การปฏิเสธ

การปฏิเสธ เป็นกลวิธีทางภาษาในการแสดงความหมายในลักษณะของการปฏิเสธ โดยในบริบทดังกล่าวสื่อความถึงการปฏิเสธการกระทำหรือความต้องการในการทำบางสิ่ง ตามตัวอย่างต่อไปนี้

(22) “Никогда Речи Посполитой не нужна была украинская культура и тем более казачья автономии”.

“เครื่องจักรภาพโปแลนด์-ลิทัวเนียไม่ได้ต้องการวัฒนธรรมยูเครน ยิ่งไปกว่านั้นเขายังไม่ต้องการให้มีการปกครองตนเองของชาวคอซแซค” (ย่อหน้าที่ 63 บรรทัดที่ 3-4)

จากตัวอย่างที่ (22) พบการใช้รูปประโยคที่แสดงการปฏิเสธการยอมรับและการเคารพของเครื่องจักรภาพโปแลนด์-ลิทัวเนียที่มีต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนการปกครองตนเองของชาวยูเครน ซึ่งให้ความหมายโดยนัยถึงความต้องการครอบครองและเปลี่ยนแปลงชาวยูเครนให้มีลักษณะเดียวกับเครื่องจักรภาพดังกล่าว อาทิ เรื่องความเชื่อทางศาสนาที่ชาวยูเครนนับถือคริสต์ออร์ทอดอกซ์ ในขณะที่เครื่องจักรภาพนับถือคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก ตัวบทดังกล่าวเป็นที่ยืนยันถึงอิทธิพลของโปแลนด์-ลิทัวเนียที่เคยมีอิทธิพลและครอบครองดินแดนของยูเครนในช่วงศตวรรษที่ 16 (Жильцов, 2018)

5.2.5.2 การอ้างสาเหตุ

การอ้างสาเหตุเป็นการใช้ประโยชน์เชิงเหตุผลของผู้ส่งสารเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงสาเหตุและความจำเป็นของการกระทำหรือการกำหนดนโยบายแห่งชาติของรัฐ เพื่อการต่อต้านรัฐที่ถูกมองว่าเป็นศัตรูหรืออยู่ฝ่ายตรงข้ามเดียวกับตนตามตัวอย่างต่อไปนี้

(23) “Вплоть до того, что украинцы якобы вообще не славяне, или, наоборот, что украинцы –это настоящие славяне, а русские, «москвиты», -нет. Подобные «гипотезы» стали всё чаще использовать в политических целях как инструмент соперничества между европейскими государствами”.

“ถึงจุดที่มีการกล่าวอ้างว่าชาวยูเครนไม่ใช่ชาวสลาฟโดยสิ้นเชิง หรือไม่ก็ในทางกลับกัน ชาวยูเครนเป็นชาวสลาฟที่แท้จริง ในขณะที่ชาวรัสเซียหรือ “ชาวมัสโกวิท” ไม่ใช่ “สมมติฐาน” ดังกล่าวถูกนำมาใช้เพื่อจุดประสงค์ทางการเมืองมากขึ้นเรื่อยๆ ในฐานะเครื่องมือของการแข่งขันระหว่างรัฐในยุโรป” (ย่อหน้าที่ 26 บรรทัดที่ 4-7)

จากตัวอย่างที่ (23) มีการกล่าวสมมติฐานที่มีเป้าประสงค์เพื่อการแบ่งแยกชาวรัสเซียออกจากชาวยูเครนซึ่งถูกใช้เป็นสาเหตุของการดำเนินนโยบายเชิงการแข่งขันและการแย่งชิงอำนาจของรัฐต่างๆ ในยุโรป ทำให้สมมติฐานข้างต้นกลายเป็นเครื่องมือทางการเมือง เพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับฝ่ายตรงข้ามของรัสเซียในการตักยูเครนออกจากสมการของความสัมพันธ์ในระดับทวิภาคีกับรัสเซีย

5.2.5.3 การใช้ถ้อยคำหรือวลีที่แสดงการแทรกแซงของชาติตะวันตก

ในบริบทของการแทรกแซงกิจการภายในของตะวันตกมีการใช้ถ้อยคำหรือวลีในหลายลักษณะตามตัวอย่างต่อไปนี้

(24) “Западные страны напрямую вмешались во внутренние дела Украины, поддержали переворот”.

“ประเทศตะวันตกได้แทรกแซงกิจการภายในของยูเครนโดยตรง สนับสนุนการรัฐประหาร” (ย่อหน้าที่ 64 บรรทัดที่ 4-5)

(25) “Задолго до 2014 года, США и страны ЕС планомерно и настойчиво подталкивали Украину к тому, чтобы свернуть, ограничить экономическое сотрудничество с Россией”.

“ก่อน ค.ศ. 2014 สหรัฐอเมริกาและประเทศในสหภาพยุโรปผลักดันให้ยูเครนลดระดับและจำกัดความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับรัสเซียอย่างเป็นขั้นเป็นตอนและอย่างสม่ำเสมอ” (ย่อหน้าที่ 61 บรรทัดที่ 1-3)

(26) “ В среде польской элиты и некоторой части малороссийской интеллигенции возникали и укреплялись представления об отдельном от русского украинском народе”.

“ความคิดเกี่ยวกับการแยกยูเครนให้เป็นเป็นอิสระจากรัสเซียเริ่มก่อตัวขึ้นและได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มชนชั้นนำชาวโปแลนด์และกลุ่มปัญญาชนชาวมอลโดวา” (ย่อหน้าที่ 57 บรรทัดที่ 1-3)

จากตัวอย่างที่ (24)-(26) พบการใช้คำกริยาที่แสดงถึงการกระทำที่แทรกแซงยูเครนของชาติตะวันตกต่าง ๆ ได้แก่ *вмешались* “แทรกแซง” *свернуть* “ลดระดับ” หรือการใช้คำนาม *представления* “ความคิด” (เกี่ยวกับการแยกยูเครนให้เป็นอิสระจากรัสเซีย) จากวลีหรือถ้อยคำต่อไปนี้ *вмешались во внутренние дела* “แทรกแซงกิจการภายใน” *подталкивали Украину к тому, чтобы свернуть, ограничить* “ผลักดันให้ยูเครนลดระดับและจำกัด” *возникали и укреплялись представления* “ความคิดเริ่มก่อตัวขึ้นและได้รับการสนับสนุน” ตัวแสดงของโลกตะวันตกตามตัวอย่างที่ปรากฏ อันได้แก่ สหรัฐอเมริกา โปแลนด์ และประเทศอื่นๆ ในกลุ่มสหภาพยุโรปล้วนมีบทบาทและเป็นปัจจัยภายนอกที่สำคัญต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับยูเครนอย่างปฏิเสธไม่ได้

5.3 วิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรมในบริบทประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับยูเครน

ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างวาทกรรมหลักๆ ทั้ง 5 ตามที่มีการระบุและศึกษาในตัวบทข้างต้นร่วมกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม โดยเน้นถึงปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมต่างๆ ที่มีผลต่อการสร้างวาทกรรมในบทความของวลาดีมีร์ ปูติน สามารถแบ่งประเด็นในการศึกษาได้ดังต่อไปนี้

5.3.1 นโยบายต่างประเทศของรัสเซียในภาพรวมและต่อยูเครน

ปฏิเสธไม่ได้ว่าปัจจัยการดำเนินนโยบายต่างประเทศของรัสเซียก่อน ค.ศ. 2021 มีผลต่อการสร้างวาทกรรมที่ปรากฏในบทความของวลาดีมีร์ ปูติน ทั้งนี้ท่ามกลางสถานการณ์ความไม่ลงรอยจากการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนกับกลุ่มประเทศต่างๆ ในโลกตะวันตก การถูกกีดกันในการเข้าร่วมกลุ่มและสร้างความร่วมมือในภูมิภาคดังกล่าว รัสเซียได้พยายามปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ในการดำเนินนโยบายต่างประเทศให้สอดคล้องกับปรากฏการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป การเปลี่ยนแปลงกระแสแนวคิด “มหาทวีปยุโรป” (Greater Europe) ที่ให้ความสำคัญกับประเทศต่างๆ ในยุโรปและถือเป็นส่วนหนึ่งของยุโรปของมิกฮาอิล กอร์บาชอฟ (Mikhail Gorbachev) ผู้นำสหภาพโซเวียตคนสุดท้ายเข้าสู่แนวคิดมหาทวีปยูเรเชีย (Greater Eurasia) ในการเชื่อมต่อโลกของยุโรปกับเอเชียตะวันออกเฉียงเข้าด้วยกันของวลาดีมีร์ ปูติน ที่มาพร้อมกับการยึดโยงแนวคิดประชาธิปไตยแบบมีอธิปไตย (sovereign democracy) กล่าวคือ เป็นรูปแบบประชาธิปไตยที่อยู่ในขอบเขตของอธิปไตยของตนโดยไม่ต้องผ่านการตรวจสอบและแทรกแซงจากโลกตะวันตก (Escobar, 2021) โดยในช่วง ค.ศ. 2018-2020 รัสเซียมีนโยบายต่างประเทศแบบหลายทิศทางและหันมาให้ความสำคัญกับโลกตะวันออกมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ไม่ว่าจะเป็นการมุ่งความสนใจไปที่ “หุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ที่ครอบคลุมกับประเทศจีน” การสร้างความสัมพันธ์กับมหาอำนาจแห่งเอเชียอื่นๆ มากขึ้น อาทิ ญี่ปุ่น อินเดีย ตลอดจนความสัมพันธ์กับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นอกจากนี้ยังมียุทธศาสตร์ในการเสริมสร้างรัสเซียเป็นผู้สนับสนุนหลักทางเศรษฐกิจ ตลอดจนผู้ที่มีบทบาทในการสร้างความมั่นคงในภูมิภาควางตนเป็นพลเมืองที่ดีของภูมิภาคและเวทีการเมืองระหว่างประเทศ (กฤษฎา พรหมเวศ, 2565, น. 113)

นอกจากยุทธศาสตร์ต่างๆ ข้างต้น รัสเซียยังคงให้ความสำคัญกับประเด็นด้านความมั่นคงโดยเฉพาะในบริเวณประเทศรอบข้างอย่างกรณีของยูเครน ตามมุมมองของรัสเซียการกลายเป็นรัฐปรัปักษ์ในพื้นที่พรมแดนติดกับตนย่อมเป็นสิ่งที่สร้างภัยคุกคามด้านความมั่นคงได้ ท่ามกลางบริบทของสมรภูมิการปะทะกันระหว่าง

รัสเซียกับโลกตะวันตก ยูเครนจึงถูกตีความจากรัสเซียว่าสามารถถูกครอบงำโดยตะวันตกเพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการปะทะและการทำสงครามได้ อาทิ กรณีการครอบครองน่านน้ำบริเวณทะเลดำ (Black Sea) และทะเลอาซอฟ (Sea of Azov) ของยูเครน ซึ่งตะวันตกสามารถใช้พื้นที่ดังกล่าวเพื่อจำกัดขีดความสามารถของรัสเซีย ตลอดจนประเด็นการตั้งฐานขีปนาวุธใกล้เมืองเบลโกรอด (Belgorod) ของรัสเซียที่สามารถโจมตีรัสเซียได้ในเวลาอันสั้น (Анухтин, 2018) และภายหลังวิกฤตการณ์ทางการเมืองใน ค.ศ. 2014 ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับยูเครนในภาพรวม ตามความประสงค์ของรัสเซียในกรอบเวลาดังกล่าว คือ การเห็นยูเครนเป็นรัฐอิสระและไม่ถูกครอบงำจากโลกตะวันตก การฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างกัน (Анухтин, 2018) ประเด็นต่างๆ จึงสัมพันธ์กับ “วาทกรรมการมีจุดร่วมทางประวัติศาสตร์ระหว่างรัสเซียกับยูเครน” “วาทกรรมการสนับสนุนและส่งเสริมยูเครนของรัสเซีย” ในบทความของวลาดิมีร์ ปูติน

5.3.2 ปรากฏการณ์ของภูมิรัฐศาสตร์ในดินแดนยูเรเชียและตัวแสดงทางการเมืองระหว่างประเทศ

ใน ค.ศ. 2021 ที่เป็นเวลาของการเผยแพร่วาทกรรมของวลาดิมีร์ ปูติน ระบบโลกก้าวเข้าสู่การทวนกระแสโลกาภิวัตน์ (Deglobalization) อันมีผลมาจากหลายปัจจัย ไม่ว่าจะเป็นการเกิดโรคระบาดโควิดที่ส่งผลต่อการล็อกดาวน์ตามเมืองใหญ่ของจีน กระทบต่อห่วงโซ่อุปทานของโลก ความตึงเครียดในทางภูมิรัฐศาสตร์³ ระหว่างจีนกับกลุ่มประเทศในโลกตะวันตก (นอกจากนี้ยังมีปัจจัยด้านสงครามรัสเซียและยูเครนซึ่งเกิดขึ้นในอีกหนึ่งปีถัดไป เป็นตัวเร่งกระแสดังกล่าวด้วย) และการทวนกระแสโลกาภิวัตน์นี้ทำให้ประเทศต่างๆ หันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศมากขึ้นพร้อมกันกับพึ่งพาประเทศอื่นให้น้อยลง แต่ในอีกนัยยะหนึ่งกระแสดังกล่าวส่งผลให้ประเทศต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาอำนาจของโลกต่างพยายามหาพันธมิตรเพื่อรักษาฐานอำนาจ ตลอดจนการเข้าถึงทรัพยากรของตน สมรภูมิการแข่งขันชิงอำนาจที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลกคือดินแดนยูเรเชีย ตามความหมายของซบิกเนียฟ เบรซินสกี (Zbigniew Brzezinski) ครอบคลุมดินแดนต่างๆ ในยุโรป กลุ่มประเทศต่างๆ ที่เกิดขึ้นหลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียต (รัสเซียและประเทศต่างๆ ในเอเชียกลาง) ประเทศในภูมิภาคทรานคอเคซัส ตลอดจนเอเชียตะวันออก (โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, 2550) โดยมีประเทศมหาอำนาจซึ่งเป็นตัวแสดงหลักในการสร้างเขตอิทธิพลในภูมิภาค ได้แก่ รัสเซีย จีน และสหรัฐอเมริกา

รัสเซียปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ในการให้ความสำคัญกับแนวคิดมหาทวีปยูเรเชียเพื่อเชื่อมภูมิภาคยุโรปและเอเชียเข้าด้วยกัน (Escobar, 2021) ประกอบกับความต้องการรักษาเขตอิทธิพลของตนในยูเรเชียและมุ่งเน้นไปที่ประเทศรอบข้าง โดยเฉพาะกลุ่มประเทศเอเชียกลางซึ่งเคยเป็นส่วนหนึ่งของสหภาพโซเวียต ดังจะพบได้จากการรวมกลุ่มทั้งมิติเศรษฐกิจและความมั่นคง อาทิ สหภาพเศรษฐกิจยูเรเชีย (Eurasia Economic Union: EAEU) องค์การสนธิสัญญาความมั่นคงร่วมกัน (Collective of Security Treaty Organization: CSTO) ในขณะที่จีนขับเคลื่อนนโยบายผ่านโครงการ “แถบเศรษฐกิจเส้นทางสายไหม” หรือ “One Belt and One Road” เพื่อเชื่อมโยงเศรษฐกิจของทวีปเอเชีย แอฟริกาและยุโรปเข้าด้วยกัน ครอบคลุม 65 ประเทศ 6 ภูมิภาค ซึ่งจะมีประชากรรวมกันคิดเป็นร้อยละ 62.3 ของประชากรโลก (สุมาลี สุขदानนท์, 2562) นอกจากนี้ยังเน้นความร่วมมือทางเศรษฐกิจและความมั่นคงร่วมกับรัสเซียและประเทศในเอเชียกลาง ในประเด็นด้านความมั่นคงมุ่งเน้นการรับมือกับกลุ่มแบ่งแยกดินแดน กลุ่มก่อการร้าย กลุ่มหัวรุนแรงในภูมิภาค ทางด้านสหรัฐอเมริกาแม้ว่าจะอยู่ห่างจาก

³ ภูมิรัฐศาสตร์แสดงถึงความเชื่อมโยงระหว่างภูมิศาสตร์กับรัฐศาสตร์ โดยสามารถนิยามความหมายว่าเป็นสิ่งต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับอำนาจ ผลประโยชน์สาธารณะ ความขัดแย้ง เป็นการแข่งขันชิงอำนาจและอิทธิพลทางการเมืองในอาณาเขตนั้นๆ โดยพฤติกรรมต่างๆ ส่งผลกระทบต่อประชาชนที่พำนักอยู่ (ธโสธร ตูทองคำ, 2566, น. 78)

ใจกลางของดินแดนยูเรเชียมากที่สุด แต่ก็มีผลประโยชน์ที่จะป้องกันการขยายอำนาจของรัสเซียในภูมิภาค มีการสร้างความร่วมมือกับประเทศในเอเชียกลางผ่านนโยบายด้านความมั่นคงและการทหาร และเผยแพร่ประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน อาทิ การตั้งฐานทัพในอุซเบกิสถานและคีร์กีซสถานช่วงก่อน ค.ศ. 2014 (กิตติมา พ่วงชิงงาม, 2562, น. 161-163) นอกจากนี้ สหรัฐอเมริกายังมีพันธมิตรที่สำคัญจากโลกตะวันตก ไม่ว่าจะเป็นสหภาพยุโรปและนาโต้ เพื่อสามารถใช้ปิดล้อมอิทธิพลของรัสเซียผ่านกรณีของยูเครน ดังจะพบได้จากนโยบายการขยายสมาชิกภาพของสหภาพยุโรปมาทางทิศตะวันออก ตลอดจนการขยายตัวของสมาชิกองค์การนาโต้ โดยการสร้างความสัมพันธ์กับยูเครนและความพยายามในการหาหรือการเข้าเป็นสมาชิกของยูเครนในหน่วยงานต่างๆ ข้างต้น รัสเซียมองว่าเป็นภัยคุกคามด้านความมั่นคง (พรชัย เทพปัญญา และคณะ, 2564, น. 88) ปัจจัยดังกล่าวจึงสอดคล้องกับมุมมองของผู้นำรัสเซียใน “วาทกรรมการต่อต้านรัสเซีย” และ “วาทกรรมอิทธิพลจากโลกตะวันตกในยูเครน”

5.3.3 เอกลักษณะของชาวยูเครนภายใต้การสนับสนุนจากรัฐและชนชั้นนำ

ภายหลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียต ยูเครนกลายเป็นรัฐอิสระที่มีอธิปไตยของตน การสร้างเอกลักษณ์ความเป็นชาติของภาครัฐเป็นนโยบายระดับชาติที่สำคัญ เพื่อสามารถสร้างเสถียรภาพ ความมั่นคง ความเป็นเอกภาพ นำมาสู่ความเจริญก้าวหน้าในด้านเศรษฐกิจ สังคมและด้านอื่นๆ ของตนได้ อย่างไรก็ตาม ภาครัฐของยูเครนต้องเผชิญกับโจทย์สำคัญที่ทำทลายนโยบายการสร้างชาติดังกล่าว โดยมีสาเหตุมาจากความแตกต่างด้านแนวความคิด ความเชื่อ โครงสร้างทางกายภาพระหว่างยูเครนในภูมิภาคตะวันตกกับยูเครนในภูมิภาคตะวันออก กล่าวคือ ปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งผลักดันให้ยูเครนต้องให้ความสำคัญกับภูมิภาคตะวันออกของประเทศ เนื่องจากอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพและเทคโนโลยีขั้นสูงกระจุกตัวอยู่ในภูมิภาคดังกล่าวเป็นหลัก ในขณะที่ปัจจัยด้านการเมืองและการสร้างอุดมการณ์ของชาติโดยรัฐและชนชั้นนำอยู่ในภูมิภาคตะวันตกของประเทศ เนื่องจากมีความเข้มแข็งในการสร้างเอกลักษณ์ของชาติและความเข้มแข็งทางการเมืองของประเทศ (Колоцов, 2020, с. 445-446) นอกจากนี้ ยูเครนภาคตะวันออกมักมีความผูกพันเชิงชาติพันธุ์และความใกล้ชิดกับรัสเซีย ในขณะที่ยูเครนทางตะวันตกยึดหลักประชาธิปไตยและความสัมพันธ์อันดีกับโลกตะวันตก

ยูเครนถูกขับเคลื่อนทางการเมืองโดยรัฐและชนชั้นนำซึ่งเป็นตัวแทนจากภูมิภาคตะวันตกเป็นหลักและมีนโยบายในการตีตัวออกห่างจากรัสเซียและมรดกความเป็นสหภาพโซเวียต ยกตัวอย่างกรณีคำกล่าวของ ลีโอนิด คูชมา (Leonid Kuchma) อดีตประธานาธิบดียูเครน เนื่องในโอกาสครบรอบสามสิบปีวันประกาศเอกราชของประเทศในช่วง ค.ศ. 2021 ว่าความสำเร็จหลักของยูเครน คือ การไม่ไปรวมกับรัสเซียอีกครั้ง หรือโอเมเลียน ปริทซัค (Omeljan Pritsak) นักประวัติศาสตร์ชาวยูเครนที่มีทัศนะในการแลกเปลี่ยนประชากรระหว่างกัน กล่าวคือ ชาวยูเครนกว่า 7 ล้านคนที่อาศัยอยู่ในรัสเซียควรกลับยูเครน ในขณะที่ชาวรัสเซียที่อยู่ในยูเครนควรกลับไปยังประเทศบ้านเกิดของตน (Миллер, 2022) ตามมุมมองของกลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองของยูเครน การกลายเป็นรัฐสมัยใหม่ของยูเครนได้อย่างสมบูรณ์ต้องมีวัฒนธรรมในสังคมเป็นเนื้อเดียวกัน เพื่อหลีกเลี่ยงความแตกแยกที่สามารถเกิดขึ้นได้ นักอุดมการณ์และภาครัฐของยูเครนจึงเริ่มสร้างเอกลักษณ์ทางการเมืองเพื่อรวมพลเมืองเป็นหนึ่งเดียวโดยไม่คำนึงถึงชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา โดยเน้นหลักการยูเครนตามแบบภูมิภาคตะวันตกเป็นหลัก หนึ่งในวิธีการเสริมสร้างเอกลักษณ์ความร่วมมือระดับชาติและสร้างยูเครนให้เป็นรัฐอิสระในยุโรปตามทัศนะของนักวิชาการชาวรัสเซีย คือ การใช้นโยบายในการต่อต้านรัสเซีย (อาทิ การปฏิเสธวัฒนธรรมของชาวสลาฟตะวันออก การยอมรับในหลักการภูมิรัฐศาสตร์จากตะวันตก) (Колоцов, 2020, с. 446) บริบทดังกล่าวส่งผลต่อการสร้าง “วาทกรรม

ผู้นำและชนชั้นนายยูเครนในฐานะอุปสรรคของการสานสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับยูเครน” และ “วาทกรรมการต่อต้านรัสเซีย” ในบทความของผู้นำรัสเซีย

6. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์เปิดโอกาสให้เกิดการตั้งคำถามต่อการรับรู้ข้อมูลต่างๆ ตลอดจนสามารถนำไปสู่การศึกษาเพื่อเข้าถึงความไม่เท่าเทียมของผู้คนที่เกิดขึ้นในสังคม (Van Dijk, 2005, p. 352) การศึกษาบทความ “ว่าด้วยความเป็นหนึ่งเดียวกันทางประวัติศาสตร์ของชาวรัสเซียและยูเครน” (On the Historical Unity of Russians and Ukrainians) ของวลาดิมีร์ ปูติน ผู้นำรัสเซียใน ค.ศ. 2021 ผ่านแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวทำให้เข้าใจการใช้วาทกรรมต่างๆ ที่ถูกร้อยเรียงถ้อยคำด้วยกลวิธีทางภาษา อาทิ การใช้วลีหรือถ้อยคำเฉพาะในประเด็นนั้นๆ การใช้มูลบท การใช้อุปลักษณ์ การใช้วจนกรรมต่อต้าน การปฏิเสธ การอ้างสาเหตุ ทั้งนี้กลวิธีทางภาษาที่ปรากฏในบทความของผู้นำรัสเซียมีบทบาทสำคัญในการประกอบสร้างความหมายทั้งความหมายโดยตรงและความหมายแฝงที่มีอิทธิพลต่อการสร้างความเข้าใจ การกำหนดความคิดของผู้รับสารได้ อาทิ การใช้ถ้อยคำเพื่อแสดงถึงความเป็นหนึ่งเดียวกันในรากเหง้าทางประวัติศาสตร์ระหว่างรัสเซียกับยูเครนโดยการใช้มูลบท การบอกเล่าถึงบทบาทของผู้นำยูเครนและชาติตะวันตกในฐานะผู้สร้างอุปสรรคความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับยูเครนโดยการใช้คำอุปลักษณ์ การใช้วลีหรือถ้อยคำในประเด็นดังกล่าว

อาจกล่าวได้ว่าการใช้กลวิธีทางภาษาถูกนำมาใช้ในการสร้างวาทกรรมและกลายเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ทรงอำนาจสามารถครอบงำความคิดของผู้คนได้ โดยเฉพาะหากถ้อยคำนั้นถูกสร้างขึ้นจากผู้กำหนดนโยบาย หรือผู้ทรงอิทธิพล หากพิจารณาถึงวิถีปฏิบัติทางวาทกรรมจากบทความดังกล่าว ถ้อยคำต่างๆ ถูกนำเสนอเป็นภาษารัสเซียผ่านเว็บไซต์ kremlin.ru แหล่งข้อมูลทางการของรัสเซีย วาทกรรมที่ปรากฏจึงมีน้ำหนักและสร้างความชอบธรรมให้กับภาครัฐของรัสเซียเพื่อกำหนดทิศทางความเชื่อของผู้คนชาวรัสเซียได้ อย่างไรก็ดี เนื่องจากตัวบทความมีการนำเสนอเป็นภาษายูเครนและภาษาอังกฤษ กลุ่มเป้าหมายในการรับสารจึงครอบคลุมไปถึงชาวยูเครน (รวมภาครัฐและชนชั้นนำ) และชาวต่างชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักการเมืองจากฝั่งตะวันตก

เป็นที่สังเกตว่าวาทกรรมหลักที่ปรากฏในบทความของผู้นำอันประกอบไปด้วย “วาทกรรมการมีจุดร่วมทางประวัติศาสตร์ระหว่างรัสเซียกับยูเครน” “วาทกรรมการสนับสนุนและส่งเสริมยูเครนของรัสเซีย” “วาทกรรมผู้นำและชนชั้นนายยูเครนในฐานะอุปสรรคของการสานสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับยูเครน” “วาทกรรมการต่อต้านรัสเซีย” และ “วาทกรรมอิทธิพลจากโลกตะวันตกในยูเครน” ถูกเชื่อมโยงอยู่บนพื้นฐานของการตีความประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ของรัสเซียและยูเครนผ่านมุมมองของผู้นำและภาครัฐรัสเซีย เพื่อเป็นสิ่งย้ำเตือนไปยังรัฐและชนชั้นนำของยูเครนถึงความสำคัญในการรักษาความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศและเตือนถึงผลเสียที่อาจจะเกิดขึ้นจากการดำเนินนโยบายที่ผิดพลาดของชนชั้นปกครองของยูเครน สอดคล้องกับงานของโรซโคฟสกี ที่กล่าวถึงสาระสำคัญของบทความของวลาดิมีร์ ปูติน ในฐานะคำเตือนทางประวัติศาสตร์ที่ชนชั้นนำของยูเครนควรให้ความสำคัญ โดยเฉพาะผู้ที่นิยมตะวันตกที่ไม่เข้าใจถึงรากเหง้าทางจิตวิญญาณและการมีประวัติศาสตร์ร่วมกันของรัสเซียและยูเครน (Рожковский, 2022) อย่างไรก็ดี วาทกรรมที่มีผลต่อการครอบงำความคิดได้รับกระแสดึงกลับจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะนักวิชาการชาวยูเครนที่พยายามสะท้อนให้เห็นถึงข้อผิดพลาดและความพยายาม

ในการครอบงำการตีความประวัติศาสตร์ของรัสเซียแต่เพียงลำพัง หรือการแสดงความเห็นต่างในข้อมูลทางประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ของทั้งสองชนชาติ

ตัวอย่างจากบริบทที่เห็นต่างไปจากบทความของผู้นำรัสเซีย ได้แก่ การปฏิเสธความเป็นมาโลรัสเซียในฐานะที่เป็นส่วนสำคัญของยูเครน การโจมตีแนวคิดความเป็นหนึ่งเดียวของชาวสลาฟ (รัสเซีย ยูเครน และเบลารุส) ว่าเป็นภาพลวงตาทางประวัติศาสตร์ของผู้คลั่งไคล้ลัทธิจักรวรรดินิยมรัสเซีย (Хоменко & Зотова, 2021) การชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างของภาษารัสเซียโบราณและภาษายูเครนโบราณที่ไม่ใช่เพียงในระดับของภาษาถิ่นเท่านั้น การนำเสนอเนื้อหาของบทความเต็มไปด้วยลัทธิชาตินิยมเปรียบกับหนังสือ “การต่อสู้ของข้าพเจ้า” (Mein Kampf) ของอดอล์ฟ ฮิตเลอร์ (Ткачук, 2021) การปฏิเสธว่าเป็นความช่วยเหลือของรัสเซียเรื่องการกำหนดรากเหง้าชนชาติให้ยูเครน เนื่องจากราคามีวัตถุประสงค์ทางการเมือง การแสดงถึงอำนาจอธิปไตยของยูเครนที่มีสิทธิในการให้กองกำลังต่างชาติอยู่ในดินแดนของตน (Слипченко & Перевошиков, 2021) การเปรียบเทียบความสัมพันธ์แบบพี่น้องของชาวรัสเซียและยูเครนว่าเป็นเพียงมายาคติที่กำหนดขึ้นโดยผู้นำรัสเซียเพื่อสร้างความชอบธรรมในการรุกรานทางประวัติศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่ในอดีต การทำให้ประวัติศาสตร์ของรัสเซียมีความเก่าแก่และน่าเชื่อถือ การยึดในแนวคิดแบบจักรวรรดินิยมที่สามารถนำไปสู่การผนวกพื้นที่ของชาติพันธุ์ต่างๆ ตั้งแต่ในอดีตถึงปัจจุบัน (Масненко, 2018, с. 205-207)

ในกรอบของวิถึปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรมจากบทความของวลาดิมีร์ ปูติน เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างวาทกรรมต่างๆ ทั้งห้าอันประกอบด้วยการดำเนินนโยบายต่างประเทศของรัสเซียในภาพรวมและต่อยูเครน ปรากฏการณ์ของภูมิรัฐศาสตร์ในดินแดนยูเรเชียและตัวแสดงทางการเมืองระหว่างประเทศ ตลอดจนปัจจัยด้านเอกลักษณ์ของชาวยูเครนภายใต้การสนับสนุนจากรัฐและชนชั้นนำ เมื่อนำมาพิจารณาควบคู่กับการสร้างวาทกรรมสะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับรัฐและชาติรัสเซียเพื่อปกป้องดินแดนของตนจากภัยคุกคามภายนอกด้านความมั่นคงโดยเฉพาะโลกตะวันตกที่รัสเซียมองว่าเข้าแทรกแซงและมีอิทธิพลในดินแดนยูเครน สอดคล้องกับแนวคิดผลประโยชน์แห่งชาติในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ “ในการปกป้องหรือรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางกายภาพ การเมือง และวัฒนธรรมให้หลุดพ้นจากการรุกรานจากชาติอื่น” (Morgenthau, 1952, p. 973) บริบทของวาทกรรมจึงไม่ได้เกี่ยวข้องกับเพียงความสัมพันธ์ในระดับทวิภาคีของรัสเซียและยูเครนเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงการแย่งชิงและแสวงหาผลประโยชน์เชิงอำนาจของประเทศมหาอำนาจต่างๆ โดยมียูเครนเป็นหนึ่งในสนามการแข่งขันสำคัญ สิ่งเหล่านี้มีความเชื่อมโยงกับแนวคิดเรื่องการเมืองเกี่ยวพันของเจมส์ เอ็น. โรสนาว (Rosenau, 1969) ว่าปรากฏการณ์หรือพฤติกรรมที่เริ่มขึ้นจากระบบของประเทศหนึ่งย่อมมีผลต่อระบบของอีกประเทศหนึ่งผ่านปัจจัยภายใน (ตัวแสดงซึ่งเป็นกลุ่มผู้นำประเทศมหาอำนาจต่างๆ ทศนคติซึ่งเป็นอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกัน) ปัจจัยภายนอก (สภาพแวดล้อมภูมิภาค โดยเฉพาะการแข่งขันของมหาอำนาจในภูมิภาคยูเรเชีย) นอกจากนี้ สิ่งที่อยู่เบื้องลึกของการสร้างวาทกรรมของวลาดิมีร์ ปูตินบรรยายถึงปรากฏการณ์ความคิดทางการเมืองของอนุรักษนิยมที่ฝังรากลึกมาตั้งแต่ยุคจักรวรรดิของชนชั้นนำรัสเซีย การหวงระลึกถึงความสำคัญและความยิ่งใหญ่ของประวัติศาสตร์รัสเซียในอดีต การเป็นตัวแทนทางจิตวิญญาณของออร์ทอดอกซ์ ซึ่งจะมีผลต่อการสร้างความชอบธรรมในการดำเนินนโยบายเชิงรุกต่อยูเครนในเวลาต่อมาและสามารถสร้างผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระลอกใหม่ที่อาจทำให้เห็นถึงความพรั่นกลัวของเส้นชัยแห่งความประนีประนอมที่มีมากขึ้น

รายการอ้างอิง

- กติมา พวงชิงงาม. (2562). The Greater Eurasia ความคิดริเริ่มแถบเศรษฐกิจและเส้นทางและสภาพเศรษฐกิจยูเรเชีย: การดำเนินนโยบายของไทยและผลประโยชน์ที่จะได้รับ. *วารสารศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 19(2), 156-181.
- กฤษณะโชติ บัวหล้า. (2564). การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ในรายการ “ศาสตร์พระราชา สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน”. *วารสารสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, 4(1), 62-81.
- กฤษฎา พรหมเวศ. (2565). นโยบายต่างประเทศรัสเซียในช่วงการดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีของนายวลาดิมีร์ ปูติน สมัยที่ 4 ระหว่างปี ค.ศ. 2018-2020. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 13(2), 113-156.
- กฤษดาพรรณ หงส์ดามรงค์. (2543). ความเป็น “พวกเรา” และ “พวกเขา” ในสังคมไทย. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 19-20(3), 11-48.
- โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (2550). *ภูมิรัฐศาสตร์ = Geopolitics*. กรุงเทพฯ: วาสนา.
- จันทิมา อังคณิกิจ. (2561). *การวิเคราะห์ข้อความ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2556). *วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ตามแนวภาษาศาสตร์: แนวคิดและการนำมาศึกษา*. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธโรธร ตูทองคำ. (2566). สาเหตุที่นำไปสู่ความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ในทศวรรษที่ 2020. *วารสารวิชาการไทยวิจัยและการจัดการ*, 4(3), 72-94.
- พรชัย เทพปัญญา และคณะ. (2564). จัปตามหาอำนาจรัสเซีย: ยุทธศาสตร์นโยบายต่างประเทศ เศรษฐกิจ การค้า ความมั่นคง และวัฒนธรรม. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 7(3), 80-93.
- ยุทธการ ปัทมโรจน์, และศิริพร รักดีผาสุข. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับภาพตัวแทนพระสงฆ์ ผู้กระทำผิดในวาทกรรมข่าวออนไลน์ : การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์. *วรรณวิทัศน์*, 22(2), 1-40.
- รัชนิท พงศ์อุดม. (2548). ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับค่านิยมเกี่ยวกับความงาม : การศึกษาวาทกรรมโฆษณา เครื่องสำอางในภาษาไทย (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.
- สามชาย ศรีสันต์. (2557). *วิธีวิทยาวิเคราะห์วาทกรรมแนววิพากษ์ในการศึกษาการพัฒนา*. ปทุมธานี: วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์.
- สุนทร โชติติล. (2564). ชุดความคิดที่ปรากฏในวาทกรรมเรื่องตลกในหนังสือพิมพ์ดุสิตสมิต: การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์. *วารสารอักษรศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 43(1), 1-23.
- สุมาลี สุขदानนท์. (2562). *เส้นทางสายไหมใหม่ เส้นทางการค้าแห่งอนาคต*. สืบค้นจาก <http://www.cutl.chula.ac.th/tiresearch/saimai/2/saimai.html>.
- เหยา ซื่อฉี. (2565). แนวคิด “โชคชะตาร่วมกันสำหรับจีน-อาเซียน” ในสถานการณ์แพร่ระบาดโควิด-19: การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ว่าด้วยการรายงานข่าวภาษาจีน. *วารสารศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดล*, 5(2), 222-266.
- Escobar, P. (2021). *Why Russia is driving the west crazy*. Retrieved from <https://asiatimes.com/2021/02/why-russia-is-driving-the-west-crazy>.
- Fairclough, N. (1995a). *Critical discourse analysis: The critical study of language*. London: Longman.
- Fairclough, N. (1995b). *Media discourse*. London: Edward Arnold.
- Fairclough, N. (1996). *Language and power*. London: Longman.
- Fairclough, N. (2003). *Analysing discourse: Textual analysis for social research*. London: Routledge.

- Fairclough, N., & Wodak, R. (1997). *Critical discourse analysis in discourse as social interaction*. London: Sage.
- Goodard, A. (1998). *The language of advertising: Written texts*. Abingon-on-Thames: Routledge.
- Halliday, M. A. K. (1978). *Language as Social Semiotic*. London: Edward Arnold.
- Halliday, M. A. K., & Matthiessen, C. M. I. M. (2004). *An introduction to functional grammar* (3rd ed.). Edward Arnold.
- Morgenthau, H. J. (1952). Another 'Great Debate': The national interest of the United State. *American Political Science Review*, 46(4), 961-988.
- Rosenau, J. N. (1969). *Linkage politics: Essays on the convergence of national and international systems*. New York: The Free Press.
- Stubbs, M. (1983). *Discourse analysis: The sociolinguistic analysis of natural language*. Chicago: University of Chicago Press.
- Van Dijk, T. A. (2005). Critical discourse analysis. In D. Schiffrin, D. Tannen, & H. E. Hamilton (Eds.), *The handbook of discourse analysis* (pp. 349-371). Oxford: Blackwell.
- AIC. (2021). *сайт президента России: разработка новой версии сайта Президента РФ*. Дата обращения: Retrieved from <https://aic.ru/cases/sait-prezidenta-rossii>.
- Аванесова, Г. А., & Иванова, Е. В. (2015). Этногенез русских и украинцев в рамках развития государственности державного типа. *Власть*, 4, 58-64.
- Алексеев, А. Г., & Немина, В. Н. (2014). История культур в социальном измерении (о русско-украинской общности). *Вестник Русской христианской гуманитарной академии*, 15(3), 303-310.
- Апухтин, Ю. (2018). *Почему Украина так важна для России?*. Дата обращения: Retrieved from <https://topwar.ru/148945-pochemu-ukraina-tak-vazhna-dlja-rossii.html>.
- Беляков, С. С. (2015). Русский взгляд на украинца. *Вопросы национализма*, 2(22), 80-91.
- Большой Энциклопедический словарь. (2000). *Малая Русь*. Дата обращения: Retrieved from <https://archive.li/UBJR8#selection-1375.0-1375.10>.
- Бубликов, В. В., & Ермак, Г. Г. (2022). Самооценка этничности населением России с двойной русско-украинской идентичностью: «русские» и «украинские» качества. *Caucasian Science Bridge*, 5(3), 98-114.
- Галушко, К. (2017). *Украина и Малороссия-это одно и то же?*. Дата обращения: Retrieved from <http://likbez.org.ua/ukraine-and-little-russia-are-one-and-the-same.html>.
- Государственный архив РФ. (2023). *Сборник архивных документов «Об историческом единстве русских и украинцев»*. Дата обращения: Retrieved from <https://statearchive.ru/1650>.
- Жильцов, С. С. (2018). История становления украинского государства (до распада СССР). *Проблемы постсоветского пространства*, 5(3), 309-328.
- Картаслов. (n.d.). *Значение словосочетания «запорожские казаки»*. Дата обращения: Retrieved from <https://kartaslov.ru/значение-словазапорожские+казаки>.
- Касьянов, Г. В. (2013). Историческая политика в Украине и Голодомор. *Прошлый век*, 277-337.
- Колосов, В. А. (2020). Кризис в отношениях между Россией и Украиной и его влияние на трансграничные взаимодействия. *Актуальные проблемы мировой политики*, 10, 444-464.

- Meduza. (2021). *Сколько времени понадобилось Путину, чтобы написать статью об украинцах на 40 тысяч знаков?*. Дата обращения: Retrieved from <https://meduza.io/short/2021/07/12/skolko-vremeni-ponadobilos-putinu-chtoby-napisat-statyu-ob-ukraintsah-na-40-tysyach-znakov>.
- Миллер, А. И. (2022). Национальная идентичность на Украине: история и политика. *Россия в глобальной политике*, 20(4), 46-65.
- Милошевич, З. (2009). «Путинизм» - современная идеология российской Федерации. *Вестник Череповецкого государственного университета*, 46-51.
- Минаева, П. (2022). *Украина-единственная наследница Киевской Руси?*. Дата обращения: Retrieved from https://dzen.ru/a/Y0RU_qwAGm1ctpC5.
- Михайленко, А. (2017). *Генная модификация: как украинцы отказываются от своей принадлежности к славянам*. Дата обращения: Retrieved from <https://russian.rt.com/ussr/article/403145-slavyane-ukraina-istoriya>.
- Масненко, В. (2018). Мифологема «братских народов» как идеальная модель русско-украинских отношений в советской/российской историографии. *Studia Historica Gedanensia*, 9, 183-207.
- Офис Президента Украины. (2019). *Президент Украины Владимир Зеленский обсудил с представителями США реформы и противодействие российской агрессии*. Дата обращения: Retrieved from <https://www.president.gov.ua/ru/news/prezident-ukrayini-volodimir-zelenskij-obgovoriv-iz-predstav-55517>.
- Плотников, Д. С. (2023). Языковая политика в Украине как фактор Российско-украинских отношений. *Вестник Пермского университета. Серия: Политология*, 17(1), 60-68.
- Президент России. (2009). *Открыта обновлённая версия официального сайта Президента России*. Дата обращения: Retrieved from <http://www.kremlin.ru/events/president/news/5337>.
- Президент России. (2022). *Обращение Президента Российской Федерации*. Дата обращения: Retrieved from <http://kremlin.ru/events/president/news/67843>.
- Пузанова, Ж. В., Филиппов, В. М., & Филиппов, Т. И. (2017). Белорусы, русские и украинцы-взаимное восприятие в межкультурной среде (по результатам эмпирических исследований). *Вестник славянских культур*, 43, 24-37.
- Путин, В. В. (2021). *Об историческом единстве русских и украинцев*. Дата обращения: Retrieved from <http://kremlin.ru/events/president/news/66181>.
- Рожковский, В. Б. (2022). Единство русских и украинцев в контексте вызовов истории. *Философия права*, 1(100), 50-56.
- Слипченко, С., & Перевошиков, К. (2021). *Об историческом единстве лжи и Владимира Путина*. Дата обращения: Retrieved from <https://voxukraine.org/ru/ob-ystorycheskom-edynstve-lzhy-y-vladymyra-putyna>.
- Таирова-Яковлева, Т. Г. (2013). «Валуевский циркуляр» и запрет использования украинского языка. *Вестник Санкт-Петербургского университета. История*, 2(4), 55-60.
- Ткачук, А. (2021). *Русский миф об "историческом единстве русских и украинцев"*. Дата обращения: Retrieved from https://www.pravda.com.ua/rus/columns/2021/08/19/7_304362.
- Толковый словарь Ефремовой. (2024). *Малороссы*. Дата обращения: Retrieved from <https://gufo.me/dict/efremova/малороссы>.

Хмылев, В. Л. (2010). *Современные международные отношения: учебное пособие*. Томск: Изд-во Томского политехнического университета.

Хоменко, С., & Зотова, Н. (2021). *"Школьная ошибка": российские и украинские историки разбирают статью Путина о единстве народов*. Дата обращения: Retrieved from <https://www.bbc.com/russian/news-57807736>.

Широкоград, А. (2007). *Чьими рыцарями были запорожцы?*. Дата обращения: Retrieved from https://nvo.ng.ru/notes/2007-06-08/8_zapor.html#:~:text=Наши%20историки%20считают%2С%20что%20казаки,конце%20XV%20-%20начале%20XVI%20века.

มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทย ในวาทกรรมสื่อภาครัฐภาษาไทย*

Received: 10 January 2023

Revised: 26 May 2023

Accepted: 29 August 2023

ธรรมวัฒน์ พัฒนาสุทินนท์**

ศิริพร กักดีผาสุ***

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรมสื่อภาครัฐภาษาไทยด้วยแนวคิดมโนอุปลักษณ์ตามมุมมองภาษาศาสตร์ปริชานและหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ เก็บข้อมูลจากวาทกรรมสื่อภาครัฐในการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 และโรคโควิด-19 รวม 261 ตัวอย่าง ผลการศึกษาพบว่าในกรณีของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 พบมโนอุปลักษณ์ [ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ ข้าศึกศัตรู] [ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ คนร้าย] [ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ อุทกภัย] [ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ ครอบครัว] และ [ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ วิญญาณร้าย] ส่วนในกรณีของโรคโควิด-19 พบมโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ ข้าศึกศัตรู] [โควิด-19 คือ คู่ชก] [โควิด-19 คือ อุทกภัย] [โควิด-19 คือ บุคคล] และ [โควิด-19 คือ อัคคีภัย] มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ทั้งสองครั้งพบแบบเปรียบเทียบที่เหมือนและต่างกันเนื่องจากลักษณะและความรุนแรงของโรค ขณะที่หน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ที่พบมีหน้าที่ถ่ายทอดความคิด หน้าที่ถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์ และหน้าที่เรียบเรียงความ นอกจากนี้ มโนอุปลักษณ์ที่พบแสดงให้เห็นบทบาทของภาษาในการจัดการสังคมยามวิกฤตด้วย

บทความวิจัย

บทคัดย่อ

คำสำคัญ

มโนอุปลักษณ์;
ภาวะโรคระบาดใหญ่;
ไข้หวัดใหญ่ 2009;
โควิด-19;
วาทกรรมสื่อภาครัฐ

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ปริญญาโทฉบับที่ 1 เรื่อง “มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์และวาทกรรมสื่อภาครัฐ” สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

** นิสิตระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ติดต่อได้ที่: thammawat.p@ku.th

*** รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ติดต่อได้ที่: spr1141@hotmail.com

Conceptual Metaphors Related to the Pandemics in Thailand in Thai Government Media Discourse*

Received: 10 January 2023

Revised: 26 May 2023

Accepted: 29 August 2023

Thammawat Phatthanasutinon**

Siriporn Phakdeephassook***

The paper aims at analyzing and comparing the conceptual metaphors related to the pandemics in Thailand in Thai government media discourse by adopting Conceptual Metaphor Theory and the concept of Functions of Metaphor. The data were collected from government media discourse published during the 2009 H1N1 Flu Pandemic and the COVID-19 pandemic. In total, 261 texts were gathered. The analysis reveals that in the case of the 2009 H1N1 Flu pandemic, the metaphors found include 2009 H1N1 FLU IS AN ENEMY, 2009 H1N1 FLU IS A CRIMINAL, 2009 H1N1 FLU IS A FLOOD, 2009 H1N1 FLU IS A FAMILY, and 2009 H1N1 FLU IS AN EVILS SPIRIT. As for the case the of the COVID-19 pandemic, the metaphors found include COVID-19 IS AN ENEMY, COVID-19 IS A BOXER, COVID-19 IS A FLOOD, COVID-19 IS A PERSON, and COVID-19 IS A FIRE. These metaphors share some similarities. However, there still exist some differences between these two sets of conceptual metaphors due to the differences between the two pandemics in terms of characteristics and degree of severity. The metaphors adopted in this discourse serve ideational function, ideational and interpersonal function, and textual function. Moreover, the analysis of these conceptual metaphors sheds light on the roles and functions of language for crisis management.

Research Article

Abstract

Keywords

conceptual metaphor;
pandemic;
2009 H1N1 Flu;
COVID-19;
government media
discourse

* This article is a part of the M.A. Thesis titled "Conceptual Metaphors Related to the Pandemics in Thailand in Newspaper Media Discourse and Government Media Discourse", Master of Arts in Thai, Faculty of Arts, Chulalongkorn University.

** Master's degree Student, Department of Thai, Faculty of Arts, Chulalongkorn University, e-mail: thammawat.p@ku.th

*** Associate Professor, Department of Thai, Faculty of Arts, Chulalongkorn University, e-mail: spr1141@hotmail.com

1. บทนำ

โรคระบาดใหญ่ (Pandemic) เป็นการแพร่ระบาดของโรคอย่างรวดเร็วทั่วโลก มีลักษณะสำคัญคือผู้คนยังไม่มีภูมิคุ้มกันต่อโรค ส่งผลให้มีจำนวนผู้ป่วยจำนวนมาก จึงต้องมีการเตรียมการรับมือ ป้องกันควบคุมโรคเป็นอย่างดี (คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล, 2563, น. 27-28) ทั้งนี้ โรคระบาดอยู่คู่กับมนุษยชาติมานานแล้วดังมีหลักฐานบันทึกไว้หลายครั้ง อาทิ กาฬโรค (Plague) โรคหัดและฝีดาษ (Smallpox and Measles) อหิวาตกโรค (Cholera) โรคเอดส์ (AIDS) โรคซาร์ส (SARS) โรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 (A H1N1 Flu)¹ กระทั่งล่าสุดคือโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)² (HISTORY, 2020) และโรคระบาดดังกล่าวก็เป็นโรคระบาดที่เคยเกิดขึ้นและกำลังเกิดขึ้นในประเทศไทย

โรคระบาดใหญ่ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย 2 ทศวรรษล่าสุดเป็นโรคติดเชื้อทางเดินหายใจ ได้แก่ โรคไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 เกิดจากเชื้อไวรัสสายพันธุ์ A ชนิด H1N1 (A H1N1) เริ่มแพร่ระบาดราวเดือนเมษายน พ.ศ. 2552 ณ ประเทศเม็กซิโกก่อนแพร่กระจายไปทั่วโลกรวมถึงประเทศไทย ทำให้มีจำนวนผู้ป่วย 30,000 กว่ารายและเสียชีวิตอีก 157 ศพ (สมาคมโรคติดเชื้อในเด็กแห่งประเทศไทย, 2553) และโรคโควิด-19 เกิดจากเชื้อไวรัส SARS-CoV-2 เริ่มแพร่ระบาดที่ประเทศจีนเมื่อปลาย พ.ศ. 2562 ก่อนจะแพร่ระบาดไปทั่วโลก (องค์การอนามัยโลก, 2563) ในประเทศไทยเริ่มแพร่ระบาดตั้งแต่เดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 และแพร่ระบาดซ้ำหลายระลอก ส่งผลให้มีจำนวนผู้ป่วยยืนยันสะสม 4,681,309 คน และเสียชีวิต 32,764 ศพ (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2565) (ศูนย์ปฏิบัติการด้านนวัตกรรมการแพทย์และการวิจัยและพัฒนา, 2565)³ จึงอาจกล่าวได้ว่าโรคระบาดใหญ่เป็นภาวะวิกฤต (ณัฐจุฑา วิจิตรจามรี, 2559) ที่ก่อให้เกิดผลกระทบด้านสุขภาวะของผู้คนเนื่องจากลักษณะของโรคที่แพร่กระจายอย่างรวดเร็ว

อาจกล่าวได้ว่าโรคระบาดที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งอุบัติใหม่ในสังคมซึ่งมนุษย์ไม่มีความเข้าใจมาก่อน กล่าวคือ มนุษย์ไม่สามารถมองเห็นโรคระบาดที่เกิดจากเชื้อโรคด้วยตาเปล่าได้ว่ามีลักษณะและพฤติกรรมเป็นเช่นไร การทำความเข้าใจโรคระบาดวิธีหนึ่งคือการเปรียบเทียบโรคระบาดกับประสบการณ์ที่มนุษย์เข้าใจ การเปรียบเทียบข้างต้นตรงกับแนวคิด “มโนอุปลักษณ์” (Conceptual Metaphor) ซึ่งเป็นระบบความคิดที่เปรียบเทียบสิ่งสองสิ่งที่อยู่ต่างแคว้นความหมายกันและสะท้อนออกมาผ่านถ้อยคำอุปลักษณ์ (Metaphorical Expression) ซึ่งใช้สื่อสารกันในชีวิตประจำวัน (Lakoff & Johnson, 1980) ขณะเดียวกัน โรคระบาดที่เกิดขึ้นก็เป็นภาวะวิกฤตที่ต้องควบคุมจัดการให้เกิดความเรียบร้อยควบคู่ไปด้วย จึงจำเป็นที่จะต้องสื่อสารเพื่อทำความเข้าใจกับสังคม ผู้วิจัยเห็นว่าวาทกรรมประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรค คือ วาทกรรมสื่อภาครัฐซึ่งเข้าถึงผู้รับสารได้ในวงกว้างได้ใช้การอธิบายเปรียบเทียบโรคระบาดกับประสบการณ์ที่ผู้รับสารมีความเข้าใจว่าโรคระบาดมีลักษณะหรือมีพฤติกรรมเป็นเช่นไร ตลอดจนสื่อสารเพื่อควบคุมจัดการสังคมด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

¹ ผู้วิจัยจะใช้ชื่อ “ไข้หวัดใหญ่ฯ 2009” ตลอดทั้งบทความ

² ประกาศ เรื่องชื่อและอาการสำคัญของโรคติดต่ออันตราย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2563 ลงวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 กำหนดให้โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นโรคติดต่ออันตรายและเรียกโดยย่อว่า “โรคโควิด-19” (ราชกิจจานุเบกษา, 2563) ผู้วิจัยจะใช้ชื่อนี้กล่าวถึงโรคดังกล่าวตลอดทั้งบทความ

³ มีประกาศให้โรคโควิด-19 พ้นจากโรคติดต่ออันตราย (ราชกิจจานุเบกษา, 2565ก) และมีสถานะเป็นโรคติดต่อที่ต้องเฝ้าระวังตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2565 (ราชกิจจานุเบกษา, 2565ข) ผู้วิจัยจึงรวบรวมสถิติผู้ติดเชื้อโควิด-19 ถึงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2565

(ตัวอย่าง 1) การจัดการข้อมูล: หัวใจสำคัญของการต่อสู้ข้าศึก

(สำนักจัดการความรู้ กรมควบคุมโรค, 2552, น. 22)

(ตัวอย่าง 2) วิทยาศาสตร์ที่ว่าก้าวหน้าก้าวไกลไปท่องอวกาศ ไปถึงพระจันทร์ได้อย่างไร้ปัญหา แต่ก็ยังไม่มีนักวิทยาศาสตร์รายใดที่จะสามารถทำลายความตลปะแปลงกายของไวรัสวายร้ายนี้ได้

(ประเสริฐ ทองเจริญ, 2552ข, น. 18)

(ตัวอย่าง 3) ถ้าพูดภาษาทหาร เรามักจะ**กำลังพล**ที่สำคัญที่สุดก็คือ**ทหารหาญ** ตอนนั้นถ้าเรา**สู้กับเชื้อโรค**ที่สำคัญที่สุดก็คือบุคลากรทางการแพทย์ ไม่ใช่เฉพาะแค่หมอจะรับพยาบาล เจ้าหน้าที่ รวมไปถึงเราทุกคนถึงแม้กระทั่งคนขึ้นเปลจะรับ

(แถลงข่าว ศบค., 27 มี.ค. 63)

(ตัวอย่าง 4) การดตกลงมาหน่อยอย่างทีบอกนะครับว่า การที่จะทำให้ลดโรคได้ จะต้องมีการร่วมมือของประชาชน 90% ขึ้นไป ถ้าร่วมมือแค่ 80% 70% ตัวเลขโดดขึ้นมาทันที... ถ้าการดตกลงนิดเดียว โดนหนักทันทีอะ

(แถลงข่าว ศบค., 16 เม.ย. 63)

ตัวอย่าง 1-2 เป็นวาทกรรมสื่อภาครัฐในการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 ตัวอย่าง 1 วาทกรรมได้เปรียบโรคระบาดเหมือนข้าศึกศัตรูที่รุกรานสังคมและมนุษย์ต้องต่อสู้กำจัด ส่วนตัวอย่าง 2 วาทกรรมได้เปรียบโรคระบาดเหมือนคนร้ายที่สร้างความเดือดร้อนให้แก่สังคม ขณะที่ตัวอย่าง 3-4 เป็นวาทกรรมสื่อภาครัฐในการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 วาทกรรมได้เปรียบโรคระบาดเป็นข้าศึกศัตรูเช่นเดียวกับโรคก่อนหน้า ขณะที่ตัวอย่าง 4 แตกต่างไปจากโรคระบาดก่อนหน้า คือ วาทกรรมได้เปรียบโรคระบาดเหมือนคู่ชกที่จ้องจะเข้ามาทำร้าย ผู้รับสารจึงต้อง “ตั้งการ์ด” เพื่อป้องกันตนเอง ถ้อยคำอุปมาอุปไมยที่พบได้เปรียบเทียบกับให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจโรคระบาดได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และเป็นที่น่าสนใจว่าเหตุใดเหตุการณ์โรคระบาดทั้งสองครั้งจึงพบมโนอุปมาอุปไมยบางส่วนที่ต่างกัน

จากการทบทวนงานวิจัยที่ศึกษามโนอุปมาอุปไมยเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในเบื้องต้น พบงานวิจัยของ ธนพล เอกพจน์, วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา, และปานัน ปั้งเจริญศรี (2563) ศึกษา “ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 คือ ศัตรู: การศึกษาอุปมาอุปไมยเชิงมโนทัศน์ของคนไทยตามแนวภาษาศาสตร์ปริฐาน” ผลการศึกษาพบถ้อยคำอุปมาอุปไมยที่แสดงให้เห็นว่าโรคโควิด-19 เป็นข้าศึกศัตรูที่รุกรานสังคม ดังนั้น มนุษย์จึงต้องทำสงครามต่อสู้กำจัดให้หมดสิ้น เช่นเดียวกับงานวิจัยของยุทธการ ปัทมโรจน์ (2565) ศึกษา “อุปมาอุปไมยเกี่ยวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในข่าวการเมืองไทยบนเว็บไซต์ไทยรัฐออนไลน์” ผลการศึกษาพบว่าหนังสือพิมพ์นำโรคระบาดไปเปรียบกับประสบการณ์ที่มนุษย์รู้จักและมีมโนอุปมาอุปไมยที่พบมีหน้าที่บางประการ งานวิจัยก่อนหน้าได้ศึกษามโนอุปมาอุปไมยจากโรคระบาดเพียงโรคเดียวและจากวาทกรรมเพียงมุมมองเดียว คือ มุมมองของผู้ใช้ภาษาในห้องสนทนาบนเว็บไซต์พันทิปและวาทกรรมสื่อหนังสือพิมพ์ แต่ยังไม่มีการศึกษาในมุมมองของผู้ทำหน้าที่ควบคุมจัดการโรคระบาด ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยนี้จึงสนใจศึกษามโนอุปมาอุปไมยจากโรคระบาดใหญ่สองโรค ได้แก่ โรคไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 และโรคโควิด-19 ในวาทกรรมสื่อภาครัฐว่าพบมโนอุปมาอุปไมยเกี่ยวกับโรคระบาดทั้งสองเหมือนหรือต่างกันอย่างไร มโนอุปมาอุปไมยที่พบมีหน้าที่อย่างไร นอกจากงานวิจัยนี้จะทำให้ทราบ

มโนอุปลักษณ์ที่พบในภาวะโรคระบาดใหญ่แล้ว ยังจะทำให้เข้าใจความคิดของผู้ใช้ภาษา ตลอดจนทำให้เห็นบทบาทของภาษาในการจัดการภาวะวิกฤตด้วย

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรมสื่อภาครัฐ และหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ที่พบ

3. ขอบเขตข้อมูลและวิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ขอบเขตข้อมูล

งานวิจัยนี้เก็บข้อมูลจากวาทกรรมสื่อภาครัฐในการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 และโรคโควิด-19 เนื่องจากผู้ผลิตวาทกรรมสามารถแพร่กระจายสารไปสู่ผู้รับสารได้ในวงกว้าง ทั้งยังสามารถสร้างความคิดบางประการแก่ผู้รับสารได้ ส่วนโรคระบาดที่นำมาศึกษาเป็นโรคที่เคยและกำลังแพร่ระบาดในประเทศจนทำให้มีผู้ป่วยและผู้เสียชีวิตหลายราย แต่แตกต่างกันที่ระยะเวลาของการแพร่ระบาด งานวิจัยนี้กำหนดช่วงเวลาในการเก็บข้อมูลตามข้อมูลทางข่าวและจำนวนผู้ติดเชื้อ โดยโรคไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 แพร่ระบาดตั้งแต่ประมาณเดือนเมษายน พ.ศ. 2552 ก่อนจะสามารถควบคุมการแพร่ระบาดได้ราวเดือนสิงหาคมปีเดียวกัน (สำนักจัดการความรู้กรมควบคุมโรค, 2552) รวมระยะเวลา 133 วัน ขณะที่โรคโควิด-19 ได้แพร่ระบาดหลายครั้ง รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 324 วัน ได้แก่ 1) ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม-14 พฤษภาคม พ.ศ. 2563 2) ตั้งแต่วันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2563-28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564 และ 3) ตั้งแต่วันที่ 5 เมษายน-30 กันยายน พ.ศ. 2564 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 เก็บข้อมูลจากข่าวเผยแพร่ของกรมควบคุมโรค สื่อเผยแพร่ในห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ของกรมควบคุมโรค รวมจำนวน 36 ตัวอย่าง
2. การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทั้งสิ้น 225 ตัวอย่าง โดยเก็บข้อมูลจากสื่อเผยแพร่ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) จำนวน 23 ตัวอย่าง และการแถลงข่าวของศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 (ศบค.) รวม 202 ตัวอย่าง

3.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาแนวคิดมโนอุปลักษณ์แนวทางต่างๆ ได้แก่ อุปลักษณ์ตามแนวทางภาษาศาสตร์ปริชานของ เลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff & Johnson, 1980) และโคเวกเซส (Kövecses, 2010) หน้าที่ของอุปลักษณ์ตาม แนววจนปฏิบัติศาสตร์ของโกทลี (Goatly, 1998) และทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. เก็บข้อมูลตามที่กำหนดไว้ในข้อ 3.1 และคัดเลือกถ้อยคำอุปลักษณ์ โดยจะต้องแสดงการเปรียบเทียบโรคระบาดใหญ่กับอีกสิ่งหนึ่งซึ่งอยู่ต่างแควดวงความหมายกันตามนิยามของเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff &

Johnson, 1980) และมีการถ่ายโยงความหมายระหว่างสองแวดวงความหมายตามแนวคิดของโคเวกเซส (Kövecses, 2010) ทั้งนี้ งานวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่เท่านั้น ไม่ได้ศึกษามโนอุปลักษณ์อื่นที่อาจปรากฏในวาทกรรมด้วย จากนั้น จึงนำถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบมาจัดกลุ่มมโนทัศน์โดยต้องปรากฏความถี่ของถ้อยคำอุปลักษณ์ในแต่ละมโนทัศน์ไม่ต่ำกว่า 5 ครั้ง โดยนับความถี่การปรากฏของถ้อยคำอุปลักษณ์ 1 ถ้อยคำเป็น 1 ครั้ง

3. วิเคราะห์หน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ในวาทกรรมตามแนวคิดของโกทลี (Goatly, 1998)

4. เรียบเรียงและนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ ในส่วนแรกนำเสนอมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ก่อนแล้วเปรียบเทียบมโนอุปลักษณ์ตามโรคระบาด จากนั้นจึงนำเสนอหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์

5. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

4. แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

“อุปลักษณ์” ตามมุมมองเดิมเข้าใจว่าเป็นภาพพจน์ประเภทหนึ่งแสดงให้เห็นด้วยคำเชื่อม ตามมุมมองนี้มองว่าอุปลักษณ์มักใช้ในบทกวีเพื่อความงามทางวรรณศิลป์ เป็นความสามารถเฉพาะตัวของกวี และไม่ได้ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน (Kövecses, 2010, pp. vi-x) ทว่า เลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff & Johnson, 1980) ได้นำเสนออุปลักษณ์ตามแนวทางภาษาศาสตร์ปริชานไว้ในหนังสือ *“Metaphors We live by”* ว่าอุปลักษณ์เป็นผลผลิตที่สะท้อนความคิดของมนุษย์ที่มีอยู่ทั่วไปในชีวิตประจำวัน ทั้งคู่ได้ยกตัวอย่างการโต้เถียงในสังคมตะวันตก เช่น Your claims are *indefensible*. หรือ He *attacked* me every weak point in my argument. สะท้อนให้เห็นว่าสังคมตะวันตกทำความเข้าใจการโต้เถียงผ่านประสบการณ์ของสงคราม ดังเห็นได้จากถ้อยคำที่ทำตัวเอียงซึ่งเคยปรากฏในแวดวงความหมายของสงครามมาก่อน จึงสะท้อนให้เห็นมโนทัศน์ ARGUMENT IS WAR นอกจากนี้ เลคอฟและจอห์นสันกล่าวอีกว่า อุปลักษณ์เป็นการทำความเข้าใจประสบการณ์ที่อยู่ต่างแวดวงความหมายกัน กล่าวคือ เป็นการทำความเข้าใจประสบการณ์ที่เป็นนามธรรมผ่านประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมมากกว่า จากตัวอย่างเห็นได้ว่าผู้ใช้นำนามประสบการณ์ของสงครามซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่คู่สังคมมนุษย์มายาวนานมาใช้ทำความเข้าใจการโต้เถียงซึ่งมีความเป็นนามธรรมมากกว่า ทั้งนี้ เลคอฟและจอห์นสันได้จำแนกอุปลักษณ์ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) ถ้อยคำอุปลักษณ์ (Metaphorical Expression/ Linguistic Metaphor) หมายถึง ถ้อยคำที่แสดงการเปรียบเทียบระหว่างสิ่งสองสิ่งซึ่งใช้สื่อสารกันในชีวิตประจำวัน และ 2) มโนอุปลักษณ์ (Metaphorical Concept/ Conceptual Metaphor) ซึ่งเป็นอุปลักษณ์ในระดับความคิด หมายถึง ความคิดซึ่งมีลักษณะเปรียบเทียบที่อยู่ในระบบการรับรู้ของผู้ใช้ภาษา (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556, น. 103; ศิริพร ภักดีผาสุข, 2561, น. 83) สามารถแสดงได้ด้วยการใช้ภาษาอังกฤษตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด เช่น ARGUMENT IS WAR ส่วนโคเวกเซส (Kövecses, 2010) กล่าวว่า อุปลักษณ์เป็นการทำความเข้าใจในลักษณะมโนทัศน์ A คือ มโนทัศน์ B กล่าวคือ แวดวงความหมายหนึ่งเป็นแวดวงที่เป็นรูปธรรม มนุษย์มีความเข้าใจหรือคุ้นเคยมากกว่าและใช้ทำความเข้าใจมโนทัศน์อื่น (แบบเปรียบเทียบ) ส่วนอีกแวดวงความหมายเป็นแวดวงที่มีความเป็นนามธรรมมากกว่าและมนุษย์พยายามทำความเข้าใจ (สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ) และทั้งสองแวดวงความหมายจะต้องมีการถ่ายโยงความหมายกัน

นอกจากนี้ ตามแนวทางวินบัญญัติศาสตร์ อุปลักษณ์มีหน้าที่ในการสื่อสาร โกทลี (Goatly, 1998) ได้รวบรวมหน้าที่ของอุปลักษณ์จากวาทกรรมประเภทต่าง ๆ อุปลักษณ์ตามแนวคิดของโกทลีมี 3 หน้าที่หลัก ได้แก่ **1) หน้าที่ถ่ายทอดความคิด (Ideational)** คือ การใช้อุปลักษณ์ทำความเข้าใจสรรพสิ่งบางอย่าง มีหน้าที่ย่อย ได้แก่ เติมช่องว่างในคลังคำ อธิบายความคิด ทำให้เกิดมุมมองใหม่ สนับสนุนให้ผู้รับสารกระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง และกำหนดอุดมการณ์ **2) หน้าที่บุคคลสัมพันธ์ (Interpersonal)** คือ การใช้อุปลักษณ์เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น มีหน้าที่ย่อย ได้แก่ แสดงอารมณ์ความรู้สึก หลีกเลี่ยงคำที่ส่งผลในทางลบ สร้างความสนิทสนม การละเล่น หยอกล้อ หรืออารมณ์ขัน และ **3) หน้าที่เรียบเรียงความ (Textual)** คือ การใช้อุปลักษณ์เพื่อเชื่อมโยงกับบริบทการสื่อสาร มีหน้าที่ย่อย ได้แก่ ลำดับความ นิทานปริศนา ช่วยความจำ เรียกร้องความสนใจ และใช้คำน้อยแต่สื่อความได้มาก (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2542, น. 256-257) ทั้งนี้ โกทลีได้ให้ข้อสังเกตว่า หน้าที่สนับสนุนให้ผู้รับสารกระทำหรือไม่กระทำบางอย่างและกำหนดอุดมการณ์มีความคาบเกี่ยวกันระหว่างหน้าที่ถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์

แนวคิดอุปลักษณ์ในแนวทางต่างๆ ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์แบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ รวมทั้งมีการถ่ายทอดความหมายระหว่างแวดวงอย่างไรซึ่งจะช่วยให้เข้าใจมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาในสังคม ขณะที่หน้าที่ของมโนอุปลักษณ์จะช่วยให้ทราบหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ที่ปรากฏในวาทกรรมว่ามีหน้าที่ใดบ้าง

5. ทบทวนวรรณกรรม

ในส่วนนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงงานวิจัยทางภาษาศาสตร์ทั้งในและต่างประเทศที่ศึกษาด้วยกลุ่มข้อมูลภาวะโรคระบาดใหญ่และโรคภัยไข้เจ็บ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

งานวิจัยที่ศึกษามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในภาษาไทย อาทิ ธนพล เอกพจน์ วิรัช วงศ์กัณท์วัฒนา และปานปั้น ปลั่งเจริญศรี (2563) ศึกษา “ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 คือ ศัตรู: การศึกษาอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ของคนไทยตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน” จากข้อมูลกระทู้สนทนาบนเว็บไซต์พันทิป พบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนความเป็นศัตรูทั้งสิ้น 44 คำ แสดงให้เห็นว่าเชื้อไวรัสโคโรนา-19 รุกราน ก่อความเดือดร้อน มนุษย์จึงต้องต่อสู้เพื่อให้รอดพ้นจากภัยคุกคามของเชื้อไวรัส ยุทธการ บัคมโรจน์ (2565) ศึกษา “อุปลักษณ์เกี่ยวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในข่าวการเมืองไทยบนเว็บไซต์ไทยรัฐออนไลน์” พบมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคดังกล่าว 6 มโนอุปลักษณ์ ได้แก่ มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับไฟ สาระพิเศษ ภัยพิบัติ การรักษาโรค การเดินทาง และสงคราม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าโรคระบาดแพร่กระจายอย่างรวดเร็วส่งผลกระทบต่อสังคมเป็นวงกว้าง การแก้ไขสถานการณ์ต้องอาศัยผู้มีความสามารถ รวมทั้งปฏิบัติตามมาตรการในการป้องกันควบคุมโรคจะทำให้ผ่านพ้นสถานการณ์ได้โดยเร็ว อีกทั้งมโนอุปลักษณ์ที่พบมีหน้าที่ ได้แก่ หน้าที่ถ่ายทอดความคิด หน้าที่ถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์ หน้าที่บุคคลสัมพันธ์ และหน้าที่เรียบเรียงความ

นอกจากนี้ งานวิจัยที่ศึกษามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับความเจ็บป่วยอื่นๆ ในภาษาไทย อาทิ วรวรรณ เพ็ชรกิจ (2551) ศึกษา “การศึกษาอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคมะเร็งในภาษาไทยตามแนวปริชานศาสตร์และวินบัญญัติศาสตร์” พบมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคมะเร็ง 9 มโนอุปลักษณ์ ได้แก่ “โรคมะเร็ง คือ เชื้อโรค” “โรคมะเร็งเป็นวัชพืช” “โรคมะเร็งเป็นสัตว์ร้าย” “โรคมะเร็งเป็นภัยพิบัติ” “โรคมะเร็งเป็นเพื่อน” “โรคมะเร็งเป็นวัตถุแปลกปลอม” “การรักษาโรคมะเร็งเป็นการทำสงคราม” “การรักษาโรคมะเร็งเป็นการเดินทาง” และ “การรักษาโรคมะเร็งเป็นการแข่งขัน”

มโนอุปลักษณ์ข้างต้นมีเจตนาแตกต่างกันตามมุมมองของแพทย์และผู้ป่วย และเชิดชัย อุดมพันธ์ (2555) ศึกษา “อุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคในภาษาไทยถิ่นใต้” พบมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคในภาษาไทยถิ่นใต้ 7 มโนอุปลักษณ์ ได้แก่ [โรคเป็นมนุษย์] [โรคเป็นวัชพืช] [โรคเป็นสัตว์ร้าย] [โรคเป็นไฟ] [โรคเป็นสิ่งสกปรก] [โรคเป็นความไม่สมดุล หรือสมบรณ์ของธาตุ] และ [โรคเป็นภูตผี] นอกจากนี้ มโนอุปลักษณ์ข้างต้นมีหน้าที่ในการสื่อสาร 3 หน้าที่ ได้แก่ หน้าที่ถ่ายทอดความคิด หน้าที่บุคคลสัมพันธ์ และหน้าที่เรียบเรียงความ

ส่วนงานวิจัยต่างประเทศที่ศึกษามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ เช่น ซอนแท็ก (Sontag, 1978) กล่าวไว้ในหนังสือ *“Illness as Metaphor”* ว่ามโนอุปลักษณ์ใช้ทำความเข้าใจโรคต่างๆ มาเป็นเวลานานแล้ว โดยในอดีตเมื่อการแพทย์ยังไม่เจริญ ผู้คนมีความเข้าใจว่าโรคภัยไข้เจ็บเป็นการบันดาลจากภูตผีปีศาจ ครั้นวิทยาศาสตร์เข้ามามีบทบาทในการวินิจฉัยสาเหตุแห่งโรค พบว่าโรคบางโรคเกิดมาจากจุลชีพ มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับสงครามจึงนำมาใช้เพื่ออธิบายโรคที่เกิดขึ้น และมนุษย์ต้องกำจัดเข้าศึกศัตรูหรือผู้บุกรุกเหล่านั้นให้หมดสิ้นไป แอนเจลี (Angeli, 2012) ศึกษา *“Metaphors in the Rhetoric of Pandemic Flu: Electronic Media Coverage of H1N1 and Swine Flu”* ด้วยข้อมูลพาดหัวข่าวในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พบมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 ได้แก่ [ไข้หวัดใหญ่ H1N1 คือ การตระหนักรู้ทางวิทยาศาสตร์และการแพทย์] [ไข้หวัดใหญ่ H1N1 คือ สงคราม] [ไข้หวัดใหญ่ H1N1 2009 คือ ภัยธรรมชาติ] และ [ไข้หวัดใหญ่ H1N1 คือ ผู้มาเยือน] [ไข้หวัดสุกร คือ สงคราม] และ [ไข้หวัดสุกร คือ ผู้ทำให้ตกเป็นเหยื่อ] การปรากฏของมโนอุปลักษณ์ต่างกันเนื่องจากชื่อเรียกของ ไข้หวัดดังกล่าวและกระตุ้นความรู้สึกของผู้อ่านที่มีต่อโรคระบาด ราชันทรัน (Rajandran, 2020) ศึกษา *“A Long Battle Ahead’: Malaysian and Singaporean Prime Ministers Employ War Metaphors for COVID-19”* โดยเก็บข้อมูลจากการแถลงข่าวของนายกรัฐมนตรีแห่งมาเลเซียและสิงคโปร์ในช่วงเดือนเมษายน-พฤษภาคม พ.ศ. 2563 พบว่านายกรัฐมนตรีของทั้งสองประเทศนำเสนออุปลักษณ์เกี่ยวกับสงครามไปสู่สาธารณชนเพื่อให้ประชาชนตระหนักภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้น ทั้งยังเป็นการสร้างความชอบธรรมให้แก่รัฐบาลในการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อการควบคุมป้องกันโรค

สำหรับงานวิจัยเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในแนวทางอื่น พบงานวิจัยของวิภาดา รัตนดิกล ญ ภูเก็ (2564) ศึกษา *“เราจะผ่านวิกฤตไปด้วยกัน”: การโน้มน้าวใจในปริเฉทการแถลงข่าวสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)”* เก็บข้อมูลจากการแถลงข่าวของศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 (ศบค.) ในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 พบว่า ศูนย์ดังกล่าวใช้กลวิธีโน้มน้าวหลายวิธีเพื่อปฏิบัติตามมาตรการที่ภาครัฐกำหนดเพื่อควบคุมสถานการณ์ได้โดยเร็ว มโนอุปลักษณ์ที่พบในงานวิจัยดังกล่าวมีเพียง [โควิด-19 คือ ศัตรู] เท่านั้นเพื่อโน้มน้าวให้ผู้รับสารต่อสู้กำจัดเชื้อโรคให้หมดสิ้นไปในที่สุด สุพรรณษา ภักตรนิกร (2565) ศึกษา *“วาทกรรม “โควิด-19” ในการ์ตูนขำหัวเราะ ชุด “KnowCovid: รู้ทันโควิด”: สื่อเผยแพร่อุดมการณ์รัฐ”* พบกลวิธีทางภาษาในการสื่อวาทกรรมจำนวน 6 กลวิธี และอุปลักษณ์ที่พบในงานวิจัยนี้เปรียบเทียบกับโรคโควิด-19 เป็นข้าศึกศัตรูในสงครามหรือคู่ต่อสู้ในการชกมวยซึ่งมีส่วนโน้มน้าวให้ประชาชนมีหน้าที่ในการจัดการควบคุมป้องกันโรค อันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติต่อไป

จากการทบทวนวรรณกรรมแสดงให้เห็นว่า มีงานวิจัยที่ศึกษามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บเป็นจำนวนมาก ขณะที่งานวิจัยที่ศึกษามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคระบาดใหญ่ในภาษาไทยมีผู้ศึกษาไว้เพียงโรคเดียว คือ โรคโควิด-19 และยังไม่มียงานวิจัยใดที่ศึกษามโนอุปลักษณ์จากวาทกรรมสื่อภาครัฐซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่ควบคุมจัดการโรคระบาด ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงสนใจศึกษามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคระบาดใหญ่ในวาทกรรมสื่อภาครัฐ

ได้แก่ โรคไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 และโรคโควิด-19 ว่าพบมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับโรคระบาดอย่างไรและมีมโนอุปลักษณะมีหน้าที่อะไรบ้าง

6. ผลการศึกษา

6.1 การศึกษาเปรียบเทียบมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในวาทกรรมสื่อภาครัฐ

ผู้วิจัยขอนำเสนอ มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยตามโรคระบาดที่เกิดขึ้นในภาพรวมก่อนเป็นลำดับแรก โดยจะนำเสนอ มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับโรคไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 ก่อนแล้วตามด้วย มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับโรคโควิด-19 จากนั้นจึงเปรียบเทียบมโนอุปลักษณะที่พบ มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในประเทศไทยในวาทกรรมสื่อภาครัฐมีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1

มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในวาทกรรมสื่อภาครัฐ

ลำดับ	มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับ โรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009	จำนวน (ถ้อยคำ)	มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับ โรคโควิด-19	จำนวน (ถ้อยคำ)
1	[ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ ข้าศึกศัตรู]	81 (63.28%)	[โควิด-19 คือ ข้าศึกศัตรู]	572 (59.03%)
2	[ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ คนร้าย]	23 (17.97%)	[โควิด-19 คือ คู่ชก]	165 (17.03%)
3	[ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ อุทกภัย]	9 (7.03%)	[โควิด-19 คือ อุทกภัย]	118 (12.18%)
4	[ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ ครอบครัว]	8 (6.25%)	[โควิด-19 คือ บุคคล]	63 (6.50%)
5	[ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ วิญญูณร้าย]	6 (5.47%)	[โควิด-19 คือ อัคคีภัย]	51 (5.26%)
รวม		128 (100.00)	รวม	969 (100.00)

6.1.1 มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009

1) [ไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 คือ ข้าศึกศัตรู] เป็นการนำเสนอการเปรียบเทียบเกี่ยวกับข้าศึกศัตรูมาใช้ทำความเข้าใจโรคระบาดว่ามีลักษณะเช่นไร ถ้อยคำอุปลักษณะที่พบอยู่ในแวดวงของสงคราม อาทิ *ปรากฏการณ์แรก โรคระบาดเข้าสู่ประเทศ หน่วยเสนารธิการ การผนึกกำลัง ป้องกัน ฯลฯ* มโนอุปลักษณะนี้สะท้อนให้เห็นว่าโรคระบาดเปรียบเสมือนข้าศึกศัตรูที่รุกรานอธิปไตยของชาติ ดังนั้น จึงต้องรับมือป้องกันและทำสงครามเพื่อกำจัดให้หมดสิ้นไป ถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนอุปลักษณะนี้พบทั้งสิ้น 81 ถ้อยคำ มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ตัวอย่าง 5) การคัดกรองที่สนามบิน นับเป็นมาตรการอย่างแรกที่ทุกคนให้ความสนใจเมื่อเกิดโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 ระบาดขึ้น เพราะคนทั่วไปเชื่อว่า ปรากฏการณ์แรกที่จะป้องกันไม่ให้โรคระบาดเข้าสู่ประเทศ ได้ก็คือการใช้เครื่องเทอร์โมสแกนที่สนามบิน

(สำนักจัดการความรู้ กรมควบคุมโรค, 2552, น. 21)

(ตัวอย่าง 6) กรมควบคุมโรคก่อตั้งศูนย์ war room ขึ้น ในช่วงแรกของการดำเนินงานเป็นการประชุมทุกวันเช้าและเย็น และเริ่มลดการประชุมลงตามสถานการณ์เป็นเพียงเฉพาะตอนเช้า...หน่วยงานที่เข้าร่วมประชุมในช่วงแรก ได้แก่ กรมการแพทย์ กรมปศุสัตว์ (ตอนแรกใช้ชื่อว่า swine flu) เป็น หน่วยเสนาธิการ ในการแก้ไขปัญหา...

(สำนักจัดการความรู้ กรมควบคุมโรค, 2552, น. 55)

(ตัวอย่าง 7) การผลิตวัคซีนป้องกันไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 เป็นก้าวแรกที่สำคัญของประเทศไทย จะต้องทำให้สำเร็จ เพื่อปกป้องความปลอดภัยให้คนไทย ย้ำสิ่งที่คนไทยต้องช่วยกันขณะนี้คือ การผนึกกำลังป้องกันโรค

(สำนักสารนิเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 28 สิงหาคม 2552)

ตัวอย่างข้างต้น วาทกรรมได้เปรียบเทียบโรคระบาดกับข้าศึกศัตรูในยามสงคราม เห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ “โรคระบาดเข้าสู่ประเทศ” ซึ่งแสดงให้เห็นการบุกรุก รุกราน จึงต้องมี “ปรากฏการณ์แรก” หรืออุปการณ์คอยตั้งรับป้องกัน ในตัวอย่าง 5 รวมถึง “หน่วยเสนาธิการ” ในตัวอย่าง 6 ที่แสดงให้เห็นความเป็นผู้ต่อสู้ในเหตุการณ์ นอกจากนี้ ในตัวอย่าง 7 “การผนึกกำลังป้องกัน” ยังได้แสดงให้เห็นถึงการรวมพลังของทุกภาคส่วนไม่ว่าภาครัฐ ภาคประชาชน เพื่อกำจัดข้าศึกศัตรูหรือควบคุมป้องกันโรคด้วย มโนอุปลักษณ์นี้สามารถแสดงการถ้อยความหมายได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แฉวงความหมายต้นทาง

[ข้าศึกศัตรู]

ข้าศึกศัตรู
การโจมตีของข้าศึกศัตรู
แม่ทัพ
นักรบ
พลทหาร
การทำสงคราม
ผลของสงคราม

แฉวงความหมายปลายทาง

[โรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009]

เชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009
การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส
ภาครัฐ
บุคลากรทางการแพทย์
ประชาชน
การควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส
ผลของการควบคุมโรค

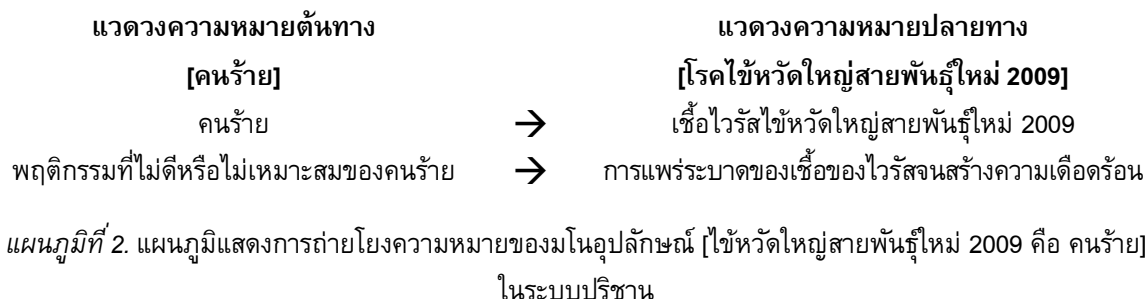
แผนภูมิที่ 1. แผนภูมิแสดงการถ้อยความหมายของมโนอุปลักษณ์ [ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ ข้าศึกศัตรู] ในระบบปริธาน

2) [ใช้หวัดใหญ่ฯ 2009 คือ คนร้าย] เป็นการนำเสนอการเปรียบเทียบเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่ดีของมนุษย์มาใช้ทำความเข้าใจโรคระบาดว่าสร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น ถ้อยคำอุปโลกน์ที่พบแสดงให้เห็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของมนุษย์ อาทิ กบดาน ผลุบๆ โผล่ๆ เขมรดำดิน ฯลฯ ถ้อยคำอุปโลกน์ที่สะท้อนมโนอุปโลกน์นี้พบทั้งสิ้น 23 ถ้อยคำ มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ตัวอย่าง 8) เจ้าไวรัสใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่นี้กำลังเล่นซ่อนหา กบดานผลุบๆ โผล่ๆ แอบขึ้นเรือบิน จัมโบเจ็ต หรือลงเรือสำราญ ไม่ทราบว่าจะศนาจรไปที่ไหนบ้าง ไม่ถือพาสปอร์ต หนังสือเดินทาง ไม่มีวีซ่าให้ตรวจ ราวกับว่าเป็นเขมรดำดินอย่างไรอย่างนั้นทีเดียว

(ประเสริฐ ทองเจริญ, 2552ก, น. 18)

ตัวอย่างข้างต้น วาทกรรมได้นำเสนอให้ผู้รับสารเห็นถึงพฤติกรรมของเชื้อโรคโดยเปรียบเทียบกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของมนุษย์ ทั้งนี้ ถ้อยคำอุปโลกน์ “เขมรดำดิน” เป็นสำนวนมาจากตำนานพระร่วง กล่าวถึงกษัตริย์ขอมต้องการตัวพระร่วง จึงโปรดให้ทหารตามจับตัว ทหารนายหนึ่งดำดินและมาโผล่ในบริเวณลานวัดพบพระร่วงซึ่งผนวชอยู่กำลังกวาดพื้นจึงถามหา พระร่วงจึงสั่งให้ทหารคอยอยู่ ณ ที่นั้น ด้วยอำนาจแห่งวาจาสิทธิ์ ทหารนายนั้นจึงกลายเป็นหินในที่สุด (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2493) ด้วยเหตุที่พฤติกรรมตามตำนานว่าไว้เช่นนี้ จึงแสดงให้เห็นพฤติกรรมลับๆ ล่อๆ ของโรคระบาดและไม่อาจไว้วางใจได้ มโนอุปโลกน์นี้สามารถแสดงการถ่ายทอดความหมายได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้

3) [ใช้หวัดใหญ่ฯ 2009 คือ อุทกภัย] เป็นการนำเสนอการเปรียบเทียบเกี่ยวกับอุทกภัยมาใช้ทำความเข้าใจโรคระบาดว่ามีลักษณะเช่นเดียวกับมวลน้ำที่สามารถเกิดขึ้นเป็นครั้งคราว สร้างความเสียหายแก่พื้นที่ที่เกิดน้ำท่วมจนเกิดความเดือดร้อนต่อการดำเนินชีวิตและเป็นที่สามารถควบคุมทำให้ลดความเร็วลงได้ ถ้อยคำอุปโลกน์ที่พบเป็นถ้อยคำเกี่ยวกับมวลน้ำ ได้แก่ ระลอก และ ชะลอ ถ้อยคำอุปโลกน์ที่สะท้อนมโนอุปโลกน์นี้พบทั้งสิ้น 9 ถ้อยคำ รายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ตัวอย่าง 9) [ปลัด สธ.] ย้ำประชาชนไทยอย่าตระหนกหากมีการระบาดระลอก 2 ชี้หากทั้งคนไทยและประชาชนไทยที่ยังไม่ป่วย รวมมือกันปฏิบัติตามคำแนะนำของกระทรวงสาธารณสุขอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง มันจะสามารถชะลอการแพร่ระบาดของโรคได้

(สำนักสารนิเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 10 สิงหาคม 2552)

(ตัวอย่าง 10) เมื่อแผนของกระทรวงไม่สามารถใช้ได้กับพื้นที่ปางมะผ้า ทางอำเภอจึงต้องปรับแผนใหม่และให้หน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่เข้ามาร่วมกันดำเนินการ มีการประชุมอย่างต่อเนื่องรวมถึงการเตรียมพร้อมรับมือในระลอกที่ 2

(สำนักจัดการความรู้ กรมควบคุมโรค, 2552, น. 50)

ตัวอย่างข้างต้น พบถ้อยคำอุปลักษณ์ “ระลอกที่ 2” หมายถึง คลื่นขนาดเล็ก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) แสดงให้เห็นว่า โรคระบาดที่เกิดขึ้นเหมือนกับมวลน้ำที่เคลื่อนที่เป็นรอบๆ และซัดเข้ามาสร้างความเสียหายแก่พื้นที่ที่มวลน้ำไหลผ่าน รวมถึงยังสามารถทำให้มวลน้ำเคลื่อนที่ช้าลงหรือการควบคุมโรค ดังเห็นได้จากตัวอย่างที่ 9 ถ้อยคำอุปลักษณ์ “ชะลอ” ซึ่งหมายถึง “ก. ทำให้ช้าลง, ทำให้ช้าลงเพื่่อรอ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ในที่นี้จึงแสดงให้เห็นการชะลอมวลน้ำระลอกที่ 2 หรือการควบคุมการแพร่ระบาดของโรครอบใหม่นั้นเอง ทั้งนี้ หากอนุมานผู้ที่ต้องมีหน้าที่ “ชะลอ” ในตัวอย่างข้างต้น จะพบว่าเป็นภาครัฐ หรือบุคลากรทางการแพทย์ มโนอุปลักษณ์นี้สามารถแสดงการถ่ายทอดความหมายได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แฉวงความหมายต้นทาง

[อุทกภัย]

น้ำ

การเคลื่อนที่ของน้ำ

การให้น้ำเคลื่อนที่ช้าลง

ผู้ควบคุมชะลอน้ำ

→

→

→

→

แฉวงความหมายปลายทาง

[โรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009]

เชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009

การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส

การพยายามควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส

ภาครัฐ และ/หรือ บุคลากรทางการแพทย์

แผนภูมิที่ 3. แผนภูมิแสดงการถ่ายทอดความหมายของมโนอุปลักษณ์ [ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ อุทกภัย] ในระบบปริธาน

4) [ไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 คือ ครอบครัว] เป็นการนำประสบการณ์เกี่ยวกับระบบครอบครัวของมนุษย์มาใช้ทำความเข้าใจโรคระบาด ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบ อาทิ *บรรพบุรุษ เทือกเถาเหล่ากอ ฯลฯ* ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ที่พบ 8 ถ้อยคำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ตัวอย่าง 11) ไวรัส H1N1 ที่แพร่กระจายอยู่ในธรรมชาติในขณะนี้ เป็นไวรัสที่มีสารพันธุกรรมผสมผสานกันอยู่ ทั้งของมนุษย์ ของสัตว์ปีก และของสุกร พันธุกรรมของสุกรนั้นมี**บรรพบุรุษ**มาจากไวรัสที่พบในอเมริกาและยูเรเชีย

(ประเสริฐ ทองเจริญ, 2552ข, น. 10)

(ตัวอย่าง 12) สารพันธุกรรมส่วนใหญ่ของไวรัสไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คล้ายกับสารพันธุกรรมของไวรัสไข้หวัดใหญ่ของสุกร ที่พบในสุกรหรือหมูเป็นไวรัสที่มี**เทือกเถาเหล่ากอ**ก็ส่วนหนึ่งของไวรัสก่อน แต่มีการกลายพันธุ์

(ประเสริฐ ทองเจริญ, 2552ข, น. 36)

ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบ ได้แก่ “เทือกเถาเหล่ากอ” และ “บรรพบุรุษ” แสดงให้เห็นว่าโรคระบาดมีลักษณะเช่นเดียวกับครอบครัวมนุษย์ กล่าวคือ มีต้นของวงศ์ตระกูลและสืบทอดเชื้อสายสืบเนื่องกันมาจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งไปเรื่อยๆ มโนอุปลักษณ์นี้สามารถแสดงการถ่ายทอดความหมายได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แนวคิดความหมายต้นทาง

[ครอบครัว]

มนุษย์

เครือญาติของมนุษย์

แนวคิดความหมายปลายทาง

[โรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009]

เชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009

สายพันธุ์ของเชื้อไวรัส

แผนภูมิที่ 4. แผนภูมิแสดงการถ่ายทอดความหมายของมโนอุปลักษณ์ [ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ ครอบครัว] ในระบบปริฐาน

5) [ไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 คือ วิญญาณร้าย] เป็นการนำประสบการณ์เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องวิญญาณมาใช้ทำความเข้าใจโรคระบาดที่สามารถหลอกหลอน สร้างความหวาดกลัวให้แก่มนุษย์ ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบ อาทิ ไข้หวัดมฤตยู ไข้หวัดนรก ผีร้าย ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์นี้พบ 6 ถ้อยคำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ตัวอย่าง 13) การสื่อสารไปยังประชาชนจะระบุว่าไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่เป็นโรคที่มีความรุนแรง มีอัตราป่วยตายสูง...สื่อจึงเรียกโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ด้วยถ้อยคำที่รุนแรง เช่น ไข้หวัดมฤตยู ไข้หวัดนรก เป็นต้น

(สำนักจัดการความรู้ กรมควบคุมโรค, 2552, น. 31-32)

(ตัวอย่าง 14) ทำไมจึงต้องตื่นตระหนกร้อนรนกันมากมายถึงขนาดนั้น เหตุผลก็คือ วายร้ายตัวนี้ทำให้เป็นไข้สูง เจ็บคอ น้ำมูกไหล ไอ อาเจียน ท้องเสียได้ ที่น่ากลัวก็คือเป็นผีร้ายที่ไปละม้ายคล้ายคลึงกับเจ้าผีร้ายที่เคยระบาดเมื่อปี พ.ศ. 2461...

(ประเสริฐ ทองเจริญ, 2552ก, น. 18)

ตัวอย่างข้างต้น วาทกรรมได้เปรียบเทียบโรคระบาดกับวิญญาณร้าย เห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ “ไข้หวัดมฤตยู” “ไข้หวัดนรก” และ “ผีร้าย” ในตัวอย่างข้างต้น ทั้งนี้ “มฤตยู” หมายถึง “ความตาย” และ “นรก” หมายถึง “แดนหรือภูมิที่เชื่อกันว่าผู้ทำบาปจะต้องไปเกิดและถูกลงโทษ, โดยปริยายหมายถึงแดนที่มีแต่ความทุกข์ทรมาน” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) จึงแสดงให้เห็นถึงความตายหรือความเดือดร้อนที่จะเกิดจากโรคระบาดชนิดนี้ มโนอุปลักษณ์นี้สามารถแสดงการถ่ายทอดความหมายได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แนวคิดความหมายต้นทาง

[วิญญาณร้าย]

วิญญาณร้าย

การหลอกหลอนของวิญญาณ

ผู้เซ็นสียงเววิญญาณ

เครื่องเซ็นสียงเววิญญาณ

แนวคิดความหมายปลายทาง

[โรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009]

เชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009

การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส

ผู้ป่วย

ชีวิตของผู้ป่วย

แผนภูมิที่ 5. แผนภูมิแสดงการถ่ายทอดความหมายของมโนอุปลักษณ์ [ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ วิญญาณร้าย] ในระบบปริฐาน

ลำดับต่อไป ผู้วิจัยจะนำเสนอสมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคโควิด-19 ซึ่งมีรายละเอียดทั้งที่เหมือนและแตกต่างไปจากมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคไข้หวัดใหญ่ฯ 2009

6.1.2 มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับโรคโควิด-19

1) **[โควิด-19 คือ ข้าศึกศัตรู]** เป็นการนำเสนอประสมการณ์เกี่ยวกับข้าศึกศัตรูมาใช้เป็นแวดวงความหมายต้นทางเพื่อทำความเข้าใจโรคระบาดเช่นเดียวกับมโนอุปลักษณ์ [ไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 คือ ข้าศึกศัตรู] พบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์นี้ทั้งสิ้น 572 ถ้อยคำ รายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ตัวอย่าง 15) นายกรัฐมนตรีจะติดตามด้วยตัวเองนะครับ เพื่อให้ทีมหมอและพยาบาลที่เปรียบเสมือนนักรบที่อยู่แนวหน้าคอยต่อสู้สกัดกั้นข้าศึกที่มองไม่เห็น ด้วยความเสียสละอดทน ในฐานะแม่ทัพและจะไม่ยอมให้กำลังหลักของเรา นะครับต้องต่อสู้ภายใต้ความขาดแคลนไม่ได้อย่างเด็ดขาด...

(แถลงข่าว ศบค., 3 เม.ย. 63)

(ตัวอย่าง 16) ภาคเอกชนร่วมไม้ร่วมมือกัน และที่สำคัญภาคของประชาชนนะครับเข้าใจและก็ร่วมมือร่วมพลังกันในการที่จะสู้กับโควิดและเราจะชนะมันในที่สุคนะครับ

(แถลงข่าว ศบค., 11 พ.ค. 64)

ตัวอย่างข้างต้น วาทกรรมได้เปรียบเทียบโรคระบาดกับข้าศึกศัตรูซึ่งเข้ามารุกรานจึงต้องทำสงครามกำจัดให้หมดสิ้น ทั้งยังพบถ้อยคำอุปลักษณ์ “นักรบที่อยู่แนวหน้า” “กำลังหลัก” ที่สื่อถึงผู้ต่อสู้ หรือบุคลากรทางการแพทย์ และ “แม่ทัพ” ที่สื่อถึงภาครัฐในการควบคุมเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ ในตัวอย่าง 18 ถ้อยคำอุปลักษณ์ “รวมพลัง” ยังแสดงให้เห็นว่าทุกภาคส่วนในสังคมซึ่งหมายรวมถึงประชาชนต้องมีส่วนร่วมในสงครามหรือการควบคุมโรคที่เกิดขึ้นและจะต้องได้รับชัยชนะหรือประสบความสำเร็จในการควบคุมโรคด้วย มโนอุปลักษณ์นี้สามารถแสดงการถ่ายทอดความหมายได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แวดวงความหมายต้นทาง [ข้าศึกศัตรู]		แวดวงความหมายปลายทาง [โรคโควิด-19]
ข้าศึกศัตรู	→	เชื้อไวรัสโควิด-19
การโจมตีของข้าศึกศัตรู	→	การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส
แม่ทัพ	→	ภาครัฐ
นักรบ	→	บุคลากรทางการแพทย์
พลทหาร	→	ประชาชนทุกคน
การทำสงคราม	→	การควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส
สมรภูมิสงคราม	→	พื้นที่ที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส
ผลของสงคราม	→	ผลของการควบคุมโรค

แผนภูมิที่ 6. แผนภูมิแสดงการถ่ายทอดความหมายของมโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ ข้าศึกศัตรู] ในระบบปริฐาน

2) **[โควิด-19 คือ คู่ชก]** เป็นการนำเสนอประสมการณ์เกี่ยวกับการชกมวยใช้เป็นแวดวงความหมายต้นทางเพื่อทำความเข้าใจโรคระบาดว่ามีลักษณะเช่นไร ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบอยู่ในแวดวงของการชกมวย อาทิ การ์ดระยะยาว การ์ดอย่าตก ยก เก็บแรง ยืนยาว ฯลฯ มาใช้กับโรคระบาด สะท้อนให้เห็นว่าโรคระบาดเหมือนคู่ชกที่จะเข้ามาทำร้าย ฉะนั้น ประชาชนทุกคนจึงเปรียบเสมือนนักมวยที่ต้องปกป้องตนเองจากอันตราย คือ การป้องกันตนเองจากการติดเชื้อ พบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์นี้ทั้งสิ้น 165 ถ้อยคำ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(ตัวอย่าง 17) New Normal นี้หรือพฤติกรรมใหม่ที่เราทำเป็นประจำนี้ก็จะทำให้เราควบคุมโรคนี้ต่อไปได้อีก นะครับ แล้วก็ต้องการระยะยาว ยกที่ถ้าเดือนหนึ่งเท่ากับ 1 ยกนั้นฟังยก 4 เองนะครับ เปรียบเดือนเมษายนเข้าเดือนที่ 4 ก็คือยกที่ 4 ยังต้องยืนยาวอีกสัก 12 ยกนะครับยังอีกหลายยกกะสะท้อนต้อง ต้องเก็บแรง ไว้ดีๆ แล้วก็การดอย่ำตกตลอดเวลาคับ

(แถลงข่าว ศบค., 23 เม.ย. 63)

ตัวอย่างข้างต้น วาทกรรมได้นำเสนอให้ผู้รับสารเห็นว่าโรคระบาดเปรียบเสมือนคู่ชกที่จ้องจะเข้ามาทำร้าย เห็นได้จากถ้อยคำอุปมาอุปไมย “การระยะยาว” หรือ “การดอย่ำตก” ซึ่งเป็นคำสั่งของพี่เลี้ยงนักมวยในการตั้งรับคู่ชก (ชุม, 2564) ตลอด “ยก” หรือกำหนดเวลาหนึ่งๆ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ในการแข่งขันต่อสู้ ฉะนั้น ผู้รับสารทุกคนจึงเป็นเหมือนนักมวยที่ต้องป้องกันตัวเองไม่ให้ถูกทำร้ายอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้ ถ้อยคำอุปมาอุปไมย “ยก” อาจแสดงนัยยะว่าอาจมีการหยุดพัก อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาข้อเท็จจริงจะเห็นว่าการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อนั้นไม่อาจหยุดพักได้ เนื่องจากอาจทำให้เกิดการติดเชื้อเป็นวงกว้างขึ้นและไม่เป็นผลดีต่อการควบคุมโรค มโนอุปมาอุปไมยนี้สามารถแสดงการถ่ายทอดความหมายได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แนวคิดความหมายต้นทาง [การชกมวย]

คู่ชก
ผู้ต่อสู้
การชกมวย
พี่เลี้ยงนักมวย
ระยะเวลาในการต่อสู้
การป้องกันตนเองของนักมวย
ผลของการต่อสู้

แนวคิดความหมายปลายทาง [โรคโควิด-19]

เชื้อไวรัสโควิด-19
ประชาชนทุกคน
การควบคุมป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส
ภาครัฐ
ระยะเวลาที่มีการแพร่ระบาดของไวรัส
การป้องกันตนเองจากการติดเชื้อไวรัส
ผลของการควบคุมโรค

แผนภูมิที่ 7. แผนภูมิแสดงการถ่ายทอดความหมายของมโนอุปมาอุปไมย [โควิด-19 คือ คู่ชก] ในระบบปริชาณ

3) [โควิด-19 คือ อุทกภัย] เป็นการนำประสบการณ์เกี่ยวกับอุทกภัยมาใช้เป็นแนวคิดความหมายต้นทาง เพื่อให้ทำความเข้าใจถึงลักษณะของโรคระบาดซึ่งเป็นแนวคิดความหมายปลายทาง ถ้อยคำอุปมาอุปไมยที่สะท้อนมโนอุปมาอุปไมยนี้พบทั้งสิ้น 118 ถ้อยคำ อาทิ ระลอก ชะลอ คลื่น รายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ตัวอย่าง 18) ต้องมาขอวีซ่าที่สถานทูตถูกมัยครับ ต้องมีใบรับรองแพทย์แสดงว่าไม่ป่วยด้วยโรค COVID-19 และ ชะลออย่างน้อยให้พ้น 14 วันไปคือระยะพักตัว

(แถลงข่าว ศบค., 12 มี.ค. 63)

(ตัวอย่าง 19) ในขณะที่อเมริกาเนี่ย ผ่านการระบาดหลายระลอกนะครับที่เป็นระลอกคลื่นใหญ่ๆ ทำให้เค้ามีอัตราการติดเชื้อเนี่ยใน 1 ล้านคนเนี่ยจะติดเชื้อสัก 129,000 คน สูงกว่าประเทศไทยประมาณ 6.1 เท่านะครับ...

(แถลงข่าว ศบค., 22 ก.ย. 64)

ตัวอย่างข้างต้น พบถ้อยคำอุปลักษณ์ “ระลอก” และ “ระลอกคลื่นใหญ่ๆ” แสดงถึงการเคลื่อนที่ของมวลน้ำเป็นรอบๆ และถ้าโจมตีเข้ามาสร้างความเสียหาย หมายถึง การแพร่ระบาดของโรคในแต่ละครั้ง รวมถึงสามารถทำให้มวลน้ำลดความเร็วลงหรือควบคุมโรคโดยภาครัฐหรือบุคลากรทางการแพทย์ที่ต้องออกมาตรการหรือวิธีการป้องกันโรค มโนอุปลักษณ์นี้สามารถแสดงการถ้อยความหมายได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แฉวงความหมายต้นทาง [อุทกภัย]		แฉวงความหมายปลายทาง [โรคโควิด-19]
น้ำ	→	เชื้อไวรัสโควิด-19
การเคลื่อนที่ของน้ำ	→	การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส
การให้น้ำเคลื่อนที่ช้าลง	→	การพยายามควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส
ผู้ควบคุมชะลอน้ำ	→	ภาครัฐ และ/หรือ บุคลากรทางการแพทย์

แผนภูมิที่ 8. แผนภูมิแสดงการถ้อยความหมายของมโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ อุทกภัย] ในระบบปริธาน

4) [โควิด-19 คือ บุคคล] เป็นการนำเสนอให้ผู้รับสารเห็นว่าโรคระบาดที่เกิดขึ้นเป็นเสมือนบุคคลซึ่งเป็นแฉวงความหมายต้นทาง เพื่อทำความเข้าใจโรคระบาดซึ่งเป็นแฉวงความหมายปลายทางว่า โรคระบาดมีลักษณะที่เข้ามามีปฏิสัมพันธ์กับสังคมหรือผู้รับสาร กล่าวคือสามารถทำความเข้าใจ ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับโรคระบาดได้ ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์นี้ อาทิ รู้จัก มีชีวิตอยู่ร่วมกับโควิด-19 อยู่ร่วมกับโควิด-19 อยู่กับโรค มาใช้กับโรคระบาด พบทั้งสิ้น 63 ถ้อยคำ มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ตัวอย่าง 20) ท่านที่ดูทางโทรทัศน์ก็เริ่มได้ชุดข้อมูลนี้เท่าๆ กันนะครับ เพราะว่าเป็นโรคใหม่ เราเพิ่งรู้จักเขาไม่กี่เดือนนี้ เพราะฉะนั้นลักษณะของอาการ ของโรคทั้งหลาย น่าเรียนว่าท่านต้องพยายามทำความเข้าใจ

(แถลงข่าว ศบค., 15 เม.ย. 63)

(ตัวอย่าง 21) เราจะพลิกมุมมองคือโควิดยังไม่หายไปไหนนะคะ ยังคงอยู่ร่วมกับประเทศไทยค่ะและสังคมโลก เราจะต้องมีการพยายามที่จะปรับตัวรับมือและอยู่ร่วมกับโรคโดยปลอดภัยให้ได้นะคะ โดยมีการปรับกลยุทธ์ค่ะและสร้างความมั่นใจเพื่อให้การควบคุมโรคนั้นสอดคล้องไปกับมาตรการฟื้นฟูเศรษฐกิจได้อย่างปลอดภัยด้วยนะคะ...

(แถลงข่าว ศบค., 27 ส.ค. 64)

ตัวอย่างข้างต้น พบถ้อยคำอุปลักษณ์ “รู้จัก” “อยู่ร่วมกับประเทศไทย” “อยู่ร่วมกับโรค” แสดงให้เห็นว่าโรคระบาดที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่มนุษย์สามารถทำความเข้าใจและอาศัยอยู่ร่วมด้วยได้ มโนอุปลักษณ์นี้สามารถแสดงการถ้อยความหมายได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แฉวงความหมายต้นทาง [บุคคล]		แฉวงความหมายปลายทาง [โรคโควิด-19]
มนุษย์	→	เชื้อไวรัสโควิด-19
การทำความเข้าใจมนุษย์	→	การทำความเข้าใจเชื้อไวรัส
การอยู่ร่วมกับมนุษย์	→	การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับเชื้อไวรัส

แผนภูมิที่ 9. แผนภูมิแสดงการถ้อยความหมายของมโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ บุคคล] ในระบบปริธาน

5) [โควิด-19 คือ อัคคีภัย] เป็นการนำประสบการณ์เกี่ยวกับไฟมาใช้เป็นแนววงความหมายต้นทางเพื่อทำความเข้าใจโรคระบาดว่ามีลักษณะเช่นเดียวกับไฟที่สามารถสร้างความเสียหายให้แก่พื้นที่นั้นๆ สามารถแผ่ขยายวงกว้างออกไปได้และเป็นสิ่งที่ต้องบริหารจัดการควบคุม ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบเป็นถ้อยคำเกี่ยวกับไฟ อาทิ ไฟ สะเก็ดไฟ ภูเขาไฟ ไฟไหม้ ปะทุ ระอุ ดับไฟ ฯลฯ พบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์นี้ทั้งสิ้น 51 ถ้อยคำ มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ตัวอย่าง 22) เพราะฉะนั้น นำเรียนว่าระลอกใหม่นี้ ยังมีเค้าเรียกอะไร ยัง ยัง ปะทุอยู่ถ้าพูด
เป็นเหมือนภูเขาไฟ เหียยังมีไฟ ระอุอยู่ นะครับยังไม่ช้าดับได้ง่ายๆ ซึ่งจะต้อง

มีการ ถ้าเรียกว่าเป็น สะเก็ดไฟ กระจายไปอยู่ที่ไหนแล้ว แล้วเราตะครุบได้เร็ว

ดับไฟ ได้เร็ว นะครับก็จะไม่เกิด ไฟไหม้ ขึ้นมานะครับ หมายถึงการระบาคัน

ขึ้นมา

(แถลงข่าว ศบค., 9 ม.ค. 64)

ตัวอย่างข้างต้น พบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่เปรียบเทียบโรคระบาดกับไฟที่มีความร้อนและก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อการดำเนินชีวิต เห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ “ปะทุ” “ระอุ” “ไฟไหม้” รวมถึงเมื่อมีกองไฟจำนวนมาก อาจก่อให้เกิดเป็น “ภูเขาไฟ” หรือมีการแพร่ระบาดของโรคเพิ่มมากขึ้น ทั้งยังพบถ้อยคำอุปลักษณ์ “สะเก็ดไฟ” ที่แสดงถึงการกระจายแผ่ขยายวงของไฟหรือการแพร่กระจายของโรค นอกจากนี้ ยังพบถ้อยคำอุปลักษณ์ “ดับไฟ” ที่สื่อถึงการควบคุมไฟหรือการควบคุมโรค จึงเห็นได้ว่าอัคคีภัยที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ต้องบริหารจัดการควบคุมให้ได้โดยเร็ว ทั้งนี้ “เรา” ที่ต้องมีหน้าที่ดับไฟที่เกิดขึ้นนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ ดังนั้น ผู้ที่ต้องมีหน้าที่ดังกล่าว จึงเป็นภาครัฐหรือบุคลากรทางการแพทย์ มโนอุปลักษณ์นี้สามารถแสดงการถ่ายทอดโยงความหมายได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แนววงความหมายต้นทาง [อัคคีภัย]		แนววงความหมายปลายทาง [โรคโควิด-19]
ไฟ	→	เชื้อไวรัสโควิด-19
การลุกลามของไฟ	→	การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส
การควบคุมไฟ	→	การควบคุมจัดการโรค
นักดับเพลิง	→	ภาครัฐ และ/หรือ บุคลากรทางการแพทย์

แผนภูมิที่ 10. แผนภูมิแสดงการถ่ายทอดโยงความหมายของมโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ อัคคีภัย] ในระบบปริฐาน

มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ข้างต้นได้นำเสนอเปรียบเทียบโรคระบาดกับประสบการณ์ที่ผู้รับสารมีความเข้าใจเป็นอย่างดี ทำให้เกิดความเข้าใจต่อโรคระบาดมากยิ่งขึ้น ลำดับถัดไป ผู้วิจัยจะเปรียบเทียบมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ที่พบ ดังนี้

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่ามโนอุปลักษณ์ที่ปรากฏความถี่สูงสุดในเหตุการณ์โรคระบาดทั้งสองครั้ง คือ [ไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 คือ ไข้หวัดใหญ่ฯ] และ [โควิด-19 คือ ไข้หวัดใหญ่ฯ] แสดงให้เห็นว่าโรคระบาดเป็นสิ่งที่เกิดจากภายนอกและเข้ามารุกรานในประเทศเช่นเดียวกับไข้หวัดใหญ่ในยามสงครามและมีเป็นจำนวนมาก (Sontag, 1989) จึงทำให้เกิดความเดือดร้อน ดังนั้น มนุษย์ต้องร่วมกันต่อสู้กำจัดให้หมดสิ้นไป

ขณะที่มโนอุปลักษณ์อื่นในความถี่รองลงมาปรากฏต่างกันบางส่วน โดยมีมโนอุปลักษณ์ [ไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 คือ คนร้าย] ปรากฏความถี่ลำดับที่สองในการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 อาจเป็นได้ว่า วากรรมสื่อภาครัฐส่วนหนึ่งมุ่งอธิบายองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับโรคระบาด คือ เชื่อโรคว่ามีลักษณะเช่นไร ในที่นี้คือ นอกจากจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคมดังที่ปรากฏรายละเอียดในมโนอุปลักษณ์ [ไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 คือ ข้าศึกศัตรู] แล้ว ยังจะทำให้ผู้รับสารเห็นถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้นในระดับบุคคลอันจะทำให้เกิดความเข้าใจโรคระบาดและเตรียมการป้องกันรับมือได้ดีมากยิ่งขึ้น ส่วนมโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ คู่ชก] เป็นมโนอุปลักษณ์ที่ปรากฏลำดับที่สองในการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และพบเฉพาะโรคนี้เท่านั้น อาจเป็นเพราะโรคดังกล่าวมีความรุนแรงมากกว่า เห็นได้จากมีผู้ป่วยและเสียชีวิตจำนวนมาก วากรรมจึงต้องการโน้มน้าวให้ผู้รับสารป้องกันตนเองอย่างเคร่งครัดเพื่อประโยชน์ต่อการควบคุมโรค ส่วนการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 ไม่พบมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับคู่ชก อาจเป็นได้ว่าไข้หวัดใหญ่เป็นโรคที่เกิดขึ้นตามฤดูกาลเป็นประจำทุกปี มนุษย์มีความเข้าใจวิธีการป้องกันรักษาโรค (ประเสริฐ ทองเจริญ, 2552ก, น. 20) อีกทั้งโรคดังกล่าวแพร่ระบาดในระยะเวลาสั้นๆ ก่อนที่จะควบคุมโรคได้ มีจำนวนผู้ป่วยและเสียชีวิตไม่มาก⁴ จึงอาจทำให้ไม่พบมโนอุปลักษณ์นี้

ส่วนมโนอุปลักษณ์ [ไข้หวัดใหญ่ฯ คือ อุทกภัย] และ [โควิด-19 คือ อุทกภัย] ปรากฏในความถี่ลำดับที่สามของทั้งสองโรค ลักษณะร่วมของมโนอุปลักษณ์ทั้งสอง คือ โรคระบาดที่เกิดขึ้นเปรียบเหมือนมวลน้ำที่สามารถไหลเข้ามาสร้างความเสียหายแก่พื้นที่ที่มีมวลน้ำนั้นไหลผ่าน ทั้งนี้ แม้จะปรากฏในลำดับความถี่เท่ากัน แต่ก็มีความแตกต่างอยู่บางประการ คือ จำนวนถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ทั้งสอง โดยมีมโนอุปลักษณ์ [ไข้หวัดใหญ่ฯ คือ อุทกภัย] เป็นเพียงการคาดการณ์ว่าจะเกิดการแพร่ระบาดซ้ำของโรค ขณะที่มโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ อุทกภัย] พบถ้อยคำอุปลักษณ์ในจำนวนสูงกว่า เนื่องจากโรคได้แพร่ระบาดซ้ำและเป็นไปได้ว่าสังคมไทยเคยประสบเหตุการณ์อุทกภัยใน พ.ศ. 2554 ที่ทำให้เกิดความเสียหายเป็นวงกว้าง ประสบการณ์ดังกล่าวจึงอาจนำมาใช้อธิบายโรคโควิด-19 ที่เกิดแพร่ระบาดซ้ำด้วย ขณะที่มโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ อัคคีภัย] ปรากฏในความถี่ลำดับสุดท้ายในการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งพบถ้อยคำอุปลักษณ์น้อยกว่า มโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ อุทกภัย] แม้ว่ามโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ อัคคีภัย] ได้นำเสนอความเดือดร้อนเมื่อเกิดโรคระบาดและการแพร่กระจายของโรคไปยังพื้นที่ต่างๆ เช่นกัน แต่ความแตกต่างระหว่างอุทกภัยกับอัคคีภัย เมื่อพิจารณาจากถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบจะเห็นได้ว่า แม้จะสามารถควบคุมอุทกภัยได้ดีเพียงไร แต่ก็สามารถเกิดขึ้นได้อีกเรื่อยๆ จึงพบถ้อยคำอุปลักษณ์ “ระลอก” และต้องคอยควบคุมจนกว่าจะสิ้นสุด ขณะที่อัคคีภัยที่แม้ว่าจะสามารถแผ่ขยายวงออกไปได้ตั้งเห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ “สะกิดไฟ” แต่ก็แสดงให้เห็นถึงความสามารถที่จะควบคุมเอาไว้ให้ได้อย่างเบ็ดเสร็จในคราวใดคราวหนึ่ง ทั้งนี้ ทั้งสองมโนอุปลักษณ์ข้างต้นมีจุดร่วมคือเป็นสิ่งที่ต้องควบคุมจัดการเพื่อให้ยุติสิ้นสุดลงโดยเร็ว

มโนอุปลักษณ์ [ไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 คือ ครอบครัวย] ปรากฏความถี่ลำดับที่สี่ในการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 ใช้เพื่ออธิบายโรคระบาดที่เกิดขึ้นว่ามีที่มาอย่างไร ด้วยผู้ผลิตวากรรมเป็นแพทย์ที่มีความรู้เกี่ยวกับโรคระบาด ขณะที่มโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ บุคคล] ปรากฏในความถี่ลำดับที่สี่ในการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 นอกจากจะอธิบายทำความเข้าใจโรคระบาดที่เกิดขึ้นว่าเปรียบเสมือนผู้ที่มีมนุษย์สามารถทำความเข้าใจ

⁴ โรคไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 เกิดจากเชื้อไวรัสสายพันธุ์ H1N1 ซึ่งเป็นสายพันธุ์เดียวกันที่เคยก่อให้เกิดโรคไข้หวัดใหญ่สเปนเมื่อ ค.ศ. 1918 (พ.ศ. 2461) (Angeli, 2012, p. 210) อาจเป็นได้ว่าสังคมมีประสบการณ์และทราบวิธีการควบคุมป้องกันโรคดังกล่าว ด้านจำนวนผู้ป่วย พบผู้ป่วยโรคนี้จำนวน 30,956 คน และเสียชีวิต 157 ศพ (สมาคมโรคติดเชื้อในเด็กแห่งประเทศไทย, 2553) ขณะที่โรคโควิดเกิดจากเชื้อไวรัส SARS-CoV-2 ซึ่งเป็นเชื้อไวรัสชนิดใหม่ (องค์การอนามัยโลก, 2563) พบผู้ป่วยจำนวน 4,681,309 คน และเสียชีวิต 32,764 ศพ (ศูนย์ปฏิบัติการด้านนวัตกรรมการแพทย์และการวิจัยและพัฒนา, 2565)

แล้ว ยังเป็นการปรับมุมมองความคิดที่สังคมมีต่อโรคระบาดด้วย กล่าวคือ จากเดิมเป็นสิ่งที่สร้างความเดือดร้อนให้แก่มนุษย์ กลับกลายเป็นสิ่งที่มนุษย์สามารถอาศัยอยู่ร่วมด้วยได้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะในขณะนั้นสังคมยังไม่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับโรครวมถึงวิธีการควบคุมโรคที่เกิดขึ้นมากนัก จึงพบมโนอุปลักษณ์นี้เพื่อโน้มน้าวให้ผู้รับสารต้องปรับตัวด้วยการใช้ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ท่ามกลางภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้น

มโนอุปลักษณ์ [ไขหวัดใหญ่ฯ 2009 คือ วิญญาณร้าย] ปรากฏในความถี่ลำดับสุดท้ายในการแพร่ระบาดของไขหวัดใหญ่ฯ 2009 อาจเพราะเคยมีความเชื่อว่าโรคระบาดเกิดจากอำนาจแห่งผีสิง ดังที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (2463, น. 156) ทรงพระราชนิพนธ์อธิบายเกี่ยวกับพระราชพิธีอาพาธพินาศว่า “...การที่ข้าขึ้นนั้นก็คงจะอาศัยเหตุที่เกิดโรคภัยที่เป็นมาก ๆ ทั่วกัน เช่น ไข้ทรพิษหรือหิวาตโรค...ข้าวงฝ่ายไทยเราออกเชื้อผีมาแต่เดิมแล้ว ก็ตกลงกันโทษเอาว่าผีมาแทรก” วาทกรรมจึงนำความเชื่อดังกล่าวมาใช้อธิบายทำความเข้าใจโรคระบาด ทั้งนี้ มโนอุปลักษณ์นี้ไม่ได้ปรากฏความถี่สูงมากนัก อาจเป็นเพราะผู้ผลิตวาทกรรมเป็นแพทย์ต้องการนำเสนอมุมมองทางวิทยาศาสตร์มากกว่าและไม่พบมโนอุปลักษณ์เช่นนี้ในการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ผู้วิจัยคาดวามโนอุปลักษณ์นี้ทำให้เกิดความหวาดกลัวในแง่ของการเสียชีวิต อาจทำให้ผู้รับสารเกิดความตื่นตระหนกและไม่เป็นผลดีต่อการควบคุมโรค

มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ที่นำเสนอไปข้างต้นมีบทบาทในการอธิบายความให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจต่อโรคระบาดมากยิ่งขึ้น รวมทั้งมีบทบาทในการกำหนดความคิดให้ผู้รับสารต้องกระทำหรือไม่กระทำบางอย่างซึ่งสัมพันธ์กับหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ตามแนวคิดของโกทลี (Goatly, 1998) ผู้วิจัยจะกล่าวถึงในลำดับถัดไป

6.2 หน้าที่ของมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในวาทกรรมสื่อภาครัฐ

ก่อนที่จะนำเสนอหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ที่พบ ขอกล่าวถึงจุดมุ่งหมาย (Ends) ของวาทกรรมในเบื้องต้น วาทกรรมสื่อภาครัฐมีจุดมุ่งหมายทั้งการรายงานสถานการณ์ นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับโรคระบาด และยังต้องการโน้มน้าวให้ผู้รับสารปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การดำเนินชีวิตอันจะเป็นประโยชน์ต่อการควบคุมโรค (ภัทรวรรณ ปิ่นแก้ว, 2555; วิภาดา รัตนดิถก ณ ภูเก็ต, 2564) หน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ตามแนวคิดของโกทลี (Goatly, 1998) มีรายละเอียดต่อไปนี้

1. หน้าที่ถ่ายทอดความคิด (Ideational) จุดมุ่งหมายหนึ่งของวาทกรรมคือให้ข้อมูลข่าวสาร ดังนั้นมโนอุปลักษณ์ที่พบจึงมีหน้าที่นี้เพื่อถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับโรคระบาดที่เป็นนามธรรมโดยนำไปเปรียบเทียบกับประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมมากกว่าเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น หน้าที่ด้านนี้มีหน้าที่ย่อย 2 หน้าที่ ได้แก่ อธิบายความคิด (Explanation/ Modelling) และทำให้เกิดมุมมองใหม่ (Reconceptualization) มีรายละเอียดดังนี้

1.1 อธิบายความคิด (Explanation/ Modelling) เป็นการอธิบายความคิดที่เป็นนามธรรมด้วยการเปรียบเทียบกับประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมมากกว่า ผู้วิจัยพบว่ามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ทุกมโนอุปลักษณ์มีหน้าที่นี้ โดยขอยกตัวอย่าง 15 ประกับการอธิบาย

ตัวอย่างดังกล่าว วาทกรรมได้เปรียบเทียบโรคระบาดกับข้าศึกศัตรู เห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ “ข้าศึกที่มองไม่เห็น” ดังนั้น จึงต้องตั้งรับป้องกันและต่อสู้ด้วยบรรดา “นักรบที่อยู่แนวหน้า” และ “กำลังหลัก” เพื่อให้ข้าศึกศัตรูหมดสิ้นไป โดยมี “แม่ทัพ” หรือภาครัฐเป็นผู้สั่งการ หน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ด้านนี้ช่วยถ่ายทอด

ความคิดเกี่ยวกับโรคระบาดผ่านองค์ประกอบต่างๆ ของสงคราม มโนอุปลักษณ์จึงช่วยทำให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจโรคระบาดได้ดีมากยิ่งขึ้น

1.2 ทำให้เกิดมุมมองใหม่ (Reconceptualization) มโนอุปลักษณ์ที่พบทำให้ผู้รับสารเกิดมุมมองใหม่ เหตุด้วยโรคระบาดเป็นสิ่งอุบัติใหม่ในสังคม อีกประการหนึ่ง มโนอุปลักษณ์ยังมีส่วนปรับเปลี่ยนมุมมองของผู้รับสารต่อโรคระบาดที่เกิดขึ้นด้วย มโนอุปลักษณ์ที่มีหน้าที่นี้ ได้แก่ [โควิด-19 คือ บุคคล] ผู้วิจัยขอยกตัวอย่าง 21 ประกอบการอธิบาย ตัวอย่างดังกล่าวพบทั้งถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ ข้าศึกศัตรู] ได้แก่ “รับมือ” และ “กลยุทธ์” ซึ่งเป็นคำที่อยู่ในแวดวงของสงคราม ขณะเดียวกันก็พบมโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ บุคคล] เพื่อปรับเปลี่ยนมุมมองผู้รับสารว่า เดิมโรคระบาดเป็นสิ่งที่ต้องต่อสู้กลายเป็นสิ่งที่สามารถอาศัยอยู่ร่วมด้วยได้ และจะเห็นได้จากกริยาวิลี “พลิกมุมมอง” ด้วย ทั้งนี้ มโนอุปลักษณ์ดังกล่าวไม่ได้พบตั้งแต่เริ่มมีการแพร่ระบาดของโรค แต่พบเมื่อการแพร่ระบาดผ่านไปแล้วระยะหนึ่ง สังคมเริ่มมีความเข้าใจโรคระบาดที่เกิดขึ้น

2. หน้าที่ถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์ (Ideational and Interpersonal) เป็นหน้าที่ที่มีทั้งการถ่ายทอดความคิดและกำหนดความคิดของผู้รับสาร รวมไปถึงให้ผู้รับสารกระทำหรือละเว้นการกระทำบางอย่าง หน้าที่ด้านนี้ต่างจากหน้าที่ถ่ายทอดความคิด คือ นอกจากจะถ่ายทอดความคิดให้เกิดความเข้าใจโรคระบาดแล้วยังมีส่วนกำหนดบทบาทหน้าที่ตลอดจนความคิดของผู้รับสารเพื่อควบคุมสถานการณ์ในยามวิกฤตด้วย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 สนับสนุนให้ผู้รับสารกระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง (Argument by analogy)
มโนอุปลักษณ์ที่พบมีหน้าที่แนะนำความให้ผู้รับสารกระทำหรือไม่กระทำบางอย่างอันจะเป็นประโยชน์ต่อการควบคุมโรคจากการชี้ให้เห็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้น รวมทั้งผลจากการกระทำตามที่ถูกผลิตวาทกรรมนำเสนอ มโนอุปลักษณ์ที่มีหน้าที่นี้ ได้แก่ มโนอุปลักษณ์ข้าศึกศัตรู มโนอุปลักษณ์อุทกภัย มโนอุปลักษณ์อัคคีภัย และมโนอุปลักษณ์คู่ชก และมักปรากฏร่วมกับคำช่วยกริยาเพื่อแนะนำความให้ผู้รับสารปฏิบัติตาม ผู้วิจัยขอยกตัวอย่าง 5-7 ประกอบการอธิบาย ตัวอย่างข้างต้นแนะนำความให้ผู้รับสารเห็นว่า เมื่อโรคระบาดที่เกิดขึ้นเป็นเหมือนข้าศึกศัตรู ดังนั้น จึงต้องกำจัดข้าศึกศัตรูเหล่านี้ให้หมดสิ้นไป เห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ “ปรการด่านแรก” “ไม่ให้โรคระบาดเข้าสู่ประเทศ” “หน่วยเสนานิการ” “การผนึกกำลังป้องกัน” หรือในตัวอย่าง 17 มโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ คู่ชก] แนะนำความแก่ผู้รับสารว่าต้องป้องกันตนเองอย่างเคร่งครัดเพื่อไม่ให้ติดเชื้อ เห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ “การ์ดตก” “ไม่การ์ดตก” ซึ่งเป็นคำที่ฟิสิกส์นักมวยสั่งให้นักมวยเตรียมการตั้งรับคู่ต่อสู้ (ชุม, 2564) อีกทั้งมักพบคำช่วยกริยา “ต้อง” และ “ต้องไม่” เพื่อแนะนำความให้ผู้รับสารต้องกระทำตามที่ถูกสังหรณ์นำเสนอ (นวรรณ พันธ์มูธา, 2554, น. 72)

2.2 กำหนดอุดมการณ์ (Ideology) นอกจากมโนอุปลักษณ์จะกำหนดความคิดแก่ผู้รับสารแล้วยังมีส่วนจัดวางความสัมพันธ์ของคนในสังคมด้วยว่าผู้ใดมีบทบาทหน้าที่อย่างไร กล่าวคือ มโนอุปลักษณ์ได้กำหนดอัตลักษณ์ให้แก่คนในสังคม (ศิริพร ภักดีผาสุข, 2561) เนื่องจากจุดมุ่งหมายของวาทกรรมมีหน้าที่ให้ข้อมูลข่าวสารเป็นพื้นฐานและโน้มน้าวให้ผู้รับสารปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้วยเช่นกัน (วิภาดา รัตนดิกล ญ ภูเก็ต, 2564) และผู้สังสารในวาทกรรมเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมโรค วาทกรรมจึงได้ผลิต เผยแพร่ ผลิตซ้ำ และตอกย้ำอุดมการณ์บางอย่างจากการนำเสนอข่าวสารและโน้มน้าวให้ผู้รับสารปรับเปลี่ยนพฤติกรรม มโนอุปลักษณ์ที่มีหน้าที่นี้ ได้แก่ มโนอุปลักษณ์ข้าศึกศัตรู มโนอุปลักษณ์อุทกภัย มโนอุปลักษณ์อัคคีภัย และมโนอุปลักษณ์คู่ชก จากการที่องค์ประกอบของมโนอุปลักษณ์เหล่านี้แสดงให้เห็นว่าผู้ใดมีบทบาทหน้าที่อย่างไรบ้าง ผู้วิจัยขอยกตัวอย่าง 5-7 และ 15-16 ประกอบการอธิบาย ตัวอย่างข้างต้นกำหนดความคิดแก่ผู้รับสารว่าเป็น “พวกเรา” คือ

ฝ่ายเดียวกัน และโรคระบาดเป็น “พวกเขา” คือ ข้าศึกศัตรูที่อยู่ฝ่ายตรงข้ามที่ต้องเข้าไปต่อสู้ ส่วนตัวอย่าง 9 18 และ 22 มโนอุปลักษณ์กำหนดความคิดว่าหน้าที่ผู้ควบคุมชะลอน้ำหรือไฟที่กำลังลุกไหม้อยู่ว่าเป็นของผู้ใด เช่นเดียวกับตัวอย่าง 17 มโนอุปลักษณ์ได้กำหนดความคิดผู้รับสารว่า ต้องป้องกันตัวเองจากคู่ชกโดยมีภาครัฐเป็นเสมือนพี่เลี้ยงที่คอยให้คำแนะนำ เห็นได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ “การดอย่าตก” ซึ่งเป็นคำที่พี่เลี้ยงนักมวยสั่งให้นักมวยเตรียมการตั้งรับคู่ต่อสู้ (ชุม, 2564)

นอกจากนี้ หากพิจารณาตามมุมมองเชิงวิพากษ์จะพบว่า ในมโนอุปลักษณ์ข้าศึกศัตรู ภาครัฐเป็นเหมือนผู้นำในการจัดการโรคระบาดจากหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน บุคลากรทางการแพทย์เป็นหน่วยหลักในการต่อสู้กับศัตรู ขณะที่ประชาชนเป็นเหมือนกำลังพลที่ต้องมีส่วนร่วมในการควบคุมโรคด้วยการปฏิบัติตามคำสั่งของภาครัฐ เช่นเดียวกับในมโนอุปลักษณ์อุทกภัยและอัคคีภัย หน้าที่ควบคุมภัยพิบัติที่เกิดขึ้นเป็นของบุคลากรทางการแพทย์ที่ต้องเข้าไปจัดการ ส่วนมโนอุปลักษณ์คู่ชก แม้ว่าจะแสดงให้เห็นว่าประชาชนกับภาครัฐเป็นฝ่ายเดียวกัน แต่ก็แสดงให้เห็นว่าฝ่ายหนึ่งมีอำนาจเหนือกว่าฝ่ายหนึ่งอย่างชัดเจน กล่าวคือ ภาครัฐซึ่งเปรียบเสมือนพี่เลี้ยงมีอำนาจในการสั่งการให้ประชาชนซึ่งเปรียบเสมือนนักมวยป้องกันตนเองด้วยการ “ตั้งการ์ด” หรือ “การดอย่าตก” ซึ่งเป็นคำสั่งของพี่เลี้ยงนักมวย (ชุม, 2564) นอกจากนี้ หากพิจารณาถ้อยคำอุปลักษณ์ดังกล่าวในฐานะวาทกรรม (Speech Acts) สั่งหรือแนะนำ ผู้ที่จะแสดงวาทกรรมข้างต้นได้จะต้องมีอำนาจเหนือกว่าผู้รับสาร (Brown & Levinson, 1978, p. 69) การที่มโนอุปลักษณ์กำหนดความคิดแก่ผู้รับสารเช่นนี้ อาจสร้างความชอบธรรมให้แก่กลุ่มบุคคลบางกลุ่ม ขณะเดียวกันก็หลักการในการป้องกันโรคระบาดไปตกอยู่ที่บุคลากรทางการแพทย์เป็นหลัก (Brenicio, 2020; Rajandran, 2020) ส่วนประชาชนแทบไม่มีบทบาทในการควบคุมป้องกันโรคเท่าที่ควร

3. หน้าที่เรียบเรียงความ (Textual) มโนอุปลักษณ์ที่พบยังมีหน้าที่เรียบเรียงความ เนื่องจากวาทกรรมได้ใช้มโนอุปลักษณ์เพื่อถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับโรคระบาดให้เกิดความเข้าใจ ทั้งยังใช้มโนอุปลักษณ์เพื่อโน้มน้าวผู้รับสารให้กระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง รวมไปถึงกำหนดความคิดของผู้รับสารด้วย ดังนั้น เพื่อให้เกิดเอกภาพสัมพันธภาพ และสารัตถภาพของการนำเสนอเนื้อหา มโนอุปลักษณ์ที่พบจึงมีหน้าที่ด้านนี้ มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ลำดับความ (Textual Structuring) องค์ประกอบของมโนอุปลักษณ์ที่พบแสดงให้เห็นว่า แฉกความหมายต้นทางหรือแบบเปรียบกับแฉกความหมายปลายทางหรือสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบมีการถ่ายทอดความหมายกันอย่างเป็นระบบ จึงช่วยให้ตัวบทเกิดเอกภาพ สัมพันธภาพ และสารัตถภาพ ผู้วิจัยยกตัวอย่าง 5-7 ประกอบการอธิบาย ตัวอย่างดังกล่าว วาทกรรมได้นำเสนออุปลักษณ์ [ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ ข้าศึกศัตรู] โดยเปรียบโรคระบาดกับข้าศึกศัตรูที่หมายจะบุกรุกเข้ามา จึงต้องมีการสกัดกั้น และมีภาครัฐเป็นเหมือนผู้นำในการต่อสู้กับข้าศึกศัตรู รวมไปถึงประชาชนต้องเป็นส่วนหนึ่งในการทำสงครามครั้งนี้ด้วย หรือตัวอย่าง 22 ตัวอย่างดังกล่าว วาทกรรมได้นำเสนออุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ อัคคีภัย] โดยเปรียบโรคระบาดกับไฟ เมื่อเกิดโรคระบาดขึ้นที่ใดจึงเปรียบเหมือนการเกิดไฟไหม้ เมื่อสะเก็ดไฟแพร่กระจายจึงเปรียบเหมือนโรคแพร่กระจายออกไปมากยิ่งขึ้น ดังนั้น จึงต้องดับไฟหรือทำให้การแพร่ระบาดสิ้นสุดลงโดยเร็วที่สุด องค์ประกอบของมโนอุปลักษณ์ที่พบจึงช่วยให้การลำดับความในวาทกรรมมีสัมพันธภาพ

3.2 ช่วยความจำ (Memory/ Foregrounding/ Informativeness) มโนอุปลักษณ์ที่พบมีหน้าที่นี้ด้วยการใช้ถ้อยคำสั้นๆ แต่สื่อความได้มาก ทำให้ผู้รับสารจดจำและเข้าใจสิ่งที่ผู้ส่งสารพยายามสื่อสาร ผู้วิจัยยกตัวอย่าง 17 ประกอบการอธิบาย ตัวอย่างดังกล่าว มโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ คู่ชก] ถ้อยคำอุปลักษณ์ “การดอย่าตก” “การดอย่าตก” เปรียบกับการป้องกันตัวเองของประชาชน อีกทั้งวาทกรรมประเภทอื่นๆ ยังได้

นำเสนอโมโนอุปลักษณะนี้เพื่อแนะความให้ผู้รับสารเกิดการจดจำและต้องป้องกันตัวเองด้วย หรือในตัวอย่าง 19 มโนอุปลักษณะ [โควิด-19 คือ อุทกภัย] ถ้อยคำอุปลักษณะ “ระลอก” “ระลอกคลื่นใหญ่ๆ” เปรียบโรคระบาดที่สามารถเกิดขึ้นได้เป็นครั้งคราวเช่นเดียวกับมวลน้ำที่สามารถเคลื่อนที่มาเป็นรอบๆ ได้เช่นกัน จึงเห็นได้ว่าถ้อยคำอุปลักษณะที่พบเป็นถ้อยคำสั้นๆ แต่สามารถสื่อสารให้ผู้รับสารเห็นภาพและเกิดความเข้าใจโดยไม่ต้องกล่าวถ้อยคำให้ยืดยาว หน้าที่ของมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในวาทกรรมสื่อภาครัฐสรุปได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2

สรุปหน้าที่ของมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในวาทกรรมสื่อภาครัฐ

มโนอุปลักษณะ	ถ่ายทอดความคิด		ถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์		เรียบเรียงความ	
	อธิบายความคิด	ทำให้เกิดมุมมองใหม่	กระทำ/ไม่กระทำบางอย่าง	กำหนดความคิด	ลำดับความ	ช่วยความจำ
[ใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ ไข้หวัดใหญ่]	●		●	●	●	●
[ใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ คนร้าย]	◎				◎	◎
[ใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ อุทกภัย]	○		○	○	○	○
[ใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ ครอบครัว]	○				○	○
[ใช้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ วิญญาณร้าย]	○				○	○
[โควิด-19 คือ ไข้หวัดใหญ่]	●		●	●	●	●
[โควิด-19 คือ กูชก]	◎		◎	◎	◎	◎
[โควิด-19 คือ อุทกภัย]	◎		◎	◎	◎	◎
[โควิด-19 คือ บุคคล]	○	○			○	○
[โควิด-19 คือ อัคคีภัย]	○		○	○	○	○

คำอธิบายสัญลักษณ์ ● (ความถี่การปรากฏสูง ร้อยละ 50 ขึ้นไป)
◎ (ความถี่การปรากฏปานกลาง ร้อยละ 11-49)
○ (ความถี่การปรากฏต่ำ ร้อยละ 1-10)

จากตารางที่ 2 เห็นได้ว่าทุกมโนอุปลักษณะมีหน้าที่ถ่ายทอดความคิด ส่วนหน้าที่ถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์พบในบางมโนอุปลักษณะที่มีองค์ประกอบช่วยแนะความให้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องกระทำหรือไม่กระทำตามที่วาทกรรมนำเสนอ รวมทั้งกำหนดอุดมการณ์ของผู้รับสาร และหน้าที่ด้านสุดท้าย คือ หน้าที่เรียบเรียงความเป็นหน้าที่ที่พบในมโนอุปลักษณะทั้งหมด

หน้าที่ถ่ายทอดความคิดและหน้าที่เรียบเรียงความเป็นหน้าที่ที่โดดเด่นที่สุดของมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ กล่าวคือมโนอุปลักษณ์ถ่ายทอดความคิดแก่ผู้รับสาร ขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่เรียบเรียงความให้เป็นเรื่องเดียวกันจากองค์ประกอบของแวดวงความหมายทั้งสองแวดวงซึ่งช่วยให้เนื้อความเกิดเอกภาพสัมพันธภาพ และสารัตถภาพ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาตามโรคระบาดจะเห็นว่า มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับข้าศึกศัตรู มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับอุทกภัย มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับอัคคีภัย และมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับคู่ชกเป็นมโนอุปลักษณ์ที่โดดเด่นทั้งหน้าที่ถ่ายทอดความคิดและหน้าที่ถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์ กล่าวคือ มโนอุปลักษณ์ข้างต้นมักปรากฏในความถี่ปานกลางถึงสูง เพื่อต้องการชี้ให้เห็นถึงภาวะวิกฤตที่ส่งผลกระทบต่อสังคมในวงกว้าง และสังคมต้องจัดการรับมือไปในขณะเดียวกัน

จากการศึกษามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในวาทกรรมสื่อภาครัฐ พบว่าวาทกรรมได้นำโรคระบาดไปเปรียบเทียบกับสิ่งที่ผู้รับสารมีประสบการณ์เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจโรคระบาดได้ดียิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามการแพร่ระบาดของโรคทั้งสองครั้ง วาทกรรมได้นำประสบการณ์ที่ผู้รับสารเข้าใจมาเปรียบเทียบโรคระบาดเหมือนและต่างกัน เนื่องจากลักษณะและความรุนแรงของโรค สำหรับหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ ได้แก่ หน้าที่ถ่ายทอดความคิด หน้าที่ถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์ และหน้าที่เรียบเรียงความ

7. สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

การศึกษามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภาวะโรคระบาดใหญ่ในวาทกรรมสื่อภาครัฐภาษาไทยโดยใช้แนวคิดมโนอุปลักษณ์ของเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff & Johnson, 1980) และหน้าที่มโนอุปลักษณ์ของโกทลี (Goatly, 1998) พบว่าการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 พบมโนอุปลักษณ์เรียงลำดับความถี่มากไปน้อย ได้แก่ [ไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 คือ ข้าศึกศัตรู] [ไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 คือ คนร้าย] [ไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 คือ อุทกภัย] [ไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 คือ ครอบครัว] และ [ไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 คือ วิญญาณร้าย] ส่วนการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 พบมโนอุปลักษณ์เรียงลำดับความถี่มากไปน้อย ได้แก่ [โควิด-19 คือ ข้าศึกศัตรู] [โควิด-19 คือ คู่ชก] [โควิด-19 คือ อุทกภัย] [โควิด-19 คือ บุคคล] และ [โควิด-19 คือ อัคคีภัย] ผู้ผลิตวาทกรรมได้นำสิ่งที่ผู้รับสารมีประสบการณ์มาเปรียบเทียบโรคระบาดเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น มโนอุปลักษณ์ที่พบในการแพร่ระบาดทั้งสองโรคเหมือนกันบางส่วน ได้แก่ มโนอุปลักษณ์ข้าศึกศัตรู มโนอุปลักษณ์อุทกภัย และมโนอุปลักษณ์อัคคีภัย มักปรากฏในความถี่ปานกลางถึงสูง แสดงให้เห็นถึงความเป็นภัยคุกคามต่อสังคม ขณะเดียวกันมโนอุปลักษณ์บางส่วนแตกต่างกันเป็นเพราะลักษณะและความรุนแรงในการแพร่ระบาด เช่น มโนอุปลักษณ์ [ไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 คือ วิญญาณร้าย] ที่ทำให้เห็นถึงความน่ากลัวของโรคที่อาจทำให้ผู้ป่วยถึงแก่ชีวิตแต่ไม่พบในการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 อาจเป็นเพราะมโนอุปลักษณ์ทำให้เห็นถึงความน่ากลัวของโรคซึ่งอาจทำให้ผู้รับสารตระหนกและอาจไม่เป็นผลดีต่อการควบคุมโรค ส่วนมโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ คู่ชก] ไม่พบในการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 อาจเป็นเพราะโรคโควิด-19 เป็นโรคอุบัติใหม่ที่ยังไม่มีใครมีความรู้มากนัก อีกทั้ง โรคดังกล่าวยังมีการกลายพันธุ์ส่งผลให้ติดเชื้อได้ง่ายมากขึ้น ดังนั้น ผู้รับสารจึงต้องมีสติในการป้องกันตนเองอย่างเคร่งครัด ระมัดระวัง อดทน และต่อเนืองยาวนาน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการควบคุมโรค เปรียบเสมือนการชกมวยที่ต้องต่อสู้หลายยก จึงต้องต่อสู้ป้องกันตนเองอย่างระมัดระวังอยู่ตลอดเวลา มโนอุปลักษณ์ที่พบนอกจากจะให้ข้อมูลข่าวสาร

แล้วยังต้องการให้ผู้รับสารปรับเปลี่ยนพฤติกรรมส่วนบุคคลด้วยซึ่งสัมพันธ์กับหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ที่พบ คือ หน้าที่ถ่ายทอดความคิด หน้าที่ถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์ และหน้าที่เรียบเรียงความ

โรคระบาดที่นำมาศึกษาในงานวิจัยนี้มีระยะเวลาแพร่ระบาดยาวนานไม่เท่ากันจึงทำให้ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบมีจำนวนต่างกัน อย่างไรก็ตาม จุดรวมของมโนอุปลักษณ์ที่พบสามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ มโนอุปลักษณ์ถ่ายทอดความคิดและสะท้อนให้เห็นว่าโรคระบาดเป็นภัยคุกคาม จึงต้องร่วมกันจัดการภัยคุกคามที่เกิดขึ้นให้สิ้นสุดลงโดยเร็ว เห็นได้จากมโนอุปลักษณ์ข้าศึกศัตรู มโนอุปลักษณ์อุทกภัย มโนอุปลักษณ์คู่ชก มโนอุปลักษณ์อัครภักย์ องค์ประกอบของมโนอุปลักษณ์เหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความเป็นภัยคุกคามและกำหนดจัดวางบทบาทหน้าที่ที่ต้องจัดการควบคุมภัยที่เกิดขึ้นร่วมกัน ขณะที่อีกกลุ่มหนึ่ง มโนอุปลักษณ์ทำหน้าที่อธิบายมุมมองทางวิทยาศาสตร์ให้เข้าใจง่าย ได้แก่ มโนอุปลักษณ์คนร้าย มโนอุปลักษณ์ครอบครัว และมโนอุปลักษณ์วิญญาณร้าย เมื่อพิจารณาที่ละมโนอุปลักษณ์ พบว่ามโนอุปลักษณ์ที่ปรากฏความถี่ลำดับแรกของการแพร่ระบาดของทั้งสองโรค คือ มโนอุปลักษณ์ข้าศึกศัตรู สอดคล้องกับงานวิจัยของธนพล เอกพจน์, วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา, และปานัน ปลังเจริญศรี (2563) และ ยุทธการ ปัทมโรจน์ (2565) ที่พบมโนอุปลักษณ์ข้าศึกศัตรูในปริมาณมากและความถี่ลำดับแรกเช่นกัน นอกจากนี้ มโนอุปลักษณ์ข้าศึกศัตรูยังเป็นมโนอุปลักษณ์ที่สากลมีมุมมองต่อโรคระบาดด้วย เห็นได้จากงานวิจัยของแอนเจลี (Angeli, 2012) และราชันทรัน (Rajandran, 2020) ที่พบมโนอุปลักษณ์ข้าศึกศัตรูในความถี่ลำดับแรก ทั้งนี้ เหตุที่พบมโนอุปลักษณ์นี้ในลำดับแรกอาจเป็นเพราะจุลชีพที่สามารถมองเห็นผ่านกล้องจุลทรรศน์มีเป็นจำนวนมากและสามารถสร้างความเดือดร้อนต่อสุขภาวะของมนุษย์ จึงเปรียบเสมือนข้าศึกที่รุกรานสังคมในยามสงคราม (Sontag, 1989) อีกทั้ง สงครามเป็นประสบการณ์ที่มนุษย์มีส่วนร่วม (นันทนา วงษ์ไทย, 2561) ซึ่งสร้างความไม่ปกติสุขจึงสะท้อนให้เห็นว่าผู้ใช้ภาษามีมุมมองว่าโรคระบาดเป็นสิ่งที่เข้ามารุกรานสังคม จึงต้องร่วมกันกำจัดข้าศึกศัตรูให้หมดสิ้นไป

สำหรับมโนอุปลักษณ์อื่นๆ เช่น [ไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 คือ วิญญาณร้าย] แม้จะพบมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับวิญญาณหรือสิ่งเหนือธรรมชาติในงานของซอนแท็ก (Sontag, 1978) อันเป็นความเชื่อดั้งเดิมและได้นำมาใช้อธิบายโรคที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ แต่กลับไม่พบมโนอุปลักษณ์เช่นนี้ในงานวิจัยต่างประเทศอื่นๆ ที่กล่าวถึงในส่วนบททวนวรรณกรรม อาจเป็นไปได้ว่าสังคมวัฒนธรรมเหล่านั้นได้รับอิทธิพลจากการปฏิวัติวิทยาศาสตร์ (Scientific Revolution) ทำให้ผู้คนเชื่อในหลักเหตุและผลและมีผลทำให้ความเชื่อต่างๆ เปลี่ยนแปลงไป (คณะกรรมการวิชมรดกอารยธรรมโลก, 2553, น. 69-70) มุมมองทางวิทยาศาสตร์ซึ่งสามารถพิสูจน์ได้จึงนำมาใช้อธิบายโรคระบาดที่เกิดขึ้น ขณะที่มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับวิญญาณร้ายที่ใช้อธิบายโรคในภาษาไทยพบในงานวิจัยของเชิดชัย อุดมพันธ์ (2555) ด้วยเช่นกัน พบว่าในภาษาไทยถิ่นใต้ ความเจ็บป่วยบางประเภทไม่อาจอธิบายสาเหตุได้อย่างชัดเจนจึงเชื่อกันว่าภูตผีเป็นภูตผีบันดาลความเจ็บป่วยนั้น ทั้งนี้ เหตุที่ความเชื่อเรื่องวิญญาณได้นำมาใช้อธิบายความเจ็บป่วยในภาษาไทยอาจเป็นเพราะสังคมไทยมีความเชื่อว่าวิญญาณสามารถให้โทษแก่มนุษย์ได้ ในที่นี้คือทำให้เจ็บป่วยหรือเสียชีวิต ความเชื่อเรื่องวิญญาณอยู่คู่กับสังคมไทยมานาน จึงอาจกล่าวได้ว่ามโนอุปลักษณ์มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมด้วย ส่วนมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับภัยพิบัติ ได้แก่ [ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 คือ อุทกภัย] [โควิด-19 คือ อุทกภัย] และ [โควิด-19 คือ อัครภักย์] สะท้อนให้เห็นว่าโรคระบาดเป็นภัยพิบัติอย่างหนึ่งที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อการดำเนินชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของววรรณ เพ็ชรกิจ (2551) ที่พบสำนวน “โรคภัยไข้เจ็บ” ในภาษาไทย นอกจากนี้ มโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ คู่ชก] เป็นมโนอุปลักษณ์ที่พบเฉพาะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เท่านั้น อาจเป็นเพราะโรคดังกล่าวเป็นโรคอุบัติใหม่ มีการกลายพันธุ์ทำให้ติดเชื้อได้ง่าย และทำให้มีผู้ป่วยและเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก จึงเห็นได้ว่าโรคโควิด-19 ควบคุมยากกว่าโรคระบาดที่ผ่านมา ดังนั้น

มโนอุปลักษณ์นี้จึงใช้เพื่อกระตุ้นเตือนให้ผู้รับสารต้องมีสติในการป้องกันระวังตนเองด้วยความไม่ประมาท เครื่องครัด และอดทนอยู่ตลอดเวลา อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการควบคุมโรคได้ในที่สุด วาทกรรมจึงเน้นความให้ผู้รับสารป้องกันตัวเอง ทั้งนี้ เหตุที่วาทกรรมได้นำการชกมวยมาเป็นแบบเปรียบเทียบเป็นเพราะมวยเป็นศิลปะการป้องกันตัวของแต่ละคนเพื่อไม่ให้ฝ่ายตรงข้ามทำร้ายได้ (ชาญชัย ยมดิษฐ์, 2553; ชุม, 2564) นอกจากนี้ หากพิจารณาอุปลักษณ์นี้ควบคู่ไปกับมโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ ข้าศึกศัตรู] จะเห็นว่ามโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ ข้าศึกศัตรู] เป็นการจัดการในระดับประเทศ ส่วนมโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ คู่ชก] เป็นการจัดการระดับบุคคล กล่าวคือ นอกจากประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการกำจัดโรคระบาดแล้ว ยังต้องป้องกันตัวเองเพื่อไม่ให้ติดเชื่ออันจะเป็นประโยชน์ต่อการควบคุมโรคด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของสุพรรณษา ภักตริก (2565) ที่พบว่ามโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ คู่ชก] โน้มน้าวให้ผู้รับสารปฏิบัติตนในการป้องกันและควบคุมโรคในฐานะพลเมืองอันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติ

ในแง่หน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ พบว่าทุกมโนอุปลักษณ์มีหน้าที่ถ่ายทอดความคิดทำให้ผู้รับสารเข้าใจด้วยการเปรียบเทียบโรคระบาดกับสิ่งที่ผู้รับสารมีประสบการณ์และทำให้เกิดมุมมองใหม่ ขณะที่หน้าที่ด้านอื่น คือ หน้าที่ถ่ายทอดความคิดและบุคคลสัมพันธ์มีหน้าที่ยอสนับสนุนให้ผู้รับสารกระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง บางมโนอุปลักษณ์ทำหน้าที่กำหนดบทบาทหน้าที่ให้คนในสังคมว่าควรจะปฏิบัติตนอย่างไรซึ่งสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายพื้นฐานของวาทกรรมที่ต้องการนำเสนอข้อมูลข่าวสารและโน้มน้าวให้ผู้รับสารปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การดำเนินชีวิต

นอกจากนี้ หากพิจารณาหน้าที่กำหนดอุดมการณ์ตามมุมมองเชิงวิพากษ์ (Charteris-Black, 2004) จะพบว่าวาทกรรมได้กำหนดอัตลักษณ์ว่าผู้ใดมีหน้าที่อย่างไรบ้าง เป็นต้นว่ามโนอุปลักษณ์ [ใช้หัวดีใหญ่ๆ 2009 คือ ข้าศึกศัตรู] และ [โควิด-19 คือ ข้าศึกศัตรู] แสดงให้เห็นบทบาทภาครัฐเป็นผู้นำในการต่อสู้โรคระบาด บุคลากรทางการแพทย์เป็นหน่วยหลักในการต่อสู้ ขณะที่ประชาชนเป็นผู้ที่ต้องรับฟังคำสั่งและไม่มีบทบาทโดดเด่น เช่นเดียวกับมโนอุปลักษณ์ [ใช้หัวดีใหญ่ๆ 2009 คือ อุทกภัย] [โควิด-19 คือ อัคคีภัย] และ [โควิด-19 คือ อุทกภัย] ที่แสดงให้เห็นบทบาทของภาครัฐเป็นหลักในการจัดการวิกฤตที่เกิดขึ้นเช่นกัน ขณะที่มโนอุปลักษณ์ [โควิด-19 คือ คู่ชก] แม้ว่าจะแสดงให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ของทุกฝ่าย แต่ก็แสดงให้เห็นความไม่เท่าเทียมทางอำนาจของผู้เกี่ยวข้องในมโนอุปลักษณ์ด้วย ดังนั้น มโนอุปลักษณ์ที่กล่าวมาข้างต้นจึงแสดงให้เห็นความชอบธรรมในการใช้อำนาจของกลุ่มบุคคลบางกลุ่ม ขณะที่อีกกลุ่มบุคคลบางกลุ่มก็เสียผลประโยชน์ในแง่ของการรับภาระในการจัดการโรคระบาด รวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาดังกล่าว

มโนอุปลักษณ์ที่พบแสดงให้เห็นบทบาทของภาษาในการอธิบายความคิด ในกรณีนี้ คือ วาทกรรมได้นำประสบการณ์ที่มนุษย์รู้จักหรือคุ้นเคยมาใช้ในการทำความเข้าใจโรคระบาดว่ามีลักษณะอย่างไรตามแนวคิดของเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff & Johnson, 1980) นอกจากนี้ แนวคิดหน้าที่อุปลักษณ์ของโกทลี (Goatly, 1998) ได้แสดงให้เห็นบทบาทของภาษาในภาวะวิกฤตด้วย ประการหนึ่ง คือ การอธิบายถ่ายทอดความคิดให้เข้าใจสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งยังมีหน้าที่กำหนดบทบาทให้กับคนในสังคมด้วยว่าผู้ใดมีหน้าที่อย่างไร ต้องกระทำหรือไม่กระทำได้อันจะเป็นประโยชน์ต่อการควบคุมโรค และแสดงให้เห็นความชอบธรรมของภาครัฐในการบริหารราชการแผ่นดินเพื่อควบคุมจัดการสถานการณ์ที่เกิดขึ้นให้กลับเข้าสู่ภาวะปกติโดยเร็ว ดังนั้น จึงเห็นได้ว่ามโนอุปลักษณ์แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับความคิด รวมไปถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับการจัดการสังคมด้วยเช่นกัน

รายการอ้างอิง

- คณะกรรมการวิชมรดกอารยธรรมโลก. (2553). *มรดกอารยธรรมโลก* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล. (2563). Pandemic Endemic Epidemic และ Outbreak ระบาดอย่างไร? ต่างกันอย่างไร? *@Rama: ปัญหาเรื่องตา จากการเรียนออนไลน์*, 38, 27-28.
- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2463). *พระราชพิธีสิบสองเดือน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทย.
- ชาญชัย ยมดิษฐ์. (2553). *มวยไทย*. สืบค้นจาก www.saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=35&chap=3&page=chap3.htm.
- เชิดชัย อุดมพันธ์. (2555). *อุปลักษณะเกี่ยวกับโรคในภาษาไทยถิ่นใต้* (วิทยานิพนธ์ดุซงญอบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- ชุม. (2564). เมื่อสำนวน “การดอย่าตัก” “ฮิต” ไกลไปถึง “อเมริกา”. สืบค้นจาก www.thairath.co.th/news/local/2051705.
- ณัฐชุตตา วิจิตรจามรี. (2559). *หลักการประชาสัมพันธ์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2542). หน้าทีของอุปลักษณะจากมุมมองของผู้พูดภาษาไทย. *วารสารภาษาและวรรณคดีไทย*, 16, 249-268.
- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2556). *วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ตามแนวภาษาศาสตร์: แนวคิดและการนำมาศึกษาวาทกรรมในภาษาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แถลงข่าว ศบค., 12 มี.ค. 63. (2563). สืบค้นจาก www.youtube.com/watch?v=yRkCkS3bbME.
- แถลงข่าว ศบค., 27 มี.ค. 63. (2563). สืบค้นจาก www.youtube.com/watch?v=LmaGq4ZMbyS.
- แถลงข่าว ศบค., 3 เม.ย. 63. (2563). สืบค้นจาก www.youtube.com/watch?v=Jad8CEtbAtl.
- แถลงข่าว ศบค., 15 เม.ย. 63. (2563). สืบค้นจาก www.youtube.com/watch?v=yRqK3GPoXQM.
- แถลงข่าว ศบค., 16 เม.ย. 63. (2563). สืบค้นจาก www.youtube.com/watch?v=2o8DXxLNcZA.
- แถลงข่าว ศบค., 23 เม.ย. 63. (2563). สืบค้นจาก www.youtube.com/watch?v=j59nC8OVivc.
- แถลงข่าว ศบค., 9 ม.ค. 64. (2564). สืบค้นจาก www.youtube.com/watch?v=Byo4XM9-Z_E.
- แถลงข่าว ศบค., 11 พ.ค. 64. (2564). สืบค้นจาก www.youtube.com/watch?v=FbguO9720U0.
- แถลงข่าว ศบค., 27 ส.ค. 64. (2564). สืบค้นจาก www.youtube.com/watch?v=eliPQwhG0tw.
- แถลงข่าว ศบค., 22 ก.ย. 64. (2564). สืบค้นจาก www.youtube.com/watch?v=Jlp3o6sezno.
- ธนพล เอกพจน์, วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา, และปานัน ปลั่งเจริญศรี. (2563). [ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 คือ ศัตรู: การศึกษาอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ของคนไทยตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน. *วารสารภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม*, 9(1), 1-37.
- นพวรรณ พันธุเมธา. (2554). *ไวยากรณ์ไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทนา วงษ์ไทย. (2561). คนไทยกับมโนทัศน์การต่อสู้. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 18(2), 193-220.
- ประเสริฐ ทองเจริญ. (2552ก). *ระบาดบนสื่อโลก เล่ม 2 ไขหวัตใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 09 มาแล้ว*. กรุงเทพฯ: อักษรสมัย.
- ประเสริฐ ทองเจริญ. (2552ข). *ระบาดบนสื่อโลก ฉบับพิเศษ 2*. กรุงเทพฯ: อักษรสมัย.
- ภัทรวรรณ ปิ่นแก้ว. (2555). *การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจกับสาธารณชนเรื่องโรคไขหวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ (H1N1) 2009* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

- มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2493). *บทละครเรื่องพระร่วง หรือขอมดำดิน พร้อมด้วยแถลงเรื่องตำนานและสันนิษฐานโบราณคดี*. พระนคร: กรมศิลปากร.
- ยุทธการ ปัทมโรจน์. (2565). อุปลักษณะเกี่ยวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในข่าวการเมืองไทยบนเว็บไซต์ไทยรัฐออนไลน์. *วรรณวิทัศน์*, 22(1), 134-175.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2563). *ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องชื่อและอาการสำคัญของโรคติดต่ออันตราย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2563*. สืบค้นจาก www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2563/E/048/T_0001.PDF.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2565ก). *ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องยกเลิกประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องชื่อและอาการสำคัญของโรคติดต่ออันตราย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2563 พ.ศ. 2565*. สืบค้นจาก www.ratchakitcha.soc.go.th/documents/17223134.pdf.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2565ข). *ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องชื่อและอาการสำคัญของโรคติดต่อที่ต้องเฝ้าระวัง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2565*. สืบค้นจาก www.ratchakitcha.soc.go.th/documents/17223135.pdf.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชัน.
- วรวรรณ เพ็ชรกิจ. (2551). *การศึกษาอุปลักษณะเกี่ยวกับโรคมะเร็งในภาษาไทยตามแนวปรัชาศาสตร์และวัจนปฏิบัติศาสตร์* (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- วิภาดา รตนดิลก ณ ภูเก็ต. (2564). “เราจะผ่านวิกฤตไปด้วยกัน”: การโน้มน้าวใจในปริจเฉทการแถลงข่าวสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19). *วรรณวิทัศน์*, 21(1), 62-104.
- ศิริพร ภักดีผาสุข. (2561). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอัตลักษณ์และแนวทางการนำมศึกษามหาวิทยาลัยไทย*. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์ปฏิบัติการด้านนวัตกรรมการแพทย์และการวิจัยและพัฒนา. (2565). *สถานการณ์ COVID-19 ในประเทศไทย*. สืบค้นจาก covid19.nrct.go.th/daily-report-30sep2022.
- สมาคมโรคติดเชื้อในเด็กแห่งประเทศไทย. (2553). *โรคไขหวัดใหญ่ (INFLUENZA)*. สืบค้นจาก www.pidst.or.th/A223.html.
- สำนักจัดการความรู้ กรมควบคุมโรค. (2552). *หวัดใหญ่ 2009 บทเรียนครั้งเก่า...สู่การเรียนรู้ครั้งใหม่*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักสารนิเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2552, 10 สิงหาคม; 28 สิงหาคม). *ข่าวเพื่อมวลชน*. สืบค้นจาก pr.moph.go.th.
- สุพรรณา ภักตนิกร. (2565). วากรรม “โควิด 19” ในการ์ตูนขยหัวเราะ ชุด “KnowCovid: รู้ทันโควิด”: สื่อเผยแพร่อดมการณ์รัฐ. *วารสารศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 22(1), 124-156.
- องค์การอนามัยโลก. (2563). *โรคโควิด-19 คืออะไร*. สืบค้นจาก www.who.int/docs/default-source/searo/thailand/update-28-covid-19-what-we-know--june2020--thai.pdf?sfvrsn=724d2ce3_0.
- Angeli, E. L. (2012). Metaphors in the rhetoric of pandemic flu: Electronic media coverage of H1N1 and swine flu. *Technical Writing and Communication*, 42(3), 203-222.
- Brencio, F. (2020). Mind your words: Language and war metaphors in the COVID-19 pandemic. *Psicopatologia Fenomenológica Contemporânea*, 9(2), 58-73.
- Brown, P., & Levinson, S. C. (1978). *Politeness: Some universals in language use*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Charteris-Black, J. (2004). *Corpus approaches to critical metaphor analysis*. New York: Palgrave Macmillan.
- Goatly, A. (1998). *The language of metaphor*. New York: Routledge.
- HISTORY. (2020). *Pandemics that changed history as human civilizations rose, these diseases struck them down*. Retrieved from www.history.com/topics/middle-ages/pandemics-timeline.

- Kövecses, Z. (2010). *Metaphor: A practical introduction* (2nd ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Rajandran, K. (2020). 'A long battle ahead': Malaysian and Singaporean prime ministers employ war metaphors for COVID-19. *GEMA Online Journal of Language Studies*, 20(3), 261-267.
- Sontag, S. (1978). *Illness as metaphor*. New York: Farrar, Straus and Giroux.
- Sontag, S. (1989). *AIDS and its metaphors*. New York: Farrar, Straus and Giroux.

ภาพตัวแทนวัยรุ่นในหนังสือพิมพ์ออนไลน์ของไทย: การวิเคราะห์ข่าวเชิงวิพากษ์*

Received: 18 November 2023

Revised: 23 February 2024

Accepted: 21 April 2024

วิภาวี ฝ้ายเทศ**

วิไลศักดิ์ กิ่งคำ***

เมธาวี ยุทธพงษ์ธาดา****

ภาพตัวแทนวัยรุ่นที่เกิดจากปฏิบัติการทางวาทกรรมสามารถกลายเป็นความรู้ที่สังคมใช้ทำความเข้าใจและกำหนดท่าทีต่อวัยรุ่น ดังนั้น เพื่อสร้างความตระหนักรู้ทางสังคม การวิจัยนี้จึงมุ่งวิเคราะห์ข่าวเชิงวิพากษ์ วาทกรรมการสร้างภาพตัวแทนวัยรุ่นในการรายงานข่าวทางหนังสือพิมพ์ออนไลน์ของไทยผ่านกลวิธีทางภาษา ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้เป็นการผสมผสาน วิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ได้แก่ การวิจัยเอกสารซึ่งวิเคราะห์เนื้อหา ตัวบทรายงานข่าวเกี่ยวกับวัยรุ่นจากหนังสือพิมพ์ออนไลน์ของไทย คือ ไทยรัฐ ข่าวสด และคมชัดลึก เดือนกรกฎาคม 2559-เดือนกรกฎาคม 2565 โดยวิเคราะห์เนื้อหาและนับความถี่ของจุดเน้นของข่าวเพื่อนำมาจัดอันดับ ความหมายของภาพตัวแทนวัยรุ่นที่มีการผลิตซ้ำ และใช้รายงานข่าว ที่นำเสนอภาพตัวแทนวัยรุ่นได้เด่นชัดที่สุดเป็นกลุ่มตัวอย่างแสดงการวิเคราะห์ กลวิธีทางภาษา ผลการวิจัยพบว่าภาพตัวแทนวัยรุ่นที่มีการผลิตซ้ำมากที่สุด คือ วัยรุ่นเป็นผู้สร้างปัญหาด้านความปลอดภัยในสังคมทางด้านการก่อเหตุ อันตรายหรือรบกวนความสงบสุขในชุมชนหรือในที่สาธารณะ ในรายงานข่าว ที่ผลิตซ้ำภาพตัวแทนนั้นพบการใช้กลวิธีทางภาษา 3 วิธีที่สนับสนุนอำนาจ วาทกรรมของสถาบันทางเศรษฐกิจการเมืองให้มีความชอบธรรมในการ ควบคุมวัยรุ่น ได้แก่ (1) การตั้งฐานคติ ข้อสรุป หรือการรับรู้ล่วงหน้าไปตาม วาทกรรม (2) การประณามหรือการทำให้รู้สึกผิดด้วยการใช้ความรุนแรงทาง ภาษา และ (3) การใช้เกณฑ์ทางจริยธรรม หลักกฎหมาย และหลักศีลธรรม ตัดสินความดีความชั่ว

บทความวิจัย

บทคัดย่อ

คำสำคัญ

ภาพตัวแทนวัยรุ่น;
การรายงานข่าว;
หนังสือพิมพ์ออนไลน์ของไทย;
การวิเคราะห์ข่าวเชิงวิพากษ์

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์การเขียนรายงานข่าวเกี่ยวกับวัยรุ่น ในหนังสือพิมพ์ออนไลน์ของไทย” สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

** นิสิตระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ติดต่อได้ที่: wipaweef24@gmail.com

*** รองศาสตราจารย์ ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ติดต่อได้ที่: wilaisak.k@ku.ac.th

**** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ติดต่อได้ที่: fhummyw@ku.ac.th

Youth Representations in Thai Online Newspapers: Critical News Analysis*

Received: 18 November 2023

Revised: 23 February 2024

Accepted: 21 April 2024

Wipawee Fivetes**

Wilaisak Kingkham***

Methawee Yuttapongtada****

Youth representations resulted from discursive practices could provide information that people use to understand and determine attitudes towards youth. Thus, to create social awareness, this documentary research aims to critically analyze Thai online newspapers' construction of representations of youth through linguistic strategies. The methodology utilized in the study is a combination of quantitative and qualitative content analysis focusing on news reporting of youth from selected Thai online newspapers (i.e. *Thairath*, *Khaosod*, and *Kom Chad Luek*) over a six-year period between July 2016 and July 2022. The news content was analyzed, and the frequency of news focal points was calculated to rank the meaning of youth representations that were repeatedly reproduced. News reporting that showed the most prominent representations of youth was used as an example to demonstrate linguistic strategy analysis. The results suggest that the most reproduced youth representations depict young people as troublemakers causing safety issues in society in the form of harms or disturbances of peace in communities or public places. By deducing from the analysis of all the news reproducing those representations, 3 linguistic strategies were found

Research Article

Abstract

Keywords

youth representation;
news reporting;
Thai online newspaper;
critical news analysis

* This article is part of the thesis entitled "Critical Discourse Analysis on News Report Writing about Youth in Thai Online Newspapers", Thai Language Program, Department of Thai Language, Faculty of Humanities, Kasetsart University

** Ph.D. student in Thai Language Program, Department of Thai Language, Faculty of Humanities, Kasetsart University, e-mail: wipaweef24@gmail.com

*** Associate Professor, Department of Thai Language, Faculty of Humanities, Kasetsart University, e-mail: wilaisak.k@ku.ac.th

**** Assistant Professor, Department of Thai Language, Faculty of Humanities, Kasetsart University, e-mail: fhummy@ku.ac.th

to support the power of discourses delivered by political-economic to provide legitimacy in controlling young people: 1) discursive practices of presupposition, presumption, or precognition; 2) condemnation or conviction by using linguistic violence; and 3) using ethical criteria, laws, and moral principles to distinguish good from evil.

1. บทนำ

รายงานข่าวของสื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตมาตั้งแต่ยุคสังคมอุตสาหกรรมเดิมมาจนถึงยุคอุตสาหกรรมดิจิทัลในปัจจุบัน เพราะตอบสนองสภาพสังคมอุตสาหกรรมที่มีลักษณะของสังคมมวลชนที่คนจำนวนมากมาอยู่อย่างกระจุกกระจายและมีสภาพต่างคนต่างอยู่ ซึ่งทำให้รู้สึกแปลกแยกจากสภาพแวดล้อมที่ตนอยู่อาศัย การสื่อสารมวลชนได้เข้ามาทำหน้าที่เป็นกลไกเชื่อมโยงคนในสังคมมวลชนเข้าด้วยกัน เพื่อชดเชยบทบาทและอิทธิพลที่ลดลงไปของกลุ่มคนในท้องถิ่นและสถาบันสังคมแบบสังคมเกษตรกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรายงานข่าวของสำนักข่าวหนังสือพิมพ์ที่ได้มีส่วนขับเคลื่อนสังคมอุตสาหกรรมมาอย่างยาวนานจากการที่คนในสังคมได้ร่วมรับรู้และตอบสนองต่อเรื่องต่างๆ ที่สื่อเลือกนำเสนอ จนถึงยุคที่เทคโนโลยีการสื่อสารดิจิทัลเข้ามาลดข้อจำกัดด้านช่วงเวลา สถานที่ รวมทั้งพื้นที่การรายงานข่าวของหนังสือพิมพ์ลง โอกาสที่คนในสังคมได้เปิดรับรับรู้ และตอบสนองรายงานข่าวจากหนังสือพิมพ์ดิจิทัลหรือหนังสือพิมพ์ออนไลน์ก็เพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ แม้ว่าคนจะเชื่อมโยงกันทางเครือข่ายสังคมออนไลน์หรือโซเชียลเน็ตเวิร์กแล้ว แต่สื่อมวลชนอย่างหนังสือพิมพ์ออนไลน์ยังสามารถปรับตัวเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารในโซเชียลเน็ตเวิร์กที่เชื่อมโยงผู้คนในวงกว้างให้มาร่วมสนทนาและแสดงความคิดเห็นในประเด็นเดียวกัน เนื้อหาของข่าวสารในหนังสือพิมพ์ออนไลน์จึงมีโอกาเข้าไปมีอิทธิพลต่ออารมณ์ ความคิด และการกระทำของคนในยุคดิจิทัลมากขึ้นไปด้วย

อย่างไรก็ดี การรายงานข่าวของหนังสือพิมพ์รายวันในยุคก่อนก็มีคุณูปการที่สั่งสมและส่งต่อมาให้หนังสือพิมพ์ออนไลน์ คือความน่าเชื่อถือที่เกิดจากกระบวนการบรรณาธิการที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งบรรทัดฐานทางจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพของสถาบันสื่อมวลชนที่กำกับบทบาทหน้าที่ในการผลิตความรู้ที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตและความมั่นคงของสังคม บทบาทหน้าที่ดังกล่าวส่งผลในเชิงสังคมวัฒนธรรมอย่างกว้างขวาง หากการรายงานข่าวนั้นผลิตซ้ำความหมายของเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างมีแบบแผนและต่อเนื่องให้คนในสังคมรับรู้ร่วมกัน จนกลายเป็นความรู้ทางสังคมและเก็บอยู่ในคลังเก็บความรู้ทางสังคม (Stocks of social knowledge) ซึ่งคนในสังคมมักจะดึงความรู้้นั้นออกจากคลังมาใช้อย่างรวดเร็วเพื่อทำความเข้าใจเรื่องราวรอบตัวและลงมือกระทำการสิ่งต่างๆ ที่สำคัญที่สุด คือใช้จำแนกวัตถุและการกระทำออกเป็นประเภทต่างๆ ไปตามการให้ความหมายของสังคม (Typification) ได้โดยทันทีที่เห็น แล้วก็แสดงท่าทีตอบสนองโดยไม่ต้องคิดมากนัก (Baran & Davis, 2000, p. 240)

สิ่งที่คนในสังคมควรตระหนักก็คือ สื่อหนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนที่ต้องพึ่งระบบทุนและการโฆษณาเป็นแหล่งรายได้หลัก ทั้งยังเป็นกลไกทางสังคมที่รัฐนำมาใช้เป็นเครื่องมือควบคุมความคิดของประชาชน สื่อหนังสือพิมพ์ก็ต้องอยู่ในโครงสร้างของระบบสื่อมวลชนที่ทำงานรับใช้กลุ่มอำนาจของชนชั้นนายทุนและรัฐ (อุบลรัตน์ ศิริยุตศักดิ์, 2547, น. 18-19) หนังสือพิมพ์ซึ่งมีหน้าที่หลักในการรายงานข่าวจึงต้องสนับสนุนการทำงานของสถาบันสังคมต่างๆ ที่เป็นกลไกจัดระเบียบสังคมให้เหมาะสมกับการพัฒนาระบบเศรษฐกิจการเมือง การที่สื่อเลือกปัญหาสังคมใดขึ้นมาเป็นข่าวก็สามารถเชื่อมโยงกับหน้าที่ของสถาบันสังคมได้ โดยมีการรายงานข่าวเป็นปฏิบัติการทางภาษาที่มีกลวิธีทำให้คนในสังคมยินยอมพร้อมใจที่จะคิดและกระทำไปตามบรรทัดฐานของสถาบันสังคมที่มีอุดมการณ์หลักของสังคมครอบงำอยู่ ลักษณะดังกล่าวเป็นปฏิบัติการครอบงำทางวาทกรรมที่ประกอบสร้าง “ภาพตัวแทน” ความจริงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งให้ผู้รับรู้ตัวบทยอมรับ แฟร์คลอฟ (Fairclough, 1995, p. 54) มองว่าการผลิตข่าวที่มีอุดมการณ์แฝงอยู่นั้นเป็น “ภาพตัวแทนของวาทกรรม” (Discourse representation) มากกว่า “การรายงานข่าวด้วยคำพูด” (Speech reporting) เนื่องจากทั้งการเขียน

และการพูดอาจเป็นการสร้างภาพตัวแทนมากกว่ารายงานสิ่งที่เขียนถึงหรือพูดถึงอย่างโปร่งใส มีอิทธิพลต่อการตีความและชี้้นำให้เกิดความหมายหนึ่งมากกว่าอีกความหมายหนึ่ง

ในบริบทสังคมวัฒนธรรมแบบทุนนิยมเสรี สถาบันสื่อมวลชนถูกวิพากษ์จากนักทฤษฎีแนวมาร์กซิสต์ว่าเป็นผู้รักษาผลประโยชน์ของชนชั้นนายทุนและของรัฐ โดยทำงานภายใต้ตรรกะของระบบเศรษฐกิจการเมืองทุนนิยมที่ผูกขาดโดยคนกลุ่มน้อย กล่าวคือ สื่อมวลชนกระแสหลักในสังคมทุนนิยมอุตสาหกรรมมีการทำงานตามกลไกตลาดโดยเสนอสิ่งที่คนส่วนใหญ่นิยมชมชอบและมีแนวโน้มที่จะนำเสนอเนื้อหาที่เอียงเข้าสู่จุดยืนทางการเมืองของชนชั้นนายทุน (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2547, น. 18) โดยบริบทสังคมวัฒนธรรมยังมีบทบาทในการกำหนดความหมายของตัวบท/เนื้อหาสารที่สื่อมวลชนส่งไปและวางกฎเกณฑ์ทั้งหมดที่เกี่ยวกับการแปลความหมายนั้นด้วย (De Vito, 1996 อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ, 2557, น. 12)

เรื่องที่ปรากฏเป็นหัวข้อข่าวประจำหนังสือพิมพ์รายวันมายาวนานคือข่าวเกี่ยวกับวัยรุ่น แม้คำว่า “วัยรุ่น” จะเป็นคำที่บัญญัติอย่างเป็นทางการภายหลังเมื่อเข้าสู่ช่วงการพัฒนาประเทศไทยตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 คือ เริ่มปรากฏเป็นครั้งแรกในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ว่า วัยรุ่น คือ น. วัยย่างเข้าสู่วัยหนุ่มสาว (ราชบัณฑิตยสถาน, 2538, น. 759) แต่ความหมายทางสังคมของ “วัยรุ่น” เริ่มปรากฏกว้างขวางมาตั้งแต่ยุคเริ่มต้นของวัยรุ่นของไทยที่ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมอเมริกัน ยุคหลังถึงพุทธกาลหรือหลัง พ.ศ. 2500 ที่สังคมมองเด็กวัยรุ่นว่าเป็นกบฏต่อสายธารใหญ่แห่งวัฒนธรรมดั้งเดิม (ทวีป วรดิolk, 2544, น. 131) โดยมีกบฏอยู่ในพาดหัวข่าวหนังสือพิมพ์หน้าหนึ่งที่ยายานว่าตำรวจเข้มงวดกวาดขันและกวาดล้างวัยรุ่นอันธพาล ยุคสมัยดังกล่าวสังคมไทยกำลังเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่เพื่อก้าวเข้าสู่ความทันสมัยแบบชาติตะวันตก แต่อยู่ภายใต้การเมืองแบบเผด็จการ ซึ่งต้องการให้วัยรุ่นเปลี่ยนจากการเป็นแรงงานภาคการเกษตรของครอบครัวและเข้ารับการศึกษาระบบ เพื่อมาเป็นกำลังหลักของชาติที่เร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจทุนนิยมอุตสาหกรรม ตำรวจมีความชอบธรรมในการปราบปรามวัยรุ่นที่ไม่อยู่กับร่องกับรอยด้วยความรุนแรง เมื่อสถาบันสังคมต่างตระหนักว่า จะต้องจัดระเบียบวัยรุ่นผู้เป็น “อนาคตของชาติ” การรายงานข่าวเกี่ยวกับวัยรุ่นจึงเป็นการแผ่ระว่างปัญหาสังคมมาตั้งแต่ต้นจวบจนปัจจุบัน ในโอกาสเดียวกันสื่อก็มักจะรายงานผลงานการจับกุมและการป้องปรามภัยจากวัยรุ่น โดยเจ้าหน้าที่ของสถาบันสังคมต่างๆ ควบคู่ไปด้วย กล่าวได้ว่าความหมายของ “วัยรุ่น” ที่คนในสังคมรับรู้กันอย่างกว้างขวางจากรายงานข่าวจึงเป็นภาพตัวแทนวัยรุ่นที่เป็นผลผลิตของวาทกรรมตามอุดมการณ์ทุนนิยมเสรีที่ครอบงำบริบทสังคมวัฒนธรรมของไทยอยู่

ดังนั้น การวิจัยนี้จึงต้องการวิเคราะห์ข่าวเชิงวิพากษ์ เพื่อรื้อถอนวาทกรรมสื่อมวลชนที่สร้างความหมายของวัยรุ่นด้วยการใช้ภาษาไปตามแบบแผนในการรายงานข่าวเกี่ยวกับวัยรุ่นที่สื่อมวลชนดำเนินบทบาทหน้าที่มายาวนานควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจการเมืองไทยแบบทุนนิยม โดยต้องการแสดงให้เห็นว่าทิศทางการผลิตซ้ำความหมายของภาพตัวแทนวัยรุ่นในรายงานข่าวทางหนังสือพิมพ์ออนไลน์ของไทยเป็นอย่างไรและการผลิตซ้ำภาพตัวแทนวัยรุ่นด้วยกลวิธีทางภาษา อันเป็นปฏิบัติการทางวาทกรรมตามบทบาทหน้าที่ประจำของสื่อมวลชนดังกล่าวมีลักษณะอย่างไร จึงทำให้มีอิทธิพลต่อการตีความและชี้้นำให้เกิดความหมายทางสังคมที่โดดเด่นขึ้นมาในการตอบคำถามดังกล่าว การวิจัยนี้ประมวลแนวทางการวิเคราะห์จากนักทฤษฎีหลังโครงสร้างนิยม (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2556, น. 149-150) ที่มองว่าอำนาจในการสร้างความหมายเกี่ยวกับวัยรุ่นไม่ได้อยู่ที่ผู้เขียนรายงานข่าว แต่มาจากวาทกรรมแต่ละชุดที่ผู้เขียนข่าวรับมาใช้และต้องเขียนตามกฎเกณฑ์ของวาทกรรม จึงจะมีอำนาจและความชอบธรรมที่จะดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ที่สื่อมวลชน การวิเคราะห์ข่าวเชิงวิพากษ์จึงเป็นการเผยให้เห็นลักษณะการเขียนข่าวตามกฎเกณฑ์ของวาทกรรมทุนนิยมอุตสาหกรรมที่วนเวียนตอกย้ำความหมายของวัยรุ่นให้ลึกลับฝังแน่นในความคิดของคนไทย

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ข่าวเชิงวิพากษ์ว่าทรมมการสร้างภาพตัวแทนวัยรุ่นในการรายงานข่าวทางหนังสือพิมพ์ออนไลน์ของไทย

3. ขอบเขตการศึกษา

3.1 ขอบเขตด้านข้อมูล

การวิจัยนี้จะเจาะจงเลือกตัวอย่างรายงานข่าวเกี่ยวกับวัยรุ่นจากสำนักข่าวหนังสือพิมพ์ออนไลน์ ได้แก่ ไทยรัฐ ข่าวสด และคมชัดลึก ซึ่งเสนอข่าวแบบหนังสือพิมพ์ประชานิยม (Popular newspaper) ที่ดึงดูดผู้อ่านด้วยข่าวเบา (Soft news) เช่น ข่าวอาชญากรรม ข่าวสังคม ข่าวบันเทิง เป็นต้น ทั้งยังสามารถสนองความนิยมของผู้อ่านจำนวนมาก เน้นสร้างกระแสสังคมตลอดวัน และมักมีการรายงานเหตุการณ์เกี่ยวกับวัยรุ่นด้วย ทำให้มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของคนในสังคมเกี่ยวกับวัยรุ่นได้อย่างกว้างขวางและยาวนานมาตั้งแต่รายงานเป็นฉบับหนังสือพิมพ์ และยิ่งนำเสนอข่าวในระบบออนไลน์ยิ่งเข้าถึงการใช้งานของคนกลุ่มต่างๆ ได้ง่ายขึ้นและมีผู้ติดตามนับล้านคนผ่านทางแอปพลิเคชันต่างๆ ในอุปกรณ์สื่อสารเคลื่อนที่ที่กลายเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินชีวิตประจำวัน ส่วนตัวบทรายงานข่าวที่เลือกมาวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ คือ พาดหัวข่าวและความนำข่าว เพราะเป็นส่วนที่แสดงจุดเน้นของข่าว ใช้ภาษาเชิงตีความ สร้างจินตภาพ ใช้คำแสดงอารมณ์ความรู้สึก ใช้ลีลาทางภาษาเร้าความสนใจ ใช้คำสแลงหรือคำในกระแสความนิยม รวมทั้งใช้ข้อเท็จจริงและคติชนมาตัดสินคุณค่าของเหตุการณ์หรือบุคคลในรายงานข่าว จึงถือว่าพาดหัวข่าวและความนำข่าวเป็นส่วนที่มีการใช้อำนาจหน้าที่ผ่านภาษาของนักวิชาชีพสื่อสารมวลชนอย่างชัดเจน

3.2 ขอบเขตด้านระยะเวลาในการเก็บข้อมูล

การวิจัยนี้ศึกษาข่าวเกี่ยวกับวัยรุ่นตั้งแต่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2559 ซึ่งเป็นช่วงที่ข่าวเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มได้จากการเปิดบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงซึ่งเริ่มมีใน พ.ศ. 2558 ประสิทธิภาพที่สูงขึ้นของบริการดังกล่าวทำให้ประชาชนสามารถอ่านข่าวจากแอปพลิเคชันเครือข่ายสังคมออนไลน์และแอปพลิเคชันของสำนักข่าวต่างๆ ได้สะดวกกว่าช่วงเวลาก่อนจะมีบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงที่อุปกรณ์สื่อสารยังมีข้อจำกัดในการค้นหาข้อมูลข่าวสาร นอกจากนี้ การแพร่กระจายข่าวในยุคอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงยังสามารถก่อให้เกิดความตื่นตัวของประชาชนในการมีส่วนร่วมทางความคิดเห็นไปจนถึงทางการกระทำในเหตุการณ์ที่เป็นข่าวอีกด้วย กระแสข่าวจึงมีอิทธิพลต่อบริบทสังคมและวัฒนธรรมมาก การสืบค้นข้อมูลของการวิจัยนี้สิ้นสุดในวันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2565 รวมเป็นข่าวในระยะเวลา 6 ปี

4. ระเบียบวิธีวิจัย

4.1 กรอบแนวคิดทฤษฎีในการศึกษา

เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการศึกษาภาพตัวแทนในดัวบทข่าวซึ่งเกิดจากการทำงานของสื่อมวลชนประเภทหนึ่ง จึงใช้วิธีการศึกษาวาทกรรมตามแนวคิดการวิเคราะห์ข่าวเชิงวิพากษ์ หรือ Critical news analysis ซึ่งหมายถึง การแยกแยะเนื้อหาข่าวโดยวิเคราะห์การใช้ภาษา การสร้างวาทกรรม การทำความเข้าใจประเด็นข่าวที่มีผลกระทบต่อสังคม เพื่อชี้ให้เห็นกลไกและกระบวนการที่ข่าวสร้างและผลิตซ้ำความจริงทางสังคม (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2563) การวิจัยนี้ศึกษาลักษณะการสร้างภาพตัวแทนวัยรุ่นจากการวิเคราะห์จุดเน้นในการรายงานข่าว (Focal point) ซึ่งก็คือแง่มุมของเหตุการณ์เกี่ยวกับวัยรุ่นที่ผู้รายงานข่าวเลือกนำเสนอให้ผู้อ่านมุ่งสนใจประเด็นข่าวของจุดเน้นนั้นเป็นพิเศษ เพื่อนำมาจัดอันดับภาพตัวแทนที่ได้รับการขบขันในเนื้อหาของสื่อซึ่งสะท้อนถึงกลไกและกระบวนการที่ข่าวสร้างและผลิตซ้ำความจริงทางสังคม ในส่วนการวิเคราะห์ข่าวเชิงวิพากษ์วาทกรรมที่กำกับการใช้ภาษาของสื่อมวลชนในการสร้างภาพตัวแทนวัยรุ่นนั้น ผู้วิจัยได้ผสมผสานแนวทางวิธีการวิเคราะห์ลักษณะปฏิบัติการทางวาทกรรมผ่านกลวิธีทางภาษาที่เป็นของนักทฤษฎีในกลุ่มหลังโครงสร้างนิยมเชิงการเมือง แล้วนำมาใช้วิเคราะห์ดัวบทรายงานข่าวเกี่ยวกับวัยรุ่นทางหนังสือพิมพ์ออนไลน์ของไทย

4.2 การคัดเลือกตัวอย่างและการเก็บข้อมูล

ประชากรของการวิจัยนี้ คือ ดัวบทข่าวออนไลน์ที่นำเสนอเกี่ยวกับวัยรุ่น ซึ่งมีการรายงานดัวบทออกมาในสื่อดิจิทัลที่เผยแพร่ไปอย่างกว้างขวางและไม่หยุดหย่อน ทำให้หาขอบเขตของประชากรสำหรับการวิจัยที่แน่นอนไม่ได้ จึงจำเป็นต้องใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างอย่างเจาะจง การคัดเลือกตัวอย่างตามขอบเขตของการวิจัยนี้ได้เจาะจงเลือกเก็บข่าวเกี่ยวกับวัยรุ่นในช่วงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2559 จนถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2565 จากเว็บไซต์หนังสือพิมพ์ออนไลน์สามสำนักข่าว คือ ไทยรัฐ ข่าวสด และคมชัดลึก โดยเฉพาะข่าวที่วัยรุ่นเป็นผู้กระทำหรือรองรับการกระทำในเหตุการณ์ของข่าวทุกประเภท ผู้วิจัยใช้คำสำคัญเกี่ยวกับวัยรุ่นในการสืบค้นข่าวที่มีความหมายเป็นกลาง ได้แก่ คำว่า วัยรุ่น เยาวชน นิสิต นักศึกษา และนักเรียน (เลือกข่าวเกี่ยวกับผู้ที่อยู่ในช่วงอายุ 12-25 ปี) จากการเก็บข้อมูลตามขอบเขตการวิจัย พบว่ามีข่าวที่เข้าข่ายการเป็นกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์จุดเน้นของข่าวที่ผลิตซ้ำความหมายจนกลายเป็นภาพตัวแทนวัยรุ่นอย่างชัดเจน จำนวนรวมทั้งสิ้น 5,518 ข่าว รายละเอียดการคัดเลือกตัวอย่างและการเก็บข้อมูลมีในตารางที่ 1

ตารางที่ 1

การคัดเลือกตัวอย่างและการเก็บข้อมูลข่าวเกี่ยวกับวัยรุ่นตามขอบเขตการวิจัย

หมวดข่าว ที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่น	จำนวนตัวอย่างข่าวที่ใช้วิเคราะห์จากหนังสือพิมพ์ออนไลน์ (ข่าว)			
	ไทยรัฐออนไลน์	ข่าวสดออนไลน์	คมชัดลึกออนไลน์	รวม
วัยรุ่น	211	231	1,410	1,852
เยาวชน	59	165	364	588
นิสิตนักศึกษา	916	212	797	1,925
นักเรียน	105	148	900	1,153
รวม	1,291	756	3,471	5,518

การเก็บข้อมูลอีกระดับหนึ่ง คือ การวิเคราะห์เนื้อหาแต่ละข่าวเพื่อจำแนกเรื่องที่เป็นจุดเน้นของข่าว จากพาดหัวข่าวและความนำของข่าว แล้วบันทึกความถี่การพบประเด็นข่าวของแต่ละจุดเน้น เพื่อนำมาจัดเรียงอันดับทั้งจุดเน้นและประเด็นข่าวในแต่ละจุดเน้น ซึ่งนอกจากทำให้ทราบลักษณะความหมายทางสังคมของภาพตัวแทนวัยรุ่นที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของคนในสังคมแล้ว ยังสามารถใช้เป็นเกณฑ์คัดเลือกตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์ภาษาจากประเด็นข่าวที่พบมากที่สุดของจุดเน้นอันดับที่หนึ่ง เพื่อทราบกลวิธีการสร้างความหมายทางสังคมให้แก่วัยรุ่นอีกด้วย

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้วิเคราะห์เนื้อหาข่าวทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณหาความถี่ของจำนวนครั้งในการผลิตซ้ำภาพตัวแทนวัยรุ่นในจุดเน้นของข่าวและประเด็นที่นำเสนอในแต่ละจุดเน้น มาเปรียบเทียบและจัดอันดับจุดเน้นของข่าวและประเด็นที่นำเสนอในแต่ละจุดเน้น เพื่อค้นหาประเด็นข่าวที่ได้รับการนำเสนอมากที่สุดของจุดเน้นที่พบเป็นอันดับหนึ่งจากการนับความถี่มากกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาวิเคราะห์เชิงคุณภาพสำหรับการวิจัยนี้ เนื่องจากเป็นประเด็นที่คนในสังคมมีโอกาสรับรู้ได้มากที่สุด สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ใช้ คือ การพรรณนาวิเคราะห์ข่าวเชิงวิพากษ์วาทกรรมการสร้างภาพตัวแทนวัยรุ่นผ่านกลวิธีทางภาษาในการรายงานข่าว

ในการสร้างเครื่องมือวิเคราะห์จุดเน้นของข่าวเกี่ยวกับวัยรุ่น ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือจัดหมวดหมู่จุดเน้นในการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับวัยรุ่นให้ครอบคลุมเรื่องในพาดหัวข่าวและความนำข่าว โดยทดสอบการจัดหมวดหมู่กับกลุ่มตัวอย่างข่าว แก๊ซ และเพิ่มเติมจนได้กรอบการจัดหมวดหมู่ของแต่ละจุดเน้นที่ครอบคลุมประเด็นการนำเสนอเกี่ยวกับวัยรุ่นในข่าวทั้งหมด ในแต่ละข่าวสามารถจัดหมวดหมู่ของจุดเน้นได้มากกว่าหนึ่งหมวดหมู่ เพราะโดยทั่วไปผู้เขียนรายงานข่าวมักจะสร้างคุณค่าของข่าวให้ดึงดูดใจผู้อ่านได้มากขึ้นด้วยการเสนอจุดเน้นหลายประเด็น

ตัวอย่างการวิเคราะห์หาจุดเน้นของข่าว (ไทยรัฐออนไลน์, 3 มีนาคม 2565)

ข่าว	พาดหัวข่าว	ความนำข่าว
https://www.thairath.co.th/news/crime/2330704 ไทยรัฐ-วัยรุ่น ข่าวที่ 16 3 มีนาคม 2565	“ชีวิต 2 เหลือ 1” แก๊งโจทก์กัง หึงโหด-เข้าใจผิด รุมยำหนุ่ม 15 ดับคาถนน	โจทก์โหด พาพวกดักรอติดสาวคนรัก เห็นมีหนุ่มขี่ จยย.นำหน้า เข้าใจผิด คิดว่าแฟนใหม่ รุมยำ “ตี-ฟัน” จนตาย ก่อนแยกย้ายเผ่นหนี ล่าสุดตำรวจตาม รวบได้แล้ว 2 เหลืออีก 1 เร่งลากคอก

“ชีวิต 2 เหลือ 1” : จุดเน้นเรื่องรัฐแก้ปัญหาและพัฒนาวัยรุ่น ในประเด็นเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ของ
รัฐปฏิบัติงานหรือการสั่งการดำเนินคดีกับวัยรุ่นที่ก่อเหตุร้าย จากการจับกุมวัยรุ่นที่ทำร้าย
ร่างกายผู้อื่น

แก๊งโจทก์กัง หึงโหด-เข้าใจผิด : จุดเน้นเรื่องวัยรุ่นมีปัญหาด้านเพศวิถี ในประเด็นเกี่ยวกับวัยรุ่นขัดแย้งกับคนรัก
หรือความสัมพันธ์เชิงชู้สาว

รุมยำหนุ่ม 15 ดับคาถนน : จุดเน้นเรื่องวัยรุ่นสร้างปัญหาด้านความปลอดภัยในสังคม ในประเด็นเกี่ยวกับวัยรุ่น
กระทำความผิดหรือการก่อเหตุจนมีผู้เสียชีวิต และจุดเน้นเรื่องวัยรุ่นประสบปัญหา
ด้านความปลอดภัยในสังคม ในประเด็นเกี่ยวกับวัยรุ่นถูกฆาตกรรม

ในส่วนของการวิเคราะห์ข่าวเชิงวิพากษ์วาทกรรมจากกลวิธีทางภาษาที่สื่อหนังสือพิมพ์ออนไลน์ใช้สร้าง
ภาพตัวแทนวัยรุ่นในการรายงานข่าวนั้น การวิจัยได้นำแนวทางการวิพากษ์กลวิธีทางภาษาที่ประมวลจาก
นักทฤษฎีสำนึกหลังโครงสร้างนิยม (ไซรต์น์ เจริญสินโอฬาร, 2556) ในแง่ที่ว่าภาพตัวแทนวัยรุ่นเป็นความจริง
ทางสังคม เพราะสร้างโดยการใช้ภาษาที่สังคมกำหนดความหมายไว้แล้ว การศึกษาภาษาทำให้เข้าใจโลกทางสังคม
เพราะความหมายของภาษาในดับทหนึ่งๆ มาจากสิ่งแวดล้อมทางสังคมและความหมายที่รับรู้ร่วมกันอยู่แล้ว
ในสังคม เมื่อความเป็นจริงที่อยู่ในดับทข่าวได้รับอิทธิพลจากบริบททางสังคม จึงมีสถานะเป็นความเป็นจริงทาง
สังคม ซึ่งมีชั้นเชิงทางภาษาและวาทกรรมเป็นสื่อกลางในการนำเสนอ ดังกลวิธีทางภาษาที่ตีกรอบความหมาย
ของภาพตัวแทนให้เป็นไปตามอิทธิพลของวาทกรรมต่อไปนี้

- 1) การตั้งฐานคิด ข้อสรุป หรือการรับรู้ล่วงหน้าไปตามวาทกรรม
- 2) การเขียนโดยใช้อำนาจและความชอบธรรมจากวาทกรรมว่าส่วนใดควรเขียนถึงและมีการปิดกั้น
บางส่วนเอาไว้ไม่ให้ปรากฏ
- 3) การสร้างความหมายที่เกิดขึ้นจากการใช้ความหมายนั้นซ้ำๆ บ่อยๆ
- 4) การใช้เกณฑ์ทางจริยธรรม หลักกฎหมาย และหลักศีลธรรมตัดสินความดีความชั่ว
- 5) การอ้างอำนาจของระเบียบวินัยอย่างเป็นทางการปดติธรรมดาเพื่อการตรวจตรา สอดส่อง และควบคุม
- 6) การอ้างตรรกะของความไม่เสมอภาคกันและการครอบงำว่าเป็นการจัดระเบียบควบคุมสังคม
- 7) การสร้างลักษณะแบบฉบับ ลักษณะเฉพาะที่ตายตัวและตายด้านเป็นภาพเหมารวมที่สังคมกำหนดขึ้น
- 8) การอ้างสาธารณมติเพื่อสนับสนุนและสร้างความชอบธรรมให้การกระทำต่างๆ
- 9) การใช้ภาษาแปรเปลี่ยนปัญหาสังคมให้กลายเป็นปัญหาของบุคคล
- 10) การทำให้ประเด็นปัญหาหรือเหตุการณ์ต่างๆ กลายเป็นเรื่องของความมั่นคง
- 11) การใช้วาทกรรมของอำนาจในการประณามหรือการทำให้รู้สึกผิดด้วยการใช้ความรุนแรงทางภาษา

อนึ่ง กรณีของบทความวิจัยนี้ ได้เลือกพรรณนาวิเคราะห์เฉพาะการใช้กลวิธีทางภาษาที่สัมพันธ์กับประเด็นข่าวที่ได้รับการนำเสนอมากที่สุดในจุดเน้นอันดับหนึ่ง จากการนับความถี่ที่ปรากฏในรายงานข่าวของสื่อหนังสือพิมพ์ออนไลน์ภายในขอบเขตการศึกษา

5. ผลการศึกษา

การศึกษาวาทกรรมที่สร้างภาพตัวแทนวัยรุ่นในการรายงานข่าวทางหนังสือพิมพ์ออนไลน์ของไทย มีลำดับการวิเคราะห์ข้อมูลที่ทำให้เกิดความหมายทางสังคมเกี่ยวกับวัยรุ่นตั้งแต่การนำเสนอเป็นจุดเน้นของข่าว และการนำเสนอประเด็นของข่าวในจุดเน้นต่างๆ เพื่อทราบแนวโน้มการผลิตซ้ำภาพตัวแทนวัยรุ่นไปจนถึงการใช้กลวิธีทางภาษารายงานข่าวเกี่ยวกับวัยรุ่น ดังสามารถรายงานผลการศึกษาดังนี้

5.1 ผลการวิเคราะห์การผลิตซ้ำภาพตัวแทนวัยรุ่นในการรายงานข่าวทางหนังสือพิมพ์ออนไลน์ของไทย

ผลการวิเคราะห์มาจากการจัดอันดับความถี่ของจุดเน้นของข่าวเกี่ยวกับวัยรุ่นที่พบจากมากไปหาน้อย รวมทั้งประเด็นที่ได้รับการนำเสนอมากที่สุดในแต่ละจุดเน้น ซึ่งทำให้ทราบแนวโน้มภาพตัวแทนวัยรุ่นที่จะกลายเป็นความรู้ทางสังคมกระแสหลักเกี่ยวกับวัยรุ่น ดังนี้

ตารางที่ 2

การจัดอันดับจุดเน้นของข่าวเกี่ยวกับวัยรุ่นและประเด็นที่ได้รับการนำเสนอมากที่สุดในแต่ละจุดเน้นของข่าว

อันดับ	จุดเน้นของข่าว	ความถี่ (ครั้ง)	ประเด็นที่ได้รับการนำเสนอมากที่สุดในแต่ละจุดเน้นของข่าว
1	วัยรุ่นสร้างปัญหาด้านความปลอดภัยในสังคม	2,331	วัยรุ่นก่อเหตุอันตรายหรือรบกวนความสงบสุขในชุมชนหรือในที่สาธารณะ
2	รัฐแก้ปัญหาและพัฒนาวัยรุ่น	1,862	เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติงานหรือการสั่งการดำเนินคดีกับวัยรุ่นที่ก่อเหตุร้าย
3	วัยรุ่นประสบปัญหาด้านความปลอดภัยในสังคม	1,244	วัยรุ่นถูกฆาตกรรม
4	วัยรุ่นเคลื่อนไหวทางการเมืองและการใช้มาตรการควบคุมโดยรัฐ	1,191	วัยรุ่นเคลื่อนไหวทางการเมือง
5	วัยรุ่นประสบปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา	736	วัยรุ่นต่อต้านกฎ ระเบียบ วินัยของสถานศึกษาหรือขัดแย้งกับผู้รักษากฎ
6	วัยรุ่นมีปัญหาด้านเพศวิถี	492	วัยรุ่นถูกคุกคามหรือล่วงละเมิดทางเพศ
7	วัยรุ่นมีคุณลักษณะทางสังคมที่พึงประสงค์	465	วัยรุ่นกระทำความดีหรือมีผลงานที่ได้รับการยกย่องให้เป็นแบบอย่าง

อันดับ	จุดเน้นของข่าว	ความถี่ (ครั้ง)	ประเด็นที่ได้รับการนำเสนอมากที่สุด ในแต่ละจุดเน้นของข่าว
8	วัยรุ่นอยู่ในกระแสสังคมและวัฒนธรรม ปัจจุบัน	458	การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของวัยรุ่นมีส่วนสร้าง ปัญหาในสังคมและวัยรุ่นอยู่ในกระแสการแสดงความ ความคิดเห็นของเครือข่ายสังคมออนไลน์
9	ปัญหาของวัยรุ่นเกี่ยวพันกับ ปัญหาของครอบครัว	388	ปัญหาของวัยรุ่นมีผลกระทบต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือญาติพี่น้อง
10	วัยรุ่นมีปัญหาสุขภาพจิต	303	วัยรุ่นฆ่าตัวตายเพราะมีความเครียด รวมทั้งฆ่าตัวตายโดยไม่ทราบสาเหตุ
รวม		9,470	

จากตารางที่ 2 ผลการจัดอันดับการนำเสนอจุดเน้นและประเด็นของข่าวแสดงให้เห็นว่าภาพตัวแทนวัยรุ่นในการรายงานข่าวทางหนังสือพิมพ์ออนไลน์ที่เด่นชัดอยู่ในสังคมไทยมากที่สุด คือ วัยรุ่นเป็นผู้สร้างปัญหาด้านความปลอดภัยในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการก่อเหตุอันตรายหรือรบกวนความสงบสุขในชุมชนหรือในที่สาธารณะ ภาพตัวแทนวัยรุ่นที่เด่นชัดรองลงมาเป็นอันดับสอง คือ รัฐแก้ปัญหาและพัฒนาวัยรุ่นโดยปฏิบัติงานหรือการสั่งการดำเนินคดีกับวัยรุ่นที่ก่อเหตุร้าย อันดับสาม คือ วัยรุ่นประสบปัญหาด้านความปลอดภัยในสังคม โดยถูกฆาตกรรม อันดับสี่ คือ วัยรุ่นเคลื่อนไหวทางการเมืองและการใช้มาตรการควบคุมโดยรัฐ ในแง่ที่วัยรุ่นเป็นฝ่ายเคลื่อนไหวทางการเมือง และอันดับห้า คือ วัยรุ่นประสบปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา โดยวัยรุ่นต่อต้านกฎ ระเบียบ วินัยของสถานศึกษา หรือขัดแย้งกับผู้รักษากฎ

ในขณะที่ภาพตัวแทนวัยรุ่นที่ได้รับการนำเสนอในรายงานข่าวสามอันดับสุดท้าย จัดเรียงจากที่พบเป็นจุดเน้นของข่าวน้อยครั้งที่สุด ได้แก่ อันดับสิบ คือ วัยรุ่นมีปัญหาสุขภาพจิต แสดงออกด้วยการฆ่าตัวตายเพราะมีความเครียด รวมทั้งฆ่าตัวตายโดยไม่ทราบสาเหตุ อันดับเก้า คือ ปัญหาของวัยรุ่นเกี่ยวพันกับปัญหาของครอบครัว โดยทำให้เกิดผลกระทบต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือญาติพี่น้อง และอันดับที่แปด คือ วัยรุ่นอยู่ในกระแสสังคมและวัฒนธรรมปัจจุบัน โดยเป็นประเด็นเกี่ยวกับการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของวัยรุ่นมีส่วนสร้างปัญหาในสังคมและวัยรุ่นอยู่ในกระแสการแสดงความเห็นของเครือข่ายสังคมออนไลน์

การวิจัยได้นำภาพตัวแทนที่พบบ่อยครั้งที่สุด คือ วัยรุ่นเป็นผู้สร้างปัญหาด้านความปลอดภัยในสังคม ซึ่งมีประเด็นที่พบมากที่สุดในการจุดเน้นของข่าวนี้นี้ คือ การก่อเหตุอันตรายหรือรบกวนความสงบสุขในชุมชนหรือในที่สาธารณะ มาเป็นกรณีศึกษาวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ผ่านกลวิธีทางภาษาในการรายงานข่าวตามแนวคิดหลังโครงสร้างนิยม

5.2 ผลการวิเคราะห์ข่าวเชิงวิพากษ์วาทกรรมการสร้างภาพตัวแทนวัยรุ่นในกรณีการใช้กลวิธีทางภาษาในการรายงานข่าวเกี่ยวกับวัยรุ่นก่อเหตุอันตรายหรือรบกวนความสงบสุขในชุมชนหรือในที่สาธารณะ

กลวิธีทางภาษาตามแนวคิดหลังโครงสร้างนิยมที่พบว่ามีความสัมพันธ์กับการสร้างความหมายด้านการก่อเหตุอันตรายหรือรบกวนความสงบสุขในชุมชนหรือในที่สาธารณะของวัยรุ่น ได้แก่ 1) การตั้งฐานคติ

ข้อสรุป หรือการรับรู้ล่วงหน้าไปตามวาทกรรม 2) การใช้วาทกรรมของอำนาจในการประณามหรือการทำให้รู้สึกผิดด้วยการใช้ความรุนแรงทางภาษา และ 3) การใช้เกณฑ์ทางจริยธรรม หลักกฎหมาย และหลักศีลธรรมตัดสินความดีความชั่ว การใช้กลวิธีทางภาษามีความเชื่อมโยงวัยรุ่นเข้ากับอำนาจของสถาบันสังคมต่างๆ ซึ่งสามารถสังเกตได้จากการใช้ถ้อยคำหรือการเล่าเรื่องที่พบอย่างสม่ำเสมอในทวีปท้าว ดังนี้

5.2.1 การตั้งฐานคติ ข้อสรุป หรือการรับรู้ล่วงหน้าไปตามวาทกรรม

การวิจัยนี้ได้สังเกตเห็นลักษณะการใช้ภาษาที่แสดงถึงการมีมาตรฐานสังคมที่สรุปความหมายไว้ล่วงหน้าเกี่ยวกับสิ่งที่เขียนรายงานข่าวออกมา สื่อมวลชนทำหน้าที่ตอกย้ำความหมายที่แพร่หลายอยู่แล้วในสังคมให้เป็นความจริงยิ่งขึ้น ความหมายที่มีอยู่แล้วมาจากอิทธิพลของวาทกรรมที่ครอบงำสังคมอยู่ ดังที่ไซริธน์ เจริญสินโอฬาร (2556, น. 24) อ้างถึงฟูโกต์ (Foucault) ที่มองว่าวาทกรรมเป็นตัวการในการสร้างความหมาย เช่น เมื่อมีการพูดถึงสิ่งที่เรียกว่า “เด็ก” ก็จะมีสถาบันทางสังคมชุดหนึ่งมารองรับและสร้างความหมายให้กับสิ่งนี้ นั่นคือสิ่งที่เรียกว่า “เด็ก” ไม่ใช่คำในภาษาที่ไร้เดียงสา แต่เป็นระบบความสัมพันธ์ทางสังคมชุดหนึ่งที่กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบเฉพาะแบบหนึ่งให้กับบุคคลที่เรียกว่า “เด็ก” และผู้ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับ “เด็ก”

กลวิธีนี้ใช้กล่าวถึงพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของวัยรุ่นในการก่อเหตุอันตรายหรือรบกวนความสงบสุขในชุมชนหรือในที่สาธารณะ ให้มีนัยความหมายว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นประจำที่คนในสังคมรับรู้กันดีอยู่แล้วจนสามารถคาดทำนายได้ร่วมกันทั้งฝ่ายผู้รายงานข่าวและผู้อ่าน หรือมีการตัดสินความหมายของวัยรุ่นล่วงหน้ารอไว้แล้ว และวัยรุ่นก็ถูกมองในด้านนั้นๆ เป็นประจำมากกว่าด้านอื่นของวัยรุ่น โดยมีลักษณะการใช้ภาษาในรายงานข่าวดังต่อไปนี้

1) การใช้ถ้อยคำว่า “อีกแล้ว” ซึ่งตีความได้ว่า พฤติกรรมที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่คาดทำนายได้และเกิดขึ้นจริงซึ่งช่วยย่ำรอยความคิดที่คนในสังคมมีต่อวัยรุ่นอยู่แล้วให้ลึกยิ่งขึ้น

ตัวอย่างที่ 1 การใช้ถ้อยคำว่า “อีกแล้ว”

อีกแล้ว! กลุ่มโจ้เชียงใหม่เหิม ถืออาวุธ-ยกพวกกรูมคู่อริในพ.ดอยเต่า (ไทยรัฐออนไลน์, 7 พฤศจิกายน 2560)

วัยรุ่นตีกันอีกแล้ว! ‘ปู’ พระสิริทธิ์ ต้องยกเลิกคอนเสิร์ตที่ลำปาง (ไทยรัฐออนไลน์, 5 มกราคม 2561)

วัยรุ่นก่อเหตุชกต่อยตะลุมบอนกันในโรงพยาบาลอีกแล้ว (คมชัดลึกออนไลน์, 11 พฤศจิกายน 2563)

2) การใช้ถ้อยคำว่า “สุดทน” ซึ่งตีความได้ว่า พฤติกรรมของวัยรุ่นเช่นนี้เคยเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีกมาก่อนหน้าจนเป็นแบบแผนที่ทำนายได้ว่าจะเกิดขึ้นต่อไปอีก ผู้ที่ได้รับผลกระทบจำต้องหาหนทางยุติให้ได้

ตัวอย่างที่ 2 การใช้ถ้อยคำว่า “สุดทน”

เจ้าของบ้านสุดทน ขึ้นป้ายขอร้องกลุ่มวัยรุ่นอย่าแอบเข้ามาซื้อขาย เสพยาที่บ้านตัวเอง

(ข่าวสดออนไลน์, 29 มิถุนายน 2564)

ชาวบ้านสุดทนแจ้งจับวัยรุ่นเกือบบร้อย มั่วสุมดื่มเหล้า-เปิดเพลงดังสนั่น ทั้งขยะเกลื่อน

(ข่าวสดออนไลน์, 22 พฤษภาคม 2564)

ชำผิดที่ ชาวบ้านสุดทนรุมสังสอนโจ้ชอบเบิ้ลท่อดังลั่นชอย งานนี้ยกมือไหว้อย่างไว

(คมชัดลึกออนไลน์, 30 ตุลาคม 2563)

3) การใช้ถ้อยคำว่า “คาด” ซึ่งตีความได้ว่า สถาบันสังคมที่มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินคดีใช้ฐานคติพิจารณาว่าวัยรุ่นเป็นผู้ก่อความวุ่นวายในสังคมไว้มาก่อน แม้ว่าจะยังไม่ทราบสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นก็ตาม

ตัวอย่างที่ 3 การใช้ถ้อยคำว่า “คาด”

ตำรวจบางเขนตามจับวัยรุ่นที่ จยย.ป้าบีมป่วนข้างراب 11 คาดเป็นพวกคึกคะนอง

(ไทยรัฐออนไลน์, 13 มิถุนายน 2565)

ระทึกกลางดึก! พบระเบิด คาดฝีมือวัยรุ่นป่วนเมืองวางทิ้งให้ชาวบ้านผวา

(ข่าวสดออนไลน์, 19 สิงหาคม 2563)

ผวา! เจอ “ลูกระเบิด” ซุกข้างถังขยะหน้าบ้าน คาดกลุ่มวัยรุ่นนำมาทิ้ง (คมชัดลึกออนไลน์, 9 มิถุนายน 2565)

4) การใช้ถ้อยคำว่า “หวั่น” ซึ่งตีความได้ว่า วัยรุ่นมักก่ออาชญากรรมซ้ำซ้อน โดยอาจจะก่อเหตุร้ายขึ้นอีกได้ไม่หยุดหย่อน การเฝ้าระวังภัยล่วงหน้าจึงเป็นหน้าที่ของตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องที่จะต้องควบคุมดูแลสถานการณ์ รวมทั้งเป็นหน้าที่ที่สื่อมวลชนต้องรายงานข่าวนี้

ตัวอย่างที่ 4 การใช้ถ้อยคำว่า “หวั่น”

โจ้แค้นแม่ ไม่รับพัสดุ ก่อนปาระเบิดใส่ชาวบ้าน หวั่นก่อเหตุซ้ำ (คมชัดลึกออนไลน์, 29 พฤศจิกายน 2562)

ตร.ชัยนาท รวบแว่นกว่า 30 คน หวั่นวุ่นวาย-สร้างความเดือดร้อน (ไทยรัฐออนไลน์, 11 กรกฎาคม 2559)

งานจบรวมพล! แก๊งโจ้ตึกกันยับ ชาวบ้านหนีกระเจิง หวั่นอันตราย โซเชียลลุ่มจวก

(ข่าวสดออนไลน์, 2 ธันวาคม 2562)

การใช้ถ้อยคำที่มาเสริมความหมายว่าวัยรุ่นเป็นผู้ที่มีแนวโน้มจะรบกวนความสงบสุขของสังคมดังกล่าว ยังเป็นการสร้างความชอบธรรมให้เจ้าหน้าที่บ้านเมืองที่จะวางมาตรการควบคุมดูแลและวางแผนการจัดระเบียบวัยรุ่น เพื่อป้องกันภัยร่วมกับสถาบันสังคมอื่นๆ ที่แก้ไขปัญหาด้วยการขัดเกลากองกำลังสังคม หรือปลูกฝังอุปนิสัยให้แก่วัยรุ่นในระยะยาว เช่น สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา เป็นต้น

5.2.2 การใช้วาทกรรมของอำนาจในการประณามหรือการทำให้รู้สึกผิดด้วยการใช้ความรุนแรงทางภาษา

การวิจัยได้นำกรอบแนวคิดของบาร์ตส์ (Barthes, 1980) ที่ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2556, น. 186-187) สรุปไว้เกี่ยวกับลักษณะที่วาทกรรมปลูกฝังอุดมการณ์ของสถาบันต่างๆ ในสังคมให้มีอำนาจซึมลึกเข้าไปในจิตสำนึกอย่างที่เราไม่รู้ตัว โดยใช้ภาษาตีกรอบทางความคิดในการจัดประเภทแยกแยะ การใช้ภาษาแต่ละครั้งจึงเป็นการตอกย้ำ “ลักษณะแบบฉบับ” (Stereotype) ของความหมายตามวาทกรรม บาร์ตส์เห็นว่าการจัดประเภทแยกแยะเป็นการแจกแจงและการประณามไปพร้อมๆ กัน ภาษาที่ใช้สร้างภาพตัวแทนทางสังคมของสิ่งใดสิ่งหนึ่งจึงมีบางส่วนที่ถูกกระทำรุนแรงด้วยอำนาจของภาษา การวิจัยนี้จึงสังเกตการใช้ถ้อยคำที่ทำให้เกิดการจัดประเภทที่หวังผลเป็นการประณามวัยรุ่นเพื่อสกัดกั้นจากการเป็นสมาชิกที่พึงประสงค์ของสังคมทุนนิยมอุตสาหกรรม การประณามมีนัยของการจัดประเภทแยกแยะและยึดยึดอัตลักษณ์ให้แตกต่างจากคนกลุ่มอื่นในสังคม ซึ่งเป็นการกระทำรุนแรงทางภาษาอย่างหนึ่ง ปรากฏทั้งในคำเรียกผู้กระทำ ลักษณะของการกระทำ และผลของการกระทำต่อบุคคลหรือพื้นที่

1) การใช้ถ้อยคำเรียกวัยรุ่นผู้ก่อเหตุอันตรายหรือรบกวนความสงบสุขในชุมชนหรือในที่สาธารณะ มีทั้งการใช้สามัญนามที่ใช้ระบุกลุ่มวัยด้วยภาษาแบบแผน คือ “วัยรุ่น” และการใช้คำสแลงว่า “โจ้” หรือ “ขาโจ้” ที่มัก

ตามด้วยส่วนขยายที่มีความหมายเชิงลบตามมา ซึ่งคำว่า “ข้าโจ้” ตามพจนานุกรมคำใหม่ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 1 (2557, น. 36) หมายถึง “วัยรุ่นที่มักก่อเรื่องวุ่นวาย เช่น ข้าโจ้เปิดศึกดวลเคียวกลางคอนเสิร์ตห้างดัง” จะเห็นได้ว่า การยกตัวอย่างประกอบความหมายของข้าโจ้โดยราชบัณฑิตยสถานยังเป็นถ้อยคำที่ใช้ในการพาดหัวข่าว ประเด็นที่วัยรุ่นก่อเหตุรบกวนสาธารณะชนอีกด้วย

ถ้อยคำเรียกวัยรุ่น นอกจาก “โจ้” แล้ว ยังมีถ้อยคำเรียกวัยรุ่นตามพฤติกรรมที่สร้างปัญหาสังคม เช่น แว่น สาวค้ำกาม มือปาระเบิด เป็นต้น ซึ่งเป็นการจัดประเภทวัยรุ่นให้มันยว่าเป็นบุคคลที่ไม่พึงปรารถนาของสังคม พวกเขาสร้างปัญหาครอบคลุมพื้นที่ได้อย่างกว้างขวางและหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นที่ใดหรือเวลาใดในชีวิตประจำวัน ผู้อ่านก็อาจได้รับผลกระทบได้ เช่น ในชุมชน ท้องถนน ร้านอาหาร โรงพยาบาล สถานที่ราชการ งานประเพณี เป็นต้น ลักษณะดังกล่าวกระตุ้นให้ผู้อ่านเห็นความจำเป็นเชิงนโยบายที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองต้องเข้ามาจัดการปัญหาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง เพราะวัยรุ่นก่อปัญหารบกวนสังคมได้ไม่เลือกเวลาและสถานที่

ตัวอย่างที่ 5 การใช้ถ้อยคำเรียกวัยรุ่นผู้ก่อเหตุฯ

ตำรวจบุกรวบข้าโจ้-สาวค้ำกาม กว่า 100 ราย ตั้งก๊วนป่วนริมหาดพัทยา

(ข่าวสดออนไลน์, 23 เมษายน 2562)

เดือด โจ้เพชรบุรี ไล่ยาริกลางห้องฉุกเฉิน รพ. แค้นแทงเพื่อนสาหัส (ไทยรัฐออนไลน์, 9 กันยายน 2563)

โจ้ “มุกดาหาร” ยกพวก “ตะลุมบอน” หน้าเวทีคอนเสิร์ตเปิดเมืองต้อนรับปีใหม่

(คมชัดลึกออนไลน์, 28 ธันวาคม 2564)

2) การใช้ถ้อยคำประณามการกระทำของวัยรุ่น โดยเลือกนำเสนอการกระทำของวัยรุ่นผู้ก่อวุ่นชุมชนหรือสังคมให้สมควรถูกประณาม เพราะแสดงถึงพฤติกรรมที่รุนแรง ขาดความยับยั้งชั่งใจ อวดเก่ง ไร้มนุษยธรรม และหยาบคาย เพื่อขบขันการกระทำผิดให้น่าสะพรึงกลัวและสะท้อนขวัญยิ่งขึ้น ได้แก่ ป่วนเมือง รุมตีบ รุมสกรัมคูริ ไล่ยา ทะเลาะวิวาท ชัดกันนิ้ว ตีกันยับ ตะลุมบอนและ ตีกันและ ยิงสนั่นชอย ประกาศศักดา โชว์เก้า โชว์กร่าง โชว์เหนือ ถล่มมอริ ยิงเดือด เย้ยกฎหมาย เปิดฉากไล่ฟันคูคูริ บุกล้อมห้องสอบ สดบ้าคลั่ง ต่อยตีไม่เกรงใจใคร ไล่บวกหน้าห้าง กราดยิงคนตามป้ายรถเมล์ เมฆช่วงกระถางต้นไม้เหล็กเข้าบ้านประชาชน โถเงิน ชูนิ้วกลางใส่ จนท. แจกกล้วยตำตำรวจไม่สนชาวบ้านตาต้อๆ เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีถ้อยคำประณามที่เป็นการตัดสินการกระทำจากคนในสังคม เช่น กล้าเกินไป! กร่างให้สุดหยุดที่คุก ฉาวหนัก! เกื่อน! เย้ยฟ้าท้าดิน! ไม่น่ารักเลย! เห็นแล้วอึ้ง! เสียอายอนาคต! น่าสาปแช่ง! เป็นต้น

ตัวอย่างที่ 6 การใช้ถ้อยคำประณามการกระทำของวัยรุ่น

น่าสาปแช่ง! พวกป่วนเมือง โรยตะปูเรือใบ รถเหยียบยางแบนหลายคน

(ข่าวสดออนไลน์, 1 พฤศจิกายน 2561)

กล้าเกินไป! ดร.อาสาวัย 17 อ้างชื่อผู้กองบึงกาฬ โถเงินร้านค้า-ข้าราชการ

(ไทยรัฐออนไลน์, 16 กันยายน 2560)

วัยรุ่นทะเลาะวิวาทหน้าห้องฉุกเฉิน โหวกเหวกถ่ม ต่อยตีไม่เกรงใจใคร (ไทยรัฐออนไลน์, 14 เมษายน 2562)

3) การใช้ถ้อยคำแสดงผลของการกระทำต่อบุคคลในพื้นที่สาธารณะ เป็นการประณามวัยรุ่นโดยนำผลของการกระทำต่อบุคคลจำนวนมาก หรือที่มักเรียกว่า “ชาวบ้าน” ทั้งทางด้านความรู้สึกและด้านกายภาพ โดยใช้

ถ้อยคำตอกย้ำบุคลิกที่ป่าเถื่อนของวัยรุ่นควบคู่ไปกับการได้รับความทุกขเวทนาของผู้ถูกระทำ จูงใจให้ผู้อ่านรู้สึกคับแค้นใจร่วมไปกับชุมชนหรือคนในสังคมที่เป็นข่าว และเห็นด้วยที่จะต้องลงโทษผู้กระทำอย่างรุนแรง ทั้งทางสังคมและทางกฎหมาย ถ้อยคำที่กระทำรุนแรงต่อวัยรุ่นในฐานะสมาชิกที่ไม่พึงประสงค์ของสังคม เช่น ชาวบ้านระอา ชาวบ้านสุดระอา ร้องสื่อ ชาวบ้านสุดเอือม ชาวบ้านเดือดร้อน ชาวบ้านหนีกระเจิง ชาวบ้านขวัญกระเจิง ชาวบ้านแข็ง ชาวบ้านโวย ต่ายยับ ชาวบ้านแตกตื่น ชาวบ้านโดนลูกหลง บางเสิร์ฟวา! ปทุมฯ เดือด! เป็นต้น

ผลของการกระทำในข่าวสร้างความเจ็บปวดกายหรือใจที่รุนแรงต่อบุคคลในพื้นที่สาธารณะและยังสร้างความสะเทือนใจให้แก่ผู้อ่านข่าว เช่น พันธุ์อิหร่านแหก เขี้ยวสาหัส เขี้ยวกระสุน หัวแบะเลือดอาบ อัมลูกหลบกระสุน! เจ็บระนาว สาวสุดโชคร้าย สาวสุดซ็อก รุมทุบรถพังยับ โดนตีบจมบาทา! หนีตายหลบห้องน้ำ เศษกระจกฝังคนขับ เจ้าของโฮมสเตย์ลมจับ รุมยำหนุ่มนม เจ้าของตึกโอต เป็นต้น

ตัวอย่างที่ 7 การใช้ถ้อยคำแสดงผลของการกระทำต่อบุคคลในพื้นที่สาธารณะ

ต่ายยับ “แก๊ง จยย.แต่งซิ่ง” ปรนเปรูทับเบิก ซ่าชนแล้วหนี-ขู่อัยยตำรวจทั้ง สน.

(คมชัดลึกออนไลน์, 6 พฤศจิกายน 2564)

สาวสุดซ็อก แก๊งโจรุมทุบรถพังยับกลางสี่แยก ยังลอยนวลคดีไม่คืบ เหตุเป็นเยาวชน

(ข่าวสดออนไลน์, 29 มกราคม 2560)

อัมลูกหลบกระสุน! คลิปโจรบุกตีคู่อยู่ใน รพ.กระทุ้มแบน ยิงปืนขึ้นฟ้าดับสิบ

(ไทยรัฐออนไลน์, 6 พฤศจิกายน 2560)

ถ้อยคำประณามที่สื่อมวลชนเลือกใช้ไม่ว่าจะเป็นการเรียกรังแกวัยรุ่นผู้กระทำ การกระทำของวัยรุ่น รวมถึงการแสดงผลของการกระทำต่อบุคคลในพื้นที่สาธารณะนั้นต่างร่วมกันทำให้ภาพตัวแทนวัยรุ่นหมายถึงบุคคลที่เป็นภัยสังคมผู้คอยสร้างความวุ่นวายเสียหายให้แก่ชุมชนและสาธารณชน ผลที่ตามมาคือฝ่ายเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่บ้านเมืองที่มาปราบปรามจะเป็นที่ต้องการของประชาชน ให้คอยรักษาความสงบสุขให้กับสังคม และป้องกันความเสียหายในเชิงภาพลักษณ์ด้านความปลอดภัยของท้องที่อีกด้วย

5.2.3 การใช้เกณฑ์ทางจริยธรรม หลักกฎหมาย และหลักศีลธรรมตัดสินความดีความชั่ว

ไซริทน์ เจริญสินโอฬาร (2556, น. 169) อธิบายแนวคิดการวิพากษ์วาทกรรมหลังโครงสร้างนิยมของ นิตเช (Nietzsche, 1966) ว่า วาทกรรมครอบงำโดยไม่ต้องทำให้มีแต่การพูดถึงความดีความชั่วและมองโลกที่แบ่งเป็นคู่ตรงกันข้ามอย่างหยาบๆ ไม่มีอย่างอื่น ทั้งๆ ที่ภาษาสามารถบอกระดับต่างๆ ของความดีความชั่วที่ซับซ้อนได้อย่างละเอียด ลักษณะการแบ่งขั้วแบบสุดโต่งนั้นเป็นการแสดงออกที่มีอคติและไม่ให้เป็นธรรมกับความเป็นอื่นหรือ “คนชายขอบ” ที่มักเป็นผู้ถูกระทำ ถูกเก็บกดปิดกั้นให้มีโอกาสได้พูดและแสดงวิธีคิดแบบอื่น สถาบันสังคมควรมีจริยธรรมของความรับผิดชอบต่อความเป็นอื่น ในกรณีของการรายงานข่าวเกี่ยวกับวัยรุ่นที่การวิจัยนี้เลือกมาศึกษาวิเคราะห์ พบว่าเกณฑ์ตัดสินความดีความชั่วที่ใช้อ้างมีหลายประเภท ได้แก่ หลักมนุษยธรรม หลักกฎหมาย และหลักศีลธรรม ซึ่งนำมาโน้มน้าวให้ผู้อ่านตัดสินจำแนกพฤติกรรมดีชั่วของวัยรุ่นไปตามปมเรื่องและถ้อยคำที่ใช้เล่าประเด็นข่าว ดังนี้

1) การกระทำที่ผิดหลักมนุษยธรรม เป็นการนำปมความขัดแย้งของบุคคลในข่าวมาเสนอและใช้ถ้อยคำโน้มน้าวให้ผู้อ่านตัดสินความดีความชั่วด้วยการใช้มนุษยธรรมที่ทำให้รู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้ที่อ่อนแอหรือประสบภัย

จากวัยรุ่นผู้ก่อเหตุ โดยเรียกผู้ถูกกระทำอย่างอ่อนโยนหรือน่าเห็นใจ เช่น หญิงสาว หนุ่ม คุณตา คุณทวด แม่ยาย น้องมีมวัย 17 ลูกที่ดูแลพ่อป่วย รปภ.พิการ เป็นต้น ในขณะที่นำเสนอด้วยคำกริยาแสดงการกระทำที่สื่อถึงความหมายในเชิงใช้แรงหรือใช้กำลังทำลายให้เกิดความเสียหาย เช่น บุกถล่ม รุมตีบ รุมยำ กระหน้าแทง ยิงดับ (พลเมืองดี) เป็นต้น โดยวัยรุ่นผู้ก่อเหตุไม่สำนึกผิด ขาดสติ อหังการ รังแกคนไม่มีทางสู้ ใช้ความรุนแรงเกินกว่าเหตุ และไร้ความเห็นอกเห็นใจอันเป็นคุณสมบัติของความเป็นมนุษย์ นอกจากนี้ ถ้อยคำที่แสดงผลของการกระทำยังแสดงถึงความป่าเถื่อนขาดมนุษยธรรม เช่น ผวา เลือดอาบ ถูกถล่มยิงดับ ต้องปีนหลังคาหนีเอาตัวรอด เป็นต้น

ตัวอย่างที่ 8 การใช้หลักมนุษยธรรม

สองพี่น้องฝาแฝดถูกแก๊งโจกว่า 40 คนบุกถล่มบ้าน เด็ก คนแก่ผวา ต้องปีนหลังคาหนีเอาตัวรอด

(คมชัดลึกออนไลน์, 31 มีนาคม 2564)

กล้องหน้ารถจับภาพ วัยรุ่นซ่า ขวางรถพยาบาล

(คมชัดลึกออนไลน์, 9 พฤษภาคม 2561)

ลูกเฝ้าพ่อนอนป่วย ออกมาเตือนวัยรุ่นขับรถเบิ้ลเสียงดัง ก่อนถูกถล่มยิงดับ

(ข่าวสดออนไลน์, 31 มกราคม 2564)

2) การกระทำที่ผิดกฎหมาย โดยนำเสนอการสร้างความเดือดร้อนซ้ำๆ ของวัยรุ่นต่อสาธารณชนอย่างไม่เกรงกลัวบทลงโทษตามกฎหมาย ในขอบเขตการวิจัยพบการเสนอประเด็นข่าวเกี่ยวกับกลุ่มวัยรุ่นก่อเหตุรบกวนความสงบสุขในชุมชนหรือในที่สาธารณะที่เป็นการก่อเหตุวิวาทรุนแรงในโรงพยาบาลหรือขัดขวางการรักษาพยาบาล จำนวนมากถึง 78 ครั้ง แม้ว่าสื่อมวลชนได้เผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายควบคู่ไปกับการรายงานข่าวไว้แล้วว่า “การบุกรุกและก่อเหตุร้ายแรงในห้องฉุกเฉินของโรงพยาบาล ซึ่งเป็นพื้นที่ห้ามเข้าตามกฎหมาย ถือเป็นโทษทางอาญาที่มีโทษสูงจำคุกตั้งแต่ 3-15 ปี และเพื่อไม่ให้เป็นการเยี่ยงอย่างทางอัยการจะมีการบรรยายพฤติกรรมว่าเป็นพฤติกรรมออกอาจทำลายกฎหมายเพื่อให้ได้รับโทษสูงสุดคือ 15 ปี ยิ่งถ้ามีการทำร้ายร่างกายผู้ป่วยขณะที่บุคลากรทางการแพทย์ให้การรักษายู่จะถือเป็นการเจตนาฆ่า มีโทษร้ายแรงถึงขั้นประหารชีวิต ทั้งยังสามารถฟ้องทางแพ่งเพื่อเรียกค่าเสียหายทั้งร่างกายและทรัพย์สินได้” (ผู้จัดการออนไลน์, 7 พฤษภาคม 2562) นอกจากผิดกฎหมายแล้ว สภาพการณ์ดังกล่าวยังหมายถึงการเป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม เพราะมักเกิดในโรงพยาบาลรัฐ ผู้ใช้บริการก็คือประชาชนทั่วไป การทำร้ายเจ้าหน้าที่รัฐและทรัพย์สินของรัฐก็ถือว่าเป็นการทำลายส่วนรวมที่ผู้อ่านข่าวทั่วไปย่อมรู้สึกว่าได้ประสบผลกระทบบ้าง การกระทำที่ผิดกฎหมายยังคาบเกี่ยวกับเกณฑ์ทางศีลธรรมและจริยธรรมอีกด้วยขึ้นอยู่กับสิ่งที่ถูกเบียดเบียนให้ได้รับความเสียหาย เช่น การใช้พระพุทธรูปเป็นอาวุธทำร้ายร่างกายก็ผิดหลักศีลธรรมด้วย

ตัวอย่างที่ 9 การกระทำที่ผิดกฎหมาย

เปิดคลิปนาที ใจเมืองเพชรยกพวกตะลุมบอนใน รพ. คนไข้หนีตายอลหม่าน

(คมชัดลึกออนไลน์, 9 กันยายน 2563)

ฉาวหนัก! วัยรุ่นตีกันในโรงพยาบาล คว่ำพระพุทธรูปพาดศัตรูลีดอกเสียดก่อนโยนทิ้ง

(ข่าวสดออนไลน์, 16 เมษายน 2562)

ระทึกแก๊งโจรุมกระบี่บนถนนกลางร.พ. หลังเมายา คว่ำมิดไล่ฟันคุณทวดวัย 96 เลือดอาบ

(ข่าวสดออนไลน์, 21 พฤษภาคม 2561)

3) การกระทำที่ผิดหลักศีลธรรม โดยทั่วไปแล้วทุกเหตุการณ์ในข่าวที่มีการเบียดเบียนความสุขกันล้วนแต่ผิดศีลธรรมทั้งสิ้น หากเป็นการก่อเหตุในขณะที่คนในสังคมกำลังทำบุญรักษาศีลหรือปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี

แล้วกลับได้รับอันตราย หรือถูกทำลายพิธีกรรมต่างๆ ทางศาสนา ก็ยิ่งถือว่าเป็นอนุศลกรรมที่ร้ายแรง ผู้ก่อเหตุขาดคุณสมบัติของการเป็นสมาชิกของสังคมที่ส่วนหนึ่งยึดโยงไว้ด้วยการบำเพ็ญตนเป็นศาสนิกชนที่ดี

ตัวอย่างที่ 10 การกระทำที่ผิดหลักศีลธรรม

โจ้เขม่นกันยั้งถล่มกลางขบวนแห่นาค	(คมชัดลึกออนไลน์, 3 มกราคม 2560)
รวบแล้ว 3 โจ้กราดยิงวัยรุ่นในงานกฐิน	(คมชัดลึกออนไลน์, 22 พฤศจิกายน 2562)
เดือด วัยรุ่นเชียงใหม่บ๊วยตะลุมบอนในงานบุญ อ.เชียงดาว	(คมชัดลึกออนไลน์, 4 เมษายน 2562)

พฤติกรรมที่เบี่ยงเบนจากเกณฑ์ทางจริยธรรมต่างๆ ดังกล่าวทำให้ภาพตัวแทนวัยรุ่นเป็นเสมือนมารสังคัม ก่อเหตุร้ายได้แม้แต่ในสถานที่หรือในสถานการณ์ที่ไม่น่าจะต้องใช้กฎหมายและเจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมายเข้าไปดูแลอย่างโรงพยาบาล ศาสนสถาน หรือบุคคลที่ควรได้รับความเมตตาเห็นอกเห็นใจจากสังคม แต่ผู้ก่อเหตุก็ยังสามารถก่อเหตุที่รุนแรงหนักหน่วงยากจะระงับได้ เพราะขาดจิตสำนึกทางจริยธรรมตามหลักศีลธรรมเรื่องความดี ความชั่ว สถาบันอบรมบ่มเพาะทางศาสนา ทั้งศีลธรรมและจารีตประเพณีไม่สามารถเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจให้วัยรุ่นรู้จักละเว้นการกระทำที่ทำให้สังคมเดือดร้อนได้ การรายงานข่าวมักจะให้น้ำหนักกับการควบคุมวัยรุ่นของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองเป็นหลัก

6. สรุปผลการศึกษา

ภาพตัวแทนวัยรุ่นที่เด่นชัดจากการนำเสนอเป็นจุดเน้นบ่อยครั้งในการรายงานข่าวทางหนังสือพิมพ์ออนไลน์ของไทยเรียงลำดับจากมากที่สุด ได้แก่ 1) วัยรุ่นเป็นผู้สร้างปัญหาด้านความปลอดภัยในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการก่อเหตุรบกวนความสงบสุขในชุมชนหรือในที่สาธารณะ 2) รัฐแก้ปัญหาและพัฒนาวัยรุ่น โดยเน้นไปที่การปฏิบัติงานหรือการสั่งการดำเนินคดีกับวัยรุ่นที่ก่อเหตุร้าย 3) วัยรุ่นประสบปัญหาด้านความปลอดภัยในสังคม โดยปัญหาที่เด่นชัดที่สุดคือการถูกฆาตกรรม 4) วัยรุ่นเคลื่อนไหวทางการเมือง และ 5) วัยรุ่นประสบปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา โดยมีการต่อต้านกฎ ระเบียบ วินัยของสถานศึกษา หรือขัดแย้งกับผู้รักษากฎเป็นปัญหาหลัก ลักษณะของภาพตัวแทนวัยรุ่นที่การรายงานข่าวขบขันเน้นอย่างมากมีความสัมพันธ์กับภาระหน้าที่ของสถาบันการเมืองการปกครองและสถาบันการศึกษา

จากการวิเคราะห์ข่าวเชิงวิพากษ์วาทกรรมการสร้างภาพตัวแทนวัยรุ่นพบว่า วัยรุ่นเป็นผู้ก่อเหตุอันตราย หรือรบกวนความสงบสุขในชุมชนหรือในที่สาธารณะ กลวิธีทางภาษาที่สนับสนุนอำนาจวาทกรรมของสถาบันทางเศรษฐกิจการเมืองให้มีความชอบธรรมในการควบคุมวัยรุ่น ได้แก่ 1) การตั้งฐานคติ ข้อสรุป หรือการรับรู้ล่วงหน้าไปตามวาทกรรม 2) การประณามหรือการทำให้รู้สึกผิดด้วยการใช้ความรุนแรงทางภาษา และ 3) การใช้เกณฑ์ทางจริยธรรม หลักกฎหมาย และหลักศีลธรรมตัดสินความดีความชั่ว กลวิธีทางภาษาต่างๆ มีลักษณะร่วมในการผลักดันให้เกิดประชามติสนับสนุนสถาบันการเมืองการปกครอง ทั้งรัฐบาล ตำรวจ กระบวนการยุติธรรม รวมทั้งองค์กรในท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบให้แก่ปัญหาวัยรุ่นก่อความสังคม

7. อภิปรายผล

การเตรียมทรัพยากรมนุษย์ที่พึงประสงค์เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่เป็นบทบาทหน้าที่หนึ่งของสื่อมวลชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรมนุษย์วัยรุ่นผู้ที่ต้องเติบโตพร้อมจะเข้าสู่ตลาดแรงงาน วาทกรรมเศรษฐกิจทุนนิยมสร้างคนในช่วงวัยรุ่นให้มีสถานะเป็นผู้ที่ต้องได้รับการขัดเกลาทางสังคมอย่างเหมาะสมเพื่อเป็นกำลังการผลิตภายใต้วาทกรรม “เป็นกำลังสำคัญของชาติ” แทนที่การเป็นทรัพยากรบุคคลของครอบครัวในสังคมเกษตรมาแต่เดิม วาทกรรมดังกล่าวมีการปฏิบัติการสร้างความหมายเชิงลบผ่านสื่อมวลชนซึ่งเป็นสถาบันแห่งการขัดเกลาทางสังคมสมัยใหม่ ด้วยการสร้างภาพตายตัว ตีตรา และด้อยค่าว่าวัยรุ่นเป็นปัญหาของสังคม สมควรต้องได้รับการดูแลแก้ไขให้ “อยู่กับร่องกับรอย” ตามความหมายที่สังคมกำหนด

จากผลการวิเคราะห์ด้วยบทภาษาเพื่อหาทิศทางการสร้างความหมายของภาพตัวแทนวัยรุ่นกระแสหลักพบว่าวัยรุ่นคือผู้สร้างปัญหาให้แก่สังคม ก่อเหตุอันตรายเป็นต้นแรงถึงกับเสียชีวิต มีกิจกรรมต่อต้านผู้มีอำนาจทางการเมือง ฝ่าฝืนกฎหมายและระเบียบสังคม โดยมีเจ้าหน้าที่รัฐเป็นฝ่ายคอยรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม ในขณะที่ภาพตัวแทนวัยรุ่นที่พบได้น้อยครั้งกว่าในการรายงานข่าวเป็นเรื่องที่ใกล้ชิดวัยรุ่นเอง ได้แก่ ปัญหาสุขภาพจิตที่แสดงออกด้วยการฆ่าตัวตาย ปัญหาที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อครอบครัว และปัญหาจากเครือข่ายสังคมออนไลน์ของวัยรุ่น แสดงว่าปัญหาวัยรุ่นที่กระทบต่อเศรษฐกิจการเมืองและมีความเกี่ยวข้องกับสถาบันสังคมที่มีอำนาจทางการเมืองได้รับการคัดเลือกให้มีความสำคัญมากกว่าปัญหาที่มีผลกระทบต่อยุทธศาสตร์และปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสถาบันครอบครัวซึ่งมักเป็นฝ่ายถูกสังคมทวงถามความรับผิดชอบต่อปัญหาที่เกิดขึ้นจากวัยรุ่นด้วย ทั้งๆ ที่ตัววัยรุ่นเอง ครอบครัว รวมทั้งเครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคล่อมกลาวัยรุ่นได้อย่างใกล้ชิดและสร้างสรรค์ แต่การผลิตซ้ำภาพตัวแทนวัยรุ่นให้เป็นภัยสังคมซึ่งจำเป็นต้องอาศัยอำนาจปกครองของรัฐในการแก้ปัญหาจึงทำให้สังคมยอมรับได้อย่างเป็นธรรมชาติว่าวัยรุ่นควรอยู่ภายใต้การพัฒนาและแก้ปัญหาตามระบบของรัฐเป็นหลัก

เมื่อพิจารณาผลกระทบจากการใช้กลวิธีทางภาษาในการรายงานข่าว จะพบว่ากลวิธีการจัดฐานคติข้อสรุป หรือการรับรู้ล่วงหน้าไปตามวาทกรรม ทำให้ผู้อ่านทราบความหมายของวัยรุ่นที่อยู่ในคลังเก็บความรู้ทางสังคม (Stocks of social knowledge) และยินดีที่จะคล้อยตามเสียงส่วนใหญ่ในสังคม การที่สื่อมวลชนใช้วาทกรรมของอำนาจในการประณาม หรือการทำให้รู้สึกผิดด้วยการใช้ความรุนแรงทางภาษาเป็นการจูงใจให้ผู้อ่านมีท่าทีตอบสนองต่อ “วัยรุ่น” ไปตามความหมายทางสังคมที่จำแนกประเภทให้เป็นบุคคลไม่พึงประสงค์ ส่วนกลวิธีการใช้เกณฑ์ทางจริยธรรม หลักกฎหมาย และหลักศีลธรรมตัดสินความดีความชั่วก็ช่วยสนับสนุนให้ผู้อ่านตัดสินใจเข้าข้างฝ่ายการเมืองการปกครองผู้มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง เพราะจะรู้สึกว่าเป็นฝ่ายคนดีตรงข้ามกับคนร้ายที่เป็น “วัยรุ่น” ในรายงานข่าว กล่าวได้ว่าการวิเคราะห์ข่าวเชิงวิพากษ์ในกลุ่มประเด็นที่เลือกมาศึกษาด้วยการรอบการสังเกตกลวิธีทางภาษาของนักทฤษฎีหลังโครงสร้างนิยมนั้นสามารถถอดถอนความหมายของภาพตัวแทนวัยรุ่นที่เกิดจากการใช้ภาษาในสื่อมวลชนจนเห็นได้ว่าวาทกรรมจัดสถานะภาพให้วัยรุ่นในสังคมไทยอยู่ในสถานะ “คนชายขอบ” ซึ่งเป็นผู้ถูกกระทำและถูกเก็บกดปิดกั้นความจริงเกี่ยวกับวัยรุ่นที่เป็นอื่นไปจากความหมายตามวาทกรรมกระแสหลัก

การรายงานข่าววัยรุ่นในฐานะภัยสังคมเป็นบทบาทที่สื่อมวลชนปฏิบัติกันอย่างแพร่หลายจนกลายเป็นการใช้อำนาจวาทกรรมทางวิชาชีพ ดังที่ศูนย์ศึกษาวัฒนธรรมร่วมสมัย (Center of Contemporary Cultural Studies: CCCS) ซึ่งก่อตั้งโดยมหาวิทยาลัยเบอร์มิงแฮม ประเทศอังกฤษ ได้นำแนวคิดเกี่ยวกับ “ความตื่นตระหนก

ทางศีลธรรม” มาวิพากษ์การรายงานข่าวโดยสื่อมวลชนว่า มักทำหน้าที่กระตุ้นเร้าให้คนในสังคมวิตกกังวลว่าจะมีคนร้ายมาทำลายสวัสดิภาพทางสังคม ผสานกับแนวคิด “การแพร่กระจายของพฤติกรรมเบี่ยงเบน” มาใช้เป็นแรงบันดาลใจในงานศึกษาวัฒนธรรมย่อย ซึ่งพบว่าสื่อมวลชนเป็นศูนย์กลางในการหมายหัวกลุ่มวัยรุ่นบางกลุ่มเป็นการเฉพาะและตีตราพฤติกรรมของพวกเขาว่าเบี่ยงเบนออกนอกกลุ่มนอกทาง สร้างแต่ปัญหา และดูเหมือนจะเป็นเช่นนั้นได้เรื่อย ๆ ผลที่ตามมาก็คือ สาธารณชนตื่นตระหนกว่าศีลธรรมอันดีงามจะถูกทำลาย จึงคอยเฝ้าติดตามและลงโทษกลุ่มวัฒนธรรมวัยรุ่นที่ถูกมองว่าเป็นพวกแหกกฎ มีแนวโน้มที่จะปฏิบัติต่อวัฒนธรรมวัยรุ่นราวกับเหยื่อที่ไร้เดียงสาซึ่งได้รับการตีตราในเชิงลบอย่างไม่เป็นธรรม (Barker & Jane, 2016, p. 572)

ดังนั้นการที่หนังสือพิมพ์ออนไลน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังสือพิมพ์ประชานิยมที่มุ่งเน้นขายข่าวด้วยประเด็นและการใช้ภาษาที่ปลุกเร้าคนในสังคมให้หวาดผวาท่อภัยแวดล้อม หมั่นสร้างภาพตัวแทนวัยรุ่นให้มีปมขัดแย้งกับผู้ต้องการความสงบสุขในสังคม รวมถึงบุคลากรของสถาบันที่รักษากฎหมายและจริยธรรม โดยเผยแพร่ผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ที่เข้าถึงสังคมได้บ่อยครั้งและถาวรทั่วทั้งก็ยิ่งทำให้สถาบันสังคมต่างๆ เป็นแนวร่วมกับสถาบันสื่อมวลชนในการให้นิยาม “วัยรุ่น” ที่พึงปรารถนาของสังคมว่า ต้องเป็นทรัพยากรบุคคลที่ไม่บั่นทอนการพัฒนาประเทศตามระบบเศรษฐกิจทุนนิยมอุตสาหกรรมและเป็น “วัยรุ่น” ที่สถาบันสังคมยังมีอำนาจควบคุมได้ต่อไป

8. ข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์ข่าวเชิงวิพากษ์ทำให้เห็นภาพตัวแทนวัยรุ่นที่ห่อหุ้มด้วยวาทกรรมทางเศรษฐกิจการเมืองซึ่งผู้เกี่ยวข้องในด้านนโยบายวัยรุ่นและคนในสังคมควรมีวิจารณ์มากขึ้นในการมองวิถีความคิดและพฤติกรรมของวัยรุ่นว่าเป็นการสร้าง ความหมายทางสังคมที่ถูกควบคุมด้วยกฎเกณฑ์ในโลกทุนนิยม โดยมองให้ทะลุภาพเหมารวมและหาทางพัฒนาวัยรุ่นจากข้อมูลที่ไม่มียอคติ สื่อมวลชนไทยก็ควรตระหนักว่าภาษาที่ใช้เขียนข่าวมีการครอบงำจากอำนาจวาทกรรมที่ตอบสนองผู้รื้อประโยชน์ทางธุรกิจหรือการเมือง ควรมีจริยธรรมของความรับผิดชอบต่อความเป็นอื่น ไม่ด่วนตัดสินใครดีใครชั่วไปตามบรรทัดฐานของสังคมโดยเล็งที่จะชวนพิจารณาในรายละเอียดและควรคำนึงถึงผลกระทบต่อบริบทสังคมวัฒนธรรมจากการกระทำรุนแรงทางภาษาให้มากขึ้น

สิ่งที่ผู้รายงานข่าวพึงรับผิดชอบเพื่อส่งเสริมสถาบันสื่อมวลชนให้มีคุณค่าต่อสังคมยิ่งขึ้น คือ การใช้ภาษากล่าวถึงวัยรุ่นโดยคำนึงถึงแนวปฏิบัติของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนที่ดี ตามที่ระบุไว้ในแนวปฏิบัติสภาการสื่อมวลชนแห่งชาติ เรื่องการเสนอข่าว ความคิดเห็น และภาพเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2564 ข้อ 2.4 ที่ว่า “พึงระวังการนำเสนอข่าว เนื้อหาข่าว การแสดงความคิดเห็น และเนื้อหาทั่วไปที่อาจส่งผลกระทบทางลบต่อชีวิตของเด็กและเยาวชน ไม่ว่าการนำเสนอดังกล่าวจะมีเจตนาดีต่อเด็กและเยาวชนหรือไม่ก็ตาม” (สภาการสื่อมวลชนแห่งชาติ, 2564) ฉะนั้น การใช้ภาษาในการรายงานข่าวแบบประณามวัยรุ่นถือว่าเป็นใช้ความรุนแรงทางภาษากระทำต่อวัยรุ่นอย่างชัดเจน ผู้รายงานข่าวจึงควรมีจิตสำนึกทางจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ ตั้งแต่ในการเลือกจุดเน้นของข่าว ประเด็นข่าว และภาษาเขียนข่าวเกี่ยวกับวัยรุ่นอย่างระมัดระวังว่าจะมีผลกระทบต่อวัยรุ่นผู้ตกเป็นข่าว รวมถึงความรู้สึกร่วมของวัยรุ่นทั่วไป ทั้งนี้ เพื่อให้ประชากรวัยรุ่นไทยมีทัศนคติที่ดีต่อกลุ่มวัยของตนเองมากขึ้นและลดความรู้สึกต่อต้านการขัดเกลาทางสังคมของสถาบันสังคมต่างๆ ลง วัยรุ่น

จะได้ไม่ถูกตีตราว่าเป็นจุดเปราะบางในการพัฒนาทางเศรษฐกิจการเมือง แต่วัยรุ่นเป็นบุคคลที่เข้มแข็งพร้อมจะเสริมสร้างครอบครัวและสังคมไทยให้แข็งแกร่งสืบไป

รายการอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2557). หน่วยที่ 7 ทฤษฎีว่าด้วยเนื้อหา/สารและความหมาย. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาปรัชญานิตศ และทฤษฎีการสื่อสาร หน่วยที่ 6-10*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ข่าวสดออนไลน์. (2560, 29 มกราคม). สาวสุดซึ้ง แก๊งโจรุมทุบรถพังยับกลางสี่แยก ยังลอยนวลคดีไม่คืบ เหตุเป็นเยาวชน. สืบค้นจาก https://www.khaosod.co.th/special-stories/news_199601.
- ข่าวสดออนไลน์. (2561, 21 พฤษภาคม). ระทึกแก๊งโจรุมกระต๊อบหนุ่มกลางร.พ. หลังเมายา คว่ำมีดไล่ฟันคุณทวดวัย 96 เลือดอาบ. สืบค้นจาก https://www.khaosod.co.th/special-stories/news_1115214.
- ข่าวสดออนไลน์. (2561, 1 พฤศจิกายน). นำสาปแช่ง! พวกป่วนเมือง ไรตะปูเรือใบ รถเหยียบยางแบนหลายคน. สืบค้นจาก https://www.khaosod.co.th/around-thailand/news_1766846.
- ข่าวสดออนไลน์. (2562, 16 เมษายน). ฉาวหนัก! วัยรุ่นตีกันในโรงพยาบาล คว่ำพระพุทธรูปพาดศัตรูเลือดสดาก่อนโยนทิ้ง. สืบค้นจาก https://www.khaosod.co.th/around-thailand/news_2422876.
- ข่าวสดออนไลน์. (2562, 23 เมษายน). ตำรวจจุกกรบขาโจ้วสาวค้ายา กว่า 100 ราย ตั้งก๊วนป่วนริมหาดพัทยา. สืบค้นจาก https://www.khaosod.co.th/around-thailand/news_2444669.
- ข่าวสดออนไลน์. (2562, 2 ธันวาคม). งานจบรวมพล! แก๊งโจรตีกันยับ ชาวบ้านหนีกระเจิง หวั่นอันตราย โชเชียลลุมจวก. สืบค้นจาก https://www.khaosod.co.th/special-stories/news_3112405.
- ข่าวสดออนไลน์. (2563, 19 สิงหาคม). ระทึกกลางดึก! พบระเบิด คาคีมีมือวัยรุ่นป่วนเมืองวางทิ้งให้ชาวบ้านผวา. สืบค้นจาก https://www.khaosod.co.th/around-thailand/news_4735223.
- ข่าวสดออนไลน์. (2564, 31 มกราคม). ลูกเฝ้าพ่อนอนป่วย ออกมาเตือนวัยรุ่นขับรถเบิ้ลเสียงดัง ก่อนถูกถล่มยับดับ. สืบค้นจาก https://www.khaosod.co.th/crime/news_5852695.
- ข่าวสดออนไลน์. (2564, 22 พฤษภาคม). ชาวบ้านสุดทนแจ้งจับวัยรุ่นเกือบบร้อย มั่วสุมดื่มเหล้าเปิดเพลงดังสนั่น ทั้งขยะเกลื่อน. สืบค้นจาก https://www.khaosod.co.th/around-thailand/news_6412277.
- ข่าวสดออนไลน์. (2564, 29 มิถุนายน). เจ้าของบ้านสุดทน ขึ้นป้ายขอรังกลุ่มวัยรุ่นอย่าแอบเข้ามาซื้อขาย เสพยา ที่บ้านตัวเอง. สืบค้นจาก https://www.khaosod.co.th/around-thailand/news_6480647.
- คมชัดลึกออนไลน์. (2560, 3 มกราคม). โจ้เขม่นกันยิงถล่มกลางชบวนแห่นาค. สืบค้นจาก <https://www.komchadluek.net/news/254573>.
- คมชัดลึกออนไลน์. (2561, 9 พฤษภาคม). กล้องหนาร์ถจับภาพ วัยรุ่นซ่า ขวางรถพยาบาล. สืบค้นจาก <https://www.komchadluek.net/clip-vdo/325152>.
- คมชัดลึกออนไลน์. (2562, 4 เมษายน). เตือน วัยรุ่นเชียงใหม่ห้าร้อยตะลุมบอนในงานบุญ อ.เชียงดาว. สืบค้นจาก <https://www.komchadluek.net/clip-vdo/361277>.
- คมชัดลึกออนไลน์. (2562, 22 พฤศจิกายน). รวบแล้ว 3 โจ้กราดยิงวัยรุ่นในงานกฐิน. สืบค้นจาก <https://www.komchadluek.net/news/394761>.
- คมชัดลึกออนไลน์. (2562, 29 พฤศจิกายน). โจ้แค้นแม่ ไม่รับพัสดุ ก่อนปาระเบิดใส่ชาวบ้านหัวนกก่อเหตุฆ่า. สืบค้นจาก <https://www.komchadluek.net/news/401843>.

- คมชัดลึกออนไลน์. (2563, 9 กันยายน). *เปิดคลิปนาที โจ้เมืองเพชรยกพวกตะลุมบอนใน รพ. คนไข้หนีตายอลหม่าน*. สืบค้นจาก <https://www.komchadluek.net/news/442864>.
- คมชัดลึกออนไลน์. (2563, 30 ตุลาคม). *ชาผัดที่ชาวบ้านสุดทนรุมสั่งสอนโจ้ชอบเบิ้ลท่อดังลั่นชอย งานนี้ยกมือไหว้อย่างไว*. สืบค้นจาก <https://www.komchadluek.net/clip-vdo/447553>.
- คมชัดลึกออนไลน์. (2563, 11 พฤศจิกายน). *วัยรุ่นก่อเหตุชกต่อยตะลุมบอนกันในโรงพยาบาลอีกแล้ว*. สืบค้นจาก <https://www.komchadluek.net/news/448711>.
- คมชัดลึกออนไลน์. (2564, 31 มีนาคม). *สองพี่น้องฝาแฝดถูกแก๊งโจ้กว่า 40 คนบุกถล่มบ้าน เด็ก คนแก่ผวา ต้องปีนหลังคาหนีเอาตัวรอด*. สืบค้นจาก <https://www.komchadluek.net/news/462552>.
- คมชัดลึกออนไลน์. (2564, 6 พฤศจิกายน). *ต่ายบ “แก๊ง จยย.แต่งซิ่ง” ป่วนภูทับเบิก ช่างคนแล้วหนี-ชู่ย้ายตำรวจทั้ง สน*. สืบค้นจาก <https://www.komchadluek.net/hot-social/491443>.
- คมชัดลึกออนไลน์. (2564, 28 ธันวาคม). *โจ้ “มุกดาหาร” ยกพวก “ตะลุมบอน” หน้าเวทีคอนเสิร์ตเปิดเมืองต้อนรับปีใหม่*. สืบค้นจาก <https://www.komchadluek.net/news/498890>.
- คมชัดลึกออนไลน์. (2565, 9 มิถุนายน). *ผวา! เจอ “ลูกระเบิด” ชุกข้างถังขยะหน้าบ้าน คาคกลุ่มวัยรุ่นนำมาทิ้ง*. สืบค้นจาก <https://www.komchadluek.net/news/518112>.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2556). *ภาษากับการเมือง/ความเป็นการเมือง* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิชาษา.
- ทวีป วรดิกล. (2544). *เอลวิส เพรสลีย์*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2559, 11 กรกฎาคม). *ดร.ชัยนาท รวบวันกว่า 30 คน หวั่นวุ่นวาย-สร้างความเดือดร้อน*. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/content/660656>.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2560, 16 กันยายน). *กล้าเกินไป! ดร.อาสวีย์ 17 อ้างชื่อผู้กองบึงกาฬ ไถเงินร้านค้าข้าราชการ*. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/local/east/1071877>.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2560, 6 พฤศจิกายน). *อุ้มลูกหลบกระสุน! คลิปโจ้บุกตีคู่อริใน รพ.กระทุ้มแบน ยิ่งป็นขึ้นฟ้านับสิบ*. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/society/1118634>.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2560, 7 พฤศจิกายน). *อีกแล้ว! กลุ่มโจ้เชียงใหม่เหิม ถืออาวุธ-ยกพวกกรุมคู่อริใน รพ.ดอยเต่า*. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/society/1119395>.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2561, 5 มกราคม). *วัยรุ่นตีกันอีกแล้ว! ‘ปู’ พงษ์สิทธิ์ ต้องยกเลิกคอนเสิร์ตที่ลำปาง*. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/local/north/1169433>.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2562, 14 เมษายน). *วัยรุ่นทะเลาะวิวาทหน้าห้องฉุกเฉิน โหวกเหวกลั่น ต่อยตีไม่เกรงใจใคร*. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/society/1544346>.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2563, 9 กันยายน). *เดือด โจ้เพชรบุรี ไล่ยาริกลางห้องฉุกเฉิน รพ. แค้นแหวเพื่อนสาหัส*. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/local/central/1926747>.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2565, 3 มีนาคม). *“ชีว 2 เหลือ 1” แก๊งโจ้หวงก้าง หึงโหด-เข้าใจผิด รุมยำหนุ่ม 15 ดับคาถนน*. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/crime/2330704>.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2565, 13 มิถุนายน). *ตำรวจบางเขนตามจับวัยรุ่นชี่ จยย.ป้าบีม่วนข้างراب 11 คาคเป็นพวกคึกคะนอง*. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/crime/2417666>.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2562, 7 พฤษภาคม). *อย่าลองดี!! บุกรุกห้องฉุกเฉิน รพ. ลูก 3-15 ปี ทำร้ายผู้ป่วยเข้าข่ายเจตนาฆ่า ยกกระเช้าขอโทษ ไม่ช่วยฟื้นผิด*. สืบค้นจาก <https://mgronline.com/qol/detail/9620000043733>.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2538). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2557). *พจนานุกรมคำใหม่ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 1-2*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

สภาการสื่อมวลชนแห่งชาติ. (2564). *การเสนอข่าว ความคิดเห็น และภาพเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2564*.

สืบค้นจาก <https://www.presscouncil.or.th/regulation/6492>.

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2563). *พจนานุกรมศัพท์นิเทศศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสภา*. กรุงเทพฯ:

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.

อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. (2547). *สื่อสารมวลชนเบื้องต้น: การสื่อสาร วัฒนธรรม และสังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ:

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Baran, S. J., & Davis, D. K. (2000). *Mass communication theory: Foundations, ferment, and future* (2nd ed.).

Ontario: Wadsworth/Thomson Learning.

Barker, C. & Jane, E. A. (2016). *Cultural studies: Theory and practice* (5th ed.) London: Sage Publications.

Fairclough, N. (1995). *Critical discourse analysis: The critical study of language*. New York: Longman.

Retrieved from <https://www.felsemiotica.com/descargas/Fairclough-Norman-Critical-Discourse-Analysis.-The-Critical-Study-of-Language.pdf>.

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของกริยาเรียง กับบทบาททางความหมายของหน่วยนามร่วม

Received: 26 September 2022

Revised: 10 August 2023

Accepted: 10 October 2023

มุกซ์ดา สุขธาราจารย์*

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของกริยาเรียงกับบทบาททางความหมายของหน่วยนามร่วมโดยอิงทฤษฎีไวยากรณ์การกและเพื่อสร้างกฎการปรากฏกริยาเรียงกับบทบาททางความหมายของหน่วยนามร่วม เพื่อประยุกต์ใช้ในการประมวลผลภาษาด้วยระบบคอมพิวเตอร์ โดยวิเคราะห์จากประโยคจำนวน 4,000 ประโยค ใช้กลวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบรูปแบบความสัมพันธ์ของกริยาเรียงกับบทบาททางความหมายของหน่วยนามร่วมจำนวน 14 รูปแบบ โดยมีจำนวนหน่วยนามร่วมที่สัมพันธ์กับกริยาเรียงจำนวนสูงสุด 5 หน่วยนามร่วม สามารถนำไปสร้างกฎการปรากฏกริยาเรียงกับบทบาททางความหมายของหน่วยนามร่วมได้ 17 กฎตามรูปแบบความสัมพันธ์ของกริยาเรียงกับบทบาททางความหมายของหน่วยนามร่วม

บทความวิจัย

บทคัดย่อ

คำสำคัญ

กริยาเรียง;
ไวยากรณ์การก;
ภาษาศาสตร์คลังข้อมูล;
การประมวลผล
ภาษาธรรมชาติ

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ติดต่อได้ที่ mukda.su@ku.th

An Analysis of the Relationship between Serial Verbs and the Semantic Roles of Their Arguments

Received: 26 September 2022

Revised: 10 August 2023

Accepted: 10 October 2023

Mukda Suktarachan *

This research aims to analyze the relationship between serial verbs and the semantic roles of their arguments based on case grammar theory in order to establish rules for computational language processing. A total of 4,000 sentences were analyzed using qualitative research method. The results of the study reveal that there are 14 forms of serial verbs with the semantic roles of their arguments, with a maximum of 5 noun arguments. These structural forms can serve as the basis for establishing 17 rules.

Research Article

Abstract

Keywords

serial verbs;
case grammar;
corpus linguistics;
natural language
processing

* Assistant Professor, Department of Linguistics, Faculty of Humanities, Kasetsart University, e-mail: mukda.su@ku.th

1. บทนำ

ภาษาไทยมีความโดดเด่นทางวากยสัมพันธ์ โดยเฉพาะโครงสร้างของกริยาเรียง ซึ่งเป็นหัวข้อที่ได้รับความสนใจในวงการภาษาศาสตร์อย่างกว้างขวาง การศึกษาเกี่ยวกับกริยาเรียงในภาษาไทยเริ่มจากกรอบทฤษฎีไวยากรณ์โครงสร้างที่มุ่งเน้นการวิเคราะห์ระดับผิวของกริยาเรียง แต่ยังคงขาดการวิเคราะห์บทบาททางความหมายของหน่วยนามร่วมอย่างละเอียด งานวิจัยที่ผ่านมา เช่น กิ่งกาญจน์ เทพกาญจนา (2549) ได้นำเสนอการแบ่งกลุ่มของการศึกษาเรื่องกริยาเรียงออกเป็นหลายกลุ่ม ตั้งแต่องานที่มุ่งเน้นด้านโครงสร้างไวยากรณ์ไปจนถึงการศึกษาเฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับกริยาเรียงและการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำเหล่านั้น อย่างไรก็ตาม ปรากฏว่ายังมีช่องว่างในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกริยาเรียงกับบทบาททางความหมายของหน่วยนามร่วมที่มีบทบาทซับซ้อนในโครงสร้างประโยค ซึ่งสามารถส่งผลกระทบต่อการประมวลผลทางภาษาและการเข้าใจความหมายในระดับที่ลึกซึ้งขึ้น

ความซับซ้อนนี้สะท้อนผ่านตัวอย่างประโยคที่มีการละหน่วยนามร่วม เช่น “ฉันซื้อทุเรียนกิน” ที่หน่วยนาม “ทุเรียน” มีบทบาทเป็นการถูกกระทำของทั้งกริยา “ซื้อ” และ “กิน” แต่ถูกละรูปไปเมื่อปรากฏหลังกริยาตัวหลัง อีกทั้งยังพบปรากฏการณ์ที่คล้ายคลึงในประโยคอื่น เช่น “เปลี้ยจกจันดูตกินน้ำเลี้ยง” ซึ่งการละหน่วยนามร่วมในลักษณะนี้สามารถสร้างความคลุมเครือในความสัมพันธ์ทางวากยสัมพันธ์และความหมายในระดับประโยค

จากประเด็นดังกล่าว งานวิจัยนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกริยาเรียงกับบทบาททางความหมายของหน่วยนามร่วม โดยใช้ทฤษฎีไวยากรณ์การก (Case Grammar) ของฟิลมอร์ (Fillmore, 1968) ร่วมกับการวิเคราะห์โครงสร้างกริยาเรียงของนักวิจัยไทย เพื่อสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับโครงสร้างและความหมายในภาษาไทย งานวิจัยนี้จะมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาระบบประมวลผลภาษาธรรมชาติขั้นสูง เช่น การแสดงความหมายในระบบคอมพิวเตอร์และการประยุกต์ใช้ในการแปลด้วยเครื่อง และระบบถามตอบอัตโนมัติ

2. วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย

2.1 วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของกริยาเรียงกับบทบาททางความหมายของหน่วยนามร่วม
2. เพื่อสร้างกฎการปรากฏกริยาเรียงกับบทบาททางความหมายของหน่วยนามร่วมเพื่อประยุกต์ใช้ในการประมวลผลภาษาด้วยระบบคอมพิวเตอร์

2.2 ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิเคราะห์กริยาเรียงจะครอบคลุมคลังประโยคที่มีการปรากฏกริยาเรียงภาษาไทยในเอกสารทางด้านการเกษตรจำนวน 4,000 ประโยคเท่านั้น

2. กริยาเรียงไม่วรรณถึงคำซ้ำ คำซ้อน และสำนวน เช่น ขอบอกขอบใจ กินบ้านกินเมือง กินปูร้อนท้อง เป็นต้น

3. งานวิจัยนี้ไม่รวมเรื่องการวิเคราะห์ชนิดของคำและนามวลีโดยละเอียด เนื่องจากชนิดของคำและวลีที่ใช้ในงานวิจัยนี้มาจากผลงานวิจัยของหน่วยปฏิบัติการวิจัยเชี่ยวชาญเฉพาะการประมวลผลภาษาธรรมชาติและเทคโนโลยีสารสนเทศอัจฉริยะ ภาควิชาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (Kawtrakul et al., 1997)

3. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกริยาเรียง

การศึกษาเรื่องหน่วยสร้างกริยาเรียงเป็นเรื่องที่นักภาษาศาสตร์ให้ความสนใจมาตลอด ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยต่างๆ ดังนี้ ทศนีย์ เสรีเจริญสถิตย์ (Sereechareonsatit, 1984) กิ่งกาญจน์ เทพกาญจนา (Thepkanjana, 1986) สุปรียา วิลาวรรณ (Wilawan, 1993; 1995) ณัฐนาถ เหมือนสุวรรณ (Muansuwan, 2001) ฉะอ้อน หาระบุตร (2528) ยาใจ ชูวิชา (2536) ปิ่นอนงค์ อ่ำปะละ และสิริมาศ แก้วกันทา (2539) สุรสา สุขก้อน (2547) กิ่งกาญจน์ เทพกาญจนา (2549) อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา (2555) สุชาติพิทย์ เหมือนใจ (2554) เป็นต้น

ในส่วนของการศึกษาความสัมพันธ์ทางความหมายของคำกริยานั้น กิ่งกาญจน์ เทพกาญจนา (2549) ได้แสดงแนวทางการศึกษาลักษณะทางวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ของหน่วยสร้างกริยาเรียงตามทฤษฎีแบบลักษณ์ภาษา โดยแบ่งความสัมพันธ์ทางความหมายของคำกริยาเรียงไว้ดังนี้

1. การเกิดต่อเนื่องของเหตุการณ์ 2 เหตุการณ์ แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ
 - 1.1 เหตุการณ์ 1 แสดงวัตถุประสงค์ เช่น เขาปีนปลากิน
 - 1.2 เหตุการณ์หนึ่งแสดงผล เช่น ผู้ร้ายฆ่าตำรวจตาย
2. การเกิดพร้อมกันของเหตุการณ์ 2 เหตุการณ์ เช่น เขาโบกมือลา
3. กริยาคำหนึ่งแสดงอาการหรือลักษณะของกริยาอีกคำหนึ่ง แบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ
 - 3.1 ท่าทางของร่างกาย เช่น เขาเดินกินไอศกรีม
 - 3.2 อาการหรือวิธีการ เช่น เขาแอบกินขนมในห้อง เขาตั้งใจทำงาน
 - 3.3 ลักษณะ เช่น เขาวิ่งเร็ว เขาตอบถูก
4. กริยาคำหนึ่งแสดงความรู้สึกหรือทัศนคติต่อกริยาอีกคำหนึ่ง เช่น เขาชอบว่ายน้ำ เขาเบื่อเรียน
5. กริยาคำหนึ่ง แสดงการรับรู้ต่อกริยาอีกคำหนึ่ง เช่น ฉันเห็นเขาขโมยเงิน
6. กริยาคำหนึ่งแสดงการปฏิบัติต่อกริยาอีกคำหนึ่ง เช่น เขาเริ่มทาสีบ้าน เขาลืมทำการบ้าน
7. ความสัมพันธ์เชิงเท่าเทียมและเปรียบเทียบ เช่น เขาสูงเท่าฉัน เขาพูดเหมือนเด็ก
8. กริยาคำหนึ่งแสดงทิศทางของอีกคำหนึ่ง เช่น เขาย้อนมา เขาถอยออก

อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา (2555) ศึกษาหน่วยสร้างกริยาเรียงจากหน้าที่ทางไวยากรณ์ของกริยา โดยจำแนกชุดกริยาเรียงดังนี้

1. กริยาเรียงต้นแบบ แบ่งเป็น

- 1.1 กริยาร่วมสร้างความ (กริยาพึงพา-กริยากระทำ)
- 1.2 กริยาเรียงแสดงทิศทาง (กริยาทิศทาง-กริยากระทำ)
- 1.3 กริยาเรียงแสดงอากัปกริยา (กริยาอากัปกริยา-กริยากระทำ)
- 1.4 กริยาเรียงแสดงเจตนา (กริยากระทำ-กริยาเจตนา)
- 1.5 กริยาเรียงแสดงความประสงค์ (กริยากระทำ-กริยาความประสงค์)
- 1.6 กริยาเรียงแสดงผล (กริยากระทำ-กริยาผล)

2. กริยาเรียงลดความเป็นต้นแบบ

2.1 กริยาเรียงที่เป็นชุดของกริยาหลักและคำไวยากรณ์ (กริยาหลัก-คำไวยากรณ์)

2.1.1 กริยาหลักและกริยาวิเศษ เช่น เขาคุยเก่ง

2.1.2 กริยาหลักและกริยาช่วย เช่น

2.1.2.1 กริยาช่วยบ่งทัศนภาวะ เช่น เขาต้องทำการบ้าน เขาอาจเข้าใจผิด
เขาคงไม่มา เขาได้กินข้าว เขาต้องทำงานหนัก เขามักไปโรงเรียนสาย
เขาชอบหกล้ม

2.1.2.2 กริยาช่วยบ่งกาลและการณ์ลักษณะ เช่น เขาไปแล้ว เขาทำงานอยู่
ลูกยังเล็กอยู่

2.1.2.3 กริยาช่วยบ่งกรรมวาจก เช่น โรงเรียนถูกเผา เขาโดนตำ สิ้นค่านี้น
ต้องห้าม เด็กๆ ได้รับแจกผ้าห่ม

2.1.3 กริยาหลักและกริยาบุพบท

2.1.3.1 กริยาบุพบทบ่งนำสถานที่

2.1.3.2 กริยาบุพบทบ่งนำเครื่องมือ

2.1.3.3 กริยาบุพบทบ่งนำผู้กระทำ

2.1.3.4 กริยาบุพบทบ่งนำผู้รับ

2.1.3.5 กริยาบุพบทบ่งนำผู้รับประโยชน์

2.1.3.6 กริยาบุพบทบ่งนำลักษณะ

2.1.4 กริยาหลักและกริยาบ่งนำอนุภาคเติมเต็ม เช่น เขาสั่งให้เธอทำงาน

2.2 สัมพันธกริยาและภาคแสดงกริยา เช่น พ่อเป็นครู เลือตัวนี้ดูดี ผลไม้ไม่อิ่มเปรี้ยว

2.3 กริยาเรียงที่เป็นหน่วยประกอบคำ เช่น เขาคิดถึงเธอ เขาต้อนรับแขก เขาดูแลพ่อแม่ดี

2.4 กริยาเรียงที่เป็นประโยคต่างระดับ เช่น เขาชอบกินกล้วยเตี้ย

2.5 กริยาเรียงที่เป็นประโยคลูกโซ่ เช่น เขาตื่นเข้าอาบน้ำแล้วไปโรงเรียน

2.6 กริยาเรียงที่เป็นกลุ่มประโยคสัมพันธ์ เช่น เขาดูหนังฟังเพลง ฝรั่งหวานกรอบ นมตรามะลิ

ขาวขุ่นหวานมัน มะม่วงหอมหวานอร่อย

ดิลเลอร์ (Diller, 2006) ได้แบ่งลักษณะของการสร้างกริยาเรียงเป็น 2 ประเภทหลัก คือ กริยาเรียงแบบสมมูลกัน (symmetrical SVCs) และกริยาเรียงแบบไม่สมมูลกัน (asymmetrical SVCs) ปกเกต กฤตยารกุล (Pokket Kittayaworakul, 2010) ศึกษากริยาเรียงตามแนวทางของดิลเลอร์ (Diller, 2006) โดยศึกษากริยาเรียงแบบสมมูลซึ่งเป็นกริยาเรียงที่ประกอบด้วยคำกริยาหลักทั้งสองตัว คำกริยาหลักทั้งสองตัวเป็นกริยาในกลุ่มคำไม่จำกัด (unrestricted class) เช่น กริยา “ยืน เดิน นั่ง นอน พุด กิน ฯลฯ” โดยสามารถนำกริยาเหล่านี้มาเรียงกัน

เช่น “ยืน” กับ “พูด” ดังประโยค “เขายืนพูด” “เขานั่งร้องเพลง” เป็นต้น ส่วนกริยาเรียงแบบไม่สมดุลกัน หมายถึง กริยาเรียงที่เกิดจากการประกอบระหว่างกริยารองกับกริยาในกลุ่มคำจำกัด (restricted class) เช่น กริยาในกลุ่ม ทิศทาง (Directional) ขึ้น ลง ไป มา เข้า ออก ฯลฯ ดังในประโยค “เขาลงไปข้างล่าง” “เขาเข้ามาในห้อง” เป็นต้น

ยาใจ ชูวิชา (2536) ศึกษาความเป็นหน่วยสร้างกริยาเรียง และได้จำแนกหน่วยสร้างกริยาเรียงได้ 12 กระบวน (รูปแบบ) ได้แก่

กระบวนที่	กริยา 1	กริยา 2
1	+ กริยาบอกการกระทำปฐมภูมิ (กลุ่ม A1) + กริยาบอกการเคลื่อนที่ของวัตถุ (กลุ่ม D)	+ กริยาบอกการกระทำปฐมภูมิ (กลุ่ม W2.3)
2	+ กริยาบอกท่าทาง (A1.3)	+ กริยาบอกการกระทำ (W)
3	+ การเคลื่อนที่ของร่างกาย (A1) + การเคลื่อนที่ของวัตถุ	+ การเคลื่อนที่บอกทิศทาง (X2.1)
4	+ การกระทำเกิดจากประสาทสัมผัส (A1.4)	+ การรับรู้ทางประสาทสัมผัส (Y)
5	+ กริยาบอกความต้องการ (B1)	+ กริยาบอกการกระทำ (W)
6	+ การกระทำปฐมภูมิบอกอากัปกริยาของ การกระทำ (A2.1.2)	+ กริยาบอกการกระทำ (W)
7	ก) + กริยาบอกการกระทำ (A) ข) + กริยาบอกการกระทำปฐมภูมิ (กลุ่ม A1)	+ กริยาบอกความสัมพันธ์เท่าเทียมกัน (X2) + กริยาบอกความสัมพันธ์เท่าเทียมกัน (X2)
8	+ กริยาบอกการกระทำปฐมภูมิ (กลุ่ม A1)	+ กริยาบอกการกระทำปฐมภูมิ (กลุ่ม W1)
9	+ กริยาบอกทิศทางการเคลื่อนที่ (A2.1.1.1)	+ กริยาบอกการกระทำ (W)
10	+ กริยาบอกการกระทำปฐมภูมิ (กลุ่ม A1)	+ กริยาบอกกระบวนการทางกายภาพ (Z)
11	+ กริยาบอกสภาพ (B3)	+ กริยาบอกความสัมพันธ์เท่าเทียมกัน (X2)
12	+ กริยาบอกการเปลี่ยนแปลง (C)	+ กริยาบอกความสัมพันธ์เท่าเทียมกัน (X2)

พีรพัฒน์ ยางกลาง (2546) ได้ศึกษาพัฒนาการของหน่วยสร้างกริยาเรียงในเรื่องเล่าของเด็กไทยแบบ ข้ามกลุ่มอายุ โดยใช้กรอบทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์ลักษณะทางวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ของหน่วยสร้าง กริยาเรียงในภาษาไทยของกึ่งกาญจน์ เทพกาญจน์ (Thepkanjana, 1986) ซึ่งสามารถจำแนกประเภทของ หน่วยสร้างกริยาเรียงได้ 10 ประเภท คือ 1) หน่วยสร้างกริยาเรียงบอกทิศทาง 2) หน่วยสร้างกริยาเรียงบอก จุดประสงค์ 3) หน่วยสร้างกริยาเรียงบอกการณลักษณะ 4) หน่วยสร้างกริยาเรียงบอกสาเหตุ 5) หน่วยสร้างกริยาเรียง บอกการกระทำทางสมอง 6) หน่วยสร้างกริยาเรียงบอกการกระทำต่อเนื่อง 7) หน่วยสร้างกริยาเรียงบอกอาการ 8) หน่วยสร้างกริยาเรียงบอกผล 9) หน่วยสร้างกริยาเรียงบอกจาก 10) หน่วยสร้างกริยาเรียงบอกท่าทาง

3.2 แนวคิดและทฤษฎีเรื่องไวยากรณ์การก

ในปี 1968 ฟิลมอร์ได้พัฒนาทฤษฎีไวยากรณ์การกในบทความ *The Case for Case* โดยเน้นว่าการกคือ หน่วยที่แสดงความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างคำนามกับส่วนประกอบอื่นในประโยค ทฤษฎีนี้มุ่งวิเคราะห์

ความเชื่อมโยงระหว่างคำกริยากับหน่วยภาษาศาสตร์ต่างๆ เช่น ประธาน กรรม หรือหน่วยขยายคำนาม การเชื่อมโยงเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยบริบททางไวยากรณ์และบทบาทเชิงความหมาย (*thematic roles*) ในการกำหนดความสัมพันธ์

ฟิลมอร์แบ่งการออกเป็น 6 ประเภทในปี 1968 ได้แก่ การกผู้กระทำ (Agentive) การกเครื่องมือ (Instrument) การกผู้รับสภาพ (Dative) การกผลลัพธ์ (Factitive) การกสถานที่ (Locative) และการกผู้ถูกกระทำ (Objective) ต่อมาในปี 1971 เขาได้เพิ่มจำนวนการกเป็น 10 ประเภท โดยมีการกใหม่ เช่น การกผู้ประสบ (Experiencer) การกผู้ร่วม (Comitative) การกผู้รับประโยชน์ (Benefactive) การกจุดเริ่มต้น (Source) และการกจุดมุ่งหมาย (Goal)

นอกจากนี้ ฟิลมอร์ยังเสนอแนวคิดเรื่อง “กรอบการก” (*case frame*) เพื่อกำหนดเงื่อนไขในการปรากฏร่วมของคำกริยากับการก ตัวอย่างเช่น กริยา *open* มักจะปรากฏร่วมกับผู้ถูกกระทำเสมอและอาจปรากฏร่วมกับเครื่องมือหรือผู้กระทำได้ตามกรอบการกที่กำหนด

การเลือกประธานในประโยคเป็นอีกหนึ่งข้อเสนอของฟิลมอร์ โดยการเรียงลำดับความสำคัญของการกในประโยค เช่น หากมีการกผู้กระทำ นามวลีที่มีการกนี้จะเป็นประธาน แต่ถ้าไม่มีการกผู้กระทำ กรณีนี้จะใช้การกเครื่องมือหรือการกผู้ถูกกระทำแทน

ตัวอย่างเช่น

- *John broke the window.* มีการกผู้กระทำ (Agent) และผู้ถูกกระทำ (Object)
- *A hammer broke the window.* มีการกเครื่องมือ (Instrument) และผู้ถูกกระทำ (Object)

ฟิลมอร์ชี้ให้เห็นว่าการเชื่อมโยงนามวลีที่มีการกต่างกันประโยคเดียวกันทำให้ผิดไวยากรณ์ เช่น

- *John and a hammer broke the window.* (ผิดไวยากรณ์)

จากทฤษฎีนี้ ได้มีการนำไปใช้ในงานวิจัยด้านการประมวลผลภาษาธรรมชาติและการสอนภาษามากมาย เช่น การประมวลผลประโยคอัตโนมัติ (FrameNet) และการสอนภาษาอังกฤษ (Ye, 2015) นอกจากนี้ยังมีการนำไปใช้ในด้านปัญญาประดิษฐ์ (Van Trijp, 2016)

งานวิจัยนี้จะนำทฤษฎีกรอบการกมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ข้อจำกัดทางอรรถศาสตร์ในภาษาไทย โดยเฉพาะโครงสร้างกริยาเรียงที่มีการละนามวลีตามหลังกรรมกริยาและนามวลีที่เป็นกรรมของกริยาหนึ่งสามารถเป็นประธานของกริยาอีกตัวหนึ่งได้ งานวิจัยนี้จึงตั้งเป้าที่จะสร้างกฎเกณฑ์สำหรับการประมวลผลภาษาธรรมชาติโดยใช้ลักษณะการกที่ปรากฏในโครงสร้างเหล่านี้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์

4. วิธีวิจัย

กระบวนการวิจัยมีแนวทางในการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาเอกสารอ้างอิงและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. รวบรวมข้อมูลที่ปรากฏกริยาเรียงภาษาไทยในโดเมนการเกษตร

3. ตัดคำและกำกับชนิดของคำอัตโนมัติ โดยใช้เครื่องมือในการตัดคำและกำกับชนิดของคำของหน่วยเชี่ยวชาญเฉพาะด้านการประมวลผลภาษาธรรมชาติและเทคโนโลยีสารสนเทศอัจฉริยะ ภาควิชาวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (Kawtrakul et al., 1997)

4. การกำกับบทบาททางความหมายให้หน่วยนามร่วมที่ปรากฏในโครงสร้างกริยาเรียงโดยอิงทฤษฎีไวยากรณ์การก

5. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของกริยาเรียงกับบทบาททางความหมายของหน่วยนามร่วมและสร้างกฎการปรากฏกริยาเรียงกับบทบาททางความหมายของหน่วยนามร่วม

5. ผลการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกริยาเรียงกับบทบาทเชิงความหมายของนามวลีร่วมและพัฒนากฎเกณฑ์การปรากฏของกริยาเรียงร่วมกับบทบาทเชิงความหมายเหล่านี้ เพื่อประยุกต์ใช้ในงานประมวลผลภาษาธรรมชาติผ่านระบบคอมพิวเตอร์ ผลจากการศึกษาของกึ่งกาญจน์ เทพกาญจนา (2549) พบว่านามวลีสามารถปรากฏในโครงสร้างกริยาเรียงในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

(NP)V(NP)V(NP)V(NP)

โครงสร้างดังกล่าวบ่งชี้ว่านามวลีสามารถปรากฏในตำแหน่งต่างๆ ได้ ทั้งในฐานะประธานของประโยคหลังกรรมกริยา หรือระหว่างคำกริยา อย่างไรก็ตาม งานของกึ่งกาญจน์ เทพกาญจนา (2549) เน้นความสำคัญของความสัมพันธ์เชิงความหมายภายในโครงสร้างกริยาเรียงมากกว่าการวิเคราะห์บทบาทเชิงความหมายของนามวลีที่ร่วมปรากฏในโครงสร้างนี้ ส่วนอัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา (2555) เน้นความสัมพันธ์เชิงความหมายของเหตุการณ์ในกริยาเรียงและลักษณะการปรากฏเชิงวากยสัมพันธ์ระหว่างคำกริยาหลักกับกริยาร่วมในโครงสร้างกริยาเรียง

สำหรับงานวิจัยนี้มุ่งเน้นความสัมพันธ์ระหว่างกริยาเรียงกับบทบาทเชิงความหมายของนามวลีร่วมโดยอาศัยทฤษฎีไวยากรณ์การกของฟิลมอร์ (1968) เป็นกรอบในการวิเคราะห์ เพื่อสร้างกฎการปรากฏของกริยาเรียงกับบทบาททางความหมายสำหรับการประยุกต์ใช้ในการประมวลผลภาษาด้วยระบบคอมพิวเตอร์

5.1 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของกริยาเรียงกับบทบาททางความหมายของหน่วยนามร่วม

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกริยาเรียงกับบทบาททางความหมายของหน่วยนามร่วมในงานวิจัยนี้พบว่าหน่วยนามร่วมสามารถปรากฏในรูปแบบที่ซับซ้อนและหลากหลาย จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่านามวลีสามารถปรากฏร่วมกับกริยาเรียงได้สูงสุดถึง 5 หน่วยนามร่วม และพบการปรากฏใน 14 รูปแบบตามโครงสร้างไวยากรณ์ ซึ่งลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างกริยาเรียงกับบทบาททางความหมายของหน่วยนามร่วมในโครงสร้างต่างๆ แสดงให้เห็นถึงการใช้นามวลีที่มีบทบาทสำคัญในเชิงไวยากรณ์และบทบาททางความหมาย

5.1.1 กริยาเรียงที่มีคำนามหรือนามวลีเป็นหน่วยนามร่วม 1 หน่วย

กริยาเรียงที่มีคำนามหรือนามวลีเป็นหน่วยนามร่วม 1 หน่วย พบ 3 โครงสร้าง ได้แก่ โครงสร้าง นามวลี กริยา* | กริยา* นามวลี | กริยา* นามวลี กริยา*

5.1.1.1 โครงสร้าง นามวลี กริยา*

จากการศึกษาทฤษฎีไวยากรณ์การของฟิลมอร์ (1968) ซึ่งกำหนดกฎการเลือกเป็นประธาน (subject choice) ตามกรอบการกล่าวไว้ว่า

- ถ้าประโยคนั้นมี **การกผู้กระทำ** นามวลีที่มีการกผู้กระทำจะเป็นประธาน
- ถ้าไม่มี **การกผู้กระทำ** แต่มี **การกเครื่องมือ** นามวลีของการกเครื่องมือจะเป็นประธาน
- หากไม่มีทั้งสองการก **การกผู้ถูกกระทำ** ก็จะเป็นประธาน

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยพบว่าหน่วยนามร่วมที่ปรากฏในตำแหน่งประธานของประโยคมีบทบาททางความหมายเป็นการกผู้กระทำ (AGENT) การกเครื่องมือ (INSTRUMENT) และการกผู้ถูกกระทำ (OBJECT) ตามเกณฑ์การเลือกเป็นประธานของฟิลมอร์ (1968) โดยการกทั้งสามชนิดปรากฏร่วมกับกริยาประเภทกริยาแสดงการกระทำ (action verb) หรือกริยาแสดงกระบวนการ (process verb) โดยมีข้อแตกต่างคือการกผู้กระทำ (AGENT) เป็นการกที่ปรากฏตรงตามตำแหน่งในทางไวยากรณ์ คือเป็นประธานของประโยคและเป็นผู้กระทำต่อกริยาหลักของประโยค การกเครื่องมือ โดยปกติจะปรากฏหลังบุพบทซึ่งเป็นส่วนขยายแสดงความเป็นเครื่องมือ แต่ถูกย้ายมาไว้ในตำแหน่งประธานของประโยคได้ โดยนามวลีที่ย้ายมานี้อาจมีคำบุพบทนำหน้ามาด้วยก็ได้ ส่วนการกผู้ถูกกระทำ (OBJECT) ปกติจะปรากฏหลังกรรมกริยา แต่สามารถย้ายมาอยู่ในตำแหน่งประธานได้ เพื่อเป็นการเน้นกรรมหรือผู้ถูกกระทำ ซึ่งในภาษาอังกฤษจะมีรูปแบบไวยากรณ์ที่เป็นประโยคแบบกรรมวาจก (passive voice) แต่ในคลังข้อมูลภาษาไทยในงานวิจัยนี้ไม่พบการเปลี่ยนรูปแบบประโยคให้เป็นกรรมวาจกแบบภาษาอังกฤษ ดังตัวอย่างประโยคต่อไปนี้

- 1) [[คุณ/ntit บุญรัตน์/npn]/NP]/AGENT เริ่ม/vi ทำ/vt สวน/ncn เกษตร/ncn ของ/prep ตนเอง/pper อีก/adj ครั้ง/cl ใน/prep ปี/ncn _/blk พ.ศ./ncn 2525/nnum
- 2) [[ด้วย/prep ประสิทธิภาพ/ncn ดังกล่าว/det]/NP]/INSTRUMENT _/blk [[คุณ/ntit อนุวัฒน์/npn]/NP]/AGENT ได้/prev ลอง/vt ประดิษฐ์/vt คิดค้น/vt เครื่อง/ncn คัด/vt แยก/vt เมล็ด/ncn พันธุ์/ncn ใช้/vt เอง/prfx ใน/prep ครอบครัว/ncn
- 3) [[กระดาษ/ncn]/NP]/OBJECT _/blk ตัด/vt เป็น/vcs รูป/ncn สีเหลือง/ncn ผืนผ้า/npn ขนาด/ncn _/blk 2/nnum -/prep 4/nnum _/blk นิ้ว/cl _/blk

นอกจากนี้ยังพบการกผู้ประสบ (EXPERIENCER) และการกสถานที่ (LOCATION) ในตำแหน่งประธานด้วย โดยการกผู้ประสบจะปรากฏร่วมกับกริยาประเภทกริยาบอกสภาพ ส่วนการกสถานที่จะปรากฏร่วมกับกริยาประเภทกริยาต้องการส่วนเติมเต็ม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- 4) [[กิ่งก้าน/ncn]/NP]/EXPERIENCER แผ่/vt กระจาย/vi ออก/vpost เป็น/adv2 พุ่ม/ncn สี/ncn ก่อนข้าง/adv ม่วง/adj
- 5) [[กลาง/prep ปาก/ncn]/PP]/LOCATION หนุน/vi เป็น/vcs สัน/ncn

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ปรากฏจริงในคลังข้อมูลสำหรับงานวิจัยนี้พบว่ามีการใช้นามวลีที่เป็นอาการนามเป็นประธานของประโยคเป็นจำนวนมาก อาการนาม คือใช้อุปสรรคหรือหน่วยคำเติมหน้า (Prefix) “การ-” “ความ-” นำหน้าคำกริยาหรือกริยาลีทำให้กลายเป็นคำนามหรือนามวลี เป็นรูปแบบประโยคที่ต้องการเน้นการกระทำ เพื่อบอกวัตถุประสงค์หรือวิธีการ จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่านามวลีที่เป็นอาการนามสามารถเป็นได้ทั้งการกจุดเริ่มต้น (SOURCE) การกที่หมาย (GOAL) และการกเครื่องมือ (INSTRUMENT) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- 6) [[การ/pref1 ดูแล/vt รักษา/vt ผล/ncn ทูเรียน/ncn ให้/vcau ผล/ncn สวย/vi _/blk หนาม/ncn ไม่/neg ติด/vt]/NP]/GOAL _/blk จะ/prev ทำให้/vcau ทูเรียน/ncn มี/vex ราคา/ncn ดี/vi _/blk เป็น/vcs ที่/prel ต้องการ/vt ของ/prep ตลาด/ncn
- 7) [[การ/pref1 ตรวจ/vt และ/conj ควบคุม/vt เชื้อ/ncn พันธุ์พืช/ncn]/NP]/SOURCE ต้อง/prev ออก/vt ไป/ncn รับรอง/vt ปลอด/vt ศัตรู/ncn พืช/ncn
- 8) [[การ/pref1 ดูแล/vt รักษา/vt]/NP]/INSTRUMENT _/blk รดน้ำ/vi พอ/adv ชุ่ม/vi

จากข้อค้นพบดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมองว่าหากนามวลีมีลักษณะเป็นสาเหตุหรือบ่อเกิดเหตุการณ์จะเป็นการกจุดเริ่มต้น ถ้านามวลีที่ปรากฏมีลักษณะเป็นการบอกวัตถุประสงค์ก็จะถือว่าเป็นการกที่หมาย และหากนามวลีมีลักษณะเป็นการบอกวิธีการหรือกระบวนการจะเป็นการกเครื่องมือ

นอกจากเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น ในงานวิจัยนี้ยังพบอีกว่ามีประธานของประโยคบางส่วนที่เป็นลักษณะของการย้ายส่วนขยายขึ้นมาเป็นประธานของประโยค โดยส่วนขยายนั้นมีลักษณะเป็นนามวลี บุพบทวลี และวิเศษวลีที่มีการกเป็นการกเวลา (Time) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- 9) [[ขณะ/ncn นี้/det]/NP]/TIME ปลุก/vt กระจาย/vi ใน/prep _/blk จ./ncn น่าน/npn _/blk จ./ncn เขียงราย/npn _/blk จ./ncn เขียงใหม่/npn _/blk และ/conj _/blk จ./ncn ลำปาง/npn
- 10) [[วันนี้/ncn]/NP]/TIME ขอ/vt แนะนำ/vt วิธี/ncn กำจัด/vt ปู/ncn นา/npn _/blk เป็น/vcs เคล็ดลับ/ncn ง่าย/adj ง่าย/adj _/blk ดังนี้/det

กล่าวโดยสรุป หน่วยนามร่วมในตำแหน่งประธานของประโยคมิมีบทบาทการก เป็นได้ทั้งการกผู้กระทำ (AGENT) การกผู้ถูกกระทำ (OBJECT) การกเครื่องมือ (INSTRUMENT) การกผู้ประสบ (EXPERIENCER) การกสถานที่ (LOCATION) การกจุดเริ่มต้น (SOURCE) และการกที่หมาย (GOAL)

5.1.1.2 โครงสร้าง กริยา* นามวลี

คำนามหรือนามวลีที่ปรากฏในโครงสร้างนี้จะมิตบาททางความหมายเป็นการกผู้ถูกกระทำ (OBJECT) เพียงอย่างเดียว โดยจะมีความสัมพันธ์กับคำกริยา 3 ลักษณะ คือ ถ้าคำกริยาตัวแรกเป็นอกรรมกริยา คำกริยาตัวที่ 2 หรือคำกริยาที่ปรากฏติดกับหน่วยนามร่วมเป็นสกรรมกริยา หน่วยนามร่วมนั้นจะเป็นการกผู้ถูกกระทำของกริยาตัวที่ 2 แต่ถ้กริยาตัวที่ 1 และตัวที่ 2 เป็นสกรรมกริยาทั้งคู่ หน่วยนามร่วมจะแสดงการกเป็น 2 ลักษณะ คือหน่วยนามร่วมเป็นการกผู้ถูกกระทำของกริยาทั้ง 2 ตัว หรือเป็นการกผู้ถูกกระทำของกริยาตัวที่นำหน้าติดกับหน่วยนามร่วมเท่านั้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- 11) [[ทั้ง/quan _/blk 2/num _/blk ชนิด/cl]/NP]/AGENT ชอบ/vt บิน/vi มา/vi เล่น/vt [[แสง/ncn ไฟ/ncn]/NP]/OBJECT
- 12) เปลี่ยน/vt ถ่าย/vt [[น้ำ/ncn]/NP]/OBJECT บ่อย/adv ง่าย/adv

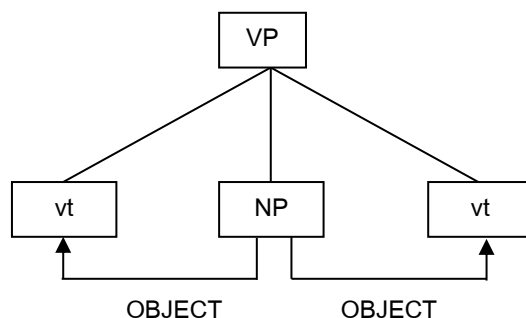
จากตัวอย่างในข้อ 11) กริยา บิน มา เป็นอกรรมกริยา เล่น เป็นสกรรมกริยา หน่วยนามร่วม แสงไฟ มีบทบาทเป็นการก่อกำเนิดของสกรรมกริยา เล่น เท่านั้น ส่วนในข้อ 12) กริยา เปลี่ยน และ ถ่าย เป็นสกรรมกริยา ทั้งคู่ หน่วยนามร่วม น้ำ มีบทบาทเป็นการก่อกำเนิดของสกรรมกริยาทั้งสองคำ

5.1.1.3 โครงสร้าง กริยา* นามวลี กริยา*

คำนามหรือนามวลีที่ปรากฏในโครงสร้างนี้จะมียบทบาททางความหมายเป็น 2 ลักษณะ หากคำกริยาหน้า หน่วยนามร่วมเป็นสกรรมกริยาและคำกริยาหลังหน่วยนามร่วมเป็นสกรรมกริยาด้วย หน่วยนามร่วมมีบทบาททางความหมายเป็นการก่อกำเนิดให้กับกริยาทั้งสองคำหรือสองตำแหน่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- 13) ควร/prev มี/vt [[อาหาร/ncn ผสม/vt]/NP]/OBJECT เสริม/vt ให้/vcau กิน/vt วัน/ncn ละ/prev
นิดหน่อย/vi
- 14) ทำ/vt [[พริกป่น/ncn]/NP]/OBJECT ขาย/vt

จากตัวอย่างจะเห็นว่าหน่วยนามร่วม อาหารผสม และพริกป่น ทำหน้าที่เป็นกรรมหรือการก่อกำเนิดของกริยาที่ปรากฏหน้าหน่วยนามร่วม มี นำ และ ทำ และทำหน้าที่เป็นกรรมหรือการก่อกำเนิดให้กับกริยาที่ปรากฏหลังหน่วยนามร่วม ได้แก่ คำว่า เสริมให้กิน และ ขาย ตามลำดับ หากเขียนเป็นโครงสร้างต้นไม้ความสัมพันธ์ของกริยาเรียงและหน่วยนามร่วมจะมีลักษณะดังนี้

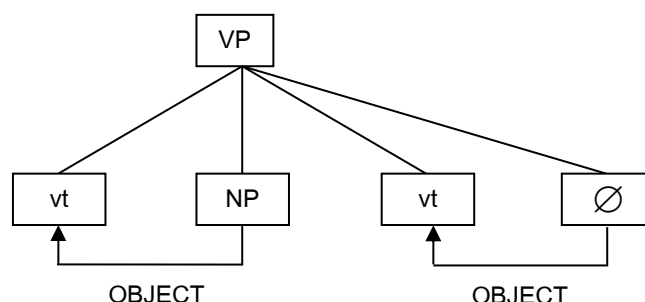

ภาพที่ 1. แสดงความสัมพันธ์ของกริยาเรียงและหน่วยนามร่วมแบบร่วมบทบาท

อย่างไรก็ตาม ในการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าในบางประโยคหลังคำสกรรมกริยาที่ปรากฏหลังหน่วยนามร่วม ซึ่งเป็นกริยาตัวที่ 2 อาจมีการละกรรมของตนเอง ซึ่งกรรมที่ถูกละอาจเป็นคนละคำกับคำนามที่เป็นกรรมของกริยาในตำแหน่งหน้าหน่วยนามร่วมก็ได้ โดยคำนามที่เป็นกรรมของกริยาตัวแรกจะมีบทบาททางความหมายเป็นการก่อกำเนิด ส่วนกรรมของกริยาตัวที่ 2 ซึ่งถูกละ สามารถเป็นได้ทั้งการก่อกำเนิดซึ่งเป็นตัวเดียวกับการก่อกำเนิดของกริยาตัวที่ 1 หรืออาจเป็นการก่อกำเนิดมือ หรือการก่อกำเนิดประโยชน์ก็ได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- 15) นำ/vt [[ยา/ncn ฆ่า/vt แผลง/ncn]/NP]/OBJECT มา/vpost จิต/vt ฟัน/vt
- 16) ต้อง/prev นำ/vt [[มันสำปะหลัง/ncn]/NP]/OBJECT มา/vi แห่/vt
- 17) สามารถ/prev นำ/vi ไป/vpost บ่ม/vt [[แก้ว/ncn]/NP]/OBJECT รอ/vt ขาย/vt ได้/vpost

จากตัวอย่างข้อที่ 15) หน่วยนามร่วม ยาฆ่าแผลง มีบทบาทเป็นการก่อกำเนิดของคำกริยา นำ และเป็นการก่อกำเนิดของคำกริยา จิตฟัน แต่ในข้อ 16) และข้อ 17) หน่วยนามร่วม มันสำปะหลัง มีบทบาทเป็นการก่อกำเนิดของคำกริยา นำ และ แก้ว มีบทบาทเป็นการก่อกำเนิดของคำกริยา บ่ม แต่ไม่ได้มีบทบาทเป็นการก่อกำเนิดของคำกริยา แห่ และ ขาย ตามลำดับ สามารถแสดงเป็นโครงสร้างต้นไม้ได้ดังนี้

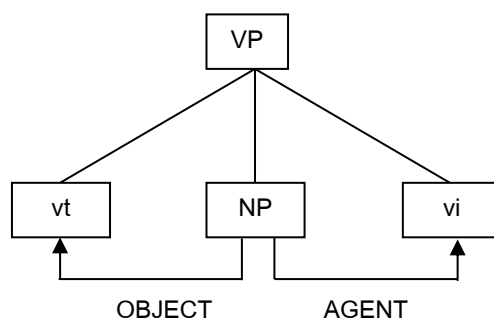

ภาพที่ 2. แสดงความสัมพันธ์ของกริยาเรียงและหน่วยนามร่วมแบบละหน่วยนามร่วมตัวหลัง

การปรากฏร่วมของหน่วยนามร่วมอีกลักษณะหนึ่ง คือ หากกริยาตัวแรกเป็นสกรรมกริยาและกริยาตัวที่ 2 ซึ่งอยู่หลังนามวลีเป็นนอกรรมกริยา หน่วยนามร่วมนี้จะทำหน้าที่เป็นกรรมของกริยาตัวแรกและมีบทบาทเป็นการกผู้ถูกกระทำ หน่วยนามร่วมตัวเดียวกันนี้จะมียบทบาทเป็นการกผู้กระทำของกริยาตัวที่ 2 หรือคำกริยาที่ตามหลังหน่วยนามร่วม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

18) รต/vt [[น้ำ/ncn]/NP]/OBJECT ให้/vcau ชุ่ม/vi เพื่อ/prep ให้/vcau ราก/ncn ออก/vi ต่อไป/adv

จากตัวอย่างข้อ 18) หน่วยนามร่วม น้ำ มีบทบาทเป็นการกผู้ถูกกระทำของคำกริยา รต และมีบทบาทเป็นการกผู้กระทำของคำกริยาหลังหน่วยนามร่วม ชุ่ม สามารถแสดงเป็นโครงสร้างต้นไม้ได้ดังนี้

ภาพที่ 3. แสดงความสัมพันธ์ของกริยาเรียงและหน่วยนามร่วมเดียวกันแต่แยกบทบาท

5.1.2 กริยาเรียงที่มีคำนามหรือนามวลีเป็นหน่วยนามร่วม 2 หน่วย

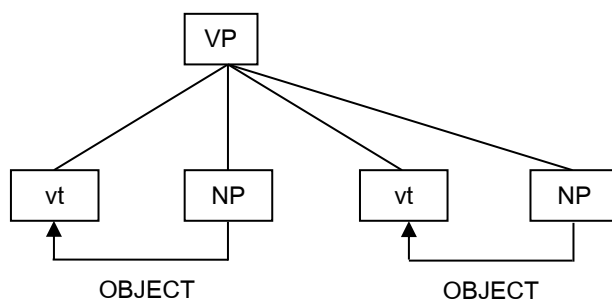
กริยาเรียงที่มีคำนามหรือนามวลีเป็นหน่วยนามร่วม 2 หน่วยพบ 3 โครงสร้าง ได้แก่ โครงสร้าง กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี | นามวลี กริยา* นามวลี และโครงสร้าง นามวลี กริยา* นามวลี กริยา*

5.1.2.1 โครงสร้าง กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี

โครงสร้างของประโยคลักษณะนี้จะเป็นโครงสร้างของประโยคที่มีการละประธาน ซึ่งในคลังข้อมูลจะพบประโยคที่มีลักษณะการละประธานนี้เป็นจำนวนมาก ดังปรากฏในหัวข้อ 5.1.1.3 แต่โครงสร้างของกริยาเรียงที่เป็น [กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี] ลักษณะนี้พบไม่มากนัก ทั้งนี้เนื่องจากโครงสร้างนี้มีหน่วยนามร่วมปรากฏ 2 หน่วยนาม ซึ่งหน่วยนามทั้งสองหน่วยนี้จะป็นหน่วยที่มีความสัมพันธ์กับกริยาในประโยคต่างกัันดังนี้

19) ปล่อย/vt [[น้ำ/ncn]/NP]/OBJECT ให้/vcau ท่วม/vt [[แปลง/ncn]/NP]/OBJECT เป็น/vt [[ระยะ/ncn]/NP]/TIME _/blk อย่า/neg ให้/prev ขาด/vt น้ำ/ncn

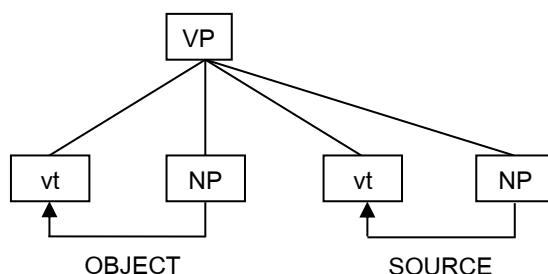
หน่วยนามร่วมตัวแรกจะสัมพันธ์กับกริยาข้างหน้าและมีบทบาททางความหมายเป็นการกผู้ถูกกระทำ ส่วนหน่วยนามร่วมตัวหลังจะสัมพันธ์กับกริยาตัวหลัง ทำให้มีบทบาททางความหมายแตกต่างกันไปตามลักษณะความสัมพันธ์ทางความหมายของคำกริยา จากตัวอย่างประโยค 19) พบว่า หน่วยนามร่วม นำ สัมพันธ์กับกริยาปล่อย และมีบทบาททางความหมายเป็นการกผู้ถูกกระทำ ส่วนหน่วยนามร่วมที่ตามหลังกริยาเรียงส่วนหลัง คือ แปลง มีลักษณะเป็นการกผู้ถูกกระทำของกริยาเรียง ท่วม แต่เป็นกรรมหรือการกผู้ถูกกระทำคนละคำกับของกริยาตัวหน้า สามารถแสดงเป็นโครงสร้างต้นไม้ได้ดังนี้

ภาพที่ 4. แสดงความสัมพันธ์ของกริยาเรียงและหน่วยนามร่วมแบบไม่รวมบทบาทการก

- 20) คัด/vt แยก/vt [[พริกไทย/ncn เบบ้า/vi]/NP]/OBJECT ออก/vpost จาก/prep [[พริกไทย/ncn ตำ/adj]/NP]/SOURCE

ส่วนในประโยค 20)) จะเห็นว่าหน่วยนามร่วม พริกไทยเบบ้า มีบทบาททางความหมายเป็นการกผู้ถูกกระทำของกริยา คัดแยก ส่วนหน่วยนามร่วม พริกไทยตำ มีบทบาททางความหมายเป็น การกจุดเริ่มต้นของกริยา ออก (จาก) สามารถแสดงเป็นโครงสร้างต้นไม้ได้ดังนี้

ภาพที่ 5. แสดงความสัมพันธ์ของกริยาเรียงและหน่วยนามร่วมที่บทบาทการกแตกต่างกัน

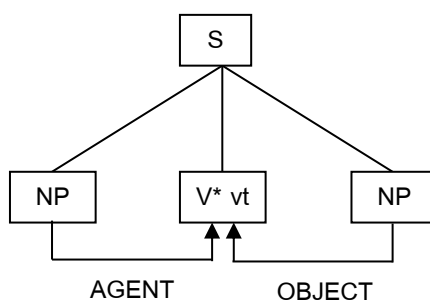
ลักษณะเช่นนี้ขึ้นอยู่กับชนิดและความสัมพันธ์ทางความหมายของกริยา

5.1.2.2 โครงสร้าง นามวลี กริยา* นามวลี

หน่วยนามร่วมที่ปรากฏในโครงสร้างนี้จะมีความหมายแตกต่างกันชัดเจน โดยนามวลีตัวที่ 1 จะปรากฏในตำแหน่งประธานของประโยคและมีบทบาทเป็นการกผู้กระทำของกริยาตัวแรกและหน่วยนามร่วมของกริยาตัวที่ 2 ปรากฏหลังคำกริยาในตำแหน่งของกรรม โดยจะมีบทบาททางความหมายเป็นการกผู้ถูกกระทำของกริยาตัวที่ 2 หรือกริยาที่ติดกับหน่วยนามร่วมตัวหลังนี้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- 21) [[ข้าว/ncn ที่/prel ได้/vt จาก/prep การ/pref1 ทำ/vt นาสวน/npn]/NP]/AGENT จัด/vt เป็น/vcs [[ข้าว/ncn ชั่น/ncn ดี/adj]/NP]/OBJECT

สามารถแสดงเป็นโครงสร้างต้นไม้ได้ดังนี้

ภาพที่ 6. แสดงความสัมพันธ์ของกริยาเรียงและหน่วยนามร่วมที่บทบาทการเป็น AGENT และ OBJECT

อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าหน่วยนามร่วมที่ทำหน้าที่เป็นประธานของประโยคจะมีลักษณะเหมือนหน่วยนามร่วมที่ปรากฏในตำแหน่งประธานในหัวข้อที่ 5.1.1.1 ส่วนหน่วยนามร่วมที่ปรากฏหลังกริยาเรียงจะขึ้นอยู่กับชนิดของคำกริยาและลักษณะความสัมพันธ์ทางความหมายของกริยาเรียงด้วย ซึ่งจากข้อมูลพบคำกริยาตัวหลังที่มีลักษณะเป็นกริยาส่วนเติมเต็มและกริยาแสดงการเปรียบเทียบเป็นจำนวนมาก ทำให้หน่วยนามร่วมมีบทบาททางความหมายที่แตกต่างกันตามลักษณะของคำกริยาที่ปรากฏหน้ากริยาส่วนเติมเต็มและกริยาแสดงการเปรียบเทียบดังตัวอย่างต่อไปนี้

- 22) [[ตัวเมีย/ncn]/NP]/AGENT วางไข่/vt เรียง/vt เป็น/csv [[แถว/ncn]/NP]/GOAL
23) [[น้ำ/ncn]/NP]/EXPERIENCER ใส่/vi เป็น/vcs [[เวลา/ncn นาน/adv]/NP]/TIME
24) [[จิ้งหรีด/ncn]/NP]/AGENT สามารถ/prev สร้าง/vt [[เสียง/ncn]/NP]/OBJECT ได้/vpost โดย/prev
[[การ/prev1 ใช้/vt ขอบ/ncn ปีก/ncn คู่/ncn หน้า/adj ญ/vi กัน/prev]/NP]/SOURCE เกิด/vt เป็น/vcs [[เสียง/ncn]/NP]/INSTRUMENT ใช้/vt ใน/prev การ/prev1 สื่อสาร/vi

จากประโยคตัวอย่าง 22) ถึง 24) จะเห็นว่าหลังกริยา เป็น ซึ่งเป็นกริยาส่วนเติมเต็ม หน่วยนามร่วมจะมีลักษณะบทบาททางความหมายเป็นการกเป้าหมาย (GOAL) การกเวลา (TIME) และการกจุดเริ่มต้น (SOURCE) ได้ด้วย

5.1.2.3 โครงสร้าง นามวลี กริยา* นามวลี กริยา*

การปรากฏร่วมระหว่างหน่วยนามร่วมกับกริยาเรียงมีลักษณะเช่นเดียวกับหน่วยนามร่วมในตำแหน่งประธานในโครงสร้าง 5.1.1.1 และโครงสร้าง กริยา* นามวลี กริยา* ใน 5.1.1.3 โดยในตำแหน่งประธานจะเป็นการกผู้กระทำ (AGENT) การกผู้ถูกกระทำ (OBJECT) การกเครื่องมือ (INSTRUMENT) การกผู้ประสบ (EXPERIENCER) การกสถานที่ (LOCATION) การกจุดเริ่มต้น (SOURCE) หรือการกเป้าหมาย (GOAL) ก็ได้ และในตำแหน่งหลังกริยามักจะเป็นการกผู้ถูกกระทำ (OBJECT) เสมอ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- 25) [[ชาวบ้าน/ncn]/NP]/AGENT ต้อง/prev ทน/vt สูด/vt ตม/vt [[อากาศ/ncn เหม็น/vi]/NP]/OBJECT เข้า/vi ไป/vpost
26) [[บ่อ/ncn เลี้ยง/vt]/NP]/AGENT ต้อง/prev ให้/vcau มี/vt [[แดด/ncn]/NP]/OBJECT ส่อง/vi ถึง/adv ตลอดเวลา/adv
27) [[ช่วง/ncn หน้า/ncn แล้ง/npn]/NP]/TIME ให้/vcau รด/vt [[น้ำ/ncn]/NP]/OBJECT _/blk อาทิ/ncn ละ/prev ครั้ง/cl ให้/vcau ชุ่ม/vi

5.1.3 กริยาเรียงที่มีคำนามหรือนามวลีเป็นหน่วยนามร่วม 3 หน่วย

โครงสร้างของประโยคที่กริยาเรียงมีคำนามหรือนามวลีเป็นหน่วยนามร่วม 3 หน่วยพบทั้งหมด 4 โครงสร้าง ปรากฏในโครงสร้างดังต่อไปนี้

5.1.3.1 นามวลี กริยา* นามวลี นามวลี

ลักษณะของประโยคที่มีหน่วยนามร่วม 3 หน่วยนามนี้ ในส่วนของหน่วยนามร่วมที่ปรากฏในตำแหน่งประธานจะมีลักษณะเช่นเดียวกับโครงสร้างใน 5.1.1.1 ส่วนนามวลีหรือหน่วยนามร่วมที่ปรากฏในตำแหน่งกรรมของกริยาจะมีมากกว่า 1 วลีหรือ 1 หน่วย ซึ่งหน่วยนามร่วมหน่วยที่อยู่หลังกริยาจะเป็นกรรมตรง ส่วนหน่วยนามร่วมอีกตัวที่อยู่หลังหน่วยนามร่วมหน่วยแรกจะมีบทบาททางความหมายเป็นการกผู้ร่วม (COMITATIVE) หรือการกผู้รับประโยชน์ (BENEFACTIVE) ซึ่งหน่วยนามร่วมนี้บางครั้งมีบุพบทนำหน้าเพื่อบ่งชี้บทบาทการก บางครั้งก็ละบุพบท ดังตัวอย่างต่อไปนี้

28) [[เกษตร/ncn]/NP]/AGENT ควรร/prev งด/vt ฉีด/vt พ่น/vt [[น้ำหมัก/ncn]/NP]/OBJECT [[บอระเพ็ด/ncn]/NP]/COMITATIVE

29) [[กรม/ncn การค้าภายใน/npn]/NP]/AGENT ได้/prev ช่วย/vt บรรเทา/vt [[ผลกระทบ/ncn]/NP]/OBJECT ของ/prep [[ผู้/npf2 ผลิต/vt]/NP]/BENEFACTIVE

ในประโยค 28) ไม่ปรากฏบุพบทนำหน้าการก การกผู้ร่วม (COMITATIVE) และการกผู้รับประโยชน์ (BENEFACTIVE) ส่วนในประโยค 29) ปรากฏบุพบทนำหน้าการกผู้รับประโยชน์ (BENEFACTIVE)

5.1.3.2 นามวลี กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี

5.1.3.3 นามวลี กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี กริยา*

5.1.3.4 กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี

ความสัมพันธ์ของกริยาเรียงและหน่วยนามร่วมในโครงสร้าง นามวลี กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี | นามวลี กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี กริยา* | กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี จะมีลักษณะเช่นเดียวกับความสัมพันธ์ของกริยาเรียงและหน่วยนามร่วมใน 5.1.1.1, 5.1.1.2 และ 5.1.1.3 แตกต่างเพียงมีจำนวนคำในหน่วยสร้างกริยาเรียงและจำนวนหน่วยนามร่วมมากขึ้น ทำให้การขยายความมีมากขึ้นเท่านั้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

30) [[จิ้งหรีด/ncn]/NP]/AGENT มัก/prev กัด/vt กิน/vt [[ต้นกล้า/ncn พืช/ncn _/blk ใบ/ncn ของ/ prep พืช/ncn _/blk ส่วน/ncn อ่อน/vi]/NP]/OBJECT เป็น/vcs [[อาหาร/ncn]/NP]/GOAL

31) ปล่อย/vt [[น้ำ/ncn]/NP]/OBJECT ให้/vcau ท่วม/vt [[แผลง/ncn]/NP]/OBJECT เป็น/vt [[ระยะเวลา/ncn]/NP]/TIME

32) [[แบคทีเรีย/ncn ใน/prep น้ำ/ncn]/NP]/AGENT เป็น/vcs [[ตัวการ/ncn]/NP]/OBJECT ให้/ vcau [[น้ำ/ncn]/NP]/EXPERIENCER เน่า/vi เสีย/vi

5.1.4 กริยาเรียงที่มีคำนามหรือนามวลีเป็นหน่วยนามร่วม 4 หน่วย

โครงสร้างของประโยคที่กริยาเรียงมีคำนามหรือนามวลีเป็นหน่วยนามร่วม 4 หน่วยพบทั้งหมด 2 โครงสร้าง ความสัมพันธ์ของกริยาเรียงและหน่วยนามร่วมที่ประกอบด้วย 4 หน่วยนามนี้จะมีลักษณะเช่นเดียวกับ

ความสัมพันธ์ของกริยาเรียงและหน่วยนามร่วมใน 5.1.1, 5.1.2 และ 5.1.3 ซึ่งการปรากฏในโครงสร้าง 4 หน่วยนามร่วม มีลักษณะดังต่อไปนี้

5.1.4.1 โครงสร้าง นามวลี กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี นามวลี

ประโยคที่มีคำนามหรือนามวลีเป็นหน่วยนามร่วม 4 หน่วยที่ปรากฏร่วมกับหน่วยสร้างกริยาเรียงตามรูปแบบนี้พบว่ามีสกรรมกริยาในโครงสร้างกริยาเรียง 2 ชุด ในชุดแรกปรากฏหลังประธาน หากคำกริยาเป็นกริยาที่ต้องการกรรมตรงและกรรมรอง หน่วยนามร่วมที่ตามหลังกริยาเรียงหน่วยแรกจะมีบทบาททางความหมายเป็นการกผู้กระทำ หน่วยนามถัดไปจะมีบทบาททางความหมายเป็นการกผู้ร่วม (COMITATIVE) หรือการกผู้รับประโยชน์ (BENEFACTIVE) ส่วนหน่วยนามร่วมหน่วยที่ 4 จะเป็นส่วนขยาย ซึ่งมีบทบาททางความหมายเป็นการกสถานที่ (LOCATION) การกเวลา (TIME) การกจุดเริ่มต้น (SOURCE) หรือการกจุดมุ่งหมาย (GOAL)

33) ซึ่ง/prel _/blk [[กระทรวง/ncn เกษตรฯ/npn]/NP]/AGENT จะ/prev เร่ง/vt ประชาสัมพันธ์/vt ให้/vt [[ความ/pref1 รู้/vi เกี่ยวกับ/prep ระบบ/ncn การ/pref1 ปลูก/vt ข้าว/ncn]/NP]/OBJECT ให้/vt แก่/prep [[เกษตรกร/ncn]/NP]/BENEFACTIVE _/blk ครอบคลุม/vt ใน/prep [[ทุก/quan พื้นที่/cl]/NP]/LOCATION มาก/adv ยิ่งขึ้น/adv

34) [[ตัวอ่อน/ncn และ/conj ตัวเต็มวัย/ncn]/NP]/AGENT ใช้/vt [[ปาก/ncn]/NP]/OBJECT แทะ/vt ดูด/vt กิน/vt [[น้ำเลี้ยง/ncn]/NP]/OBJECT จาก/prep [[เมล็ด/ncn ข้าว/ncn _/blk ระยะ/ncn เป็น/vcs น้านม/ncn]/NP]/SOURCE

5.1.4.2 โครงสร้าง นามวลี กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี กริยา*

จากคลังข้อมูลพบลักษณะของประโยคที่เป็นเหตุเป็นผล บทบาททางความหมายของหน่วยนามร่วมในลักษณะประโยคจึงเริ่มต้นประโยคด้วยการกจุดเริ่มต้น (SOURCE) กริยามักเป็นกริยาก่อผล ได้แก่คำว่า ทำให้ ก่อให้เกิด เป็นต้น หน่วยนามร่วมที่ปรากฏหลังกริยากลุ่มนี้จะมีบทบาทเป็นการกจุดมุ่งหมาย (GOAL) และโดยปกติคำกริยาก่อผลเหล่านี้มักตามด้วยอนุภาคย จึงปรากฏชุดคำกริยาเรียงตามมา ถ้าหากเป็นสกรรมตามมา หน่วยนามร่วมหลังสกรรมก็จะเป็นการกผู้ถูกกระทำ (OBJECT) จากนั้นจะเป็นส่วนขยาย ซึ่งในประโยคต่อไปนี้มีลักษณะที่ส่วนขยายเป็นส่วนาน ทำให้หน่วยนามร่วมที่ปรากฏเป็นการกผู้ประสบ (EXPERIENCER) ซึ่งในตำแหน่งนี้โดยปกติมักจะพบเป็นการกสถานที่ (LOCATION) การกเวลา (TIME)

35) [[การ/pref1 ที่/prel ผึ้ง/ncn จะ/prev เป็น/vcs ตัว/ncn ช่วย/vt ผสม/vt เกสร/ncn ให้/vt ดอก/ncn ลำไย/ncn _/blk ลิ่นจี่/ncn _/blk]/NP]/SOURCE จะ/prev ทำให้/vcau [[การ/pref1 ดิด/vt ผล/ncn]/NP]/GOAL มี/vt [[ปริมาณ/ncn]/NP]/OBJECT มาก/vi ขึ้น/vpost ทัน/vt [[ตา/ncn]/NP]/EXPERIENCER เห็น/vt

5.1.5 กริยาเรียงที่มีคำนามหรือนามวลีเป็นหน่วยนามร่วม 5 หน่วย

โครงสร้างของประโยคที่กริยาเรียงมีคำนามหรือนามวลีเป็นหน่วยนามร่วม 5 หน่วยพบทั้งหมด 2 โครงสร้าง ความสัมพันธ์ของกริยาเรียงและหน่วยนามร่วมที่ประกอบด้วย 5 หน่วยนามนี้จะมีลักษณะเช่นเดียวกับ ความสัมพันธ์ของกริยาเรียงและหน่วยนามร่วมใน 5.1.1, 5.1.2, 5.1.3 และ 5.1.4 ซึ่งการปรากฏในโครงสร้าง 5 หน่วยนามร่วมมีลักษณะดังต่อไปนี้

5.1.5.1 โครงสร้าง นามวลี กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี นามวลี

5.1.5.2 โครงสร้าง กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี

ประโยคที่มีโครงสร้างนี้ในตำแหน่งประธานของประโยคเป็นลักษณะของการนำหน่วยนามที่เป็นส่วนขยายมาวางไว้ต้นประโยค ทำให้พบเหตุการณ์ขึ้นต้นด้วยการกเวลา (TIME) และกรรมกริยากร ใช้ มักตามด้วย การกเครื่องมือ (INSTRUMENT) ตามด้วยกรรมกริยาที่ต้องการการกผู้ถูกกระทำ (OBJECT) และเมื่อหน่วยสร้างกริยาเรียงปรากฏกรรมกริยาหลายชุด ก็จะทำให้มีการกผู้ถูกกระทำ (OBJECT) และการกผู้ร่วม (COMITATIVE) หรือการกผู้รับประโยชน์ (BENEFACTIVE) ตามมา ดังตัวอย่างประโยคต่อไปนี้

- 36) [[ครั้ง/ncn แรก/adj]/NP]/TIME ลอง/vt ใช้/vt [[แก้ว/ncn พลาสติก/ncn ใส่/adj]/NP]/INSTRUMENT ไป/vi ครอบ/vt [[หัว/ncn น้ำ/ncn เหยียง/vt]/NP]/OBJECT ตอน/prep ให้/vt [[น้ำ/ncn]/NP]/OBJECT [[มังคุด/ncn เล็ก/adj]/NP]/COMITATIVE

5.2 กฎการปรากฏกริยาเรียงกับบทบาททางความหมายของหน่วยนามร่วม เพื่อประยุกต์ใช้ในการประมวลผลภาษาด้วยระบบคอมพิวเตอร์

จากลักษณะการปรากฏกริยาเรียงในโครงสร้างต่าง ๆ ทำให้เรามองเห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างคำกริยาในแต่ละตำแหน่งกับหน่วยนามร่วมที่ปรากฏในประโยค ในหัวข้อนี้จะเป็นการสร้างกฎเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการประมวลผลภาษาไทยสำหรับคอมพิวเตอร์

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคำกริยากับหน่วยนามร่วมที่กล่าวมาแล้วในหัวข้อ 5.1 สามารถนำมาสร้างเป็นกฎได้ดังนี้

5.2.1 กริยาเรียงที่มีคำนามหรือนามวลีเป็นหน่วยนามร่วม 1 หน่วย

1. นามวลี กริยา*

โครงสร้างนี้สามารถแสดงเป็นกฎได้ดังนี้

NP1=[AGENT, INSTRUMENT, OBJECT, EXPERIENCER, LOCATION, SOURCE, GOAL, TIME]

(.?.)(vt|vi|vcau|vcs)(.?.)

หมายความว่า ประโยคประกอบด้วยนามวลีที่เป็นหน่วยนามร่วมปรากฏในตำแหน่งประธานของประโยค และอยู่หน้ากริยาตามโครงสร้าง นามวลี กริยา* สามารถมีบทบาททางความหมายเป็นการก AGENT, INSTRUMENT, OBJECT, EXPERIENCER, LOCATION, SOURCE, GOAL, TIME ตามด้วยกริยาตัวใดก็ได้ ที่มีชนิดของคำเป็น vt|vi|vcau|vcs อย่างน้อย 2 ตัว

2. กริยา* นามวลี

โครงสร้างนี้สามารถแสดงเป็นกฎได้ดังนี้

(.?.)(vt|vi|vcau|vcs)(.?.) NP1=[OBJECT]

หมายความว่า ประโยคขึ้นต้นด้วยกริยาวลีที่เป็นโครงสร้างกริยาเรียงและมีนามวลีที่เป็นหน่วยนามร่วมในตำแหน่งกรรมอยู่หลังกริยา โดยหน่วยนามร่วมมีบทบาททางความหมายเป็นการก OBJECT

3. กริยา* นามวลี กริยา*

โครงสร้างนี้สามารถแสดงเป็นกฎได้ดังนี้

(.?.)(vt|vi|vcau|vcs)(.?.) NP1=[OBJECT] (.?.)(vt|vi|vcau|vcs)(.?.)

หมายความว่า ประโยชน์ต้นด้วยกริยาลีซึ่งมีนามวลีที่เป็นหน่วยนามร่วมในตำแหน่งกรรมอยู่หลังกริยา โดยหน่วยนามร่วมมีบทบาททางความหมายเป็นการก OBJECT และมีกริยาตามหลังหน่วยนามร่วมอีกคำหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งคำก็ได้

(.*) (vt|vi|vcau|vcs) (.*?) NP1=[OBJECT] (.*?) (vt|vi|vcau|vcs) (.*?) (NP2=∅ [OBJECT])

หมายความว่า ประโยชน์ต้นด้วยกริยาลีซึ่งมีนามวลีที่เป็นหน่วยนามร่วมในตำแหน่งกรรมอยู่หลังกริยาและมีกริยาตามหลังหน่วยนามร่วมอีกคำหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งคำก็ได้ โดยหน่วยนามร่วมมีบทบาททางความหมายเป็นการก OBJECT และมีกรรมกริยาตามหลัง แต่หน่วยนามร่วมไม่ได้ร่วมเหตุการณ์กับกริยาคำหลัง หน่วยนามร่วมของกริยาคำหลังถูกละไป

(.*) (vt|vi|vcau|vcs) (.*?) NP1=[OBJECT] (NP2=∅ [AGENT]) (.*?) (vt|vi|vcau|vcs) (.*?)

หมายความว่า ประโยชน์ต้นด้วยกริยาลีซึ่งมีนามวลีที่เป็นหน่วยนามร่วมในตำแหน่งกรรมอยู่หลังกริยาและมีกริยาตามหลังหน่วยนามร่วมอีกคำหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งคำก็ได้ โดยหน่วยนามร่วมมีบทบาททางความหมายเป็นการก OBJECT และเป็นหน่วยนามร่วมที่ร่วมเหตุการณ์กับกริยาคำหลัง โดยมีบทบาทเป็นการกผู้กระทำ (AGENT) ให้กริยาคำหลัง

5.2.2 กริยาเรียงที่มีคำนามหรือนามวลีเป็นหน่วยนามร่วม 2 หน่วย

1. กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี

โครงสร้างนี้สามารถแสดงเป็นกฎได้ 2 ลักษณะดังนี้

(.*) (vt|vi|vcau|vcs) (.*?) NP1=[OBJECT] (.*?) (vt|vi|vcau|vcs) (.*?) NP2=[OBJECT]

หมายความว่า ประโยชน์ต้นด้วยกริยาลีซึ่งมีนามวลีที่เป็นหน่วยนามร่วมในตำแหน่งกรรมซึ่งเป็นหน่วยนามร่วมตัวที่ 1 อยู่หลังกริยา โดยหน่วยนามร่วมนี้มีบทบาททางความหมายเป็นการก OBJECT และมีกริยาตามหลังหน่วยนามร่วมนี้อีกคำหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งคำก็ได้ โดยกริยาหลังปรากฏร่วมกับหน่วยนามร่วมที่ 2 มีบทบาททางความหมายเป็นการก OBJECT

(.*) (vt|vi|vcau|vcs) (.*?) NP1=[OBJECT] (.*?) (vt|vi|vcau|vcs) (.*?) NP2=[SOURCE]

หมายความว่า ประโยชน์ต้นด้วยกริยาลีซึ่งมีนามวลีที่เป็นหน่วยนามร่วมในตำแหน่งกรรมซึ่งเป็นหน่วยนามร่วมตัวที่ 1 อยู่หลังกริยา โดยหน่วยนามร่วมนี้มีบทบาททางความหมายเป็นการก OBJECT และมีกริยาตามหลังหน่วยนามร่วมนี้อีกคำหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งคำก็ได้ โดยกริยาหลังปรากฏร่วมกับหน่วยนามร่วมที่ 2 มีบทบาททางความหมายเป็นการก SOURCE

2. นามวลี กริยา* นามวลี

โครงสร้างนี้สามารถแสดงเป็นกฎได้ดังนี้

NP1=[AGENT, INSTRUMENT, OBJECT, EXPERIENCER, LOCATION, SOURCE, GOAL, TIME]

(.*) (vt|vi|vcau|vcs) (.*?) NP2=[OBJECT, GOAL, TIME, SOURCE]

หมายความว่า ประโยคประกอบด้วยนามวลีที่เป็นหน่วยนามร่วมปรากฏตัวที่ 1 ในตำแหน่งประธานของประโยคและอยู่หน้ากริยา มีบทบาททางความหมายเป็นการก AGENT, INSTRUMENT, OBJECT, EXPERIENCER, LOCATION, SOURCE, GOAL, TIME ตามด้วยกริยาตัวใดก็ได้ที่มีชนิดของคำเป็น vt|vi|vcau|vcs อย่างน้อย 2 ตัว และมีหน่วยนามร่วมตัวที่ 2 ในตำแหน่งกรรม โดยหน่วยนามร่วมนี้มีบทบาททางความหมายเป็นการก OBJECT, GOAL, TIME หรือ SOURCE ก็ได้

3. นามวลี กริยา* นามวลี กริยา*

โครงสร้างนี้สามารถแสดงเป็นกฎได้ดังนี้

NP1=[AGENT, INSTRUMENT, OBJECT, EXPERIENCER, LOCATION, SOURCE, GOAL, TIME]
(.*)(vt|vi|vcau|vcs)(.?) NP2=[OBJECT] (.*)(vt|vi|vcau|vcs)(.?)

หมายความว่า ประโยคประกอบด้วยนามวลีที่เป็นหน่วยนามร่วมปรากฏตัวที่ 1 ในตำแหน่งประธานของประโยคและอยู่หน้ากริยา โดยมีบทบาททางความหมายเป็นการก AGENT, INSTRUMENT, OBJECT, EXPERIENCER, LOCATION, SOURCE, GOAL, TIME ตามด้วยกริยาตัวใดก็ได้ที่มีชนิดของคำเป็น vt|vi|vcau|vcs อย่างน้อย 1 ตัว และมีหน่วยนามร่วมตัวที่ 2 ในตำแหน่งกรรม โดยหน่วยนามร่วมนี้มีบทบาททางความหมายเป็นการก OBJECT และมีกริยาตามหลังหน่วยนามร่วมตัวที่ 2 อีกหนึ่งคำหรือมากกว่าหนึ่งคำก็ได้

5.2.3 กริยาเรียงที่มีคำนามหรือนามวลีเป็นหน่วยนามร่วม 3 หน่วย

1. นามวลี กริยา* นามวลี นามวลี

โครงสร้างนี้สามารถแสดงเป็นกฎได้ดังนี้

NP1=[AGENT, INSTRUMENT, OBJECT, EXPERIENCER, LOCATION, SOURCE, GOAL, TIME]
(.*)(vt|vi|vcau|vcs)(.?) NP2=[OBJECT] NP3=[COMITATIVE, BENEFACTIVE]

หมายความว่า ประโยคประกอบด้วยนามวลีที่เป็นหน่วยนามร่วมตัวที่ 1 ปรากฏในตำแหน่งประธานของประโยคและอยู่หน้ากริยา โดยมีบทบาททางความหมายเป็นการก AGENT, INSTRUMENT, OBJECT, EXPERIENCER, LOCATION, SOURCE, GOAL, TIME ตามด้วยกริยาตัวใดก็ได้ที่มีชนิดของคำเป็น vt|vi|vcau|vcs อย่างน้อย 1 ตัว และมีหน่วยนามร่วมตัวที่ 2 ในตำแหน่งกรรม โดยหน่วยนามร่วมนี้มีบทบาททางความหมายเป็นการก OBJECT และตามด้วยหน่วยนามร่วมตัวที่ 3 ในตำแหน่งกรรมรอง โดยหน่วยนามร่วมนี้มีบทบาททางความหมายเป็นการก COMITATIVE หรือ BENEFACTIVE

2. นามวลี กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี

โครงสร้างนี้สามารถแสดงเป็นกฎได้ดังนี้

NP1=[AGENT, INSTRUMENT, OBJECT, EXPERIENCER, LOCATION, SOURCE, GOAL, TIME]
(.*)(vt|vi|vcau|vcs)(.?) NP2=[OBJECT] (.*)(vt|vi|vcau|vcs)(.?) NP3=[OBJECT, BENEFECTIVE, GOAL, TIME, SOURCE]

หมายความว่า ประโยคประกอบด้วยนามวลีที่เป็นหน่วยนามร่วมตัวที่ 1 ปรากฏในตำแหน่งประธานของประโยคและอยู่หน้ากริยา โดยมีบทบาททางความหมายเป็นการก AGENT, INSTRUMENT, OBJECT, EXPERIENCER, LOCATION, SOURCE, GOAL, TIME ตามด้วยกริยาตัวใดก็ได้ที่มีชนิดของคำเป็น vt|vi|vcau|vcs อย่างน้อย 1 ตัว และมีหน่วยนามร่วมตัวที่ 2 ในตำแหน่งกรรม โดยหน่วยนามร่วมนี้มีบทบาททางความหมายเป็นการก OBJECT และมีกริยาตามหลังหน่วยนามร่วมอีกคำหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งคำก็ได้ ตามด้วยหน่วยนามร่วมตัวที่ 3 ในตำแหน่งกรรมรอง โดยหน่วยนามร่วมนี้มีบทบาททางความหมายเป็นการก OBJECT, BENEFECTIVE, GOAL, TIME หรือ SOURCE ก็ได้

3. นามวลี กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี กริยา*

โครงสร้างนี้สามารถแสดงเป็นกฎได้ดังนี้

NP1=[AGENT, INSTRUMENT, OBJECT, EXPERIENCER, LOCATION, SOURCE, GOAL, TIME]
(. *?)(vt|vi|vcau|vcs)(. *?) NP2=[OBJECT] (. *?)(vt|vi|vcau|vcs)(. *?) NP3=[OBJECT, BENEFECTIVE, GOAL,
TIME, SOURCE] (. *?)(vt|vi|vcau|vcs)(. *?)

หมายความว่า ประโยคประกอบด้วยนามวลีที่เป็นหน่วยนามร่วมตัวที่ 1 ปรากฏในตำแหน่งประธานของประโยคและอยู่หน้ากริยา โดยมีบทบาททางความหมายเป็นการก AGENT, INSTRUMENT, OBJECT, EXPERIENCER, LOCATION, SOURCE, GOAL, TIME ตามด้วยกริยาตัวใดก็ได้ที่มีชนิดของคำเป็น vt|vi|vcau|vcs อย่างน้อย 1 ตัว และมีหน่วยนามร่วมตัวที่ 2 ในตำแหน่งกรรม โดยหน่วยนามร่วมนี้มีบทบาททางความหมายเป็นการก OBJECT และมีกริยาตามหลังหน่วยนามร่วมอีกคำหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งคำก็ได้ ตามด้วยหน่วยนามร่วมตัวที่ 3 ในตำแหน่งกรรมรอง โดยหน่วยนามร่วมนี้มีบทบาททางความหมายเป็นการก OBJECT, BENEFECTIVE, GOAL, TIME หรือ SOURCE ก็ได้ ตามด้วยกริยาตัวใดก็ได้ที่มีชนิดของคำเป็น vt|vi|vcau|vcs อย่างน้อย 1 ตัว

4. กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี

โครงสร้างนี้สามารถแสดงเป็นกฎได้ดังนี้

(. *?)(vt|vi|vcau|vcs)(. *?) NP1=[OBJECT] (. *?)(vt|vi|vcau|vcs)(. *?) NP2=[OBJECT, COMITATIVE, BENEFECTIVE, GOAL, TIME, SOURCE] (. *?)(vt|vi|vcau|vcs)(. *?) NP3=[OBJECT, COMITATIVE, BENEFECTIVE, GOAL, TIME, SOURCE]

หมายความว่า ประโยคขึ้นต้นด้วยกริยาวลีซึ่งมีนามวลีที่เป็นหน่วยนามร่วมตัวที่ 1 ปรากฏในตำแหน่งกรรม อยู่หลังกริยา โดยหน่วยนามร่วมนี้มีบทบาททางความหมายเป็นการก OBJECT และมีกริยาตามหลังหน่วยนามร่วมนี้อีกคำหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งคำก็ได้ และมีหน่วยนามร่วมตัวที่ 2 ในตำแหน่งกรรมหรือส่วนขยายของกริยาตัวที่ 2 โดยหน่วยนามร่วมนี้มีบทบาททางความหมายเป็นการก OBJECT, COMITATIVE, BENEFECTIVE, GOAL, TIME, SOURCE และมีกริยาตามหลังหน่วยนามร่วมตัวที่ 2 อีกคำหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งคำก็ได้ ตามด้วยหน่วยนามร่วมตัวที่ 3 ในตำแหน่งกรรมหรือส่วนขยายของกริยาตัวที่ 3 โดยหน่วยนามร่วมนี้มีบทบาททางความหมายเป็นการก OBJECT, BENEFECTIVE, GOAL, TIME หรือ SOURCE ก็ได้

5.2.4 กริยาเรียงที่มีคำนามหรือนามวลีเป็นหน่วยนามร่วม 4 หน่วย

1. โครงสร้าง นามวลี กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี นามวลี

โครงสร้างนี้สามารถแสดงเป็นกฎได้ดังนี้

NP1=[AGENT, INSTRUMENT, OBJECT, EXPERIENCER, LOCATION, SOURCE, GOAL, TIME]
(. *?)(vt|vi|vcau|vcs)(. *?) NP2=[OBJECT] (. *?)(vt|vi|vcau|vcs)(. *?) NP3=[OBJECT] NP4=[COMITATIVE, BENEFECTIVE]

หมายความว่า ประโยคประกอบด้วยนามวลีที่เป็นหน่วยนามร่วมตัวที่ 1 ปรากฏในตำแหน่งประธานของประโยคและอยู่หน้ากริยา โดยมีบทบาททางความหมายเป็นการก AGENT, INSTRUMENT, OBJECT, EXPERIENCER, LOCATION, SOURCE, GOAL, TIME ตามด้วยกริยาตัวใดก็ได้ที่มีชนิดของคำเป็น vt|vi|vcau|vcs อย่างน้อย 1 ตัว และมีหน่วยนามร่วมตัวที่ 2 ในตำแหน่งกรรม โดยหน่วยนามร่วมนี้มีบทบาททางความหมายเป็นการก OBJECT และมีกริยาตามหลังหน่วยนามร่วมตัวที่ 2 อีกคำหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งคำก็ได้ ตามด้วยหน่วยนามร่วมตัวที่ 3 ในตำแหน่งกรรมหรือส่วนขยายของกริยาตัวที่ 3 โดยหน่วยนามร่วมนี้มีบทบาททางความหมายเป็นการก OBJECT, BENEFECTIVE, GOAL, TIME หรือ SOURCE ก็ได้ และตามด้วยหน่วยนามร่วม

ตัวที่ 4 ในตำแหน่งกรรมรอง โดยหน่วยนามร่วมนี้นี้มีบทบาททางความหมายเป็นการก COMITATIVE หรือ BENEFACTIVE

2. โครงสร้าง นามวลี กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี กริยา*

โครงสร้างนี้สามารถแสดงเป็นกฎได้ดังนี้

NP1=[AGENT, INSTRUMENT, OBJECT, EXPERIENCER, LOCATION, SOURCE, GOAL, TIME]
(.??)(vt|vi|vcau|vcs)(.??) NP2=[OBJECT] (.??)(vt|vi|vcau|vcs)(.??) NP3=[OBJECT, BENEFECTIVE, GOAL, TIME, SOURCE] (.??)(vt|vi|vcau|vcs)(.??) NP4=[OBJECT, BENEFECTIVE, GOAL, TIME, SOURCE]

หมายความว่า ประโยคประกอบด้วยนามวลีที่เป็นหน่วยนามร่วมตัวที่ 1 ปรากฏในตำแหน่งประธานของประโยคและอยู่หน้ากริยา โดยมีบทบาททางความหมายเป็นการก AGENT, INSTRUMENT, OBJECT, EXPERIENCER, LOCATION, SOURCE, GOAL, TIME ตามด้วยกริยาตัวใดก็ได้ที่มีชนิดของคำเป็น vt|vi|vcau|vcs อย่างน้อย 1 ตัว และมีหน่วยนามร่วมตัวที่ 2 ในตำแหน่งกรรม โดยหน่วยนามร่วมนี้นี้มีบทบาททางความหมายเป็นการก OBJECT และมีกริยาตามหลังหน่วยนามร่วมตัวที่ 2 อีกคำหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งคำก็ได้ ตามด้วยหน่วยนามร่วมตัวที่ 3 ในตำแหน่งกรรมหรือส่วนขยายของกริยาตัวที่ 3 โดยหน่วยนามร่วมนี้นี้มีบทบาททางความหมายเป็นการก OBJECT, BENEFECTIVE, GOAL, TIME หรือ SOURCE ก็ได้ ตามด้วยหน่วยนามร่วมตัวที่ 4 ในตำแหน่งกรรมหรือส่วนขยายของกริยาตัวที่ 4 โดยหน่วยนามร่วมนี้นี้มีบทบาททางความหมายเป็นการก OBJECT, BENEFECTIVE, GOAL, TIME หรือ SOURCE ตามด้วยกริยาตัวใดก็ได้ที่มีชนิดของคำเป็น vt|vi|vcau|vcs อย่างน้อย 1 ตัว

5.2.5 กริยาเรียงที่มีคำนามหรือนามวลีเป็นหน่วยนามร่วม 5 หน่วย

1. โครงสร้าง นามวลี กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี นามวลี

โครงสร้างนี้สามารถแสดงเป็นกฎได้ดังนี้

NP1=[AGENT, INSTRUMENT, OBJECT, EXPERIENCER, LOCATION, SOURCE, GOAL, TIME]
(.??)(vt|vi|vcau|vcs)(.??) NP2=[OBJECT] (.??)(vt|vi|vcau|vcs)(.??) NP3=[OBJECT, BENEFECTIVE, GOAL, TIME, SOURCE] (.??)(vt|vi|vcau|vcs)(.??) NP4=[OBJECT, BENEFECTIVE, GOAL, TIME, SOURCE]
(.??)(vt|vi|vcau|vcs)(.??) NP5=[OBJECT, BENEFECTIVE, GOAL, TIME, SOURCE]

หมายความว่า ประโยคประกอบด้วยนามวลีที่เป็นหน่วยนามร่วมตัวที่ 1 ปรากฏในตำแหน่งประธานของประโยคและอยู่หน้ากริยา โดยมีบทบาททางความหมายเป็นการก AGENT, INSTRUMENT, OBJECT, EXPERIENCER, LOCATION, SOURCE, GOAL, TIME ตามด้วยกริยาตัวใดก็ได้ที่มีชนิดของคำเป็น vt|vi|vcau|vcs อย่างน้อย 1 ตัว และมีหน่วยนามร่วมตัวที่ 2 ในตำแหน่งกรรม โดยหน่วยนามร่วมนี้นี้มีบทบาททางความหมายเป็นการก OBJECT และมีกริยาตามหลังหน่วยนามร่วมตัวที่ 2 อีกคำหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งคำก็ได้ ตามด้วยหน่วยนามร่วมตัวที่ 3 ในตำแหน่งกรรมหรือส่วนขยายของกริยาตัวที่ 2 โดยหน่วยนามร่วมนี้นี้มีบทบาททางความหมายเป็นการก OBJECT, BENEFECTIVE, GOAL, TIME หรือ SOURCE ก็ได้ ตามด้วยหน่วยนามร่วมตัวที่ 4 ในตำแหน่งกรรมหรือส่วนขยายของกริยาตัวที่ 3 โดยหน่วยนามร่วมนี้นี้มีบทบาททางความหมายเป็นการก OBJECT, BENEFECTIVE, GOAL, TIME หรือ SOURCE ตามด้วยหน่วยนามร่วมตัวที่ 5 ในตำแหน่งกรรมรอง โดยหน่วยนามร่วมนี้นี้มีบทบาททางความหมายเป็นการก COMITATIVE หรือ BENEFACTIVE

2. โครงสร้าง กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี

โครงสร้างนี้สามารถแสดงเป็นกฎได้ดังนี้

(.*) (vt|vi|vcau|vcs) (.*?) NP1=[OBJECT] (.*?) (vt|vi|vcau|vcs) (.*?) NP2=[OBJECT, COMITATIVE, BENEFECTIVE, GOAL, TIME, SOURCE] (.*?) (vt|vi|vcau|vcs) (.*?) NP3=[OBJECT, COMITATIVE, BENEFECTIVE, GOAL, TIME, SOURCE] (.*?) (vt|vi|vcau|vcs) (.*?) NP4=[OBJECT, BENEFECTIVE, GOAL, TIME, SOURCE] (.*?) (vt|vi|vcau|vcs) (.*?) NP5=[OBJECT, BENEFECTIVE, GOAL, TIME, SOURCE]

หมายความว่า ประโยคขึ้นต้นด้วยกริยาวลีซึ่งมีนามวลีที่เป็นหน่วยนามร่วมตัวที่ 1 ปรากฏในตำแหน่งกรรม อยู่หลังกริยาตัวที่ 1 โดยหน่วยนามร่วมนี้มีบทบาททางความหมายเป็นการก OBJECT และมีกริยาตามหลัง หน่วยนามร่วมนี้อีกคำหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งคำก็ได้ โดยกริยาหลังปรากฏร่วมกับหน่วยนามร่วมที่ 2 มีบทบาททางความหมายเป็นการก OBJECT, COMITATIVE, BENEFECTIVE, GOAL, TIME, SOURCE และมีกริยาตัวที่ 3 ตามหลังหน่วยนามร่วมนี้อีกคำหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งคำก็ได้ ตามด้วยหน่วยนามร่วมตัวที่ 3 ในตำแหน่งกรรมหรือส่วนขยายของกริยาตัวที่ 3 โดยหน่วยนามร่วมนี้มีบทบาททางความหมายเป็นการก OBJECT, BENEFECTIVE, GOAL, TIME หรือ SOURCE ก็ได้ ตามด้วยกริยาตัวที่ 4 และตามด้วยหน่วยนามร่วมตัวที่ 4 ในตำแหน่งกรรมหรือส่วนขยายของกริยาตัวที่ 4 โดยหน่วยนามร่วมนี้มีบทบาททางความหมายเป็นการก OBJECT, BENEFECTIVE, GOAL, TIME หรือ SOURCE ตามด้วยกริยาตัวที่ 5 และตามด้วยหน่วยนามร่วมตัวที่ 5 ในตำแหน่งกรรมหรือส่วนขยายของกริยาตัวที่ 5 โดยหน่วยนามร่วมนี้มีบทบาททางความหมายเป็นการก OBJECT, BENEFECTIVE, GOAL, TIME หรือ SOURCE ก็ได้

ผลการวิจัยที่สร้างเป็นกฎนี้สามารถนำไปใช้ในการประมวลผลภาษาด้วยคอมพิวเตอร์ได้ เช่น ระบบการแปลภาษาอัตโนมัติ ระบบการสกัดข้อความอัตโนมัติ หรือแม้กระทั่งการนำไปใช้ในการหาความสัมพันธ์ของคำในประโยคด้วยคอมพิวเตอร์ หากมีการนำไปใช้ประโยชน์ในแง่มุมดังกล่าวจริงจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่งทั้งในด้านภาษาศาสตร์และด้านการประมวลผลภาษาธรรมชาติ

6. สรุปและอภิปรายผล

6.1 สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของกริยาเรียงกับบทบาททางความหมายของหน่วยนามร่วมโดยอิงทฤษฎีไวยากรณ์การกและเพื่อสร้างกฎการปรากฏกริยาเรียงกับบทบาททางความหมายของหน่วยนามร่วมเพื่อประยุกต์ใช้ในการประมวลผลภาษาด้วยระบบคอมพิวเตอร์ โดยวิเคราะห์จากประโยคจำนวน 4,000 ประโยค ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบการปรากฏรูปแบบโครงสร้างกริยาเรียง 14 รูปแบบ ได้แก่

1. นามวลี กริยา*
2. กริยา* นามวลี
3. กริยา* นามวลี กริยา*
4. กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี

5. นามวลี กริยา* นามวลี
6. นามวลี กริยา* นามวลี กริยา*
7. นามวลี กริยา* นามวลี นามวลี
8. นามวลี กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี
9. นามวลี กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี กริยา*
10. กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี
11. โครงสร้าง นามวลี กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี นามวลี
12. โครงสร้าง นามวลี กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี กริยา*
13. โครงสร้าง นามวลี กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี นามวลี
14. โครงสร้าง กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี กริยา* นามวลี

และสามารถนำไปสร้างกฎได้ 17 กฎ ได้แก่

1. NP1=[AGENT, INSTRUMENT, OBJECT, EXPERIENCER, LOCATION, SOURCE, GOAL, TIME] (.*?)(vt|vi|vcau|vcs)(.*?)
2. (.*?)(vt|vi|vcau|vcs)(.*?) NP1=[OBJECT]
3. (.*?)(vt|vi|vcau|vcs)(.*?) NP1=[OBJECT] (.*?)(vt|vi|vcau|vcs)(.*?)
4. (.*?)(vt|vi|vcau|vcs)(.*?) NP1=[OBJECT] (.*?)(vt|vi|vcau|vcs)(.*?) (NP2= $\emptyset$ [OBJECT])
5. (.*?)(vt|vi|vcau|vcs)(.*?) NP1=[OBJECT] (NP2= $\emptyset$ [AGENT]) (.*?)(vt|vi|vcau|vcs)(.*?)
6. (.*?)(vt|vi|vcau|vcs)(.*?) NP1=[OBJECT] (.*?)(vt|vi|vcau|vcs)(.*?) NP2=[OBJECT]
7. (.*?)(vt|vi|vcau|vcs)(.*?) NP1=[OBJECT] (.*?)(vt|vi|vcau|vcs)(.*?) NP2=[SOURCE]
8. NP1=[AGENT, INSTRUMENT, OBJECT, EXPERIENCER, LOCATION, SOURCE, GOAL, TIME] (.*?)(vt|vi|vcau|vcs)(.*?) NP2=[OBJECT, GOAL, TIME, SOURCE]
9. NP1=[AGENT, INSTRUMENT, OBJECT, EXPERIENCER, LOCATION, SOURCE, GOAL, TIME] (.*?)(vt|vi|vcau|vcs)(.*?) NP2=[OBJECT] (.*?)(vt|vi|vcau|vcs)(.*?)
10. NP1=[AGENT, INSTRUMENT, OBJECT, EXPERIENCER, LOCATION, SOURCE, GOAL, TIME] (.*?)(vt|vi|vcau|vcs)(.*?) NP2=[OBJECT] NP3=[COMITATIVE, BENEFECTIVE]
11. NP1=[AGENT, INSTRUMENT, OBJECT, EXPERIENCER, LOCATION, SOURCE, GOAL, TIME] (.*?)(vt|vi|vcau|vcs)(.*?) NP2=[OBJECT] (.*?)(vt|vi|vcau|vcs)(.*?) NP3=[OBJECT, BENEFECTIVE, GOAL, TIME, SOURCE]
12. NP1=[AGENT, INSTRUMENT, OBJECT, EXPERIENCER, LOCATION, SOURCE, GOAL, TIME] (.*?)(vt|vi|vcau|vcs)(.*?) NP2=[OBJECT] (.*?)(vt|vi|vcau|vcs)(.*?) NP3=[OBJECT, BENEFECTIVE, GOAL, TIME, SOURCE] (.*?)(vt|vi|vcau|vcs)(.*?)
13. (.*?)(vt|vi|vcau|vcs)(.*?) NP1=[OBJECT] (.*?)(vt|vi|vcau|vcs)(.*?) NP2=[OBJECT, COMITATIVE, BENEFECTIVE, GOAL, TIME, SOURCE] (.*?)(vt|vi|vcau|vcs)(.*?) NP3=[OBJECT, COMITATIVE, BENEFECTIVE, GOAL, TIME, SOURCE]

14. NP1=[AGENT, INSTRUMENT, OBJECT, EXPERIENCER, LOCATION, SOURCE, GOAL, TIME] (.*?)(vt|vi|vcau|vcs)(.*?) NP2=[OBJECT] (.*?)(vt|vi|vcau|vcs)(.*?) NP3=[OBJECT] NP4=[COMITATIVE, BENEFECTIVE]
15. NP1=[AGENT, INSTRUMENT, OBJECT, EXPERIENCER, LOCATION, SOURCE, GOAL, TIME] (.*?)(vt|vi|vcau|vcs)(.*?) NP2=[OBJECT] (.*?)(vt|vi|vcau|vcs)(.*?) NP3=[OBJECT, BENEFECTIVE, GOAL, TIME, SOURCE] (.*?)(vt|vi|vcau|vcs)(.*?) NP4=[OBJECT, BENEFECTIVE, GOAL, TIME, SOURCE]
16. NP1=[AGENT, INSTRUMENT, OBJECT, EXPERIENCER, LOCATION, SOURCE, GOAL, TIME] (.*?)(vt|vi|vcau|vcs)(.*?) NP2=[OBJECT] (.*?)(vt|vi|vcau|vcs)(.*?) NP3=[OBJECT, BENEFECTIVE, GOAL, TIME, SOURCE] (.*?)(vt|vi|vcau|vcs)(.*?) NP4=[OBJECT, BENEFECTIVE, GOAL, TIME, SOURCE] (.*?)(vt|vi|vcau|vcs)(.*?) NP5=[OBJECT, BENEFECTIVE, GOAL, TIME, SOURCE]
17. (.*?)(vt|vi|vcau|vcs)(.*?) NP1=[OBJECT] (.*?)(vt|vi|vcau|vcs)(.*?) NP2=[OBJECT, COMITATIVE, BENEFECTIVE, GOAL, TIME, SOURCE] (.*?)(vt|vi|vcau|vcs)(.*?) NP3=[OBJECT ,COMITATIVE, BENEFECTIVE, GOAL, TIME, SOURCE] (.*?)(vt|vi|vcau|vcs)(.*?) NP4=[OBJECT, BENEFECTIVE, GOAL, TIME, SOURCE] (.*?)(vt|vi|vcau|vcs)(.*?) NP5=[OBJECT, BENEFECTIVE, GOAL, TIME, SOURCE]

6.2 การอภิปรายผล

งานวิจัยนี้พบข้อสังเกตในเรื่องความสัมพันธ์ทางความหมายของคำกริยาเรียงกับบทบาททางความหมายของหน่วยนามร่วมอย่างเด่นชัดและยังคงมีประเด็นที่น่าศึกษาอย่างละเอียด โดยเฉพาะเรื่องของคำกริยาบางคำ เช่น กริยาที่ต้องการส่วนเติมเต็ม “เป็น” กริยา “ให้” เป็นต้น

ในส่วนของการใช้ทฤษฎีไวยากรณ์การก (Case Grammar) ของฟิลมอร์ (Fillmore, 1968; 1971) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ไวยากรณ์ของประโยค ถึงแม้ว่าในระยะหลังจะได้รับความนิยมลดลง แต่ในงานวิจัยทางการประมวลผลภาษาธรรมชาติ ไวยากรณ์การกยังคงเป็นรากฐานในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางความหมายของคำ โดยมีการต่อยอดทฤษฎีไวยากรณ์การกของฟิลมอร์ เป็นโครงการ FrameNet¹ (Online, August 2022) (Baker, 2012) ซึ่งเป็นงานวิจัยที่สร้างฐานข้อมูลคำศัพท์โดยใช้แนวคิดเรื่อง Frame Semantics ซึ่งมองว่าไวยากรณ์ของภาษามีความเป็นสากล เป็นแนวคิดที่จุดประกายงานวิจัยด้านการประมวลผลภาษาธรรมชาติเป็นจำนวนมาก ดังเห็นได้จากการที่นักวิจัยดาวน์โหลดฐานข้อมูล FrameNet ไปใช้ประโยชน์มากถึง 2,763 คน² จากทั่วโลก โดยนำฐานข้อมูลไปใช้ในงานต่างๆ เช่น การแก้ปัญหาความกำกวมเกี่ยวกับความหมายของคำ (word sense disambiguation) การเข้าใจเหตุการณ์ (event understanding) การวิเคราะห์วาทกรรม การสกัดข้อมูลอัตโนมัติ (information extraction) ความหมายเชิงภาษาศาสตร์และโครงสร้างมโนทัศน์ (Linguistic Meaning and Conceptual Structure) การวิเคราะห์อุปลักษณ์ เป็นต้น อย่างไรก็ตามการสร้างเฟรมก็ยังมีข้อจำกัดเรื่อง

¹ <http://framenet.icsi.berkeley.edu/> available on August 2022

² http://framenet.icsi.berkeley.edu/framenet_users available on August 2022

ความครอบคลุมภาษา เนื่องจากการทำงานต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาศาสตร์เท่านั้น ปัจจุบันโครงการ FrameNet ยังคงมีความพยายามในการสร้างและขยายเฟรมโดยการวิเคราะห์เฟรมด้วยระบบอัตโนมัติ (Ruppenhofer et al., 2017)

7. กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยเรื่องนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์กริยาเรียงตามทฤษฎีไวยากรณ์การก (Serial verbs analysis according to case grammar theory) ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ 2557

รายการอ้างอิง

- กึ่งกาญจน์ เทพกาญจนา. (2549). หน่วยสร้างกริยาเรียงต้นแบบในภาษาไทย. ใน อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (บ.ก.), หน่วยสร้างที่มีข้อขัดแย้งในไวยากรณ์ไทย (น. 66-173). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉะอ้อน หาระบุตร. (2528). การศึกษาความสัมพันธ์ของคำกริยา 2 คำที่เรียงกันในประโยคภาษาไทย. *ภาษา*, 2(2), 68-75.
- ปิ่นอนงค์ อำปะละ, และสิริมาศ แก้วกันทา. (2539). หน่วยสร้างกริยาเรียงในวรรณกรรมคร่าวขอ. *มนุษยศาสตร์สาร*, 20(3), 75-96.
- พีรพัฒน์ ยางกลาง. (2546). พัฒนาการของหน่วยสร้างกริยาเรียงในเรื่องเล่าของเด็กไทย (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ยาใจ ชูวิชา. (2536). ความเป็นประโยคของหน่วยสร้างกริยาเรียงในภาษาไทย (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สุรชาติพย์ เหมือนใจ. (2554). หน่วยสร้างแสดงเหตุการณ์ 3 หน่วยร่วมในภาษาไทย (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สุรสา สุขก้อน. (2547). การจำแนกประเภทโครงสร้างกริยาเรียงในภาษาไทย (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ปทุมธานี.
- อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา. (2555). ชุดกริยาในภาษาไทย: กริยาเรียงหรืออื่นใด?. *ภาษาและวัฒนธรรม*, 2(2), 35-66.
- Baker, C. F. (2012). FrameNet, current collaborations and future goals. *Language Resources and Evaluation*, 46(2), 269-286.
- Diller, A. V. N. (2006). Thai serial verbs: Cohesion and culture. In A. Y. Aikhenvald & R. M. W. Dixon (Eds.), *Serial Verb Constructions: A Cross-linguistic Typology* (pp. 160-177). Oxford & New York: Oxford University Press.
- Fillmore, C. J. (1968). The case for case. In E. Bach & R. T. Harms (Eds.), *Universals in linguistic theory* (pp. 1-25). New York: Holt, Rinehart & Winston.
- Fillmore, C. J. (1971). Some problems for case grammar. In R. J. O'Brien (Ed.), *Report of the twenty-second annual round table meeting on linguistics and language study* (pp. 35-56). Washington, D.C.: Georgetown University Press.

- FrameNet. (2022). Retrieved from https://framenet.icsi.berkeley.edu/fndrupal/framenet_users.
- Kawtrakul, A., et al. (1997). Automatic Thai unknown word recognition. In *Natural Language Processing Pacific Rim Symposium* (pp. 341-348). Bangkok National Electronics and Computer Technology Centre.
- Krittayaworakul, P. (2010). *Translation of Thai serial verb constructions into English: A case study of Ubon Ratchathani University students* (An Independent Study for the Degree of Master of Arts). Ubon Ratchathani University, Ubon Ratchathani.
- Muansuwan N. (2001). Directional serial verb constructions in Thai. In D. Flickinger & A. Kathol (Eds.), *Proceedings of the 7th international HPSG conference, UC Berkeley (22-23 July 2000)* (pp. 229–246). Stanford: CSLI.
- Ruppenhofer, J., Boas, H. C., & Baker, C. F. (2017). FrameNet. In P. A. Fuertes-Olivera (Ed.), *The Routledge Handbook of lexicography* (pp. 383–398). New York: Routledge.
- Sereechoensatit, T. (1984). *Conjunct verbs and verbs-in-series in Thai* (Ph.D. Dissertation). University of Illinois, Urbana-Champaign.
- Thepkanjana K. (1986). *Serial verb constructions in Thai* (Ph.D. Dissertation). University of Michigan, Ann Arbor.
- Van Trijp, R. (2016). *The evolution of case grammar (computational models of language evolution 4)*. Berlin: Language Science Press.
- Wilawan, S. (1993). *A reanalysis of so-called serial verb constructions in Thai, Khmer, Mandarin Chinese, and Yoruba* (Ph.D. Dissertation). University of Hawaii, Honolulu.
- Wilawan, S. (1995). Reanalysis of serial verb constructions proper. *Mon-Khmer Studies*, 24, 53–68.
- Ye, B. (2015). Case grammar and its application in english vocabulary teaching. In *International Conference on Applied Social Science Research* (pp. 122-123). Zhengzhou: Atlantis Press.

Use of Comparison and Contrast Transition Signals in Thai EFL Students' Writing: A Corpus-Based Study*

Received: 27 May 2024

Revised: 11 July 2024

Accepted: 19 July 2024

Wannasiri Thummanuruk**

To build a well-organized comparative text, the effective use of cohesive devices, especially comparison and contrast (CC) transition signals, is essential for comparing and contrasting ideas and connecting clauses, sentences, or paragraphs. This study thus aims to investigate the use of 19 CC transition signals in expository compositions written by Thai EFL undergraduate English majors and further explore the usage patterns of CC transition signals commonly used by Thai students through the corpus of Contemporary American English (COCA). According to the AntConc analysis, the 5 most frequently used CC transition signals are *also*, *however*, *on the other hand*, *while*, and *in contrast*. A qualitative look revealed inappropriate use both semantically and syntactically of CC transition signals, namely unnecessary use, wrong form/format, non-equivalent exchange, omission, and wrong relation. Finally, further qualitative inspection of the grammatical patterns of the 5 most common CC transition signals in both the learner corpus and the COCA revealed that English native speakers employed a variety of patterns, especially a greater variety of the positions of CC transition signals while Thai students employed basic structures. Therefore, the study recommends an application of data-driven learning (DDL) and more exposure to appropriate English language input.

Research Article

Abstract

Keywords

EFL students;
expository writing;
learner corpus;
cohesive devices;
comparison and contrast
transition signals

* This research was funded by the Department of Foreign Languages, Faculty of Humanities, Kasetsart University, Budget for the year 2024, and received a Certificate of Approval COE No. COE67/005 from the Kasetsart University Research Ethics Committee on 29 January 2024.

** Lecturer, Department of Foreign Languages, Faculty of Humanities, Kasetsart University, e-mail: wannasiri.t@ku.th

การใช้คำเชื่อมแสดงการเปรียบเทียบในงานเขียน ภาษาอังกฤษของผู้เรียนชาวไทยซึ่งเรียนภาษาอังกฤษ ในฐานะภาษาต่างประเทศ: การศึกษาตามแนวทาง ภาษาศาสตร์คลังข้อมูล*

วรรณศิริ ธรรมานุรักษ์**

Received: 27 May 2024

Revised: 11 July 2024

Accepted: 19 July 2024

การเขียนบทความเชิงเปรียบเทียบที่มีโครงสร้างที่ดีจำเป็นต้องใช้คำเชื่อมต่างๆ อย่างถูกวิธี โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำเชื่อมแสดงการเปรียบเทียบเพื่อเปรียบเทียบข้อมูลต่างๆ และเชื่อมอนุประโยค ประโยค หรือย่อหน้า งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้คำเชื่อมแสดงการเปรียบเทียบจำนวน 19 คำ ในเรียงความเชิงอธิบายของนักศึกษาชาวไทยซึ่งเรียนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ ในระดับปริญญาตรี วิชาเอกภาษาอังกฤษ และศึกษาโครงสร้างการใช้คำเชื่อมที่นักศึกษาชาวไทยใช้บ่อยเพิ่มเติมจากคลังข้อมูลงานเขียนของเจ้าของภาษา The Corpus of Contemporary American English (COCA) จากการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม AntConc พบว่าคำเชื่อมที่ใช้บ่อยที่สุดมีจำนวน 5 คำ ได้แก่ *also, however, on the other hand, while* และ *in contrast* เมื่อวิเคราะห์เชิงคุณภาพ พบการใช้คำเชื่อมที่ไม่ถูกต้องทั้งในเชิงความหมายและเชิงโครงสร้าง ได้แก่ การใช้คำเชื่อมโดยไม่จำเป็นหรือซ้ำซ้อน (unnecessary use) การใช้คำเชื่อมผิดรูปแบบ (wrong form/ format) การเลือกใช้คำเชื่อมที่มีความหมายใกล้เคียงแต่ใช้แทนกันไม่ได้ (non-equivalent exchange) การละคำเชื่อมเมื่อจำเป็นต้องใช้ (omission) และการเลือกใช้คำเชื่อมไม่ตรงกับความหมาย (wrong relation) นอกจากนี้การวิเคราะห์โครงสร้างทางไวยากรณ์ของคำเชื่อมที่พบบ่อยที่สุดทั้ง 5 คำข้างต้นในคลังข้อมูลงานเขียนของนักศึกษาชาวไทยและคลังข้อมูลงานเขียนของเจ้าของภาษา พบว่าเจ้าของภาษาใช้คำเชื่อมในโครงสร้างที่หลากหลายมากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวางตำแหน่งของคำเชื่อม ในขณะที่นักศึกษาชาวไทยใช้คำเชื่อมตามโครงสร้างพื้นฐาน ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงเสนอให้ผู้สอนใช้วิธีการสอนที่อิงบนพื้นฐานของคลังข้อมูลภาษา (data-driven learning) และเพิ่มโอกาสในการรับข้อมูลภาษาอังกฤษที่เหมาะสม

บทความวิจัย

บทคัดย่อ

คำสำคัญ

ผู้เรียนภาษาอังกฤษ
ในฐานะภาษาต่างประเทศ;
เรียงความเชิงอธิบาย;
คลังข้อมูลภาษาผู้เรียน;
คำเชื่อม;
คำเชื่อมแสดง
การเปรียบเทียบ

* บทความวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากภาควิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ 2567 และได้รับหนังสือรับรองการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย COE No. COE67/005 จากคณะกรรมการจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ณ วันที่ 29 มกราคม 2567

** อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ติดต่อได้ที่: wannasiri.t@ku.th

1. Introduction

In Thai universities, where English is mainly taught as a compulsory subject, English writing skill poses a significant challenge for learners to acquire because it demands both syntactic and semantic knowledge (Boonyarattanasoontorn, 2017).

In academic writing, essays are categorized into different genres including argumentative, expository, narrative, and descriptive essays based on their communication purposes (Heuboech, 2009, as cited in Farneste, 2012). At the tertiary level, the expository essay, which relies on facts and research, is the most common type (Drew, 2023). It allows for various types of text organization, for example, description, sequence, cause and effect, problem and solution, and comparison and contrast (Meyer, 1999, as cited in Hammann & Stevens, 2003).

Students, from elementary through graduate school, find comparison and contrast writing more challenging than other organizational patterns (Hiebert et al., 1983, as cited in Hammann & Stevens, 2003). This could be because the foundation of comparison and contrast essay writing requires critical thinking skill as a means to clarify and sharpen the ideas of the students. To illustrate, the students have to analyze two subjects by comparing them, contrasting them, or both (Dhanarattigannon, 2022). The writing process demands not only strong language skills but also an understanding of how to connect different parts of the text effectively in a cohesive manner (Alghamdi, 2014). Since they have to present the information clearly in comparison and contrast essays, cohesive devices are, in fact, required.

Previous studies (Alghamdi, 2014; Ariyanti, 2021; Bui, 2022; Chanyoo, 2018; Hamed, 2014; Rahimi, 2011) have demonstrated a significant role of cohesive devices in the writing of EFL learners and highlighted the challenges EFL learners face with cohesive devices. The studies have investigated the use of cohesive devices both quantitatively and qualitatively, examining aspects such as the types, frequencies, and errors, and discussed suggestions for pedagogical implications of their findings. So far, only a few studies (Chanyoo, 2018; Prommas & Sinwongsuwant, 2011; Tikham, 2022) have examined Thai EFL students' use of cohesive devices in expository essays or in argumentative essays. Also, there are a limited number of studies focusing on a specific type of cohesive devices, such as contrastive markers (Sitthirak, 2013) and causal connectors (Rojanavarakul & Jaroongkhongdach, 2017). The researcher has rarely come across one specifically studying comparison and contrast (CC) transition signals in written texts. The present study thus aims to add to the existing literature on investigations into the use of CC transition signals. The learner corpus used as primary data in the study is composed of 336 comparison and contrast essays that Thai EFL undergraduate students produced. This text organization was selected due to the expectation that CC transition signals would be more prominently embedded in comparison and contrast essays. Moreover, the study further explored other areas, such as comparing the usage patterns of CC transition signals used by Thai EFL students with those identified in a corpus of English essays serving as a good resource of authentic language texts.

To learn more about the use of CC transition signals and variations of language patterns, a corpus of native English essays could provide valuable data and suggest future pedagogical implications. In previous studies (Lee, 2020; Matte & Sarmiento, 2018; Prommas & Sinwongsuwat, 2011), various corpora of native English essays, such as the British Academic Written English (BAWE), the American Brown Corpus, the British LOB Corpus, and the Louvain Corpus of English Essays (LOCNESS), have been used to serve different objectives of the studies. The Corpus of Contemporary American English (COCA) is also a reliable source of data. It has been used to search words in particular contexts and to explore language patterns across genres. It is the largest freely available online corpus of English providing insights into English variation. It covers more than one billion words of texts (25+ million words each year 1990-2019) from eight genres: spoken, fiction, magazines, newspapers, academic texts, TV and movies, blogs, and web pages (Davies, 2020). Therefore, the present study used the COCA as a reference corpus to gain a better understanding of the students' use of CC transition signals in their essays. The findings could also facilitate instructors in refining their instructional methodologies for a more effective pedagogy.

2. Research Questions

The present study aims to investigate the use of a specific type of cohesive devices known as comparison and contrast transition signals (CC transition signals) in expository compositions written by second-year Thai EFL undergraduate students majoring in English at a public university in Thailand. This corpus-based study addresses the following research questions:

1. What CC transition signals are commonly used by the Thai EFL students?
2. What pattern(s) of inappropriate CC transition signal use does the Thai EFL students' writing reveal?
3. How are the common CC transition signals used by the Thai EFL students in comparison with how they are found to be used in the Corpus of Contemporary American English (COCA)?

3. Literature Review

3.1 Cohesive Devices

As introduced by Halliday & Hasan (1976), "cohesion expresses the continuity that exists between one part of the text and another" (p. 299). Cohesion in writing is influenced by a writer's assumptions of readers' knowledge, the context, and the linguistic signals in the text (Carter & McCarthy, 2006). These linguistic

signals can facilitate both writers and readers in their perception of cohesion through explicit clues that enhance the sense of coherence among ideas (Rahayu & Cahyono, 2015).

Study of the relationship between cohesion and coherence in written discourse reveals inconclusive opinions on the role of cohesive devices. Carrell (1982) pointed out that cohesion does not always guarantee coherence. Also, no significant correlation has been found between the use of cohesive devices and coherence in writing quality (Granger & Tyson, 1996). However, Halliday & Hasan (1976), Nugraheni (2015), and Tikham (2022) emphasized the importance of cohesive devices in creating coherent texts. Moreover, research by Alghamdi (2014) and Rahayu & Cahyono (2015) highlighted the crucial role of cohesive devices in writing development. Additionally, numerous studies (Alghamdi, 2014; Crewe, 1990; Granger & Tyson, 1996; Hamed, 2014; Kao & Chen, 2011; Narita, Sato, & Sugiura, 2004; Nugraheni, 2015; Prommas & Sinwongsuwat, 2011) have identified issues such as the avoidance of use of cohesive devices and their underuse, overuse and misuse among ESL and EFL students and some of these authors presented frameworks for analyzing these inappropriate use (Crewe, 1990; Kao & Chen, 2011; Nugraheni, 2015). Since the application of cohesive devices has been found to be important and challenging for ESL/ EFL learners, more investigation of how the ESL/ EFL learners use cohesive devices in writing is needed.

Various terms have been used in the literature to refer to cohesive devices. These terms include *conjunctions* (Halliday & Hasan, 1976), *logical connectors/ conjuncts* (Quirk, Greenbaum, Leech, & Svartvik, 1985), *logical connectives* (Crewe, 1990), *connectors* (Granger & Tyson, 1996), *linking adverbials* (Biber, Johansson, Leech, Conrad, & Finegan, 1999), *pragmatic markers* (Fraser, 1999), *discourse connectors* (Cowan, 2008), and *signal words/ transition signals* (Dhanarattigannon, 2022; Oshima & Hogue, 2006). Regardless of the terminology used, cohesive devices serve the same function in texts, which is to link elements and sentences in a paragraph or an essay.

The present study adopts the term *transition signals* as defined by Dhanarattigannon (2022) because it is a common term used in textbooks and it is semantically transparent among Thai EFL students.

3.2 Learner Corpora

Born in the 1960s, corpus linguistics is defined as a linguistic approach founded on the use of electronic collections of naturally occurring text. It focuses on issues like frequencies, patterns, registers, dialect analysis, etc (Granger, 1998). Within the field of corpus linguistics, learner corpora consist of authentic texts produced by non-native English learners which help make it possible to compare the distinctive interlanguage of those speakers or writers with expert usage or of other L2 writers (Flowerdew, 2013) and to develop pedagogical tools that precisely address the needs of language learners.

Over the past decades, learner corpus studies have contributed significantly to linguistic research. Two common methods used for analysis are Contrastive Interlanguage Analysis (CIA) and Computer-

aided Error Analysis (CEA). CIA involves two types of comparison: one involves comparing various non-native English varieties with native speaker English, while the other one compares non-native varieties with each other (Granger & Tyson, 1996). This methodology makes it possible to gain a deeper and better understanding of the features of learners' writing and may further improve the knowledge of interlanguage (Granger, 1998). CEA integrates error analysis (EA) research questions with computer tools (Dagneaux, Denness, & Granger, 1998). Nevertheless, it is noteworthy that human evaluation is still an important part of CEA (Kraut, 2018). That means a human rater is required to identify and classify errors. CEA involves analyzing learner errors at various linguistic levels such as word, phrase, word category, and syntactic structure in order to understand interlanguage development. These insights are valuable for pedagogical frameworks (Granger, 2008; Granger & Tyson, 1996).

It is suggested that part-of-speech (POS) tagging and error tagging projects make it possible to identify the challenges learners face and help material designers to select suitable topics for inclusion in language classes (Granger, 2008). Numerous studies (Chanyoo, 2018; Granger & Tyson, 1996; He, 2020; Kao & Chen, 2011; Wang, 2022) have explored learner corpora in Second Language Acquisition (SLA) and English Language Teaching (ELT).

To shed some light on EFL teaching and pedagogical implications, the present study conducted a learner corpus analysis of the authentic written texts produced by Thai EFL undergraduate students and mainly adopted the CEA method, as it is suitable for studying learners' interlanguage and learner needs. Following CEA methodology, the study used AntConc (4.2.4), a freeware corpus analysis toolkit developed by Laurence Anthony (2023), as a computer tool to analyze corpora of students' writing. The analysis helps in understanding the frequency of common errors among students and addressing them. Apart from using AntConc, a close examination of CC transition signals was done by the researcher and a native English instructor to identify errors that may affect text cohesiveness and readers' comprehension. Together with this, the study used the Corpus of Contemporary American English (COCA), a form of computer-aided analysis, as a reference source to find out the similarities and differences in the use patterns of CC transition signals between the Thai EFL students and native English speakers.

3.3 Previous Related Studies

This section reviews studies on cohesive devices in ESL/EFL writing. Previous research can be categorized into two main groups: studies that primarily compare the use of cohesive devices between English native speakers (NSs) and non-native speakers (NNSs), and those that focus specifically on NNSs and their use as well as misuse of cohesive devices in English writing.

As to the first group, the literature on the usage of connectors and discourse markers in English as a Foreign Language (EFL) writing gives insights into the differences between non-native speakers (NNSs) and native speakers (NSs) regarding their utilization of these linguistic devices.

Granger & Tyson (1996) conducted a corpus-based study to compare connector usage of French EFL learners and NSs. The findings indicated that the French learners overused certain types of connectors like corroborative and appositive, while underusing connectors such as *however, instead, though, yet, hence, therefore, thus* and *then*. This was possibly due to L1 transfer. Similarly, Narita, Sato, & Sugiura (2004) carried out a corpus-based study to compare logical connector usage of Japanese EFL learners and NSs. They found that the Japanese EFL learners overused logical connectors in sentence-initial position, but underused such connectors as *then, yet, and instead*, and that the influence of L1 transfer on connector usage remained uncertain.

Additionally, He (2020) conducted a corpus-based study to examine aspects of cohesion in academic writing, namely distribution of cohesive devices, cohesion density, and distance of cohesive ties. The study compared essays drawn from two corpora: TECCL corpus (L1-Chinese students) and BAWE corpus (L1-English students). The findings indicated that Chinese students had lower density of cohesion, underused lexical cohesion, and used fewer immediate and remote ties of cohesion, with greater distance between ties. This suggested that Chinese students might lack the knowledge of how to use cohesion in their academic writing.

In the Thai context, Prommas & Sinwongsuwat (2011) compared discourse connectors used in argumentative compositions produced by Thai EFL undergraduates and essays of NSs retrieved from the Louvain Corpus of Native English Essays (LOCNESS). The findings aligned with those of Granger & Tyson (1996) that the native language caused difficulties to some degree in using some connectors in essays. Another research explored logical thinking through the use of logical connectors. Rojanavarakul & Jaroongkhongdach (2017) compared the use of logical connectors in two corpora: 20 Thai and 20 international research articles. Although the findings revealed no difference in the use of logical connectors between the two groups, the study recommended raising students' awareness in using logical connectors.

Regarding the second group, the literature provides valuable insights into the challenges encountered by non-native speakers (NNSs) in using cohesive devices and discourse markers without taking NSs' performance into consideration. Interestingly, many studies centered on misuse or error analysis.

Crewe (1990) explored the illogic of logical connectives and proposed a misuse framework including non-equivalent exchange, connective overuse, and surface logicity. Similarly, Kao & Chen (2011) investigated genre influence on the use and misuse of conjunctive adverbials and extended Crewe's framework with misuse patterns like wrong relation, semantic incompleteness, and distraction.

Hamed (2014) investigated conjunction usage in argumentative essays by fourth-year Libyan EFL undergraduates. The findings revealed inappropriate usage, particularly with adversative conjunctions, attributed to L1 negative transfer, overgeneralization, and lists of conjunctions in textbooks. Similarly, Nugraheni (2015) analyzed eight essays written by Indonesian ESL learners and found that the most

common type of conjunction was addition. Moreover, the findings showed five groups of inappropriate use of conjunctions, namely, unclassified, wrong mechanism, L1 interference, wrong forms, and grammatical error.

In the Thai EFL context, Chanyoo (2018) investigated cohesive devices used in the academic essays of Thai undergraduate students and writing quality. The findings revealed four types of cohesive devices the students frequently used, namely, reiteration, reference, conjunction, and ellipsis. Another study in the context of Thai learners was conducted by Tikham (2022). The study examined discourse markers in essays written by Thai EFL undergraduate students. The quantitative analysis indicated the highest frequency of inferential discourse markers, followed by contrastive and elaborative ones. The qualitative analysis revealed students' misuse of discourse markers at the sentence level.

Many studies have highlighted the challenges English learners face with cohesive devices. If errors in using cohesive devices are due to L1 interference as Granger & Tyson (1996), Prommas & Sinwongsuwat (2011), Hamed (2014), & Nugraheni (2015) seem to suggest, more studies in the Thai context are needed for Thai EFL learners. Therefore, this study aimed to conduct a learner corpus analysis of the use of CC transition signals in expository essays produced by Thai EFL undergraduate students and compare the findings to the data in the Corpus of Contemporary American English (COCA), a reference corpus, to identify similarities and differences in use patterns.

4. Research Methodology

4.1 Data Collection

This study relied on a learner corpus and the Corpus of Contemporary American English (COCA). The primary data were extracted from the learner corpus created by Jiraporn Dhanarattigannon, a writing course coordinator, (COE No. COE65/146 and Study Code: KUREC-SSR65/182).

The corpus comprised expository essays from English major sophomore students in a public university in Thailand. The essays included four organizational patterns: listing, sequence, comparison and contrast, and cause and effect. They were produced during an English writing course between 2017 and 2023. The essays were untimed and written outside of the classroom and referencing of outside sources was allowed but not required. The essays reflected authentic, real-world writing which allowed writers sufficient time to gather and put together information, as well as time to revise and polish their writing. Writing assignments with a variety of topics were multiple-paragraph essays about 400 words long. The students were all Thai EFL students whose first language was Thai. They shared similar language proficiency (CEFR level of at least B1) and cultural and educational backgrounds. Their personal information such as name and students' ID were deleted from the corpus to ensure anonymity.

A sub-corpus of Dhanarattigannon's learner corpus that consisted of 336 comparison and contrast essays with approximately 138,743 words was selected with permission for use in this study. The chosen learner corpus fits the objectives of the present study. Its advantages are that the data can be limited to a particular text organization and processed by readily available software. Table 1 presents the 19 CC transition signals selected from Dhanarattigannon (2022, p. 49) and analyzed by referring to the descriptions given by Biber, Johansson, Leech, Conrad, & Finegan (1999).

Table 1

The 19 Comparison and Contrast Transition Signals Examined in This Study

Comparison transition signals expressing similarities	Part of speech (word class) (Biber et al., 1999)	Contrast transition signals expressing differences	Part of speech (word class) (Biber et al., 1999)
1. <i>Like</i> + noun, sentence	Preposition	8. <i>Unlike</i> + noun, sentence	Preposition
2. <i>Similar to</i> + noun, sentence	Adjective	9. <i>In contrast to</i> + noun, sentence	Complex preposition (preposition + noun + preposition)
3. <i>Resembling</i> + noun, sentence	Verb	10. <i>While</i> + (subject + verb), (subject + verb)	Correlative subordinator
4. <i>Both</i> (subject) <i>and</i> (subject) + verb	Correlative coordinator	11. <i>Although</i> + (subject + verb), (subject + verb)	Correlative subordinator
5. (subject + verb); <i>similarly</i> , (subject + verb)	Linking adverbial	12. <i>Whereas</i> + (subject + verb), (subject + verb)	Correlative subordinator
6. (subject + verb). <i>Likewise</i> , (subject + verb)	Linking adverbial	13. <i>Though</i> + (subject + verb), (subject + verb)	Correlative subordinator
7. (subject + verb). <i>Also</i> , (subject + verb)	Linking adverbial	14. <i>Even though</i> + (subject + verb), (subject + verb)	Correlative subordinator
		15. (subject + verb); <i>however</i> , (subject + verb)	Linking adverbial
		16. (subject + verb). <i>In contrast</i> , (subject + verb)	Linking adverbial

Comparison transition signals expressing similarities	Part of speech (word class) (Biber et al., 1999)	Contrast transition signals expressing differences	Part of speech (word class) (Biber et al., 1999)
		17. (subject + verb). <i>Nevertheless</i> , (subject + verb)	Linking adverbial
		18. (subject + verb). <i>On the other hand</i> , (subject + verb)	Linking adverbial
		19. (subject + verb). <i>On the contrary</i> , (subject + verb)	Linking adverbial

As shown in Table 1, the 19 CC transition signals belong to various categories of words and phrases: prepositions, adjectives, verbs, correlative coordinators, correlative subordinators, and linking adverbials. Some transition signals have two or more different uses. To ensure validity and accuracy, only transition signals indicating comparison and contrast relationships were included in the analysis. For example, only the word *like*, which is used as a transition signal expressing similarities, was selected whereas the word *like*, which is used as a verb or which is also used to provide an example, was excluded. The CC transition signals in Table 1 occur in various positions; some may be found at sentence-initial, medial, or final position. Since different positions of these CC transition signals express different degrees of emphasis, the present study took positioning into consideration.

4.2 Data Analysis

This study involved three main steps of data analysis. The first step was to tally the frequency of the 19 comparison and contrast (CC) transition signals via AntConc (4.2.4), a concordance program developed by Laurence Anthony (2023). This step also aimed to examine grammatical patterns of CC transition signals evident in the concordance lines.

In the second step, the researcher and a native English instructor carefully identified and categorized patterns of inappropriate usage in the students' writing, including errors and uncommon usage that may affect text cohesiveness and readers' comprehension. A framework for categorizing inappropriate usage was developed based on the misuse frameworks of Crewe (1990) and Kao & Chen (2011). This framework encompassed five categories of inappropriate use: 1) wrong relation, 2) non-equivalent exchange, 3) unnecessary use, 4) omission, and 5) wrong form.

In the final step, the common CC transition signals used by EFL students were compared to their usage in the reference corpus, the Corpus of Contemporary American English (COCA), developed by Davies (2020), across six written genres: Academia, Magazines, Fiction, Blogs, Webs, and News. These six written genres from the COCA were selected due to characteristics that were similar to the learner corpus: a variety of the topics and authentic language.

The COCA was not used as the benchmark, but as a reference point to shed light on similarities and differences in the use of CC transition signals between Thai EFL students and native English speakers. Leveraging the COCA to compare with students' essays could enrich language learning and teaching by not only providing a comprehensive view of language use and patterns but also helping students develop proficiency. In this present study, the first 200 concordance lines generated in the COCA for each commonly used CC transition signals were examined as suggested by Sukman & Namtachan (2019) and Wongrat (2018) to gain more reliable insights into their grammatical patterns.

5. Findings and Discussions

The report on the findings of this study is divided into three major parts, each addressing a specific research question.

5.1 Research Question 1: What CC transition signals are commonly used by the Thai EFL students?

To answer the first research question, AntConc (4.2.4) was utilized to count the frequency of 19 CC transition signals in students' essays and demonstrate their grammatical patterns in the concordance lines. The selected sub-corpus had about 138,743 words. Frequencies (raw frequencies and per 100,000 words) were calculated, as proposed by Granger & Tyson (1996). Table 2 presents the analysis of the frequency and the ratio of occurrence per 100,000 words of each CC transition signal. The ratio of occurrence in this study could be useful for future corpus-based analyses or comparative studies. For example, with the ratio of occurrence per 100K words, it would be possible to compare the data below with the data available in a larger corpus like the Corpus of Contemporary American English (COCA).

Table 2

The Frequency of CC Transition Signals in Students' Writing and the Ratio of Occurrence per 100,000 Words

Comparison transition signals expressing similarities	Frequency	Ratio of occurrence per 100K words	Contrast transition signals expressing differences	Frequency	Ratio of occurrence per 100K words
Like	31	22.34	Unlike	77	55.50
Similar to	4	2.88	In contrast to	6	4.32
resembling	0	0	While	173	124.69
Both ... and ...	48	34.60	Although	66	47.57
Similarly	1	0.72	Whereas	34	24.51
Likewise	6	4.32	Though	17	12.25
Also	359	258.75	Even though	71	51.17
			However	273	196.77
			In contrast	147	105.95
			Nevertheless	30	21.62
			On the other hand	197	141.99
			On the contrary	62	44.69

Note. N = 1,602 occurrences in total

The findings (Table 2) revealed that the total number of CC transition signals in students' writing was 1,602. Remarkably, the most commonly used CC transition signals were *also*, *however*, *on the other hand*, *while*, and *in contrast*, respectively. For instance, *also* emerged as the most frequent CC transition signal, appearing 359 times (258.75 per 100 K words) in the students' writing.

The students were found to have used contrast transition signals quite frequently, with *however* occurring 273 times (196.77 per 100K words). It is noteworthy that *however* not only ranked second among the five most frequently used CC transition signals but also emerged as the most preferred in contrastive or adversative relations. This finding aligns with previous studies by Biber et al. (1999), Eun (2016, as cited in Wang, 2022), and Park (2013a, as cited in Wang, 2022), which also identified *however* as the preferred choice in such relations.

The findings showed that students employed various transition signals in their writing. In general, the ratio of occurrence of each transition signal was low. Only a few of them were frequently used, with five CC transition signals (*also*, *however*, *on the other hand*, *while*, and *in contrast*) appearing more than 100 times, as highlighted in Table 2. These findings support previous research, suggesting that ESL/EFL students tend to heavily rely on a limited set of transition signals to establish cohesion in their writing (Crewe, 1990; Wang, 2022). According to Ellis (2012, as cited in Nugraheni, 2015), positive transfer,

occurs when students use familiar forms from their first language (L1) in their second language (L2). Linking adverbials, known as parenthetical lexical elements and used to connect ideas, abound in the Thai language, so it is not surprising seeing transition signals (lexical devices) such as *also* and *however* being used with high frequency by Thais.

Overall, the frequencies of transition signals expressing contrast were higher than those expressing similarity. This demonstrated a preference among students in this study for utilizing contrast transition signals over comparison ones in their comparison and contrast essays. Even though all of the writing samples are of the same genre and text organization, it is undeniable that differences in essay topics may, to some extent, affect the ideas expressed in the essays as well as the selection of CC transition signals. It is noticeable that the characteristics of the topic the students chose led to contrast, so students probably tried to organize the information in a contrastive manner and showed the need to clarify the differences on certain subjects.

Surprisingly, the analysis revealed that almost all of the 19 CC transition signals were used by the students, the one exception being *resembling*. It is possible that Thai EFL students were unfamiliar with it as this word is rarely included in textbooks and is derived from a verb. The transformation of the grammatical form from that of a verb to a participial phrase requires grammatical competency and this is challenging for the students. Also, the position of this transition signal was not the position these students preferred to use.

5.2 Research Question 2: What pattern(s) of inappropriate CC transition signal use does the Thai EFL students' writing reveal?

To answer the second research question, pertinent findings regarding the inappropriate use of CC transition signals among Thai students are discussed as follows.

Table 3

Five Groups of Inappropriate Use of CC Transition Signals in Students' Writing

Unnecessary use		Wrong form/ format		Non-equivalent exchange		Omission		Wrong relation	
Frequency	%	Frequency	%	Frequency	%	Frequency	%	Frequency	%
69	36.13	64	33.51	29	15.18	18	9.42	11	5.76

Note. N = 191 occurrences in total

The analysis revealed that there were 191 inappropriate uses of CC transition signals out of a total of 1,602 instances. This equates to an error occurring per approximately every eight uses of CC transition signals. Among these errors, unnecessary use accounted for the highest percentage at 36.13%, followed by wrong form, non-equivalent exchange, omission, and wrong relation. To gain better insight into authentic learner language, examples of these errors are provided and discussed below.

1) Unnecessary Use

Unnecessary use refers to the use of a transition signal where it is not required or is redundant. This incorporated similar concepts to the misuse patterns (overuse, surface logicity, and distraction) proposed by Kao & Chen (2011). Unnecessary use emerged as the most prevalent error among all the identified patterns.

Example 1: *Running is a popular exercise for people who want to lose weight, for it can burn calories more than other types of exercise. **However**, there are running outside and running on a treadmill.*

Example 2: *This is because it mostly has only Disney movies, and Netflix always brings in movies or series with great engagement at that time which can help persuade new customers to use the app. **But on the contrary**, nearly all Disney movies and cartoon characters ... so forth.*

Example 3: ***Although** the size is small and there are not many kinds of flavors like Korean instant noodles, **but** I like the taste of Thai instant noodles more.*

Unnecessary use occurs, as observed in Example 1, where *however* is employed without a contrasting relationship between the sentences. Interestingly, the unnecessary use of *however* was found in 33 out of 69 occurrences. Similar to Rahimi's (2011) study, the findings revealed that it is still challenging for the students to use CC transition signals appropriately despite the high frequency of their use. Examples 2 and 3 show redundant use, involving the unnecessary duplication of transition signals within a single sentence. Example 2 demonstrates the redundancy with the use of *but* and *on the contrary*, which is more typical of casual conversation than formal writing and sometimes creates sentences that are "stylistically very undesirable" (Quirk et al., 1985, p. 643). Similarly, Example 3 exhibits this error with the unnecessary repetition of *but* after *although* to convey contrast. These errors also mirror the influence of L1.

Previous studies (Prommas & Sinwongsuwat, 2011; Tikham, 2022) supported the notion that students' perceptions and L1 interference contribute to the unnecessary or redundant use of transition signals in English writing. The student may wrongly believe that sentences require transition signals as per textbooks or translate L1 contrast transition signals directly into English. The students combined two transition signals in a single category (e.g. *but* and *on the contrary* and *although* and *but*) as such double markers are often used in the Thai language.

2) Wrong Form/ Format

Wrong form refers to some cases where wrong forms of transition signals are used or the misuse of transition signals is related to ungrammatical use or sentence structure.

Example 4: *You will lose thousands to all of them. Moreover, makeup brands often have some promotions such as discounts or free gift which you might end up losing more money if you don't be careful with your spending. **In the contrary**, if you don't use makeup, you will save tons of money.*

Example 5: *The maintenance fee of a house is approximately 15-200 baht per square meter, but if it's not a housing estate, you don't need to pay for this expense. **While** the condo will be around 30-170 baht per square meter. Determinants depend on each project. The more space and facilities they provide, the higher the price you have to pay.*

L1 interference (translation from Thai to English) could be a possible cause of the wrong form of CC transition signals as seen in Example 4 where *in* is used instead of *on*. Also, it is possible that the preposition is problematic for Thai students. Another problem is the use of correlative subordinators whose position is fixed at the clause boundary (Biber et al., 1999). In Example 5, *while* is used at the sentence-initial position to express a contrast with the previous sentence. The inappropriate use occurred because the student might confuse subordinators with linking adverbials. In other words, the student may have misunderstood that *while* is a parenthetical element in the sentence structure, so it is used as a sentence adverbial, turning a grammatical sentence into a fragment.

3) Non-equivalent Exchange

Non-equivalent exchange refers to the situation where transition signals are used for conveying the same textual relation in an interchangeable manner when they are not (Crewe, 1990; Kao & Chen, 2011), as seen in Examples 6 and 7.

Example 6: *Chinese grammar organizes words in sentences similarly to Thai grammar. Also, there's no verb conjugation in Chinese, which means that you don't have to consider the verb based on time or subject. **However**, because Korean uses verb conjugation, it's completely different.*

Example 7: *Furthermore, the survey shows that tablets can increase student motivation to learn new things and It can also conserve our environment by producing less paper. **On the other hand**, tablets are expensive and more likely to be lost or stolen.*

Linking adverbials such as *however*, *on the contrary*, and *on the other hand* are under the same functional category; however, they are non-equivalent. The students may assume that they are synonymous and can be used interchangeably. According to Longman Dictionary of Contemporary English Online (Pearson, n.d.), *however* is used to introduce a surprising aspect or a problem, so the more appropriate transition signal in Example 6 is *on the contrary*, which is used to directly contradict the previous sentence. *On the other hand* is used to introduce another aspect, without implying a contrast. However, in

Example 7, the student compared two contrastive aspects of the same subject (tablets). To introduce negative aspects of the tablets, the more appropriate transition signal is *however*.

4) Omission

Omitting a needed transition signal is another problem found in the students' writing, causing difficulty for the readers.

Example 8: *In Thai version, the competitors do not sing just Thai songs but also foreign songs ...Some of the competitors can sign English songs in Thai style amazingly. In Dutch version, most of competitors sign just English songs.*

In Example 8, the whole passage would have been more coherent and also easier for readers to understand if a transition signal linking two contrastive ideas such as *in contrast* had been added before the last sentence. *In contrast* is used to present a difference between situations that are being compared (Pearson, n.d.)

5) Wrong Relation

Wrong relation is a problem where the relation between sentences and the relation that the transition signal represents is incorrect (Kao & Chen, 2011).

Example 9: *Also, going on a guided tour is more expensive but we only pay once because everything such as traveling expenses, accommodation costs or even some meals is already included in the package. In addition, because the cost is fixed, you can estimate your spending for that trip in advance. There are only a few extra costs, such as souvenirs. **Though**, taking a tour is better in terms of safety because the tour guides will assist if any problem occurs throughout the trip because the travel insurance is already included in the package.*

Example 9 illustrates an attempt to present similarity or difference between two subjects. However, the student misinterpreted the relationship and misused the transition signal. The last sentence is additional information supporting the previous sentences. The appropriate transition signal should express additive relation instead of contrastive one. A transition signal such as *moreover* or *in addition* is suggested.

The CEA method provides empirical data on interlanguage of the students indicating that there are some areas which they need to develop to gain higher proficiency in making their essays more logically connected. To conclude, possible reasons for the inappropriate use of CC transition signals could be pedagogical instructions (Crewe, 1990; Granger & Tyson, 1996), semantic understanding (Granger & Tyson, 1996), and L1 transfer (Bui, 2022; Granger & Tyson, 1996; Prommas & Sinwongsuwat, 2011). In addition, the findings aligned with those of previous studies (Prommas & Sinwongsuwat, 2011; Sittirak, 2013) that the inappropriate use of CC transition signals affects both semantic and syntactic aspects and that it is challenging for Thai EFL students to distinguish among various transition signals in writing tasks.

5.3 Research Question 3: How are the common CC transition signals used by the EFL students in comparison to how they are found to be used in the Corpus of Contemporary American English (COCA)?

To answer the third research question, a thorough qualitative analysis of the five most prevalent CC transition signals used by the Thai EFL students- *also*, *however*, *on the other hand*, *while*, and *in contrast*- was undertaken within the Corpus of Contemporary American English (COCA), a reference corpus, to observe their usage by native English speakers. These five common CC transition signals were chosen for deeper examination because each of them appeared more than 100 times.

The COCA 200 concordance lines of each frequent CC transition signal were scrutinized with the purpose of providing insightful information in terms of grammatical patterns. The data from the COCA yielded interesting results. Table 4 shows examples of similar grammatical patterns of the five most common CC transition signals extracted from the learner corpus and the COCA.

Table 4

The Similar Grammatical Patterns of Five Common CC Transition Signals and Examples of Authentic Texts from the Learner Corpus and the COCA

CC transition signals	Grammatical patterns from the learner corpus and examples	Grammatical patterns from the COCA and examples
Also	Subject + verb. <i>Also</i> , subject + verb. “... private cars, this helps in the reduction of carbon emissions. Also, a lot of buses use environmentally friendly electricity, ...”	Subject + verb. <i>Also</i> , subject + verb. “ ... been shown to be significantly decreased in glioma, compared to other brain cancers. Also, the serum levels of the same mRNA have been linked to worse prognosis...”
However	Subject + verb. Subject, <i>however</i> , verb. “... anything referring to both the past and the future. Animals, however, can only communicate on what is in front of ...”	Subject + verb. Subject, <i>however</i> , verb. “... pipeline, but were accelerated to meet the Olympic timetable. Other observers, however, say the true amount of this second budget was larger...”
On the other hand	Subject + verb. <i>On the other hand</i> , subject + verb. “... skills which this type of person can do very well. On the other hand, an introverted personality is suitable for...”	Subject + verb. <i>On the other hand</i> , subject + verb. “I’m comfortable with words. On the other hand, numbers, values, dimensions, and formulas, etc. scare me!”

CC transition signals	Grammatical patterns from the learner corpus and examples	Grammatical patterns from the COCA and examples
while	<i>While</i> + subject + verb, subject + verb. “ While buses create more pollution, an electric train creates less because it is powered by electricity, ...”	<i>While</i> + subject + verb, subject + verb. “ While both approaches are evident in existing academic integrity policy research, there is often no...”
In contrast	Subject + verb. <i>In contrast</i> , subject + verb. “ ... same since your books are already stored on your devices. In contrast, you cannot carry the printed books as much ...”	Subject + verb. <i>In contrast</i> , subject + verb. “... a particular moisture content but shows higher rate of change with moisture content. In contrast, the red mud stabilized with 25% GGBS shows higher SDI value with relatively low...”

A close examination revealed that some grammatical patterns of the top five CC transition signals were used similarly by both groups, as seen in Table 4. However, differences were observed, especially in the positioning of *however*, *on the other hand*, and *in contrast*. Based on the analysis, native speakers exhibited variation in grammatical patterns. Some examples of grammatical patterns from the COCA which were absent in the Thai EFL students' essays can be seen in Table 5.

Table 5

The Grammatical Patterns of the CC Transition Signals (however, on the other hand, and in contrast) and Examples of Authentic Texts from the COCA

CC transition Signals	Grammatical patterns	Examples from the COCA
However	Subject + verb. Subject + verb, <i>however</i> , ...	“ ... parcel- by- parcel plan for linked pedestrian circulation spaces. The private market did not oblige, however, by developing each of the parcels necessary to provide the desired pedestrian network.”
	Subject + verb. Adverb, <i>however</i> , subject + verb.	“...the plan documents to grant the required discretion to the plan administrators. Importantly, however, the deferential review in trust law is premised on decision making by disinterested fiduciaries...”
	Subject + verb. Subject + verb + ..., <i>however</i> .	“... 1987, to \$3.3 billion. The computers weren't used to replace labor, however.
On the other hand	Subject + verb. Prepositional phrase, <i>on the other hand</i> , subject + verb.	“... urban areas. In middle-income countries such as China and Brazil, on the other hand, the opposite dynamic has been found to be true.”

CC transition Signals	Grammatical patterns	Examples from the COCA
	Subject + verb. If, <i>on the other hand</i> , subject + verb.	"...and therefore included as "lobbying activity." If, on the other hand, a person reports back to the relevant committee or officer regarding the ..."
In contrast	Subject + verb; <i>in contrast</i> , subject + verb.	"... a sign that Bungin had become comfortable with Barrallier and his men; in contrast, Wallarra had fled."

The sample grammatical patterns in Table 5 are consistent with the mobile nature of adverbials which can occupy various positions within the clause (Biber et al., 1999). Many linking adverbials can appear at sentence-initial, medial, and final positions. However, in the Thai EFL students' writing, some linking adverbials like *however*, *on the other hand*, and *in contrast*, were predominantly used in sentence-initial and medial positions. This is in line with the findings of previous studies (Field & Yip, 1992, as cited in Lee, 2020; Narita, Sato, & Sugiura, 2004; Ong, 2011, as cited in He, 2020; Yoon & Yoo, 2011, as cited in Wang, 2022) that EFL students revealed excessive sentence-initial usage of cohesive devices. Furthermore, no instances of these adverbials in final position were found in the Thai EFL students' writing. It is possible that this is an L1 influence, as in the Thai language, linking adverbials are not used in such a manner. Also, the findings imply that Thai EFL students tend to adhere closely to the basic sentence structure prescribed in their textbooks. This could lead to a sense of familiarity and reluctance to alter the positioning of linking adverbials.

In conclusion, Thai EFL students were aware of the necessity of CC transition signals, yet some struggled with their appropriate use. Also, comparison between the learner corpus and the COCA, a reference corpus, revealed both similarities and differences in grammatical patterns. The analyses indicated a need for more guidance by instructors and practice by students.

6. Pedagogical Implications for English Writing

Effective use of transition signals is crucial for coherent texts. The findings of this study underscore the significance of scaffolding and opportunities in instruction.

To address inappropriate usage, differences between correlative subordinators and linking adverbials as well as those in the same grammatical category and their non-equivalent nature should be clarified. Additional exercises such as sentence combination and cloze activities are recommended. Instructors can instruct students to choose transition signals with similar meanings and same grammatical category, such as *however*, *on the other hand*, and *on the contrary*, to fill in the gaps. Moreover, paraphrasing the transition signals can enhance students' precision in making the links (Crewe, 1990).

The findings indicate the importance of introducing students to variations in patterns via authentic texts. Integrating data-driven learning activities into instruction or using a corpus like the Corpus of Contemporary American English (COCA) could provide students with real-world examples and a standard framework for academic writing. The suggested steps are as follows:

Step 1: Introduce the COCA to students and provide training on its use via <https://www.english-corpora.org/coca/>.

Step 2: Familiarize students with the COCA's SEARCH function by assigning them to search some problematic CC transition signals like *whereas* and *in contrast* and present their findings to the class in order to understand different placements and structural patterns.

Step 3: Provide exercises or reading activities using texts from the COCA. However, instructors should consider students' language proficiency levels to ensure the chosen texts are meaningful as Krashen (1981) said, "comprehension normally precedes production" (p. 108).

By following these suggested steps, instructors can enhance students' comprehension of CC transition signals and foster meaningful language learning experiences.

7. Limitations and Recommendations for Further Research

This research was confined to the specific context as it focused only on the use of comparison and contrast (CC) transition signals by Thai EFL undergraduate students majoring in English. Future research could explore other types of transition signals to gain more insights which may enable the instructors to indicate what else needs to be done in order to improve academic skills among Thai EFL students or to improve material design with an additional focus on transition signals. Another limitation is the narrow timeframe of data collection due to the students being enrolled in the course for only one semester. A longitudinal study would allow for the evaluation of student progress following intervention with the suggested exercises.

References

- Alghamdi, E. A. (2014). Discourse markers in ESL personal narrative and argumentative papers: A qualitative and quantitative analysis. *International Journal of Humanities and Social Science*, 4(4), 294-305.
- Anthony, L. (2023). AntConc (Version 4.2.4) [Computer Software]. Tokyo, Japan: Waseda University. Retrieved from <https://www.laurenceanthony.net/software>.

- Ariyanti, A. (2021). EFL students' use of transition signals in essay writing. *Indonesian Journal of EFL and Linguistics*, 6(1), 285-294.
- Biber, D., Johansson, S., Leech, G., Conrad, S., & Finegan, E. (1999). *Longman grammar of spoken and written English*. Essex, England: Pearson Education Limited.
- Boonyarattanasoontorn, P. (2017). An investigation of Thai students' English language writing difficulties and their use of writing strategies. *Journal of Advanced Research in Social Sciences and Humanities*, 2(2), 111-118.
- Bui, H. P. (2022). Vietnamese EFL students' use and misconceptions of cohesive devices in writing. *SAGE Open*, 1-12.
- Carrell, P. L. (1982). Cohesion is not coherence. *TESOL Quarterly*, 16(4), 479-488.
- Carter, R., & McCarthy, M. (2006). *Cambridge grammar of English*. Cambridge, England: Cambridge University Press.
- Chanyoo, N. (2018). Cohesive devices and academic writing quality of Thai undergraduate students. *Journal of Language Teaching and Research*, 9(5), 994-1001.
- Cowan, R. (2008). *The teacher's grammar of English*. New York, NY: Cambridge University Press.
- Crewe, W. J. (1990). The illogic of logical connectives. *ELT Journal*, 44(4), 316-325.
- Dagneaux, E., Denness, S., & Granger, S. (1998). Computer-aided error analysis. *System*, 26(2), 163-174.
- Davies, M. (2020). *The COCA corpus. Corpus of contemporary American English*. Retrieved from <https://www.english-corpora.org/coca>.
- Dhanarattigannon, J. (2022). *English writing*. Bangkok, Thailand: Danex Inter corporation.
- Drew, C. (2023). *Difference between expository & argumentative essays*. Retrieved from <https://helpfulprofessor.com/text-types>.
- Farneste, M. (2012). Usage of comparison/ contrast pattern in undergraduate academic essays. *Baltic Journal of English Language, Literature and Culture*, 2, 42-53.
- Flowerdew, J. (2013). *Discourse in English language education*. New York: Routledge.
- Fraser, B. (1999). What are discourse markers?. *Journal of Pragmatics*, 31(7), 931-952.
- Granger, S. (1998). *Learner English on computer*. London, England: Longman.
- Granger, S. (2008). Learner corpora. In A. Lüdeling & M. Kytö (Eds.), *Corpus Linguistics: An International Handbook*. Volume 1 (pp. 259-275). Berlin & New York: Walter de Gruyter.
- Granger, S., & Tyson, S. (1996). Connector usage in the English essay writing of native and non-native EFL speakers of English. *World Englishes*, 15(1), 17-27.
- Halliday, M. A. K., & Hasan, R. (1976). *Cohesion in English*. London, England: Longman.
- Hamed, M. (2014). Conjunctions in argumentative writing of Libyan tertiary students. *English Language Teaching*, 7(3), 108-120.
- Hammann, L. A., & Stevens, R. J. (2003). Instructional approaches to improving students' writing of compare-contrast essays: An experimental study. *Journal of Literacy Research*, 35(2), 731-756.
- He, Z. (2020). Cohesion in academic writing: A comparison of essays in English written by L1 and L2 university students. *Theory and Practice in Language Studies*, 10(7), 761-770.
- Kao, T. Y., & Chen, L. M. (2011). *Diagnosing discursial organization in learner via conjunctive adverbials*. ROCLING papers, 310-322.

- Krashen, S. D. (1981). *Second language acquisition and second language learning*. Oxford, England: Pergamon Press Inc.
- Kraut, S. (2018). *Two steps forward, one step back: A computer-aided error analysis of grammar errors in EAP writing* (Master's thesis). St. Cloud State University, United States.
- Lee, K. (2020). Chinese ESL writers' use of English contrastive markers. *English Language Teaching*, 32(4), 89-110.
- Matte, M. L., & Sarmento, S. (2018). A corpus-based study of connectors in student academic writing. *English for Specific Purposes World*, 55(20), 1-21.
- Narita, M., Sato, C., & Sugiura, M. (2004). Connector usage in the English essay writing of Japanese EFL learners. *LREC*, 27, 1171-1174.
- Nugraheni, R. (2015). Cohesive devices in learners' writing. *LLT Journal*, 18(1), 51-62.
- Oshima, A., & Hogue, A. (2006). *Writing academic English: Level 4*. (4th ed.). New York: Longman.
- Pearson. (n.d.). *Longman dictionary of contemporary English Online*. Retrieved from <https://www.ldoceonline.com>.
- Prommas, P., & Sinwongsuwat, K. (2011, April). *A comparative study of discourse connectors used in argumentative compositions produced by Thai EFL learners and English-native speakers*. Paper presented at the 3rd International Conference on Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University, Thailand.
- Quirk, R., Greenbaum, S., Leech, G., & Svartvik, J. (1985). *A comprehensive grammar of the English language*. London, England: Longman.
- Rahayu, T., & Cahyono, B. Y. (2015). Discourse markers in expository essays written by Indonesian students of EFL. *International Journal of Language and Linguistics*, 2(2), 21-29.
- Rahimi, M. (2011). Discourse markers in argumentative and expository writing of Iranian EFL learners. *World Journal of English Language*, 1(2), 68-78.
- Rojanavarakul, T., & Jaroongkhongdach, W. (2017). Exploring logical thinking through the use of logical connectors in Thai and international research articles. *Online Proceedings of the International Conference: DRAL 3/19th ESEA 2017*, 328-337.
- Sitthirak, C. (2013). A comparison between Thai university students and English speakers using contrastive discourse markers. *Foreign Language Teaching and Learning*, 2(1), 875-886.
- Sukman, K., & Namtachan, P. (2019). A corpus-based analysis of two English synonymous nouns: Alternative and option. *Social Science Research Network*. Retrieved from <https://ssrn.com/abstract=3521891>.
- Tikham, S. (2022). Analysis of discourse markers in Thai EFL students' essay writing: A case study of a university in Northern Thailand. *Rajapark Journal*, 16(46), 50-56.
- Wang, Y. (2022). Linking adverbials in argumentative essays of advanced EFL learners: A corpus-assisted analysis. *Korean Journal of English Language and Linguistics*, 22, 396-417.
- Wongrat, K. (2018). *A corpus-based analysis of English synonymous verbs: Predict and forecast* (Independent study paper). Thammasat University, Patumthani.

วลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทในภาษาสเปน

Received: 17 June 2024

Revised: 3 September 2024

Accepted: 5 September 2024

วรัญญา มอโก*

ศศิชา ไพบูลย์ศิริธน**

บทความเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาโครงสร้างของวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทในภาษาสเปน และ 2) ศึกษาจำนวน locuciones preposicionales ตามเกณฑ์โครงสร้างของมาเรีย โมลิเนอร์ ที่ระบุไว้ในหนังสือหลักการใช้คำบุพบท (Uso de las preposiciones) โดยผู้เขียนจำแนกจำนวนตามเกณฑ์โครงสร้างดังกล่าวเอง

ผลการศึกษาพบว่า โครงสร้างวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทตามการเรียงลำดับของคำที่มาประกอบกันเป็นวลีที่มาเรีย โมลิเนอร์อธิบายไว้แบ่งออกเป็น 9 โครงสร้าง ดังนี้ 1) คำบุพบท + คำนาม + คำบุพบท (preposición + nombre + preposición) มีจำนวน 252 วลี 2) คำนาม + คำบุพบท (nombre + preposición) มีจำนวน 11 วลี 3) คำคุณศัพท์หรือรูปกริยาขยายอดีต + คำบุพบท (adjetivo/participio + preposición) มีจำนวน 5 วลี 4) คำบุพบท + คำกำกับคำนามเพศกลาง /o + คำคุณศัพท์ + คำบุพบท (preposición + artículo neutro /o + adjetivo + preposición) มีจำนวน 9 วลี 5) คำวิเศษณ์ + คำบุพบท (adverbio + preposición) มีจำนวน 2 วลี 6) คำบุพบท + คำวิเศษณ์ + คำบุพบท (preposición + adverbio + preposición) มีจำนวน 4 วลี 7) คำบุพบท + รูปกริยากลาง + คำบุพบท (preposición + infinitivo + preposición) มีจำนวน 3 วลี 8) คำกริยา + คำบุพบท (verbo + preposición) มีจำนวน 1 วลี 9) คำสันธาน como + คำนาม + คำบุพบท (conjunción como + nombre + preposición) มีจำนวน 2 วลี เมื่อนำวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทมารวมกันแล้วมีจำนวนทั้งสิ้น 289 วลี

บทความวิจัย

บทคัดย่อ

คำสำคัญ

วลีที่ทำหน้าที่
เหมือนเป็นบุพบท;
โครงสร้างวลีที่ทำหน้าที่
เหมือนเป็นบุพบท;
ภาษาสเปน

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาสเปน ภาควิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ติดต่อได้ที่: varanya.morto@gmail.com

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาสเปน ภาควิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ติดต่อได้ที่: bbam.sp@gmail.com (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

Spanish Prepositional Phrases

Received: 17 June 2024

Revised: 3 September 2024

Accepted: 5 September 2024

Varanya Morto^{*}Sasicha Paiboonsirithon^{**}

The purpose of this article is to: 1) examine prepositional phrases in Spanish; and 2) analyze the number of “locuciones preposicionales” according to the structural criteria proposed by María Moliner in her book *Uso de las preposiciones* (The Use of Prepositions). The authors categorize these phrases based on Moliner's structural criteria.

The study reveals that Spanish prepositional phrases, according to the word order described by Moliner, can be divided into 9 structural types: 1) Preposition + noun + preposition (preposición + nombre + preposición), comprising 252 phrases; 2) Noun + preposition (nombre + preposición), comprising 11 phrases; 3) Adjective or past participle + preposition (adjetivo/participio + preposición), comprising 5 phrases; 4) Preposition + neuter article *lo* + adjective + preposition (preposición + artículo neutro *lo* + adjetivo + preposición), comprising 9 phrases; 5) Adverb + preposition (adverbio + preposición), comprising 2 phrases; 6) Preposition + adverb + preposition (preposición + adverbio + preposición), comprising 4 phrases; 7) Preposition + infinitive + preposition (preposición + infinitivo + preposición), comprising 3 phrases; 8) Verb + preposition (verbo + preposición), comprising 1 phrase; 9) Conjunction *como* + noun + preposition (conjunción *como* + nombre + preposición), comprising 2 phrases. Altogether, the total number of prepositional phrases in Spanish is 289.

Research Article

Abstract

Keywords

prepositional phrases;
prepositional phrase
structure;
Spanish language

^{*} Lecturer, Spanish Section, Department of Foreign Languages, Faculty of Humanities, Kasetsart University,
e-mail: varanya.morto@gmail.com

^{**} Lecturer, Spanish Section, Department of Foreign Languages, Faculty of Humanities, Kasetsart University,
e-mail: bbam.sp@gmail.com (corresponding author)

1. บทนำ

Locuciones preposicionales หรือวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพพท มีความหมายตามที่ระบุไว้ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานสเปน (Real Academia Española, 1991) หมายถึง วลีที่ประกอบไปด้วยคำหลายคำที่สอดคล้องกันทางความหมายและทำหน้าที่ทางไวยากรณ์เช่นเดียวกับคำบุพพท (preposición) กล่าวคือเชื่อมคำหรือกลุ่มคำเพื่อให้ประโยคนั้นๆ มีความสมบูรณ์

ฆิเมเนซ จูเลีย (Jiménez Juliá, 2017) ชี้ให้เห็นถึงความน่าสนใจในการศึกษาวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพพทเกี่ยวกับการเรียงลำดับของคำที่มาประกอบกันเป็นวลีตามหลักไวยากรณ์ของภาษาว่า ข้อดีของการศึกษาการเรียงลำดับของคำที่มาประกอบกันเป็นวลีนั้น ทำให้รู้ถึงความสัมพันธ์ของคำที่ประกอบกันขึ้นเป็นโครงสร้างที่ใหญ่ขึ้นในเชิงลึก อย่างไรก็ตาม ก็มีข้อเสียเช่นกัน เนื่องจากพบว่าเกณฑ์ที่ใช้กำหนดตำแหน่งของคำบางตำแหน่งสามารถเปลี่ยนแปลงได้ เห็นได้จากคำที่อยู่ในตำแหน่งแรกของแต่ละโครงสร้างสามารถเป็นได้ทั้งคำวิเศษณ์ (adverbio) คำนาม (nombre) คำคุณศัพท์ (adjetivo) หรือคำบุพพท (preposición) ซึ่งความแตกต่างของประเภทคำที่วางอยู่ในตำแหน่งแรกนี้เป็นผลมาจากการกำหนดความหมายของวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพพทไว้แล้ว

เมื่อสืบค้นเพิ่มเติมพบว่า ภาษาสเปนเป็นหนึ่งในภาษาที่มีการใช้ “คำบุพพท” ถูกกำหนดอยู่ในรูปแบบปิด (clase cerrada)¹ หรือประเภทของคำที่ประกอบด้วยองค์ประกอบจำนวนจำกัด ซึ่งปกติไม่มีการเพิ่มองค์ประกอบใหม่นอกจากนี้ ยังพบข้อมูลของการเลิกใช้บุพพทบางคำ หรือมีการกำหนดให้คำบางคำซึ่งในอดีตถูกกำหนดให้เป็นคำชนิดอื่นกลายมาเป็นคำบุพพทในปัจจุบัน เริ่มจากชุดคำบุพพทที่ปรากฏในหนังสือไวยากรณ์ภาษาสเปน (Gramática de la lengua castellana) (Antonio de Nebrija, 1492) เป็นหนังสือเกี่ยวกับภาษาที่มีต้นกำเนิดมาจากภาษาโรมานซ์ที่ถูกเขียนขึ้นอย่างเป็นทางการเล่มแรก ในหนังสือเล่มดังกล่าวปรากฏข้อมูลการแบ่งคำบุพพทออกเป็น 2 จำพวก คือ 1) คำบุพพทที่ใช้ร่วมกับสัมพันธการก² ได้แก่ ante, delante, allende, aquende, bajo, debajo, cerca, después, dentro, fuera, lejos, encima, hondón, derredor และ tras 2) คำบุพพทที่ใช้ร่วมกับกรรมการก³ ได้แก่ a, contra, entre, por, según, hasta, hacia, de, sin, con, en, so และ para เมื่อพิจารณาข้อมูลของคำบุพพททั้ง 2 กลุ่มข้างต้นสังเกตเห็นว่าคำบุพพทส่วนใหญ่เป็นบุพพทคำเดียวกันกับที่ระบุไว้ในหนังสือไวยากรณ์ภาษาสเปนฉบับใหม่ (Real Academia Española, 2009) โดยพบคำบุพพทดังนี้ a, ante, bajo, cabe, con, contra, de, desde, durante, en, entre, hacia, mediante, para, por, según, sin, so, sobre, tras, versus และ vía ซึ่งคำบุพพทเหล่านี้เป็นคำบุพพทที่ยังใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน

¹ รูปแบบปิด (clase cerrada) คือ ประเภทของคำในองค์ประกอบจำนวนจำกัด ซึ่งไม่สามารถเพิ่มคำใหม่เข้าไปได้ โดยประเภทของคำที่เป็นรูปแบบปิดมีดังนี้ คำบุพพท (preposiciones) คำสันธาน (conjunciones) คำสรรพนาม (pronombres) และตัวกำหนด (determinantes)

² คำบุพพทที่ใช้ร่วมกับสัมพันธการก (preposiciones que se ayuntan con genitivo) คือ คำบุพพทที่ตามด้วยส่วนขยายในลักษณะการแสดงความเป็นเจ้าของ เช่น El parque está cerca de mi casa. สวนสาธารณะอยู่ใกล้กับบ้านของฉัน ประโยคตัวอย่างดังกล่าว mi casa (บ้านของฉัน) เป็นสัมพันธการกที่วางอยู่ต่อจากคำบุพพท cerca de (ใกล้กับ)

³ คำบุพพทที่ใช้ร่วมกับกรรมการก (preposiciones que se ayuntan con acusativo) คือ คำบุพพทที่ตามด้วยคำที่เป็นกรรมการก เช่น Anoche vi a Pablo. เมื่อวานนี้ฉันเห็นปาโบลด้วย ประโยคตัวอย่างดังกล่าว Pablo (ปาโบล) เป็นกรรมตรง (complemento directo) ที่เป็นบุคคล จึงวางอยู่ต่อจากคำบุพพท a

การ์เซีย เยบรา (García Yebra, 1988, pp. 48-49) ชี้ให้เห็นว่าภาษาตระกูลโรมานซ์แต่เดิมไม่มีการใช้บุพบท ภายหลังจึงมีการสร้างคำบุพบทขึ้นในรูปแบบปิด สอดคล้องกับโลเปซ การ์เซีย (López García, 1995) อ้างถึงในลาซารो โมรา (Lázaro Mora, 1985, p. 375) ที่กล่าวว่าสาเหตุนี้เองที่ทำให้มีการสร้างวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทและมีวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทใหม่เกิดขึ้นเรื่อยๆ ในรูปแบบเปิด (clase abierta)⁴ ทั้งนี้ราชบัณฑิตยสถานสเปน (Real Academia Española, 2009, p. 573) อธิบายเกี่ยวกับวลีที่ประกอบด้วยคำบุพบทและคำประเภทอื่นๆ ซึ่งในอดีตวลีกลุ่มนี้ทำหน้าที่เหมือนคำวิเศษณ์ ซึ่งในเวลาต่อมาให้มีการให้คำจำกัดความวลีกลุ่มนี้ว่า “las locuciones preposicionales o prepositivas” วลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบท

สำหรับการเรียนการสอนภาษาสเปนในฐานะภาษาต่างประเทศมีการกำหนดเนื้อหาที่เป็นไปตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (MCER) อีกทั้งการจัดการเรียนการสอนภาษาสเปนในประเทศไทยทั้งในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษาไม่ได้กำหนดเนื้อหาเกี่ยวกับวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทเป็นหัวข้อหลักในการเรียนการสอน เนื่องจากไม่ปรากฏหัวข้อดังกล่าวในแผนหลักสูตรของสถาบันเซร์บันเตส (Plan curricular del Instituto Cervantes) ซึ่งเป็นตัวกำหนดระดับการอ้างอิงสำหรับภาษาสเปน (Niveles de referencia para el español) ผู้เขียนจึงเล็งเห็นความสำคัญในการนำเสนอรายละเอียดของโครงสร้างวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทของแต่ละโครงสร้างให้แก่ผู้เรียนชาวไทยที่เรียนภาษาสเปนในฐานะภาษาต่างประเทศได้ศึกษาเพิ่มเติม

2. ลักษณะทางโครงสร้างของวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบท

กาซาลเรส (Casares, 1950) เป็นนักไวยากรณ์ที่แบ่งโครงสร้างของวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

- 1) คำวิเศษณ์ + คำบุพบท (adverbio + preposición) เช่น antes de, dentro de เป็นต้น
- 2) รูปกริยายายอดีต คำนาม คำคุณศัพท์หรือคำที่อยู่หมวดหมู่ไวยากรณ์อื่นๆ + คำบุพบท (participio, nombre, adjetivo/otras categorías gramaticales) เช่น debido a เป็นต้น
- 3) คำบุพบท + คำนาม + คำบุพบท (preposición + nombre + preposición) เช่น en cuanto a, de acuerdo con, con relación a, a pesar de เป็นต้น

นอกจากนี้ อุเอเดะ (Ueda, 1997) ได้อธิบายถึงหลักในการจำแนกโครงสร้างวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทในภาษาสเปน โดยยึดหลักการจำแนกตามวิธีของเคิร์กและคณะ (Quirk, Greenbaum, & Leech, 1972, p. 301) ที่ได้ศึกษาโครงสร้างวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทในภาษาอังกฤษ (prepositional phrases) ว่าสามารถแบ่งออกเป็น 3 โครงสร้างเช่นกัน ได้แก่

⁴ รูปแบบเปิด (clase abierta) คือ ประเภทของคำที่ยอมรับการรวมหน่วยใหม่และไม่มีกำหนดองค์ประกอบของคำที่แน่นอน เนื่องจากสามารถสร้างคำศัพท์ใหม่ๆ ได้ ยกตัวอย่างเช่น ไม่สามารถระบุรายการของคำนาม (nombre/sustantivo) ได้ เนื่องจากคำนามสามารถสร้างขึ้นจากคำกริยา (verbo) หรือคำคุณศัพท์ (adjetivo) ก็ได้ เช่น คำกริยา comer (กิน) สามารถทำให้เป็นคำนาม comida (อาหาร) หรือเป็นคำคุณศัพท์ comestible (ที่กินได้) โดยประเภทของคำที่เป็นรูปแบบเปิดมีดังนี้ คำนาม (nombre/sustantivo) คำคุณศัพท์ (adjetivo) กริยา (verbo) และคำวิเศษณ์ (adverbio)

- 1) คำวิเศษณ์ + คำบุพบท (adverb + preposition) เช่น along with, apart from เป็นต้น
- 2) คำกริยา คำคุณศัพท์ คำสันธาน หรือคำที่อยู่หมวดหมู่ไวยากรณ์อื่นๆ + คำบุพบท (verb, adjective + preposition) เช่น because of, but for, due to, except for เป็นต้น
- 3) คำบุพบท + คำนาม + คำบุพบท (preposition + noun + preposition) เช่น by mean of, in comparison with, instead of เป็นต้น

นอกจากนี้ ฮัตเติลสตันและพูลล์ม (Huddleston & Pullum, 2005) ได้อธิบายหน้าที่ของคำที่อยู่ในโครงสร้างวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทในภาษาอังกฤษที่มีลักษณะทางโครงสร้างที่คล้ายคลึงกันว่า คำบุพบทจะทำหน้าที่แสดงทิศทาง สถานที่ ตำแหน่งของวัตถุสิ่งของ และเมื่อคำบุพบทเป็นส่วนหนึ่งของวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบท โดยที่คำบุพบทจะทำหน้าที่เป็นส่วนนำและมีคำนามทำหน้าที่เป็นส่วนเติมเต็มของวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบท

ข้อมูลโครงสร้างวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทในภาษาอังกฤษทั้ง 3 โครงสร้างที่กล่าวมา จะเห็นว่าทั้งตำแหน่งและการเรียงลำดับของคำที่มาประกอบกันเป็นวลีเป็นไปในทิศทางเดียวกับโครงสร้างวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทในภาษาสเปน เพียงแต่ปาบอน ลูเซโร (Pavón Lucero, 1999, p. 579) มีความเห็นว่าควรลดโครงสร้างให้เหลือเพียง 2 โครงสร้างหลักๆ เท่านั้น ได้แก่

1. วลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทที่เกิดขึ้นตามโครงสร้าง คำนาม + คำบุพบท (Locuciones formadas por un nombre y una preposición) เช่น cara a, camino de, frente a, merced a เป็นต้น
2. วลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทที่เกิดขึ้นตามโครงสร้าง คำบุพบท + คำนาม + คำบุพบท (Locuciones formadas por una preposición, un nombre y otra preposición)

ปาบอน ลูเซโร (Pavón Lucero, 2003, pp. 115-116) อธิบายเพิ่มเติมว่าวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทโครงสร้างที่ 2 สามารถจำแนกเป็นกลุ่มย่อยได้อีก 3 กลุ่ม ตามระดับการกำหนดตำแหน่งและความสอดคล้องจากมากไปหาน้อย ดังนี้

- 1) วลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทที่กำหนดตำแหน่งไว้แล้วและเน้นความสอดคล้องของคำในระดับมาก (Las locuciones que tienen una fuerte fijación y cohesión) เช่น a causa de, a despecho de, a falta de เป็นต้น
- 2) วลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทที่กำหนดตำแหน่งไว้แล้วและเน้นความสอดคล้องของไวยากรณ์และคำในระดับกลาง (Las locuciones que tienen un grado intermedio de gramaticalización y lexicalización) เช่น a costa de, a favor de, en contra de, en honor a เป็นต้น
- 3) วลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทที่มีความอิสระในการกำหนดตำแหน่งของคำและมีโครงสร้างการเรียงลำดับคำแบบเฉพาะตัว (Locuciones conservan independencia y dan lugar a sus propias proyecciones) เช่น a lo ancho de, con la excepción de เป็นต้น

อุเอเดะ (Ueda, 1997) และโคอิเกะ (Koike, 1997) มีความเห็นสนับสนุนข้อเสนอนี้ว่าเป็นเหตุเป็นผล แต่ก็นมองว่าไม่ได้แตกต่างไปจากการจำแนกโครงสร้างวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทออกเป็น 3 โครงสร้างตามที่กล่าวไปแล้วข้างต้นมากนัก อีกทั้งยังไม่พบการเปลี่ยนแปลงประเภทของคำไปจากโครงสร้างเดิม กล่าวคือ คำที่อยู่ในตำแหน่งต่างๆ ถูกกำหนดตำแหน่งให้เป็นไปตามการเรียงลำดับของคำที่มาประกอบกันเป็นวลี ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากการแสดงตัวอย่างของโครงสร้างวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทต่อไปนี้

- 1) คำวิเศษณ์ + คำบุพบท (adverbio + preposición) เช่น delante de เป็นต้น
- 2) คำคุณศัพท์ รูปกริยาขยายอดีต + คำบุพบท (adjetivo, participio... + preposición) เช่น debido a เป็นต้น
- 3) คำบุพบท + คำนาม + คำบุพบท (preposición + nombre + preposición) เช่น de cara a เป็นต้น
- 3.1) คำบุพบท + คำกำกับคำนามเพศกลาง + คำคุณศัพท์ + คำบุพบท (preposición + artículo neutro + adjetivo + preposición) เช่น a lo largo de เป็นต้น

ในทางตรงกันข้าม โมลินเอร์ (Moliner, 2012, p. 86) ได้อธิบายเกี่ยวกับประเภทของโครงสร้างวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทว่าส่วนใหญ่เป็นไปตามโครงสร้าง คำบุพบท + คำนาม + คำบุพบท (preposición + nombre + preposición) แต่อย่างไรก็ดี ยังมีโครงสร้างวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทอื่นๆ ด้วย ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 9 โครงสร้าง ดังนี้

- 1) คำบุพบท + คำนาม + คำบุพบท (preposición + nombre + preposición)
- 2) คำนาม + คำบุพบท (nombre + preposición)
- 3) คำคุณศัพท์หรือรูปกริยาขยายอดีต + คำบุพบท (adjetivo/participio + preposición)
- 4) คำบุพบท + คำกำกับคำนามเพศกลาง lo + คำคุณศัพท์ + คำบุพบท (preposición + artículo neutro lo + adjetivo + preposición)
- 5) คำวิเศษณ์ + คำบุพบท (adverbio + preposición)
- 6) คำบุพบท + คำวิเศษณ์ + คำบุพบท (preposición + adverbio + preposición)
- 7) คำบุพบท + รูปกริยากลาง + คำบุพบท (preposición + infinitivo + preposición)
- 8) คำกริยา + คำบุพบท (verbo + preposición)
- 9) คำสันธาน como + คำนาม + คำบุพบท (conjunción como + nombre + preposición)

กล่าวโดยสรุป หากพิจารณาข้อมูลโครงสร้างของวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นว่า “คำบุพบท” สามารถวางอยู่ในลำดับแรกสุดก็ได้ แต่จะต้องมีอยู่ในลำดับท้ายสุดเสมอ เพื่อแสดงการเรียงลำดับของคำที่มาประกอบกันเป็นวลีตามโครงสร้างไวยากรณ์ทางภาษาที่กำหนดขึ้น ผู้เขียนได้ศึกษาเปรียบเทียบประเภทของคำที่จัดอยู่ในคำที่อยู่ในโครงสร้างย่อยทั้ง 3 กลุ่มตามที่ปาบอน ลูเซโร (Pavón Lucero, 1999) กล่าวถึง กับคำบางตำแหน่งที่ปรากฏในโครงสร้างวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทของโมลินเอร์ พบว่ามีคำประเภทต่างๆ ดังนี้ รูปกริยาขยายอดีต คำกำกับคำนามเพศกลาง lo และรูปกริยากลาง ซึ่งข้อมูลโครงสร้างวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบททั้ง 9 โครงสร้างของโมลินเอร์เป็นการจำแนกเพื่อแสดงให้เห็นรายละเอียดประเภทของคำที่มารวมกันเป็นวลีที่ย่อยลงไปอีกจากโครงสร้างหลัก

3. การจำแนกวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทตามโครงสร้าง

ในการจำแนกจำนวนวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทตามโครงสร้างในบทความนี้ ผู้เขียนใช้เกณฑ์การจำแนกของมาเรีย โมลินเอร์ เพื่อให้สามารถสังเกตเห็นโครงสร้างอย่างละเอียดและการเรียงลำดับของคำที่มาประกอบกันเป็นวลี ซึ่งสามารถจำแนกจำนวนตามโครงสร้างของวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทออกเป็น 9 โครงสร้างด้วยกัน ทั้งนี้ วลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทที่ปรากฏในตารางที่ 1 2 และ 3 มีโครงสร้างที่ถูก

จำแนกย่อยออกมาจากโครงสร้างหลักคือ คำบุพบท + คำนาม + คำบุพบท (preposición + nombre + preposición) ซึ่งเป็นการกำหนดคำ 3 ตำแหน่ง แล้วนำทั้ง 3 คำมารวมกัน โดยมีคำบุพบท (preposición) วางไว้ในตำแหน่งที่ 1 และ 3 ในขณะที่ตำแหน่งที่ 2 สามารถเป็นคำในกลุ่มอื่นๆ ได้ ดังนี้ คำนาม (nombre) คำนำหน้านามชี้เฉพาะ (artículo definido) หรือคำคุณศัพท์ (adjetivo) นอกจากนี้ ยังถือเป็นโครงสร้างวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทที่มีจำนวนมากที่สุดและพบว่ามีการใช้บ่อยที่สุด ทั้งนี้ วลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทที่กล่าวมาข้างต้นสามารถจำแนกจำนวนตามกลุ่มย่อยดังนี้ 1.1) วลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทที่คำนามไม่มีตัวกำหนดหรือส่วนเติมเต็ม 176 วลี 1.2) วลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทที่คำนามมีคำนำหน้าคำนามชี้เฉพาะวางอยู่ข้างหน้า 73 วลี และ 1.3) วลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทที่คำนามถูกขยายโดยคำคุณศัพท์ จำนวน 3 วลี และเมื่อนำวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบททั้ง 3 กลุ่มย่อยนี้มารวมกันแล้วมีจำนวนทั้งสิ้น 252 วลี

ตารางที่ 1

โครงสร้างที่ 1.1 วลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทที่คำนามไม่มีตัวกำหนดหรือส่วนเติมเต็ม

(Locuciones preposicionales con sustantivo sin determinante ni complementos)

a base de	a semejanza de	en combinación con	en prueba de
a beneficio de	a tenor de	en compañía de	en pugna de
a cambio de	a tiempo de	en competencia con	en razón a/de
a cargo de	a tiro de	en consideración a	en relación con
a causa de	a título de	en consonancia con	en representación con
a consecuencia de	a través de	en contacto con	en señal de
a costa de	a vista de	en contraste con	en son de
a criterio de	con arreglo a	en cuestión de	en sustitución de
a despecho de	con base en	en defecto de	en torno a
a diferencia de	con cargo a	en defensa de	en torno de
a disposición de	con honores de	en demanda de	en trance de
a efectos de	con intención de	en descargo de	en unión de
a ejemplo de	con menoscabo de	en descrédito de	en vez de
a espaldas de	con miras a	en desdoro de	en vías de
a excepción de	con motivo a	en detrimento de	en virtud de
a expensas de	con motivo de	en dirección a	en vísperas de
a falta de	con objeto de	en disposición de	en vista de
a favor de	con ocasión de	en elogio de	entre medias de
a fin de	con referencia a	en espera de	por boca de
a fuer de	con relación a	en favor de	por causa de
a fuerza de	con rumbo a	en forma de	por conducto de
a gusto de	con visos de	en función de	por cuenta de
a hombros de	con vistas a	en gracia a	por culpa de

a instancias de	de acuerdo a	en gracia de	por espacio de
a juicio de	de acuerdo con	en honor a	por falta de
a manos de	de boca de	en honor de	por indicación de
a mediados de	de cara a	en lugar de	por intermedio de
a merced de	de conformidad con	en manos de	por mandato de
a nivel de	de espaldas a	en materia de	por mediación de
a nombre de	de parte de	en medio de	por medio de
a orillas de	de regreso a	en mitad de	por miedo a
a pesar de	de resultas de	en nombre de	por mor de
a petición de	de vuelta a	en opinión de	por motivo de
a principios de	de vuelta de	en orden a	por obra de
a propósito de	en apoyo de	en petición de	por orden de
a punta de	en aras de	en pie de	por parte de
a punto de	en atención a	en poder de	por razón de
a raíz de	en beneficio de	en pos de	por temor de
a ras de	en bien de	en perjuicio de	por vía de
a razón de	en boca de	en posesión de	por virtud de
a resultas de	en brazos de	en presencia de	so capa de
a riesgo de	en busca de	en prevención de	so color de
a ruegos de	en calidad de	en pro de	so pena de
a satisfacción de	en clave de	en provecho de	so pretexto de

วลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทกลุ่มที่ปรากฏในตารางที่ 1 นี้เกิดจากโครงสร้าง คำบุพบท + คำนาม + คำบุพบท (preposición + nombre + preposición) ดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าคำนามที่อยู่ในตำแหน่งที่ 2 สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ทั้งนี้ เป็นคำนามที่มีความหมายสนับสนุนกับคำบุพบทเมื่อเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทที่กำหนดขึ้น

ตารางที่ 2

โครงสร้างที่ 1.2 วลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทที่คำนามมีคำนำหน้าคำนามชี้เฉพาะวางอยู่ข้างหน้า

(Locuciones preposicionales con sustantivo precedido de artículo)

al abrigo de	al fondo de	al son de	con (el) pretexto de
al alcance de	al frente de	al término de	con (el) propósito de
al amparo de	al hilo de	al tiempo de	contra la voluntad de
al arrimo de	a la hora de	al través de	del lado de
a la altura de	a la izquierda de	a la usanza de	de (la) mano de
al borde de	al lado de	a la vera de	desde la perspectiva de
a la cabeza de	al mando de	a la vista de	en (el) caso de

al cabo de	a la manera de	a la vuelta de	en el centro de
al calor de	al margen de	a la zaga de	en el comienzo de
a la caza de	a la medida de	bajo (la) pena de	en el exterior de
al compás de	a(l) modo de	bajo (el) pretexto de	en el interior de
al contacto de	al objeto de	bajo (la) protección de	en la medida de
al corriente de	a la orilla de	con la diferencia de	en el momento de
a la derecha de	a la par de	con la disculpa de	en la necesidad de
al encuentro de	al pie de	con (la) esperanza de	en el plazo de
a la espera de	al punto de	con (la) excepción de	en el término de
al estilo de	al principio de	con el fin de	en (el) tiempo de
al extremo de	al servicio de	con (la) idea de	en (el) uso de
al filo de			

ในตารางที่ 2 นี้เป็นการแสดงวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทที่เกิดจากโครงสร้างหลักเดียวกันกับวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทกลุ่มที่ปรากฏในตารางที่ 2 กล่าวคือ เป็นวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทตามโครงสร้างที่ 1.2 ประกอบด้วย คำบุพบท + คำนาม + คำบุพบท (*preposición + nombre + preposición*) เช่นเดียวกัน เพียงแต่มีส่วนที่ต่างไปเล็กน้อยคือ โดยส่วนใหญ่มักจะมีคำนำหน้านามชี้เฉพาะ (*artículo definido*) วางอยู่ข้างหน้าคำนามที่อยู่ในตำแหน่งที่ 2 ของโครงสร้าง

ตารางที่ 3

โครงสร้างที่ 1.3 วลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทที่คำนามถูกขยายโดยคำคุณศัพท์

(*Locuciones preposicionales con nombre modificado por un adjetivo*)

a ambos lados de	al otro lado de	del otro lado de
------------------	-----------------	------------------

สำหรับตารางที่ 3 พบว่าวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทกลุ่มนี้มีโครงสร้างที่ประกอบด้วยคำบุพบทตามมาด้วยคำนาม ซึ่งคำนามนี้อาจมีตัวกำหนดหรือคำคุณศัพท์ที่มีความหมายเหมือนตัวกำหนดมาขยาย และตามมาด้วยคำบุพบทอีกคำหนึ่งในตำแหน่งสุดท้าย

ตารางที่ 4

โครงสร้างที่ 2 คำนาม + คำบุพบท (*nombre + preposición*)

camino de	gracias a	riberas de
cara a	merced a	rostro a
esquina a	orilla de	rumbo a
frente a	respecto a/de	

ตารางที่ 4 แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทที่มีความซับซ้อนไม่มาก โดยมีคำเพียง 2 ตำแหน่ง ประกอบด้วย คำนาม + คำบุพบท (*nombre + preposición*) และมีจำนวนวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทที่เป็นไปตามโครงสร้างดังกล่าวทั้งสิ้น 11 วลี

ตารางที่ 5

โครงสร้างที่ 3 คำคุณศัพท์หรือรูปกริยาขยายอดีต + คำบุพบท (*adjetivo/participio + preposición*)

conforme a	junto a	tocante a
debido a	referente a	

โครงสร้างที่ 3 นี้ ถึงแม้ว่าจะเป็นกรณการรวมกันของคำ 2 ตำแหน่งเช่นเดียวกับโครงสร้างวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทโครงสร้างที่ 2 ที่ปรากฏในตารางที่ 4 ก็ตาม แต่สิ่งที่แตกต่างกันคือประเภทของคำที่ถูกกำหนดให้อยู่ในตำแหน่งแรกของโครงสร้างวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบท กล่าวคือ คำคุณศัพท์ (*adjetivo*) หรือรูปกริยาขยายอดีต (*participio*) ซึ่งวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทที่เป็นไปตามโครงสร้างนี้มีจำนวน 5 วลี

ตารางที่ 6

โครงสร้างที่ 4 คำบุพบท + คำกำกับคำนามเพศกลาง *lo* + คำคุณศัพท์ + คำบุพบท
(*preposición + artículo neutro lo + adjetivo + preposición*)

a lo alto de	en lo que se refiere a	por lo que respecta a
a lo ancho de	en lo que toca a	por lo que se refiere a
a lo largo de	en lo referente a	
	en lo tocante a	

สำหรับโครงสร้างที่ 4 นี้ เป็นโครงสร้างวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทที่พบได้ค่อนข้างน้อยและอาจกล่าวได้ว่ามีความซับซ้อนมากที่สุดหากพิจารณาจากการเรียงลำดับของคำที่มาประกอบกันเป็นวลี ด้วยเหตุที่มีจำนวนคำที่มาประกอบกันเป็นวลีถึง 4 ตำแหน่งด้วยกัน คือ คำบุพบท + คำกำกับคำนามเพศกลาง *lo* + คำคุณศัพท์ + คำบุพบท (*preposición + lo + adjetivo + preposición*) วลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทกลุ่มนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 9 วลี

ตารางที่ 7

โครงสร้างที่ 5 คำวิเศษณ์ + คำบุพบท (*adverbio + preposición*)

fuera de	lejos de
----------	----------

ในส่วนของตารางที่ 7 เป็นการแสดงข้อมูลวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทที่มีโครงสร้างอันประกอบด้วยคำวิเศษณ์ + คำบุพบท (*adverbio + preposición*) สำหรับนักวิชาการทางด้านภาษามองเห็นว่ามีวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบททั้ง 2 วลีนี้มีฐานะเป็น “คำบุพบท” เท่านั้น

ตารางที่ 8

โครงสร้างที่ 6 คำบุพบท + คำวิเศษณ์ + คำบุพบท (*preposición + adverbio + preposición*)

a más de	en cuanto a	por encima de por entremedias de
----------	-------------	-------------------------------------

โครงสร้างที่ 6 เป็นโครงสร้างที่มีการกำหนดคำในโครงสร้าง 3 ตำแหน่ง โดยมีคำบุพบท (*preposición*) วางไว้ในตำแหน่งที่ 1 และ 3 และคำวิเศษณ์ ถูกกำหนดอยู่ในตำแหน่งที่ 2 (คำบุพบท + คำวิเศษณ์ + คำบุพบท) วลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทที่มีการจัดเรียงตามโครงสร้างนี้มีจำนวน 4 วลีด้วยกัน

ตารางที่ 9

โครงสร้างที่ 7 คำบุพบท + รูปกริยากลาง + คำบุพบท (*preposición + infinitivo + preposición*)

a juzgar por	a partir de	a pesar de
--------------	-------------	------------

ตารางที่ 9 แสดงข้อมูลโครงสร้างของวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทที่มีการเรียงลำดับในลักษณะที่ตำแหน่งที่ 1 และ 3 เป็นคำบุพบท เมื่อพิจารณาแล้วจะมีโครงสร้างที่เป็นการรวมกันของคำ 3 ตำแหน่งเหมือนกับวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทที่มีการเรียงลำดับคำเหมือนกับโครงสร้างที่ 1.1 และ 6 แต่สิ่งที่แตกต่างกันคือคำที่อยู่ในตำแหน่งที่ 2 นั้นถูกกำหนดให้เป็นรูปกริยากลาง (*infinitivo*) ซึ่งมีจำนวน 3 วลี

ตารางที่ 10

โครงสร้างที่ 8 คำกริยา + คำบุพบท (*verbo + preposición*)

pese a

โครงสร้างที่ 8 เป็นวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทที่หากมองผิวเผินแล้วอาจเข้าใจว่าเป็นเพียงคำบุพบทเท่านั้น แต่ที่จริงแล้วเป็นวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทที่ประกอบด้วยคำ 2 ตำแหน่งคือ คำกริยา + คำบุพบท (*verbo + preposición*)

ตารางที่ 11

โครงสร้างที่ 9 คำสันธาน *como* + คำนาม + คำบุพบท (*conjunción como + nombre + preposición*)

como consecuencia de	como resultado de
----------------------	-------------------

ตารางที่ 11 ปรากฏข้อมูลวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทที่เป็นไปตามโครงสร้างการเรียงลำดับจากคำสันธาน *como* + คำนาม + คำบุพบท (*conjunción como + nombre + preposición*) ที่มีจำนวนทั้งสิ้น 2 วลี

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจำนวนวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทในภาษาสเปนที่มีการจำแนกตามโครงสร้างแล้วพบว่า สิ่งเหมือนกันของทุกโครงสร้างของวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทคือ ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างใด หรือมีคำกี่ตำแหน่ง แต่ประเภทของคำที่ถูกกำหนดให้อยู่ในตำแหน่งท้ายสุดจะเป็น “คำบุพบท” เสมอ นอกจากนี้ วลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทในภาษาสเปนที่มีการใช้อยู่ในปัจจุบันมีจำนวนทั้งสิ้น 289 วลีด้วยกัน

4. บทสรุป

จากการศึกษาวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบท (locuciones preposicionales) ในภาษาสเปนครั้งนี้ สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

ประการที่หนึ่ง การศึกษาโครงสร้างของวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทในครั้งนี้พบว่า วลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทในภาษาสเปนเกิดจากการรวมกันของคำที่มีจำนวน 2 คำขึ้นไป และมีการเรียงลำดับคำในตำแหน่งต่าง ๆ ที่มาประกอบกันเป็นวลีให้เป็นไปตามหลักไวยากรณ์ทางภาษาสเปนที่กำหนดขึ้น และการเรียงลำดับของคำที่มาประกอบกันเป็นวลีของวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบท (locuciones preposicionales) ในภาษาสเปนแสดงให้เห็นถึงการทำหน้าที่อย่างชัดเจนของคำที่ทำหน้าที่หลักอย่างคำบุพบท (preposición) โดยคำบุพบทจะถูกกำหนดให้อยู่ในลำดับท้ายสุดเสมอ

ประการที่สอง การศึกษาลักษณะทางโครงสร้างของวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบท (locuciones preposicionales) ในบทความนี้ ผู้เขียนมุ่งเน้นศึกษาตามเกณฑ์ของมาเรีย โมลิเนอร์ (María Moliner, 2012) ที่จำแนกโครงสร้างของวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทออกเป็น 9 โครงสร้าง ซึ่งเกณฑ์การจำแนกของโมลิเนอร์แสดงให้เห็นรายละเอียดประเภทของคำที่มารวมกันเป็นวลีที่ย่อยลงไปอีกจากโครงสร้างหลัก ถึงแม้ว่ากาซาเรส (Casares, 1950) และอุเอเดะ (Ueda, 1997) อธิบายว่าวลีที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นบุพบทสามารถจำแนกออกเป็น 3 โครงสร้างเท่านั้นก็ตาม

รายการอ้างอิง

- Casares, J. (1950). *Introducción a la lexicografía moderna*. Madrid: CSIC.
- De Nebrija, A. (1492). *Gramática de la lengua castellana*. (n.p.).
- García Yerba, V. (1988). *Claudicación en el uso de preposiciones*. Madrid: Gredos.
- Huddleston, R., & Pullum, G. K. (2005). *A Student's Introduction to English Grammar*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Jiménez Juliá, T. (2017). Notas sobre locuciones y construcciones sintácticas. *Revista semestral de la Asociaziones Ispanisti Italiani*, 10, 91-112.
- Koike, K. (1997). Valores funcionales de las locuciones prepositivas en español. *Onomazeien*, 2, 151-179.
- Lázaro Mora, F. A. (1985). Algunas notas sobre la preposición. In *Philologica hispaniensia* (pp. 375-389). Madrid: Gredos.
- López García, Á. (1995). El sistema prepositivo español". In Martín Zorraquino, M. A. & Blesa, T. (Coord.), *Félix M., Estudios de lingüística hispánica* (pp. 269-284). Madrid: Gredos.
- Moliner, M. (2012). *Uso de las preposiciones*. Madrid: Gredos.
- Pavón Lucero, M. V. (1999). Clases de partículas: preposición, conjunción y adverbio. In B. Ignacio & D. Violeta (Eds.), *Gramática descriptiva de la lengua española I*. (pp. 565-655). Madrid: R.A.E/Espasa Calpe.
- Pavón Lucero, M. V. (2003). Clases de partículas: preposición, conjunción y adverbio. In B. Ignacio & D. Violeta (Eds.), *Gramática descriptiva de la lengua española I*. (pp. 115-116). Madrid: R.A.E/Espasa Calpe.

- Quirk, R., Greenbaum, S., & Leech, G. (1972). *A Grammar of contemporary English*. London: Longman.
- Real Academia Española. (1991). *Diccionario de la lengua española*. Madrid: Espasa Calpe.
- Real Academia Española. (2009). *Esbozo de una nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Calpe.
- Ueda, H. (1997). Frases prepositivas en español. *Revista de la Facultad de Artes y Ciencias de la Universidad de Tokio*, 22, 9-33.

ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้กับการผลิตเสียงสูงต่ำ ภาษาญี่ปุ่น: กรณีศึกษาผู้เรียนชาวไทย ที่มีประสบการณ์เรียนรู้และฝึกฝนเสียงสูงต่ำ*

ยุพกา พุกชีมา**

Received: 29 September 2023

Revised: 27 November 2023

Accepted: 21 April 2024

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้กับการผลิตเสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่น กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น ชั้นปีที่ 1 ซึ่งมีประสบการณ์เรียนรู้และฝึกฝนเสียงสูงต่ำ จำนวน 95 คน

ผลการศึกษาพบว่าในภาพรวมผู้เรียนสามารถรับรู้เสียงสูงต่ำของคำทดสอบได้ถูกต้องเฉลี่ยร้อยละ 71.2 และสามารถผลิตเสียงสูงต่ำได้ถูกต้องเฉลี่ยร้อยละ 79.1 เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้กับการผลิตเสียงสูงต่ำโดยการทดสอบสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน พบว่าทั้งสองตัวแปรมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง ($r=.642$) ที่ระดับนัยทางสถิติ 0.01 กล่าวคือ ผู้เรียนที่รับรู้รูปแบบเสียงสูงต่ำได้ถูกต้องมีแนวโน้มที่จะผลิตเสียงสูงต่ำได้ถูกต้องเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของทั้งสองตัวแปรในมิติของคำศัพท์ก็ได้ผลเช่นเดียวกัน โดยพบความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($r=.416$) ที่ระดับนัยทางสถิติ 0.05 กล่าวคือ คำศัพท์ที่ผู้เรียนรับรู้รูปแบบเสียงสูงต่ำได้ถูกต้องก็มีแนวโน้มที่ผู้เรียนจะออกเสียงได้อย่างถูกต้องเช่นเดียวกัน

บทความวิจัย

บทคัดย่อ

คำสำคัญ

การรับรู้;
การผลิต;
เสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่น;
ผู้เรียนชาวไทย

* งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ 2566 และได้รับหนังสือรับรองการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย COE No. COE63/064 จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ณ วันที่ 18 มีนาคม 2563

** รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ติดต่อได้ที่: fhumykh@ku.ac.th

Correlation between the Perception and Production of Japanese Pitch Accents: A Case Study of Thai Learners with Experience Learning and Practicing Japanese Pitch Accents*

Received: 29 September 2023

Revised: 27 November 2023

Accepted: 21 April 2024

Yupaka Fukushima**

The objective of this research is to investigate the correlation between the perception and production of Japanese pitch accents. The participants were 95 first-year undergraduate students majoring in Japanese with experience learning and practicing pitch accents.

The results showed that the participants could perceive the pitch accents of the given words with an average accuracy of 71.2 percent and could produce the pitch accents with an average accuracy of 79.1 percent. Pearson's correlation coefficient test revealed that Japanese accent perception and production have a strong positive correlation ($r=.642$) at a statistical significance level of 0.01. In other words, students who accurately perceive pitch accents are likely to accurately produce pitch accents. In the lexical dimension, both variables were found to have a moderately positive correlation ($r=.416$) at a statistical significance level of 0.05. This implies that the words whose pitch accents students can accurately perceive tend to be accurately pronounced.

Research Article

Abstract

Keywords

perception;
production;
Japanese pitch accents;
Thai learners

* This research was funded by the Department of Eastern Languages, Faculty of Humanities, Kasetsart University in fiscal year 2023 and received a Certificate of Approval COE No. COE63/064 from the Kasetsart University Research Ethics Committee on March 18, 2020.

** Associate Professor, Department of Eastern Languages, Faculty of Humanities, Kasetsart University, e-mail: fhumykf@ku.ac.th

1. บทนำ

จุดมุ่งหมายสำคัญของการเรียนภาษาต่างประเทศ คือ การใช้ภาษานั้นเพื่อพูดคุยและสื่อสารกับเจ้าของภาษา ทักษะการออกเสียงซึ่งสัมพันธ์โดยตรงกับการพูดจึงมีความสำคัญอย่างมาก เพราะการออกเสียงได้อย่างถูกต้อง เป็นธรรมชาติ จะช่วยให้ผู้ฟังเข้าใจง่าย ส่งผลให้การสื่อสารราบรื่น (ยุพกา พุกุขีมา, 2555) นอกจากนี้ การออกเสียงได้อย่างเป็นธรรมชาติ โดยเฉพาะเสียงสูงต่ำและทำนองเสียงซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักของท่วงทำนอง ยังเป็นปัจจัยหนึ่งที่ชาวญี่ปุ่นใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินทักษะการพูดภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียนชาวต่างชาติ (渡部, 2003; 崔, 2013)

ความสำคัญของการออกเสียงทำให้ทั้งผู้สอนและผู้เรียนต่างตระหนักถึงความจำเป็นในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะนี้ แต่ผลการสำรวจสภาพการณ์การเรียนการสอนการออกเสียงภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทยโดยยุพกาและคณะ (Siriphonphaiboon et al., 2008) พบว่าแม้อาจารย์ชาวไทยจะตระหนักถึงความสำคัญในการเรียนการสอนวิชาการออกเสียงภาษาญี่ปุ่น แต่อาจารย์ที่สอนการออกเสียงยังมีจำนวนน้อยและยังไม่มีมีการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ เนื้อหาส่วนใหญ่ที่สอน ได้แก่ เสียงพยัญชนะที่เป็นปัญหาสำหรับผู้เรียนชาวไทย หรือพยางค์พิเศษซึ่งมีวิธีการออกเสียงซับซ้อน แต่ยังไม่ค่อยมีการสอนเกี่ยวกับจังหวะ (rhythm) เสียงสูงต่ำ (accent) ทำนองเสียง (intonation) หรือการเน้นข้อมูลสำคัญ (prominence) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยให้การออกเสียงภาษาญี่ปุ่นได้เป็นธรรมชาติ สอดคล้องกับข้อสังเกตของ 後藤 (2020, p. 1) กล่าวโดยสรุป คือ การสอนเรื่องการออกเสียงภาษาญี่ปุ่นยังคงมีลักษณะเหมือนกับการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ไม่มีการกำหนดว่าจะสอนอะไร สอนอย่างไร และใช้เวลาเท่าใดในแต่ละหัวข้อ แต่จะสอนตามโอกาส เช่น เมื่อพบว่าผู้เรียนออกเสียงผิดก็จะแก้ไขและอาจจะอธิบายวิธีการออกเสียงที่ถูกต้องเพิ่มเติม

นอกจากนี้ จากการศึกษาปัญหาการเรียนรู้ออกเสียงภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียนชาวไทยของ 千葉 (2002) โดยใช้การวิเคราะห์ปัจจัย สามารถสกัดปัจจัยที่เป็นปัญหาได้ 4 หัวข้อ ได้แก่ (1) “ความกังวลต่อการไม่รู้” กล่าวคือ ความกังวลที่เกิดจากการไม่รู้ว่าจะเรียนรู้อย่างไร ไม่รู้ว่าตัวเองมีปัญหการออกเสียงอะไรบ้าง ไม่รู้จะแก้ไขปัญหการออกเสียงของตนเองอย่างไร เป็นต้น (2) “การจัดการเรียนการสอนการออกเสียงภาษาญี่ปุ่นที่ยังไม่เพียงพอ” กล่าวคือ ความไม่เพียงพอทั้งผู้สอนและสื่อการเรียนการสอน (3) “ความรู้สึกเขินอาย” (4) “ความเร็วในการพูดของครู” ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบระหว่างความคิดเห็นของผู้เรียนกับผู้สอน สรุปได้ว่าผู้เรียนมีความรู้สึกกังวลต่อการไม่รู้และความไม่เพียงพอของการเรียนการสอนการออกเสียงภาษาญี่ปุ่นมากกว่าที่ผู้สอนคิด แต่ไม่ได้รู้สึกเขินอาย หรือรู้สึกว่าความเร็วในการพูดของครูเป็นปัญหาเท่ากับที่ผู้สอนคิด และในการศึกษาของ 千葉 (2000, อ้างถึงใน 千葉, 2002) ยังพบว่าผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยต้องการพัฒนาทักษะการออกเสียงภาษาญี่ปุ่นมากกว่าที่ผู้สอนคาดคิดไว้ ดังนั้นจึงควรมีการสอนการออกเสียงภาษาญี่ปุ่นอย่างเป็นระบบและทำเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน

เสียงสูงต่ำในภาษาญี่ปุ่น (Japanese accent) นอกจากทำหน้าที่แสดงความหมายที่แตกต่างของคำที่เขียนเหมือนกันแล้ว ยังสัมพันธ์กับโครงสร้างประโยคและทำนองเสียง (intonation) ในงานวิจัยของซาโต (佐藤,

1995; 佐藤, 2001) พบว่าสัทสัมพันธ์¹ (prosody) มีอิทธิพลต่อการพูดภาษาญี่ปุ่นอย่างเป็นธรรมชาติมากกว่าเสียงสระหรือเสียงพยัญชนะ กล่าวคือ แม้ผู้เรียนจะออกเสียงพยัญชนะบางตัวไม่ถูกต้อง แต่หากทำนองเสียงในระดับประโยคมีความเหมาะสม ภาษาญี่ปุ่นที่พูดโดยรวมจะฟังง่าย มีความเป็นธรรมชาติ

ผลการสำรวจเกี่ยวกับความเชื่อและกลยุทธ์การเรียนรู้การออกเสียงของนักศึกษาวิชาเอกภาษาญี่ปุ่นชาวไทยโดยยุพกา พุกุชิม่า (2555) พบว่าปัญหาการออกเสียงที่นักศึกษาวิชาเอกภาษาญี่ปุ่นยกขึ้นเป็นลำดับต้นๆ ได้แก่ เสียง「ず」, 「づ」 (83%) เสียงสูงต่ำ (80.9%) ทำนองเสียง (78.7%) และเสียง「じ」, 「ぢ」 (76.6%) จึงกล่าวได้ว่า ผู้เรียนจำนวนมากตระหนักดีว่าตนเองมีปัญหาในการออกเสียงสูงต่ำในภาษาญี่ปุ่น สอดคล้องกับการสำรวจของ 千葉他 (2009) ที่พบว่าผู้สอนชาวญี่ปุ่นส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 70 มองว่าเสียงสูงต่ำที่ผู้เรียนชาวไทยออกเสียงยังคงเป็นปัญหา

จากที่มาและความสำคัญข้างต้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ควรจะต้องมีการจัดการเรียนการสอนการออกเสียงภาษาญี่ปุ่นอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเสียงสูงต่ำที่ยังถูกละเลย การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่นจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งมาก ทั้งนี้ การศึกษาวิจัยที่ส่งผลกระทบ หรือมีความสัมพันธ์กับทักษะการผลิตเสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียนชาวไทยนั้น มีปรากฏให้เห็นอยู่บ้าง ได้แก่ งานวิจัยของ スイリボン パイブーン (2008) พบว่าการกำกับติดตามตนเอง (self-monitoring) ซึ่งจัดเป็นกลยุทธ์การเรียนรู้เชิงอภิปัญญา ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อทักษะการผลิตเสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่น นอกจากนี้ แรงจูงใจและความเชื่อของผู้เรียนก็เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการใช้กลยุทธ์การกำกับติดตามตนเอง กล่าวคือ ผู้เรียนที่มีแรงจูงใจสูงในการพัฒนาทักษะการออกเสียงของตนเองและเชื่อว่าการเรียนรู้เสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่นเป็นเรื่องสำคัญมีแนวโน้มที่จะสามารถใช้กลยุทธ์การกำกับติดตามตนเองได้ ซึ่งจะช่วยให้สามารถพัฒนาทักษะการผลิตเสียงสูงต่ำของตนเองได้ นอกจากนี้ ยุพกา พุกุชิม่า และทัศนีย์ เมธาพิสิฐ (2561) พบว่าระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเสียงสูงต่ำ ระดับการฟังภาษาญี่ปุ่น และระดับการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้เสียงสูงต่ำสัมพันธ์กับทักษะการฟังและแยกแยะรูปแบบเสียงสูงต่ำ ในทางกลับกัน ระดับความสามารถทางภาษาญี่ปุ่น ระยะเวลาการเรียนภาษาญี่ปุ่น และ ประสบการณ์การอาศัยอยู่ในประเทศญี่ปุ่นไม่สัมพันธ์กับทักษะดังกล่าว ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาเพิ่มเติมว่าทักษะการรับรู้เสียงสูงต่ำสัมพันธ์กับทักษะการผลิตเสียงสูงต่ำหรือไม่ และสัมพันธ์กันในระดับใด

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้เสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่น

การวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้เสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่นโดยผู้เรียนชาวต่างชาติเป็นที่สนใจของนักวิชาการด้านการศึกษาภาษาญี่ปุ่นตั้งแต่ประมาณเกือบ 30 ปีก่อน โดยมุ่งเน้นศึกษาว่าชาวต่างชาติที่เรียนภาษาญี่ปุ่น

¹ สัทสัมพันธ์ (Prosody) คือ สัทลักษณะอื่นๆ ที่ปรากฏร่วมกับเสียงพยัญชนะและสระในการพูดครั้งหนึ่งๆ เช่น ระดับเสียงสูงต่ำ ความดัง ความเร็ว จังหวะ การเน้นพยางค์ ความยาว (ราชบัณฑิตยสถาน, 2537, น. 55)

มีปัญหาการรับรู้เสียงสูงต่ำในภาษาญี่ปุ่นอย่างไร การสอนเกี่ยวกับเสียงสูงต่ำช่วยพัฒนาทักษะการรับรู้เสียงสูงต่ำหรือไม่ ทักษะการรับรู้เสียงสูงต่ำดีขึ้นหรือไม่เมื่อเวลาผ่านไป

งานวิจัยที่มีชาวไทยเป็นกลุ่มเป้าหมายร่วมในการศึกษา ได้แก่ 鮎沢他 (1995) ซึ่งได้สำรวจการรับรู้เสียงสูงต่ำภาษาโตเกียวของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวต่างชาติเปรียบเทียบกับชาวญี่ปุ่น พบว่าผู้เรียนชาวไทยสามารถฟังเสียงสูงต่ำแบบราบได้ดีที่สุด แต่รูปแบบเสียงสูงต่ำที่รับรู้ได้ยาก คือ คำ 5 พยางค์ที่มีตำแหน่งเสียงสูงต่ำอยู่พยางค์ที่ 4 หรือเรียกว่า “แบบลบสอง”² ในเวลาต่อมา 鮎沢・小高 (1998) ดำเนินการสำรวจในลักษณะเดียวกัน พบว่ากลุ่มตัวอย่างชาวไทยรับรู้รูปแบบเสียงสูงต่ำได้ถูกต้องเฉลี่ยร้อยละ 61 เมื่อจำแนกตามรูปแบบเสียงสูงต่ำ พบว่าโดยรวมกลุ่มตัวอย่างรับรู้เสียงสูงต่ำแบบราบและแบบสูงที่พยางค์ต้นได้ดีกว่าแบบสูงที่พยางค์กลาง อย่างไรก็ตาม หากเปรียบเทียบระหว่างแบบสูงที่พยางค์ต้นกับแบบราบในกลุ่มผู้เรียนที่มีคะแนนสูงพบว่า สำหรับคำ 3 พยางค์ แบบสูงที่พยางค์ต้นมีค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกับแบบราบ แต่ในคำ 4-5 พยางค์ แบบสูงที่พยางค์ต้นมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าแบบราบ โดยได้ให้ข้อสังเกตเพิ่มเติมว่าไม่น่าจะมีเสียงสูงต่ำรูปแบบใดที่ยากสำหรับผู้เรียนชาวไทย เนื่องจากอัตราการตอบผิดถูกระหว่างกลุ่มที่มีคะแนนสูงกับกลุ่มที่มีคะแนนต่ำไม่ค่อยแตกต่างกัน

เพื่อให้ปัญหาการรับรู้เสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียนชาวไทยมีความชัดเจนขึ้น ยุพกา พุกุขิมา และ ทศนีย์ เมธาพิสิฐ (2560) จึงได้ศึกษาทักษะการฟังและแยกแยะเสียงสูงต่ำในคำภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียนชาวไทย พบว่า (1) ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยมีแนวโน้มที่จะรับรู้เสียงสูงต่ำของคำศัพท์ที่จบด้วยทำนองเสียงบอกเล่าได้ดีกว่าคำศัพท์ที่จบด้วยทำนองเสียงคำถาม โดยสามารถฟังและแยกแยะเสียงสูงต่ำแบบราบและแบบสูงที่พยางค์ต้นได้ดีกว่าแบบสูงที่พยางค์กลาง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ シリカネラット・菅谷 (2015) ซึ่งทดสอบการรับรู้ความแตกต่างของรูปแบบเสียงสูงต่ำโดยวิธี oddity tasks³ (2) อัตราความถูกต้องของการรับรู้รูปแบบเสียงสูงต่ำมีแนวโน้มลดลงผกผันกับจำนวนพยางค์ที่เพิ่มขึ้น (3) รูปแบบเสียงสูงต่ำที่มีอัตราความถูกต้องของการรับรู้ต่ำที่สุด คือ แบบลบสอง ในคำ 4-5 พยางค์ โดยเฉพาะในกรณีที่จบด้วยทำนองเสียงคำถาม และ (4) ความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์การฝึกฝนเสียงสูงต่ำช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการฟังและสามารถแยกแยะเสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่นได้ถูกต้องมากขึ้น โดยเฉพาะเสียงสูงต่ำแบบราบ แบบสูงที่พยางค์ต้น และแบบสูงที่พยางค์กลาง (ยกเว้นแบบลบสอง) ของคำศัพท์ที่จบด้วยทำนองเสียงบอกเล่า โดยมีอัตราความถูกต้องเฉลี่ยสูงกว่าร้อยละ 80

2.2 งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการผลิตเสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่น⁴

การศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบเสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่นที่ผลิตโดยผู้เรียนชาวไทยเริ่มขึ้นตั้งแต่ช่วงปี 1970 โดย 大西 (1976; 1977) ได้ทดลองให้ผู้เรียนชาวไทยออกเสียงประโยคภาษาญี่ปุ่น แล้ววิเคราะห์ข้อผิดพลาดด้านการออกเสียง ซึ่งพบว่าผู้เรียนชาวไทยมีลักษณะการผลิตเสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่นหลักๆ ดังนี้

² คำที่มีตำแหน่งเสียงสูงต่ำอยู่พยางค์ที่สองนับจากท้ายคำ

³ เป็นแบบทดสอบที่ให้ประเมินว่าเสียงใดเป็นเสียงที่แตกต่างจาก 3 เสียงที่ได้ยิน

⁴ เครื่องหมายแสดงเสียงสูงต่ำที่แตกต่างกันในหัวข้อ 2.2 ยึดตามรูปแบบที่ปรากฏในงานวิจัยอื่นๆ

1. “แบบพื้นฐาน” (基本アクセント) หรือ “แบบพยางค์ท้ายต่ำ”

พบประมาณร้อยละ 50-60 เช่นเดียวกับการออกเสียงคำว่า “ทาโกยากิ” “วาซาบิ” เป็นต้น

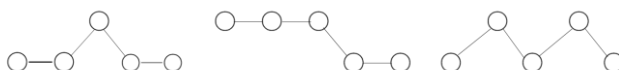
2. “แบบพยางค์ท้ายสูง” (末高アクセント)

พบบ้างเพียงเล็กน้อย เช่นเดียวกับการออกเสียงคำว่า “ฮาดาริ” “โซยุ” เป็นต้น

3. “แบบเสียงสามัญ” (平式アクセント)

มีมากกว่า “แบบพยางค์ท้ายสูง” พอสมควร แต่ก็ยังน้อยกว่า “แบบพื้นฐาน” เช่นเดียวกับการออกเสียงคำว่า “ราเม็ง” “นินจา” เป็นต้น

นอกจาก 3 รูปแบบข้างต้นที่ไม่ถูกต้องตามรูปแบบเสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่น ยังมีบางครั้งที่ผู้เรียนผลิตเสียงสูงต่ำ “แบบสูงที่พยางค์ต้น” หรือ “แบบสูงที่พยางค์กลาง” แต่ไม่ตรงกับรูปแบบเสียงสูงต่ำที่ถูกต้องของคำศัพท์นั้นๆ และรูปแบบอื่นซึ่งคาดว่าเกิดจากการออกเสียงตามโครงสร้างพยางค์และวรรณยุกต์ในภาษาไทย เช่น

タティヤチョークサクン (1997) ได้สำรวจรูปแบบเสียงสูงต่ำที่ผู้เรียนชาวไทยออกเสียงคำทดสอบได้แก่ คำนาม 3 พยางค์ซึ่งเป็นชื่อคน หรือชื่อสถานที่ที่กลุ่มตัวอย่างไม่เคยเรียน เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของปัญชนะต้น และโครงสร้างพยางค์ ผลการวิเคราะห์พบว่า “แบบพื้นฐาน” ●●●○● มีปรากฏมากที่สุด สอดคล้องกับการศึกษาของ 大西 (1977) ถัดมา คือ “แบบพยางค์ท้ายสูง” ○○●● และ “แบบสูงที่พยางค์ต้น” ●●○○ ตามลำดับ ทั้งนี้ タティヤチョークサクン (1997) ตั้งข้อสังเกตว่า “แบบพยางค์ท้ายสูง” (○○●●) มักปรากฏในคำที่พยางค์สุดท้ายเป็นพยัญชนะก้องกังวาน (sonarant) หรือมีเสียงสระสูง /i, u/ “แบบสูงที่พยางค์ต้น” ●●○○ มักปรากฏในคำที่พยางค์แรกมีเสียงสระสูง /i, u/ และ “แบบผสม” ●●●●○● มักปรากฏในคำที่พยางค์แรกมีเสียงสระสูง /i, u/ และพยางค์สุดท้ายเป็นพยัญชนะก้องกังวาน

後藤 (2020) ได้สำรวจการผลิตเสียงสูงต่ำของผู้เรียนชาวไทยที่มีประสบการณ์เรียนรู้เกี่ยวกับเสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่นจำนวน 15 คน โดยให้พูดสุนทรพจน์ในหัวข้อที่กำหนดเป็นเวลาประมาณ 10 นาที เมื่อวิเคราะห์รูปแบบเสียงสูงต่ำของคำศัพท์จำนวน 943 คำ พบว่าคำ 2 พยางค์มีค่าเฉลี่ยความถูกต้องร้อยละ 42.4 ถัดไปคือ คำ 4 พยางค์ และ 3 พยางค์ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 31.2 และ 29 ตามลำดับ และหากจำแนกตามรูปแบบเสียงสูงต่ำ พบว่าแบบสูงที่พยางค์กลางพยางค์ที่ 2⁵ (○○[↑]○ หรือ ○[↑]○○) และแบบราบมีค่าเฉลี่ยความถูกต้องใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 36.6 และ 35.5 ตามลำดับ ถัดไป คือ แบบสูงที่พยางค์ต้น ร้อยละ 32.3 แบบลบบสอง⁶ (○○○[↓]○) และแบบสูงถึงพยางค์ท้ายมีค่าเฉลี่ยความถูกต้องต่ำที่สุด คือ ร้อยละ 19.4 และ 18.3 ตามลำดับ

⁵ ตรงกับแบบ 中高 1 ในงานของ 後藤 (2020)

⁶ ตรงกับแบบ 中高 2 ในงานของ 後藤 (2020)

จะเห็นว่าการศึกษาที่ผ่านมา รูปแบบเสียงสูงต่ำที่ผู้เรียนชาวไทยออกเสียงมักถูกวิเคราะห์ว่าได้รับอิทธิพลจากภาษาแม่ โดยเฉพาะโครงสร้างพยางค์และเสียงวรรณยุกต์ อย่างไรก็ตาม การที่ผู้เรียนจะออกเสียงคำศัพท์ภาษาญี่ปุ่นได้ถูกต้องตามรูปแบบเสียงสูงต่ำที่กำหนดของคำนั้นๆ หรือพบการถ่ายโอนจากภาษาแม่มัมีความสัมพันธ์กับความรู้และความตระหนักต่อเสียงสูงต่ำด้วย โดย สิริพงษ์ไพบูรณ์ (2005) ได้จำแนกผู้เรียนออกเป็น 3 กลุ่มได้แก่ (1) ผู้เรียนที่ไม่มีความรู้และไม่ตระหนักต่อเสียงสูงต่ำ (2) ผู้เรียนที่มีความรู้พื้นฐานแต่ไม่ตระหนักต่อเสียงสูงต่ำ และ (3) ผู้ที่มีความรู้พื้นฐานและตระหนักต่อเสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่น เมื่อเปรียบเทียบรูปแบบเสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่นที่ออกเสียงโดยผู้เรียนแต่ละกลุ่มพบว่าผู้เรียนที่ไม่ตระหนักต่อเสียงสูงต่ำ (กลุ่ม 1 และ 2) รูปแบบเสียงสูงต่ำที่ผลิตออกมาส่วนใหญ่เป็นแบบค่าตั้งต้น (default) หรือที่เรียกว่า “แบบพื้นฐาน” ในงานวิจัยของ 大西 (1977) ซึ่งเป็นรูปแบบที่มีปรากฏอัตโนมัติเมื่อผู้เรียนไม่ได้ตระหนักในเสียงสูงต่ำ แต่ผู้เรียนที่ตระหนักต่อเสียงสูงต่ำ (กลุ่ม 3) จะสามารถผลิตเสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่นที่ถูกต้องได้มากขึ้น แม้จะไม่ตรงกับรูปแบบเสียงสูงต่ำที่กำหนดของคำนั้นๆ นอกจากนี้ สิริพงษ์ไพบูรณ์ (2006) ได้ศึกษาเพิ่มเติมว่า ผู้เรียนที่ตระหนักและไม่ตระหนักต่อเสียงสูงต่ำมีวิธีการเรียนรู้เสียงสูงต่ำที่แตกต่างกันอย่างไร และพบว่าผู้เรียนที่ตระหนักต่อเสียงสูงต่ำสามารถเรียนรู้เสียงสูงต่ำได้โดยไม่มีข้อจำกัดด้านเวลา กล่าวคือ บางคนสามารถออกเสียงได้อย่างถูกต้องแม้จะเรียนภาษาญี่ปุ่นเพียงไม่นาน แต่ผู้เรียนที่ไม่ตระหนักต่อเสียงสูงต่ำ การจะออกเสียงภาษาญี่ปุ่นได้อย่างเป็นธรรมชาติมากขึ้นจำเป็นต้องอาศัยเวลานานขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าผู้เรียนที่ตระหนักต่อเสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่นมีลักษณะเฉพาะ ได้แก่ (1) มีเกณฑ์ในการฟังเพื่อแยกแยะเสียงสูงต่ำ (2) มีทักษะการกำกับติดตามการเรียนรู้ของตนเอง (self-monitoring) และ (3) ประยุกต์ใช้เครื่องหมายที่มีลักษณะเฉพาะตัวเพื่อระบุเสียงสูงต่ำ

2.3 งานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้กับการผลิตเสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่น

งานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้กับการผลิตเสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่นส่วนใหญ่เป็นงานที่ศึกษากับผู้เรียนชาวเกาหลีและชาวจีน เช่น 高橋 (2013) ได้ศึกษาการรับรู้และการผลิตเสียงสูงต่ำของคำภาษาญี่ปุ่นในผู้เรียนชาวเกาหลี พบว่าทักษะทั้งสองมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง ในทางกลับกัน 玉岡他 (2016) ซึ่งศึกษาความสัมพันธ์ของการรับรู้และการผลิตเสียงสูงต่ำ รวมถึงอิทธิพลต่อการฟังจับใจความในผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวจีน พบว่าทักษะการรับรู้เสียงสูงต่ำไม่สัมพันธ์กับทักษะการผลิตเสียงสูงต่ำและการรับรู้และการผลิตเสียงสูงต่ำได้อย่างถูกต้องไม่ส่งผลต่อทักษะการฟังจับใจความภาษาญี่ปุ่น นอกจากนี้ งานวิจัยอีกหลายชิ้นยังระบุว่าไม่พบความสัมพันธ์ของทั้งสองทักษะ (柳, 2010; 陳, 2015; 王他, 2017, อ้างถึงใน 王・磯村, 2017) อย่างไรก็ตาม 王・磯村(2017) ตั้งข้อสังเกตว่า การไม่พบความสัมพันธ์ของทักษะการรับรู้และการผลิตเสียงสูงต่ำนั้น สาเหตุน่าจะเป็นเพราะใช้วิธีการทดสอบที่ให้ผู้เรียนอ่านคำศัพท์ที่ไม่มีเครื่องหมายเสียงสูงต่ำ เมื่อผู้เรียนไม่รู้หรือจดจำรูปแบบเสียงสูงต่ำไม่ได้จึงออกเสียงผิด ดังนั้นวิธีการดังกล่าวอาจไม่ใช้การทดสอบทักษะการผลิตเสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่นที่แท้จริง และได้ทดสอบความสัมพันธ์ของทักษะทั้งสองใหม่อีกครั้งด้วยคำที่ไม่มีความหมายในแบบทดสอบการรับรู้เสียงสูงต่ำและคำมีความหมายที่คาดว่าผู้เรียนไม่รู้มาก่อนในการทดสอบการอ่านออกเสียงเพื่อขจัดปัจจัยด้านความรู้ซึ่งอาจส่งผลต่อการศึกษา ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์พบว่าทักษะทั้งสองมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ($r=0.84$)

งานวิจัยที่ศึกษากับผู้เรียนชาวไทยมีเพียงงานของ 植田 (1995) ซึ่งดำเนินการสำรวจกับผู้เรียนระดับชั้นกลาง 5 คน โดยใช้คำกริยา 3 พยางค์เป็นคำทดสอบ พบว่าผู้เรียนชาวไทยสามารถรับรู้เสียงสูงต่ำแบบราบ

ได้ดีที่สุด ตามด้วยแบบสูงที่พยางค์กลางและแบบสูงที่พยางค์ต้น แต่ถ้าหากภายในคำมีเสียงสระซ้อน⁷ จะทำให้ผู้เรียนระบุตำแหน่งเสียงสูงต่ำได้ยากขึ้น ทั้งคำกริยาแบบสูงที่พยางค์ต้น (เช่น「入る」^{はい}) และแบบสูงที่พยางค์กลาง (เช่น「生える」^は) ด้านการผลิตเสียงสูงต่ำ พบว่าผู้เรียนชาวไทยมีแนวโน้มออกเสียงแบบลบสอง (***, ***) มากที่สุดกว่าร้อยละ 70 ถัดมา คือ แบบราบ (***, ***) และแบบลบสาม (***) ในอัตราส่วนใกล้เคียงกัน คือ ประมาณร้อยละ 10 และแบบพยางค์ท้ายสูง (***) ประมาณร้อยละ 5 สำหรับความถูกต้องของการออกเสียงนั้น ผู้เรียนสามารถออกเสียงแบบสูงที่พยางค์ต้นและแบบสูงที่พยางค์กลางได้ถูกต้องมากกว่าร้อยละ 80 แต่แบบราบอัตราความถูกต้องมีเพียงประมาณร้อยละ 20 จึงอาจกล่าวได้ว่าในกรณีของคำกริยา เสียงสูงต่ำแบบราบสามารถรับรู้ได้ง่าย แต่ออกเสียงได้ยาก ในทางตรงข้าม เสียงสูงต่ำแบบสูงที่พยางค์ต้นหรือสูงที่พยางค์กลาง ผู้เรียนรับรู้ได้ยากแต่ออกเสียงได้ง่าย เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้กับการผลิตเสียงสูงต่ำ พบว่าทักษะทั้งสองมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ($r=0.82$) อย่างไรก็ตาม ข้อสรุปดังกล่าวยังควรต้องมีการพิสูจน์ซ้ำ เนื่องจากในการวิเคราะห์ความถูกต้อง “แบบพยางค์ท้ายต่ำ” (***) ถูกจัดให้เป็นการออกเสียงที่ถูกต้องเช่นเดียวกับแบบลบสอง (***) ทำให้ตีความได้ว่าผู้เรียนสามารถออกเสียงคำกริยาแบบลบสองได้ดี ซึ่ง 植田 (1995) ก็ระบุเช่นกันว่าเป็นความบังเอิญที่การออกเสียง “แบบพยางค์ท้ายต่ำ” ทำให้อัตราความถูกต้องของการออกเสียงสูงขึ้น ซึ่งไม่ได้หมายความว่า ผู้เรียนได้เรียนรู้เสียงสูงต่ำแบบลบสองของคำกริยา 3 พยางค์ได้เรียบร้อยแล้ว ทั้งนี้ ข้อสรุปในภาพรวมอีกประการหนึ่ง คือ ความถูกต้องของการผลิตเสียงมีอัตราต่ำกว่าการรับรู้เสียง หรือกล่าวได้ว่าการฟังเพื่อแยกแยะรูปแบบเสียงสูงต่ำง่ายกว่าการออกเสียงให้ถูกต้อง

จากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมา ยังไม่สามารถสรุปได้อย่างแน่ชัดว่าทักษะการรับรู้และการผลิตเสียงสูงต่ำมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ และสัมพันธ์กันในระดับใด นอกจากนี้ ในงานวิจัยของ 植田 (1995) ยังมีข้อจำกัดด้านประชากรที่ทดสอบกับผู้เรียนชาวไทยเพียง 5 คน และขอบเขตของคำทดสอบที่ใช้คำกริยา 3 พยางค์ที่โดยหลักการจะมีรูปแบบเสียงสูงต่ำเพียงแค่ 2 แบบ คือ แบบลบสอง⁸ และแบบราบ รวมถึงแนวทางการวิเคราะห์ความถูกต้องของการผลิตเสียงสูงต่ำที่รวมรูปแบบที่พบในภาษาแม่เข้าเป็นส่วนหนึ่งของคำตอบ ดังนั้นเพื่อให้ได้ข้อสรุปที่แน่ชัดยิ่งขึ้น จึงควรมีการวิจัยเพิ่มเติมโดยทดลองศึกษากับกลุ่มผู้เรียนชาวไทยจำนวนที่มากขึ้น ทดสอบกับคำนามที่มีรูปแบบเสียงสูงต่ำที่หลากหลายมากกว่า รวมถึงกำหนดแนวทางการวิเคราะห์ความถูกต้องให้ชัดเจนมากขึ้น

⁷ ภาษาญี่ปุ่นเรียกว่า remboin (連母音) หมายถึง เสียงสระต่างกัน 2 ตัวที่ปรากฏต่อเนื่องกัน

⁸ หากในตำแหน่งลบสองหรือพยางค์ที่ 2 นับจากท้ายคำเป็นเสียงสระซ้อน ตำแหน่งเสียงสูงต่ำมักจะเลื่อนไปข้างหน้า 1 พยางค์ ซึ่งจะกลายเป็นแบบสูงที่พยางค์ต้น หรืออาจเรียกว่าแบบลบสาม (เสียงสูงต่ำอยู่พยางค์ที่ 3 จากท้ายคำ)

3. วัตถุประสงค์การวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้กับการผลิตเสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียนชาวไทย

4. วิธีการวิจัย

4.1 กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของงานวิจัยนี้ คือ ผู้เรียนชาวไทยที่มีประสบการณ์การเรียนรู้เสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่น ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงโดยเก็บข้อมูลจากนักศึกษาวิชาเอกภาษาญี่ปุ่น ชั้นปีที่ 1 หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา “การออกเสียงภาษาญี่ปุ่นเพื่อการสื่อสาร” ประจำปีการศึกษา 2565 จำนวน 95 คน ทั้งนี้ เพื่อควบคุมตัวแปรด้านประสบการณ์การเรียนรู้และฝึกฝนเสียงสูงต่ำที่ส่งผลต่อทักษะการรับรู้เสียงสูงต่ำตามผลการวิจัยของยุพกา พุกุชิม่า และทัศนีย์ เมธาพิสิฐ (2560) ผู้เรียนกลุ่มนี้ได้เรียนรู้และฝึกฝนเสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่นอย่างเข้มข้นเป็นระยะเวลา 7 สัปดาห์ หรือราว 21 ชั่วโมง

4.2 เครื่องมือวิจัย

การทดสอบทั้งการรับรู้และการผลิตเสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่นใช้แบบทดสอบการฟังเสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่นที่ยุพกา พุกุชิม่า และทัศนีย์ เมธาพิสิฐ (2560, 2561) พัฒนาขึ้น⁹ โดยเลือกเฉพาะชุดคำศัพท์ที่ออกเสียงด้วยทำนองเสียงบอกล่า 28 คำ ซึ่งคาดว่าเป็นคำที่ผู้เรียนไม่รู้จักหรือไม่คุ้นเคย เพื่อป้องกันปัจจัยด้านความรู้ซึ่งจะมีผลต่อการรับรู้เสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่นตามผลการวิจัยของ 磯村 (1996) ที่พบว่าผู้เรียนมักจะรับรู้เสียงสูงต่ำผิดตามรูปแบบที่ตนเองจำ ทั้งนี้ รายการคำศัพท์ที่ใช้เป็นแบบทดสอบให้ผู้เรียนอ่านออกเสียงมีเครื่องหมายเสียงสูงต่ำกำกับ เพื่อทดสอบว่าผู้เรียนสามารถออกเสียงได้ตามนั้นหรือไม่ ซึ่งจะถือเป็นการทดสอบทักษะการผลิตเสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่นที่แท้จริงตามการระบุของ 王・磯村 (2017)

⁹ แบบทดสอบนี้ดัดแปลงจากแบบทดสอบการฟังเสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่นโตเกียว (東京語アクセントの聞き取りテスト) ซึ่งพัฒนาโดยคณะวิจัยสถาบันวิจัยภาษาญี่ปุ่นแห่งชาติ (国立国語研究所) และถูกใช้เป็นแบบทดสอบในการวิจัยและสำรวจเกี่ยวกับการรับรู้เสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียนชาวต่างชาติอย่างกว้างขวางและต่อเนื่องตั้งแต่ประมาณปี 1994 ยุพกา พุกุชิม่า และทัศนีย์ เมธาพิสิฐ (2560) เลือกใช้รูปแบบและวิธีการทดสอบเดียวกับฉบับอิวาชิ (鰐津テスト) ซึ่งพัฒนาในรูปแบบซีดี-รอมโดย 河津他 (2003) และปัจจุบันถูกพัฒนาให้สามารถทดสอบผ่านเว็บไซต์ได้ด้วย (河津, 2022)

ตารางที่ 1

รายการคำศัพท์ที่ใช้ในการทดสอบการรับรู้และการผลิตเสียงสูงต่ำจำนวน 28 คำ

รูปแบบเสียงสูงต่ำ ¹⁰		คำ 2 พยางค์	คำ 3 พยางค์	คำ 4 พยางค์	คำ 5 พยางค์
แบบราบ	(0型)	つつ(筒) どぶ(溝)	たなだ(棚田) むかで(百足)	いさつ(経緯) おもむき(趣)	うわきもの(浮気者) そこちから(底力)
แบบสูง ที่พยางค์ต้น	(1型)	うず(渦) ごさ(誤差)	いくた(幾多) どぶく(土木)	アクセル じたばた	かみほとけ(神仏) パラグアイ
แบบสูง ที่พยางค์กลาง	(2型)		はまや(破魔矢) ほごし(保護司)	きどぐち(木戸口) たちうお(太刀魚)	ウエスタン エキストラ
	(3型)			こころえ(心得) よふかし(夜更かし)	うでだめし(腕試し) わたりどり(渡り鳥)
	(4型)				いわしぐも(鰯雲) さいたかね(最高値)

* งานวิจัยนี้ไม่มีการทดสอบคำศัพท์ที่มีเสียงสูงต่ำแบบสูงถึงพยางค์ท้าย

4.3 ขั้นตอนการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ผล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลการรับรู้และผลิตเสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่นหลังจากที่กลุ่มตัวอย่างได้เรียนรู้และฝึกฝนเสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่นในรายวิชา “การออกเสียงภาษาญี่ปุ่นเพื่อการสื่อสาร” เรียบร้อยแล้ว จากนั้นจึงวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ทดสอบการรับรู้เสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่นพร้อมกันในชั้นเรียนโดยแจกแบบทดสอบการฟังเสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่น เปิดไฟล์เสียงแบบทดสอบให้ฟังคำละ 2 ครั้ง โดยมีระยะห่างประมาณ 3 วินาที และเว้นระยะประมาณ 7 วินาทีก่อนเริ่มข้อถัดไป

2. แจกรายการคำศัพท์เดียวกันที่มีรูปแบบเสียงสูงต่ำกำกับ ให้กลุ่มตัวอย่างบันทึกเสียงคำละ 1 ครั้ง โดยได้แจ้งให้ฝึกซ้อมก่อนการบันทึกเสียงจริง แล้วส่งเป็นไฟล์เสียงให้ผู้วิจัย

3. จำแนกคำตอบในแบบทดสอบการฟังตามรายการคำศัพท์และกลุ่มตัวอย่าง โดยการนับความถี่และคำนวณค่าร้อยละ

4. ประเมินความถูกต้องด้านการออกเสียงของกลุ่มตัวอย่างโดยอาศัยสอัสตัมส์ในการตัดสินว่าคำๆ นั้น มีตำแหน่งเสียงสูงต่ำหรือไม่ หากมี อยู่ที่พยางค์ใด เพื่อระบุรูปแบบเสียงสูงต่ำ รวมถึงพิจารณาลักษณะการออกเสียงซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยตามการวิเคราะห์ของ 大西 (1977) แล้วจึงนับความถี่และคำนวณค่าร้อยละ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประเมินข้อมูลการออกเสียงของกลุ่มตัวอย่าง 2 ครั้ง โดยมีระยะเวลาห่างกันประมาณ 3 สัปดาห์ รวมทั้งใช้โปรแกรม PRAAT ในการวิเคราะห์ระดับเสียงสูงต่ำควบคู่กับการตัดสินของชาวญี่ปุ่นเจ้าของภาษาอีก 2 คน ประกอบการประเมินคำตอบทดสอบบางคำเพื่อยืนยันความถูกต้อง

¹⁰ รูปแบบเสียงสูงต่ำในภาษาญี่ปุ่นแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ (1) ประเภทที่ไม่มีตำแหน่งเสียงสูงต่ำ (ตำแหน่งที่เปลี่ยนจากเสียงสูงไปต่ำ) หมายถึง “แบบราบ” ในงานวิจัยนี้ (2) ประเภทที่มีตำแหน่งเสียงสูงต่ำ ซึ่งแบ่งย่อยเป็น “แบบสูงที่พยางค์ต้น” คือ มีตำแหน่งเสียงสูงต่ำที่พยางค์แรก “แบบสูงที่พยางค์กลาง” คือ มีตำแหน่งเสียงสูงต่ำที่พยางค์กลางตั้งแต่พยางค์ที่สองเป็นต้นไป และแบบสูงถึงพยางค์สุดท้าย คือ มีตำแหน่งเสียงสูงต่ำที่พยางค์สุดท้าย ดังนั้นเมื่อไม่มีคำต่อท้ายจะออกเสียงเหมือนแบบราบ แต่เมื่อมีคำต่อท้าย (เช่น คำช่วย) คำนั้นจะเปลี่ยนเป็นเสียงต่ำ

5. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการรับรู้กับการผลิตเสียงสูงต่ำ โดยทำการทดสอบสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

5. ผลการวิจัยและอภิปรายผล

5.1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 95 คน แบ่งเป็นเพศหญิง 69 คน (ร้อยละ 73) และเพศชาย 26 คน (ร้อยละ 27) ผู้ที่มีประสบการณ์อาศัยอยู่ในประเทศญี่ปุ่นเป็นเวลา 1 ปีขึ้นไปมีเพียง 4 คน นอกนั้นเคยไปญี่ปุ่นเพียงระยะสั้น หรือไม่เคยไป ด้านระดับความสามารถทางภาษาญี่ปุ่นแบ่งตาม JLPT ผู้ที่สอบผ่าน N5 และ N4 มีจำนวน 27 คน (ร้อยละ 28.4) เท่ากัน ผู้ที่สอบผ่าน N3 มีจำนวน 7 คน (ร้อยละ 7.4) ผู้ที่สอบผ่าน N2 มีจำนวน 1 คน (ร้อยละ 1.1) กลุ่มตัวอย่างที่เหลือจำนวน 33 คน (ร้อยละ 34.7) เป็นผู้ที่ยังไม่มีผลสอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่น

5.2 ผลการวิเคราะห์การรับรู้และการผลิตเสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่น

ในตารางที่ 2 พบว่ากลุ่มตัวอย่างรับรู้รูปแบบเสียงสูงต่ำได้ถูกต้องเฉลี่ยร้อยละ 71.2 ซึ่งต่ำกว่าผู้เรียน กลุ่ม KU1 ในงานวิจัยของยุพกา พุกขิมา และทัศนีย์ เมธาพิสิฐ (2560) ราว 10% ทั้งนี้ คาดว่าเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้มีทั้งผู้ที่เรียนภาษาญี่ปุ่นเป็นวิชาเอกและผู้ที่ไม่ได้เรียนเป็นวิชาเอกหรือเรียนรู้ด้วยตัวเองในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กล่าวคือ พื้นความรู้ภาษาญี่ปุ่นก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อทักษะการรับรู้เสียงสูงต่ำ

หากพิจารณาในรายละเอียดพบว่า คำทดสอบที่กลุ่มตัวอย่างรับรู้ได้ถูกต้องต่ำกว่าครึ่งเป็นคำ 5 พยางค์ทั้งหมด ได้แก่ いわしぐ も, うわきもの, ウエー スタン และ パー ラグアイ ซึ่งมีอัตราความถูกต้องร้อยละ 33.7, 35.8, 44.2 และ 47.4 ตามลำดับ ทั้งนี้ เนื่องจากรูปแบบเสียงสูงต่ำมิได้เท่ากับจำนวนพยางค์บวก 1 รูปแบบเสียงสูงต่ำของคำ 5 พยางค์โดยหลักการจึงมิได้ถึง 6 รูปแบบ การทดสอบในงานวิจัยนี้ นอกจากต้องฟังให้ได้ว่าคำคำนั้นมีตำแหน่งเสียงสูงต่ำหรือไม่ ยังต้องพยายามแยกแยะให้ได้ว่าตำแหน่งเสียงสูงต่ำอยู่ที่พยางค์ใด ตั้งแต่พยางค์ที่ 1, 2, 3 หรือ 4 ดังนั้นการรับรู้เสียงสูงต่ำของคำศัพท์ย่อมยากขึ้นตามจำนวนพยางค์ที่เพิ่มขึ้น

เมื่อหาค่าเฉลี่ยของคำศัพท์ที่มีจำนวนพยางค์เท่ากันและมีเสียงสูงต่ำรูปแบบเดียวกันพบว่า คำ 5 พยางค์ที่มีเสียงสูงต่ำแบบลบบสองมีแนวโน้มรับรู้ได้ยากที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความถูกต้องของ いわしぐ も, さいたかー ぬ คือ ร้อยละ 43.2 จึงเป็นการยืนยันข้อสรุปที่พบในงานวิจัยของ 鮎沢他 (1995)

ตารางที่ 2

ผลวิเคราะห์การรับรู้เสียงสูงต่ำจำแนกตามรายการคำศัพท์ จำนวน 28 คำ

รายการ คำทดสอบ	คนที่ รับรู้ ถูกต้อง	%	คนที่ รับรู้ ไม่ถูกต้อง	%	รายการ คำทดสอบ	คนที่ รับรู้ ถูกต้อง	%	คนที่ รับรู้ ไม่ถูกต้อง	%
1. つつ	85	(89.5)	10	(10.5)	15. きどぐち	79	(83.2)	16	(16.8)
2. どぶ	89	(93.7)	6	(6.3)	16. たちうお	78	(82.1)	17	(17.9)
3. うず	78	(82.1)	17	(17.9)	17. こころえ	67	(70.5)	28	(29.5)
4. ごさ	89	(93.7)	6	(6.3)	18. よふかし	78	(82.1)	17	(17.9)
5. たなだ	79	(83.2)	16	(16.8)	19. うわきもの	34	(35.8)	61	(64.2)
6. むかで	79	(83.2)	16	(16.8)	20. そこから	67	(70.5)	28	(29.5)
7. いくた	77	(81.1)	18	(18.9)	21. かしほとけ	62	(65.3)	33	(34.7)
8. どぼく	79	(83.2)	16	(16.8)	22. パララグアイ	45	(47.4)	50	(52.6)
9. はまや	70	(73.7)	25	(26.3)	23. ウエスタン	42	(44.2)	53	(55.8)
10. ほごし	78	(82.1)	17	(17.9)	24. エキストラ	62	(65.3)	33	(34.7)
11. いきさつ	54	(56.8)	41	(43.2)	25. うでだめし	63	(66.3)	32	(33.7)
12. おもむき	67	(70.5)	28	(29.5)	26. わたりどり	53	(55.8)	42	(44.2)
13. アクセル	87	(91.6)	8	(8.4)	27. いわしぐも	32	(33.7)	63	(66.3)
14. じたびた	71	(74.7)	24	(25.3)	28. さいたかぬ	50	(52.6)	45	(47.4)
					ค่าเฉลี่ย	67.6	(71.2)	27.4	(28.8)

ด้านการผลิตเสียงสูงต่ำ (ตารางที่ 3) พบว่ากลุ่มตัวอย่างเฉลี่ยร้อยละ 79.1 ออกเสียงได้ถูกต้องสูงกว่าความถูกต้องของการฟังที่มีค่าเฉลี่ย 71.2 ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ 王・磯村 (2017) ที่ได้สำรวจผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวจีนจำนวน 52 คน โดยพบว่าความถูกต้องของการรับรู้เสียงสูงต่ำมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 71.3 สูงกว่าความถูกต้องของการผลิตเสียงสูงต่ำซึ่งมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 67 จึงเป็นไปได้ว่าภาษาแม่ที่แตกต่างกันของผู้เรียนอาจส่งผลต่อความถนัดด้านการรับรู้และการผลิตเสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่นที่แตกต่างกัน

หากพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ไม่มีคำทดสอบใดที่กลุ่มตัวอย่างผลิตได้ถูกต้องต่ำกว่าครึ่ง คำที่มีอัตราความถูกต้องต่ำสุดไม่ถึงร้อยละ 60 คือ パララグアイ และ うでだめし ซึ่งมีอัตราการผลิตถูกต้องร้อยละ 50.5 และ 53.2 ตามลำดับ

อย่างไรก็ตาม เมื่อหาค่าเฉลี่ยของคำศัพท์ที่มีจำนวนพยางค์เท่ากันและมีเสียงสูงต่ำรูปแบบเดียวกัน พบว่าคำ 5 พยางค์ที่มีเสียงสูงต่ำแบบสูงที่พยางค์ต้นมีแนวโน้มออกเสียงได้ยากที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความถูกต้องของ かしほとけ, パララグアイ คือ ร้อยละ 57.9

ตารางที่ 3
ผลวิเคราะห์การผลิตเสียงสูงต่ำจำแนกตามรายการคำศัพท์ จำนวน 28 คำ

รายการ คำทดสอบ	คนที่ ผลิต		คนที่ ผลิต		รายการ คำทดสอบ	คนที่ ผลิต		คนที่ผลิต ไม่ถูกต้อง	
	ถูกต้อง	%	ไม่ถูกต้อง	%		ถูกต้อง	%	ไม่ถูกต้อง	%
1. つつ	80	(84.2)	15	(15.8)	16. たちうお	81	(85.3)	14	(14.7)
2. どぶ	72	(75.8)	23	(24.2)	17. こころえ	75	(78.9)	20	(21.1)
3. うず	92	(96.8)	3	(3.2)	18. よふかし	84	(88.4)	11	(11.6)
4. ごさ	89	(93.7)	6	(6.3)	19. うわきもの	77	(81.9)	18	(18.9)
5. たなだ	82	(86.3)	13	(13.7)	20. そこちから	57	(60.0)	38	(40.0)
6. むかで	85	(89.5)	10	(10.5)	21. かみほとけ	62	(65.3)	33	(34.7)
7. いくた	83	(87.4)	12	(12.6)	22. パラグアイ	48	(50.5)	47	(49.5)
8. どぼく	77	(81.1)	18	(18.9)	23. ウェスタン	93	(97.9)	2	(2.1)
9. はまや	77	(81.1)	18	(18.9)	24. エキストラ	76	(80.0)	19	(20.0)
10. ほごし	84	(88.4)	11	(11.6)	25. うでだめし	50	(53.2)	45	(47.4)
11. いきさつ	75	(78.9)	20	(21.1)	26. わたりどり	76	(80.0)	19	(20.0)
12. おもむき	68	(71.6)	27	(28.4)	27. いわしぐも	66	(69.5)	29	(30.5)
13. アクセル	79	(83.2)	16	(16.8)	28. さいたかね	58	(61.1)	37	(38.9)
14. じたびた	69	(72.6)	26	(27.4)	ค่าเฉลี่ย	75.1	(79.1)	19.9	(20.9)
15. きどぐち	88	(92.6)	7	(7.4)					

เมื่อเปรียบเทียบความถูกต้องของการรับรู้และผลิตเสียงสูงต่ำจำแนกตามจำนวนพยางค์ (ตารางที่ 4) พบว่าอัตราความถูกต้องลดลงผกผันกับจำนวนพยางค์ที่เพิ่มขึ้น

ตารางที่ 4
ค่าเฉลี่ยความถูกต้องของการรับรู้และการผลิตเสียงสูงต่ำจำแนกตามจำนวนพยางค์

จำนวนพยางค์	คำทดสอบ	ด้านการรับรู้	ด้านการผลิต
2 พยางค์	つつ, どぶ, うず, ごさ (4 คำ)	89.7%	87.6%
3 พยางค์	たなだ, むかで, いくた, どぼく, はまや, ほごし (6 คำ)	81.1%	85.6%
4 พยางค์	いきさつ, おもむき, アクセル, じたびた, きどぐち, たちうお, こころえ, よふかし (8 คำ)	76.4%	81.4%
5 พยางค์	うわきもの, そこちから, かみほとけ, パラグアイ, ウェスタン, エキストラ, うでだめし, わたりどり, いわしぐも, さいたかね (10 คำ)	53.7%	69.9%

ด้านการรับรู้เสียงสูงต่ำพบว่าค่า 2 พยางค์มีค่าเฉลี่ยความถูกต้องสูงที่สุด คือ ร้อยละ 89.7 ถัดไปคือ ค่า 3 พยางค์ 4 พยางค์ และ 5 พยางค์ซึ่งมีอัตราความถูกต้องร้อยละ 81.1, 76.4 และ 53.7 ตามลำดับ สอดคล้องกับผลการวิจัยของยุพกา พุกขิมา และทัศนีย์ เมธาพิสิฐ (2560)

ด้านการผลิตเสียงสูงต่ำก็เช่นกัน พบว่าค่า 2 พยางค์มีค่าเฉลี่ยความถูกต้องสูงที่สุด คือ ร้อยละ 87.6 ถัดไปคือ ค่า 3 พยางค์ 4 พยางค์ และ 5 พยางค์ มีอัตราความถูกต้องร้อยละ 85.6, 81.4 และ 69.9 ตามลำดับ ซึ่งเป็นแนวโน้มที่คล้ายคลึงกับผลสำรวจของ 後藤 (2020) ทั้งนี้ มีเพียงค่า 2 พยางค์เท่านั้นที่การผลิตเสียงสูงต่ำมีค่าเฉลี่ยความถูกต้องต่ำกว่าการรับรู้เล็กน้อย

เมื่อเปรียบเทียบความถูกต้องของการรับรู้และผลิตเสียงสูงต่ำจำแนกตามรูปแบบเสียงสูงต่ำ (ตารางที่ 5) พบว่ากลุ่มตัวอย่างสามารถรับรู้เสียงสูงต่ำแบบสูงที่พยางค์ต้นได้ดีที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ยความถูกต้องร้อยละ 77.4 ถัดไปคือ แบบราบ ร้อยละ 72.9 แบบสูงที่พยางค์กลางพยางค์ที่ 2 และ 3¹¹ ร้อยละ 69.1 และแบบลงสอง ร้อยละ 59.7 สอดคล้องกับผลการศึกษาของ 鮎沢・小高 (1998) ซึ่งพบว่าผู้เรียนชาวไทยมีแนวโน้มรับรู้เสียงสูงต่ำแบบสูงที่พยางค์ต้นและแบบราบได้ดีกว่าแบบสูงที่พยางค์กลาง

ด้านการผลิตเสียงสูงต่ำ กลุ่มตัวอย่างสามารถออกเสียงแบบสูงที่พยางค์กลางพยางค์ที่ 2 และ 3 ได้ดีที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยความถูกต้องร้อยละ 82.3 ถัดไปคือแบบสูงที่พยางค์ต้นและแบบราบซึ่งมีค่าเฉลี่ยความถูกต้องใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 78.8 และ 78.5 ตามลำดับ ลำดับสุดท้าย คือ แบบลงสอง มีค่าเฉลี่ยความถูกต้องร้อยละ 74.5

กล่าวคือ ผู้เรียนชาวไทยมีแนวโน้มที่จะรับรู้เสียงสูงต่ำแบบราบและแบบสูงที่พยางค์ต้นได้ง่ายกว่าแบบสูงที่พยางค์กลาง สอดคล้องกับพัฒนาการการรับรู้เสียงสูงต่ำ กล่าวคือ ก่อนอื่นผู้เรียนจะสามารถแยกแยะได้ว่าคำศัพท์นั้นมีหรือไม่มีตำแหน่งเสียงสูงต่ำ (0 型 ใช่หรือไม่) และหากมี จะรับรู้เสียงสูงต่ำที่อยู่พยางค์แรกของคำ (1 型) ได้เป็นลำดับแรก จากนั้นจึงจะระบุเสียงสูงต่ำแบบสูงที่พยางค์กลางพยางค์ที่ 2 (2 型) ได้เป็นลำดับถัดไป (中川, 2002) อย่างไรก็ตาม ด้านการผลิตเสียงสูงต่ำแบบสูงที่พยางค์กลางไม่ใช่รูปแบบที่ออกเสียงยากสำหรับผู้เรียนชาวไทย แม้กระทั่งแบบลงสองซึ่งเป็นรูปแบบที่รับรู้ได้ยากที่สุด แต่ผู้เรียนออกเสียงได้ค่อนข้างดี ต่างจากผลการศึกษาของ 後藤 (2020) ที่พบว่าแบบลงสองมีค่าเฉลี่ยความถูกต้องของการออกเสียงต่ำมากเพียงร้อยละ 19.4 ซึ่งคาดว่าเป็นเพราะในการสำรวจของ 後藤 (2020) กลุ่มตัวอย่างออกเสียงคำศัพท์ตามความเคยชินหรือตามที่ตนเองจดจำ ไม่ได้ออกเสียงคำศัพท์ตามเครื่องหมายเสียงสูงต่ำที่กำหนด

ตารางที่ 5

ค่าเฉลี่ยความถูกต้องของการรับรู้และการผลิตเสียงสูงต่ำจำแนกตามรูปแบบเสียงสูงต่ำ

รูปแบบเสียงสูงต่ำ	คำทดสอบ	ด้านการรับรู้	ด้านการผลิต
แบบราบ	つつ, どぶ, たなだ, むかで, いきさつ, おもむき, うわきもの, そこちから (8 คำ)	72.9%	78.5%
แบบสูงที่พยางค์ต้น	うず, ごさ, いくた, どぼく, アクセル, じ たばた, かみほとけ, ハラグアイ (8 คำ)	77.4%	78.8%
แบบสูงที่พยางค์กลางพยางค์ที่ 2 และ 3	はまや, ほごし, きどぐち, たちうお, ウェスタン, エキストラ, うでだめし, わたりどり (8 คำ)	69.1%	82.3%
แบบลงสอง	こころえ, よふかし, いわしぐも, さいたかね (4 คำ)	59.7%	74.5%

¹¹ หมายถึง แบบสูงที่พยางค์กลางที่ตำแหน่งเสียงสูงต่ำอยู่พยางค์ที่ 2 และแบบสูงที่พยางค์กลางที่ตำแหน่งเสียงสูงต่ำอยู่พยางค์ที่ 3 ของคำศัพท์ตามลำดับ

กล่าวโดยสรุป ผู้เรียนชาวไทยที่มีประสบการณ์การเรียนรู้และฝึกฝนเสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่นอย่างเข้มข้น จะมีทักษะการรับรู้และผลิตเสียงสูงต่ำในระดับสูง โดยเฉพาะด้านการผลิตเสียงสูงต่ำ สามารถออกเสียงได้ถูกต้องตามรูปแบบเสียงสูงต่ำที่กำหนดได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม คำ 5 พยางค์ยังคงยากที่สุด โดยเฉพาะคำ 5 พยางค์แบบลงสองยากที่สุดสำหรับการรับรู้และคำ 5 พยางค์แบบสูงที่พยางค์ต้นยากที่สุดสำหรับการผลิตเสียงสูงต่ำ

5.3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้กับการผลิตเสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่น

ในตารางที่ 6 พบว่ากลุ่มตัวอย่างสามารถรับรู้เสียงสูงต่ำของคำทดสอบได้ถูกต้องเฉลี่ย 20 คำ (ร้อยละ 71) และผลิตเสียงสูงต่ำได้ถูกต้องเฉลี่ย 22 คำ (ร้อยละ 79) ซึ่งใกล้เคียงกัน จึงกล่าวได้ว่าผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยที่มีประสบการณ์เรียนรู้และฝึกฝนเสียงสูงต่ำอย่างเข้มข้นมีแนวโน้มที่จะรับรู้และผลิตเสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่นได้ถูกต้องเป็นอย่างดี

ตารางที่ 6

ความสอดคล้องของการรับรู้และการผลิตเสียงสูงต่ำจำแนกตามผู้เรียน

No.	ค่าที่รับรู้		ค่าที่ผลิต		No.	ค่าที่รับรู้		ค่าที่ผลิต		No.	ค่าที่รับรู้		ค่าที่ผลิต	
	ถูกต้อง		ถูกต้อง			ถูกต้อง		ถูกต้อง			ถูกต้อง		ถูกต้อง	
	ความถี่ (%)		ความถี่ (%)			ความถี่ (%)		ความถี่ (%)			ความถี่ (%)		ความถี่ (%)	
1.	24	(85.7)	25	(89.3)	36.	15	(53.6)	16	(57.1)	71.	23	(82.1)	26	(92.9)
2.	18	(64.3)	28	(100)	37.	21	(75.0)	18	(64.3)	72.	20	(71.4)	22	(78.6)
3.	14	(50.0)	24	(85.7)	38.	12	(42.9)	15	(53.6)	73.	16	(57.1)	15	(53.6)
4.	27	(96.4)	28	(100)	39.	23	(82.1)	20	(71.4)	74.	12	(42.9)	16	(57.1)
5.	20	(71.4)	24	(85.7)	40.	23	(82.1)	22	(78.6)	75.	20	(71.4)	22	(78.6)
6.	20	(71.4)	27	(96.4)	41.	25	(89.3)	27	(96.4)	76.	11	(39.3)	18	(64.3)
7.	21	(75.0)	28	(100)	42.	10	(35.7)	11	(39.3)	77.	14	(50.0)	25	(89.3)
8.	16	(57.1)	19	(67.9)	43.	23	(82.1)	25	(89.3)	78.	22	(78.6)	28	(100)
9.	26	(92.9)	26	(92.9)	44.	20	(71.4)	25	(89.3)	79.	20	(71.4)	18	(64.3)
10.	22	(78.6)	24	(85.7)	45.	24	(85.7)	26	(92.9)	80.	16	(57.1)	18	(64.3)
11.	17	(60.7)	27	(96.4)	46.	24	(85.7)	24	(85.7)	81.	8	(28.6)	20	(71.4)
12.	23	(82.1)	20	(71.4)	47.	16	(57.1)	18	(64.3)	82.	22	(78.6)	28	(100)
13.	24	(85.7)	21	(75.0)	48.	27	(96.4)	28	(100)	83.	21	(75.0)	26	(92.9)
14.	21	(75.0)	21	(75.0)	49.	23	(82.1)	23	(82.1)	84.	21	(75.0)	21	(75.0)
15.	24	(85.7)	28	(100)	50.	26	(92.9)	26	(92.9)	85.	17	(60.7)	19	(67.9)
16.	22	(78.6)	25	(89.3)	51.	24	(85.7)	26	(92.9)	86.	18	(64.3)	24	(85.7)
17.	14	(50.0)	19	(67.9)	52.	19	(67.9)	20	(71.4)	87.	23	(82.1)	26	(92.9)
18.	22	(78.6)	23	(82.1)	53.	18	(64.3)	12	(42.9)	88.	18	(64.3)	16	(57.1)
19.	21	(75.0)	15	(53.6)	54.	25	(89.3)	25	(89.3)	89.	19	(67.9)	21	(75.0)
20.	25	(89.3)	28	(100)	55.	27	(96.4)	26	(92.9)	90.	18	(64.3)	23	(82.1)
21.	19	(67.9)	26	(92.9)	56.	19	(67.9)	26	(92.9)	91.	21	(75.0)	22	(78.6)
22.	22	(78.6)	23	(82.1)	57.	25	(89.3)	27	(96.4)	92.	19	(67.9)	21	(75.0)
23.	23	(82.1)	25	(89.3)	58.	17	(60.7)	21	(75.0)	93.	14	(50.0)	5	(17.9)
24.	26	(92.9)	26	(92.9)	59.	22	(78.6)	25	(89.3)	94.	15	(53.6)	25	(89.3)
25.	24	(85.7)	28	(100)	60.	27	(96.4)	15	(53.6)	95.	12	(42.9)	15	(53.6)
26.	19	(67.9)	19	(67.9)	61.	12	(42.9)	16	(57.1)	$\bar{x}$	19.9	(71.2)	22.1	(79.1)
27.	25	(89.3)	28	(100)	62.	26	(92.9)	26	(92.9)					
28.	21	(75.0)	21	(75.0)	63.	19	(67.9)	27	(96.4)					
29.	27	(96.4)	28	(100)	64.	8	(28.6)	15	(53.6)					
30.	23	(82.1)	28	(100)	65.	20	(71.4)	22	(78.6)					
31.	25	(89.3)	25	(89.3)	66.	23	(82.1)	23	(82.1)					
32.	21	(75.0)	19	(67.9)	67.	26	(92.9)	28	(100)					
33.	10	(35.7)	12	(42.9)	68.	11	(39.3)	18	(64.3)					
34.	18	(64.3)	10	(35.7)	69.	12	(42.9)	17	(60.7)					
35.	20	(71.4)	23	(82.1)	70.	18	(64.3)	23	(82.1)					

แต่ในทางกลับกันจะเห็นว่ายังมีกลุ่มตัวอย่างบางคนที่รับรู้หรือผลิตเสียงสูงต่ำผิดเป็นส่วนใหญ่ โดยผู้ที่ทำแบบทดสอบการฟังเสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่นได้ไม่ถึงครึ่งมีจำนวน 11 คน ได้แก่ No. 33, 38, 42, 61, 64, 68, 69, 74, 76, 81, 95 คิดเป็นร้อยละ 11.6 ส่วนผู้ที่ออกเสียงคำศัพท์ได้ไม่ถูกต้องตามรูปแบบเสียงสูงต่ำที่กำหนดเป็นส่วนใหญ่มีจำนวน 5 คน ได้แก่ No. 33, 34, 42, 53, 93 คิดเป็นร้อยละ 5.3 แม้จะเป็นจำนวนที่น้อย แต่ก็สันนิษฐานว่ามีผู้เรียนชาวไทยบางคนที่ไม่ถนัดในการแยกแยะระดับเสียงสูงและต่ำ โดยอาจจะไม่ถนัดด้านใดด้านหนึ่งระหว่างการรับรู้กับการผลิต หรือไม่ถนัดทั้งสองด้าน

ตารางที่ 7

ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้กับการผลิตเสียงสูงต่ำในมิติของผู้เรียน

ความสัมพันธ์	r	P-value	ระดับความสัมพันธ์
การรับรู้และการผลิตเสียงสูงต่ำในมิติของผู้เรียน	.642**	.000	สูง

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ทั้งนี้ เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้กับการผลิตเสียงสูงต่ำของกลุ่มตัวอย่าง 95 คน โดยการทดสอบสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (ตารางที่ 7) พบว่าทั้งสองตัวแปรมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง¹² ($r=.642$) ที่ระดับนัยทางสถิติ 0.01 กล่าวคือ ผู้เรียนที่รับรู้รูปแบบเสียงสูงต่ำได้ถูกต้องก็มีแนวโน้มที่จะผลิตเสียงสูงต่ำได้ถูกต้องเช่นเดียวกัน

เมื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องของการรับรู้และการผลิตเสียงสูงต่ำจำแนกตามรายการคำศัพท์ (ตารางที่ 8) พบว่า กลุ่มตัวอย่างเฉลี่ยร้อยละ 59.1 สามารถรับรู้และผลิตเสียงสูงต่ำของคำทดสอบ (28 คำ) ได้ถูกต้องตรงกัน ร้อยละ 20 รับรู้เสียงสูงต่ำของคำทดสอบไม่ถูกต้องแต่ผลิตได้ถูกต้องร้อยละ 12.1 รับรู้เสียงสูงต่ำของคำทดสอบได้ถูกต้องแต่ผลิตไม่ถูกต้อง และร้อยละ 8.8 รับรู้และผลิตเสียงสูงต่ำของคำทดสอบได้ไม่ถูกต้อง

เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า คำศัพท์ที่กลุ่มตัวอย่างยังรับรู้และ/หรือผลิตเสียงสูงต่ำได้ไม่ถูกต้องส่วนใหญ่เป็นคำ 5 พยางค์ โดยเฉพาะ うわさの、ウエスタン、いわくも กลุ่มตัวอย่างราวครึ่งหนึ่งยังรับรู้รูปแบบเสียงสูงต่ำได้ไม่ถูกต้องแม้จะผลิตเสียงสูงต่ำได้ถูกต้องก็ตาม นอกจากนั้น คำอื่นๆ ได้แก่ そちから、バラグアイ、かみほとけ、エキストラ、わたりどり、うでだめし、さいたかな แม้อัตราส่วนของผู้ที่รับรู้และผลิตเสียงสูงต่ำได้ถูกต้องตรงกันจะมีมากที่สุด (ยกเว้นคำว่า バラグアイ) แต่ผู้ที่รับรู้และ/หรือผลิตเสียงสูงต่ำได้ไม่ถูกต้องมีอัตราส่วนตั้งแต่ประมาณร้อยละ 10 ถึงร้อยละ 30 สะท้อนให้เห็นว่าคำ 5 พยางค์ขึ้นไปเรียนรู้เสียงสูงต่ำได้ยากที่สุดสำหรับผู้เรียนชาวไทย โดยเฉพาะในด้านการรับรู้

¹² ผู้วิจัยแปลผลระดับความสัมพันธ์โดยใช้เกณฑ์ของบาร์ทซ์ตามการแนะนำของสมถวิล วิจิตรวรรณ (2565) ดังนี้

0.81 - 1.00 หมายถึง มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับ “สูงมาก”

0.61 - 0.80 หมายถึง มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับ “สูง”

0.41 - 0.60 หมายถึง มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับ “ปานกลาง”

0.21 - 0.40 หมายถึง มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับ “ต่ำ”

0.00 - 0.20 หมายถึง มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับ “ต่ำมาก”

สรุปได้ว่า ในภาพรวมทักษะการรับรู้และการผลิตเสียงสูงต่ำมีความสัมพันธ์กัน โดยคำศัพท์ที่ผู้เรียนรับรู้ได้ถูกต้องก็มักจะผลิตได้ถูกต้องเป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตาม ปัญหาการรับรู้และการผลิตเสียงสูงต่ำที่ไม่สอดคล้องกัน หรือไม่ถูกต้องทั้งด้านการรับรู้และการผลิตมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นเมื่อคำศัพท์ที่มีจำนวนพยางค์ยาวขึ้น โดยเฉพาะคำ 5 พยางค์

ตารางที่ 8

ความสอดคล้องของการรับรู้และการผลิตเสียงสูงต่ำจำแนกตามคำศัพท์

No.	คำศัพท์	รับรู้✓	ผลิต✓	รับรู้✓	ผลิต✗	รับรู้✗	ผลิต✓	รับรู้✗	ผลิต✗
1.	どぶ	70	(73.7%)	19	(20%)	2	(2.1%)	4	(4.2%)
2.	つつ	72	(75.8%)	13	(13.7%)	8	(8.4%)	2	(2.1%)
3.	うず	77	(81.1%)	1	(1.1%)	15	(15.8%)	2	(2.1%)
4.	ごさ	83	(87.4%)	6	(6.3%)	6	(6.3%)	0	(0%)
5.	たなだ	70	(73.7%)	9	(9.5%)	12	(12.6%)	4	(4.2%)
6.	むかで	72	(75.8%)	7	(7.4%)	13	(13.7%)	3	(3.2%)
7.	いくた	68	(71.6%)	9	(9.5%)	15	(15.8%)	3	(3.2%)
8.	どぼく	65	(68.4%)	14	(14.7%)	12	(12.6%)	4	(4.2%)
9.	ほごし	70	(73.7%)	8	(8.4%)	14	(14.7%)	3	(3.2%)
10.	はまや	59	(62.1%)	11	(11.6%)	18	(18.9%)	7	(7.4%)
11.	いきさつ	48	(50.5%)	6	(6.3%)	28	(29.5%)	13	(13.7%)
12.	おもむき	45	(47.4%)	22	(23.2%)	23	(24.2%)	5	(5.3%)
13.	じたばた	53	(55.8%)	18	(18.9%)	16	(16.8%)	8	(8.4%)
14.	アクセル	73	(76.8%)	14	(14.7%)	6	(6.3%)	2	(2.1%)
15.	たちうお	69	(72.6%)	9	(9.5%)	12	(12.6%)	5	(5.3%)
16.	きどぐち	75	(78.9%)	4	(4.2%)	13	(13.7%)	3	(3.2%)
17.	こころえ	55	(57.9%)	12	(12.6%)	20	(21.1%)	8	(8.4%)
18.	よふかし	69	(72.6%)	9	(9.5%)	15	(15.8%)	2	(2.1%)
19.	そこちから	45	(47.4%)	22	(23.2%)	12	(12.6%)	16	(16.8%)
20.	うわきもの	31	(32.6%)	3	(3.2%)	46	(48.4%)	15	(15.8%)
21.	パラグアイ	27	(28.4%)	18	(18.9%)	21	(22.1%)	29	(30.5%)
22.	かみほとけ	45	(47.4%)	17	(17.9%)	17	(17.9%)	16	(16.8%)
23.	ウエスタン	40	(42.1%)	2	(2.1%)	53	(55.8%)	0	(0%)
24.	エキストラ	50	(52.6%)	12	(12.6%)	26	(27.4%)	7	(7.4%)
25.	わたりどり	44	(46.3%)	9	(9.5%)	32	(33.7%)	10	(10.5%)
26.	うでだめし	36	(37.9%)	27	(28.4%)	14	(14.7%)	18	(18.9%)
27.	さいたかね	38	(40%)	12	(12.6%)	20	(21.1%)	25	(26.3%)
28.	いわしぐも	24	(25.3%)	8	(8.4%)	42	(44.2%)	21	(22.1%)
รวม (ค่าเฉลี่ย)		1573	(59.1%)	321	(12.1%)	531	(20.0%)	235	(8.8%)

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของทั้งสองตัวแปรในมิติของคำศัพท์ก็ได้ผลเช่นเดียวกัน (ตารางที่ 9) โดยพบว่าทั้งสองตัวแปรมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($r=.416$) ที่ระดับนัยทางสถิติ 0.05 กล่าวคือ คำศัพท์ที่ผู้เรียนรับรู้รูปแบบเสียงสูงต่ำได้ถูกต้องก็มีแนวโน้มที่ผู้เรียนจะออกเสียงได้อย่างถูกต้องเช่นเดียวกัน

ตารางที่ 9

ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้กับการผลิตเสียงสูงต่ำในมิติของคำศัพท์

ความสัมพันธ์	r	P-value	ระดับความสัมพันธ์
การรับรู้และการผลิตเสียงสูงต่ำในมิติของคำศัพท์	.416*	.028	ปานกลาง

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้กับการผลิตเสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียนชาวไทยที่มีประสบการณ์เรียนรู้และฝึกฝนเสียงสูงต่ำ

ผลการศึกษาพบว่าในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างสามารถรับรู้เสียงสูงต่ำของคำทดสอบ (28 คำ) ได้ถูกต้องเฉลี่ยร้อยละ 71.2 และสามารถผลิตเสียงสูงต่ำได้ถูกต้องเฉลี่ยร้อยละ 79.1 โดยประเด็นที่น่าสนใจในงานวิจัยนี้คือ ความถูกต้องด้านการผลิตเสียงสูงต่ำสูงกว่าความถูกต้องด้านการรับรู้เสียงสูงต่ำ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ 王・磯村 (2017) ที่ได้ศึกษากับผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวจีน จึงเป็นประเด็นที่จะต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมในอนาคตว่าเกิดจากอิทธิพลของภาษาแม่ หรือประสบการณ์การเรียนรู้และฝึกฝนเสียงสูงต่ำอย่างเข้มข้น หรือปัจจัยอื่นใดต่อไป

เมื่อเปรียบเทียบความถูกต้องของการรับรู้และผลิตเสียงสูงต่ำจำแนกตามจำนวนพยางค์พบว่าอัตราความถูกต้องลดลงผกผันกับจำนวนพยางค์ที่เพิ่มขึ้น ด้านการรับรู้เสียงสูงต่ำพบว่า คำ 2 พยางค์มีค่าเฉลี่ยความถูกต้องสูงที่สุด คือ ร้อยละ 89.7 ถัดไปคือ คำ 3 พยางค์ 4 พยางค์ และ 5 พยางค์ซึ่งมีอัตราความถูกต้องร้อยละ 81.1, 76.4 และ 53.7 ตามลำดับ ด้านการผลิตเสียงสูงต่ำก็เช่นกัน พบว่าคำ 2 พยางค์มีค่าเฉลี่ยความถูกต้องสูงที่สุด คือ ร้อยละ 87.6 ถัดไปคือ คำ 3 พยางค์ 4 พยางค์ และ 5 พยางค์ มีอัตราความถูกต้องร้อยละ 85.6, 81.4 และ 69.9 ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบความถูกต้องของการรับรู้และผลิตเสียงสูงต่ำจำแนกตามรูปแบบเสียงสูงต่ำพบว่ากลุ่มตัวอย่างสามารถรับรู้เสียงสูงต่ำแบบสูงที่พยางค์ต้นได้ดีที่สุด มีค่าเฉลี่ยความถูกต้องร้อยละ 77.4 ถัดไปคือแบบราบ ร้อยละ 72.9 แบบสูงที่พยางค์กลางพยางค์ที่ 2 และ 3 ร้อยละ 69.1 และแบบลงสอง ร้อยละ 59.7 ด้านการผลิตเสียงสูงต่ำ กลุ่มตัวอย่างสามารถออกเสียงแบบสูงที่พยางค์กลางพยางค์ที่ 2 และ 3 ได้ดีที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยความถูกต้องร้อยละ 82.3 ถัดไปคือแบบสูงที่พยางค์ต้นและแบบราบซึ่งมีค่าเฉลี่ยความถูกต้องใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ 78.8 และ 78.5 ตามลำดับ ลำดับสุดท้ายคือ แบบแบบลงสอง มีค่าเฉลี่ยความถูกต้องร้อยละ 74.5 กล่าวคือ ผู้เรียนชาวไทยมีแนวโน้มที่จะรับรู้เสียงสูงต่ำแบบราบและแบบสูงที่พยางค์ต้นได้ง่ายกว่าแบบสูงที่พยางค์กลาง สอดคล้องกับพัฒนาการการเรียนรู้เสียงสูงต่ำ อย่างไรก็ตาม ด้านการผลิตเสียงสูงต่ำแบบสูง

ที่พยางค์กลางไม่ใช่รูปแบบที่ออกเสียงยากสำหรับผู้เรียนชาวไทย แม้กระทั่งแบบลบสองซึ่งเป็นรูปแบบที่รับรู้ได้ยากที่สุด แต่กลุ่มตัวอย่างออกเสียงได้ค่อนข้างดี

กล่าวโดยสรุป ผู้เรียนชาวไทยที่มีประสบการณ์การเรียนรู้และฝึกฝนเสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่นอย่างเข้มข้น จะมีทักษะการรับรู้และผลิตเสียงสูงต่ำในระดับสูง อย่างไรก็ตาม คำ 5 พยางค์ยังคงยากที่สุดทั้งในด้านการรับรู้และการผลิตเสียงสูงต่ำ

เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้กับการผลิตเสียงสูงต่ำของกลุ่มตัวอย่าง 95 คน โดยทดสอบสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน พบว่าทั้งสองตัวแปรมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง ($r=.642$) ที่ระดับนัยทางสถิติ 0.01 กล่าวคือ ผู้เรียนที่รับรู้รูปแบบเสียงสูงต่ำได้ถูกต้องก็มีแนวโน้มที่จะผลิตเสียงสูงต่ำได้ถูกต้องเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของทั้งสองตัวแปรในมิติของคำศัพท์ก็ได้ผลเช่นเดียวกัน โดยพบความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($r=.416$) ที่ระดับนัยทางสถิติ 0.05 กล่าวคือ คำศัพท์ที่ผู้เรียนรับรู้รูปแบบเสียงสูงต่ำได้ถูกต้องก็มีแนวโน้มที่ผู้เรียนจะออกเสียงได้อย่างถูกต้องเช่นเดียวกัน

7. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากผลการศึกษาข้างต้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการสอนเสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่นดังต่อไปนี้

1. จากข้อสรุปที่ว่า ผู้เรียนที่รับรู้รูปแบบเสียงสูงต่ำได้ถูกต้องก็มีแนวโน้มที่จะผลิตเสียงสูงต่ำได้ถูกต้องเช่นเดียวกัน ในการสอนเสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่น ผู้สอนจึงควรให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการฟังคำศัพท์เพื่อแยกแยะรูปแบบเสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่น ฝึกเขียนเครื่องหมายระบุเสียงสูงต่ำ และฝึกออกเสียงคำศัพท์ตามเครื่องหมายเสียงสูงต่ำที่กำหนด โดยการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าเครื่องหมายเสียงสูงต่ำช่วยให้ผู้เรียนตระหนักและออกเสียงได้ถูกต้อง (磯村他, 2016)

2. ลำดับการฝึกฝนทักษะการรับรู้เสียงสูงต่ำควรเป็นไปตามพัฒนาการการเรียนรู้เสียงสูงต่ำ กล่าวคือ ก่อนอื่นควรให้ผู้เรียนฝึกฟังเพื่อแยกแยะระหว่าง “มี” กับ “ไม่มี” ตำแหน่งเสียงสูงต่ำ เมื่อรับรู้ได้ว่า “มี” จึงค่อยระบุตำแหน่งเสียงสูงต่ำ โดยควรฝึกตามลำดับต่อไปนี้ (1) การเปรียบเทียบระหว่าง “แบบราบ” กับ “แบบสูงที่พยางค์ต้น” (2) เปรียบเทียบระหว่าง “แบบราบ” กับ “แบบสูงที่พยางค์กลาง” (3) เปรียบเทียบระหว่าง “แบบสูงที่พยางค์ต้น” กับ “แบบสูงที่พยางค์กลาง” (4) เปรียบเทียบระหว่าง “แบบสูงที่พยางค์กลาง” ที่มีตำแหน่งเสียงสูงต่ำแตกต่างกัน

3. การฝึกฝนทักษะการผลิตเสียงสูงต่ำควรให้เวลากับการฝึกฝนเสียงสูงต่ำแบบลบสองและแบบราบเป็นพิเศษ เนื่องจากมีแนวโน้มออกเสียงได้ยากกว่ารูปแบบอื่น โดยเฉพาะแบบราบซึ่งมีแนวโน้มที่ผู้เรียนชาวไทยจะออกเสียงโดยอิงวรรณยุกต์เสียงสามัญ ในกรณีนี้ จำเป็นต้องใส่ใจกับการเปลี่ยนจากเสียงต่ำไปสูงที่ต้นคำและพยายามคงระดับเสียงสูงตลอดไปจนสุดคำ

4. การฝึกฝนทั้งการฟังและการออกเสียงคำศัพท์ให้ถูกต้องตามรูปแบบเสียงสูงต่ำควรเริ่มจากคำศัพท์ที่มีจำนวนพยางค์น้อยไปหามาก

5. แม้ผลการวิจัยจะสรุปได้ว่าผู้เรียนชาวไทยที่ได้เรียนรู้และฝึกฝนเสียงสูงต่ำมีแนวโน้มที่จะสามารถออกเสียงคำศัพท์ได้ถูกต้องตามรูปแบบเสียงสูงต่ำที่กำหนด แต่ก็ยังมีผู้เรียนที่ไม่ถนัดในการแยกแยะความแตกต่างของระดับเสียงสูงและต่ำ โดยบางคนอาจไม่ถนัดด้านใดด้านหนึ่งระหว่างการรับรู้กับการผลิตหรือไม่ถนัดทั้งสองด้าน

ในประเด็นนี้ ผู้สอนจำเป็นต้องสังเกตผู้เรียนแต่ละคนและให้คำแนะนำที่เหมาะสม จากประสบการณ์ในฐานะอาจารย์สอนวิชาการออกเสียงภาษาญี่ปุ่นของผู้วิจัยกว่า 15 ปีที่ผ่านมา การแปลงระดับเสียงที่แตกต่างกันให้เห็นเป็นรูปธรรมเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่ายขึ้น โดยอาจใช้วิธีใดวิธีหนึ่ง หรือหลายๆ วิธีต่อไปนี้ในการฝึกฝนเสียงสูงต่ำ

1. ประยุกต์ใช้เสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยโดยแทนระดับเสียงสูงด้วยเสียงตรีและแทนระดับเสียงต่ำด้วยเสียงเอกเพื่อรับรู้ความแตกต่างของระดับเสียงอย่างชัดเจน เช่น คำว่า 聞く (ฟัง ได้ยิน) เสียงสูงต่ำที่ถูกต้อง คือ LH¹³ แต่ผู้เรียนหลายคนคุ้นชินที่จะรับรู้เป็น HL ดังปรากฏคำนิยม “คิซุอาโนเนะ” กรณีเช่นนี้ผู้สอนสามารถแนะนำให้ผู้เรียนเปลี่ยนระดับเสียงเป็นเสียงวรรณยุกต์ตรีและเอก หรือ “ซิคุ” แทน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความแตกต่างได้ง่ายขึ้น

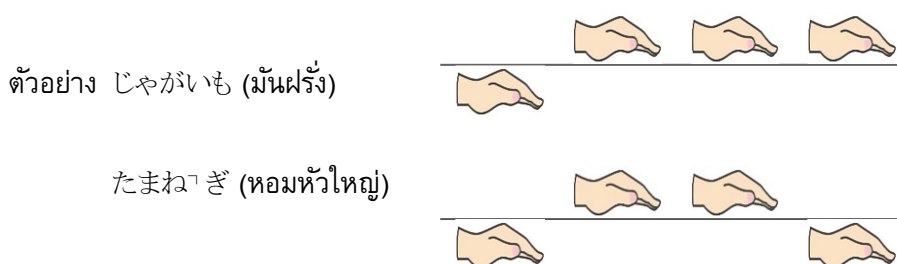
2. แนะนำให้ผู้เรียนเขียนกำกับระดับเสียงสูงต่ำทุกพยางค์ของคำศัพท์ด้วยปากกาไฮไลต์ ซึ่งจะช่วยให้สังเกตระดับเสียงได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้นหากผู้เรียนไม่สามารถแปลงเครื่องหมายเสียงสูงต่ำที่มีความเป็นนามธรรม เช่น เครื่องหมาย ^ˆ ซึ่งใช้ระบุตำแหน่งเสียงสูงต่ำ แต่จะไม่ใส่เครื่องหมายใดๆ ถ้าเป็นเสียงสูงต่ำแบบราบ เช่นเดียวกับการใช้ตัวเลขเพื่อระบุตำแหน่งเสียงสูงต่ำ (เช่น ①, ②, ③) และใช้ ④ ในกรณีของเสียงสูงต่ำแบบราบ ดังตัวอย่างคำนามประสมต่อไปนี้

ระบุตำแหน่งเสียงสูงต่ำ

ขีดเส้นกำกับระดับเสียงทุกพยางค์

Step 1: れんあいけ^①っこん (恋愛結婚) Step 2: れんあい^①け^②っこん

3. เคลื่อนไหวมือขึ้นลงตามระดับเสียงของแต่ละพยางค์เพื่อให้ตระหนัก หรือรับรู้ต่อระดับเสียงที่แตกต่างกันง่ายขึ้น โดยครูเป็นผู้สาธิตให้ดูและให้ผู้เรียนลองปฏิบัติตามเพื่อสัมผัสได้ด้วยตนเอง

4. คำศัพท์ที่มีเสียงสูงต่ำแบบสูงที่พยางค์กลาง โดยเฉพาะแบบลงสองในคำ 4 พยางค์ขึ้นไป เป็นรูปแบบที่ค่อนข้างยากโดยเฉพาะด้านการรับรู้ กรณีนี้ผู้สอนสามารถออกเสียงเปรียบเทียบเสียงสูงต่ำที่แตกต่างกันเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่ายขึ้น เช่น คำว่า あぶらえ (ภาพสีน้ำมัน) ซึ่งมีเสียงสูงต่ำแบบลงสอง

ตัวอย่าง ○ あぶらえ

あ え

あ え

× あぶらえ

あ ぶ ら え

¹³ H แทน High หมายถึง ระดับเสียงสูง L แทน Low หมายถึง ระดับเสียงต่ำ

นอกจากนี้ ผู้สอนอาจออกเสียงคำศัพท์เทียบเคียงกับคำที่ไม่มีความหมายอย่าง ㄅㄅㄅ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเปรียบเทียบระดับเสียงได้ง่ายขึ้น เช่น ㄅㄅㄅ ㄤ (อะบู่ละเอะ) ตรงกับ ㄅㄅㄅ ㄅ (หะมะมะหะมะ)

งานวิจัยนี้ศึกษาทักษะการรับรู้และการผลิตเสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียนชาวไทยที่มีประสบการณ์เรียนรู้และฝึกฝนเสียงสูงต่ำอย่างเข้มข้น แม้จะพบว่าผู้เรียนกลุ่มดังกล่าวมีทักษะทั้งสองด้านในระดับสูง แต่การเรียนรู้เสียงสูงต่ำจำเป็นต้องค่อยๆ จัดจํารูปแบบเสียงสูงต่ำที่ถูกต้องของคำศัพท์แต่ละคำ ดังนั้นอาจารย์ผู้สอนภาษาญี่ปุ่นควรให้ข้อมูลเสียงสูงต่ำของคำศัพท์แก่ผู้เรียน และแนะให้ผู้เรียนรู้จักสืบค้นเสียงสูงต่ำที่ถูกต้องจากพจนานุกรมเสียงสูงต่ำ พยายามสังเกตจนคุ้นเคย ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนค่อยๆ ซึมซับและจดจำเสียงสูงต่ำที่ถูกต้องได้ นอกจากนี้ การให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหรือหลักการของเสียงสูงต่ำก็จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้เพื่อเรียนรู้เสียงสูงต่ำได้เป็นอย่างดีเช่นกัน

บทความวิจัยนี้มุ่งนำเสนออัตราความถูกต้องของการรับรู้และการผลิตเสียงสูงต่ำ รวมถึงความสัมพันธ์ของทั้งสองด้าน แต่ยังไม่ได้กล่าวถึงรายละเอียดของความผิดพลาดทั้งด้านการรับรู้และการผลิตเสียงสูงต่ำเนื่องด้วยข้อจำกัดของพื้นที่หน้ากระดาษซึ่งผู้วิจัยจะขอรายงานผลการวิเคราะห์ในโอกาสต่อไป

รายการอ้างอิง

- ยุพกา พุกขิมา. (2555). ความเชื่อและกลยุทธการเรียนรู้การออกเสียงของนิสิตเอกภาษาญี่ปุ่นชาวไทย. ใน ปรานี จงสุริยธรรม, สุนิย์รัตน์ เนียรเจริญสุข, และกัลยาณี สิตสุวรรณ (บ.ก.), *เอกสารหลังการประชุมระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทยครั้งที่ 5* (น. 83-100). กรุงเทพฯ: โครงการเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย.
- ยุพกา พุกขิมา, และทัศนีย์ เมธาพิสิฐ. (2560). ทักษะการฟังและแยกแยะเสียงสูงต่ำในคำภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียนชาวไทย: เปรียบเทียบระหว่างผู้ที่มีประสบการณ์เรียนรู้และฝึกฝนเสียงสูงต่ำกับผู้ที่ไม่มี. *วารสารญี่ปุ่นศึกษา*, 34(2), 55-74.
- ยุพกา พุกขิมา, และทัศนีย์ เมธาพิสิฐ. (2561). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับทักษะการฟังเสียงสูงต่ำภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียนชาวไทย. *วารสารเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา*, 8(1), 37-58.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2537). *พจนานุกรมศัพท์สัทศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: เพื่อนพิมพ์.
- สมถวิล วิจิตรวรรณ. (2565). สถิติความสัมพันธ์: เลือกใช้อย่างไร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์*, 8(2), 1-15.
- Siriphonphaiboon, Y., 磯村一弘, & Skulkru, P. (2008). 「タイ人教師による日本語音声教育の現状調査」タマサート大学主催日本語教育国際シンポジウム『東南アジアにおける日本語教育の展望』発表予稿集, 146-150.
- 鮎沢孝子・西沼行博・李明姫・荒井雅子・小高京子・法貴則子. (1995). 「東京語アクセント聴取実験結果の分析—10言語グループの結果—」『国際社会における日本語についての総合的研究 第2回研究報告会予稿集』, 25-32.
- 鮎沢孝子・小高京子. (1998). 「東京語アクセントの聞き取りテスト 21言語グループの母語別・成績群別正答率」『文部省科学基礎研究費(創成的基礎研究費)新プロ「日本語」総括班「国際社会における日本語についての総合的研究研究論集1」』, 57-71.
- 陳冠霖. (2015). 「台湾人日本語学習者の2モーラアクセントについて: 発音, 聞き取り, 記憶を中心に」『第29回日本音声学全国大会予稿集』, 24-29.

- 千葉真人. (2002). 「タイ人日本語学習者が抱える発音学習上の問題点—教師はどれほど理解しているか—」『バンコク日本語センター紀要』, 5, 21-35.
- 千葉真人・佐藤純・大田真也. (2009). 「日本人教師が感じているタイ人学習者の発音の問題点とその具体例」『国際交流基金バンコク日本文化センター日本語教育紀要』, 6, 115-124.
- 崔文姫. (2013). 「日本語学習者の発話に対する日本語母語話者の評価: 日本語教師と非日本語教師の因果モデルを中心に」『国立国語研究所論集』, 5, 1-26.
- 後藤寛樹. (2020). 「タイ人日本語学習者の日本語アクセント生成」*Thammasat University-Tohoku University-NIDA International Symposium on Japanese Studies 2020*. Retrieved from http://grad.tu-japanese.org/public/static/seminar_2020_files/Fulltext%20-%20NIDA%20Goto.pdf.
- 磯村一弘. (1996). 「アクセント型の知識と聞き取り—北京語を母語とする日本語教師における東京語アクセントの場合—」『平成8年度日本音声学会全国大会予稿集』, 59-67.
- 磯村一弘・松田真希子・ユパカー・フクシマ. (2016). 「タイ語話者およびベトナム語話者による日本語アクセントの実現—アクセント記号の効果に注目して—」2016年日本語教育国際研究大会口頭発表.
- 河津基・鮎澤孝子・許舜貞. (2003). 「東京語アクセント聴取テスト用 CD の開発」『ニュースレター高等教育改革とマルチメディア』, 7, メディア教育開発センター特定領域研究120事務局, 43-44.
- 河津基. (2022). 「Web版の「東京語アクセントの聞き取りテスト」および聞き比べによるアクセント弁別能力測定ツールの開発」『研究論文集』, 135, 43-55.
- 中川千恵子. (2002). 「東京語アクセント習得順序と学習者の意識」『講座日本語教育』, 38, 73-93.
- 大西晴彦. (1976). 「タイ人の発音に関する若干の考察」『国際学友会日本語学校紀要』, 1, 65-80.
- 大西晴彦. (1977). 「タイ人のアクセントに関する若干の考察」『国際学友会日本語学校紀要』, 2, 24-44.
- 柳悦. (2010). 『中国人日本語学習者の複合名詞アクセント習得の縦断的研究: 知識・発音・知覚の比較を中心に』, 東京都立大学(旧首都大学東京)博士論文.
- 佐藤友則. (1995). 「単音と韻律が日本語音声の評価に与える影響力の比較」『世界の日本語教育』, 5, 139-154.
- 佐藤友則. (2001). 「音声評価基準の習得過程に関する考察」『第二言語としての日本語の習得研究』, 4, 134-149.
- シリカネラット・タナサック・菅谷奈津絵. (2015). 「弁別課題によるタイ人日本語学習者のアクセント知覚の困難点: アクセント型と複数の話者の音声の影響を中心に」『東北大学高度教養教育・学生支援機構紀要』, 1, 63-74.
- スィリポンパイブーン・ユパカー. (2005). 「日本語アクセントに関する知識と意識との関連—来日直後のタイ語母語話者の場合—」『日本語教育方法研究会誌』, 12(2), 14-5.
- スィリポンパイブーン・ユパカー. (2006). 「タイ語母語話者の日本語アクセント習得における「意識」の役割」『言語文化と日本語教育』, 31, 94-97.
- スィリポンパイブーン・ユパカー. (2008). 「日本語アクセント学習における自己モニターの有効性—タイ語母語話者に対するアンケートの分析から—」『音声研究』, 12(2), 17-29.
- 高橋恵利子. (2013). 「韓国人学習者の日本語アクセントの知覚と生成」『2013 CAJLE Annual Conference Proceedings』, 280-289.
- 玉岡賀津雄・黄郁蕾・斉藤信浩. (2016). 「日本語アクセントの知覚と産出の関係と聴解力の予測—中国語を母語とする日本語学習者を例に—」『小出記念日本語教育研究会』, 24, 37-51.

- タディヤチョークサクン・ワンเนอร์. (1997).『日・タイ両語アクセント研究—タイ人日本語学習者の日本語アクセントの特徴—』神田外語大学大学院言語科学研究科修士論文.(未公判).
- 植田栄子. (1995).「タイ語母語話者の日本語アクセントの知覚と生成の特徴～効果的な韻律教育に向けて～」『平成7年度日本語教育学会秋季大会予稿集』, 59-67.
- 王睿来・磯村一弘. (2017).「日本語アクセントの習得における知覚と産出の関係に関する再検討-中国語母語話者を対象として-」『日本語教育方法研究会誌』, 24(1), 52-53.
- 王睿来・林良子・磯村一弘・新井潤. (2017).「中国語母語話者による日本語名詞アクセントの習得:知識・産出・知覚の関係から」『中国語話者のための日本語教育研究』, 8, 61-75.
- 渡部倫子. (2003).「日本語学習者の発話に対する日本語母語話者の評価—評価尺度開発の試み—」『広島大学大学院教育学研究科紀要 第二部』, 52, 175-183.

การวิเคราะห์เปรียบเทียบหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่น เพื่อการโรงแรม: เนื้อหาและโครงสร้างหนังสือเรียน ในประเทศไทย*

Received: 22 September 2023

Revised: 24 January 2024

Accepted: 21 April 2024

ปรัชญากรณ รัตนพงศ์กัญญา**

งานวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไป หัวข้อและโครงสร้างในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรม โดยเปรียบเทียบระหว่างหนังสือเรียนสำหรับผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษากับหนังสือเรียนสำหรับบุคคลทั่วไป มีกลุ่มเป้าหมายเป็นหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมที่เป็นภาษาไทย และตีพิมพ์ช่วง พ.ศ. 2542-2565 จำนวน 11 เล่ม โดยใช้กรอบแนวคิดของ 菊本 (2020) มาใช้ในการวิเคราะห์หัวข้อและระบบการสอน 9 ขั้นตอนของกาเย่ (Gagne's 9 Events of Instruction) มาใช้ในการวิเคราะห์โครงสร้าง จากการสำรวจหนังสือเรียนสำหรับผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษาซึ่งพบจำนวน 3 เล่ม และจากการสำรวจหนังสือเรียนสำหรับบุคคลทั่วไปซึ่งพบจำนวน 8 เล่ม หัวข้อที่พบมากที่สุดในหนังสือเรียนสำหรับผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษาจะเน้นในงานส่วนพนักงานต้อนรับ (การลงทะเบียนเข้าพัก การคืนห้องพัก การให้บริการทางโทรศัพท์) และงานที่ต้องพูดคุยกับผู้เข้าพักโดยตรง (การให้บริการห้องพัก ห้องอาหาร) ซึ่งต่างจากหัวข้อที่พบมากที่สุดในหนังสือเรียนสำหรับบุคคลทั่วไปที่เน้นในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน รวมถึงมีหัวข้อในเชิงวัฒนธรรม (การต้อนรับ การกล่าวอำลา การปฏิเสธ) เพื่อให้พนักงานทุกส่วนสามารถจำและนำไปใช้ได้ทันที แสดงให้เห็นว่าในสถาบันอุดมศึกษาให้ความสำคัญกับการสอนภาษาญี่ปุ่นเพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าไปทำงานในส่วนงานพนักงานต้อนรับหรือกลุ่มที่ต้องพูดคุยโดยตรงกับผู้เข้าพักในโรงแรม แต่หนังสือเรียนสำหรับบุคคลทั่วไปจะให้ความสำคัญกับเนื้อหาที่ครอบคลุมทุกส่วนงาน ส่วนด้านโครงสร้างหนังสือเรียนทั้ง 2 กลุ่มยังขาดร่วมกันในเรื่องการแจ้งจุดประสงค์และการกระตุ้นให้ผู้เรียนระลึกถึงความรู้เดิมที่จำเป็นตามระบบการสอน 9 ขั้น

บทความวิจัย

บทคัดย่อ

คำสำคัญ

ภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรม;
การวิเคราะห์หนังสือเรียน;
ระบบการสอน

* งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากฝ่ายวิจัยและสร้างสรรค์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ 2565

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ติดต่อได้ที่: pratyaporn.r@ku.th

A Comparison of Japanese for Hotel Business Textbooks: Topics and Structures of Textbooks in Thailand*

Received: 22 September 2023

Revised: 24 January 2024

Accepted: 21 April 2024

Pratyaporn Rattanapongpinyo**

The objective of this research is to compare the general characteristics, topics, and structures of Japanese for hotel business textbooks written for higher education learners and for the general public. The target group comprises 11 Japanese for hotel business textbooks, which were written in Thai and released between 1999 and 2022. 3 textbooks for higher education learners and 8 textbooks for the general public were published during that period. The conceptual framework of Kikumoto (2020) is applied to analyze topics, while Gagne's 9 Events of Instruction is used for structural analysis. The most common topics in textbooks for higher education learners focus on reception activities (check-in, check-out, and telephone services) and tasks requiring direct communication with customers (room and restaurant services). On the other hand, the most common topics in textbooks for the general public are Japanese for emergencies and speech acts (welcome, goodbye, and refusal sentences) for learners to quickly memorize and put to use. This finding indicates that textbooks for higher education learners prioritize teaching learners to work as receptionists or in other positions that need to directly communicate with customers, whereas textbooks for the general public provide knowledge covering all hotel tasks. In terms of structures, both groups of textbooks organize learning processes according to Gagne's 9 Events of Instruction. However, both groups fail to inform learners of objectives and to stimulate recall of prior learning.

Research Article

Abstract

Keywords

Japanese for hotel;
textbook analysis;
Events of Instruction

* This research was funded by Research & Creative Section, Faculty of Humanities, Kasetsart University in fiscal year 2022.

** Assistant Professor, Department of Eastern Languages, Faculty of Humanities, Kasetsart University, e-mail: pratyaporn.r@ku.th

1. บทนำ

จากข้อมูลของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เมื่อ พ.ศ. 2562 นักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นเดินทางเข้ามาประเทศไทย จำนวน 1,787,185 คน ถือเป็นอันดับ 5 ของจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติทั้งหมดที่เข้ามา ซึ่งสร้างรายได้ให้กับประเทศไทยราว 93,758 ล้านบาท แต่ภายหลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ก็ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลงอย่างมาก จนกระทั่งใน พ.ศ. 2565 ที่สถานการณ์คลี่คลายลง ประเทศไทยได้มีมาตรการเปิดรับนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นที่เดินทางเข้ามาประเทศไทยเพิ่มขึ้นอีกครั้ง โดยมีจำนวนประมาณ 290,000 คน ถือเป็นอันดับสองของกลุ่มประเทศแถบเอเชียตะวันออก รองจากประเทศเกาหลีใต้ และมีการคาดการณ์ว่าในอนาคตนักท่องเที่ยวจากกลุ่มประเทศแถบเอเชียตะวันออกจะมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 40 ของจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติทั้งหมดที่เดินทางเข้าประเทศไทย (พชรพจน์ นันทรามาศ, กณิศ อ่ำสกุล, และธนา ตูลยกิจวัตร, 2566)

สิ่งที่จะช่วยสร้างความประทับใจและอยากกลับมาของนักท่องเที่ยว คือ “การบริการ” หากการบริการมีคุณภาพ ลูกค้าย่อมปรารถนาที่จะกลับมาใช้บริการอีกครั้ง โดยบุคคลที่เป็นปัจจัยสำคัญในการบริการต่างๆ แก่ลูกค้า หรือผู้มาใช้บริการ คือ พนักงานแผนกต้อนรับ ซึ่งมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการติดต่อประสานงานกับแผนกอื่นๆ ในโรงแรม แผนกต้อนรับถือเป็นประตูของโรงแรมที่จะตระหนักในการให้บริการที่ดี การกิจบริการที่ดีเปรียบเสมือนสำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง แต่หากการให้บริการไม่ดีก็เป็นการยากมากที่จะแก้ไขให้ความรู้สึกของลูกค้าหรือผู้ให้บริการกลับมาที่มีความรู้สึกที่ดีได้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ให้บริการทุกแผนกของโรงแรมหรือพนักงานต้อนรับต้องมีความพร้อม (บุญพา คำวิเศษณ์, 2561) อาจกล่าวได้ว่าการเตรียมความพร้อมในงานบริการของธุรกิจโรงแรมถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อธุรกิจการท่องเที่ยว

ในสายการศึกษาภาษาญี่ปุ่นได้เล็งเห็นถึงความจำเป็นในการเตรียมความพร้อมด้านภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมให้กับผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษาและการพัฒนาบุคลากรในโรงแรมให้มีความรู้ความสามารถด้านภาษาญี่ปุ่น จึงได้มีการจัดทำหนังสือภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมเล่มแรกขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2542 (คาซุมิ ศรีจักรวาท และปราณี จงสุจริตธรรม, 2542) แต่ภายหลัง พ.ศ. 2548 ก็ไม่ได้มีการจัดทำหนังสือภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมขึ้นมาใหม่ แม้ว่าจะมีการจัดทำหนังสือการสอนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมขึ้นอีกครั้งใน พ.ศ. 2562 แต่การสอนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมก็ยังไม่ได้มีการกำหนดกรอบหัวข้อในการสอนที่ชัดเจนเหมือนหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเชิงไวยากรณ์

งานวิจัยนี้จึงต้องการศึกษาสัดส่วนหัวข้อและโครงสร้างในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมในประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2542 จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2565) โดยเปรียบเทียบระหว่างหนังสือเรียนสำหรับผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษากับหนังสือเรียนสำหรับบุคคลทั่วไป ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาสัดส่วนหัวข้อจะแสดงให้เห็นลักษณะงานภายในโรงแรมที่กลุ่มเป้าหมายจำเป็นต้องใช้ภาษาญี่ปุ่น อันจะช่วยในการกำหนดหัวข้อในการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมในอนาคต อีกทั้งการศึกษาโครงสร้างจะช่วยแสดงลักษณะกระบวนการสอนในหนังสือเรียนในปัจจุบัน โดยผู้วิจัยได้นำทฤษฎีระบบการสอน 9 ขั้นมาใช้ในการวิเคราะห์ ซึ่งระบบการสอนดังกล่าวเป็นการจัดกระบวนการสอนที่เป็นขั้นตอน สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ อันจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการสอนได้

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปและสัดส่วนของหนังสือเรียนสำหรับผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษาและหนังสือเรียนสำหรับบุคคลทั่วไปในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมที่ตีพิมพ์ช่วง พ.ศ. 2542-2565
- 2.2 เพื่อศึกษาสัดส่วนหัวข้อในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมที่ตีพิมพ์ช่วง พ.ศ. 2542-2565
- 2.3 เพื่อศึกษาโครงสร้างในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมที่ตีพิมพ์ช่วง พ.ศ. 2542-2565

3. ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในงานวิจัยนี้ได้แบ่งการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องออกเป็น 3 หัวข้อ ได้แก่ 3.1) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาญี่ปุ่นเพื่องานบริการและการโรงแรม 3.2) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เนื้อหาในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นแบบเน้นสถานการณ์ 3.3) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบการสอน 9 ชั้น¹

3.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาญี่ปุ่นเพื่องานบริการและการโรงแรม

จากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมา พบว่างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมมีจำนวนไม่มากนัก เมื่อเทียบกับการสอนไวยากรณ์ หรือการสอนทักษะฟัง พูด อ่าน เขียนภาษาญี่ปุ่น โดย 窪田 (2004) ได้กล่าวถึงความสำคัญของ “ภาษาญี่ปุ่นเพื่องานบริการ” ไว้ว่า ในอนาคตจำเป็นต้องพัฒนาการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นเพื่องานบริการ โดยแยกออกจากการสอนภาษาญี่ปุ่นเชิงธุรกิจ เนื่องจากในงานบริการจะเน้นที่การฟังและพูดมากกว่าการอ่านหรือเขียนรายงานเชิงธุรกิจ อีกทั้งยังมีคำศัพท์เฉพาะทางอยู่มากจึงจำเป็นต้องมีการสอนเพิ่ม นอกจากนี้ในปัจจุบันประเทศญี่ปุ่นถือเป็นสังคมผู้สูงอายุ ในอนาคตคนกลุ่มนี้จะกลายเป็นกลุ่มลูกค้าหลัก ซึ่งผู้สูงอายุชาวญี่ปุ่นส่วนใหญ่ไม่ถนัดใช้ภาษาอังกฤษ จึงจำเป็นต้องมีผู้ให้บริการด้วยภาษาญี่ปุ่นอยู่ตามโรงแรมหรือแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ต่อมา 山川・法島・西島 (2015) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการใช้ภาษาในงานบริการนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในประเทศไทย โดยสอบถามความคิดเห็นของชาวญี่ปุ่นหลังการเข้าพักในโรงแรมเขตกรุงเทพฯ พบว่า ถึงแม้พนักงานโรงแรมจะพอพูดภาษาอังกฤษได้ แต่เนื่องด้วยสำเนียงที่ต่างกัน จึงทำให้ฟังยากมีบ้างที่ไม่เข้าใจและจบด้วยการยิ้มตอบแทน นักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นจึงต้องการให้มีพนักงานชาวญี่ปุ่นหรือผู้ที่พูดภาษาญี่ปุ่นได้

ด้านงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นเพื่องานบริการและการโรงแรม ได้แก่ 森田 (2006) ที่ได้วิจัยเกี่ยวกับลักษณะเด่นของประโยคแนะนำห้องอาหาร (飲食施設) ภายในโรงแรมชั้นนำของญี่ปุ่นจำนวน 100 แห่ง โดยอิงจากประโยคที่ปรากฏในเว็บไซต์ของแต่ละโรงแรม แล้วนำมาทำคลังข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบสัดส่วน จากการวิจัยพบว่าประโยคส่วนมากมักลงท้ายด้วยคำนามและมีการแบ่งการใช้คำไวพจน์ (類義語) อย่างชัดเจน เช่น คำว่า 素材 และ 食材 นอกจากนี้ยังได้เสนอเกี่ยวกับการสอนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการท่องเที่ยวว่า ในระดับต้นควรเริ่มจากสอนคำศัพท์ที่จำเป็นและค่อยๆ เพิ่มคำศัพท์ใหม่เข้าไป โดยเลือกจาก

¹ คำว่า “ระบบการสอน 9 ชั้น” ใช้ตามฉันทุณี บุญบรรลุ (2559) และทิศนา แวมมณี (2560)

ศัพท์ที่มีสัดส่วนการใช้มากและจำเป็นต้องสร้างประมวลการสอนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการท่องเที่ยวแยกจากการสอนภาษาญี่ปุ่นระดับต้นทั่วไป เพื่อให้พนักงานโรงแรมที่ไม่มีพื้นฐานภาษาญี่ปุ่นสามารถเรียนรู้ได้ในเวลาที่จำกัด ต่อมา 菊本 (2020) ได้เสนอการออกแบบประมวลการสอนภาษาญี่ปุ่นเพื่องานบริการว่า ควรเริ่มจากการเลือกสายงานและสถานการณ์ที่ต้องการสอน แล้วจึงสร้างประมวลการสอนในลักษณะของ Can-do โดยยกตัวอย่างในกรณีของสถานการณ์สำหรับพนักงานโรงแรม สามารถแบ่งออกได้เป็น 12 หัวข้อ ได้แก่ 1) การลงทะเบียนเข้าพัก 2) การแนะนำห้องพัก 3) การแลกเงิน 4) การคืนห้องพัก 5) การแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว 6) การให้บริการทางโทรศัพท์ 7) การให้บริการห้องพัก (Room Service) 8) การทำความสะอาดห้องพัก (Housekeeping) 9) การซักรีด 10) ห้องอาหาร 11) การรับมือต่อการเรียกร้องค่าเสียหายของลูกค้า (เคลม) และ 12) กรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เนื้อหาในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นแบบเน้นสถานการณ์

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เนื้อหาในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นแบบเน้นสถานการณ์ ผู้วิจัยไม่พบงานวิจัยที่วิเคราะห์หนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรม พบเพียงงานวิจัยที่วิเคราะห์หนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการใช้ชีวิต (平山・高橋, 2013) หนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่องานบริการ (英保・渡嘉敷, 2018) และหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อพนักงานต้อนรับในสายการบิน (羅, 2022)

平山・高橋 (2013) ได้วิเคราะห์หนังสือเรียน “ภาษาญี่ปุ่นเพื่อการใช้ชีวิต (生活日本語)” เพื่อศึกษากลไกในการเรียนรู้และศึกษาโครงสร้างของหนังสือเรียนว่าเหมาะสมกับผู้เรียนชาวต่างชาติหรือไม่ โดยวิเคราะห์จากข้อมูลทั่วไป (กลุ่มเป้าหมาย ภาษาที่ใช้ จำนวนชั่วโมงที่ใช้ในการเรียน) การนำเสนอ (ตัวอักษร คำอ่าน) รูปแบบหนังสือ (ดัชนี สื่อประกอบ) และวิเคราะห์โครงสร้างแต่ละบทโดยใช้ระบบการสอน 9 ขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่าหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการใช้ชีวิตทุกเล่มมีการเสนอบทเรียนใหม่และการให้ลงมือปฏิบัติ แต่ไม่พบหลักการกระตุ้นให้ผู้เรียนระลึกถึงความรู้เดิมที่จำเป็น อีกทั้งมีหนังสือจำนวนน้อยที่ให้ข้อมูลย้อนกลับและส่งเสริมความแม่นยำและการถ่ายโอนความรู้ 平山・高橋 (2013) จึงได้เสนอว่าในการจัดทำหนังสือเรียนในอนาคตควรเพิ่มในส่วนที่ขาดไป เพื่อการศึกษาภาษาญี่ปุ่นในการใช้ชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

英保・渡嘉敷 (2018) ได้วิเคราะห์เนื้อหาในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่องานบริการสำหรับชาวต่างชาติ เพื่อนำไปพัฒนาวิดีโอประกอบการเรียนการสอน โดยกำหนดหัวข้อในการวิเคราะห์ ดังนี้ 1) กลุ่มเป้าหมายและระดับ 2) ภาษาที่ใช้ในหนังสือเรียน 3) โครงสร้างของหนังสือเรียน 4) ลักษณะเด่นของหนังสือเรียน จากผลการวิเคราะห์พบว่าปัจจุบันมีการพัฒนาหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่องานบริการที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานมากขึ้น โดยมีการเสริมเนื้อหา เช่น สำนวนที่มักพบในสถานบริการผู้สูงอายุ การฟังคำสั่งจากเพื่อนร่วมงาน การรายงานอาการของผู้ป่วยในสถานบริการ เป็นต้น

羅 (2022) ได้วิเคราะห์หนังสือเรียน 日本語学習 ซึ่งเป็นหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อพนักงานต้อนรับในสายการบิน C ของประเทศไต้หวัน โดยกำหนดหัวข้อในการวิเคราะห์ ได้แก่ 1) โครงสร้าง 2) คำศัพท์ 3) รูปประโยค 4) วัจนกรรม (発話機能) จากผลการวิเคราะห์พบว่าหนังสือเรียน 日本語学習 เป็นบทเรียนแบบเน้นสถานการณ์ (場面シラバス) โดยในแต่ละบทจะประกอบไปด้วยบทสนทนา คำศัพท์ และสำนวนที่จำเป็นด้านคำศัพท์จัดอยู่ในระดับต้นเป็นหลักและมีคำศัพท์เฉพาะทางที่อยู่นอกเหนือการสอบวัดระดับอยู่ด้วย ด้านรูปประโยคมีทั้งหมด 33 รูปประโยค โดยแบ่งตามสถานการณ์การใช้ ส่วนด้านวัจนกรรมจะเน้นไปที่การถามตอบ

การชักชวน การอธิบาย และการขอร้อง นอกจากนี้ 羅 (2022) ได้นำผลการวิจัยข้างต้นมาเทียบกับระบบการสอน 9 ขั้น เพื่อเสนอแนวทางในการจัดทำหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นสำหรับพนักงานต้อนรับในสายการบินในอนาคต

3.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบการสอน 9 ขั้น

ระบบการสอน 9 ขั้น ของกาเย (Gagne, 1985) เป็นรูปแบบการสอนและการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการสอนได้ประกอบไปด้วย 9 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) การสร้างความสนใจ (Gaining Attention) เป็นการทำให้ผู้เรียนสนใจในบทเรียน
- 2) การแจ้งจุดประสงค์ (Information the Learn of Objective) เป็นการบอกให้ผู้เรียนทราบถึงเป้าหมายหรือผลที่จะได้จากการเรียนบทเรียนนั้นโดยเฉพาะ เพื่อให้ผู้เรียนเห็นประโยชน์ในการเรียน เห็นแนวทางของการจัดกิจกรรมการเรียน
- 3) การกระตุ้นให้ผู้เรียนระลึกถึงความรู้เดิมที่จำเป็น (Stimulating Recall of Prerequisite Learned Capabilities) เป็นการทบทวนความรู้เดิมที่จำเป็นต่อการนำเสนอบทเรียนใหม่
- 4) การเสนอบทเรียนใหม่ (Presenting the Stimulus) เป็นการเริ่มเนื้อหาของบทเรียนใหม่
- 5) การให้แนวทางการเรียนรู้ (Providing Learning Guidance) เป็นการแนะนำเนื้อหาเพิ่มเติม วิธีการทำกิจกรรมหรือแหล่งค้นคว้า เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้เรียนสามารถทำกิจกรรมต่อได้เอง
- 6) การให้ลงมือปฏิบัติ (Eliciting the Performance) เป็นการให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติสิ่งที่เรียนรู้จากบทเรียนใหม่
- 7) การให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) เป็นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลการปฏิบัติกิจกรรมว่ามีความถูกต้องหรือไม่
- 8) การประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ (Assessing the Performance) เป็นการวัดและประเมินว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่
- 9) การส่งเสริมความแม่นยำและการถ่ายโอนความรู้ (Enhancing Retention and Transfer) เป็นการสรุปทบทวนบทเรียนที่ผ่านมา เพื่อเสริมความแม่นยำ

งานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างสื่อการเรียนภาษาญี่ปุ่นได้มีการนำ “ระบบการสอน 9 ขั้น” มาใช้ในการวิเคราะห์ในประเด็นต่างๆ ดังนี้ 島田・柴原 (2005) ได้เสนอประเด็นในการสร้างสื่อการเรียนภาษาญี่ปุ่น (日本語教材) ว่า ผู้จัดทำสื่อการเรียนภาษาญี่ปุ่นควรนำปัจจัยที่เป็นรูปธรรมอย่างการระบุจุดประสงค์การเรียนรู้ การวิเคราะห์หัวข้อ และการจัดแนวทางการสอนมาเป็นปัจจัยในการจัดทำสื่อการเรียนภาษาญี่ปุ่น โดยได้เสนอให้ใช้ระบบการสอน 9 ขั้นมาวิเคราะห์การจัดแนวทางการสอนของหนังสือเรียน และได้อธิบายเพิ่มเติมใน 柴原・島田 (2008) ว่า การจะวิเคราะห์ว่าหนังสือเรียนใช้ง่ายหรือยากอย่างเป็นภาววิสัยสามารถใช้การแบ่งเนื้อหาตามระบบการสอน 9 ขั้นเพื่อดูโครงสร้างโดยรวม แล้วจึงดูความสัมพันธ์ในแต่ละหัวข้อ ซึ่ง 平山・高橋 (2013) และ 羅 (2022) ก็ได้มีการนำระบบการสอน 9 ขั้นมาใช้ในการวิเคราะห์โครงสร้างของหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการใช้ชีวิตและหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน

จากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า การสอนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมยังคงมีความจำเป็น ในการสอน จำเป็นต้องแยกเนื้อหาและประมวลการสอนออกจากการสอนภาษาญี่ปุ่นระดับต่างๆ โดยแบ่งหัวข้อตาม สถานการณ์เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ง่าย ถึงแม้ว่างานของ 菊本 (2020) จะได้เสนอหัวข้อที่จำเป็นต่อ การสอนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรม แต่ก็ไม่มีงานวิจัยที่วิเคราะห์หัวข้อของหนังสือเรียนในปัจจุบันว่ามีความ สอดคล้องกับหัวข้อที่ 菊本 (2020) ได้เสนอมาหรือไม่ งานวิจัยนี้จึงต้องการศึกษาสัดส่วนของหัวข้อใน หนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมในไทย โดยแบ่งตามกลุ่มเป้าหมายของหนังสือเรียนและศึกษาโครงสร้าง ของหนังสือเรียน โดยใช้กรอบแนวคิดระบบการสอน 9 ขั้นของกาเย่ (Gagne, 1985) มาวิเคราะห์การจัดแนวทางการ เรียนรู้ในหนังสือเรียน

4. ขอบเขตการวิจัยและวิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้ข้อมูลหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมที่เขียนโดยคนไทยหรือแปลเป็น ภาษาไทย ตีพิมพ์ระหว่าง พ.ศ. 2542-2565 จำนวนทั้งหมด 11 เล่ม (5 ชุด) รายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1

หนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมที่ตีพิมพ์ระหว่าง พ.ศ. 2542-2565

ลำดับที่	ชื่อหนังสือ	ชื่อย่อใน งานวิจัย	ชื่อผู้แต่ง	ปีที่พิมพ์	สำนักพิมพ์
1	ภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรม 1	KU	คาซุมิ ศรีจักรวาท ปราณี จงสุจริตธรรม	2542	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2	ภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรม	DPU	สมพร โกมารทัต	2545	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
3	ภาษาญี่ปุ่นสำหรับผู้ประกอบการด้านที่พัก	TAT1	ภัทรวรรณ อยู่เย็น Yoshida Haoko	2546	การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
4	ภาษาญี่ปุ่นสำหรับพนักงานโรงแรม แผนกเปิดประตู	TAT2	สร้อยสุตา ณ ระนอง Kazumi Srijugawan	2546	การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
5	ภาษาญี่ปุ่นสำหรับพนักงานโรงแรม แผนกบริการในห้องออกกำลังกาย และสระว่ายน้ำ	TAT3	สมเกียรติ เศวทกิจวัฒน์ สุนิย์รัตน์ เนียรเจริญสุข Koyama Shizuku	2546	การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
6	ภาษาญี่ปุ่นสำหรับพนักงานโรงแรม แผนกรักษาความปลอดภัย	TAT4	ดรีทีย์ รัตนไพศาล Kazumi Srijugawan	2546	การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
7	ภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรม 1	TPA1	คาซุมิ ทามูระ	2547	ภาษาและวัฒนธรรม
8	ภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรม 2	TPA2	คาซุมิ ทามูระ	2548	ภาษาและวัฒนธรรม
9	ภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรม 3	TPA3	คาซุมิ ทามูระ	2549ก	ภาษาและวัฒนธรรม
10	ภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรม 4	TPA4	คาซุมิ ทามูระ	2549ข	ภาษาและวัฒนธรรม
11	ภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรม	RU	ไอ มูราซากิ	2562	มหาวิทยาลัยรามคำแหง

4.2 วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

4.2.1 ศึกษาข้อมูลทั่วไปของหนังสือเรียนในหัวข้อจุดประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย การจัดเนื้อหา และภาษาที่ใช้ เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานและศึกษาสัดส่วนของหนังสือเรียนสำหรับผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษาและหนังสือเรียนสำหรับบุคคลทั่วไปในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรม

4.2.2 วิเคราะห์หัวข้อในหนังสือเรียนเพื่อศึกษาสัดส่วนของหัวข้อที่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรม โดยอิงกรอบแนวคิดของ 菊本 (2020) ที่มีประเด็นการพิจารณา 12 หัวข้อ ได้แก่ 1) การลงทะเบียนเข้าพัก 2) การแนะนำห้องพัก 3) การแลกเงิน 4) การคืนห้องพัก 5) การแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว 6) การให้บริการทางโทรศัพท์ 7) การให้บริการห้องพัก 8) การทำความสะอาดห้องพัก 9) การซักกรีด 10) ห้องอาหาร 11) การรับมือต่อการเรียกร้องค่าเสียหายของลูกค้า (เคลม) และ 12) กรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน

4.2.3 วิเคราะห์โครงสร้างการนำเสนอเนื้อหาในหนังสือเรียน โดยใช้กรอบแนวคิดระบบการสอน 9 ขั้นตอน และใช้หลักการประเมิน ดังนี้

1) หากในบทเรียนมีการเกริ่นนำหรือการตั้งคำถามที่ช่วยสร้างความสนใจให้ผู้เรียน จะนับว่ามี “การสร้างความสนใจ”

2) หากในบทเรียนมีการแจ้งจุดประสงค์ให้ผู้เรียนทราบก่อนนำเสนอบทเรียนใหม่ จะนับว่ามี “การแจ้งจุดประสงค์”

3) หากในบทเรียนมีการทบทวนความรู้เดิมที่จำเป็นต่อการนำเสนอบทเรียนใหม่ จะนับว่ามี “การกระตุ้นให้ผู้เรียนระลึกถึงความรู้เดิมที่จำเป็น”

4) หากในบทเรียนมีการนำเสนอคำศัพท์ ไวยากรณ์ หรือสำนวนใหม่ จะนับว่ามี “การเสนอบทเรียนใหม่”

5) หากในบทเรียนมีการสร้างคอลัมน์เสริมเพิ่มเติมคำศัพท์ ไวยากรณ์ สำนวนอื่นๆ นอกเหนือจากการเสนอบทเรียนใหม่ หรือมีการแนะนำแหล่งความรู้เพิ่มเติม จะนับว่ามี “การให้แนวทางการเรียนรู้”

6) หากในบทเรียนมีแบบฝึกหัดเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ จะนับว่ามี “การให้ลงมือปฏิบัติ”

7) หากในบทเรียนมีเฉลยหรือข้อมูลที่ผู้เรียนสามารถนำมาตรวจสอบความถูกต้องหลังการลงมือปฏิบัติ จะนับว่ามี “การให้ข้อมูลป้อนกลับ”

8) หากในบทเรียนมีข้อสอบ การประเมินผลท้ายบทหรือท้ายเล่มที่สามารถสรุปคะแนนได้ จะนับว่ามี “การประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ตามจุดประสงค์”

9) หากในบทเรียนมีการสรุปเนื้อหาท้ายบทหรือการสรุปเนื้อหาโดยรวมท้ายเล่ม จะนับว่ามี “การส่งเสริมความแม่นยำและการถ่ายโอนความรู้”

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรม ที่ตีพิมพ์ช่วง พ.ศ. 2542-2565

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมที่ตีพิมพ์ช่วง พ.ศ. 2542-2565 (ตารางที่ 2) พบว่าสามารถแบ่งหนังสือเรียนตามจุดประสงค์และกลุ่มเป้าหมายออกได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1. หนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมสำหรับผู้เรียนในสถานศึกษา เป็นหนังสือเรียนที่มีจุดประสงค์เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนในรายวิชาของสถาบันอุดมศึกษา ได้แก่ KU DPU และ RU ซึ่งทุกเล่มมีการจัดเนื้อหาแบบเน้นสถานการณ์และใช้ภาษาญี่ปุ่นในการยกตัวอย่างประโยคและบทสนทนา นอกจากนี้ใน KU และ DPU มีการใช้ภาษาไทยในการอธิบายความหมายและการใช้สำนวนต่างๆ

2. หนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมสำหรับบุคคลทั่วไป เป็นหนังสือเรียนที่มีจุดประสงค์เพื่อให้ความรู้แก่บุคลากรที่ทำงานในโรงแรม ได้แก่ TAT1-4 และ TPA1-4 ซึ่งทุกเล่มมีการจัดเนื้อหาแบบเน้นสถานการณ์ ใช้ตัวอักษรโรมันในการยกตัวอย่างประโยคและบทสนทนา และมีคำอธิบายเป็นภาษาไทย

ตารางที่ 2

ข้อมูลทั่วไปในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมที่ตีพิมพ์ช่วง พ.ศ. 2542-2565

หนังสือ หัวข้อ	หนังสือเรียนสำหรับผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษา			หนังสือเรียนสำหรับบุคคลทั่วไป	
	KU	DPU	RU	TAT1-4	TPA1-4
จุดประสงค์	เพื่อใช้ประกอบการ การศึกษาวิชา 358471 ภาษาญี่ปุ่น เพื่อการโรงแรม	เพื่อเป็นตำรา ประกอบการเรียน การสอนวิชา ภาษาญี่ปุ่นเพื่อการ โรงแรม และเป็นคู่มือ สำหรับพนักงาน ปฏิบัติงานโรงแรม	เพื่อประกอบการเรียน การสอนวิชา JPN 3302 (Japanese for Hotel)	เพื่อเพิ่มพูนความรู้ และพัฒนาทักษะ ด้านภาษา และให้ ความรู้และวัฒนธรรม ของเจ้าของภาษา แก่บุคลากร	สำหรับผู้ทำงาน เกี่ยวข้องกับ การบริการต้อนรับ แขกชาวญี่ปุ่น
กลุ่ม เป้าหมาย	นิสิตคณะมนุษยศาสตร์ และคณะอื่น ในมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์	นักศึกษามหาวิทยาลัย ธุรกิจบัณฑิต พนักงานโรงแรม และผู้สนใจทั่วไป	นักศึกษามหาวิทยาลัย รามคำแหง	ผู้ประกอบการด้าน ที่พักและพนักงาน โรงแรม	พนักงานโรงแรม และผู้เกี่ยวข้อง เช่น พนักงานในภัตตาคาร ร้านขายของ
การจัด เนื้อหา	แบบเน้นสถานการณ์	แบบเน้นสถานการณ์	แบบเน้นสถานการณ์	แบบเน้นสถานการณ์	แบบเน้นสถานการณ์
ภาษาที่ใช้	ภาษาญี่ปุ่น ภาษาไทย	ภาษาญี่ปุ่น ภาษาไทย	ภาษาญี่ปุ่น	อักษรโรมัน ภาษาไทย	อักษรโรมัน ภาษาญี่ปุ่น ภาษาไทย

5.2 ผลการศึกษาสัดส่วนหัวข้อในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรม ที่ดีพิมพ์ช่วง พ.ศ. 2542-2565

ผลการวิเคราะห์สัดส่วนหัวข้อในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมที่ดีพิมพ์ช่วง พ.ศ. 2542-2565 สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 3 โดยผลการศึกษาแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 5.2.1) ผลการศึกษาสัดส่วนหัวข้อในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมสำหรับผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษา และ 5.2.2) ผลการศึกษาสัดส่วนหัวข้อในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมสำหรับบุคคลทั่วไป

ตารางที่ 3

หัวข้อในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมที่ดีพิมพ์ช่วง พ.ศ. 2542-2565

หัวข้อ	หนังสือเรียน	หนังสือเรียนสำหรับผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษา									
	KU	DPU	RU	TAT1	TAT2	TAT3	TAT4	TPA1	TPA2	TPA3	TPA4
การลงทะเบียนเข้าพัก		✓	✓	✓							✓
การแนะนำห้องพัก				✓	✓			✓			
การแลกเงิน			✓	✓							✓
การคืนห้องพัก		✓	✓					✓			✓
การแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว			✓	✓	✓		✓				
การให้บริการทางโทรศัพท์	✓	✓		✓		✓				✓	
การให้บริการห้องพัก		✓	✓						✓		
การทำความสะอาดห้องพัก		✓	✓						✓		
การซักรีด			✓						✓		
ห้องอาหาร		✓	✓						✓		
การรับมือต่อการเรียกร้องค่าเสียหายของลูกค้า (เคลม)		✓		✓		✓					
กรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน				✓	✓	✓	✓				
อื่นๆ		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓
รวม	1	8	10	8	3	4	3	3	4	1	4

5.2.1 ผลการศึกษาสัดส่วนหัวข้อในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมสำหรับผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษา

สัดส่วนหัวข้อในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมสำหรับผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษามีหัวข้อตรงตามกรอบแนวคิดของ 菊本 (2020) จำนวน 11 หัวข้อ ดังตารางที่ 3 โดยหัวข้อที่พบมากที่สุดปรากฏในหนังสือเรียน 2 เล่มจากทั้งหมด ได้แก่ “การลงทะเบียนเข้าพัก” “การคืนห้องพัก” “การให้บริการทางโทรศัพท์” “การให้บริการห้องพัก” “การทำความสะอาดห้องพัก” และ “ห้องอาหาร” หัวข้อที่พบรองลงมาปรากฏในหนังสือเรียน 1 เล่มจากทั้งหมด ได้แก่ “การแนะนำห้องพัก” “การแลกเงิน” “การแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว” “การชักรีด” “การรับมือต่อการเรียกร้องค่าเสียหายของลูกค้า (เคลม)” ส่วนหัวข้อที่ไม่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมสำหรับผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 3 เล่ม ได้แก่ “กรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน” นอกจากนี้ ใน DPU และ RU พบหัวข้ออื่นๆ ที่ไม่ตรงตามกรอบแนวคิดของ 菊本 (2020) โดยชื่อหัวข้อที่ปรากฏในหนังสือเรียนสามารถแบ่งกลุ่มได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4

ชื่อหัวข้อในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมสำหรับผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษา

หัวข้อ	KU	DPU	RU
การลงทะเบียนเข้าพัก		- การลงทะเบียนเข้าพัก	- チェックイン - 早い時間のチェックイン
การแนะนำห้องพัก			- 部屋の案内
การแลกเงิน			- 両替
การคืนห้องพัก		- การคืนห้องพัก	- チェックアウト - チェックアウト (荷物預かり)
การแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว			- ツアー案内
การให้บริการทางโทรศัพท์	- การรับสำรองโดยทั่วไปทาง โทรศัพท์ 1 - การรับสำรองโดยทั่วไปทาง โทรศัพท์ 2 - การรับเรื่องยืนยันการจอง - การรับเรื่องเปลี่ยนแปลงและ ยกเลิกการจอง	- การรับจองห้องพักทาง โทรศัพท์ - การให้บริการทางโทรศัพท์	
การให้บริการห้องพัก		- การบริการส่งถึงห้องพัก	- ルームサービス
การทำความสะอาดห้องพัก		- งานส่วนแม่บ้าน	- ハウスキーピング(掃除)
การซักรีด			- ランドリーサービス(洗濯)
ห้องอาหาร		- การบริการอาหารและ เครื่องดื่ม	- レストラン(朝食サービス)
การรับมือต่อการเรียกร้อง คำเสียหายของลูกค้า (เคลม)		- ปัญหาและการแก้ไข	
กรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน			
อื่นๆ		- คำศัพท์และสำนวน ที่เกี่ยวข้องกับงานโรงแรม - การบริการทั่วไปในส่วนหน้า	- ホテルで使うことば - タクシー手配

5.2.2 ผลการศึกษาสัดส่วนหัวข้อในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมสำหรับบุคคลทั่วไป

สัดส่วนหัวข้อในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมสำหรับบุคคลทั่วไปมีหัวข้อตรงตามกรอบแนวคิดของ 菊本 (2020) จำนวน 12 หัวข้อ ดังตารางที่ 3 โดยหัวข้อที่พบมากที่สุดปรากฏในหนังสือเรียน 4 เล่มจากทั้งหมด ได้แก่ “กรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน” หัวข้อที่พบรองลงมาปรากฏในหนังสือเรียน 3 เล่มจากทั้งหมด ได้แก่ “การแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว” “การให้บริการทางโทรศัพท์” หัวข้อที่ปรากฏในหนังสือเรียน 2 เล่มจากทั้งหมด ได้แก่ “การลงทะเบียนเข้าพัก” “การแนะนำห้องพัก” “การแลกเงิน” “การคืนห้องพัก” “การรับมือต่อการเรียกร้องคำเสียหายของลูกค้า (เคลม)” และหัวข้อที่ปรากฏในหนังสือเรียน 1 เล่มจากทั้งหมด ได้แก่ “การให้บริการห้องพัก” “การทำความสะอาดห้องพัก” “การซักรีด” “ห้องอาหาร” นอกจากนี้ยังพบหัวข้ออื่นๆ ที่ไม่ตรงตามกรอบแนวคิดของ 菊本 (2020) โดยชื่อหัวข้อที่ปรากฏในหนังสือเรียนสามารถแบ่งกลุ่มได้ดังตารางที่ 5 และ ตารางที่ 6

ตารางที่ 5

ชื่อหัวข้อในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมสำหรับบุคคลทั่วไป (TAT1-4)

หัวข้อ	TAT1	TAT2	TAT3	TAT4
การลงทะเบียนเข้าพัก	- ลงทะเบียนเข้าพัก			
การแนะนำห้องพัก	- ให้ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะห้องพัก - ให้ข้อมูลเกี่ยวกับราคาห้องพัก - ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกในห้องพัก			
การแลกเงิน	- ให้ข้อมูลเกี่ยวกับอัตราแลกเปลี่ยน			
การคืนห้องพัก				
การแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว	- บอกทิศทางไปสถานที่สถานบริการต่างๆ นอกที่พัก - ให้คำแนะนำเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ นอกที่พัก	- บอกทิศทาง - ให้ข้อมูลเกี่ยวกับรถประจำทาง		- บอกทิศทาง
การให้บริการทางโทรศัพท์	- ติดต่อทางโทรศัพท์ รับฝากข้อความ		- ให้ข้อมูลทางโทรศัพท์	
การให้บริการห้องพัก				
การทำความสะอาดห้องพัก				
การซักผ้า				
ห้องอาหาร				
การรับมือต่อการเรียกร้องค่าเสียหายของลูกค้า (เคลม)	- กล่าวชี้แจงในกรณีมีปัญหา		- กล่าวขอโทษในข้อบกพร่อง	
กรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน	- ดูแลในกรณีฉุกเฉิน - กล่าวขอโทษในข้อบกพร่อง	- ช่วยเหลือแขก	- ให้การปฐมพยาบาล แขกเบื้องต้น	- ช่วยเหลือแขก - แก้ปัญหาเฉพาะหน้า
อื่นๆ	- ต้อนรับ - รับจองห้องพัก - ให้ข้อมูลการบริการของที่พัก - บอกตำแหน่งบริการในที่พัก - รับและทอนเงิน - นำแขกไปห้องพัก - ให้บริการตามคำขอ - บอกปฏิเสธอย่างสุภาพ - ชี้แจงระเบียบและข้อห้ามที่พักร - กล่าวขอบคุณและอำลา	- ต้อนรับ - เตือนให้ระมัดระวังอันตราย - กล่าวขอบคุณและอำลา	- ต้อนรับ - แนะนำบริการต่างๆ - บอกเวลาให้บริการ - บอกวิธีใช้อุปกรณ์ต่างๆ - ให้บริการในห้องนวด - ให้บริการสระว่ายน้ำ - ให้บริการตามคำขอ - เตือนผู้ใช้บริการ - ขอความร่วมมือผู้ใช้บริการ - เก็บเงินค่าบริการ	- ทักทาย - ดูแลและจัดระเบียบ - จอดรถ - กล่าวอำลา

ตารางที่ 6

ชื่อหัวข้อในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมสำหรับบุคคลทั่วไป (TPA1-4)

หัวข้อ	TPA1	TPA2	TPA3	TPA4
การลงทะเบียนเข้าพัก				- การลงทะเบียนเข้าพัก 1 (กรณีของแขกทั่วไป) - การลงทะเบียนเข้าพัก 2 (กรณีไม่พบรายการจองห้องพักล่วงหน้า) - การลงทะเบียนเข้าพัก 3 (กรณีของกลุ่มทัวร์)
การแนะนำห้องพัก	- การอธิบายเกี่ยวกับห้องพัก			
การแลกเงิน				- การรับแลกเปลี่ยนเงินตรา
การคืนห้องพัก	- การขณสัณการะจากห้องพักของแขกที่จะเช็คเอาท์			- การรับเรื่องเช็คเอาท์
การแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว				
การให้บริการทางโทรศัพท์			- การต่อโทรศัพท์ไปห้องพัก - การรับโทรศัพท์จากห้องพัก - การสอบถามความประสงค์ในการเข้าพัก - การรับจองห้องพัก - การรับเรื่องขอเปลี่ยนแปลงและยกเลิกการจอง	
การให้บริการห้องพัก		- การนำอาหารไปให้แขกที่ห้องพัก		
การทำความสะอาดห้องพัก		- การทำความสะอาดห้องพัก - การนำของมาเพิ่มเติมให้		
การซักกรีด		- บริการซักกรีด		
ห้องอาหาร		- การรับคำสั่งอาหาร - การอธิบายเกี่ยวกับอาหาร		
การรับมือต่อการเรียกร้องค่าเสียหายของลูกค้ (เคลม)				
กรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน				
อื่นๆ	- การต้อนรับแขกเข้าโรงแรม - การส่งแขกขึ้นห้องพัก - การเรียกรถแท็กซี่ให้แขก - การส่งและอำลาแขก			- การรับฝากสิ่งของมีค่า

5.3 ผลการศึกษาโครงสร้างในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมที่ดีพิมพ์ช่วง พ.ศ. 2542-2565

ผลการศึกษาโครงสร้างในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมที่ดีพิมพ์ช่วง พ.ศ. 2542-2565 สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 7 โดยผลการศึกษาแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 5.3.1) ผลการศึกษาโครงสร้างในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมสำหรับผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษา และ 5.3.2) ผลการศึกษาโครงสร้างในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมสำหรับบุคคลทั่วไป

ตารางที่ 7

โครงสร้างในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมที่ดีพิมพ์ช่วง พ.ศ. 2542-2565

โครงสร้าง	หนังสือเรียนสำหรับ ผู้เรียนใน สถาบันอุดมศึกษา			หนังสือเรียนสำหรับบุคคลทั่วไป							
	KU	DPU	RU	TAT1	TAT2	TAT3	TAT4	TPA1	TPA2	TPA3	TPA4
การสร้างความสนใจ	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
การแจ้งจุดประสงค์											
การกระตุ้นให้ผู้เรียนระลึกถึงความรู้ เดิมที่จำเป็น											
การเสนอบทเรียนใหม่	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
การให้แนวทางการเรียนรู้	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
การให้ลงมือปฏิบัติ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
การให้ข้อมูลย้อนกลับ			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
การประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ ตามจุดประสงค์				✓	✓	✓	✓				
การส่งเสริมความมั่นใจ และการถ่ายโอนความรู้	✓	✓	✓								
รวม	5	5	4	6	6	6	6	5	5	5	5

5.3.1 ผลการศึกษาโครงสร้างในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมสำหรับผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษา

ผลการศึกษาโครงสร้างในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมสำหรับผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษามีโครงสร้างตามกรอบแนวคิดระบบการสอน 9 ขั้นตอน จำนวน 6 ข้อ ดังตารางที่ 7 โดยโครงสร้างที่พบมากที่สุดปรากฏในหนังสือเรียนทั้งหมด 3 เล่ม ได้แก่ “การเสนอบทเรียนใหม่” “การให้ลงมือปฏิบัติ” “การส่งเสริมความมั่นใจและการถ่ายโอนความรู้” โครงสร้างที่พบรองลงมาปรากฏในหนังสือเรียน 2 เล่มจากทั้งหมด ได้แก่ “การสร้าง ความสนใจ” “การให้แนวทางการเรียนรู้” โครงสร้างที่ปรากฏในหนังสือเรียน 1 เล่มจากทั้งหมด ได้แก่ “การให้ข้อมูลย้อนกลับ” ส่วนโครงสร้างที่ไม่ปรากฏในหนังสือเรียนทั้ง 3 เล่ม ได้แก่ “การแจ้งจุดประสงค์” “การกระตุ้นให้ผู้เรียนระลึกถึงความรู้เดิมที่จำเป็น” และ “การประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ตามจุดประสงค์” ซึ่งในแต่ละหัวข้อ มีรายละเอียดดังนี้

1) การสร้างความสนใจ

การสร้างความสนใจที่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมสำหรับผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษาพบใน KU และ DPU มีลักษณะการสร้างความสนใจโดยใช้การบรรยายหน้าที่ในงานที่ยกขึ้นมาในบทเรียน เช่น ใน KU บทที่ 3 การรับเรื่องยืนยันการสำรอง มีการบรรยายเกี่ยวกับการรับเรื่องยืนยันการสำรองทางโทรศัพท์ว่า “ในการรับเรื่องยืนยันการสำรองห้องพักนั้น ก่อนอื่นต้องสอบถามชื่อผู้เข้าพัก วันที่จะเข้าพัก ฯลฯ แล้วตรวจสอบกับบัตรสำรองห้องพัก เมื่อพบบัตรสำรองห้องพักแล้ว เพื่อความแน่นอนจะต้องพูดทวนยืนยันวันที่จะเข้าพัก จำนวนวัน และประเภทของห้องพักอีกครั้ง” (คาซุมิ ศรีจักรวาล และปราณี จงสุริยธรรม, 2542, น. 101)

นอกจากนี้ใน KU ได้จัดทำบทนำก่อนเข้าบทที่ 1 โดยอธิบายความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโรงแรม ได้แก่ ความหมายของโรงแรม ประเภทของโรงแรม งานโรงแรม แผนกบริการส่วนหน้า และคำศัพท์ที่ควรรู้เกี่ยวกับงานโรงแรม ซึ่งถือเป็นการสร้างความสนใจและสร้างพื้นฐานความรู้ให้ผู้เรียนก่อนเข้าบทเรียน

2) การแจ้งจุดประสงค์

ไม่ปรากฏการแจ้งจุดประสงค์ในแต่ละบทเรียน ปรากฏเพียงวัตถุประสงค์โดยรวมของหนังสือซึ่งระบุไว้ในบทนำของหนังสือเรียนทั้ง 3 เล่ม

3) การกระตุ้นให้ผู้เรียนระลึกถึงความรู้เดิมที่จำเป็น

ไม่ปรากฏการกระตุ้นให้ผู้เรียนระลึกถึงความรู้เดิมที่จำเป็นในหนังสือเรียนทั้ง 3 เล่ม

4) การเสนอบทเรียนใหม่

การเรียงลำดับการนำเสนอบทเรียนใหม่ใน KU และ DPU เริ่มจากบทสนทนาภาษาญี่ปุ่น คำศัพท์ แล้วจึงอธิบายสำนวน (ไวยากรณ์) โดยใช้ภาษาไทยในการอธิบาย ส่วน RU ลำดับเนื้อหาจากคำศัพท์ บทสนทนาภาษาญี่ปุ่น แล้วจึงอธิบายสำนวน (ไวยากรณ์) โดยใช้ภาษาญี่ปุ่น

5) การให้แนวทางการเรียนรู้

การให้แนวทางการเรียนรู้ปรากฏใน KU และ DPU โดยจัดทำคอลัมน์เสริมหลังการเสนอบทเรียนใหม่เพื่อเป็นแนวทางการเรียนรู้เพิ่มเติมให้แก่ผู้เรียน เช่น ใน DPU บทที่ 2 การจองห้องพักทางโทรศัพท์ มีการนำเสนอสำนวนใหม่ที่ปรากฏในบทสนทนา ได้แก่ 宿泊する日付を変更したいんですが。それでは、その日付でお待ちしております。และมีการเสริม “สำนวนอื่นที่ควรทราบ” ในกรณีถามเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวันเข้าพัก โดยยกตัวอย่างประโยค “ご予約をどのようにご変更なさいですか。การจองจะเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างไร” (สมพร โกมารทัต, 2545, น. 48)

6) การให้ลงมือปฏิบัติ

การให้ลงมือปฏิบัติปรากฏในหนังสือเรียนทั้ง 3 เล่ม ในรูปแบบแบบฝึกหัดท้ายบท ลักษณะอัตนัย โดยพบแบบฝึกหัดทักษะความเข้าใจและการนำไปใช้ในหนังสือเรียนทั้ง 3 เล่ม ส่วนแบบฝึกหัดทักษะการฟังและแบบฝึกหัดทักษะการพูดพบใน DPU เพียงเล่มเดียว ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8

แบบฝึกหัดในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมสำหรับผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษา

หัวข้อ	KU	DPU	RU
แบบฝึกหัดทักษะความเข้าใจและการนำไปใช้	✓	✓	✓
แบบฝึกหัดทักษะการฟัง		✓	
แบบฝึกหัดทักษะการพูด		✓	
รวม	1	3	1

7) การให้ข้อมูลย้อนกลับ

การให้ข้อมูลย้อนกลับปรากฏใน RU เพียงเล่มเดียว โดยผู้แต่งได้ระบุในคำนำว่า “มีแบบฝึกหัดเตรียมไว้ให้ส่วนด้านท้ายเล่ม มีดัชนีคำศัพท์ที่จะปรากฏในเล่ม คำศัพท์ซึ่งแยกตามแต่ละหมวดหมู่ และเฉลยแบบฝึกหัดในรูปแบบประโยคตัวอย่าง ดังนั้น นักศึกษาจึงสามารถใช้เรียนในห้องเรียนหรือเรียนเองที่บ้านก็ได้”

8) การประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ตามจุดประสงค์

ไม่ปรากฏการประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ในหนังสือเรียนทั้ง 3 เล่ม

9) การส่งเสริมความแม่นยำและการถ่ายโอนความรู้

การส่งเสริมความแม่นยำและการถ่ายโอนความรู้ปรากฏในท้ายเล่มของหนังสือเรียนทั้ง 3 เล่ม โดย DPU และ RU สรุปเป็นดัชนีคำศัพท์ที่แยกตามหมวดหมู่ ส่วน KU มีการสรุปสำนวนในงานสำรองห้องพักเพื่อให้ผู้เรียนสามารถทบทวนได้ง่ายขึ้นและแบ่งออกเป็น 3 หัวข้อย่อย ได้แก่ รับเรื่องสำรองห้องพัก รับเรื่องยืนยันการสำรองห้องพัก และรับเรื่องการเปลี่ยนแปลงและการยกเลิกการสำรองห้องพัก

5.3.2 ผลการศึกษาโครงสร้างในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมสำหรับบุคคลทั่วไป

หนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมสำหรับบุคคลทั่วไปมีสัดส่วนโครงสร้างคล้ายกันทั้ง 8 เล่ม ดังตารางที่ 7 โดยมีหัวข้อตรงตามกรอบแนวคิดระบบการสอน 9 ชั้น จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ “การสร้าง ความสนใจ” “การเสนอบทเรียนใหม่” “การให้แนวทางการเรียนรู้” “การให้ลงมือปฏิบัติ” “การให้ข้อมูลย้อนกลับ” และ “การประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ตามจุดประสงค์” ส่วนโครงสร้างที่ไม่ปรากฏในหนังสือเรียนทั้ง 8 เล่ม ได้แก่ “การแจ้งจุดประสงค์” “การกระตุ้นให้ผู้เรียนระลึกถึงความรู้เดิมที่จำเป็น” และ “การส่งเสริมความแม่นยำและการถ่ายโอนความรู้” ซึ่งในแต่ละหัวข้อมีรายละเอียดดังนี้

1) การสร้างความสนใจ

การสร้างความสนใจที่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมสำหรับบุคคลทั่วไปสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) การสร้างความสนใจโดยใช้การบรรยายหน้าที่และสถานการณ์ปรากฏใน TPA1-4 และ 2) การสร้างความสนใจโดยใช้แบบฝึกหัดก่อนเรียนปรากฏใน TAT1-4 โดยเป็นคำถามปรนัยเกี่ยวกับคำศัพท์และสำนวน

2) การแจ้งจุดประสงค์

ไม่ปรากฏการแจ้งจุดประสงค์ในหนังสือเรียนทั้ง 8 เล่ม

3) การกระตุ้นให้ผู้เรียนระลึกถึงความรู้เดิมที่จำเป็น

ไม่ปรากฏการกระตุ้นให้ผู้เรียนระลึกถึงความรู้เดิมที่จำเป็นในหนังสือเรียนทั้ง 8 เล่ม

4) การเสนอบทเรียนใหม่

การลำดับการนำเสนอบทเรียนใหม่ในหนังสือเรียนทั้ง 8 เล่ม เริ่มจากบทสนทนาเหมือนกัน แต่ต่างกัน ในลำดับถัดมา ซึ่ง TAT1-4 จะอธิบายสำนวน (ไวยากรณ์) ตามด้วยคำศัพท์ ส่วน TPA1-4 จะนำเสนอคำศัพท์ แล้วตามด้วยการอธิบายสำนวน (ไวยากรณ์)

5) การให้แนวทางการเรียนรู้

หนังสือเรียนทั้ง 8 เล่มมีการเสริมคำศัพท์และสำนวนเพิ่มเติมในส่วนท้ายของบทเพื่อเป็นแนวทางการเรียนรู้เพิ่มเติมให้กับผู้เรียน เช่น ใน TPA2 บทที่ 2 ภาษาญี่ปุ่นสำหรับพนักงานบริการอาหารและเครื่องดื่ม ในห้องพัก มีการเสริม “คำศัพท์ที่เกี่ยวข้อง” ในหมวดอาหาร ผลไม้ เครื่องดื่ม เครื่องปรุงรส เมนูอาหารไทย เป็นต้น

6) การให้ลงมือปฏิบัติ

การให้ลงมือปฏิบัติปรากฏในหนังสือเรียนทั้ง 8 เล่ม ในรูปแบบแบบฝึกหัดท้ายบท มีทั้งลักษณะอัตโนมัติและปรนัย โดยแบบฝึกหัดทักษะความเข้าใจและการนำไปใช้และแบบฝึกหัดทักษะการพูดพบในหนังสือเรียนทั้ง 8 เล่ม ส่วนแบบฝึกหัดทักษะการฟังพบใน TAT1-4 ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9

แบบฝึกหัดในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมสำหรับบุคคลทั่วไป

หัวข้อ	TAT1	TAT2	TAT3	TAT4	TPA1	TPA2	TPA3	TPA4
แบบฝึกหัดทักษะความเข้าใจและการนำไปใช้	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
แบบฝึกหัดทักษะการฟัง	✓	✓	✓	✓				
แบบฝึกหัดทักษะการพูด	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
รวม	3	3	3	3	2	2	2	2

7) การให้ข้อมูลป้อนกลับ

หนังสือเรียนทั้ง 8 เล่มมีการเฉลยแบบฝึกหัดในท้ายเล่ม เพื่อเป็นการให้ข้อมูลป้อนกลับ

8) การประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ตามจุดประสงค์

การประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ปรากฏใน TAT1-4 ในรูปแบบแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ เป็นข้อสอบปรนัยท้ายเล่ม เช่น

1. หากท่านต้องการถามชื่อแขกอย่างสุภาพ ท่านควรพูดว่า

ก. โอะนะมะเอะ วะ (O-namae wa?)

ข. โอะนะมะเอะ โอะ โอะเนะไก อิทะชิมัส (O-namae o onegai itashimasu.)

ค. นะมะเอะ โอะ อิทะทะะ คุดะไซ (Namae o itte kudasai.)

(ภัทรวรรณ อยู่เย็น และ Yoshida Haoko, 2546, น. 175)

9) การส่งเสริมความแม่นยำและการถ่ายโอนความรู้

ไม่ปรากฏการให้ข้อมูลป้อนกลับในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมสำหรับบุคคลทั่วไปทั้ง 8 เล่ม

6. สรุปผลและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยข้างต้นสรุปได้ว่าหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมที่ดีพิมพ์ระหว่าง พ.ศ. 2542-2565 มีสัดส่วนหนังสือเรียนสำหรับผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษาจำนวน 3 เล่ม และหนังสือสำหรับบุคคลทั่วไปจำนวน 8 เล่ม โดยหัวข้อที่พบมากที่สุดคือนหนังสือเรียนสำหรับผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษาจะเน้นในงานส่วนพนักงานต้อนรับ (การลงทะเบียนเข้าพัก การคืนห้องพัก การให้บริการทางโทรศัพท์) และงานที่ต้องพูดคุยกับผู้เข้าพักโดยตรง (การให้บริการห้องพัก ห้องอาหาร) ซึ่งต่างจากหัวข้อที่พบมากที่สุดคือนหนังสือเรียนสำหรับบุคคลทั่วไปที่เน้นในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่สามารถใช้ได้ทุกส่วนงาน แสดงให้เห็นว่าในสถาบันอุดมศึกษาให้ความสำคัญกับการสอนภาษาญี่ปุ่นเพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าไปทำงานในส่วนงานพนักงานต้อนรับหรือกลุ่มที่ต้องพูดคุยโดยตรงกับผู้เข้าพักในโรงแรม แต่หนังสือเรียนสำหรับบุคคลทั่วไปจะให้ความสำคัญกับเนื้อหาที่ครอบคลุมทุกส่วน รวมถึงมีหัวข้อในเชิงวัฒนธรรม (การต้อนรับ การกล่าวอำลา การปฏิเสธ) เพื่อให้พนักงานทุกส่วนสามารถจำและนำไปใช้ได้ทันที ด้านโครงสร้าง ในหนังสือเรียนทั้ง 2 กลุ่มมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ตรงตามระบบการสอน 9 ขั้นตอน 7 ข้อ ยังขาดในเรื่องการแจ้งจุดประสงค์และการกระตุ้นให้ผู้เรียนระลึกถึงความรู้เดิมที่จำเป็น

งานวิจัยนี้ได้แสดงให้เห็นถึงข้อมูลทั่วไปและกลุ่มเป้าหมายของหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมที่ดีพิมพ์ระหว่าง พ.ศ. 2542-2565 ว่ามีการแบ่งกลุ่มเป้าหมายออกเป็น 2 กลุ่มและมีการจัดเนื้อหาในรูปแบบเน้นสถานการณ์ทั้งหมด ซึ่งตรงกับที่ 菊本 (2020) ได้เสนอไว้ว่าการออกแบบประมวลการสอนภาษาญี่ปุ่นเพื่องานบริการควรเริ่มจากการเลือกสายงานและสถานการณ์ที่ต้องการสอน นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่าหนังสือเรียนสำหรับผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษาและหนังสือเรียนสำหรับบุคคลทั่วไปให้ความสำคัญในหัวข้อที่ต่างกัน

ด้านหัวข้อ ผู้วิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจ 3 ประเด็น ได้แก่

ประเด็นที่หนึ่ง การให้ความสำคัญที่แตกต่างกันระหว่างหนังสือเรียนสำหรับผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษา กับหนังสือเรียนสำหรับบุคคลทั่วไป ถึงแม้ว่าสถาบันอุดมศึกษาจะให้ความสำคัญกับหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับพนักงานต้อนรับหรือกลุ่มที่ต้องพูดคุยโดยตรงกับผู้เข้าพักในโรงแรม แต่อย่างไรก็ตาม พนักงานแผนกต้อนรับก็มีบทบาทสำคัญในการติดต่อประสานงานกับแผนกอื่นๆ ในโรงแรมด้วย (บุญพา คำวิเศษณ์, 2561) ดังนั้นการเสริมหัวข้อที่สามารถใช้ได้ทุกส่วนงาน เช่น กรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน จะช่วยให้เสริมให้ผู้เรียนใช้ภาษาญี่ปุ่นได้ครอบคลุมยิ่งขึ้น

ประเด็นที่สอง ผู้วิจัยพบว่านอกเหนือจากหัวข้อที่ 菊本 (2020) ได้เสนอไว้ ในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมสำหรับบุคคลทั่วไปมีการนำเสนอหัวข้อที่ไม่ได้แบ่งตามประเภทงาน แต่แบ่งตามวัฒนธรรมด้วย เช่น “การต้อนรับ” “การกล่าวขอบคุณ” “การกล่าวอำลา” “การปฏิเสธ” ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากความแตกต่างในภาษาไทยและภาษาญี่ปุ่น เช่น ใน TAT1 บทที่ 15 บทสนทนาที่ 2 การปฏิเสธว่าไม่สามารถยืนยันเที่ยวบินได้ ในหนังสือเรียนมีการเสนอสำนวนว่า “Mooshiwake gozaimasenga...Kochira dewa chotto... ต้องขอภัย เราเกรงว่าจะทำให้ไม่ได้ค่ะ” (คาซุมิ ทามูระ, 2547, น. 118) ในภาษาไทยถึงแม้จะมีการใช้คำว่า “เกรงว่า” เพื่อลดความชัดเจนในการปฏิเสธ แต่ก็ยังกล่าวว่า “ทำให้ไม่ได้” ในการปฏิเสธอยู่ ซึ่งต่างจากภาษาญี่ปุ่นที่ไม่กล่าวอย่างชัดเจน พรณัชชา ประทีปจินดา (2558) ได้อธิบายเกี่ยวกับกรณีการกล่าวปฏิเสธไว้ว่า ชาวไทยนิยมใช้วิธีพูดที่ชัดเจนในการปฏิเสธ แต่ชาวญี่ปุ่นมีแนวโน้มจะใช้วิธีพูดที่กำกวมในการปฏิเสธคู่สนทนาที่ไม่สนิทมากกว่า ดังนั้นสำหรับบุคคลทั่วไปที่ไม่คุ้นเคยกับภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่นจึงอาจสับสนและไม่สามารถเลือกใช้คำที่เหมาะสมได้

ในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมสำหรับบุคคลทั่วไปจึงจำเป็นต้องเสริมหัวข้อดังกล่าว เพื่อให้ผู้เรียนสามารถจำสำนวนและนำไปใช้ได้ทันที

ประเด็นที่สาม ผู้วิจัยพบแนวโน้มความเปลี่ยนแปลงในหัวข้อ “การให้บริการทางโทรศัพท์” ซึ่งจากผลการศึกษางานวิจัยนี้พบว่า “การให้บริการทางโทรศัพท์” เป็นหนึ่งในหัวข้อที่พบมากที่สุดหนังสือเรียนสำหรับผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษาและเป็นหัวข้อที่พบบ่อยในหนังสือเรียนสำหรับบุคคลทั่วไป สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับหัวข้อดังกล่าวในการสอนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมที่ผ่านมา แต่ใน RU ซึ่งเป็นหนังสือภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมเล่มล่าสุดที่ตีพิมพ์ในไทยกลับไม่ปรากฏหัวข้อดังกล่าว ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากเทคโนโลยีในปัจจุบันที่ผู้เข้าพักนิยมจองโรงแรมผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมากกว่าการใช้โทรศัพท์ รวมถึงพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนไปเป็นการเที่ยวแบบเดี่ยวและนิยมจองที่พักผ่านเว็บไซต์ด้วยตนเองมากขึ้น (鈴木, 2018) ส่งผลให้ไม่ปรากฏหัวข้อ “การให้บริการทางโทรศัพท์” ในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมปัจจุบัน

ด้านโครงสร้างของหนังสือเรียนพบว่า ในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมที่ตีพิมพ์ระหว่าง พ.ศ. 2542-2565 ยังขาดเรื่องการกระตุ้นให้ผู้เรียนระลึกถึงความรู้เดิมที่จำเป็นอยู่ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ 平山・高橋 (2013) ที่ไม่ปรากฏการกระตุ้นให้ผู้เรียนระลึกถึงความรู้เดิมที่จำเป็นเลยในหนังสือภาษาญี่ปุ่นเพื่อการใช้ชีวิต การเพิ่มการกระตุ้นให้ผู้เรียนระลึกถึงความรู้เดิมที่จำเป็นอาจทำได้ยากในการจัดทำหนังสือเรียน โดยเฉพาะหนังสือเรียนสำหรับบุคคลทั่วไปที่ไม่อาจทราบได้ว่าผู้อ่านมีความรู้ภาษาญี่ปุ่นอยู่ในระดับใดหรือเคยเรียนไวยากรณ์ใดแล้วบ้าง นอกจากนี้หนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมที่ตีพิมพ์ระหว่าง พ.ศ. 2542-2565 ยังขาดเรื่องการแจ้งจุดประสงค์ ซึ่งการเรียนรู้อาจมีประสิทธิภาพได้อย่างแท้จริงก็ต่อเมื่อผู้เรียนทราบจุดประสงค์ของการเรียนรู้ก่อนที่จะเริ่มลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เพราะเมื่อผู้เรียนทราบจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจนแล้ว ผู้เรียนจะมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ดีกว่าผู้เรียนที่ไม่ทราบจุดประสงค์การเรียนรู้ (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา, 2563) ดังนั้นในอนาคตจึงควรมีการเพิ่มจุดประสงค์ในบทเรียน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของผู้เรียน อีกทั้งในงานวิจัยนี้ยังพบว่า “การประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ตามจุดประสงค์” ปรากฏในหนังสือเรียนสำหรับบุคคลทั่วไปเท่านั้น อาจกล่าวได้ว่า ในหนังสือเรียนสำหรับบุคคลทั่วไปที่ผู้เรียนต้องศึกษาด้วยตนเอง การมีแบบประเมินท้ายเล่มช่วยให้ผู้เรียนสามารถประเมินตนเองได้จะสามารถเรียนรู้ได้มากน้อยเพียงใด ต่างจากหนังสือเรียนสำหรับผู้เรียนในสถาบันศึกษาที่ผู้สอนสามารถจัดการสอบหลังเรียน เพื่อประเมินและวัดผลสัมฤทธิ์ในการสอนได้

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

ผู้วิจัยหวังว่าผลการศึกษาจากงานวิจัยนี้จะช่วยให้ผู้สอนและผู้สนใจในเรื่องการสอนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมได้เห็นลักษณะเด่นและจุดที่ควรเพิ่มเติมในการจัดทำหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมและสามารถนำไปปรับใช้ในการจัดทำเอกสารประกอบการสอน รวมถึงจัดการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นในอนาคต

ผู้วิจัยเห็นว่าหากมีการจัดทำหนังสือการสอนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมในอนาคต ผู้จัดทำควรเสริมหัวข้อเพิ่มเติมนอกเหนือจากหัวข้อที่ 菊本 (2020) ได้เสนอไว้ใน 2 ประเด็น คือ 1) หัวข้อที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างในภาษาไทยและภาษาญี่ปุ่น เช่น “การกล่าวต้อนรับและอำลา” “การปฏิเสธ” 2) หัวข้อที่

เกี่ยวข้องกับการให้ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เช่น “การแนะนำห้องพักและบริการในหน้าเว็บไซต์” “การรับรองและการแจ้งยกเลิกทางเมล” ส่วนในด้านโครงสร้างควรเพิ่มจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละบทเรียน เพื่อให้ผู้เรียนทราบล่วงหน้าและสามารถตามเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น และในกรณีหนังสือเรียนสำหรับผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษาที่ผู้สอนทราบว่าผู้เรียนมีความรู้ในระดับใด ควรเพิ่มแบบฝึกหัดก่อนเรียนที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนระลึกถึงความรู้เดิมที่จำเป็นก่อนนำเข้าบทเรียน เพื่อเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกนำสิ่งที่เคยเรียนมาประยุกต์ใช้ในบทเรียนใหม่ นอกจากนี้ในกรณีที่เวลาเรียนต่อภาคการศึกษามีเวลาจำกัด ผู้สอนอาจเลือกหัวข้อที่พบมากในงานวิจัยนี้ขึ้นมาสอนก่อน แล้วค่อยเพิ่มหัวข้อที่มีความสำคัญรองลงมาสอนเป็นลำดับถัดไป

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายในงานวิจัยนี้มีเพียงหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมในไทยซึ่งมีจำนวนน้อย ผู้วิจัยเห็นว่าหากมีการศึกษาเปรียบเทียบกับหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมในญี่ปุ่นน่าจะช่วยให้เห็นลักษณะเด่นและความแตกต่างที่ชัดเจนยิ่งขึ้น อีกทั้งหากมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับงานบริการในด้านอื่นๆ ด้วย จะทำให้สามารถนำมาปรับปรุงการสอนภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรมได้ดียิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

- คาซุมิ ทามูระ. (2547). ภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรม 1. กรุงเทพฯ: ภาษาและวัฒนธรรม.
- คาซุมิ ทามูระ. (2548). ภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรม 2. กรุงเทพฯ: ภาษาและวัฒนธรรม.
- คาซุมิ ทามูระ. (2549ก). ภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรม 3. กรุงเทพฯ: ภาษาและวัฒนธรรม.
- คาซุมิ ทามูระ. (2549ข). ภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรม 4. กรุงเทพฯ: ภาษาและวัฒนธรรม.
- คาซุมิ ศรีจักรวาท, และปราณี จงสุจิธรรม. (2542). ภาษาญี่ปุ่นการโรงแรม 1. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ณัฐวุฒิ บุญบรรล. (2559). การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของกาเย่ร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดีย เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เรื่องอาเซียนศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- ตรีทิพย์ รัตนไพศาล, และ Kazumi Srijugawan. (2546). ภาษาญี่ปุ่นสำหรับพนักงานโรงแรมแผนกรักษาความปลอดภัย. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ทิตนา แคมมณี. (2560). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญพา คำวิเศษณ์. (2561). ความพร้อมด้านการใช้ภาษาอังกฤษของพนักงานต้อนรับในโรงแรมและที่พักในจังหวัดภูเก็ต. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, 3(3), 25-35.
- พรพจน์ นันทรามาศ, กณิศ อ่ำสกุล, และธนา ตูลยกิจวัตร. (2566). เปิดโลกทัศน์ใหม่ของการท่องเที่ยวยุค Post-Covid ด้วยนักท่องเที่ยวกลุ่ม GIFT+. สืบค้นจาก https://krungthai.com/Download/economyresources/EconomyResourcesDownload_481Post_COVID.pdf.
- พรนัชชา ประทีปจินดา. (2558). เหตุผลที่ใช้ในการปฏิเสธการขอรับรองเปรียบเทียบระหว่างภาษาไทยกับภาษาญี่ปุ่น. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

- ภัทรวรรณ อยู่เย็น, และ Yoshida Haoko. (2546). *ภาษาญี่ปุ่นสำหรับผู้ประกอบการด้านที่พัก*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- วิชัย วงษ์ใหญ่, และมารุต พัฒนา. (2563). *หัวใจของการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมเกียรติ เสงี่ยมกิจ, สุนิษฐ์รัตน์ เนียรเจริญสุข, และ Koyama Shizuku. (2546). *ภาษาญี่ปุ่นสำหรับพนักงานโรงแรมแผนกบริการในห้องออกกำลังกายและสระว่ายน้ำ*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- สมพร โกมารทัต. (2545). *ภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สร้อยสุดา ณ ระนอง, และ Kazumi Srijugawan. (2546). *ภาษาญี่ปุ่นสำหรับพนักงานโรงแรมแผนกเปิดประตู*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ไอล มูราซากิ. (2562). *ภาษาญี่ปุ่นเพื่อการโรงแรม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Gagne, R. M. (1985). *The condition of learning and the theory of instruction*. New York: Holt, Rinehart & Winston.
- 英保すずな・渡嘉敷恭子. (2018). 「介護の日本語の教材の研究—ビデオ教材開発に向けて—」『関西外国語大学留学生別科日本語教育論集』28, 115-125.
- 菊本恵子. (2020). 「観光日本語シラバス作成のためのガイドライン提案—ホテルスタッフの例—」『日本語教育方法研究会誌』26(2), 50-51.
- 窪田晃子. (2004). 「『サービス日本語』という考え方—観光都市ハワイでの日本語教育の現状から考える—」『昭和女子大学大学院日本語教育研究紀要』2, 65-69.
- 柴原智代・島田徳子. (2008). 「これからの日本語学習を教材で支援するために必要なこと」『日本語教育論集』24, 33-47.
- 島田徳子・柴原智代. (2005). 「日本語教材作成のための三つの視点—教授設計論の適用、学習過程への注目、教室活動の分析指標—」『交流基金日本語教育紀要』1, 53-67.
- 鈴木祥平. (2018). 「宿泊予約サイトにおいて使用される写真の特徴分析—ホテルと旅館の違いに着目して—」『情報科学研究』39, 15-29.
- 平山紫帆・高橋雅子. (2013). 「『生活日本語』の教科書分析—学習メカニズムの観点から—」『立教日本語教育実践学会』1, 75-86.
- 森田衛. (2006). 「日本の高級ホテル飲食施設案内文に見られる特徴」『専門日本語教育研究』8, 27-32.
- 山川和彦・法島正和・西川千絵. (2015). 「海外における日本人旅行者の言語的接遇事情—タイ・バンコクにおける事例研究—」『麗澤大学紀要』98, 111-118.
- 羅永祥. (2022). 「インストラクショナル・デザインの視点からの CA 日本語教科書分析—台湾 C 航空会社の日本語教科書を中心に—」『日本学刊』25, 65-79.

อิทธิพลของการรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงาน จากภายนอกต่อความตั้งใจลาออกของบุคลากร ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว*

ประพนธ์ โอสภสัมพันธุ์สุข**

ดลฤทัย เจียรกุล***

Received: 24 June 2024

Revised: 15 July 2024

Accepted: 19 July 2024

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลเชิงประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ สถานภาพสมรส อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่ร่วมงานกับองค์กรที่เป็นนายจ้าง ระดับของค่าตอบแทน และระดับของตำแหน่ง การรับรู้ถึงศักยภาพในการได้รับการจ้างงานจากภายนอก การระบุตัวตนที่มีต่อองค์กร และการระบุตัวตนที่มีต่อทีมงานที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ถึงศักยภาพในการได้รับการจ้างงานจากภายนอกกับความตั้งใจลาออก 2) เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบความตั้งใจในการลาออกของบุคลากรในองค์กรธุรกิจบริการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่มีการระบุตัวตนที่มีต่อองค์กรเป็นตัวแปรคั่นกลางกับรูปแบบความตั้งใจในการลาออกของบุคลากรในองค์กรในธุรกิจบริการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่มีการระบุตัวตนที่มีต่อทีมงานเป็นตัวแปรคั่นกลาง 3) เพื่อศึกษารูปแบบการทำนายความตั้งใจลาออกของบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการ โดยมีตัวแปรคั่นกลาง 2 ตัว คือ การระบุตัวตนที่มีต่อองค์กรและการระบุตัวตนที่มีต่อทีมงาน ทำการวิจัยโดยเก็บแบบสอบถามพนักงานในองค์กรธุรกิจบริการจำนวน 324 ตัวอย่าง โดยการสุ่มแบบสะดวก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural equation model) ผลการวิจัยพบว่าการระบุตัวตนที่มีต่อองค์กรเป็นตัวแปรคั่นกลางของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างการรับรู้ถึงสมรรถนะการจ้างงานจากภายนอกกับความตั้งใจลาออกและการระบุตัวตนที่มีต่อทีมงานเป็น ตัวแปรคั่นกลางที่ส่งผลกระทบเชิงลบต่อความตั้งใจลาออก เมื่อนำตัวแปรคั่นกลางทั้ง 2 มาวิเคราะห์ร่วมกันพบว่าการระบุตัวตนที่มีต่อองค์กรเป็นตัวแปรคั่นกลางที่ส่งผลกระทบเชิงลบต่อความตั้งใจลาออกและการระบุตัวตนที่มีต่อทีมงานเป็นตัวแปรคั่นกลางที่ส่งผลกระทบเชิงลบต่อความตั้งใจลาออก เมื่อนำตัวแปรคั่นกลางทั้ง 2 มาวิเคราะห์ร่วมกันพบว่าการระบุตัวตนที่มีต่อองค์กรเป็นตัวแปรคั่นกลางที่ส่งผลกระทบเชิงลบต่อความตั้งใจลาออก แต่การระบุตัวตนที่มีต่อทีมงานเป็นตัวแปรคั่นกลางที่ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อความตั้งใจลาออก

บทความวิจัย

บทคัดย่อ

คำสำคัญ

การระบุตัวตนที่มีต่อองค์กร;
การระบุตัวตนที่มีต่อทีมงาน;
การรับรู้ถึงสมรรถนะในการ
ได้รับการจ้างงานจากภายนอก;
ความตั้งใจลาออก;
ธุรกิจบริการ
ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

* งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากฝ่ายวิจัยและสร้างสรรค์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ 2567 และได้รับหนังสือรับรองการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์หมายเลข COE 66/023

** อาจารย์ประจำภาควิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ติดต่อได้ที่: fhumpo@ku.ac.th

*** อาจารย์ประจำภาควิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ติดต่อได้ที่: fhumdhj@ku.ac.th (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

The Influence of Perceived External Employability on the Intention to Quit of Tourism Industry Personnel*

Received: 24 June 2024

Revised: 15 July 2024

Accepted: 19 July 2024

Prahpon Osodsampransook**

Dolruthai Jiarakul***

The objectives of this research are as follows. 1) To analyze demographic data, which encompasses gender, marital status, age, education level, tenure with the organization, level of compensation, and job position. It also intends to examine the relationship between the perception of external employment potential, organizational identification, and team identification, as well as various factors that may influence these perceptions. 2) To evaluate the turnover intention patterns of employees in the service sector of the tourism industry. This comparison contrasts the patterns of turnover intention among employees in the service business within the tourism industry with organizational identification as a mediator variable, utilizing team identification as a mediator variable. 3) To examine the patterns of predicting turnover intention among employees in the tourism and service industry, with two mediator variables: organizational identification and team identification. The research was conducted by collecting questionnaires from 324 employees of service businesses using convenience sampling. The researchers use structural equation model to analyze the collected data. The results indicate that the causal relationship between the perception of external employment potential and turnover intention is negatively mediated by organizational identification. Furthermore, the causal relationship between the perception of external employment potential and turnover intention is negatively mediated by team identification. We discover that the causal relationship between the perception of external

Research Article

Abstract

Keywords

organizational identification;
team identification;
perceived external
employability;
intention to quit;
tourism and hospitality
industry

* This research was funded by Research & Creative Section, Faculty of Humanities, Kasetsart University in fiscal year 2024 and received a Certificate of Approval COE No. COE 66/023 from the Kasetsart University Research Ethics Committee.

** Lecturer, Department of Tourism and Hospitality Industry, Faculty of Humanities, Kasetsart University, e-mail: fhumppo@ku.ac.th

*** Lecturer, Department of Tourism and Hospitality Industry, Faculty of Humanities, Kasetsart University, e-mail: fhumdhj@ku.ac.th (corresponding author)

employment potential and turnover intention is negatively mediated by organizational identification when both mediated variables are analyzed in conjunction. Nevertheless, the causal relationship between the perception of external employment potential and turnover intention is positively mediated by team identification.

1. บทนำ

ธุรกิจบริการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นธุรกิจที่ใช้แรงงานหรือบุคลากรเป็นปัจจัยหลักในการดำเนินงานตามหลักการทางเศรษฐศาสตร์ (Labor intensive) (Asimah, 2018, p. 1) ซึ่งมักประสบกับภาวะอัตราการลาออก (Turnover rate) สูงซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพ (Efficiency) และผลิตภาพ (Productivity) ขององค์กร (Asimah, 2018, p. 1; Gazelöglu, Erkiliç, & Aytekin, 2019, p. 86; Jie, Arif, Norazman, & Fakhruddin, 2020, p. 2) โดยปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่องค์กรในธุรกิจบริการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้ความสำคัญในฐานะปัญหาหนึ่งในการบริหารจัดการองค์กร (Mohd et al., 2020, p. 230; Omanwar & Agrawal, 2022, p. 240) โดยอัตราการลาออกของบุคลากรหรือพนักงานในองค์กรธุรกิจบริการในอุตสาหกรรมบริการของโลกอยู่ระหว่างร้อยละ 30-ร้อยละ 73 (Michael & Fotiadis, 2022, p. 40) ซึ่งอัตราการลาออกดังกล่าวเป็นผลมาจากปัจจัยหลายประการ จากมุมมองของแนวคิดทางวิชาการด้านพฤติกรรมองค์กร การลาออกของพนักงานในองค์กรธุรกิจบริการในอุตสาหกรรมเป็นผลทางตรงและทางอ้อมจากความไว้วางใจที่มีต่อองค์กร ความไว้วางใจที่มีต่อหัวหน้างาน ภาวะผู้นำของหัวหน้างาน การรับรู้ถึงการสนับสนุนจากองค์กร การรับรู้ถึงการตัดสินใจจากองค์กร ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน เงื่อนไขการปฏิบัติงานที่ไม่เหมาะสม (Abugre & Acquaaah, 2022, p. 219; Asimah, 2018, p. 1; Gazelöglu et al., 2019, p. 86; Omanwar & Agrawal, 2022, p. 239) นอกจากนี้ การรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอก (Perceived external employability) ก็เป็นสาเหตุทางจิตวิทยาสาเหตุหนึ่งของความตั้งใจลาออกของพนักงานในองค์กรธุรกิจอุตสาหกรรม (Manufacturing) และองค์กรธุรกิจบริการ (Service) (Martin, Nguyen-Thi, & Mothe, 2021, p. 3306; Huang, Wang, Pi, & Hewlin, 2022, p. 2242; Usmani, 2016, p. 17; Usmani, 2020, p. 620) โดยในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอกมาเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุในการอธิบายความตั้งใจลาออก (Intention to quit) ของพนักงานในองค์กรธุรกิจบริการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวพร้อมกับปัจจัยทางจิตวิทยาอื่น เพื่อนำเสนอแนวคิดของสาเหตุของการตั้งใจลาออกของพนักงานในบริบทดังกล่าวบนพื้นฐานของกรอบแนวคิดเชิงสังคมและจิตวิทยา

ในทางปฏิบัติพนักงานในองค์กรธุรกิจบริการในอุตสาหกรรมบริการต้องปฏิบัติงานร่วมกับพนักงานคนอื่นในฐานะเพื่อนร่วมงาน (Colleague) และเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรที่เป็นนายจ้างของตน จากการมีปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ ในทางจิตวิทยาพนักงานจะตระหนักถึงการที่ตนเองเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรและเพื่อนร่วมงานที่เรียกว่าการระบุตัวตนที่มีต่อองค์กร (Organizational identification) (Srivastava & Madan, 2020, p. 45) และการระบุตัวตนที่มีต่อทีมงาน (Team identification) (Tai, Keem, Lee, & Kim, 2024, p. 560) ซึ่งจากการศึกษาเชิงประจักษ์พบว่าการระบุตัวตนทั้ง 2 ประเภทดังกล่าวนี้มีผลทางจิตวิทยาและพฤติกรรมของพนักงานในองค์กรธุรกิจบริการในบริบทดังกล่าว ได้แก่ ผลการปฏิบัติงานของทีม (Team performance) พฤติกรรมความเป็นบุคลากรที่ดีขององค์กร (Organizational citizenship behavior) ความผูกพันต่อองค์กร (Organizational commitment) ความพึงพอใจในงาน (Job satisfaction) ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของงาน (Work engagement) (Callea, Urbini, & Chirumbolo, 2016, p. 735; Miao et al., 2019, p. 77; Stinglhamber et al., 2015, p. 1; Tai et al., 2024, p. 1)

อย่างไรก็ตาม ยังไม่พบว่าการศึกษาเชิงประจักษ์ที่มีมาก่อนหน้านี้ได้นำการระบุตัวตนทั้ง 2 ประเภทดังกล่าวมาอธิบายร่วมกัน หรืออยู่ภายใต้กรอบแนวคิดเดียวกันในฐานะกลไกของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่าง การรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอกกับความตั้งใจลาออกของพนักงานในบริบทดังกล่าว ในรูปของตัวแปรคั่นกลาง (Mediating variable) ทั้งที่ในทางปฏิบัติแล้วพนักงานในองค์กรธุรกิจบริการในอุตสาหกรรม

บริการต้องปฏิบัติงานร่วมกับพนักงานคนอื่นในฐานะเพื่อนร่วมงาน (Colleague) และเป็นส่วนหนึ่งขององค์การที่เป็นนายจ้างของตน ซึ่งเป็นการพิจารณาทั้งในมิติแนวนราบ (Horizontal) และแนวตั้ง (Vertical) ตามโครงสร้างองค์การ (Organizational structure) นับเป็นปรากฏการณ์อันเกิดขึ้นในลักษณะปกติวิสัยของการปฏิบัติงานในฐานะบุคลากรขององค์การ

การศึกษาเชิงประจักษ์ครั้งนี้จึงนำแนวทางดังกล่าวมาใช้ โดยนำตัวแปรทางจิตวิทยาการระบุตัวตนที่มีต่อองค์การและการระบุตัวตนที่มีต่อทีมงานมาอธิบายกลไกความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอกกับความตั้งใจลาออกในฐานะตัวแปรคั่นกลาง เพื่อแสดงให้เห็นถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความตั้งใจลาออกของพนักงานบนพื้นฐานของวิธีคิดที่สะท้อนความเป็นปกติวิสัยของการปฏิบัติงาน อันจะเป็นประโยชน์ทั้งในทางวิชาการและทางปฏิบัติ

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลเชิงประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ สถานภาพสมรส อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่ร่วมงานกับองค์การที่เป็นนายจ้าง ระดับของค่าตอบแทน และระดับของตำแหน่ง การรับรู้ถึงศักยภาพในการได้รับการจ้างงานจากภายนอก การระบุตัวตนที่มีต่อองค์การ การระบุตัวตนที่มีต่อทีมงาน และความตั้งใจลาออก
2. เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบความตั้งใจในการลาออกของบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยมีการระบุตัวตนที่มีต่อองค์การเป็นตัวแปรคั่นกลางกับรูปแบบความตั้งใจในการลาออกของบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่มีการระบุตัวตนที่มีต่อทีมงานเป็นตัวแปรคั่นกลาง
3. เพื่อศึกษารูปแบบการทำนายความตั้งใจลาออกของบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยมีตัวแปรคั่นกลาง 2 ตัว คือ การระบุตัวตนที่มีต่อองค์การและการระบุตัวตนที่มีต่อทีมงาน

3. ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยนี้มีขอบเขตการศึกษาเฉพาะกับพนักงานในองค์การธุรกิจบริการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ได้แก่ ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจที่พักและโรงแรม ธุรกิจภัตตาคาร (อาหารและเครื่องดื่ม) ธุรกิจการขายของที่ระลึกหรือสินค้าสำหรับนักท่องเที่ยว ธุรกิจด้านการดำเนินงานนิทรรศการ งานแสดง งานออกร้าน และธุรกิจด้านการขนส่ง โดยมีการเก็บข้อมูลในช่วงเวลาระหว่างเดือนสิงหาคมถึงเดือนตุลาคม 2566

4. ทบทวนวรรณกรรม

4.1 ทฤษฎีการรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอก

ปัจเจกบุคคลในฐานะพนักงานขององค์การธุรกิจจะไม่ปฏิบัติงานในฐานะลูกจ้างขององค์การเพียงแห่งเดียวในระยะยาว ปัจเจกบุคคลจึงเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงรอบตัวโดยการเพิ่มพูนสมรรถนะ

ในการได้รับการจ้างงานโดยการพัฒนาทักษะและการฝึกฝนตนเองเพื่อให้สามารถนำตนเองไปสู่สายจ้างใหม่ (Edosomwan, Oguebe, & Joe-Akunne, 2023, p. 31; Vanhercke, De Cuyper, Peeters, & De Witte, 2014, p. 595) คำอธิบายถึงการรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอกประกอบด้วยคุณลักษณะ 5 ประการ ดังนี้ ประการแรก เป็นการประเมินเชิงนามธรรมและส่งผลในทางจิตวิทยาต่อปัจเจกบุคคลในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ประการที่สอง เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับความเป็นไปได้ในการได้รับการจ้างงาน ประการที่สาม อธิบายถึงการได้งานและการธำรงรักษาการจ้างงาน ประการที่สี่ อธิบายถึงการจ้างงานทั้งจากนายจ้างปัจจุบันหรือนายจ้างใหม่ในตลาดแรงงาน ประการที่ห้า ให้ความสำคัญกับการจ้างงานทั้งในเชิงปริมาณคือจำนวนของงานที่พึงจะหาได้ และเชิงคุณภาพคือชนิดหรือประเภทของงาน ซึ่งการศึกษาของแวนเฮิร์คเก้, คิวเปอร์, และเดอวิท (Vanhercke, Cuyper, & De Witte, 2016, p. 15) ได้ขยายความการศึกษาของแวนเฮิร์คเก้และคณะ (Vanhercke et al., 2014, p. 595) กล่าวคือ เมื่อปัจเจกบุคคลเกิดการรับรู้เกี่ยวกับตนเองว่ามีสมรรถนะในการได้รับการจ้างงาน ปัจเจกบุคคลจะตระหนักว่าตนเองจะมีความมั่นคงในงานกับองค์กรที่เป็นนายจ้าง ไม่ว่าจะเป็นองค์กรใด หรือสามารถเผชิญความท้าทายของตลาดแรงงานได้ ซึ่งเดอวอสและคณะ (De Vos et al., 2017) อธิบายว่าสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานนี้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ สมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายใน (Internal employability) กับสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอก (External employability) หวงและคณะ (Huang et al., 2022, p. 2461) ได้นำทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคม (Social comparison theory) มาอธิบายการรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงาน กล่าวคือปัจเจกบุคคลในฐานะพนักงานขององค์กรจะตัดสินสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานของเพื่อนร่วมงานของตนแล้วนำการตัดสินนั้นมาประเมินสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานของตนในบริบทขององค์กรธุรกิจบริการ การศึกษาเชิงประจักษ์ของอัสมานี (Usmani, 2020, p. 630) พบว่าระดับของการควบคุมงานที่ไม่เหมาะสม (Abusive supervision) ส่งผลกระทบต่อความเหนื่อยล้าทางอารมณ์ (Emotional exhaustion) ของพนักงาน ซึ่งจะเพิ่มระดับความตั้งใจลาออกของพนักงาน หากพนักงานตระหนักตนเองว่ามีสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอกสูง การศึกษาเชิงประจักษ์ของมาร์ตินและคณะ (Martin et al., 2021, p. 3315) พบว่าการรับรู้ถึงศักยภาพในการได้รับการจ้างงานจากภายนอกส่งผลกระทบต่อความตั้งใจลาออกของพนักงาน โดยมีปัจจัยเรื่องการจัดการทรัพยากรมนุษย์ด้านการฝึกอบรมเป็นตัวแปรปรับ กล่าวคือ การฝึกอบรมจะทำให้ผลกระทบเชิงบวกของการรับรู้ถึงศักยภาพในการได้รับการจ้างงานจากภายนอกต่อความตั้งใจลาออกของพนักงานลดลง และผลของการฝึกอบรมดังกล่าวจะส่งผลในฐานะตัวแปรปรับในกลุ่มพนักงานที่มีอายุน้อยสูงกว่าพนักงานที่มีอายุมากกว่า

คำจำกัดความ

การรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงาน (Perceived employability) หมายถึง การรับรู้ของปัจเจกบุคคลถึงความเป็นไปได้ของตนเองในการธำรงรักษาสถานภาพการได้รับการจ้างงานในปัจจุบัน หรือการหาการจ้างงานใหม่ (Vanhercke et al., 2014 p. 594) สมรรถนะในการเคลื่อนย้ายไปสู่การจ้างงานที่พึงพอใจในตลาดแรงงาน เพื่อการตระหนักถึงตนเองถึงการได้รับการจ้างงานที่ยั่งยืนของปัจเจกบุคคล (Hillage & Pollard, 1998, p. 12)

โดยคำจำกัดความของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้แนวคิดการศึกษาของเลออนและโมราเลส (León & Morales, 2019, p. 310) และอัสมานี (Usmani, 2020, p. 626) ที่อธิบายการรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานในรูปของการรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอก (Perceived external employability) โดยการรับรู้

ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอก หมายถึง การรับรู้ของปัจเจกบุคคลถึงความเป็นไปได้ของตนเองในการธำรงรักษาสถานภาพการได้รับการจ้างงานในปัจจุบันหรือการหาการจ้างงานใหม่

4.2 ทฤษฎีความตั้งใจลาออก

ความตั้งใจลาออกของพนักงานมีสาเหตุมาจากปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันหลายประการ ได้แก่ เพศ สถานภาพสมรส อายุ ภูมิหลังทางการศึกษา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในองค์กร ได้แก่ วาระการดำรงตำแหน่งงานในแต่ละตำแหน่ง ค่าตอบแทน ตำแหน่งงานที่ดำรงอยู่ และหน่วยงานที่ตนสังกัด (Emiroğlu, Akova, & Tanriverdi, 2015, p. 392) ในกรณีขององค์กรในธุรกิจบริการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ภายหลังสถานการณ์โรคระบาดโควิด 19 หนึ่งในสามของบุคลากรในองค์กรตัดสินใจเปลี่ยนอาชีพไปยังธุรกิจอื่น (Dean, 2021, p. 1) การศึกษาเชิงประจักษ์ของหวงและคณะ (Huang et al., 2022, pp. 2442-2472) อธิบายความตั้งใจลาออกบนพื้นฐานของทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคม (Social comparison theory) กล่าวคือ ปัจเจกบุคคลในฐานะพนักงานในองค์กรจะเปรียบเทียบกับเพื่อนร่วมงานโดยความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน หรือลาออกจากองค์กรเดิมไปสู่นายจ้างใหม่ของเพื่อนร่วมงานจะส่งผลกระทบต่อความตั้งใจลาออกของปัจเจกบุคคลในฐานะพนักงาน

การศึกษาเชิงประจักษ์ในบริบทขององค์กรธุรกิจบริการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ความตั้งใจลาออกเป็นผลที่เกิดขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อมจากปัจจัยหลายประการ ได้แก่ ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ เจเนอเรชันและรูปแบบของการปฏิบัติงาน และปัจจัยด้านจิตวิทยา (Omanwar & Agrawal, 2022, p. 239) ซึ่งผลกระทบดังกล่าวนั้นได้รับการอธิบายด้วยข้อโต้แย้งทางวิชาการที่แตกต่างกันออกไป โดยมีวัตถุประสงค์ในการลดระดับของความตั้งใจลาออก การศึกษาของกาเซิลกูลและคณะ (Gazeloğlu et al., 2019, p. 86) ที่ศึกษากลุ่มประชากรในบริบทเดียวกันอธิบายว่า การระบุตัวตนที่มีต่อองค์กรอันเป็นผลกระทบจากความไว้วางใจที่พนักงานมีต่อหัวหน้างาน (Trust toward manager) ส่งผลกระทบในเชิงลบต่อความตั้งใจลาออก ในบริบทขององค์กรธุรกิจสวนสนุก (Theme park) ความเหนื่อยหน่ายจากงาน (Work exhaustion) ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อความตั้งใจลาออก ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวได้รับการขยายความให้ชัดเจนขึ้นจากการศึกษาของโมฮัมหมัดและคณะ (Mohd et al., 2020, p. 239) กล่าวคือเนื่องจากรูปแบบของการปฏิบัติงานในองค์กรดังกล่าว พนักงานผู้ที่ทำหน้าที่ให้บริการจำเป็นต้องมีแรงจูงใจที่มั่นคง สภาวะร่างกายที่สมบูรณ์ มีสมรรถนะในการควบคุมอารมณ์และความคิดตามรูปแบบของงาน ดังนั้นความเหนื่อยหน่ายจากงานจึงเป็นสาเหตุของความตั้งใจลาออก การศึกษาของอาร์ชาญาและดาดตา (Acharya & Datta, 2023, p. 14) ที่ศึกษาในบริบทขององค์กรธุรกิจโรงแรม 5 ดาว พบว่าความมีเกียรติในที่ทำงาน (Workplace dignity) ไม่ส่งผลกระทบต่อความตั้งใจลาออกของพนักงาน หากแต่เมื่อมีความผูกพันต่อองค์กร (Organizational commitment) มาเป็นตัวแปรคั่นกลาง (Mediating variable) ความมีเกียรติในที่ทำงานจะส่งผลกระทบเชิงลบต่อความตั้งใจลาออก

คำจำกัดความ

นักวิชาการด้านพฤติกรรมองค์กรได้ให้คำจำกัดความของความตั้งใจลาออกไว้ดังนี้ **ความตั้งใจลาออก (Turnover intention)** หมายถึง ความตั้งใจในการลาออกจากงานในปัจจุบันของปัจเจกบุคคลและแนวโน้มที่จะหาการจ้างงานจากองค์กรอื่น (Yang, Wan, & Fu, 2012, p. 845) การตระหนักของปัจเจกบุคคลถึงการลาออก

จากองค์การที่เป็นนายจ้างในระยะเวลาอันใกล้ (Mowday, Porter, & Steers, 2013, p. 76) โดยคำจำกัดความของการศึกษาครั้งนี้คำจำกัดความจากการทบทวนวรรณกรรมและกำหนดเป็นคำจำกัดความความตั้งใจลาออก (Turnover intention) หมายถึง การตระหนักของปัจเจกบุคคลถึงการลาออกจากองค์การที่เป็นนายจ้างในระยะเวลาอันใกล้

4.3 ทฤษฎีการระบุตัวตนที่มีต่อองค์การและการระบุตัวตนที่มีต่อทีมงาน

การระบุตัวตนที่มีต่อองค์การเป็นรากฐานของปัจเจกบุคคลในองค์การและนำปัจเจกบุคคลไปสู่สิ่งต่างๆ ขององค์การ เช่น ค่านิยม เป้าหมาย บรรทัดฐาน โดยสิ่งต่างๆ ดังกล่าวมานี้จะถูกฝังเข้าไปสู่ปัจเจกบุคคลจนกระทั่งขอบเขตตัวตนของปัจเจกบุคคลกับตัวตนขององค์การเกือบจะแยกออกจากกันไม่ได้ (Lee, Park, & Koo, 2015, p. 1050) จากมุมมองของการระบุตัวตนทางสังคม (Social identity) ของแอสฟอर्थและเมล (Ashforth & Mael, 1989, p. 20) การระบุตัวตนที่มีต่อองค์การเกิดขึ้นเมื่อปัจเจกบุคคลแปลงการระบุตัวตนของตนเองให้ขยายขอบเขตกว้างขึ้นถึงระดับองค์การที่เป็นนายจ้างของตน ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเป็นฐานสำหรับการศึกษาในระยะต่อมา แสดงให้เห็นถึงการขยายความของแนวทางดังกล่าว การระบุตัวตนที่มีต่อองค์การเป็นแนวคิดที่อธิบายถึงความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งและการมีความสอดคล้องในระดับสูงระหว่างค่านิยมส่วนบุคคลของพนักงานกับองค์การที่เป็นนายจ้างของตน (Tarakci, Ateş, Floyd, Ahn, & Wooldridge, 2018, p. 1157) พนักงานที่มีการระบุตัวตนต่อองค์การจะแสดงออกด้วยพฤติกรรมที่สะท้อนถึงบรรทัดฐานและค่านิยมขององค์การ (Shaikh, Khoso, & Chandio, 2019, p. 139) ซึ่งการที่ปัจเจกบุคคลในฐานะพนักงานตระหนักว่านายจ้างเป็นส่วนหนึ่งของตนนั้น ดเซนสกีและแวนดิก (Drzensky & Van Dick, 2013, p. 278) อธิบายว่าการระบุตัวตนที่มีต่อองค์การคือสายใยระหว่างปัจเจกบุคคลกับองค์การ ซึ่งการศึกษาเชิงประจักษ์พบว่าการระบุตัวตนที่มีต่อองค์การนั้นส่งผลกระทบเชิงบวกต่อความผูกพันต่อองค์การ (Organizational commitment) ความพึงพอใจในงาน (Job satisfaction) พฤติกรรมความเป็นบุคลากรที่ดีขององค์การ (Organizational citizenship behavior) ผลการปฏิบัติงาน (In role performance) และการมีส่วนร่วมในงาน (Job involvement) (Lee et al., 2015, p. 1049) และส่งผลกระทบเชิงลบต่อความตั้งใจลาออก (Gazeloğlu et al., 2019, p. 86)

ในทางปฏิบัตินอกจากการวิเคราะห์ในระดับองค์การดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว การวิเคราะห์ในระดับผู้ปฏิบัติงานร่วมกันก็เป็นสิ่งที่สะท้อนภาพในเชิงปฏิบัติอีกมิติหนึ่ง ซึ่งอาบูเกรและอควาห์ (Abugre & Acquah, 2022, p. 230) อธิบายว่าความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงานเป็นปัจจัยสำคัญในการทำนายผลกระทบทั้งในเชิงบวกและเชิงลบของปัจเจกบุคคลในองค์การและเมื่อความสัมพันธ์เป็นไปด้วยดี บรรยากาศในการปฏิบัติงานร่วมกันจะเสริมสร้างความไว้วางใจ (Trust) ทีมงาน (Teamwork) และผลการปฏิบัติงาน (Working performance) (Abugre, 2017, pp. 217-235) การศึกษาเชิงประจักษ์ของฟลาเดอร์, คูเกลอร์, และคุนเซ (Fladerer, Kugler, & Kunze, 2021, p. 708) ที่ศึกษากลุ่มพนักงานในองค์กรธุรกิจถึงความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างภาวะผู้นำ (Leadership) กับความหมดแรง (Burnout) พบว่าการระบุตัวตนที่มีต่อทีมงานเป็นตัวแปรคั่นกลาง (Mediating variable) ของความสัมพันธ์ดังกล่าวและการระบุตัวตนที่มีต่อทีมงานส่งผลกระทบเชิงลบต่อความหมดแรงของพนักงาน โดยการศึกษานี้อธิบายว่าเมื่อพนักงานในฐานะสมาชิกของกลุ่มเพื่อนร่วมงาน พนักงานจะแสดงพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการบรรลุเป้าหมายของกลุ่มหรือเพื่อนร่วมงานที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ รวมทั้งแสดงพฤติกรรมที่สะท้อนถึงการปฏิบัติตามบรรทัดฐานและค่านิยมของกลุ่ม

ในบริบทขององค์การธุรกิจบริการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว การศึกษาเชิงประจักษ์ของกาปูร์, ยาดาฟ, และศรีวัฆวะ (Kapoor, Yadav, & Srivastava, 2019, p. 22) พบว่าการระบุตัวตนที่มีต่อองค์การส่งผลกระทบเชิงลบต่อความตั้งใจลาออก กล่าวคือการระบุตัวตนที่มีต่อองค์การเสริมสร้างความภูมิใจในตนเองให้แก่ปัจเจกบุคคล และลดระดับความรู้สึกไม่มั่นคงในงาน (Job insecurity) ซึ่งภาวะทั้งสองประการดังกล่าวจะไปลดระดับความตั้งใจลาออกของปัจเจกบุคคล การศึกษาของจุน, ฮู, และซัน (Jun, Hu, & Sun, 2023, p. 10) พบว่าผลกระทบของการรับรู้ถึงการสนับสนุนจากหัวหน้างาน (Perceived supervisory support) ส่งผลกระทบเชิงลบต่อความตั้งใจลาออกและระดับของผลกระทบดังกล่าวสูงขึ้นเมื่อพนักงานมีการระบุตัวตนที่มีต่อองค์การ กล่าวคือ การระบุตัวตนที่มีต่อองค์การเพิ่มระดับผลกระทบเชิงลบของการรับรู้ถึงการสนับสนุนจากหัวหน้างานที่มีต่อความตั้งใจลาออก หรือหากปัจเจกบุคคลไม่มีระดับของการระบุตัวตนที่มีต่อองค์การในระดับที่สูงมากพอ การสนับสนุนจากหัวหน้างานจะส่งผลกระทบเชิงลบต่อความตั้งใจลาออกในระดับที่ไม่สูงทั้งในบริบทขององค์การในธุรกิจบริการ (Service) ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและองค์การธุรกิจอุตสาหกรรม (Manufacturing) การระบุตัวตนที่มีต่อองค์การเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างภาวะทางจิตวิทยากับพฤติกรรมของพนักงานในองค์การ ได้แก่ การรับรู้ของพนักงานที่มีต่อความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์การ (Corporate social responsibility) การรับรู้ถึงการสนับสนุนจากหัวหน้างาน (Perceived supervisory support) กับผลการปฏิบัติงานของพนักงาน (Employee performance) ความตั้งใจลาออก ความตั้งใจที่จะเปลี่ยนแปลง (Commitment to change) และความพึงพอใจในอาชีพ (Career satisfaction) (Alnehabi & Al-Mekhlafi, 2023, p. 19; Srivastava & Madan, 2020, p. 50; Shaikh et al., 2022, p. 11; Zappalà, Toscano, & Licciardello, 2019, p. 10) โดยการศึกษาเหล่านี้อธิบายว่าการระบุตัวตนที่มีต่อองค์การส่งผลให้พนักงานรู้สึกว่าเป็นเจ้าขององค์การและต้องการที่จะตอบแทนองค์การที่เป็นนายจ้างของตน

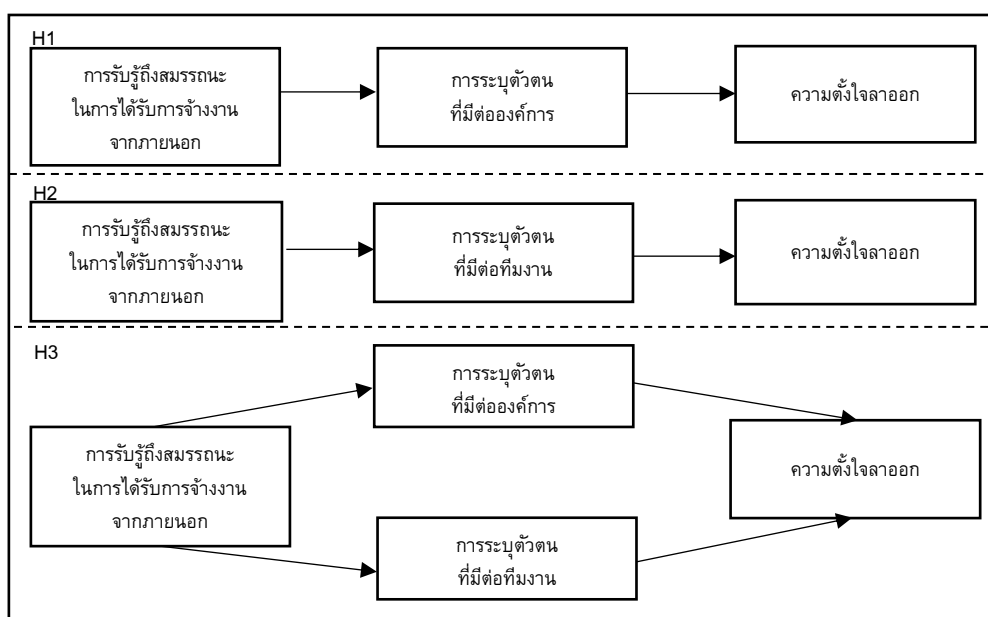
ในทางปฏิบัตินอกจากการวิเคราะห์ในระดับองค์การแล้ว การวิเคราะห์ในระดับของผู้ปฏิบัติงานร่วมกันก็เป็นอีกมิติหนึ่ง ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงานเป็นปัจจัยสำคัญในการทำนายผลกระทบทั้งในเชิงบวกและเชิงลบของปัจเจกบุคคลในองค์การ (Abugre & Acquah, 2022, p. 230) เมื่อความสัมพันธ์เป็นไปด้วยดี บรรยากาศในการปฏิบัติงานร่วมกันจะเสริมสร้างความไว้วางใจ (Trust) ทีมงาน (Teamwork) และผลการปฏิบัติงาน (Working performance) (Abugre, 2017, p. 208) การศึกษาเชิงประจักษ์ของฟลาเดอร์และคณะ (Fladerer et al., 2021, p. 726) ที่ศึกษากลุ่มพนักงานในองค์การธุรกิจถึงความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างภาวะผู้นำ (Leadership) กับความหมดแรง (Burnout) พบว่าการระบุตัวตนที่มีต่อทีมงานเป็นตัวแปรคั่นกลาง (Mediating variable) ของความสัมพันธ์ดังกล่าวและการระบุตัวตนที่มีต่อทีมงานส่งผลกระทบเชิงลบต่อความหมดแรงของพนักงาน โดยการศึกษาอธิบายว่าเมื่อพนักงานในฐานะสมาชิกของกลุ่มเพื่อนร่วมงาน พนักงานจะแสดงพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการบรรลุเป้าหมายของกลุ่มหรือเพื่อนร่วมงานที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ รวมทั้งแสดงพฤติกรรมที่สะท้อนถึงการปฏิบัติตามบรรทัดฐานและค่านิยมของกลุ่ม การศึกษาเชิงประจักษ์ของฟาร์เมอร์, แวน ไดน์, และคัมดาร์ (Farmer, Van Dyne, & Kamdar, 2015, p. 583) ที่ศึกษากลุ่มพนักงานในองค์การธุรกิจบริการพบว่า การระบุตัวตนที่มีต่อทีมงานเป็นตัวแปรคั่นกลางของความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างการแลกเปลี่ยนระหว่างสมาชิกในทีมงาน (Team-member exchange) กับพฤติกรรมความเป็นบุคลากรที่ดีขององค์การที่มีต่อเพื่อนร่วมงาน (Organizational citizenship behavior toward coworker) กล่าวคือ การแลกเปลี่ยนระหว่างสมาชิกในทีมงานที่ดีหมายถึงการแลกเปลี่ยนทางสังคม (Social exchange) ที่ดีส่งผลกระทบต่อการระบุตัวตนที่มีต่อทีมงานของพนักงาน ซึ่งนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมความเป็นบุคลากรที่ดีขององค์การที่มีต่อเพื่อนร่วมงาน ซึ่งหมายถึงพฤติกรรมที่นอกเหนือไปจากคำบรรยายลักษณะงาน (Job description) การศึกษาของปูกีสส์, โบโนไอตู, ซีโอโดรุ, และแวน คินิเพนเบิร์ก (Pugliese, Bonaiuto, Livi, Theodorou & Van Knippenberg, 2024, p. 122)

ที่ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างพนักงานในองค์กรธุรกิจบริการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวพบว่าเมื่อวิเคราะห์ระดับของผลกระทบในฐานะตัวแปรต้นกลางของการระบุตัวตนที่มีต่อทีมงานและการระบุตัวตนที่มีต่อองค์กรแล้ว การระบุตัวตนที่มีต่อทีมงานเป็นตัวแปรต้นกลางที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมความเป็นบุคลากรที่ดีของ องค์กรและพฤติกรรมแบบถ่วงความก้าวหน้าขององค์กร (Counterproductive behavior) อันเป็นผลมาจากบรรยากาศในการสื่อสาร (Communication climate) และการรับรู้ถึงการยอมรับจากภายนอก (Perceived external prestige) ในขณะที่การระบุตัวตนที่มีต่อองค์กรเป็นตัวแปรต้นกลางที่ส่งผลกระทบดังกล่าว การศึกษาของเฉิง (Cheng, 2020, p. 89) ที่ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างพนักงานในองค์กรธุรกิจโรงแรมพบว่าการระบุตัวตนที่มีต่อทีมงานเป็นตัวแปรต้นกลางของความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานที่ไม่เหมาะสม (Abusive supervision) กับผลงานของทีมงาน (Team performance) โดยอธิบายว่าการระบุตัวตนที่มีต่อทีมงานเป็นกันชน (Buffer) ที่ช่วยลดผลกระทบเชิงลบของการบริหารงานที่ไม่เหมาะสม

คำจำกัดความ

นักวิชาการด้านพฤติกรรมองค์กรได้ให้คำจำกัดความของการระบุตัวตนที่มีต่อองค์กรไว้ดังนี้ **การระบุตัวตนที่มีต่อองค์กร (Organizational identification)** หมายถึง การรับรู้ของปัจเจกบุคคลถึงความเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร (Mael & Ashforth, 1992, p. 105) สายใยระหว่างปัจเจกบุคคลและองค์กร (Drzensky & Van Dick, 2013, p. 280) โดยการศึกษาครั้งนี้นำคำจำกัดความจากการทบทวนวรรณกรรมและกำหนดเป็นคำจำกัดความ การระบุตัวตนที่มีต่อองค์กร (Organizational identification) หมายถึง การรับรู้และพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลถึงความเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร และการระบุตัวตนที่มีต่อทีมงาน (Team identification) หมายถึง การรับรู้และพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลถึงความเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มหรือทีมที่ปฏิบัติงานร่วมกัน

5. กรอบการวิจัย

ภาพที่ 1. กรอบการวิจัย

6. วิธีการวิจัย

6.1 ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์แบบจำลองเส้นทาง (Path Analysis) โดยประชากรคือบุคลากรที่ทำงานในธุรกิจบริการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ได้แก่ ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจที่พักและโรงแรม ธุรกิจภัตตาคาร อาหารและเครื่องดื่ม ธุรกิจการขายของที่ระลึกหรือสินค้าสำหรับนักท่องเที่ยว ธุรกิจด้านการดำเนินงานนิทรรศการ งานแสดงงานออกร้าน และธุรกิจด้านการขนส่ง โดยขนาดกลุ่มตัวอย่างประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธี Minimum Likelihood ตามข้อเสนอของแฮร์และคณะ (Hair et al., 2021) จึงกำหนดขนาดไว้ที่ 15 เท่าของตัวแปรสังเกต ซึ่งในการศึกษานี้มีตัวแปรสังเกตทั้งสิ้น 17 ตัวแปร จึงกำหนดขนาดตัวอย่างไว้ขั้นต่ำคือ $17 \times 15 = 255$ ตัวอย่างโดยการสุ่มแบบสะดวก ซึ่งเมื่อลงเก็บข้อมูลภาคสนามโดยการส่งแบบสอบถามเป็นลิงก์ออนไลน์ให้ในกลุ่มไลน์ที่เกี่ยวข้อง เมื่อตรวจสอบแล้วพบว่ามีส่วนร่วมโครงการวิจัยมากกว่าที่กำหนดไว้ จึงได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 324 ตัวอย่าง

6.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยโดยใช้วิธีการเชิงปริมาณ ซึ่งได้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หมายเลข COE 66/023 โดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือแบบสอบถามซึ่งพัฒนามาจากงานวิจัยของมาเอลและเททริก (Mael & Tetrick, 1992) เพื่อวัดการระบุตัวตนที่มีต่อการและการระบุตัวตนที่มีต่อทีมงาน รอทเวลล์และอาร์โนลด์ (Rothwell & Arnold, 2007) เพื่อวัดการรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอก และคิม, ไพรัช, มุลเลอร์, และวัตสัน (Kim, Price, Mueller, & Watson, 1996) เพื่อวัดความตั้งใจลาออก โดยปรับแบบสอบถามให้เข้ากับบริบทของการศึกษาครั้งนี้ มีการตรวจสอบเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน และหาค่าความเชื่อมั่นไม่ต่ำกว่า 30 ตัวอย่าง โดยแบบสอบถามประกอบไปด้วย 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบคัดกรองอาสาสมัคร โดยกำหนดตามเกณฑ์การคัดเลือก จำนวน 3 ข้อ คือ 1) มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป 2) เป็นพนักงานในองค์กรธุรกิจบริการที่อยู่ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ได้แก่ ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจที่พักและโรงแรม ธุรกิจภัตตาคาร อาหารและเครื่องดื่ม ธุรกิจการขายของที่ระลึกหรือสินค้าสำหรับนักท่องเที่ยว ธุรกิจด้านการดำเนินงานนิทรรศการ งานแสดง งานออกร้าน และธุรกิจด้านการขนส่ง และ 3) ยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 7 ข้อ ได้แก่ เพศ สถานภาพ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่ร่วมงานกับองค์กร ระดับของค่าตอบแทนต่อเดือนที่ได้รับจากองค์กรที่เป็นนายจ้าง และระดับตำแหน่งงาน

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านภาวะทางจิตวิทยาซึ่งประกอบารรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอก จำนวน 5 ข้อ การระบุตัวตนที่มีต่อการ จำนวน 5 ข้อ และการระบุตัวตนที่มีต่อทีมงาน จำนวน 5 ข้อ รวมจำนวน 15 ข้อ ใช้มาตราส่วนประมาณค่าลิเคิร์ต (Likert Scale) ซึ่งมีค่าตั้งแต่ 1-5 โดยทำเครื่องมือวิจัยให้มีความเที่ยงตรงโดยวิธีการต่อไปนี้ 1) หาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (Index of item objective congruence: IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญที่เป็นนักวิชาการในสาขาการจัดการพฤติกรรมองค์กรและ

การจัดการทรัพยากรมนุษย์ จำนวน 3 คน 2) นำเครื่องมือไปทดลองใช้กับพนักงานในองค์กรธุรกิจบริการที่อยู่ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว จำนวน 30 ตัวอย่าง นำผลทดลองมาใช้คำนวณเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีหาความเชื่อมั่นโดยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Reliability Combrash's Coefficient Alpha) โดยผลการทดสอบค่าความเชื่อมั่นขององค์ประกอบเป็นดังนี้ องค์ประกอบการรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานมีความเชื่อมั่นอยู่ที่ .758 และผลการวิเคราะห์เชิงยืนยันพบว่าตัวแปรสังเกตมี 5 ข้อ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และผลการวิเคราะห์เชิงยืนยันพบว่าตัวแปรสังเกตมี 5 ข้อ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ การระบุตัวคนที่มิต้องการมีความเชื่อมั่นอยู่ที่ .868 และการระบุตัวคนที่มิต้องมีงานมีความเชื่อมั่นอยู่ที่ .885 และผลการวิเคราะห์เชิงยืนยันพบว่าตัวแปรสังเกตมี 5 ข้อ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังแสดงในตารางที่ 1

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับความตั้งใจลาออก ใช้มาตราส่วนประมาณค่าลิเคิร์ต (Likert Scale) ซึ่งมีค่าตั้งแต่ 1-5 โดยทำเครื่องมือวิจัยให้มีความเที่ยงตรงโดยวิธีการต่อไปนี้ 1) หาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญที่เป็นนักวิชาการในสาขาการจัดการพฤติกรรมองค์กรและการจัดการทรัพยากรมนุษย์ จำนวน 3 คน 2) นำเครื่องมือไปทดลองใช้กับพนักงานในองค์กรธุรกิจบริการที่อยู่ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว จำนวน 30 ตัวอย่าง และนำผลทดลองมาใช้คำนวณเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีหาความเชื่อมั่นโดยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Reliability Combrash's Coefficient Alpha) โดยผลการทดสอบค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ .817

ตารางที่ 1

ค่าสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล

	DF	P	CMIN/DF	RMR	GFI	AGFI	CFI
การรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอก	4	.289	1.247	.019	.994	.978	.997
การระบุตัวคนที่มิต้องการ	3	.423	.934	.015	.997	.983	1.000
การระบุตัวคนที่มิต้องมีงาน	4	.309	.000	.012	.994	.978	.999

6.3 สมมติฐาน

1. การระบุตัวคนที่มิต้องการสามารถเป็นตัวแปรคั่นกลางของความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างการรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอกกับความตั้งใจลาออก
2. การระบุตัวคนที่มิต้องมีงานสามารถเป็นตัวแปรคั่นกลางของความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างการรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอกกับความตั้งใจลาออก
3. การระบุตัวคนที่มิต้องการและการระบุตัวคนที่มิต้องมีงานสามารถเป็นตัวแปรคั่นกลางของความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างการรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอกกับความตั้งใจลาออก

6.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้มีการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้ 1) วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นโดยการหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการประมาณค่า 2) วิเคราะห์ความเที่ยงตรงของสมมติฐานตามทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) เพื่อวิเคราะห์ตามสมมติฐานที่กำหนดและค่าสถิติสำคัญที่ใช้ตรวจสอบความเที่ยงตรงของสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้แก่ ค่าไค-สแควร์ (Chi-square: χ^2) ค่าดัชนีอัตราส่วนไค-สแควร์สัมพัทธ์ (Relative Chi-square Ratio) ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) 4 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนปรับแก้ (AGFI) ดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ (NFI) ดัชนีความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) และดัชนีวัดความกลมกลืนเชิงเปรียบเทียบ (CFI)

7. ผลการวิจัย

7.1 ข้อมูลทางสถิติพื้นฐาน

ผลการเก็บข้อมูลพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 324 ตัวอย่าง โดยแบ่งเป็นเพศชาย จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 29.3 เพศหญิง จำนวน 213 คิดเป็นร้อยละ 65.7 และไม่ประสงค์ระบุเพศ จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 4.9 มีสถานภาพโสด จำนวน 231 คน คิดเป็นร้อยละ 71.3 สถานภาพสมรส จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 25.9 สถานภาพอื่นๆ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 2.8 ผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 35.10 ปี มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 10.66 ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 8.6 ระดับปริญญาตรี จำนวน 241 คน คิดเป็นร้อยละ 74.4 ระดับปริญญาโท จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 15.7 และระดับปริญญาเอก จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.2 ผู้ตอบแบบสอบถามมีระยะเวลาที่ร่วมงานกับองค์กรระหว่าง 4 เดือน-1 ปี จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 25 มีระยะเวลาที่ร่วมงานกับองค์กร ระหว่าง 1 ปี-2 ปี จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 25.6 มีระยะเวลาที่ร่วมงานกับองค์กร ระหว่าง 3 ปี-5 ปี จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 9.3 มีระยะเวลาที่ร่วมงานกับองค์กร 5 ปีขึ้นไป จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 9.3 ผู้ตอบแบบสอบถามได้รับค่าตอบแทนจากนายจ้างต่อเดือนไม่เกิน 20,000 บาท จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 22.2 ได้รับค่าตอบแทน 20,001-40,000 บาท จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 37.3 ได้รับค่าตอบแทน 40,001-60,000 บาท จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 13.9 ได้รับค่าตอบแทน 60,001-80,000 บาท จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 10.5 ได้รับค่าตอบแทน 80,001-100,000 บาท จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 9.3 และได้รับค่าตอบแทนตั้งแต่ 100,001 บาทขึ้นไป จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 6.8 เป็นพนักงานระดับปฏิบัติการ จำนวน 224 คน คิดเป็นร้อยละ 69.1 เป็นพนักงานระดับปฏิบัติการที่มีประสบการณ์หรืออาวุโส จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 8.4 เป็นผู้บริหารหรือผู้ควบคุมงานระดับต้น เช่น หัวหน้างาน/หัวหน้าโครงการ จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 20.4 เป็นผู้บริหารหรือผู้ควบคุมงานระดับอาวุโส จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 10.5

7.2 ผลทางสถิติพื้นฐาน

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานพบว่าตัวแปรสังเกตการระบุตัวตนที่มีต่อองค์การมีค่า mean = 3.828, Std. Deviation = 4.575, Skewness = -.670, Kurtosis = -.023 ตัวแปรสังเกตการระบุตัวตนที่มีต่อทีมงานมีค่า mean = 4.056, Std. Deviation = 4.025, Skewness = -.879, Kurtosis = .768 ตัวแปรสังเกตการรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอกมีค่า mean = 3.917, Std. Deviation = 3.488, Skewness = -.701, Kurtosis = 1.228 ตัวแปรสังเกตความตั้งใจลาออกมีค่า mean = 2.695, Std. Deviation = 2.532, Skewness = .165, Kurtosis = .768 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ทางสถิติขององค์ประกอบของงานวิจัยอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ทางสถิติ ไม่เกิน 0.75 (Hair, Anderson, Tatham, & Black, 1995) ดังแสดงในตารางที่ 1 ด้วยวิธีหาความเชื่อมั่นโดยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Reliability Cornbrash's Coefficient Alpha) โดยผลการทดสอบค่าความเชื่อมั่นขององค์ประกอบเป็นดังนี้ องค์ประกอบการรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานมีความเชื่อมั่นอยู่ที่ .758 การระบุตัวตนที่มีต่อองค์การมีความเชื่อมั่นอยู่ที่ .868 และการระบุตัวตนที่มีต่อทีมงานมีความเชื่อมั่นอยู่ที่ .885 นำผลทดลองมาใช้คำนวณเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีหาความเชื่อมั่นโดยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Reliability Cornbrash's Coefficient Alpha) โดยผลการทดสอบค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ .817 และมีค่าความสัมพันธ์ทางสถิติขององค์ประกอบของงานวิจัยดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2

ค่าความสัมพันธ์ทางสถิติขององค์ประกอบของงานวิจัย

Correlations					
		การรับรู้ถึงสมรรถนะ ในการได้รับการจ้างงาน จากภายนอก	การระบุตัวตน ที่มีต่อองค์การ	การระบุตัวตน ที่มีต่อทีมงาน	ความตั้งใจลาออก
การรับรู้ถึงสมรรถนะ ในการได้รับการจ้างงาน จากภายนอก	Pearson Correlation	1			
	Sig. (2-tailed)				
	N	324			
การระบุตัวตน ที่มีต่อองค์การ	Pearson Correlation	.274**	1		
	Sig. (2-tailed)	.000			
	N	324	324		
การระบุตัวตน ที่มีต่อทีมงาน	Pearson Correlation	.386**	.659**	1	
	Sig. (2-tailed)	.000	.000		
	N	324	324	324	
ความตั้งใจลาออก	Pearson Correlation	-.040	-.312**	-.078	1
	Sig. (2-tailed)	.474	.000	.164	
	N	324	324	324	324

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

ในการใช้สถิติอนุมานโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) นั้นจำเป็นต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมของข้อมูล ซึ่งข้อมูลจำนวน 324 ตัวอย่างนี้จะต้องมีการกระจายตัวแบบปกติ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทุกตัวแปรมีค่าน้อยกว่าค่าเฉลี่ยและมีค่าความเบ้และความโด่งไม่มากกว่า 4 แสดงให้เห็นว่าข้อมูลทั้งหมดนี้มีความเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์สถิติขั้นสูงต่อไปได้

7.3 ผลการทดสอบสมมติฐาน

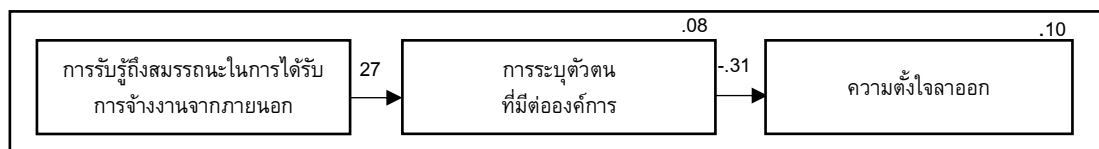
ผลการทดสอบสมมติฐานทั้ง 3 สมมติฐาน ได้ค่าสถิติแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3

ค่าสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล

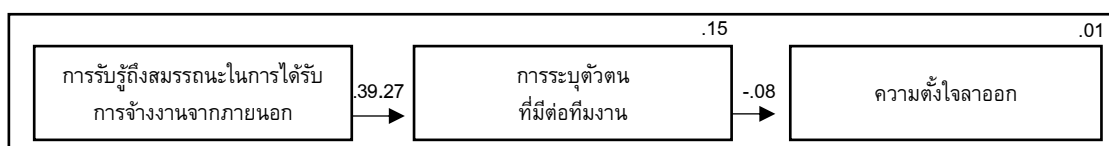
	DF	P	CMIN/DF	RMR	GFI	AGFI	CFI
สมมติฐานที่ 1	3	.423	.934	.015	.997	.983	1.000
สมมติฐานที่ 2	4	.309	1.199	.012	.994	.978	.999
สมมติฐานที่ 3	1	.985	.000	.003	1.000	1.000	1.000

เมื่อพิจารณาสมมติฐานที่ 1 เมื่อการระบุตัวตนที่มีต่อองค์กรเป็นตัวแปรต้นกลางของการได้รับการจ้างงานจากภายนอกกับความตั้งใจลาออกมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีอำนาจการพยากรณ์อยู่ที่ร้อยละ 10 ดังแสดงในภาพที่ 2

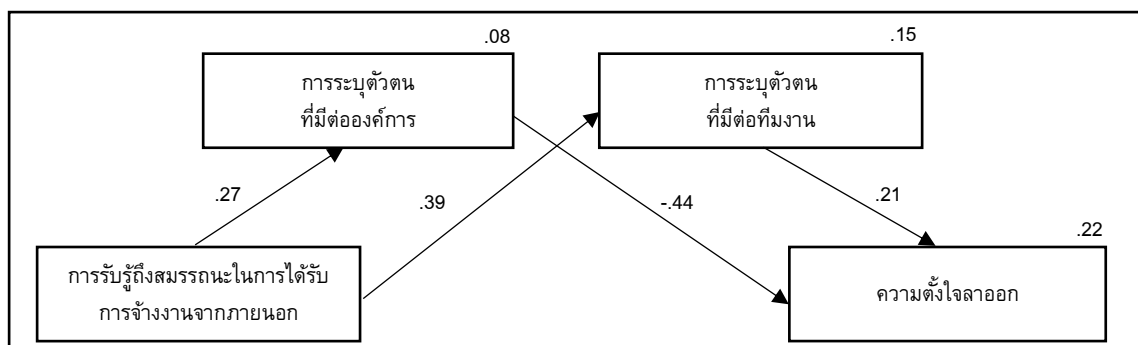
ภาพที่ 2. สมมติฐานที่ 1 เมื่อมีการระบุตัวตนที่มีต่อองค์กรเป็นตัวแปรต้นกลาง
ระหว่างการรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอกกับความตั้งใจลาออก

สมมติฐานที่ 2 การระบุตัวตนที่มีต่อทีมงานเป็นตัวแปรต้นกลางของการได้รับการจ้างงานจากภายนอกกับความตั้งใจลาออกมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีอำนาจการพยากรณ์อยู่ที่ร้อยละ 1 ดังแสดงในภาพที่ 3

ภาพที่ 3. สมมติฐานที่ 2 เมื่อมีการระบุตัวตนที่มีต่อทีมงานเป็นตัวแปรต้นกลาง
ระหว่างการรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอกกับความตั้งใจลาออก

สมมติฐานที่ 3 การระบุตัวตนที่มีต่อองค์กรและการระบุตัวตนที่มีต่อทีมงานเป็นตัวแปรต้นกลางของการได้รับการจ้างงานจากภายนอกกับความตั้งใจลาออกมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีอำนาจการพยากรณ์อยู่ที่ร้อยละ 22 ดังแสดงในภาพที่ 4

ภาพที่ 4. สมมติฐานที่ 3 เมื่อมีทั้งการระบุตัวตนที่มีต่อองค์กรและการระบุตัวตนที่มีต่อทีมงานเป็นตัวแปรคั่นกลาง ระหว่างการรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอกกับความตั้งใจลาออก

ตารางที่ 4

ค่าสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล

	Standardized regression weight (estimated)	S.E.	C.R. (t-value)	p-value	Statistical significance
สมมติฐานที่ 1					
การรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอก → การระบุตัวตนที่มีต่อองค์กร	.359	.070	5.118	***	yes
การระบุตัวตนที่มีต่อองค์กร → ความตั้งใจลาออก	-.173	.029	-5.908	***	yes
สมมติฐานที่ 2					
การรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอก → การระบุตัวตนที่มีต่อทีมงาน	.445	.059	7.517	***	yes
การระบุตัวตนที่มีต่อทีมงาน → ความตั้งใจลาออก	-.049	.035	-1.398	.162	no
สมมติฐานที่ 3					
การรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอก → การระบุตัวตนที่มีต่อองค์กร	.359	.070	5.118	***	yes
การรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอก → การระบุตัวตนที่มีต่อทีมงาน	.445	.059	7.517	***	yes
การระบุตัวตนที่มีต่อทีมงาน → ความตั้งใจลาออก	.143	.043	3.277	.001	yes
การระบุตัวตนที่มีต่อองค์กร → ความตั้งใจลาออก	-.255	.038	-6.677	***	yes

สมมติฐานที่ 1 การรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอกและการระบุตัวตนที่มีต่อองค์กรมีเส้นทางอิทธิพลที่ส่งผลต่อความตั้งใจลาออกที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

สมมติฐานที่ 2 การรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอกมีเส้นทางอิทธิพลที่ส่งผลต่อการระบุตัวตนที่มีต่อทีมงานที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และการระบุตัวตนที่มีต่อทีมงานมีเส้นทางอิทธิพลที่ส่งผลต่อความตั้งใจลาออกที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สมมติฐานที่ 3 การรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอก การระบุตัวตนที่มีต่อองค์กร และการระบุตัวตนที่มีต่อทีมงานมีเส้นทางอิทธิพลที่ส่งผลต่อความตั้งใจลาออกที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

7.4 อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวม

ผลการวิเคราะห์จากตารางที่ 5 พบว่าสมมติฐานที่นำมาศึกษาสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรความตั้งใจลาออกได้แตกต่างกันดังนี้

ตารางที่ 5

ความแปรปรวนของตัวแปรความตั้งใจลาออก

Dependent Variable	Effect	Predictor variables		
		การรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอก	การระบุตัวตนที่มีต่อองค์กร	
สมมติฐานที่ 1				
การระบุตัวตนที่มีต่อองค์กร	Direct Effect	.359	.000	
	Indirect Effect	.000	.000	
	Total Effect	.247	.000	
ความตั้งใจลาออก	Direct Effect	.000	-.312	
	Indirect Effect	-.086	.000	
	Total Effect	-.086	-.173	
สมมติฐานที่ 2				
การระบุตัวตนที่มีต่อทีมงาน	Direct Effect	.386	.000	
	Indirect Effect	.000	.000	
	Total Effect	.386	.000	
ความตั้งใจลาออก	Direct Effect	.000	-.078	
	Indirect Effect	-.030	.000	
	Total Effect	-.030	-.078	
สมมติฐานที่ 3				
การระบุตัวตนที่มีต่อทีมงาน	Direct Effect	.386	.000	.000
	Indirect Effect	-.037	.000	.000
	Total Effect	.386	.000	.000
การระบุตัวตนที่มีต่อองค์กร	Direct Effect	.274	.000	.000
	Indirect Effect	.000	.000	.000
	Total Effect	.274	.000	.000
ความตั้งใจลาออก	Direct Effect	.000	.000	.000
	Indirect Effect	.000	.000	.000
	Total Effect	-.037	.214	-.437

สมมติฐานที่ 1 การรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอกมีอิทธิพลทางตรงต่อการระบุตัวตนที่มีต่อองค์กร ด้วยขนาดอิทธิพล .274 ในขณะที่การระบุตัวตนที่มีต่อองค์กรมีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจลาออกด้วยขนาดอิทธิพล -.312 และการรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอกมีอิทธิพลทางอ้อม

ต่อความตั้งใจลาออกผ่านตัวแปร การระบุตัวตนที่มีต่อองค์การด้วยขนาดอิทธิพล $-.086$ ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $.001$ ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ 1

สมมติฐานที่ 2 การรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอกมีอิทธิพลทางตรงต่อการระบุตัวตนที่มีต่อทีมงานด้วยขนาดอิทธิพล $.386$ ในขณะที่การระบุตัวตนที่มีต่อทีมงานมีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจลาออกด้วยขนาดอิทธิพล $-.078$ และการรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอกมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความตั้งใจลาออกผ่านตัวแปร การระบุตัวตนที่มีต่อทีมงานด้วยขนาดอิทธิพล $-.030$ ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $.001$ ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 2

สมมติฐานที่ 3 การรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอกมีอิทธิพลทางตรงต่อการระบุตัวตนที่มีต่อทีมงานด้วยขนาดอิทธิพล $.386$ ในขณะที่การรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอกมีอิทธิพลทางตรงต่อการระบุตัวตนที่มีต่อองค์การด้วยขนาดอิทธิพล $.274$ และการรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอกมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความตั้งใจลาออกผ่านตัวแปร การระบุตัวตนที่มีต่อทีมงานด้วยขนาดอิทธิพล $.386$ ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $.001$ และการรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอกมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความตั้งใจลาออกผ่านตัวแปรการระบุตัวตนที่มีต่อองค์การด้วยขนาดอิทธิพล $-.037$ ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $.001$ ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ 3

8. สรุปผลการวิจัย

จากสมมติฐานทั้ง 3 พบว่าสมมติฐานมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยสมมติฐานที่มีการระบุตัวตนต่อองค์การเป็นตัวแปรคั่นกลางมีความสามารถในการพยากรณ์ได้อยู่ที่ร้อยละ 10 สมมติฐานที่ 2 มีการระบุตัวตนต่อทีมงานเป็นตัวแปรคั่นกลางมีความสามารถในการพยากรณ์ได้น้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับทั้ง 3 สมมติฐาน นั่นคือมีอำนาจการพยากรณ์อยู่ที่ร้อยละ 1 และสมมติฐานที่ 3 ที่มีทั้งการระบุตัวตนต่อองค์การและการระบุตัวตนต่อทีมงานเป็นตัวแปรคั่นกลางนั้นมีอำนาจการพยากรณ์สูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับทั้ง 3 สมมติฐาน นั่นคือสมมติฐานที่ 3 มีอำนาจการพยากรณ์อยู่ที่ร้อยละ 22

9. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาครั้งนี้แสดงถึงความสำคัญของการระบุตัวตนที่มีต่อองค์การและการระบุตัวตนที่มีต่อทีมงาน ซึ่งเป็นตัวแปรที่จำเป็นต่อความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอกกับความตั้งใจลาออกของพนักงานในบริบทขององค์การธุรกิจบริการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยเป็นการอธิบายบนฐานคิดของทฤษฎีด้านพฤติกรรมองค์การที่อธิบายปรากฏการณ์ในองค์การจากหลักการหน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of analysis) ที่แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ องค์การ (Organization) กลุ่ม (Group) และปัจเจกบุคคล (Individual) (Heath & Sitkin, 2001, p. 49) ในรูปของตัวแปรทางจิตวิทยาของพนักงานที่มีต่อตนเอง กลุ่ม และองค์การ และฐานคิดของความจำเป็นในการพิจารณาการระบุตัวตนอย่างรอบด้านในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ในองค์การ (Greco, Porck, Walter, Scrimshire, & Zabinski, 2022, p. 812)

ข้อค้นพบตามสมมติฐานข้อที่ 1 ตอบรับสมมติฐานข้อที่ 1 คือ การระบุตัวตนที่มีต่อองค์การเป็นตัวแปรคั่นกลางของความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างการเรียนรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอกกับความตั้งใจลาออก โดยการรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอกส่งผลกระทบต่อการระบุตัวตนที่มีต่อองค์การ ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของดรายส์, ฟอร์เรียร์, ดีวู, และเปปเปอร์แมนส์ (Dries, Forrier, De Vos, & Pepermans, 2014, p. 575) กล่าวคือ การศึกษาของดรายส์, ฟอร์เรียร์, ดีวู, และเปปเปอร์แมนส์ พบว่าการรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้เกี่ยวกับข้อผูกพันที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานการปฏิบัติงาน ซึ่งแสดงถึงผลกระทบของการรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานที่มีต่อภาวะทางจิตวิทยาที่พนักงานมีต่อองค์การ ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของมาร์ติน, เหงียน-ธี, และโมธ (Martin, Nguyen-Thi, & Mothe, 2021, p. 3315) กล่าวคือ การศึกษาของมาร์ติน, เหงียน-ธี, และโมธ พบว่าความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างการเรียนรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอกกับความตั้งใจลาออกจะมีระดับของผลกระทบลดลง เมื่อมีปัจจัยด้านกระบวนการจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพมาเป็นตัวแปรปรับ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของอัลเนฮาบีและอัล-มัคลาฟี (Alnehabi & Al-Mekhlafi, 2023, p. 20) และกาปูร์และคณะ (Kapoor et al., 2019, p. 22) ที่ศึกษาในบริบทขององค์การในธุรกิจบริการด้านการเงินและองค์การในธุรกิจบริการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว กล่าวคือ การระบุตัวตนที่มีต่อองค์การส่งผลกระทบต่อความตั้งใจลาออกของพนักงาน โดยอธิบายว่าการระบุตัวตนที่มีต่อองค์การจะทำให้พนักงานเกิดความตระหนักถึงความเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ เพิ่มระดับของการตระหนักถึงการยอมรับในตนเองและลดระดับความรู้สึกไม่ปลอดภัยในงาน ดังนั้นระดับของความตั้งใจลาออกจะลดลง

ในฐานะตัวแปรคั่นกลาง ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของริเบโร, โกเมส, ออร์เทกา, โกเมส, และเซเมโด (Ribeiro, Gomes, Ortega, Gomes, & Semedo, 2022, p. 9) กล่าวคือ การศึกษาของริเบโร, โกเมส, ออร์เทกา, โกเมส, และเซเมโด พบว่าในกลุ่มพนักงานขององค์การในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว การระบุตัวตนที่มีต่อองค์การเป็นตัวแปรคั่นกลางของความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการทรัพยากรมนุษย์สีเขียว (Green HRM) กับพฤติกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Eco-friendly behavior) ของพนักงาน โดยอธิบายว่ากระบวนการจัดการทรัพยากรมนุษย์สีเขียวเป็นทรัพยากรและโครงสร้างที่เสริมสร้างการระบุตัวตนที่มีต่อองค์การให้แก่พนักงาน อันเป็นเหตุของพฤติกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Eco-friendly behavior) ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวสรุปได้ว่า การระบุตัวตนที่มีต่อองค์การเป็นตัวแปรคั่นกลางของความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายขององค์การคือรูปแบบของการจัดการทรัพยากรมนุษย์กับพฤติกรรมของพนักงาน โดยการระบุตัวตนที่มีต่อองค์การเป็นสิ่งจำเป็นต่อความสัมพันธ์ดังกล่าวและส่งผลกระทบต่อเชิงบวกต่อพฤติกรรม การศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของเตอร์โกกลูและดัลกิช (Turkoglu & Dalgic, 2019, p. 23) ที่ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างพนักงานในองค์การธุรกิจโรงแรมพบว่าการระบุตัวตนที่มีต่อองค์การเป็นตัวแปรคั่นกลางของความสัมพันธ์ระหว่างวิธีคิดเกี่ยวกับค่าตอบแทน (Remunerative thought style) ของพนักงานกับความตั้งใจลาออก ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวสรุปได้ว่าการระบุตัวตนที่มีต่อองค์การเป็นตัวแปรคั่นกลางของความสัมพันธ์ระหว่างภาวะทางจิตวิทยาสองลักษณะ คือ วิธีคิดเกี่ยวกับค่าตอบแทนของพนักงานอันเป็นภาวะทางจิตวิทยาที่พนักงานมีต่อองค์การกับความตั้งใจลาออกและส่งผลกระทบต่อความตั้งใจลาออก การศึกษาครั้งนี้ขยายความผลการศึกษาของออร์เทกาและคณะ (Ortega et al., 2023, p. 10) ที่ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างพนักงานในองค์การธุรกิจโรงแรมพบว่าการระบุตัวตนที่มีต่อองค์การเป็นตัวแปรคั่นกลางของความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารภายในที่สมมาตร (Symmetrical internal communication) กับผลการปฏิบัติงานของพนักงาน ออร์เทกาและคณะอธิบายว่าการสื่อสารที่สมมาตรจากผู้บริหารองค์การส่งผลให้พนักงานรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์การหรือเกิดการระบุตัวตนที่มีต่อองค์การอันส่งผลต่อผลการปฏิบัติงาน การศึกษาครั้งนี้

สอดคล้องกับผลการศึกษาของอิบราฮิม, อาเหม็ด, และเนย์ล (Ibrahim, Ahmed, & Nayel, 2024, p. 43) ที่ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างพนักงานในองค์กรธุรกิจโรงแรมพบว่าภาระบุตัตนที่มีต่อองค์การเป็นตัวแปรคั่นกลางของความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate social responsibility) ขององค์การ กับการตระหนักรู้ว่างานเป็นส่วนหนึ่ง (Work engagement) ของพนักงาน โดยอิบราฮิม, อาเหม็ด, และเนย์ลอธิบายว่าการกระทำบุตัตนที่มีต่อองค์การส่งผลกระทบต่อภาระบทเชิงบวกต่อการตระหนักรู้ว่างานเป็นส่วนหนึ่งของพนักงาน ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้การกระทำบุตัตนที่มีต่อองค์การซึ่งเป็นภาวะทางจิตวิทยาของพนักงานที่มีต่อองค์การอันเป็นการพิจารณาในมิติแนวตั้งตามโครงสร้างองค์การส่งผลกระทบต่อภาระบทในฐานะตัวแปรคั่นกลางบางส่วน (Partial mediating) ของความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอกอันเป็นภาวะทางจิตวิทยาของพนักงานเกี่ยวกับตนเองกับความตั้งใจลาออกของพนักงาน รวมทั้งส่งผลกระทบต่อความตั้งใจลาออกของพนักงาน

ข้อค้นพบตามสมมติฐานที่ 2 ปฏิเสธสมมติฐานข้อที่ 2 แต่มีข้อสังเกตตรงที่ระดับนัยสำคัญของเส้นทางระหว่างการรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอกไปสู่การกระทำบุตัตนที่มีต่อที่มีนัยสำคัญอยู่ที่ 0.001 แต่อิทธิพลจากการกระทำบุตัตนที่มีต่อที่มีส่งไปสู่ความต้องการลาออกไม่พบว่ามีนัยสำคัญ ซึ่งค่า P-value อยู่ที่ระดับ .102 หากพิจารณาที่ระดับ P-value เป็นสำคัญจะพบว่าอิทธิพลของการกระทำบุตัตนที่มีต่อที่มีและความต้องการลาออกสามารถอธิบายด้วยนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .100 แต่เมื่อนำสมมติฐานข้อที่ 2 ไปวิเคราะห์สมการเชิงโครงสร้างพบว่าข้อมูลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี พบดัชนีชี้วัดทางสถิติดังนี้ ค่า $DF = 3$ ค่า $P = .309$ ค่า $CMIN/DF = 1.199$ ค่า $RMR = .012$ ค่า $GFI = .994$ ค่า $AGFI = .978$ และค่า $CFI = .999$

ในฐานะตัวแปรคั่นกลาง ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของฟาร์เมอร์และคณะ (Farmer et al., 2015, p. 583) กล่าวคือ การกระทำบุตัตนที่มีต่อที่มีงานเป็นปัจจัยที่จำเป็นต่อความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างการแลกเปลี่ยนระหว่างเพื่อนร่วมงาน (Team-member exchange) กับพฤติกรรมความเป็นบุคลากรที่ดีขององค์การที่มีต่อเพื่อนร่วมงาน (Organizational citizenship behavior directed at coworker) โดยฟาร์เมอร์และคณะ (Farmer et al., 2015, p. 592) อธิบายว่าการกระทำบุตัตนที่มีต่อที่มีงานเป็นปัจจัยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างการแลกเปลี่ยนระหว่างเพื่อนร่วมงานกับพฤติกรรมความเป็นบุคลากรที่ดีขององค์การที่มีต่อเพื่อนร่วมงาน การศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของปุกเลียสและคณะ (Pugliese et al., 2024, p. 122) ที่ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างพนักงานในองค์กรธุรกิจบริการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวพบว่าภาระบุตัตนที่มีต่อที่มีงานเป็นตัวแปรคั่นกลางของความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศในการสื่อสาร (Communication climate) และการรับรู้ถึงการยอมรับจากภายนอก (Perceived external prestige) กับพฤติกรรมความเป็นบุคลากรที่ดีขององค์การ (OCB) ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวสรุปได้ว่าการกระทำบุตัตนที่มีต่อที่มีงานเป็นตัวแปรคั่นกลางของความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่ตนได้รับการปฏิบัติจากองค์การกับการปฏิบัติงาน ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้ การกระทำบุตัตนที่มีต่อที่มีงานซึ่งเป็นภาวะทางจิตวิทยาของพนักงานที่มีต่อเพื่อนร่วมงาน อันเป็นการพิจารณาในมิติแนวราบตามโครงสร้างองค์การส่งผลกระทบต่อภาระบทในฐานะตัวแปรคั่นกลางบางส่วน (Partial mediating) ของความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้

ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอกอันเป็นภาวะทางจิตวิทยาของพนักงานเกี่ยวกับตนเองกับความตั้งใจลาออกของพนักงาน รวมทั้งส่งผลกระทบต่อความตั้งใจลาออกของพนักงาน

ข้อค้นพบตามสมมติฐานข้อที่ 3 ตอบรับสมมติฐานข้อที่ 3 คือ การระบุตัวตนที่มีต่อองค์กรและการระบุตัวตนที่มีต่อทีมงานเป็นตัวแปรคั่นกลางของความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างการรับรู้ถึงสมรรถนะในการได้รับการจ้างงานจากภายนอกกับความตั้งใจลาออก โดยอำนาจการทำนายมีค่าสูงสุดในสมมติฐานการทำนายทั้งหมดที่ระดับ .22 เมื่อมีการระบุตัวตนทั้ง 2 ประเภทเป็นตัวแปรคั่นกลาง หรือเมื่อนำการระบุตัวตนทั้งสองประเภทมาวิเคราะห์ร่วมกัน ซึ่งเป็นการสะท้อนภาพจริงในการปฏิบัติงานของพนักงานที่สอดคล้องกับการศึกษาของโอมานวาร์และอกราวาล (Omanwar & Agrawal, 2022, p. 250) ที่ศึกษาในบริบทขององค์การธุรกิจบริการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว อธิบายว่าในการปฏิบัติงานในองค์กรนั้นพนักงานต้องระบุตัวตนกับทั้งเพื่อนร่วมงานที่ปฏิบัติงานร่วมกันและองค์กร ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของจุนและคณะ (Jun et al., 2023, p. 11) ที่ศึกษาในบริบทขององค์การธุรกิจบริการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว กล่าวคือ ในกรณีของการระบุตัวตนที่มีต่อองค์กรนั้น ตัวแปรดังกล่าวเป็นตัวแปรปรับที่เพิ่มระดับของผลกระทบเชิงลบของการรับรู้ถึงการสนับสนุนจากหัวหน้างาน (Perceived supervisory support) ที่มีต่อความตั้งใจลาออก โดยจุนและคณะ (Jun et al., 2023, p. 11) อธิบายว่าการที่พนักงานรับรู้ถึงการสนับสนุนจากหัวหน้างานจะแทบไม่ส่งผลกระทบต่อความตั้งใจลาออกเลย หากปราศจากการระบุตัวตนที่มีต่อองค์กร ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของมาร์ตินและคณะ (Martin et al., 2021, p. 3315) กล่าวคือ การระบุตัวตนที่มีต่อทีมงานจะลดระดับของผลกระทบเชิงบวกของภาวะผู้นำในอุดมคติที่มีต่อการรับรู้ถึงการสนับสนุนจากสังคม โดยมาร์ตินและคณะ (Martin et al., 2021) อธิบายว่าการระบุตัวตนที่มีต่อทีมงานจะไปลดระดับความสำคัญของอำนาจในระบบขององค์กรในใจพนักงานซึ่งหมายถึงหัวหน้างาน ซึ่งแสดงถึงผลกระทบของการระบุตัวตนที่มีต่อทีมงานต่อเจตคติของพนักงานในเชิงลบ

ในฐานะตัวแปรคั่นกลาง ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับของปุกลีส์และคณะ (Pugliese et al., 2024, p. 122) ที่ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างพนักงานในองค์การธุรกิจบริการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว พบว่าเมื่อวิเคราะห์ระดับของผลกระทบในฐานะตัวแปรคั่นกลางของการระบุตัวตนที่มีต่อทีมงานและการระบุตัวตนที่มีต่อองค์กรหรือเมื่อนำการระบุตัวตนทั้ง 2 ลักษณะมาวิเคราะห์ร่วมกันแล้ว การระบุตัวตนที่มีต่อทีมงานเป็นตัวแปรคั่นกลางที่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศในการสื่อสาร (Communication climate) และการรับรู้ถึงการยอมรับจากภายนอก (Perceived external prestige) กับพฤติกรรมความเป็นบุคคลากรที่ดีขององค์กรและพฤติกรรมแบบถ่วงความก้าวหน้าขององค์กร (Counterproductive behavior) ในขณะที่การระบุตัวตนที่มีต่อองค์กรเป็นตัวแปรคั่นกลางที่ไม่ส่งผลกระทบดังกล่าว นอกจากนี้ในฐานะตัวแปรคั่นกลาง การระบุตัวตนที่มีต่อทีมงานเป็นตัวแปรคั่นกลางที่ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อพฤติกรรมความเป็นบุคคลากรที่ดีขององค์กรและส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมแบบถ่วงความก้าวหน้าขององค์กร (Counterproductive behavior) ในขณะที่ผลการศึกษาครั้งนี้ การระบุตัวตนทั้ง 2 ประเภท คือ การระบุตัวตนที่มีต่อองค์กรและการระบุตัวตนที่มีต่อทีมงานเป็นตัวแปรคั่นกลางส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ถึงศักยภาพในการได้รับการจ้างงานจากภายนอกกับความตั้งใจลาออก โดยการระบุตัวตนที่มีต่อองค์กรเป็นตัวแปรคั่นกลางที่ส่งผลกระทบต่อความตั้งใจลาออก ในขณะที่การระบุตัวตนที่มีต่อทีมงานส่งผลกระทบเชิงบวก โดยผลกระทบเชิงบวกที่มีต่อแนวโน้มพฤติกรรมเชิงลบคือความตั้งใจลาออกนั้น อาจเนื่องมาจากผลกระทบเชิงลบของการระบุตัวตน ตามที่คาปราร์, วอล์คเกอร์, และแอสฟอร์ธ (Caprar, Walker, & Ashforth, 2022, p. 785) และอิรชาดและบาชีร์ (Irshad & Bashir, 2020, p. 1) อธิบายว่าสามารถเกิดขึ้นได้และอาจเกิดขึ้นได้ โดยคาปราร์, วอล์คเกอร์,

และแอสฟอร์ธได้อธิบายถึงสาเหตุที่การระบุตัวตนของพนักงานในองค์กรอาจส่งผลกระทบต่อในเชิงลบไว้ว่าเมื่อพนักงานในฐานะปัจเจกบุคคลในองค์กรมีการระบุตัวตนมากกว่า 1 ลักษณะ การระบุตัวตนในหลายลักษณะพร้อมกันนั้นอาจส่งผลให้ผลในเชิงบวกของการระบุตัวตนแต่ละประเภทไม่เป็นไปตามครรลองที่พึงเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากผลกระทบของการระบุตัวตนมากกว่า 1 ลักษณะมาอยู่รวมกันเปรียบเสมือนการใช้ยาหลายประเภทกับคนไข้คนเดียวกันเพื่อรักษาอาการป่วยอาจเป็นเหตุให้ต้องนำคนไข้ผู้นั้นไปสู่อห้องฉุกเฉิน ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนภาพของแนวคิดดังกล่าวในเชิงประจักษ์ในบริบทขององค์กรธุรกิจบริการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในประเทศไทย กล่าวคือการระบุตัวตนของพนักงานในองค์กรที่มีมากกว่า 1 รูปแบบเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในองค์กรธุรกิจ ดังนั้นผู้บริหารองค์กรในบริบทดังกล่าวพึงต้องใช้วิธีการบริหารองค์กรเพื่อเพิ่มระดับของการระบุตัวตนที่มีต่อองค์กรและลดระดับการระบุตัวตนที่มีต่อทีมงานของพนักงาน หากต้องการลดอัตราการลาออก

10. ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะทั้งในทางวิชาการและทางปฏิบัติดังนี้

10.1 ข้อเสนอแนะทางวิชาการ

1. ควรศึกษาเพิ่มเติมด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก หรือการสนทนากลุ่ม เพื่อให้เข้าใจถึงการผสมผสานกันของการระบุตัวตนที่มีต่อองค์กรและการระบุตัวตนที่มีต่อทีมงานของพนักงาน
2. ควรศึกษาในกลุ่มพนักงานโดยแบ่งตามชั่วชีวิตการสืบพันธุ์ (Generation) กล่าวคือ ด้วยเหตุที่ประชากรที่อยู่ในช่วงชั่วชีวิตการสืบพันธุ์หรือช่วงวัยที่แตกต่างกันจะมีความคิด ทักษะ และพฤติกรรมที่แตกต่างกันออกไปตามทฤษฎีทางประชากรศาสตร์ ดังนั้นการศึกษาโดยแบ่งกลุ่มประชากรโดยเกณฑ์ดังกล่าวแล้วเปรียบเทียบกันจะทำให้เข้าใจถึงความคิดและทัศนคติในเรื่องดังกล่าวของกลุ่มพนักงานที่มีช่วงอายุแตกต่างกัน
3. ควรศึกษาในบริบทของชาวตะวันตกซึ่งมีลักษณะวัฒนธรรมปัจเจก (Individualism) เพื่อให้เข้าใจถึงความคิดและทัศนคติในเรื่องดังกล่าวของกลุ่มพนักงานที่มีความแตกต่างจากกลุ่มประชากรของการศึกษาครั้งนี้ซึ่งมีลักษณะวัฒนธรรมรวมหมู่ (Collectivism) อย่างไร

10.2 ข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติ

1. ผู้บริหารในองค์กรธุรกิจในบริบทดังกล่าวพึงให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านจิตวิทยาเรื่องการระบุตัวตนของพนักงาน ในด้านการระบุตัวตนที่มีต่อองค์กรและการระบุตัวตนที่มีต่อทีมงาน เนื่องจากเป็นปัจจัยที่จะส่งผลต่อความตั้งใจลาออกของพนักงาน เช่น การสร้างระบบการจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ การฝึกอบรมหรือพัฒนาพนักงานในระดับหัวหน้างานให้มีคุณลักษณะที่จะช่วยส่งเสริมให้พนักงานเพิ่มพูนระดับการระบุตัวตนที่มีต่อองค์กร การสร้างวัฒนธรรมองค์กร (Organizational Behavior) ในรูปของการกำหนดพันธกิจ (Mission) ที่มีเนื้อหาในการเสริมสร้างหรือยกระดับการระบุตัวตนที่มีต่อองค์กรของพนักงาน หรือการจัดกิจกรรมหรือโครงการที่มีวัตถุประสงค์ที่ช่วยเสริมสร้างการระบุตัวตนที่มีต่อองค์กรและการระบุตัวตนที่มีต่อทีมงานในลักษณะที่เหมาะสม

2. ผู้บริหารในองค์กรธุรกิจเ็นบริบทดังกล่าวพึงใช้วิธีการกำกับ (Monitoring) การบริหารจัดการหน่วยงานภายในองค์กรเพื่อเพิ่มระดับของการระบุด่วนที่มีต่อองค์กรและลดระดับการระบุด่วนที่มีต่อเพื่อนร่วมงานของพนักงาน หากต้องการลดระดับของอัตราการลาออกของพนักงาน

รายการอ้างอิง

- Abugre, J. B. (2017). Relations at workplace, cynicism and intention to leave: A proposed conceptual framework for organisations. *International Journal of Organizational Analysis*, 25(2), 198-216.
- Abugre, J. B., & Acquah, M. (2022). A contextual study of co-worker relationship and turnover intentions: The mediating role of employee cynicism. *African Journal of Economic and Management Studies*, 13(2), 219-235.
- Acharya, A., & Datta, A. (2023). Path analysis of hospitality workplace dignity, organisational commitment, and intent to quit in hotel industry: The mediating role of organisational commitment. *Environment and Social Psychology*, 8(1), 1-17.
- Alnehabi, M., & Al-Mekhlafi, A. B. A. (2023). The association between corporate social responsibility, employee performance, and turnover intention moderated by organizational identification and commitment. *Sustainability*, 15(19), 1-25.
- Ashforth, B. E., & Mael, F. (1989). Social identity theory and the organization. *Academy of Management Review*, 14, 20-39.
- Asimah, V. K. (2018). Factors that influence labour turnover intentions in the hospitality industry in Ghana. *African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure*, 7(1), 1-11.
- Callea, A., Urbini, F., & Chirumbolo, A. (2016). The mediating role of organizational identification in the relationship between qualitative job insecurity, OCB and job performance. *Journal of Management Development*, 35(6), 735-746.
- Caprar, D. V., Walker, B. W., & Ashforth, B. E. (2022). The dark side of strong identification in organizations: A conceptual review. *Academy of Management Annals*, 16(2), 759-805.
- Cheng, Y. (2020). Abusive supervision climate and team task performance: The mediated effect of team identification, team negative affectivity and team cohesion. *The Frontiers of Society, Science and Technology*, 2(9), 83-91.
- De Vos, A., Forrier, A., Van der Heijden, B., & De Cuyper, N. (2017). Keep the expert! occupational expertise, perceived employability and job search: A study across age groups. *Career Development International*, 22(3), 318-332.
- Dean, G. (2021). *A third of former hospitality workers won't return to the industry during the labor shortage because they want higher pay, better benefits, and a new work environment*. Retrived from <https://www.businessinsider.com/labor-shortage-hospitality-workers-restaurant-hotels-pay-wages-joblist-survey-2021-7>.
- Dries, N., Forrier, A., De Vos, A., & Pepermans, R. (2014). Self-perceived employability, organization-rated potential, and the psychological contract. *Journal of Managerial Psychology*, 29(5), 565-581.

- Drzensky, F., & Van Dick, R. (2013). Organizational identification and organizational change.
In S. Oreg, A. Michel, & R. Todnem (Eds.), *The psychology of organizational change: Viewing change from the employee's perspective* (pp. 275-297) Cambridge: Cambridge University Press.
- Edosomwan, H. S., Oguegbe, T. M., & Joe-Akunne, C. O. (2023). Relationship between perceived employability and sabotage behaviour: The moderating role of perceived organizational support and procedural justice. *Contemporary Management Research*, 19(1), 27-54.
- Emiroğlu, B. D., Akova, O., & Tanrıverdi, H. (2015). The relationship between turnover intention and demographic factors in hotel businesses: A study at five-star hotels in Istanbul. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 207, 385-397.
- Farmer, S. M., Van Dyne, L., & Kamdar, D. (2015). The contextualized self: How team-member exchange leads to coworker identification and helping OCB. *Journal of applied psychology*, 100(2), 583-595.
- Fladerer, M. P., Kugler, S., & Kunze, L. G. (2021). An exploration of co-workers' group identification as moderator of the leadership-health link. *Small Group Research*, 52(6), 708-737.
- Gazeloğlu, C., Erkiş, E., & Aytakin, E. (2019). Determination of the effect of employees' trust perceptions in a manager on their organizational identification behavior: An application on hotel employees. *Journal of Tourism Intelligence and Smartness*, 2(2), 86-109.
- Greco, L. M., Porck, J. P., Walter, S. L., Scrimshire, A. J., & Zabinski, A. M. (2022). A meta-analytic review of identification at work: Relative contribution of team, organizational, and professional identification. *Journal of Applied Psychology*, 107(5), 795-830.
- Hair, J. F., Anderson, R. E., Tatham, R. L., & Black, W. C. (1995). *Multivariate data analysis with readings* (4th ed.). Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2021). *Multivariate data analysis*. Upper Saddle River, N.J.: Pearson Prentice Hall.
- Heath, C., & Sitkin, S. B. (2001). Big-B versus Big-O: What is organizational about organizational behavior?. *Journal of Organizational Behavior: The International Journal of Industrial, Occupational and Organizational Psychology and Behavior*, 22(1), 43-58.
- Hillage, J., & Pollard, E. (1998). *Employability: Developing a framework for policy analysis* (Research Report RR85, DfEE). Brighton, England: Institute for Employment Studies.
- Huang, W., Wang, D., Pi, X., & Hewlin, P. F. (2022). Does coworkers' upward mobility affect employees' turnover intention? The roles of perceived employability and prior job similarity. *The International Journal of Human Resource Management*, 33(12), 2442-2472.
- Ibrahim, Y., Ahmed, M. M., & Nayel, M. T. (2024). The impact of corporate social responsibility practices on employees' engagement: The mediating role of organizational identification. *Global Business and Organizational Excellence*, 43(2), 43-60.
- Irshad, M., & Bashir, S. (2020). The dark side of organizational identification: a multi-study investigation of negative outcomes. *Frontiers in Psychology*, 11, 1-15.
- Jie, L. L., Arif, L. S. M., Norazman, I., & Fakhrudin, F. M. (2020). A study of organizational identification and its relationship with turnover intention among operational level employees at resort x. *Jurnal Kemanusiaan*, 18(2), 1-10.

- Jun, K., Hu, Z., & Sun, Y. (2023). Impact of authentic leadership on employee turnover intention: Perceived supervisor support as mediator and organizational identification as moderator. *Frontiers in Psychology*, 14, 1-15.
- Kapoor, V., Yadav, J., & Srivastava, S. (2019) To stay or to quit: Moderating role of organisational role stress between organisational identification, employee engagement and turnover intention. *NMIMS Management Review*, 37(4), 9-31.
- Kim, S., Price, J. L., Mueller, C. W., & Watson, T. W. (1996). The determinants of career intent among physicians at a U.S. Air Force hospital. *Human Relations*, 49(7), 947-976.
- Lee, E. S., Park, T. Y., & Koo, B. (2015). Identifying organizational identification as a basis for attitudes and behaviors: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 141(5), 1049-1080.
- León, F. R., & Morales, O. (2019). The moderating role of tenure on the effects of job insecurity and employability on turnover intentions and absenteeism. *Academia Revista Latinoamericana de Administración*, 32(3), 305-325.
- Mael, F., & Ashforth, B. E. (1992). Alumni and their alma mater: A partial test of the reformulated model of organizational identification. *Journal of Organizational Behavior*, 13(2), 103-123.
- Mael, F. A., & Tetrick, L. E. (1992). Identifying organizational identification. *Educational and Psychological Measurement*, 52, 813-824.
- Martin, L., Nguyen-Thi, U. T., & Mothe, C. (2021). Human resource practices, perceived employability and turnover intention: does age matter?. *Applied Economics*, 53(2), 3306-3320.
- Miao, Q., Eva, N., Newman, A., & Schwarz, G. (2019). Public service motivation and performance: The role of organizational identification. *Public Money & Management*, 39(2), 77-85.
- Michael, N., & Fotiadis, A. K. (2022). Employee turnover: The hotel industry perspective. *Journal of Tourism, Heritage & Services Marketing (JTHSM)*, 8(1), 38-47.
- Mohd, A. I., Rozekhi, N. A., Rani, Z., Zakaria, N. A., Abd Hakim, F., & Johari, N. R. (2020). Turnover intention; Predicting age role on perceived work exhaustion in hospitality industry. *ESTEEM Journal of Social Sciences and Humanities*, 4, 230-243.
- Mowday, R. T., Porter, L. W., & Steers, R. M. (2013). *Employee-organization linkages: The psychology of commitment, absenteeism, and turnover*. Cambridge, MA: Academic press.
- Omanwar, S. P., & Agrawal, R. K. (2022). Servant leadership, organizational identification and turnover intention: An empirical study in hospitals. *International Journal of Organizational Analysis*, 30(2), 239-258.
- Ortega, E., Gomes, G. P., Ribeiro, N., & Gomes, D. R. (2023). Evaluating the mediator role of organizational identification in the relationship between symmetrical internal communication and individual performance of hotel employees. *Administrative Sciences*, 13(8), 1-15.
- Pugliese, E., Bonaiuto, M., Livi, S., Theodorou, A., & Van Knippenberg, D. (2024). Team identification more than organizational identification predicts counterproductive work behavior and organizational citizenship behavior and mediates influences of communication climate and perceived external prestige. *Journal of Applied Social Psychology*, 54(2), 116-125.
- Ribeiro, N., Gomes, D. R., Ortega, E., Gomes, G. P., & Semedo, A. S. (2022). The impact of green HRM on employees' eco-friendly behavior: The mediator role of organizational identification. *Sustainability*, 14(5), 1-13.

- Rothwell, A., & Arnold, J. (2007). Self perceived employability: Development and validation of a scale. *Personnel Review*, 36(1), 23-41.
- Shaikh, E., Brahmi, M., Thang, P. C., Watto, W. A., Trang, T. T. N., & Loan, N. T. (2022). Should I stay or should I go? Explaining the turnover intentions with corporate social responsibility (CSR), organizational identification and organizational commitment. *Sustainability*, 14(10), 1-16.
- Shaikh, E., Khoso, I., & Chandio, F. (2019). Effects of corporate social responsibility on organizational performance: A conceptual and literature review. *Grassroots*, 53(1), 129-140.
- Srivastava, S., & Madan, P. (2020). The relationship between resilience and career satisfaction: Trust, political skills and organizational identification as moderators. *Australian Journal of Career Development*, 29(1), 44-53.
- Stinglhamber, F., Marique, G., Caesens, G., Desmette, D., Hansez, I., Hanin, D., & Bertrand, F. (2015). Employees' organizational identification and affective organizational commitment: An integrative approach. *PloS one*, 10(4), 1-23.
- Tai, K., Keem, S., Lee, K. Y., & Kim, E. (2024). Envy influences interpersonal dynamics and team performance: Roles of gender congruence and collective team identification. *Journal of Management*, 50(2), 556-587.
- Tarakci, M., Ateş, N. Y., Floyd, S. W., Ahn, Y., & Wooldridge, B. (2018). Performance feedback and middle managers' divergent strategic behavior: The roles of social comparisons and organizational identification. *Strategic Management Journal*, 39(4), 1139-1162.
- Turkoglu, N., & Dalgic, A. (2019). The effect of ruminative thought style and workplace ostracism on turnover intention of hotel employees: The mediating effect of organizational identification. *Tourism & Management Studies*, 15(3), 17-26.
- Usmani, S. (2016). Perceived internal employability and leader member exchange as a way to reduce intention to quit via commitment. *Humanities and Social Sciences Review*, 5(2), 17-32.
- Usmani, S. (2020). Does higher emotional exhaustion lead to turnover intention when employees have perceived external employability?. *City University Research Journal*, 9(4). 620-634.
- Vanhercke, D., De Cuyper, N., & De Witte, H. (2016). Perceived employability and well-being: An overview. *Psihologia Resurselor Umane*, 14(1), 8-18.
- Vanhercke, D., De Cuyper, N., Peeters, E., & De Witte, H. (2014). Defining perceived employability: A psychological approach. *Personnel Review*, 43(4), 592-605.
- Yang, J. T., Wan, C. S., & Fu, Y. J. (2012). Qualitative examination of employee turnover and retention strategies in international tourist hotels in Taiwan. *International Journal of Hospitality Management*, 31(3), 837-848.
- Zappalà, S., Toscano, F., & Licciardello, S. A. (2019). Towards sustainable organizations: Supervisor support, commitment to change and the mediating role of organizational identification. *Sustainability*, 11(3), 1-12.

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มีพิพธิภัณฑ์ และชุมชนย่านบางลำพูเป็นศูนย์กลาง*

กัญญารินทร์ ไชยจันทร์**

ดวงรักษ์ จันแดง***

Received: 29 November 2022

Revised: 26 September 2023

Accepted: 27 September 2023

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวและความต้องการของนักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติในย่านบางลำพู และ 2) เพื่อศึกษาจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวในย่านบางลำพูเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การศึกษานี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน แบ่งเป็น 1) การวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชนย่านบางลำพู กรุงเทพฯ จำนวน 400 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบผสม สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งเป็น 2.1) การสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้มีอำนาจในการตัดสินใจของพิพธิภัณฑ์ในสังกัดกรมธนารักษ์ จำนวน 6 ราย และ 2.2) การสนทนากลุ่มกับกลุ่มประชาคมชุมชนในย่านบางลำพู จำนวน 7 ราย และการสนทนากลุ่มกับกลุ่มผู้บริหารสมาคมไทยธุรกิจการท่องเที่ยว จำนวน 5 ราย จากนั้นผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเหตุการณ์แบบอิงทฤษฎีและนำเสนอผลงานวิจัยในรูปแบบการพรรณนาความ

ผลการศึกษา พบว่า 1) พฤติกรรมการท่องเที่ยวและความต้องการของนักท่องเที่ยวในย่านบางลำพูเป็นตลาดเฉพาะในการร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ควรสร้างเรื่องเล่าเพื่อเพิ่มมูลค่าและรูปแบบการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับการเดินทางท่องเที่ยวริมน้ำ และ 2) จุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวในย่านบางลำพู ได้แก่ อาหาร การท่องเที่ยววัดเก่า แหล่งท่องเที่ยวยามราตรี และการเดินทางสะดวก

บทความวิจัย

บทคัดย่อ

คำสำคัญ

ชุมชนย่านบางลำพู;
พิพธิภัณฑ์ในสังกัด
กรมธนารักษ์;
การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มีพิพธิภัณฑ์และชุมชนย่านบางลำพูเป็นศูนย์กลาง” ได้รับทุนการวิจัยจากหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (บพข.)

** นักวิจัยชำนาญการพิเศษ สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ติดต่อได้ที่: khunyarin@tu.ac.th (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

*** นักวิจัยชำนาญการ สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ติดต่อได้ที่: doungrakc@gmail.com

Museum–Centric and Bang Lamphu Community–Based Creative Tourism Development*

Received: 29 November 2022

Revised: 26 September 2023

Accepted: 27 September 2023

Khunyarin Chaijan**

Doungrak Chantang***

This research studies 1) Thai and foreign tourists' behavior and needs in the Bang Lamphu area, Bangkok; and 2) the strengths of the Bang Lamphu area and its attractions as a tourist destination for creative tourism management. The research was conducted as a mixed-methods research by 1) surveying 400 random samples, all being Thai tourists who traveled to the community in the Bang Lamphu area, with the data analyzed by mean and standard deviation; and 2) qualitative in-depth interviews with 6 Treasury Department Museum decision-makers, as well as 2. 1) focus group discussions with 7 Bang Lamphu area community groups, and 2. 2) 5 focus group discussions with Thai Business Association executives.

The results are that 1) tourism behavior and needs in the Bang Lamphu area represent a specific market for participating in creative tourism activities from which narratives could be made for added value, especially in the way that promotes riparian tourism; and 2) the strengths of the Bang Lamphu area and its attractions as a tourist destination include food, ancient temples, nightlife, and convenient transportation.

Research Article

Abstract

Keywords

Bang Lamphu community;
treasury department
museum;
creative tourism

* This paper is a part of the research project titled “Museum and Bang Lamphu Community-Based Creative Tourism Development” funded by Program Management Unit for Competitiveness (PMUC).

** Researcher, Senior Professional Level, ThaiKhadi Research Institute, Thammasat University, email: khunyarin@tu.ac.th (corresponding author)

*** Researcher, Professional Level, ThaiKhadi Research Institute, Thammasat University, email: doungrakc@gmail.com

1. บทนำ

กรุงเทพมหานครเป็นหนึ่งในจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวทั้งจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติ จากสถิติในปี พ.ศ. 2565 กรุงเทพมหานครมีจำนวนผู้เยี่ยมเยือนทั้งหมดไม่น้อยกว่า 38 ล้านคน เป็นผู้เยี่ยมเยือนชาวไทยจำนวน 28,793,993 คน และผู้เยี่ยมเยือนชาวต่างชาติจำนวน 9,832,457 คน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566) เมื่อพิจารณาจากความเป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวแล้วพบว่า กรุงเทพมหานครมีความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวและยังมีความเป็นย่านเมืองเก่าหลายแห่ง จากลักษณะความเป็นชุมชน ภูมิวัฒนธรรมต่าง ๆ และกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมของย่านในขอบเขตของพื้นที่ตามภูมิวัฒนธรรมที่ถูกสร้างในช่วงเวลาต่าง ๆ (วลัยลักษณ์ ทรงศิริ, 2561) “ย่านบางลำพู” เป็นหนึ่งในย่านที่มีความสำคัญมากแห่งหนึ่งของกรุงเทพมหานคร เป็นย่านที่มีความเก่าแก่ที่ยังมีการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมจากอดีตจนถึงปัจจุบัน มีความโดดเด่นทั้งในด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมความเป็นอยู่ ความเป็นเมืองเก่า วัด ศาสนาสถาน อาหารการกิน บ้านเรือน สถาปัตยกรรม พื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา คลองบางลำพู และคูพระนคร ถือเป็นย่านที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม แต่ปัจจุบันย่านบางลำพูมีการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ (ทุนจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เฉลิมฉลอมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2534) เศรษฐกิจและสังคม จากการคมนาคมที่สะดวกขึ้น แหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียงของบางลำพูคือถนนข้าวสาร และยังมีธุรกิจนำเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ ทำให้ย่านบางลำพูกลายเป็นศูนย์รวมของธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงด้วยเป็นพื้นที่ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา (ชัยญู ชีวภรณ์ภาวิวัฒน์, 2544)

บางลำพูเป็นย่านตลาดการค้าที่สำคัญ มีทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ซึ่งเป็นศูนย์รวมศิลปะ อาหาร ขนม และประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่น่าสนใจเมื่อเปรียบเทียบกับย่านอื่นในกรุงเทพฯ และยังมีพิพิธภัณฑ์ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เสมือนเป็นที่พักกิจกรรมร่วมกับชุมชน คือ พิพิธภัณฑ์บางลำพู ซึ่งเดิมเคยเป็นอาคารโรงพิมพ์คุรุสภาและโรงเรียนสอนช่างพิมพ์แห่งแรกของประเทศไทยที่ตั้งอยู่ในย่านบางลำพูมานานกว่า 80 ปี โดยกรมธนารักษ์ เป็นหน่วยงานดูแลรับผิดชอบอาคารโรงพิมพ์คุรุสภาที่เปิดโอกาสให้ประชาคมบางลำพูเข้าร่วมรับรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมคิด เสนอแนวทางแก้ปัญหา และร่วมตัดสินใจในการจัดการกับอาคารโรงพิมพ์คุรุสภา จึงถือเป็นการเริ่มต้นความสัมพันธ์อันดีระหว่างประชาคมบางลำพูกับหน่วยงานภาครัฐในนามกรมธนารักษ์ นำมาสู่การสร้าง “พิพิธภัณฑ์บางลำพู” เพื่อเป็นสาธารณประโยชน์แก่ชุมชนและสังคม รวมทั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้เชิงการศึกษา วัฒนธรรมชุมชน และสร้าง “พิพิธภัณฑ์เหรียญกษาปณ์ธนารักษ์” ในเวลาใกล้เคียงกัน เพื่อให้เป็นต้นแบบของการดำเนินงานแบบบูรณาการระหว่างภาครัฐกับชุมชนอย่างเป็นระบบ (พิพิธภัณฑ์บางลำพู กรมธนารักษ์, ม.ป.ป.)

จากความสำคัญของย่านบางลำพู ซึ่งมีความเป็นย่านเมืองเก่าของกรุงเทพมหานครและมีความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ อาหาร และประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่น่าสนใจเมื่อเปรียบเทียบกับย่านอื่นในกรุงเทพฯ ถือได้ว่าเป็นย่านสำคัญในการพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จากการสืบค้นงานวิจัยที่ผ่านมาจะเป็นการศึกษาความเป็นย่าน ความเป็นเมืองเก่า และพฤติกรรมผู้บริโภคซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของกลยุทธ์และแนวปฏิบัติทางการตลาด (Frédéric Dimanche & Mark E. Havitz, 2010) ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวและความต้องการของนักท่องเที่ยว รวมทั้งจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวในย่านบางลำพู เพื่อจะเป็นประโยชน์สำหรับชุมชนย่านบางลำพูและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกิจกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวและความต้องการของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติในย่านบางลำพู
2. เพื่อศึกษาจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวในย่านบางลำพูเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

3. การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

3.1 การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Richards, 2010) ประกอบด้วยคุณลักษณะเฉพาะ 6 ประการ คือ 1) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เพิ่มทักษะให้กับนักท่องเที่ยว การพัฒนาทักษะของนักท่องเที่ยวสามารถเกิดขึ้นได้จากการที่นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว 2) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีสินค้าหลัก คือ ทักษะและประสบการณ์ด้านวัฒนธรรมที่เกิดจากการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว ประสบการณ์จะกลายเป็นสินค้า 3) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนจากการขายทรัพยากรการท่องเที่ยวที่จับต้องได้สู่ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่จับต้องไม่ได้ เปลี่ยนจากการขายสินค้าที่เป็นวัตถุไปสู่การขายที่เรียกว่า ประสบการณ์ 4) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนจากสินค้าที่เป็นวัฒนธรรมระดับสูงไปสู่สินค้าที่เป็นวัฒนธรรมประจำวัน เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้ สัมผัสถึงความเป็นท้องถิ่น และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นได้ง่ายขึ้น โดยวัฒนธรรมระดับสูง เป็นวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวจำเป็นต้องไปเยี่ยมชม 5) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวกับชุมชนท้องถิ่น นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสถึงวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง 6) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ต้องมีความโดดเด่นแตกต่างกันด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้กับแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากนักท่องเที่ยวต้องการประสบการณ์ใหม่ๆ ที่มีความแตกต่างกัน

คุณลักษณะต่างๆ ของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีคุณสมบัติ ประกอบด้วย 1) ผู้ท่องเที่ยวและเจ้าบ้านมีความผูกพันระหว่างกัน 2) มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันหรือส่งผ่าน-ส่งต่อประสบการณ์ 3) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมหรือข้ามวัฒนธรรม 4) ผ่านประสบการณ์การมีส่วนร่วม 5) เป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าเป็นผู้เข้าชม 6) นักท่องเที่ยวมีโอกาสพัฒนาศักยภาพในการสร้างสรรค์ของตนเองและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรียนรู้ประสบการณ์ 7) มีความจริงแท้ทั้งในกระบวนการการผลิต ผลิตภัณฑ์และประสบการณ์จริง 8) มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งทางวัฒนธรรมของพื้นที่ท่องเที่ยวหรือชื่นชมและเข้าใจ "จิตวิญญาณของพื้นที่" และ 9) การท่องเที่ยวแบบจัดเตรียมไว้อย่างเฉพาะเจาะจง

การจัดสถานที่อย่างสร้างสรรค์ (Richards, 2020) เป็นองค์ประกอบพื้นฐานของทรัพยากรการท่องเที่ยว ความหมาย และความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งถูกรวมเข้าด้วยกันเพื่อขับเคลื่อนด้วยวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม มีพื้นที่สำหรับการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ และพัฒนาการเล่าเรื่องที่สอดคล้องกัน แต่ละกรณียังแสดงลักษณะเฉพาะของความคิดสร้างสรรค์ที่อยู่ในท้องถิ่นด้วย สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในประเทศไทย

สามารถพัฒนาบนพื้นฐานของทรัพยากรที่ค่อนข้างจำกัด โดยการพัฒนาความหมายผ่านการเล่าเรื่องและการเพิ่มคุณค่า

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการใช้วัฒนธรรมชุมชน ภูมิหลังด้านภูมิประวัติศาสตร์ที่โดดเด่นจนเป็นที่ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว มีการนำวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะมาปรับเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างน่าสนใจ (ยูริ โซคสวอนทรี, 2561) รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการสร้างหรือการเพิ่มมูลค่าให้แก่ทรัพยากรที่มีอยู่ให้สูงที่สุดออกมาเป็นรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว สินค้าหรือบริการการท่องเที่ยวใหม่ ๆ โดยความร่วมมือจากทั้งผู้ประกอบการและชุมชนสามารถสร้างการมีส่วนร่วม การเรียนรู้ และเพิ่มทักษะให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งการพัฒนาส่วนนี้ให้ก้าวสู่การเป็นเมืองที่มีรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ต้องสามารถนำจุดเด่นมาพัฒนาพร้อมกับองค์ประกอบของบริบทต่าง ๆ ให้ประสานสอดคล้องกัน ซึ่งองค์ประกอบของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์ ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ กิจกรรม หรือสินค้าเชิงสร้างสรรค์และการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ (ปรีณัฐ ชิดโชติ และธีระวัฒน์ จันทิก, 2559) องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ประกอบด้วยบริการอย่างสร้างสรรค์ กิจกรรมชุมชนเชิงสร้างสรรค์ การมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยชุมชนเป็นผู้ค้นหาลักษณะและพัฒนาให้เป็นกิจกรรมเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้เพื่อให้เกิดประสบการณ์เพื่อรองรับการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ในอนาคต (ศราวุธ ผิวแดง และคณะ, 2559)

3.2 พฤติกรรมนักท่องเที่ยว

พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548) หมายถึง หมายถึง การที่นักท่องเที่ยวแสดงออกมาโดยตรงต่อการใช้สินค้าและบริการในภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของแต่ละบุคคล รวมถึงกระบวนการตัดสินใจก็ส่งผลต่อการแสดงออก กระบวนการการเกิดพฤติกรรมที่จะสามารถเกิดขึ้นได้ต้องมีสาเหตุ สิ่งจูงใจที่ทำให้เกิดพฤติกรรมหรือแรงกระตุ้น และพฤติกรรมนั้นย่อมมุ่งไปสู่เป้าหมายในการตอบสนองแรงจูงใจเหล่านั้น

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2555) ได้แก่ 1) ปัจจัยทางประชากรศาสตร์ โดยมากนักท่องเที่ยวจะแสดงออกแตกต่างจากนักท่องเที่ยวที่มาจากประเทศที่มีประชากรน้อย ซึ่งอาจหมายความว่า หากประชากรมีจำนวนมากจะทำให้มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่ดีและยังมีความเพียงพอในการเดินทางท่องเที่ยว 2) ปัจจัยทางเทคโนโลยี เป็นปัจจัยที่ใช้ในการสร้างหรือผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ รวมทั้งการบริการให้นักท่องเที่ยวเกิดความสะดวกสบาย ส่งผลให้นักท่องเที่ยวมีความมั่นใจและยังแสดงถึงความมั่นคง ของผู้ให้บริการ 3) ปัจจัยทางการเมืองมีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว เหตุผลหลักของการเดินทางของนักท่องเที่ยว คือ การพักผ่อนหย่อนใจ 4) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกิดการท่องเที่ยว ทั้งยังเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวได้ 5) ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม การเดินทางท่องเที่ยวที่ใช้ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรมมาเป็นส่วนประกอบจะทำให้เห็นพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ซึ่งสะท้อนออกมาเป็นทัศนคติ รสนิยมและค่านิยมของนักท่องเที่ยว โดยการตัดสินใจท่องเที่ยว (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548) มีขั้นตอนสำคัญ คือ 1) การส่งเสริมตลาดทางการท่องเที่ยว (Tourism Promotion) 2) ความต้องการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว (Need) 3) สิ่งจูงใจสำหรับนักท่องเที่ยว (Motivation) เป็นแรงกระตุ้นให้อยากท่องเที่ยวซึ่งเกิดจากปัจจัย 2 ประการ คือแรงผลักดันให้เกิดความอยากท่องเที่ยวและแรงดึงดูดใจให้ไปชม

แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ 4) การตัดสินใจของนักท่องเที่ยว (Decision Making) เป็นแรงกระตุ้นจากสิ่งจูงใจจะทำให้เกิดภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยวของแต่ละท้องถิ่น

พฤติกรรมนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวชุมชนและการท่องเที่ยวพหิพริทัศน์ ประสบการณ์การท่องเที่ยวมีผลต่อความพึงพอใจ รวมถึงผลกระทบที่สำคัญของความพึงพอใจที่มีต่อความภักดีและความเต็มใจที่จะจ่ายมากขึ้น ความถี่ในการเยี่ยมชมมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจกับความเต็มใจของนักท่องเที่ยวที่จะจ่ายมากขึ้น ซึ่งผู้จัดการควรพัฒนากลยุทธ์ที่ส่งเสริมประสบการณ์การเดินทางของนักท่องเที่ยวในพหิพริทัศน์ ความพึงพอใจ ความปรารถนาและทางเลือกจึงดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มายังพหิพริทัศน์มากขึ้น (Preko, Gyepi-Garbrah, Arkorful, Akolaa, & Quansah, 2020) นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติมีความต้องการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณี และแหล่งท่องเที่ยวด้านวิถีชีวิตท้องถิ่น รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามหลักธรรมาภิบาลทำให้ทราบถึงแนวทางการกระจายรายได้ การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีการจัดกิจกรรมที่สะท้อนถึงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีตามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว (ทินกฤต รุ่งเมือง, 2558) นักท่องเที่ยวมีความต้องการให้สภาพแวดล้อมชุมชนอยู่ในสภาพเดิม มีการใช้เวลาทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนอย่างอิสระ ชุมชนมีรายการกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายเพื่อเป็นทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยว ชุมชนมีบรรยากาศที่ดีและมีพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อนักท่องเที่ยวระหว่างการทำกิจกรรม มีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว และสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรม รวมถึงความปลอดภัยต่อการรองรับนักท่องเที่ยว ธุรกิจนำเที่ยวพัฒนารายการนำเที่ยวให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของชุมชน (พิศาล แก้วอยู่ และประกอบ ศิริภักดีพินิจ, 2557) พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวแสดงถึงการผสมผสานระหว่างชาติกับวัฒนธรรม (Dimanche & Havitz, 2010). นักท่องเที่ยวบางคนสนใจที่จะเข้าถึงวัฒนธรรมที่แท้จริง แต่ด้านอื่นๆ เช่น ความปลอดภัยและการผ่อนคลายกลับได้รับความสำคัญสูงกว่า (Li Yang, 2019). ประสบการณ์ของแบรนต์ปลายทางออนไลน์ส่งผลโดยตรงต่อความถูกต้องของแบรนต์ปลายทาง แสดงให้เห็นว่าโครงสร้างทั้งสองนี้มีอิทธิพลโดยตรงและโดยอ้อมต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของผู้ใช้ที่มีต่อปลายทาง (Jiménez-Barreto, J., Rubio, N., & Campo, S., 2020)

3.3 การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นตามความต้องการที่แท้จริงของชุมชนและมีชุมชนเป็นผู้จัดการอย่างมีส่วนร่วม ตั้งอยู่บนฐานคิดที่ว่า ชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยว นำเอาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทั้งในด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี รวมทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่และวิถีการผลิตของชุมชนมาใช้เป็นปัจจัยหรือต้นทุนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นนั้น ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม รวมทั้งมีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ มีการบำรุงรักษาอย่างดีที่สุด เพื่อให้สามารถใช้ได้อย่างยั่งยืนไปถึงคนรุ่นลูกหลาน (สินธุ์ สโรบล, 2546) สิ่งสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ ผลจากการดำเนินการท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลประโยชน์ตามมาทั้งทางตรงและทางอ้อม นั่นคือทางตรงก่อให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้กับคนในชุมชน ในทางอ้อมก่อให้เกิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของท้องถิ่น และก่อให้เกิดการพัฒนาสาธารณประโยชน์ของชุมชน (พจนา สวนศรี, 2546) การเรียนรู้ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยว

สามารถสร้างความรู้และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน มีการจัดการซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างผู้มาเยือนกับชาวบ้าน อีกทั้งยังเป็นการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรม (ชูวิทย์ ศิริโชคเวชกุล, 2551) โดยมีผลกระทบจากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2546) กิจกรรมทางการท่องเที่ยวได้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อชุมชนท้องถิ่นด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชน การสร้างงาน การเพิ่มรายได้ การเปลี่ยนแปลงแผนการประกอบอาชีพ ช่วยยกระดับมาตรฐานการครองชีพ สร้างความสามัคคี ป้องกันการอพยพย้ายถิ่น เสริมสร้างการศึกษา สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนท้องถิ่น เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและค่านิยมท้องถิ่น ปัญหาการหลอกลวงนักท่องเที่ยว มีการอพยพย้ายถิ่นของชุมชนอื่นเข้ามา การใช้วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจที่ดีต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น เกิดความรัก ความหวงแหน ภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง เกิดความร่วมมือร่วมใจในการช่วยเหลือฟื้นฟูสืบทอด สร้างความตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมในชุมชนท้องถิ่น ลดการเกิดปัญหาการทำลายทรัพยากรในด้านต่างๆ ของชุมชนท้องถิ่น

3.4 การมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจระดับต่างๆ ทางการจัดการบริหารและทางการเมืองเพื่อกำหนดความต้องการในชุมชนของตน (ปาริชาติ วลัยเสถียร, สุทธิชัย อบอุ่น, สหทัยา วิเศษ, จันทนา เบญจทรัพย์, และชลกาญจน์ ฮาชนนารี, 2542) โดยมีรูปแบบของการมีส่วนร่วม (วันดี จินสวัสดิ์, 2540) ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมเป็นไปโดยมีการจัดตั้งเป็นสถาบัน เป็นกลุ่มหรือปัจเจกบุคคล ซึ่งจะเป็โครงสร้างด้านชุมชนในการมีส่วนร่วม ถ้าเป็นโครงสร้างที่ซับซ้อน เป็นทางการ การมีส่วนร่วมในโครงการก็จะถูกชักนำโดยผู้มีความสามารถในชุมชน 2) ช่องทาง เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ เป็นการมีส่วนร่วมโดยตรงหรือทางอ้อม โดยการเลือกผู้แทนหรือการเข้าร่วมประชุมออกเสียงในประเด็นต่าง ๆ การเข้าไปมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นไปในลักษณะอาสาสมัคร ซึ่งจะเห็นผลของการมีส่วนร่วม ได้แก่ 1) ความสามารถในการตัดสินใจ ที่จะเป็นตัวชี้ถึงความสามารถในการพัฒนาการมีส่วนร่วม ชุมชนที่สามารถพัฒนาศักยภาพในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมจะเป็นไปในแนวทางที่ตรงกับความต้องการของชุมชนเป็นส่วนใหญ่ 2) ความสัมพันธ์ โครงการต่างๆ จะมีความแตกต่างกันในเรื่องของรูปแบบของโครงการ การดำเนินโครงการ ความเป็นไปได้ของโครงการ

การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในทุกจุดหมายปลายทาง การมีส่วนร่วมของชุมชนควรเสริมด้วยการเพิ่มอำนาจทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองในแหล่งท่องเที่ยว (Iqbal, Ramachandran, Siow, Subramaniam, & Afandi, 2022) การมีส่วนร่วมของชุมชนขึ้นอยู่กับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแรงจูงใจของประชาชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมมีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของชาวชุมชน (Ali, Quaddus, Rabbanee, & Shanka, 2022) คนในท้องถิ่นถูกจำกัดให้มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเนื่องจากขาดความรู้ด้านการท่องเที่ยว การเงินที่จำกัด การอยู่รอบนอก และการครอบงำของชนชั้นนำ การค้นพบจุดแข็งและจุดอ่อนของกลยุทธ์และแนวทางปัจจุบันที่ใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้เกิดนโยบายและแนวทางที่ดีที่สุดในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยว (Gohori & Merwe, 2022) การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวในชนบทเป็นสิ่งจำเป็นและมีอิทธิพลต่อความยั่งยืนของการพัฒนาการท่องเที่ยวในชนบทที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการตัดสินใจ การเสริมอำนาจและความรู้ของชุมชน ซึ่งประชาชนประเมินการพัฒนา

การท่องเที่ยวในหมู่บ้านและการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวอยู่ในเกณฑ์ดีและต้นตัวการจัดการท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวโดยเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม โดยต้องเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนในการบริหารจัดการด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้น โดยเฉพาะในการตัดสินใจและเพิ่มพูนความรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Arismayanti & Suwenaa, 2022) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อผู้อยู่อาศัยและคงไว้ซึ่งความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และโอกาสการมีส่วนร่วมในการวางแผน (Eyisi, Lee, & Trees, 2020)

การผลานแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พฤติกรรมนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวโดยชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนมุ่งประเด็นการศึกษาโดยการวิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จากการวิจัย ได้แก่ ความต้องการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พฤติกรรมนักท่องเที่ยว และแนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของนักท่องเที่ยว การศึกษาจุดเด่นทรัพยากรท่องเที่ยวในย่านบางลำพู ซึ่งเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าที่ยังมีความโดดเด่น เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวและความต้องการของนักท่องเที่ยว และการศึกษาจุดเด่นทรัพยากรท่องเที่ยวในย่านบางลำพูอย่างเป็นรูปธรรม

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานเพื่อให้สามารถตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษา พื้นที่การศึกษา คือ ชุมชนในย่านบางลำพูจำนวน 7 ชุมชน ประกอบด้วยชุมชนวัดสามพระยา ชุมชนวัดสังเวชวิศยาราม ชุมชนบ้านพานถม ชุมชนบวรรังสี ชุมชนมัสยิดจักรพงษ์ ชุมชนเขียนนิวาสน์-ตรอกไก่แจ้ และชุมชนวัดใหม่อมตรสร่วมกับพิพิธภัณฑ์ในสังกัดกรมธนารักษ์ที่ตั้งอยู่ในย่านบางลำพู คือ พิพิธภัณฑ์เหรียญกษาปณ์ารักษ์และพิพิธภัณฑ์บางลำพู โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 การศึกษาเชิงปริมาณ (quantitative research) ด้วยเทคนิคการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยว การใช้จ่าย และความต้องการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่กำลังเดินทางท่องเที่ยวในย่านบางลำพู โดยไม่ได้มีถิ่นพำนักหรือทำงานในย่านดังกล่าว เนื่องจากไม่มีข้อมูลสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่กำลังเดินทางท่องเที่ยวในย่านบางลำพูจากทะเบียนของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา จึงใช้ระดับความเชื่อมั่นเท่ากับร้อยละ 95 ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ไม่เกินร้อยละ 5 ทำให้คำนวณได้กลุ่มตัวอย่างไม่เกิน 400 ตัวอย่าง (Cochran, 1977) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบผสม (mixed method sampling) ไม่อาศัยหลักความน่าจะเป็น (non-probability sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (questionnaires) ซึ่งมีชนิดคำถามปลายปิด (close-ended questionnaire) คำถามปลายเปิด (open-ended questionnaire) และคำถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า มาตราวัด 5 ระดับของไลเคิร์ตสเกล (Likert scale) 5 ระดับ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ แล้วนำมาทดสอบความเชื่อมั่นโดยการทดลองนำไปใช้ (pre test) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีพฤติกรรมท่องเที่ยวในย่านบางลำพู หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.84 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่ออธิบายข้อมูลในด้านปัจจัยส่วนบุคคล

และพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในย่านบางลำพู โดยใช้สถิติวิเคราะห์ ได้แก่ ความถี่ (frequency distribution) ร้อยละ (percentage)

4.2 การศึกษาเชิงคุณภาพ (qualitative research) กระบวนการที่มุ่งศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมมนุษย์ในที่นี้ หมายถึง การมีส่วนร่วมของภาคผู้ให้บริการการท่องเที่ยว ผู้วิจัยแบ่งประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1) กลุ่มผู้มีอำนาจในการตัดสินใจของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติในสังกัดกรมธนารักษ์ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) โดยใช้การสุ่มตัวอย่างโดยไม่อาศัยหลักความน่าจะเป็น (non-probability random sampling) ด้วยหลักการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเพิ่มเติมอย่างครบถ้วนและครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ด้วยการใช้คำถามแบบกึ่งมีโครงสร้าง (semi-structured question) โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกจากโครงสร้างการบริหารงานหน่วยงานที่ดูแลและกำกับดูแลรับผิดชอบพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติโดยตรง จำนวน 6 ราย และมีประสบการณ์ในฐานะดังกล่าวมาไม่น้อยกว่า 1 ปี

2) กลุ่มประชาชนชุมชนในย่านบางลำพู โดยใช้การสนทนากลุ่ม (focus group) ด้วยหลักการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเพิ่มเติมอย่างครบถ้วนและครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ด้วยการใช้คำถามแบบกึ่งมีโครงสร้าง (semi-structured question) โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกจากประชาชนชุมชนที่ได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ รวม 7 ราย ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์และเป็นประชาชนชุมชนมาไม่น้อยกว่า 1 ปี

3) กลุ่มผู้บริหารสมาคมไทยธุรกิจการท่องเที่ยว โดยใช้การสนทนากลุ่ม (focus group) ด้วยหลักการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเพิ่มเติมอย่างครบถ้วนและครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ด้วยการใช้คำถามแบบกึ่งมีโครงสร้าง (semi-structured question) โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกจากผู้มีประสบการณ์การบริหารธุรกิจท่องเที่ยวไม่น้อยกว่า 5 ปี

จากนั้นจึงวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูลโดยการจำแนกข้อมูลเป็น 2 ประเภท คือ การวิเคราะห์ข้อมูลระดับจุลภาคจากกลุ่มคำ ความสัมพันธ์และคำหลักที่เกี่ยวข้องกับคำถามการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูลระดับมหภาค คือ การวิเคราะห์เหตุการณ์แบบอิงทฤษฎี โดยการยึดแนวคิดหรือกรอบของเหตุการณ์ ได้แก่ 1) การกระทำ คือ พฤติกรรมของสมาชิกในชุมชนที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยว 2) กิจกรรม คือ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม 3) ความหมาย คือ การให้ความหมายต่อกิจกรรมที่เกิดขึ้น เช่น การจัดการท่องเที่ยว เป็นต้น 4) การมีส่วนร่วมในกิจกรรม คือ การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนที่มีต่อกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน 5) ความสัมพันธ์ คือ ความเชื่อมโยงกันระหว่างการท่องเที่ยวกับการจัดการที่เกี่ยวข้อง 6) สถานการณ์หรือสภาพการณ์ คือ สถานการณ์หรือสภาพการณ์ที่การกระทำหรือกิจกรรมที่กำลังศึกษาอยู่ในชุมชนที่กำหนดไว้ แล้วจึงนำเสนอผลงานวิจัยโดยการสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดในรูปแบบการพรรณนาความ (descriptive analysis) ในประเด็นที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์การศึกษา

5. ผลการศึกษา

5.1 จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวและความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติในย่านบางลำพู

1) พฤติกรรมการท่องเที่ยวและความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยในย่านบางลำพู พบว่าส่วนใหญ่เคยเดินทางมาในย่านบางลำพู (71.1%) โดยเดินทางมาย่านบางลำพูน้อยกว่า 10 ครั้ง (42.1%) เดินทางมาหลายครั้งโดยไม่ได้ระบุจำนวนครั้ง (21.6%) เดินทางมาแล้วประมาณ 10 - 20 ครั้ง (14.2%) วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางมาในย่านบางลำพู ส่วนใหญ่เพื่อมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ในย่านบางลำพู (47.9%) เลือกซื้อสินค้าและอาหารที่ขึ้นชื่อ (36.2%) เที่ยวชมและสัมผัสชุมชนในย่านบางลำพู (30.9%) เพื่อมาทำบุญไหว้พระที่วัดในย่านบางลำพู (23%) เที่ยวชมสถานที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา เที่ยวชมทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่สวนสันติชัยปราการและมาเที่ยวชมย่านบางลำพู และถนนข้าวสารยามค่ำคืนในสัดส่วนที่เท่ากัน (14.7%) ส่วนใหญ่สะดวกในการเดินทางวันหยุดสุดสัปดาห์ (70.2%) ไม่กำหนดเวลา (25.2%) โดยสนใจแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีและศาสนา (67.5%) มีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น (50.8%) การชมและสัมผัสวิถีชีวิตของชุมชนในย่านบางลำพู (43.9%) มีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี (43%) อยู่ใกล้ริมแม่น้ำเจ้าพระยา (39%) แหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมชุมชนเมืองและประวัติศาสตร์ (35.4%) แหล่งท่องเที่ยวกลางคืนที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกับย่านบางลำพู (30.8%) โดยเลือกสื่อออนไลน์ Facebook (67.5%) เป็นช่องทางในการรับทราบข้อมูลข่าวสารกิจกรรมต่าง ๆ ของย่านบางลำพู โทรทัศน์ (18.4%) คนในครอบครัว เพื่อน ญาติ ฯลฯ (16.4%) สื่อแผ่นพับโปสเตอร์ คู่มือแนะนำเที่ยว ฯลฯ (15.1%) ค่าใช้จ่ายในการมาเยี่ยมชมเยือนบางลำพูไม่เกิน 500 บาท (69%) ค่าใช้จ่ายระหว่าง 1,000- 2,000 บาท (25%)

2) พฤติกรรมการท่องเที่ยวและความต้องการของนักท่องเที่ยวต่างชาติในย่านบางลำพู พบว่าแนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในย่านบางลำพูและพิพิธภัณฑ์ควรสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างจุดสนใจ โดยเริ่มสร้างการรับรู้จากถนนข้าวสารและประชาสัมพันธ์เพื่อให้นักท่องเที่ยวต่างชาติรับทราบการท่องเที่ยวของชุมชนและพิพิธภัณฑ์ โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวควรกำหนดรูปแบบที่มีความเชื่อมโยงกับการเดินทางท่องเที่ยวริมน้ำ การเดินชมในย่านชุมชนเก่า บ้านเจ้านาย ในลักษณะ unseen การสร้างเส้นทางท่องเที่ยวควรประสานกับหน่วยงานการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อเชื่อมโยงกิจกรรมท่องเที่ยวร่วมกัน เช่น เรือด่วนเจ้าพระยา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานกรุงเทพมหานคร สมาคมเรือไทย รูปแบบกิจกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนที่ควรได้ลงมือทำ ชิม และสามารถนำกลับไปได้ และต้องหาจุดเด่นของชุมชนที่ขายได้ ระยะเวลาไม่เกิน 2 ชั่วโมง ค่าใช้จ่ายที่ต้องการจ่ายและสามารถจ่ายได้เพื่อซื้อกิจกรรมการท่องเที่ยวประมาณ 15 USD และควรระบุในตารางโปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนอย่างชัดเจน ทั้งในด้านจำนวนนักท่องเที่ยวที่สามารถรับได้ต่อครั้ง ระยะเวลา และการได้รับของที่ระลึกในการร่วมกิจกรรมสร้างสรรค์ สำหรับแรงจูงใจที่สำคัญในการร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว คือ เรื่องเล่ากับกิจกรรมสร้างสรรค์ การระบุชื่อนักท่องเที่ยวลงไปในชิ้นงานสร้างสรรค์ รวมทั้งการได้รับของที่ระลึกที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมท่องเที่ยว สำหรับกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสนใจ คือ การฝึกดนตรีไทย การทำขนมและอาหาร เช่น ผัดไทย แกงมัสมั่น การทำหัวสิงโตเล็ก การทำดอกไม้หอมจากมะกรูด การทำดอกไม้จากพืช

5.2 จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวในย่านบางลำพูเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

จุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวในย่านบางลำพู ได้แก่ อาหารการกิน (64.6%) วัดวาอาราม (52.1%) ย่านชุมชนเดิม (41.6%) บ้านเก่า (โบราณ) (27.5%) แหล่งท่องเที่ยวยามค่ำคืน (26.2%) และสวนสาธารณะใกล้ริมแม่น้ำเจ้าพระยา (23.6%) สำหรับความต้องการในการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในย่านบางลำพู กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการได้เห็นและสัมผัสความสวยงามของสภาพภูมิทัศน์ชุมชนบริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยามากที่สุด (47.5%) เส้นทางคมนาคมในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่มีความปลอดภัยและสะดวกสบาย (44.3%) การหลีกเลี่ยงจากงานและความเคร่งเครียดในชีวิตประจำวัน (43.6%) การสัมผัสกับประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชนที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จัก (42.3%) การเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรมและวิถีชีวิตในชุมชนย่านบางลำพู (44.9%) พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวในการสร้างกิจกรรมสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับความเป็นเมืองเก่าและพื้นที่ที่มีทิวทัศน์ริมแม่น้ำเจ้าพระยา (47.9%) พิพิธภัณฑ์มีการสร้างความร่วมมือกับชุมชนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ๆ (45.2%) พิพิธภัณฑ์มีส่วนร่วมร่วมกับชุมชนเพื่อร่วมมือกันอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน (50.2%) มีการสร้างเอกลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์และชุมชนให้เป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในย่านบางลำพู (51.5%)

นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีอำนาจในการตัดสินใจของพิพิธภัณฑ์ในสังกัดกรมธนารักษ์และการสนทนากลุ่มร่วมกับตัวแทนชุมชนในย่านบางลำพู พบว่าปัจจัยที่ทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มีพิพิธภัณฑ์และชุมชนย่านบางลำพูเป็นศูนย์กลางประสบความสำเร็จได้นั้นเกิดจากความต้องการของคนในชุมชนและกรมธนารักษ์ กระบวนการมีส่วนร่วมนี้เกิดจากการที่ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจระดับต่างๆ ทางการจัดการบริหาร ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการด้านการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นด้านการเงิน หรือด้านสังคม ซึ่งกลุ่มผู้มีส่วนร่วมทั้งหมดมาจากคนในชุมชนและการมีส่วนร่วมเกิดขึ้นบนพื้นฐานความต้องการของชุมชน ซึ่งมีช่องทางการติดต่อสื่อสารทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยกระบวนการของความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับหน่วยงานของกรมธนารักษ์ที่เกิดขึ้นนี้เป็นสิ่งที่ต้องอาศัยระยะเวลาและความจริงใจระหว่างกัน

6. บทสรุป

สำหรับพฤติกรรมการท่องเที่ยวและความต้องการของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติในย่านบางลำพู เมื่อพิจารณาถึงพฤติกรรมการท่องเที่ยวและความต้องการของนักท่องเที่ยวแสดงถึงการผสมผสานระหว่างชาติกับวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว (Dimanche & Havitz, 2010) พบว่าพฤติกรรมการท่องเที่ยว (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548) คือ การที่นักท่องเที่ยวแสดงออกต่อการใช้สินค้าและบริการ ในที่นี้คือการท่องเที่ยวในชุมชนย่านบางลำพู ไม่ว่าจะเป็นการเลือกซื้อสินค้าหรือการใช้บริการต่างๆ ซึ่งการใช้สินค้าและบริการนี้สอดคล้องกับกระบวนการตัดสินใจที่ส่งผลต่อการแสดงออก ได้แก่ การตัดสินใจที่จะมาท่องเที่ยวในย่านบางลำพู การตัดสินใจซื้อสินค้าจากร้านค้าในพื้นที่ หรือการตัดสินใจใช้บริการ เช่น การเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ในย่านบางลำพู การเลือกซื้อสินค้าและอาหารที่ขึ้นชื่อ การเดินทางมาแวะเที่ยวชมและสัมผัสชุมชนในย่านบางลำพู การมาทำบุญไหว้พระที่วัด

ในย่านบางลำพู การเที่ยวชมสถานที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา รวมทั้งการเที่ยวชมย่านบางลำพูและถนนข้าวสารยามค่ำคืน เป็นต้น กระบวนการการเกิดพฤติกรรมนี้มีสาเหตุจากสิ่งจูงใจที่ทำให้เกิดพฤติกรรมหรือแรงกระตุ้น ซึ่งก็คือวัตถุประสงค์ของการเดินทางมาในย่านบางลำพูและพฤติกรรมนั้นย่อมมุ่งไปสู่เป้าหมายในการตอบสนองแรงจูงใจเหล่านั้น

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2555) พบว่าปัจจัยทางเทคโนโลยี เป็นปัจจัยที่ใช้ในการสร้างหรือผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ รวมทั้งการบริการให้แก่นักท่องเที่ยวเกิดความสะดวกสบายส่งผลให้นักท่องเที่ยวมั่นใจและยังแสดงถึงความมั่นคงของผู้ให้บริการ ปัจจัยทางเทคโนโลยีในที่นี้จึงหมายถึงช่องทางการสื่อสารที่ผู้รับสาร คือ นักท่องเที่ยวสามารถสืบค้นข้อมูล รับทราบการจัดกิจกรรมต่างๆ ของย่านบางลำพูได้โดยสะดวก รวมทั้งเมื่อพิจารณาปัจจัยทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกิดการท่องเที่ยว ทั้งยังเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวนั้น พบว่าค่าใช้จ่ายในการมาเยี่ยมเยือนบางลำพูส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายต่ำกว่าหรือไม่เกิน 500 บาท ซึ่งถือว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่มากจนเกินกำลังของนักท่องเที่ยวที่จะจ่ายได้ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจมาท่องเที่ยวในย่านบางลำพู

1. จุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวในย่านบางลำพูเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เมื่อพิจารณาองค์ประกอบอุปทานการท่องเที่ยว (Gunn & Recker, 2001) คือ สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวอันเกิดจากระบบต่างๆ ของรัฐบาล เช่น ระบบการคมนาคม ระบบการสื่อสาร ระบบความปลอดภัย เป็นต้น การบริการของภาคเอกชน เช่น การจัดที่พัก ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก การจัดการท่องเที่ยว หรือสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ และประการสุดท้าย คือ การต้อนรับด้วยไมตรีจิตจากประชาชนในท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของอิบาลและคณะ (Iqbal et al., 2022) ที่เสนอว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในทุกจุดหมายปลายทางและงานวิจัยของอาลี, ควอดดัส, ราบานี และชานกา (Ali, Quaddus, Rabbanee, & Shanka, 2022) ที่เห็นว่าการมีส่วนร่วมมีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของชาวชุมชน การท่องเที่ยวได้เฟลิดเฟลีนไปกับทัศนียภาพ สภาพธรรมชาติ สภาพสังคม วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรู้และความรับผิดชอบต่อธรรมชาตินั้น พบว่าองค์ประกอบการท่องเที่ยวในย่านบางลำพูประกอบด้วย

1.1 สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว คือ สิ่งที่สามารถดึงดูดโน้มน้าวให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปท่องเที่ยวในย่านบางลำพู คือ สิ่งดึงดูดใจประเภทวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี เช่น ประเพณีสงกรานต์ ฝน ถนนข้าวสาร และประเพณีลอยกระทง ณ พิพิธบางลำพู และสิ่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี เช่น วัดวาอาราม ย่านชุมชนเดิม บ้านเก่า (โบราณ) รวมทั้งสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ เช่น ของกินอร่อย แหล่งท่องเที่ยวยามค่ำคืน และสวนสาธารณะใกล้ริมแม่น้ำเจ้าพระยา สอดคล้องกับงานวิจัยของทินกฤต รุ่งเมือง (2558) ที่พบว่านักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติมีความต้องการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณี และแหล่งท่องเที่ยวด้านวิถีชีวิตท้องถิ่น งานวิจัยของพิศาล แก้วอยู่ และประกอบ ศิริภักดีพินิจ (2557) ที่พบว่านักท่องเที่ยวมีความต้องการให้สภาพแวดล้อมชุมชนอยู่ในสภาพเดิม มีการใช้เวลาทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนอย่างอิสระ หยาง (Yang, 2019) ที่พบว่านักท่องเที่ยวบางคนสนใจที่จะเข้าถึงวัฒนธรรมที่แท้จริง แต่ด้านอื่นๆ เช่น ความปลอดภัยและการผ่อนคลายกลับได้รับความสำคัญสูงกว่า และงานวิจัยของเปรโกและคณะ (Preko et al. 2020) ที่พบว่าความเชื่อมโยงมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจกับความเต็มใจของนักท่องเที่ยวที่จะจ่ายมากขึ้น

1.2 การคมนาคม คือ การเคลื่อนย้ายบุคคลหรือสิ่งของจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง มีบทบาทสำคัญต่อการสนับสนุนการกระจายสินค้าสู่ตลาดท่องเที่ยว รวมถึงความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรองรับการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวให้เป็นไปด้วยความสะดวกสบายและความปลอดภัย ซึ่งการเดินทางเพื่อเข้าถึงพื้นที่บางลำพูเป็นไปด้วยความสะดวก เนื่องจากมีการคมนาคมทางบก เช่น รถประจำทาง รถยนต์ส่วนบุคคล รถบริการสาธารณะเข้าถึงพื้นที่ได้ นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวยังสามารถใช้การคมนาคมทางเรือโดยเรือส่วนตัวหรือเรือสาธารณะเพื่อเดินทางมายังพื้นที่บางลำพู

1.3 ข้อมูลสารสนเทศ หรือข้อมูลที่ผ่านการเลือกสรรให้เหมาะกับการใช้งานได้ทันเวลาและอยู่ในรูปแบบที่ใช้งานได้ นำมาผ่านการประมวลผลและเสนอออกไปในรูปแบบที่ผู้รู้และเข้าใจความหมายของข้อมูลจากสิ่งที่เห็น ประกอบด้วยข้อมูล เอกสาร เสียง หรือรูปภาพต่าง ๆ เพื่อถ่ายทอดและนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการตัดสินใจหรือตอบปัญหาต่าง ๆ ได้ ในที่นี้ คือ ข้อมูลของชุมชนย่านบางลำพูที่ปรากฏบน website พิพิธภัณฑ์บางลำพูและพิพิธภัณฑ์เหรียญกษาปณ์านุรักษ์ รวมทั้ง Facebook ของชมรมเกสรลำพูในนาม “โกดัดเด็กบางลำพู” ที่มีมากเพียงพอให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจมาท่องเที่ยวในย่านบางลำพู สอดคล้องกับงานวิจัยของ Jimenez-Barreto, Rubio, & Campo, (2020) ที่พบว่าประสบการณ์ของแบรนด์ปลายทางออนไลน์ส่งผลโดยตรงต่อความถูกต้องของแบรนด์ปลายทาง แสดงให้เห็นว่าโครงสร้างทั้งสองนี้มีอิทธิพลโดยตรงและโดยอ้อมต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของผู้ใช้ที่มีต่อปลายทาง

1.4 การโฆษณา หรือการสื่อสารจูงใจผ่านสื่อโฆษณาที่มีใช้ตัวบุคคลและการประชาสัมพันธ์ ในที่นี้คือ ช่องทางในการรับทราบข้อมูลข่าวสารกิจกรรมต่าง ๆ ของย่านบางลำพู ได้แก่ สื่อออนไลน์ Social media ในรูปแบบ Facebook สื่อแผ่นพับ โปสเตอร์ คู่มือแนะนำเที่ยว ฯลฯ Social media ในรูปแบบ Instagram และ Twitter

1.5 การให้บริการที่อำนวยความสะดวกให้ผู้ให้บริการกระทำให้กับผู้รับบริการ ปฏิบัติต่อผู้รับบริการอย่างเต็มใจเพื่อให้ผู้รับบริการเกิดความพอใจและกลับมาใช้บริการซ้ำอีก การบริการนั้นต้องเป็นการปฏิบัติต่อผู้รับบริการ เช่น การต้อนรับ การอำนวยความสะดวก และการดูแลเอาใจใส่ที่ผู้ให้บริการต้องกระทำอย่างเต็มใจเพื่อให้ผู้รับบริการมีทัศนคติที่ดีต่อผู้ให้บริการซึ่งจะทำให้ลูกค้ามีแนวโน้มที่จะกลับมาใช้บริการซ้ำอีกหรือนำผู้อื่นให้มาใช้บริการเพิ่มขึ้น สิ่งเหล่านี้พบได้จากการให้บริการของเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์บางลำพู พิพิธภัณฑ์เหรียญกษาปณ์านุรักษ์ และชมรมเกสรลำพูในนาม “โกดัดเด็กบางลำพู”

2. การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในย่านบางลำพู (Richards, 2010) ประกอบด้วยคุณลักษณะเฉพาะ 6 ประการ คือ 1) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เพิ่มทักษะให้กับนักท่องเที่ยว การพัฒนาทักษะของนักท่องเที่ยวสามารถเกิดขึ้นได้จากการที่นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การให้นักท่องเที่ยวทดลองห่อข้าวต้มน้ำวัน การปักดอกไม้ด้วยลูกมะกรูด 2) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีสินค้าหลัก คือ ทักษะและประสบการณ์ด้านวัฒนธรรมที่เกิดจากการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว ประสบการณ์จะกลายเป็นสินค้า เช่น ประสบการณ์การเล่นดนตรีไทยที่บ้านดุริยประณีต หรือการทำของที่ระลึกโดยใช้เทคนิคเดียวกับการปักชุดโขน ทั้งนี้ด้านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ต้องการระยะเวลาที่เหมาะสม 3) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนจากการขายทรัพยากรการท่องเที่ยวที่จับต้องได้สู่ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่จับต้องไม่ได้ เปลี่ยนจากการขายสินค้าที่เป็นวัตถุไปสู่การขายที่เรียกว่า ประสบการณ์ เช่น ประสบการณ์เดินท่องเที่ยวชมชุมชนโดยการดูแลของชมรมเกสรลำพูในนาม “โกดัดเด็กบางลำพู” 4) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนจากสินค้าที่เป็นวัฒนธรรมระดับสูงไปสู่สินค้าที่เป็นวัฒนธรรมประจำวัน เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้ สัมผัสถึงความเป็นท้องถิ่น และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นได้ง่ายขึ้น โดยวัฒนธรรมระดับสูงเป็นวัฒนธรรมที่

นักท่องเที่ยวจำเป็นต้องไปเยี่ยมชม เช่น การเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์บางลำพูและพิพิธภัณฑ์เหรียญกษาปณ์รักษ์ รวมทั้งการเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรมและวิถีชีวิตในชุมชนย่านบางลำพู สอดคล้องกับงานวิจัยของยุวรี โชคสวนทรัพย์ (2561) ที่พบว่านักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการใช้วัฒนธรรมชุมชนที่โดดเด่นจนเป็นที่ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว 5) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวกับชุมชนท้องถิ่น โดยงานวิจัยของอาริสมายันติอับและสุเวนา (Arismanyantiab & Suwenaa, 2022) เสนอว่าต้องเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนในการบริหารจัดการด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสถึงวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง เช่น กิจกรรมการประกอบอาหารท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของเอยิและคณะ (Eyisi et al., 2020) เสนอว่าการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อผู้อยู่อาศัยและคงไว้ซึ่งความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว และงานวิจัยของปรีนซ์ ชินโชติ และธีระวัฒน์ จันทิก (2559) ที่พบว่าสินค้าหรือบริการการท่องเที่ยวใหม่ๆ โดยความร่วมมือจากผู้ประกอบการและชุมชนสามารถสร้างการมีส่วนร่วม การเรียนรู้ และเพิ่มทักษะให้แก่นักท่องเที่ยว 6) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ต้องมีความโดดเด่นแตกต่างกันด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้กับแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากนักท่องเที่ยวต้องการประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่มีความแตกต่างกัน เช่น การได้เห็นและสัมผัสความสวยงามของสภาพภูมิทัศน์ชุมชนบริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยา และงานวิจัยของโกโฮริและเมอร์เว (Gohori & Merwe, 2022) ที่เห็นว่าการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะทำให้เกิดนโยบายและแนวทางที่ดีที่สุดในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยว และงานวิจัยของศราวุธ ผิวแดง, ปณิธาน เมฆกมล, และพนา ดุลยพัชร (2559) ที่ชุมชนเป็นผู้ค้นหาอัตลักษณ์และพัฒนาให้เป็นกิจกรรมเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้เพื่อให้เกิดประสบการณ์เพื่อรองรับการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ในอนาคต

รายการอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2566). *สถานการณ์การท่องเที่ยวในประเทศไทย รายจังหวัด ปี 2566*. สืบค้นจาก <https://www.mots.go.th/news/category/705>.
- ชัยญ ชีวภรณ์ภักดิ์. (2544). *ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการตั้งถิ่นฐานย่านบางลำพู*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชูวิทย์ ศิริโชคเวชกุล. (2551). *เที่ยวให้รู้ เปิดประตูสมอง*. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์พลอเรอร์ ชาแนล.
- ทินกฤต รุ่งเมือง. (2558). การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมเครือข่ายกิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัด. *วารสารร่มพญักษ์ มหาวิทยาลัยเกริก*, 33(1), 138-160.
- ทุนจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เฉลิมฉลองสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2534). *องค์ประกอบทางกายภาพกรุงรัตนโกสินทร์*. กรุงเทพฯ: ทุนจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เฉลิมฉลองสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2546). *การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2555). *การจัดการด้านการตลาดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. นนทบุรี: เฟิร์นข้าหลวงพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

ปาริชาติ วลัยเสถียร, สุทธิชัย อบอุ่น, สหทัยา วิเศษ, จันทนา เบญจทรัพย์, และชลกาญจน์ อาชนันารี. (2542).

กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ปรีดิ์ ชินโชติ, และธีระวัฒน์ จันทิก. (2559). รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของสวนผึ้ง.

Veridian E-Journal, Silpakorn University, 9(1), 250-268.

พจนา สอนศรี. (2546). การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนโดยชุมชน. เชียงใหม่: สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พิพิธบางลำพู กรมธนารักษ์. (ม.ป.ป.). ความเป็นมาของชุมชนบางลำพู. สืบค้นจาก

<http://banglamphu.museum.treasury.go.th>.

พิศาล แก้วอยู่, และประกอบ ศิริภักดีพินิจ. (2557). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยการปรับใช้
หัตถกรรมจักสานผักตบชวาในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. ใน การประชุมวิชาการการพัฒนาชนบท
ที่ยั่งยืน (น. 321-329). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ยุวรี โชคสวนทรัพย์. (2561). การใช้วัฒนธรรมชุมชนเพื่อพัฒนาสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์:

กรณีศึกษาชุมชนเกาะศาลเจ้า เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร. *วารสารสิทธิปริทัศน์ฉบับพิเศษ*, 32, 15-27.

วลัยลักษณ์ ทรงศิริ. (2561). “เมืองประวัติศาสตร์กรุงเทพฯ” และการเดินทางย้อนรอยการจัดการเมืองประวัติศาสตร์
ที่ไม่มีชีวิต (3). สืบค้นจาก <https://lek-prapai.org/home/view.php?id=5387>.

วันดี จินสวัสดิ์. (2540). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าไม้: ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านป่าไม้ท่ากะบาก
อำเภอเมือง จังหวัดสระแก้ว. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศราวุธ ผิวแดง, ปณิธาน เมฆกมล, และพนา ดุลยพัชร. (2559). การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์
กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.

สินธุ์ สโรบล. (2546). การท่องเที่ยวโดยชุมชน: แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ. เชียงใหม่:
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

Ali, M. B., Quaddus, M., Rabbanee F. K., & Shanka, T. (2022). Community participation and quality of life
in nature-based tourism: Exploring the antecedents and moderators. *Journal of Hospitality & Tourism
Research*, 46(3), 630-661.

Arismayantiab, N. K., & Suwenaa, I. K. (2022). Local community participation in management of tourism villages:
A case study of penglipuran village in Bali. *Journal of Positive School Psychology*, 6(10), 3723-3736.

Cochran, W. G. (1977). *Sampling Technique* (3th ed.). New York: John Wiley & Sons.

Dimanche, F., & Havitz, M. E. (2010). Consumer behavior and tourism: Review and extension of four study
areas. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 3(3), 37-57.

Eyisi, A., Lee, D., & Trees, K. (2020). Facilitating collaboration and community participation in tourism
development: The case of South-Eastern Nigeria. *Tourism & Hospitality Research*, 21(3), 275-288.

Gohori, O., & Merwe, P. V. (2022). Limitations to community participation in tourism from local people's
perspectives: Manicaland province, Zimbabwe. *Development Southern Africa*, 39(6), 841-855.

Gunn, C., & Recker, M. M. (2001). New Zealand higher education the age of the global virtual university.
Educational Technology Research & Development, 49(2), 106-116.

Iqbal, A., Ramachandran, S., Siow, M. L., Subramaniam, T., & Afandi, S. H. M. (2022). Meaningful community
participation for effective development of sustainable tourism: Bibliometric analysis towards a
quintuple helix model. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 39, 1-14.

- Jiménez-Barreto, J., Rubio, N., & Campo, S. (2020). Destination brand authenticity: What an experiential simulacrum! A multigroup analysis of its antecedents and outcomes through official online platforms. *Tourism Management*, 77, 1-19.
- Preko, A., Gyepi-Garbrah, T. F., Arkorful, H., Akolaa, A. A., & Quansah, F. (2020). Museum experience and satisfaction: moderating role of visiting frequency. *International Hospitality Review*, 34(2), 203-220.
- Richards, G. (2010). *Creative tourism and local development. Creative Tourism. A global conversation how to provide unique creative experiences for travelers worldwide: At present at the 2008 Santa Fe & UNESCO International Conference on Creative Tourism*. New Mexico, USA: UNESCO.
- Richards, G. (2020). Designing creative places: The role of creative tourism. *Annals of Tourism Research*, 85, 1-11.
- Yang, L. (2019). Cultural tourism in a replicated old town: Tourists' views. *Tourism Planning & Development*, 16(1), 93-111.

ลงทรงสุหรัย: กระบวนทำรำสำคัญของละครในเรื่องอิเหนา*

Received: 5 February 2024

Revised: 22 April 2024

Accepted: 24 April 2024

อิสริย พรหมเสน**

ศุภชัย จันทรสุวรรณ์***

เสาวณิต วิงวอน****

ลงทรงสุหรัยเป็นกระบวนรำลงทรงเครื่องของตัวละครเฉพาะในการแสดงละครใน ทำนองเพลงไพเราะและมีความยาวเหมาะสมกับการแสดงลีลาชั้นเชิงในกระบวนทำรำตามแบบละครใน บทละครเรื่องอิเหนา พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยซึ่งได้รับยกย่องจากวรรณคดีสโมสรว่าเป็นยอดของกลอนบทละครรำ ปรากฏบทลงทรงสุหรัยสำหรับอิเหนาตอนอิเหนาเข้าเมืองหมันหย้า ในบทลงทรงนี้มีการร้อยเรียงคำอย่างสละสลวยเหมาะสมสำหรับกระบวนทำรำที่สื่อให้ผู้ชมทราบถึงการสงวน การทำเครื่องหอมโบราณ รวมทั้งการทรงเครื่องอย่างวิจิตร เป็นกระบวนรำลงทรงสุหรัยเพียงแห่งเดียวในบทละครเรื่องอิเหนา การรำลงทรงสุหรัยอิเหนาชุดนี้ ผู้แสดงจำเป็นจะต้องใช้ทักษะในการรำรำและแสดงฝีมือให้งดงามตามรูปแบบการแสดงละครใน เป็นกระบวนรำที่ไม่ปรากฏแพร่หลายในปัจจุบันซึ่งควรค่าแก่การอนุรักษ์อย่างยิ่ง

บทความวิจัย

บทคัดย่อ

คำสำคัญ

ลงทรงสุหรัย;
กระบวนทำรำ;
ละครใน;
อิเหนา

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “กระบวนทำรำและกลวิธีการรำลงทรงสุหรัยอิเหนา” หลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

** นักศึกษาระดับมหาบัณฑิต หลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ติดต่อได้ที่: gameitsarachai3703@gmail.com

*** รองศาสตราจารย์ประจำหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ติดต่อได้ที่: supachai4884@gmail.com

**** รองศาสตราจารย์ (อาจารย์พิเศษ) ภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ติดต่อได้ที่: sauvanit.v@gmail.com

Long Song Surai: The Significant Choreography of the Royal Court Dance Drama of *Inao**

Received: 5 February 2024

Revised: 22 April 2024

Accepted: 24 April 2024

Itsarachai Phromsen**

Supachai Chansuwan***

Sauvanit Vingvorn****

Long Song Surai is a choreography depicting the ablution process of a specific character in Lakon Nai (a royal court dance drama), with a melody and length suitable for exhibiting traditional dance moves. The *Inao* dance drama, composed by His Majesty King Rama II, stands as a testament to the pinnacle of Thai dance drama. The ablution scene occurs as *Inao* enters the city of Many, and the ablution process, including the bathing, the application of ancient incense, and the exquisite dressing, is conveyed to the audience through words that are carefully composed and suitable for the dance moves. The performers of this ablution process need to be skilled in dancing and perform beautifully according to the style of royal court dance drama. It is a rarely seen choreography today and therefore worthy of preservation.

Research Article

Abstract

Keywords

Long Song Surai;
choreography;
Lakon Nai (royal court
dance drama);
Inao

* This article is a part of the author's M.A. thesis entitled "The Choreography and Dance Techniques for Long Song Surai *Inao*", Master of Fine Arts Program in Performing Arts, Faculty of Music and Drama, Bunditpatanasilpa Institute of Fine Arts.

** Master's student, Fine Arts Program in Performing Arts, Faculty of Music and Drama. Bunditpatanasilpa Institute of Fine Arts, e-mail: gameitsarachai3703@gmail.com

*** Associate Professor, Master of Fine Arts Program in Performing Arts, Faculty of Music and Drama. Bunditpatanasilpa Institute of Fine Arts, e-mail: supachai4884@gmail.com

**** Associate Professor (Special Lecturer), Department of Literature, Faculty of Humanities, Kasetsart University, e-mail: sauvanit.v@gmail.com

1. บทนำ

ละครในเป็นละครประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาสืบทอดมาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ บทละครสำหรับแสดงละครในมี 4 เรื่อง ได้แก่ รามเกียรติ์ อุณรุท ดาหลัง และอิเหนา โดยเฉพาะบทละครเรื่องอิเหนาพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยได้รับยกย่องจากวรรณคดีสโมสรในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อ พ.ศ. 2459 ให้เป็นยอดของกลอนบทละคร เพราะเป็นหนังสือซึ่งแต่งดีพร้อมทั้งความและกลอน ทั้งกระบวนที่จะเล่นละคร (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2557, น. 62) กล่าวคือประกอบไปด้วยคำกลอนไพเราะ เนื้อความดี นำไปสร้างกระบวนทำรำตามรูปแบบละครในของหลวงได้อย่างงดงาม ทั้งบทละครและกระบวนทำรำทั้งดงามตามรูปแบบครั้งพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ถือเป็นแบบอย่างสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2508, น. 150-151)

การรำเดี่ยวของตัวเอกในกระบวนการรำละครในถือว่าเป็นที่สุดของความประณีตบรรจง (สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2549, น. 169) ในเรื่องอิเหนามีการรำเดี่ยว เช่น รำอาวูร รำชมธรรมชาติ รำชมพาทนะ เป็นต้น รำลงสรเป็นกระบวนรำเดี่ยวชุดหนึ่งที่อวดฝีมือของผู้แสดง สืบให้เห็นถึงกระบวนกรอาน้ำ การทาเครื่องประทีนผิว การแต่งกายของตัวละครซึ่งจะบอกลักษณะ สี และชนิดของพัสดราภรณ์ อัญมณีที่ประดับอยู่บนถนิมพิมพาภรณ์ รูปแบบศิราภรณ์และอาวูร ซึ่งขึ้นอยู่กับตัวบทลงสรในแต่ละบทซึ่งมีความแตกต่างกัน

บทลงสรเป็นบทที่บรรยายถึงการอาน้ำ ทาเครื่องหอม และแต่งกายของตัวละครสูงศักดิ์ ปรากฏอยู่ในบทละครรำหลายเรื่อง ตัวละครมีการลงสรทรงเครื่องในเหตุการณ์ต่างๆ เช่น ก่อนเข้าเฝ้าผู้เป็นใหญ่ ก่อนเดินทาง ก่อนทำพิธี บทลงสรมักเป็นบทของตัวพระมากกว่าตัวนาง ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะตัวพระมีบทที่เด่นกว่า (อารดา สุมิตร, 2516, น. 169-170) พรรณนาขั้นตอนที่มีการลงสร (อาน้ำ) การทรงสุคนธ์ (ทาเครื่องหอม) และการทรงเครื่อง (แต่งกาย) บทลงสรมีอยู่ในบทละครในมากกว่าบทละครประเภทอื่นๆ และมีลักษณะการอาน้ำซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์ภายในแต่ละเหตุการณ์ของเนื้อเรื่อง

การลงสรของตัวละครแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ 1) การลงสรแบบสรงสนาน 2) การลงสรแบบสรงสาคร 3) การลงสรแบบไขสุหร่ายหรือไขสหัสธารา ในบทละครเรื่องอิเหนาพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยมีการลงสรทั้ง 3 ลักษณะ ตัวอย่างในบทละครมีดังนี้

1. การลงสรแบบสรงสนาน บรรยายลักษณะการอาน้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น น้ำตก แม่น้ำ บ่อน้ำ พร้อมทั้งบรรยายถึงความงดงามของธรรมชาติในบริเวณโดยรอบ ตัวอย่างเช่น ตอนสังคามาระตาแต่งถ้ำ

๑ เมื่อนั้น	สังคามาระตาเรื่องศรี
ฟังฟี่เลี้ยงทูลก็ยินดี	จึงเสด็จจรลีดำเนินมา
เทียวดูเร่งรัดจัดการ	คิดอ่านที่จะทำคุหา
ครั้นบ้ายชายแสงสุริยา	ก็ตรงไปยังท่าท้องธาร

ฯ 4 คำ ฯ เสมอ

พระทอง	
๑ ครั้นถึงพระจึงเสด็จลง	ชุ่มแซ่พระองค์สรงสนาน
กับฟี่เลี้ยงเสนีบิรวาร	สำราญวิญญูณในวาริ

บั้งสาตชัตปัตมีย้อยยุดกัน	สำรวจสรรพสันต์เกษมศรี
ผลัดกันเข้าสู่ชลธี	วังหนี่ล้อมไล่ลวน
น้ำนั้นตันดุดพุง	เป็นละอองฟองฟุ้งดังฝอยฝน
บั้งดาตโดนโจนมาแต่เบื้องบน	ไหลหลังถั่งลั่นลงท้องธาร
แม่นสองกษัตราได้มาเห็น	ประพาสเล่นแล้วลงสรสสนาน
จะได้เด็ดโกสมที่ตูมบาน	ประทานให้แก้วกัลยา
พระให้เก็บกรวตมณีสีต่างๆ	จะถวายกับอย่างคูลา
พลางชวนพี่เลี้ยงแลเสนา	ลีลาเที่ยวประพาสหาดทราย

ฯ 10 คำ ฯ เพลง เจริญ

(มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2558, เล่ม 2, น. 157-158)

2. การลงทรงแบบสรงสาคร บรรยายลักษณะการอาบน้ำที่ใช้ภาชนะตักน้ำขึ้นมาร่างกายหรือการอาบน้ำโดยทั่วไป หลังจากนั้นจะกล่าวถึงการทรงสุคนธ์คือทาเครื่องหอมและทรงเครื่องคือแต่งกายตามลำดับ ตัวอย่างเช่น ตอนอิเหนาเตรียมลักนางบุษบา

ร้าย	
๑ ครั้นนาคิกาย่ายามสอง	สนั่นเสียงพาทย์ฆ้องประโคมขาน
เสด็จจากแท่นรัตนันชวัล	เข้าที่สรงสนานสาคร

ฯ 2 คำ ฯ เสมอ

โทน	
๑ ทรงขันสุวรรณตักกวารีรด	น้ำดอกไม้ไสสแดส
เสด็จทรงสุคนธ์กลั่นขจร	สนับเพลาเชิงงอนงามทรง
ภูษาลายชายช่อสามชั้น	เขียนสุวรรณไว้วางหางหงส์
ห้อยหน้าตาตทองฉลององค์	เจียรบาตบรรจงครุยแครง
ทองกรพาทูร์ตริสเตร็จ	สังวาลเพชรประดับระยับแสง
ทับทรวงดวงกุดันจินดาแดง	ตาบทศพิศพลางงามพลอย
ทรงธำมรงค์เพชรมงกุฎแก้ว	กรรเจียกจอนพรายแพรวอูบะห้อย
กุมกริชฤทธิไกรใช้น้อย	แล้วคลาดค้อยมาขึ้นนมโนมัย

ฯ 8 คำ ฯ เชิดฉิ่ง

(มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2558, เล่ม 2, น. 169)

3. การลงทรงแบบไขสุหร่ายหรือไขสหัสธารา บรรยายการอาบน้ำจากเครื่องโปรยน้ำที่เรียกว่าสุหร่าย หลังจากนั้นจะกล่าวถึงการทาเครื่องหอมและแต่งกายตามลำดับ ตัวอย่างเช่น ตอนอิเหนากลับจากเมืองหมันหยา

๑ เมื่อนั้น	ระเด่นมนตรีเจิดจัน
ครั้นจะใกล้ไขศรีวิวรรณ	ทรงธรรม์บรรทมตื่นพื้นองค์
เสียงไก่อกระชั้นชันขาน	แซ่ประสานสำเนียงเสียงบุหรณ
เสด็จจากแท่นสุวรรณบรรจง	มาชำระสระสรองสินธุ

๔ 4 คำ ๔ เสมอ

โทน	
๑ น้ำใสไขฝักปทุมทอง	ผินผันหันขนองเข้ารองสู่
ทรงสุคนธ์ปิ่นสุวรรณกำภู	หอมระรื่นชุกกลิ่นชะมด
สอดใส่สนับเพลาเนาหนอง	โคมพัตต์พุ่มม่วงกำนวด
ฉลององค์อินทรธนูสะบัดคด	ดุมประดับมรกตจรณา
เจียรบาดดาตสุวรรณแวววิบ	กรองศอซ้อนสลับทับองศา
ตามทศทัพบทรวงดวงจินดา	พาหาพาหุรัตทองกร
ร้ามรงค์ลยางประดับเพชร	แต่ละเมียดยอดใหญ่เท่าบัวอ่อน
ทรงมหามงกุฎกรเจียกจอน	กรายกรกุ่มกริชจรลี

๔ 8 คำ ๔ เพลง

(มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2558, เล่ม 1, น. 98-99)

ในการแสดงนาฏศิลป์ไทยปรากฏการรำลงสรอยู่ 7 ประเภท ได้แก่ ลงสรงปีพาทย์ ลงสรงโทน ลงสรงสุหร่าย ลงสรงมอญ ลงสรงลาว ลงสรงแขกและชมตลาด ขึ้นอยู่กับการนำมาใช้แสดงละครแต่ละประเภท การแสดงละครในมักปรากฏการใช้เพลงลงสรงโทนสำหรับตัวละครสำคัญ เช่นเดียวกับในบทละครเรื่องอิเหนา ปรากฏบทลงสรงสุหร่ายของตัวละครอิเหนาเพียงที่เดียวและปัจจุบันไม่พบกระบวนทำรำชุดนี้เผยแพร่ต่อสาธารณชน

บทความนี้มุ่งศึกษาประวัติความเป็นมา วิเคราะห์กระบวนทำรำลงสรงสุหร่ายของตัวละครอิเหนา เพื่อรักษากระบวนทำรำลงสรงสุหร่ายอิเหนาจากบทพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยที่สืบทอดมาจากคณะละครวังสวนกุหลาบ กระบวนทำรำนี้มีความวิจิตร ละเอียดลออประณีตอันเป็นลักษณะเด่นของกระบวนรำตามรูปแบบละครใน และเป็นกระบวนทำรำลงสรงสุหร่ายเพียงแห่งเดียวในบทละครเรื่องอิเหนา ปัจจุบันกระบวนทำรำลงสรงสุหร่ายของตัวละครอิเหนาไม่ได้เผยแพร่ต่อสาธารณชน ส่งผลให้ใกล้สูญหาย ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาวิจัยกระบวนทำรำลงสรงสุหร่ายอิเหนาในการแสดงละครเรื่องอิเหนา ตอนเข้าเมืองหมันหย้า เพื่อกระบวนทำรำลงสรงสุหร่ายอิเหนาได้ฟื้นฟูและสืบทอดอย่างเป็นระบบ เป็นประโยชน์แก่วงการนาฏศิลป์ได้ใช้เป็นแนวทางในการแสดงต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและวิเคราะห์กระบวนทำรำ ชุดลงสรงสุหร่ายอิเหนา ในบทละครเรื่องอิเหนา พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

3. ขอบเขตการวิจัย

วิเคราะห์กลวิธีและกระบวนการทำรำ ชูดลงสรสูงห่วยอิเหนา ตามรูปแบบของครูลมุล ยมะคุปต์ ซึ่งได้ถ่ายทอดกระบวนการทำรำให้แก่อาจารย์อุดม (อังศุธร) กุลเมธพนธ์ โดยศึกษากระบวนการทำรำจากอาจารย์วีระชัย มีปอทรัพย์ ผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ไทย โขนพระ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ซึ่งได้รับการถ่ายทอดกระบวนการทำรำลงสรสูงห่วยอิเหนาโดยตรงจากอาจารย์อุดม (อังศุธร) กุลเมธพนธ์

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องกระบวนการทำรำและกลวิธีการรำลงสรสูงห่วยอิเหนา ในการแสดงละครเรื่องอิเหนา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานจากการศึกษาเอกสารทางวิชาการ ตำรา บทละคร การสัมภาษณ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทุกแขนงและเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) ด้วยวิธีการศึกษาค้นคว้าเรียบเรียงข้อมูล และวิเคราะห์ เพื่อใช้เป็นหลักและแนวทาง ในการสังเคราะห์ข้อมูลในด้านต่าง ๆ

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขวัญใจ คงถาวร (2557) ศึกษาเรื่อง นาฏยประดิษฐ์ชุดรำลงสรโขนสุหรานางง กล่าวไว้ว่า การรำลงสรสูงมีหลายรูปแบบ แต่ที่นิยมนำมาใช้ในการแสดงละครในคือ การรำลงสรโขน เนื่องจากมีท่าของเพลงที่ไพเราะสามารถนำมาสอดแทรกกลีลาท่ารำได้งดงามตามแบบละครใน เป็นการรำที่กล่าวถึงการอาบน้ำแต่งตัวของตัวละครเอกพบมากในบทพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยเรื่องอิเหนา

วรรณพินี สุขสม (2545) ศึกษาเรื่อง ลงสรโขน: กระบวนท่ารำในการแสดงละครในเรื่องอิเหนา กล่าวไว้ว่า ลงสรเป็นบทที่เกี่ยวข้องกับการอาบน้ำและการแต่งตัวของตัวละคร ตัวละครจะกระทำทุกครั้งก่อนจะประกอบภารกิจใดๆ บทลงสรสื่อให้เห็นถึงชั้นเชิงทางวรรณศิลป์และนำมาใช้ในการแสดงเรียกว่า “รำลงสร” หรือ “รำลงสรทรงเครื่อง” ในการรำใช้บทในท่ารำหลักและท่ารำขยายจะมีความแตกต่างกัน โดยการตีบทแทนเครื่องแต่งกายในท่ารำหลักตรงกับตำแหน่งของเครื่องแต่งกาย ด้วยการใช้มือจับกับตั้งวงแทนลักษณะของเครื่องแต่งกายแต่ละชิ้น รวมทั้งจะมีการตีบทซ้ำในเครื่องแต่งกายที่มีสองชิ้นหรือสองข้าง โดยตีบทให้อยู่ในบทร้องที่ใช้ขยายความถึงกรรมวิธีการอาบน้ำ ทาเครื่องหอมและแต่งตัวของตัวละคร

สุภาวดี โพธิเวชกุล (2539) ศึกษาเรื่อง จาริตการใช้อุปกรณ์การแสดงละครเรื่องอิเหนา กล่าวไว้ว่า อุปกรณ์การแสดงที่ถูกกำหนดให้นำมาใช้ประกอบการแสดงละครในของหลวงซึ่งมีจาริตการใช้เป็นหลักเกณฑ์ข้อกำหนดและจาริตทางการแสดง หลักการปฏิบัติสืบเนื่องมาตั้งแต่โบราณเมื่อครั้งที่ละครได้อยู่ในการดูแลของราชสำนักสืบเนื่องมาจนถึงยุคของกรมศิลปากร จาริตการใช้อุปกรณ์การแสดงละครในแบ่งแยกตามประเภทของอุปกรณ์ ทั้งที่อยู่ในรูปแบบของอุปกรณ์ที่ใช้ในฉากท้องพระโรง ฉากห้องสรอง ฉากห้องบรรทม เป็นต้น อุปกรณ์ที่ใช้มากที่สุดคืออุปกรณ์ประเภทอาวุธ อุปกรณ์ประกอบฉาก พาหนะที่ประกอบในการแสดงกระบวนการทำรำตามรูปแบบละครใน

งานวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นว่ายังไม่มีการศึกษาเรื่องกระบวนการทำรำลงสรสสุหร่ายอิเหนา อย่างไรก็ตามงานวิจัยเหล่านี้เป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์แนวคิดการรำลงสรแบบละครในและจารีตของการลงสรทั้งกระบวนการทำ เครื่องแต่งกาย และอุปกรณ์ประกอบฉาก

6. ผลการวิจัย

ลงสรสสุหร่ายอิเหนา หมายถึง บทลงสรทรวงเครื่องของอิเหนาที่ใช้เพลงลงสรสสุหร่าย ในบทละครเรื่องอิเหนาตอนอื่นๆ บทลงสรทรวงเครื่องของอิเหนามักใช้เพลงลงสรโทน ปรากฏใช้เพลงลงสรสสุหร่ายอยู่เพียงแห่งเดียว ได้แก่ ตอนอิเหนาเข้าเมืองหมันหยาด ดังนี้

๑ เมื่อนั้น	ระเด่นมนตรีสูงส่ง
เสด็จจากแท่นสุวรรณบรรจง	มาสระสรงวารินกลั่นเกลาล
๙ 2 คำ ๙ เสมอ	
ลงสรสสุหร่าย	
๑ ทรงสุคนธ์ปิ่นทองชมพูนุท	นวลละอองผ่องผุดดังหล่อเหลา
พระฉายตั่งคั่นฉ่องส่องเงา	สอดใส่สนับเพลาเพราผจง
ทรวงภูษายกแย่งอย่างนอก	พุ่มม่วงดวงดอกตันหยง
โหมดเทศรีวทองฉลององค์	กระสันทรวงเจียรระบาศคาคัท
ปิ่นแห่งเพชรลงยาราชาวดี	ทับทรวงดวงมณีสีสลบ
เฟื่องห้อยสร้อยสังวาลบานพับ	ทองกรแก้วประดับดวงจินดา
สอดใส่ขำมรงค์เรือนครุฑ	ทรวงมุกฏห้อยพวงบุปผา
เหน็บกริชฤทธิ์ไกรแล้วไคลคลา	เสด็จมาขึ้นทรงสินธพ
๙ 8 คำ ๙ เสมอ	

((มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2558, เล่ม 1, น. 41-42)

เพลงลงสรสสุหร่ายเป็นเพลงลงสรประเภทหนึ่งที่ใช้เฉพาะในการแสดงละครใน การร้องมีความละเอียดลออในการเอื้อนอย่างมาก นับว่ามีความพิเศษกว่าเพลงลงสรประเภทอื่นๆ อาจารย์ดุษฎี มีป้อมผู้เชี่ยวชาญด้านดุริยางคศิลป์ไทย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กล่าวว่า “ลงสรสสุหร่ายอยู่ในชุดเพลงเรื่องลงสรในทางดนตรี มีจังหวะหน้าทับเฉพาะ ใช้ในการแสดงละครในเท่านั้น” (ดุษฎี มีป้อม, 2566, 24 พฤศจิกายน, สัมภาษณ์) กระบวนทำรำลงสรสสุหร่ายแสดงชั้นเชิงในการรำอย่างมาก อาจารย์วีระชัย มีป่อทรัพย์ ผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ไทย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ อธิบายว่า “ลงสรสสุหร่ายเหมาะสำหรับการแสดงละครในซึ่งกระบวนทำรำเน้นลีลาการเล่นเท้า การเดาะเท้า สอดคล้องกับการรำใช้บทในการชมเครื่องทรวงที่ตัวละครสวมใส่เป็นกระบวนรำอวดฝีมือและชั้นเชิงของผู้แสดง” (วีระชัย มีป่อทรัพย์, 2566, 27 ธันวาคม, สัมภาษณ์) นับว่าเป็นกระบวนรำลงสรตามรูปแบบละครในที่มีความละเอียดลออ ในการขับร้องเพลงลงสรสสุหร่ายทำนองการเอื้อนที่ค่อนข้างยาวสอดคล้องกับกระบวนทำรำที่มีความประณีตตามรูปแบบละครหลวงในราชสำนัก

กระบวนรำลงทรงสุหร่ายอิเหนาจากละครหลวงครั้งรัชกาลที่ 2 สืบทอดสู่คณะละครวังสวนกุหลาบและตกทอดมาถึงวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร ซึ่งปัจจุบันคือสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้รับการถ่ายทอดกระบวนท่ารำจากอาจารย์วีระชัย มีบ่อทรัพย์ ผู้ได้รับการถ่ายทอดจากอาจารย์อุดม (อังศุธร) กุลเมธพันธ์ ซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากครูลมุล ยมะคุปต์ ซึ่งเป็นคณะละครวังสวนกุหลาบ ละครวังสวนกุหลาบนี้ถือแบบแผนตามอย่างละครหลวงในรัชกาลที่ 2 สืบเนื่องมา (ประเมษฐ์ บุญยะชัย, 2543, น. 44)

ภาพที่ 1. ผู้วิจัยรับการถ่ายทอดกระบวนท่ารำลงทรงสุหร่ายอิเหนาจากอาจารย์วีระชัย มีบ่อทรัพย์ ณ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ (ที่มา: อิศรชัย พรหมแสน, 2567)

ภาพที่ 2. อาจารย์วีระชัยถ่ายทอดกระบวนท่าทับทรวง (ที่มา: อิศรชัย พรหมแสน, 2567)

ภาพที่ 3. ผู้วิจัยรับการถ่ายทอดกระบวนท่าทับทรวง
(ที่มา: อิศรชัย พรหมเสน, 2567)

กระบวนท่ารำลงสรสูงสุหร่ายอเนกามีการใช้ท่าทางเพื่อการสื่อความหมายของเครื่องทรงที่ตัวละครสวมใส่ ซึ่งในกระบวนท่าที่ใช้นั้น อาจารย์ด้านนาฏศิลป์ได้ยึดหลักปฏิบัติและจารีตสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ดังภาพที่ 2-3 กระบวนท่าทับทรวง หลักวิธีการปฏิบัติจำเป็นจะต้องมือขวาจับหางยวไว้ระดับหน้าอก มือซ้ายจับ หางยวแขนดึงส่งไปด้านหลัง เท้าซ้ายยกเท้าหนีบน้อง กัดไหล่ซ้าย ศีรษะเอียงซ้าย กระบวนท่าทับทรวงนี้จะต้องใช้มือขวาเป็นมือจับหางยวเข้าที่หน้าอก เป็นการสื่อความหมายของตำแหน่งของทับทรวง หากใช้มือซ้ายจับหางยวเข้าที่หน้าอก ความหมายจะเปลี่ยนแปลงไปซึ่งจะหมายถึงตัวเรา อันเป็นหลักจารีตสำคัญในการปฏิบัติกระบวนท่ารำลงสรสูงสุหร่ายที่ได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น

6.1 ลักษณะเด่นของกระบวนรำลงสรสูงสุหร่าย

กระบวนรำลงสรสูงสุหร่ายมีลักษณะเด่นที่การเล่นเท้า การเตะเท้าในท่าโหมกซึ่งในท่าโหมกในกระบวนรำลงสรสูงสุหร่ายมีความแตกต่างจากชุดอื่น โดยปฏิบัติท่ารำในท่าโหมก มือซ้ายตั้งวงบนระดับแก้มศีรษะ มือขวาจับหางยวส่งแขนไปด้านหลัง เท้าซ้ายวางเท้าด้วยจมูกเท้า ให้จมูกเท้าจรดกับพื้นเรียกว่า การเตะเท้า ปฏิบัติพร้อมกับทำนองเอื้อนในช่วงต้นวรรคของทุกคำร้อง จำนวน 5 ครั้ง การปฏิบัติกระบวนท่ารำจะสอดคล้องกับทำนองเอื้อน ซึ่งมีทั้งจังหวะช้าและเร็ว ดังตารางการเอื้อนในต้นวรรคของเพลงลงสรสูงสุหร่าย ดังนี้

ตารางที่ 1

การเอื้อนในช่วงต้นวรรคของเพลงลงสรสูงสุหร่าย

จึ่ง	จับ	จึ่ง	จับ	จึ่ง	จับ	จึ่ง	จับ
----	-- -เออ	-เอื้อ-เออ	-เอื้อ-เออ	-เอื้อ-เอ็ง	-- -เออ	-เอื้อ-เออ	-เอ็ง-เออ
-- -เออ	-- -เออ	-- -เอื้อ	-เอ็ง-เออ	-เอื้อ-เอ็ง	-เอ็ง-เออ		

ภาพที่ 4. กระบวนท่าโบก เตะเท้าในทำนองเอื้อนช่วงต้นวรรคของเพลงลงสรสสุหร่าย
(ที่มา: อิศรชัย พรหมเสน, 2567)

กระบวนท่าโบก เป็นกระบวนท่ารำที่มักพบในแม่ท่าสำคัญต้นวรรคหรือท้ายวรรคของคำร้อง ท่าโบกปรากฏอยู่ในกระบวนรำแม่บท กระบวนรำสี่บท เป็นต้น เป็นกระบวนท่าที่สืบทอดมาแต่เดิม ในกระบวนรำลงสรสสุหร่ายได้นำท่าโบกมาใช้ในต้นวรรคของเพลงลงสรสสุหร่าย การปฏิบัติทำรำนั้นจะใช้การเตะเท้าตามจังหวะจิงฉับและทำนองเอื้อน ดังตารางที่ 1 ซึ่งผู้รำจะต้องจับจังหวะและจดจำทำนองเอื้อนให้ได้จึงปฏิบัติกระบวนท่ารำได้อย่างถูกต้อง

กระบวนการเล่นเท้า เป็นกิริยาที่ใช้จมูกเท้าจรดกับพื้น แล้วกระแทกไปวางข้างหลังแล้วกระทุ้งเท้าหลัง (เท้าเดิม) มาจรดเท้าไว้อย่างเดิม ทำต่อเนื่องเช่นนี้หลายๆ ครั้ง หรืออีกอย่างหนึ่งคือ ประเท้าทั้งสองสลับกันตามจังหวะช้าและจังหวะเร็ว (อุดม กุลเมธพนธ์, 2563, น. 59) การเล่นเท้าในกระบวนรำลงสรสสุหร่ายอิเหนามีการใช้ท่วงที่การเล่นเท้าตามทำนองเอื้อนที่มีความยาวมากกว่าลงสรประเภทอื่น ผู้รำจำเป็นต้องร้องเพลงและฝึกเอื้อนตามทำนองให้ได้ เพื่อเวลาปฏิบัติท่ารำจำเป็นต้องใช้ทักษะการรำ การเล่นเท้าตามคำร้องและทำนองเอื้อนที่มีทั้งจังหวะช้าและจังหวะเร็วให้ความพริ้งเพราตามรูปแบบจารีตละครใน

ภาพที่ 5. กระบวนท่าเล่นเท้าในท่าพรหมสี่หน้า
(ที่มา: อิศรชัย พรหมเสน, 2567)

6.2 ขั้นตอนกระบวนรำลงสรงสุหร่ายอิเหนาแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 การรำใช้บทการทรวงสุคนธ์ (ทาเครื่องหอม) กระบวนทำรำนี้นี้สื่อให้เห็นถึงการประพินผิวตามแบบโบราณ

ในคำร้องที่ว่า “ทรวงสุคนธ์ปนทองชมพูนุท” ลักษณะกระบวนทำรำเริ่มจากการหยิบแป้งร่ำในผอบและเทน้ำปรุงที่ฝ่ามือผสมให้เข้ากันทาที่บริเวณแก้ม

ภาพที่ 6. กระบวนท่าทาเครื่องหอมบริเวณแก้มในคำร้อง “ทรวงสุคนธ์”
(ที่มา: อิศรชัย พรหมเสน, 2567)

ในคำร้องที่ว่า “นวลละอองผ่องผุดดังหล่อเหลา” ลักษณะกระบวนทำรำเป็นการทาเครื่องหอมบริเวณร่างกาย

ภาพที่ 7. กระบวนท่าทาเครื่องหอมที่ร่างกายในคำร้อง “นวลละอองผ่องผุด”
(ที่มา: อิศรชัย พรหมเสน, 2567)

ในคำร้องที่ว่า “พระฉายตั้งคั่นน้องสองเงา” ลักษณะกระบวนท่ารำเป็นการส่งกระจกของตัวละคร

ภาพที่ 8. กระบวนท่าส่งกระจกในคำร้อง “พระฉายตั้ง”
(ที่มา: อิศรชัย พรหมเสน, 2567)

ขั้นตอนที่ 2 กระบวนท่ารำใช้บทที่สื่อถึงการทรงเครื่องของตัวละคร ไล่ลำดับจากชั้นส่วนล่างขึ้นส่วนบน โดยแบ่งกระบวนออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ ท่าหลัก สร้อยท่า และท่ารับ

ท่าหลัก เป็นกระบวนท่ารำกล่าวถึงชนิดของพัสดราภรณ์ (เสื้อผ้า) ถนิมพิมพาภรณ์ (เครื่องประดับ) และ ศิราภรณ์ (เครื่องสวมหัว) เช่น ท่าทรงภูษา ท่าฉลององค์ ท่าปั้นเหน่ง ท่าทับทรวง ท่าชำมรงค์ ท่าบานพับ (พาหุรัด) ท่าทองกร ท่าทรงมงกุฏ เป็นต้น โดยท่ารำหลักเหล่านี้เป็นกระบวนท่ารำที่ครูทางนาฏศิลป์ได้สร้างสรรค์และยึดถือปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบัน ดังตัวอย่าง

ภาพที่ 9. กระบวนท่าฉลององค์
(ที่มา: อิศรชัย พรหมเสน, 2567)

ภาพที่ 10. กระบวนท่าข้ามรงค์
(ที่มา: อิศรชัย พรหมแสน, 2567)

ภาพที่ 11. กระบวนท่าทรงมงกุฎ
(ที่มา: อิศรชัย พรหมแสน, 2567)

สร้อยท่า เป็นกระบวนท่ารำที่ขยายลักษณะของพัสดราภรณ์ ถนิมพิมพาภรณ์ และศิราภรณ์ ที่ตัวละครสวมใส่ ซึ่งกล่าวถึงลักษณะของสี ลวดลายผ้า ชนิดของอัญมณีที่ตกแต่งอยู่ในเครื่องประดับ ทำให้กระบวนท่ารำหลักมีความหมายและงดงามมากยิ่งขึ้น เช่น ทำดวงจินดา ทำคาดทับ ทำเรือนครุฑ เป็นต้น

ภาพที่ 12. สร้อยทำในคำร้อง “ดวงจินดา”
(ที่มา: อิศรชัย พรหมแสน, 2567)

ภาพที่ 13. สร้อยทำในคำร้อง “คาดทับ”
(ที่มา: อิศรชัย พรหมแสน, 2567)

ภาพที่ 14. สร้อยทำในคำร้อง “เรือนครุฑ”
(ที่มา: อิศรชัย พรหมแสน, 2567)

ท่ารับ เป็นกระบวนท่าที่อยู่ในทำนองเอื้อนของเพลงลงสรสุหร่าย กระบวนท่านี้จะร้อยเรียงให้ต่อเนื่องพร้อมกับการเล่นเท้าโดยใช้หมวกเท้าจรดกับพื้น การเล่นเท้าแบ่งเป็นจังหวะช้าและจังหวะเร็วตามทำนองการเอื้อน โดยผู้รำจำเป็นต้องร้องทำนองเอื้อนให้ได้เพื่อในการปฏิบัติกระบวนท่ารับสอดคล้องกับการเล่นเท้าได้ถูกต้องตามทำนองเอื้อนดังตัวอย่าง

ภาพที่ 15. ท่ารับที่ 1 ท่ารำยั่ว
(ที่มา: อิศรชัย พรหมเสน, 2567)

ภาพที่ 16. ท่ารับที่ 2 ท่าชำนางนอน
(ที่มา: อิศรชัย พรหมเสน, 2567)

ภาพที่ 17. ท่ารับที่ 3 ท่ากึ่งหันร่อน
(ที่มา: อิศรชัย พรหมเสน, 2567)

6.3 วิเคราะห์กระบวนการทำรำในตำรารำที่เป็นแบบให้กระบวนการทำรำลงสรงสุหร่ายอิเหนา

จากการศึกษาโครงสร้างทำรำพบว่ากระบวนการทำรำลงสรงสุหร่ายอิเหนามีกระบวนการทำรำเดิมที่มาจากตำรารำเพื่อใช้ในการสื่อความหมายของพัสดราภรณ์ (เสื้อผ้า) ถนิมพิมพาภรณ์ (เครื่องประดับ) และศิราภรณ์ (เครื่องสวมหัว) ที่ตัวละครสวมใส่ ทำรำจากตำรารำเหล่านี้เมื่อปรากฏอยู่ในกระบวนการทำรำลงสรงสุหร่ายอิเหนาจะสื่อความหมายให้ผู้ชมสามารถเข้าใจได้ กระบวนการทำรำจากตำรารำได้รวมนาฏยศัพท์ เช่น การตั้งวง การจีบ การเอียงศีรษะ การยกเท้า การก้าวเท้า เป็นต้น นำมาร้อยเรียงกระบวนการทำรำ กำหนดเป็นชื่อทำในตำรารำ โดยนำมาใช้ในการสื่อความตามคำร้องในบทลงสรงสุหร่ายอิเหนา เช่น 1. คำร้อง “สนับเพลา” สอดคล้องกับท่าข้างประสานงา 2. คำร้อง “กระสันทรง” สอดคล้องกับท่าจีนสาวไส้ 3. คำร้อง “สร้อยสังวาล” สอดคล้องกับท่าสอสร้อยมาลา ดังตัวอย่าง

1. “ท่าข้างประสานงา”ในตำรารำ นำมาใช้ใน “ท่าสนับเพลา”ในกระบวนการลงสรงสุหร่ายอิเหนา

ภาพที่ 18. ท่าข้างประสานงา
(ที่มา: กรมศิลปากร, 2510)

ภาพที่ 19. ท่าสนับเพลา
(ที่มา: อิศรชัย พรหมเสน, 2567)

2. “ท่าจีนสาวไส้” ในตำรารำ นามมาใช้ใน “ท่ากระสันทรง” ในกระบวนรำลงทรงสุหร่ายอิเหนา

ภาพที่ 20. ท่าจีนสาวไส้
(ที่มา: กรมศิลปากร, 2510)

ภาพที่ 21. ท่ากระสันทรง
(ที่มา: อิศรชัย พรหมเสน, 2567)

3. “ท่าสอดสร้อยมาลา” ในตำรารำ นามมาใช้ใน “ท่าสร้อยสังวาล” ในกระบวนรำลงทรงสุหร่ายอิเหนา

ภาพที่ 22. ท่าสอดสร้อยมาลา
(ที่มา: กรมศิลปากร, 2510)

ภาพที่ 23. ท่าสร้อยสังวาล
(ที่มา: อิศรชัย พรหมเสน, 2567)

ตำรารำของไทยที่เก่าที่สุดสร้างขึ้นในรัชกาลที่ 1 กรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ครูละครหลวงทำตำรารำขึ้นใหม่ไว้เป็นแบบแผนสำหรับพระนคร กระบวนท่ารำหลักจากตำรารำได้นำมาร้อยเรียงเป็นกระบวนท่ารำในลงทรงสุหร่ายอิเหนา ดังนั้นกระบวนท่ารำลงทรงสุหร่ายอิเหนานี้จึงเป็นกระบวนแบบละครหลวงสอดคล้องกับลักษณะของบทละครใน

7. บทสรุปและอภิปรายผล

บทละครในเป็นบทละครรำประเภทหนึ่งที่มีการพรรณานายละเอียด คำประพันธ์ไพเราะ ประณีต สละสลวย มีบทลงทรงทรงเครื่องอยู่เป็นจำนวนมากซึ่งพรรณนาการอาบน้ำ การทาเครื่องหอม การแต่งกายของตัวละคร ตามจารีตแบบแผนทั้งดงามสืบเนื่องมาจากครั้งรัชกาลที่ 2 จนถึงปัจจุบัน

บทละครเรื่องอิเหนาพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยซึ่งได้รับยกย่องจากวรรณคดีสโมสรว่าเป็นยอดของกลอนบทละคร ปรากฏการลงทรงของตัวละครเอก 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) การทรงสนานเป็นการอาบน้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น น้ำตก สระธรรมชาติ แหล่งน้ำในถ้ำ มีการบรรยายถึงธรรมชาติทั้งดงามในบริเวณโดยรอบ 2) การทรงสาคร เป็นการอาบน้ำแบบใช้ขันตักน้ำรดร่างกายหรือการอาบน้ำแบบทั่วไป 3) การทรงสุหร่ายหรือทรงสหัสธารา เป็นการอาบน้ำจากเครื่องโปรยน้ำเป็นละออง การทรงเหล่านี้เมื่อกำหนดเป็นบทลงทรงจะใช้เพลงต่างๆ เช่น เพลงลงทรงโทน เพลงสระบุหรง เพลงชมตลาด ฯลฯ ตัวเอกฝ่ายชายในบทละคร

เรื่องอิเหนาใช้เพลงลงสรทอนเป็นส่วนใหญ่ ปรากฏเพลงลงสรสุหร่ายเพียงแห่งเดียวคือในตอนอิเหนาเข้าเมืองหมันหยาศรั้งแรก

ลงสรสุหร่ายเป็นเพลงลงสรที่ใช้เฉพาะในการแสดงละครโน มีหน้าทับอัตราจังหวะสองชั้นโดยเฉพาะ กระบวนทำรำเอื้อนเน้นลีลาการเจาะเท้า การเล่นเท้า ส่วนการทำรำใช้บทลงสรทงเครื่องแบ่งกระบวนทำรำออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1) กระบวนทำรำลงสรและทงสุคนธ์ซึ่งสื่อให้เห็นถึงการอาบน้ำและทาเครื่องหอม 2) กระบวนทำรำทงเครื่อง แบ่งเป็น 3 ลักษณะ ลักษณะที่ 1 คือ ท่าหลัก สื่อถึงเครื่องทงทั้งพัสดราภรณ์ ถนิมพิมพาภรณ์ และศิราภรณ์ ลักษณะที่ 2 คือ สร้อยท่า เป็นการขยายความของเครื่องทง ลักษณะที่ 3 คือท่ารับ อยู่ในทำนองเอื้อนของเพลงลงสรสุหร่าย เป็นกระบวนที่นำมาเรียงร้อยต่อจากท่าหลักสอดคล้องทำไปยังสร้อยท่า กระบวนทำรำลงสรสุหร่ายอิเหนามีโครงสร้างทำรำสอดคล้องกับตำรารำที่ได้มีการจัดบันทึกเมื่อครั้งรัชกาลที่ 1 สำหรับละครหลวง เป็นบทที่แสดงกระบวนทำรำเป็นพิเศษแห่งเดียวในบทละครเรื่องอิเหนา

ผลการศึกษางานต้นสามารถนำมาอภิปรายต่อไปได้ว่า กระบวนรำลงสรสุหร่ายอิเหนามีโครงสร้างทำรำตามจารีตการรำลงสร สอดคล้องกับวรรณพินิจ สุขสม (2545) ที่ว่าตัวละครจะลงสรทุกครั้งก่อนจะประกอบภารกิจใดๆ บทลงสรสื่อให้เห็นถึงชั้นเชิงทางวรรณศิลป์ มีการรำใช้บทแทนเครื่องแต่งกายในทำรำหลักตรงกับตำแหน่งของเครื่องแต่งกาย รวมทั้งจะมีการรำใช้บทซ้ำในเครื่องแต่งกายที่มีสองชั้นหรือสองข้าง โดยการรำใช้บทให้อยู่ในบทรองที่ใช้ขยายความถึงกรรมวิธีการอาบน้ำ ทาเครื่องหอมและแต่งตัวของตัวละคร ในงานวิจัยนี้อิเหนาลงสรก่อนเข้าเมืองหมันหยาศรั้งเป็นตามแบบแผนสถานการณ์ของการรำลงสรและกระบวนทำรำตรงตามขั้นตอนของการลงสรทุกประการ แต่การรำลงสรสุหร่ายอิเหนาแตกต่างกับการรำลงสรประเภทอื่นๆ เนื่องจากกระบวนทำรำจะมีความละเอียด ประณีตอย่างมากด้วยทำนองการเอื้อนที่ยาวส่งผลให้การปฏิบัติทำรำมีการเล่นเท้าตามจังหวะทำนองเอื้อนที่มีทั้งช้าและเร็วในหนึ่งวรรคของเพลง เหตุที่มีการบรรจุเพลงเป็นพิเศษทีเดียวในตอนนี้อาจเนื่องจากเป็นตอนที่อิเหนาเริ่มต้นบทบาทความเป็นตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นครั้งแรกคือในงานพระเมรุเมืองหมันหยาศ

กระบวนรำลงสรสุหร่ายอิเหนาไม่ได้นำมาเผยแพร่ในการแสดงละครเรื่องอิเหนาในปัจจุบัน การถ่ายทอดองค์ความรู้ไว้ในวงจำกัดและมีการตัดทอนกระบวนรำออกไปเพื่อให้อยู่ในเวลาที่กำหนด ทำให้กระบวนรำลงสรสุหร่ายอิเหนาไม่ปรากฏทั่วไป ส่วนในวงการนาฏศิลป์ ขาดการสืบทอดกระบวนทำรำชุดนี้ ดังนั้นย่อมเสี่ยงที่กระบวนทำรำในรูปแบบละครโนอันเป็นมรดกของชาติจะสูญหาย จึงควรที่จะรักษาองค์ความรู้กระบวนรำลงสรสุหร่ายอิเหนาให้คงอยู่เป็นประโยชน์ต่อวงการนาฏศิลป์ไทยสืบไป

<https://www.youtube.com/watch?v=BaEhnxFPIg8>

ภาพที่ 24. สื่อวีดิทัศน์และลิงก์กระบวนรำลงสรสุหร่ายอิเหนา
(ที่มา: อิศรชัย พรหมแสน, 2567)

รายการอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2510). *ตำราพจนานุกรม*. พระนคร: พระจันทร์. (อนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพนางยวง อังสุสิงห์ ณ เมรุวัดธาตุทอง พระโขนง วันที่ 20 ธันวาคม พุทธศักราช 2510).
- ขวัญใจ คงถาวร. (2557). *นาฏยประดิษฐ์ชุดลงทรงโขนสุหรานากง*. นครปฐม: คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. (2508). *ตำนานละครอิเหนา*. พระนคร: คลังวิทยา.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. (2557). คำอธิบายว่าด้วยบทละครอิเหนาฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ. ใน *พุทธศักราช 2457-2467 สิบปีนั้นวรรณคดีสโมสร*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ดุขะฎี มีป้อม. (2566, 24 พฤศจิกายน). ผู้เชี่ยวชาญด้านดุริยางคศิลป์ไทย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. [บทสัมภาษณ์].
- ประเมษฐ์ บุญยะชัย. (2543). *ละครวังสวนกุหลาบ*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2558). *บทละครเรื่องอิเหนา พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย* (เล่ม 1-2). นครปฐม: รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- วรรณพินิจ สุขสม. (2545). *ลงทรงโขน: กระบวนท่ารำในการแสดงละครในเรื่องอิเหนา* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- วีระชัย มีบ่อทรัพย์. (2566, 27 ธันวาคม). ผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ไทย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. [บทสัมภาษณ์].
- สุภาวดี โพธิ์เวชกุล. (2539). *จารีตการใช้อุปกรณ์การแสดงละครเรื่องอิเหนา* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2549). *นาฏยศิลป์รัชกาลที่ 9*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อารดา สุมิตร. (2516). *ละครในของหลวงในสมัยรัชกาลที่ 2* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- อุดม กุลเมธพนธ์. (2563). *อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ นายอุดม กุลเมธพนธ์ (อังสุธร)*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

บทละครพงศาวดารของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์: กลวิธีทางวรรณศิลป์
ในการนำเสนอประวัติศาสตร์ในบริบทสังคม
สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว*

Received: 29 September 2023

Revised: 23 November 2023

Accepted: 28 December 2023

จตุรรม แซ่ลี**

ปัทมา ทิมประเสริฐกุล***

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีทางวรรณศิลป์ของบทละครพงศาวดารของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ในการนำเสนอเหตุการณ์ประวัติศาสตร์จากพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาและศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการนำเสนอเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ในบทละครพงศาวดารกับบริบททางสังคม โดยศึกษาจากบทละครพงศาวดารจำนวน 13 เรื่อง ผลการศึกษาพบว่ากลวิธีทางวรรณศิลป์ ได้แก่ กลวิธีการตั้งชื่อเรื่อง กลวิธีทางด้านเนื้อหา รวมทั้งกลวิธีทางภาษาและฉันทลักษณ์เพื่อนำเสนอองค์ความรู้จากพงศาวดารในรูปแบบของบทละครที่มีความสนุกสนานและทำให้เหตุการณ์ในบทละครพงศาวดารมีประเด็นที่สัมพันธ์กับบริบททางสังคมในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในด้านการแสดงปัญหาการเมืองในรัชสมัยและการเสริมสร้างความเป็นหนึ่งเดียวกันระหว่างพระมหากษัตริย์ ข้าราชการ และราษฎร บทละครพงศาวดารจึงเป็นวรรณคดีประวัติศาสตร์ที่มุ่งสร้างความตระหนักรู้ให้กับคนในชาติในเรื่องความเป็นหนึ่งเดียวกัน สอดคล้องกับแนวพระบรมราโชบายและพระราชดำริในด้านการปกครองของพระมหากษัตริย์ในยุคที่สยามกำลังเผชิญหน้ากับการล่าอาณานิคมของชาติตะวันตก

บทความวิจัย

บทคัดย่อ

คำสำคัญ

บทละครพงศาวดาร;
กลวิธีทางวรรณศิลป์;
วรรณคดีประวัติศาสตร์

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตเรื่อง “การศึกษาบทละครพงศาวดาร พระนิพนธ์ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ในฐานะวรรณคดีประวัติศาสตร์” ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ได้รับการอุดหนุนการวิจัยและนวัตกรรมจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2566

** นักศึกษาระดับมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ติดต่อได้ที่: poundlee2009@gmail.com

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ติดต่อได้ที่: pattamathee@hotmail.com

Chronicle Plays by Prince Narathippraphanphong: Literary Techniques in Presenting History in the Social Context of His Majesty King Chulalongkorn's Era*

Received: 29 September 2023

Revised: 23 November 2023

Accepted: 28 December 2023

Chatutham Saelee**

Pattama Theekaprasertkul***

This research paper aims to study the literary techniques employed in the chronicle plays composed by Prince Narathippraphanphong to present historical events from the chronicles of Ayutthaya and to study the relationship between historical representation in chronicle plays and their social contexts. Altogether 13 chronicle plays have been examined. It is found that the poet uses literary techniques, namely naming techniques, subject matter, literary devices, and prosody, to portray knowledge from the chronicles in a play that is fun and entertaining, as well as to connect the events in the chronicle plays to the social contexts during the reign of King Chulalongkorn, specifically portraying political problems during the reign and promoting harmony between the monarch, the civil servants, and the people. As such, the chronicle plays are a form of historical literature that aims to raise awareness of harmony among the nation's populace, which corresponds with the King's royal policy and royal initiatives on governing the country at a time when Siam was faced with the perils of Western colonization.

Research Article

Abstract

Keywords

chronicle plays;
literary techniques;
historical literature

* This paper is a part of the first author's thesis entitled "A Study of Chronicle Plays of Prince Narathippraphanphong as A Historical Genre" Department of Thai, Faculty of Arts, Silpakorn University. This research and innovation activity is funded by National Research Council of Thailand (NRCT) for the fiscal year 2023.

** Master's student, Department of Thai, Faculty of Arts, Silpakorn University, e-mail: poundlee2009@gmail.com

*** Assistant Professor, Department of Thai, Faculty of Arts, Silpakorn University, e-mail: pattamathee@hotmail.com

1. บทนำ

บทละครพงศาวดารเป็นวรรณคดีที่พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ทรงพระนิพนธ์ขึ้นในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ช่วง พ.ศ. 2451-2453 โดยกวีนาคำโครงของเรื่องมาจากเอกสารประวัติศาสตร์ประเภทพงศาวดาร เนื่องจากช่วงเวลาดังกล่าวเป็นยุคสมัยที่สยามกำลังพัฒนาประเทศให้ทันสมัยและทัดเทียมกับนานาชาติในโลกตะวันตก จึงมีความนิยมสิ่งใหม่ในสังคม ทั้งนี้ความนิยมในด้านการสร้างและเสพศิลปะการละครรูปแบบใหม่และความนิยมในด้านการศึกษาและเผยแพร่องค์ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์บทละครพงศาวดาร

ความนิยมในด้านการสร้างและเสพศิลปะการละครในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเห็นได้จากจำนวนคณะละครที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ (2506, น. 140) ทรงกล่าวว่าเฉพาะในเมืองหลวงมีคณะละครขนาดใหญ่ไม่ต่ำกว่า 20 คณะ เมื่อมีคณะละครเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก คณะละครบางแห่งจึงคิดค้นรูปแบบการแสดงใหม่ๆ เพื่อให้ละครของตนเองมีความน่าสนใจ ในช่วงเวลาดังกล่าวจึงเกิดการสร้างสรรค์ศิลปะการละครรูปแบบใหม่ที่อิงอยู่กับการรับอิทธิพลจากชาติตะวันตก เช่น ละครร้องและละครรำแบบใหม่ (จักรกฤษณ์ ดวงพัตรา, 2544, น. 11) ซึ่งกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ก็ทรงใช้รูปแบบการแสดงละครที่เกิดขึ้นใหม่ในช่วงเวลานั้นมาเป็นรูปแบบการแสดงละครพงศาวดาร

ส่วนความนิยมในด้านการศึกษาและเผยแพร่องค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์เกิดจากการสนับสนุนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อส่งเสริมให้คนในสังคมเกิดความตระหนักรู้ถึงเรื่องการเมืองประวัติศาสตร์เป็นของตนเอง เนื่องจากพระองค์มีพระราชดำริว่า องค์ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี “*เป็นเครื่องชักนำให้เกิดความรักชาติแลรักแผ่นดินของตัว*” (พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2511, น. 42) ความรู้ทางประวัติศาสตร์ในช่วงเวลาดังกล่าวจึงถูกใช้ในการสร้างความรู้สึกร่วมกันของคนในบ้านเมืองเพื่อตอบโต้กับปัญหาภัยคุกคามจากการล่าอาณานิคมของชาติตะวันตก (สายชล สัตยานุรักษ์, 2557, น. 38) บทละครพงศาวดารเป็นกลุ่มวรรณคดีที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีบทบาทในการพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยเกี่ยวกับการประพันธ์ ทั้งยังโปรดให้จัดการแสดงละครพงศาวดารขึ้นในโอกาสสำคัญและเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรอยู่บ่อยครั้ง (สำเนาพระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชทานกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์, 2474, น. 15-16) วรรณคดีกลุ่มนี้จึงเป็นส่วนหนึ่งขององค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่ราชสำนักได้สนับสนุนให้เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้นด้วยเช่นเดียวกัน

เนื่องจากบริบททางสังคมในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์บทละครพงศาวดาร ซึ่งเป็นวรรณคดีที่นำเสนอเรื่องราวในพงศาวดารด้วยรูปแบบของศิลปะการแสดงละครสมัยใหม่ที่กำลังได้รับความนิยมในช่วงเวลานั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษากลวิธีทางวรรณศิลป์ของบทละครพงศาวดารของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ในการนำเสนอเหตุการณ์ประวัติศาสตร์จากพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการนำเสนอเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ในบทละครพงศาวดารกับบริบททางสังคมสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อแสดงให้เห็นกลวิธีทางวรรณศิลป์ในการนำเสนอประวัติศาสตร์ผ่านบทละครและมิติของบทละครพงศาวดารที่อาจมีบทบาทมากกว่าการให้ความบันเทิง

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อศึกษากลวิธีทางวรรณศิลป์ของบทละครพงศาวดารของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ในการนำเสนอเหตุการณ์ประวัติศาสตร์จากพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา

2.2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการนำเสนอเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ในบทละครพงศาวดารกับบริบททางสังคมสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

3. ขอบเขตของการศึกษา

บทละครพงศาวดารของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ จำนวน 13 เรื่อง

1. บทละครพันทางเรื่องพระราชพงษาวดารกรุงทวารวดี ครั้งจุลศักราช 1051 เมื่อพระยารามเดโชเจ้านครศรีธรรมราชแข็งเมือง ทักกรุงออกไปปราบ (พ.ศ. 2451)

2. บทละครพระราชพงษาวดาร เรื่องท้าวเทพกษัตรี จ.ศ. 1147 (พ.ศ. 2452)

3. บทละครพระราชพงษาวดารไทยปราบยมราชสังฆบท แผ่นดินพระธาดาธิเบศร์ จุลศักราช 1045 (พ.ศ. 2452)

4. บทละครเรื่องพระราชพงษาวดารกรุงทวารวดี ครั้งเกิดขบถ เมื่อพิฆาฏเจ้าพระยาวิชาเยนทร์ จุลศักราช 1044 (พ.ศ. 2452)

5. บทละครเรื่องฝีมือมวยในกรุงศรีอยุธยา (พ.ศ. 2452)

6. บทละครพระราชพงษาวดารไทยปราบนครศรีธรรมราชเป็นขบถ แผ่นดินพระธาดาธิเบศร์ จุลศักราช 1048 (พ.ศ. 2452)

7. บทละครเรื่องพระราชพงษาวดารกรุงทวารวดี แผ่นดินสมเด็จพระนุมินทรราชา จุลศักราช 1072 เมื่อพระยาจักรีโรงฆ้องปราบกัมพูชประเทศ (ไม่ระบุปีที่แต่ง สันนิษฐานว่าแต่งก่อน พ.ศ. 2452)

8. บทละครเรื่องพระพุทธรเจ้าเสือ ในพระราชพงษาวดารไทย เมื่อสิ้นแผ่นดินพระธาดาธิเบศร์ ปีก่อจุลศักราช 1059 (พ.ศ. 2453)

9. บทละครเรื่องขบถธรรมเถียร ในพระราชพงษาวดารไทย แผ่นดินสมเด็จพระธาดาธิเบศร์ ปีกวาดจุลศักราช 1046 (พ.ศ. 2453)

10. บทละครเรื่องขบถบุญกว้าง ตามพระราชพงษาวดารไทย แผ่นดินพระธาดาธิเบศร์ ปีกอกจุลศักราช 1054 (พ.ศ. 2453)

11. บทละครเรื่องพระราชพงษาวดารกรุงเทพทวารวดี ผลขบถแก้วพุกขบถเมื่อพิฆาฏกรมพระราชวังหลังแลเจ้าพระยาสุรสงคราม ต้นแผ่นดินพระธาดาธิเบศร์ ปีกุน จุลศักราช 1045 (พ.ศ. 2453)

12. บทละครเรื่องพระราชพงษาวดารไทย เรื่องขุนหลวงพัวปราบขอม แผ่นดินสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 จ.ศ. 715 (พ.ศ. 2453)

13. บทละครเรื่องพระราชพงษาวดารไทย แผ่นดินพระสรเพทที่ 8 จุลศักราช 1066 เมื่อประหารชีวิตพันท้ายนรสิงห์ (ไม่ระบุปีที่แต่ง)

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

4.1 บทละครพงศาวดาร

บทละครพงศาวดาร หมายถึง บทละครที่ระบุว่ามีที่มาจากเอกสารประวัติศาสตร์ประเภทพงศาวดาร และมีโครงเรื่องหลักที่นำมาจากเหตุการณ์ในพงศาวดาร เช่น บทละครพันทางเรื่องพระราชพงษาวดารกรุงทวารวดี ครั้งจุลศักราช 1051 เมื่อพระยารามเดโชเจ้านครศรีธรรมราชแข็งเมือง ทักกรุงออกไปปราบ กวีได้รับบุที่มาของบทละครพงศาวดารเรื่องดังกล่าวผ่านการตั้งชื่อและนำเหตุการณ์ในพงศาวดารมาสร้างสรรค์เป็นโครงเรื่องหลักของบทละครเรื่องนี้

4.2 วรรณคดีประวัติศาสตร์

วรรณคดีประวัติศาสตร์ คือ วรรณคดีที่กวีผสมผสานเรื่องราวทางประวัติศาสตร์กับลักษณะของความเป็นวรรณคดีซึ่งอาจประกอบไปด้วยเนื้อหาที่มาจากจินตนาการและความคิดเห็นของกวี รวมทั้งกลวิธีทางวรรณศิลป์ที่ใช้ในการประพันธ์ ตัวอย่างเช่น ลิลิตตะเลงพ่าย ที่มีเนื้อหาหลักมาจากเหตุการณ์ในพงศาวดาร แต่เนื้อหาในส่วนบทไหว้ครูตอนต้น บทนิราศ บทยอพระเกียรติ และรายละเอียดของเรื่องในส่วนท้ายเป็นส่วนที่กวีประพันธ์เพิ่มเติมลงในเรื่องภายหลัง (ชลดา ศิริวิทย์เจริญ, 2519, น. 16) ราชธานีราชนบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) เป็นตัวบทที่มีต้นทางแรกเริ่มมาจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ของมอญ แต่ปรากฏการเพิ่มเติมตัวละครขึ้นใหม่เพื่อช่วยสร้างอารมณ์สะเทือนใจ (ชนพร ศิริพันธ์, 2559, น. 1, 101) และ ลิลิตพงศาวดารเหนือ ของกรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ ที่มีการกล่าวถึงฉากซึ่งเป็นสถานที่จริงในพงศาวดารเหนือ พร้อมกับการพรรณนาฉากจากจินตนาการของกวีที่ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพ

ทั้งนี้วรรณคดีประวัติศาสตร์จะต้องใช้องค์ประกอบจากเรื่องราวที่มีอยู่จริงในประวัติศาสตร์เป็นองค์ประกอบหลักของเรื่อง เช่น การนำเหตุการณ์ในเอกสารประวัติศาสตร์มาสร้างเป็นโครงเรื่องหลัก การนำสถานที่และช่วงเวลาซึ่งเป็นที่เกิดเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์มาสร้างเป็นฉากหลักของเรื่อง และการนำบุคคลที่มีอยู่จริงในประวัติศาสตร์มาสร้างเป็นตัวละครหลักของเรื่อง ดังนั้นวรรณคดีประวัติศาสตร์จึงแตกต่างกับ “วรรณคดีอิงประวัติศาสตร์” ที่กวีใช้ข้อมูลจากประวัติศาสตร์เป็นเพียงส่วนประกอบของเรื่องเท่านั้น เช่น สี่แผ่นดินของหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่ผู้ประพันธ์ใช้ฉากช่วงเวลาและเหตุการณ์บางส่วนตามประวัติศาสตร์ แต่สร้างโครงเรื่องหลักและตัวละครหลักของเรื่องขึ้นมาใหม่จากจินตนาการ

5. สมมติฐาน

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ทรงนำเหตุการณ์ประวัติศาสตร์จากพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาามาเสนอเป็นวรรณคดีประวัติศาสตร์ผ่านกลวิธีทางวรรณศิลป์ภายใต้สังคมและการเมืองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อแสดงให้เห็นปัญหาทางการเมืองในยุคสมัยนั้น รวมทั้งยังส่งเสริมแนวพระราชดำริและพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

6. ภูมิหลังของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ กับบทละครพงสาวดาร

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ เป็นพระบรมวงศานุวงศ์ที่มีบทบาทสำคัญต่อศิลปะการละครและวรรณคดีไทยเป็นอย่างมาก พระองค์ทรงเป็นเจ้าของคณะละครหลวงนฤมิตร ทั้งยังเป็นผู้ก่อตั้งโรงละครปริดาไลย์และเป็นผู้ประดิษฐ์แนวทางการแสดงละครแบบใหม่ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จนได้รับการยกย่องให้เป็น “พระบิดาแห่งละครร้อง” ส่วนพระปรีชาสามารถในด้าน การประพันธ์จะเห็นได้จากพระนิพนธ์วรรณคดีจำนวนมาก ได้แก่ วรรณคดีพิธิกรรม เช่น คำฉันท์ดุซังเวย กล่อมแลกาพย์ขับไม้บำเรอพระเศวตคชเดชน์ดิลกษ วรรณคดียพระเกียรติ เช่น โคลงลิลิตมหามกุฎราชคุณาภรณ์ วรรณคดีนิราศ เช่น นิราศนราธิปฯ ทั้งนี้พระนิพนธ์ประเภทบทละครเป็นกลุ่มงานที่ทรงพระนิพนธ์ไว้มากที่สุด โดยพบว่ามีจำนวนมากกว่า 127 เรื่อง

“บทละครพงสาวดาร” เป็นพระนิพนธ์ที่มุ่งนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับเหตุการณ์ในเอกสารประวัติศาสตร์ แตกต่างจากบทละครพระนิพนธ์ส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับความรักระหว่างชายกับหญิง (พวงเพ็ญ สว่างใจ, 2551, น. 241) ละครกลุ่มนี้จัดแสดงโดยคณะละครหลวงนฤมิตรที่ได้รับพระบรมราชูปถัมภ์จากพระมหากษัตริย์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดการแสดงละครพงสาวดารเป็นอย่างมาก เนื่องจากทรงมีรับสั่งให้จัดการแสดงขึ้นหลายครั้งในเขตพระราชฐานตามวาระสำคัญต่างๆ และเมื่อใดที่จัดแสดงที่โรงละครปริดาไลย์ ก็จะเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตร (สำเนาพระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชทานกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์, 2474, น. 15-16) ทั้งนี้การแสดงละครพงสาวดารก็เป็นที่ยอมรับสำหรับบุคคลทั่วไปด้วยเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากคำบอกเล่าของขุนวิจิตรมาตรา (สง่า กาญจนาคพันธุ์) ที่กล่าวถึงบทละครพงสาวดารว่า “เรื่องเกี่ยวกับพงสาวดารมีหลายเรื่อง แต่เรื่องที่คนชอบมากก็คือ เรื่องท้าวเทพสตรี ท้าวศรีสุนทรพบแม่ที่เมืองกลาง” (กาญจนาคพันธุ์, 2524, น. 387-388) บทละครพงสาวดารจึงเป็นวรรณคดี ที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในช่วงเวลาดังกล่าวจากผู้คนทั้งในและนอกราชสำนัก

7. กลวิธีทางวรรณศิลป์ในการนำเสนอเหตุการณ์ประวัติศาสตร์จากพงสาวดารกรุงศรีอยุธยา ในบทละครพงสาวดาร

บทละครพงสาวดารทั้ง 13 เรื่อง กวีระบุว่ามีที่มาจากพงสาวดารกรุงศรีอยุธยา ดังจะเห็นได้จากการใช้ถ้อยคำในการตั้งชื่อเรื่องที่ว่า “พงสาวดารไทย” และ “พงสาวดารกรุงทวารวดี” ซึ่งเป็นถ้อยคำที่ใช้เรียกพงสาวดารกรุงศรีอยุธยาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว¹ เมื่อเปรียบเทียบเหตุการณ์ในบทละครพงสาวดารทั้ง 13 เรื่องกับพงสาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับต่างๆ ก็พบว่าเหตุการณ์ในบทละครพงสาวดารสอดคล้องกับพงสาวดารกรุงศรีอยุธยาหลายฉบับ เช่น พระราชพงสาวดารฉบับสมเด็จพระพนรัตน์ วัดพระเชตุพน ทั้งฉบับพิมพ์และฉบับเขียน พระราชพงสาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา พงสาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับประดิษฐ์มวเขียน และพระราชพงสาวดารฉบับพิมพ์ 2 เล่ม (ฉบับหมอบลัดเล)

¹ หนังสือ เบ็ดเตล็ด-เบ็ดหลู ของ ก.ศ.ร. กุหลาบ (2457, น. 71) เรียกพงสาวดารกรุงศรีอยุธยาว่า “พระราชพงสาวดารไทย” และพระราชนิพนธ์วิจารณ์เรื่องราชประเพณีการตั้งพระมหากุปราชของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (2479, น. 37) ก็เรียกพงสาวดารกรุงศรีอยุธยาว่า “พระราชพงสาวดารกรุงทวารวดี”

อย่างไรก็ตาม ในบทละครเรื่องพระราชพงษาวดารกรุงทวารวดี ครั้งเกิดขบถ เมื่อพิฆาฏเจ้าพระยาวิชาเยนทร์ จุลศักราช 1044 กวีได้ระบุถึงที่มาของเรื่องไว้ว่า “ตามความในพระราชพงษาวดารฉบับพิมพ์” (ประเสริฐอักษร, 2452ข, น. 1) จึงทำให้สันนิษฐานได้ว่าพงสาวดารที่กวีใช้เป็นต้นทางในการประพันธ์ คือพระราชพงสาวดารฉบับพิมพ์ 2 เล่ม (ฉบับหมอบลัดเล) เนื่องจากเป็นพงสาวดารกรุงศรีอยุธยาที่พิมพ์ในช่วง พ.ศ. 2406-2407 ก่อนที่กวีจะประพันธ์บทละครกลุ่มนี้และน่าจะเป็นพงสาวดารที่มีความแพร่หลายในสังคมไทยในช่วงเวลานั้นมากกว่าพงสาวดารฉบับอื่นๆ

ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบเหตุการณ์ในบทละครพงสาวดารกับพระราชพงสาวดารฉบับพิมพ์ 2 เล่ม (ฉบับหมอบลัดเล) พบว่ากวีใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์ในการนำเสนอเหตุการณ์ประวัติศาสตร์จากพงสาวดารกรุงศรีอยุธยา ได้แก่ กลวิธีการตั้งชื่อเรื่อง กลวิธีทางด้านเนื้อหา และกลวิธีทางภาษาและฉันทลักษณ์ โดยอธิบายได้ดังนี้

7.1 กลวิธีการตั้งชื่อเรื่อง

ข้อบ่งชี้พระนิพนธ์ของกรมพระนาธิประพันธ์พงศ์ส่วนมากมักจะตั้งชื่อด้วยถ้อยคำที่สั้นและกระชับ เช่น บทละครเรื่องสาวเครือฟ้า บทละครเรื่องกระดังงาไทย บทละครเรื่องต้นร้ายปลายดี แต่การตั้งชื่อบทละครพงสาวดารมีลักษณะที่แตกต่างจากบทละครพระนิพนธ์เรื่องอื่นๆ เพราะนอกจากกวีจะระบุประเภทของการแสดงละคร เช่น ละครร้อง และละครรำ หรือละครพันทาง ยังมีรายละเอียดเพิ่มเติมจากการระบุประเภทการแสดง คือ จะระบุให้เห็นประเภทของเนื้อหา โดยกวีจะแสดงถึงพงสาวดารที่เป็นต้นทางของเรื่องไว้ด้วย เช่น พงสาวดารกรุงเทพทวารวดี พระราชพงษาวดารไทย ซึ่งหมายถึงพงสาวดารกรุงศรีอยุธยา ตามด้วยชื่อเหตุการณ์หลักของเรื่อง เช่น ปราบนครศรีธรรมราชเป็นกบฏ ขุนหลวงพะงั่วปราบขอม ประหารชีวิตพันท้ายนรสิงห์ นอกจากนี้กวียังระบุปีศักราชที่เกิดเหตุการณ์ในชื่อเรื่องอีกด้วย ตัวอย่างเช่น บทละครเรื่องพระราชพงษาวดารกรุงเทพทวารวดี ผลขบถแก่พวกขบถ เมื่อพิฆาฏกรมพระราชวังหลังแลเจ้าพระยาสุรสงคราม ต้นแผ่นดินพระชาตธิเบศร์ ปีกุน จุลศักราช 1045 ชื่อดังกล่าวนี้ระบุว่บทละครเรื่องนี้มีลักษณะการแสดงแบบละครเรื่องมีพงสาวดารอันเป็นต้นทางของเรื่องคือ พระราชพงษาวดารกรุงเทพทวารวดี และแสดงให้เห็นเหตุการณ์หลักของเรื่อง คือ การสังหารกรมพระราชวังหลังแลเจ้าพระยาสุรสงคราม อีกทั้งยังแสดงช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์คือรัชสมัยของพระชาตธิเบศร์ที่หมายถึงพระเพทราชาในช่วงปีกุน จ.ศ. 1045

กวีนำวิธีการระบุปีศักราชประกอบกับเหตุการณ์ ซึ่งเป็นวิธีการเขียนและร้อยเรียงเหตุการณ์ของเอกสารประวัติศาสตร์ประเภทพงสาวดารที่เรียกว่า การลำดับเวลา (Chronological order) (นาฏวิภา ชลิตานนท์, 2522, น. 215) มาปรับใช้ในการตั้งชื่อบทละคร นอกจากนี้ การตั้งชื่อบทละครพงสาวดารบางเรื่องยังปรากฏการใช้ถ้อยคำที่มีที่มาจากองค์ความรู้และเอกสารทางประวัติศาสตร์ชิ้นอื่นๆ อีกด้วย เช่น การเรียกชื่อพงสาวดารด้วยคำว่า “พระราชพงษาวดารกรุงทวารวดี” ซึ่งเป็นการเรียกชื่อกรุงศรีอยุธยาที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงวิจารณ์เรื่องพระราชพงสาวดารกับเรื่องราชประเพณีการตั้งพระมหากษัตริย์ (พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2479, น. 37) และการระบุพระนามของพระมหากษัตริย์ในชื่อเรื่อง เช่น พระชาตธิเบศร์ที่หมายถึงพระเพทราชา ก็เป็นลักษณะการออกพระนามที่ปรากฏในคำให้การขุนหลวงหาวัด ซึ่งเป็นเอกสารประวัติศาสตร์ที่แปลมาจากภาษารามัญ (ศานติ ภัคดีคำ, 2562, น. 99)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า กวีเจตนาดำรงข้อบทละครพงศาวดารเช่นนี้เพื่อให้เห็นว่าบทละครเหล่านี้ไม่ใช่เรื่อง ที่สร้างขึ้นใหม่หรือมาจากจินตนาการทั้งหมด หากแต่มีโครงเรื่องมาจากเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ โดยกวี จะระบุถึงที่มาของเอกสารทางประวัติศาสตร์และช่วงเวลาของเหตุการณ์ที่สามารถนำไปสืบค้นได้

7.2 กลวิธีทางด้านเนื้อหา

กวีใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์ในการสร้างสรรค์เนื้อหาเพื่อปรับเปลี่ยนเนื้อหาจากพงศาวดารให้เป็นเนื้อหา ที่นำมาใช้ในการแสดงได้ กลวิธีทางด้านเนื้อหาที่ปรากฏ ได้แก่ การเลือกเหตุการณ์ การสร้างโครงเรื่องจาก เหตุการณ์ประวัติศาสตร์ และการเพิ่มเติมเนื้อหา โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

7.2.1 การเลือกเหตุการณ์

เนื่องจากพงศาวดารบันทึกเหตุการณ์ตามลำดับเวลาก่อนหลัง กวีจึงไม่สามารถนำเสนอเหตุการณ์ ทั้งหมดตามที่ปรากฏในพงศาวดารในบทละครได้ กวีจึงต้องเลือกนำเสนอเหตุการณ์ช่วงใดช่วงหนึ่งจาก พงศาวดารเท่านั้น เหตุการณ์ที่กวีเลือกมานำเสนอล้วนมีความแตกต่างในด้านช่วงเวลา ได้แก่ เหตุการณ์ใน สมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช สมัยสมเด็จพระเพทราชา สมัยพระเจ้าเสือ สมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ และสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โดยจำแนกแนวเรื่อง ได้ดังต่อไปนี้

เหตุการณ์สงครามปราบกบฏในพระราชอาณาเขต พบทั้งหมด 5 เรื่อง ซึ่งเป็นเหตุการณ์สงครามปราบกบฏ ในรัชสมัยของพระเพทราชาทั้งสิ้น ทั้งนี้มีบทละคร 3 เรื่องที่เป็นเหตุการณ์ต่อเนื่องกัน ได้แก่ บทละครพันทาง เรื่องพระราชพงษาวดารกรุงทวารวดี ครั้งจุลศักราช 1051 เมื่อพระยารามเดโชเจ้านครศรีธรรมราชแข็งเมือง ทักกรงออกไปปราบ บทละครพระราชพงษาวดารไทย ปราบยมราชสังขบท แผ่นดินพระชาดาธิเบศร์ จุลศักราช 1045 และบทละครพระราชพงษาวดารไทย ปราบนครศรีธรรมราชเป็นขบถ แผ่นดินพระชาดาธิเบศร์ จุลศักราช 1048 บทละครทั้ง 3 เรื่องข้างต้นเป็นเหตุการณ์การก่อกบฏของเจ้าพระยายมราชสังข์ เจ้าเมืองนครราชสีมาและ เจ้าพระยารามเดโช เจ้าเมืองนครศรีธรรมราช เนื่องจากขุนนางทั้งสองยังคงจงรักภักดีต่อสมเด็จพระนารายณ์ มหาราชผู้เป็นพระเจ้าแผ่นดินในรัชกาลก่อน จึงตั้งตนเป็นกบฏเพื่อแสดงถึงการไม่ยอมรับในอำนาจของพระเพทราชา ที่ซึ่งบัลลังก์มาจากสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ส่วนบทละครอีก 2 เรื่อง คือ บทละครร้องเรื่องขบถธรรมเถียร ใน พระราชพงษาวดารไทย แผ่นดินสมเด็จพระชาดาธิเบศร์ ปีชวด จุลศักราช 1046 และบทละครร้องเรื่องขบถบุญกว้าง ตามพระราชพงษาวดารไทย แผ่นดินพระชาดาธิเบศร์ ปีวอก จุลศักราช 1054 เป็นเหตุการณ์การก่อกบฏในสมัย สมเด็จพระเพทราชาที่ผู้นำกลุ่มกบฏอ้างตนเป็นผู้มีบุญญาธิการเพื่อจะรวบรวมกำลังคนเข้าบุกยึดกรุงศรีอยุธยา

เหตุการณ์สงครามปราบกบฏเมืองประเทศราชกัมพูชา ปรากฏ 2 เรื่อง คือ บทละครร้องพระราชพงษาวดารไทย เรื่องขุนหลวงพวักปราบขอม แผ่นดินสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 จ.ศ. 715 ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 มีพระบรมราชโองการให้พระราเมศวรและขุนหลวงพวักยกทัพไปปราบกรุงกัมพูชาเนื่องจากฝ่ายกัมพูชาไม่ยอม ตกเป็นประเทศราชของกรุงศรีอยุธยา ส่วน บทละครเรื่องพระราชพงษาวดารกรุงทวารวดี แผ่นดินสมเด็จพระ ภูมิหนาราช จุลศักราช 1072 เมื่อพระยาจักรีโรมง้องปราบกัมพูชาประเทศ เป็นเหตุการณ์ที่พระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ มีพระบรมราชโองการให้พระยาจักรีโรมง้องยกทัพไปตีกรุงกัมพูชา เนื่องจากเจ้านายฝ่ายกัมพูชาลอบขอกองทัพ ญวนมาเสริมกำลัง เพื่อหวังจะประกาศอิสรภาพไม่ยอมตกเป็นประเทศราชของกรุงศรีอยุธยา

เหตุการณ์การช่วงชิงอำนาจในราชสำนัก ปรากฏ 3 เรื่อง ได้แก่ *บทละครเรื่องพระราชพงษาวดารกรุงทวารวดี* ครึ่งเกิดขบถเมื่อพิฆาฏเจ้าพระยาวิชาเยนทร์ จุลศักราช 1044 เป็นบทละครที่มีเหตุการณ์เกี่ยวกับการช่วงชิงอำนาจของพระเพทราชาและหลวงสรศักดิ์จากเชื้อพระวงศ์ที่สืบเชื้อสายมาจากสมเด็จพระนารายณ์มหาราชและจากเจ้าพระยาวิชาเยนทร์ ขุนนางชาวต่างชาติผู้มีอิทธิพลในช่วงเวลานั้น *บทละครเรื่องพระราชพงษาวดารกรุงเทพทวารวดี* ผลขบถแก่พวกขบถ เมื่อพิฆาฏกรมพระราชวังหลังและเจ้าพระยาสุรสงครามต้นแผ่นดินพระธาติบิเศร์ ปีกุน จุลศักราช 1045 เป็นบทละครที่เกี่ยวกับการวางอุบายของพระเพทราชาและหลวงสรศักดิ์เพื่อกำจัดกรมพระราชวังหลังและเจ้าพระยาสุรสงคราม ขุนนางคนสนิทของกรมพระราชวังหลัง ส่วน *บทละครเรื่องพระพุทธรเจ้าเสื่อ* ในพระราชพงษาวดารไทย เมื่อสิ้นแผ่นดินพระธาติบิเศร์ ปีกุน จุลศักราช 1059 มีเนื้อหาเกี่ยวกับการวางแผนชิงอำนาจของหลวงสรศักดิ์โดยลอบปลงพระชนม์เจ้าพระขวัญ พระราชโอรสของสมเด็จพระเพทราชา เพื่อปราบดาภิเษกขึ้นเป็นพระเจ้าเสื่อหรือสมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 แห่งกรุงศรีอยุธยา

เหตุการณ์วีรกรรมของบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ ปรากฏ 2 เรื่อง คือ *บทละครเรื่องพระราชพงษาวดารไทยแผ่นดินพระสรรเพชญ์ที่ 8* จุลศักราช 1066 เมื่อประหารชีวิตพันท้ายนรสิงห์ มีเนื้อหาเกี่ยวกับวีรกรรมของพันท้ายนรสิงห์ซึ่งยอมสละชีพของตนเพื่อรักษาความศักดิ์สิทธิ์ของกฎพระไอยการ และ *บทละครพระราชพงษาวดารเรื่องท้าวเทพกษัตรี* จ.ศ. 1147 เป็นเหตุการณ์เกี่ยวกับวีรกรรมของท้าวเทพกษัตรีและน้องสาว ผู้นำชาวเมืองถลางปกป้องบ้านเมืองของตนจนมีชัยชนะเหนือกองทัพผู้รุกรานชาวพม่า

นอกจากนี้ยังมีเนื้อหาที่เป็นเหตุการณ์แสดงพระราชจริยวัตรของพระมหากษัตริย์ จำนวน 1 เรื่อง คือ *บทละครเรื่องผีมีอมวายุในกรุงศรีอยุธยา* เหตุการณ์ในบทละครเรื่องนี้เกี่ยวกับพระราชจริยวัตรของพระเจ้าเสื่อที่ทรงปลอมพระองค์เป็นชาวบ้านเพื่อชมมวยประชันฝีมือกับนักมวยชาวอ่างทองในงานสมโภชพระอาราม

เมื่อพิจารณาเหตุการณ์ที่กวีเลือกมาจากพงศาวดารเพื่อนำมาสร้างสรรค์เป็นบทละคร จะเห็นได้ว่า เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่กวีเลือกมามีเป็นเหตุการณ์ที่มีแนวเรื่องเหมาะสมกับการนำมาสร้างสรรค์ให้สนุกสนาน น่าติดตามได้ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของตัวบทที่ไว้สำหรับใช้ประกอบการแสดง กล่าวคือ เหตุการณ์สงครามปราบกบฏในพระราชอาณาเขตและเหตุการณ์สงครามปราบกบฏเมืองประเทศราชกัมพูชา เป็นเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับการสู้รบและการชิงไหวพริบเพื่อจะเป็นผู้ชนะในสนามรบ กวีจึงสามารถนำมาเสริมแต่งเพื่อให้ผู้ชมเกิดความสนุกสนานได้โดยง่าย

เหตุการณ์การช่วงชิงอำนาจในราชสำนักมีเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการเสียชีวิตของตัวละครที่มีมูลเหตุมาจากการถูกสังหาร การลอบสังหาร และการเสียชีวิตจากความตรอมใจ กวีจึงสามารถผูกเรื่องให้เล่าถึงฉากการเสียชีวิตของตัวละครเพื่อให้ผู้ชมเกิดความสะเทือนใจได้เป็นอย่างดีด้วยเช่นเดียวกัน เหตุการณ์วีรกรรมของบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ เป็นเหตุการณ์ที่กล่าวถึงการกระทำอันน่ายกย่องซึ่งเกิดจากการมีอุปนิสัยของวีรบุรุษที่พิเศษกว่าบุคคลทั่วไป เช่น ความเสียสละ ความกล้าหาญ และความรักในเกียรติศักดิ์ศรีมากกว่าชีวิตของตน ความคิดและภาวะทางอารมณ์ของตัวละครที่เป็นวีรบุรุษจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจในการนำมาสร้างอารมณ์สะเทือนใจให้กับผู้ชม นอกจากนี้การนำเสนอวีรกรรมอันน่ายกย่องเป็นแบบอย่างยังทำให้บทละครพงศาวดารมีคุณค่าในการให้ข้อคิดแก่ผู้ชม ส่วนเหตุการณ์ที่แสดงพระราชจริยวัตรของพระมหากษัตริย์ ที่เกี่ยวข้องกับการต่อสู้อย่างมีฝีมือ นอกจากจะเป็นเหตุการณ์ที่เปิดโอกาสให้กวีสามารถใช้ความสามารถทางด้านภาษาในการบรรยายกระบวนการของการต่อสู้ให้เกิดความสนุกสนานกับผู้ชมได้แล้ว ยังเป็นเหตุการณ์ที่เอื้อให้ผู้แสดงได้อวดทักษะการร่ายรำในฉากต่อสู้ด้วยเช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์บางเหตุการณ์ที่กวีเลือกมานำเสนอนอกจากจะมีลักษณะที่เอื้อต่อการสร้างความบันเทิง ยังมีลักษณะที่สอดคล้องกับเหตุการณ์ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวอีกด้วย เช่น เหตุการณ์กบฏธรรมเถียรและกบฏญวกว้างที่เหมือนกับการก่อกบฏฝิ่นใน ช่วง พ.ศ. 2444-2445 ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงอย่างละเอียดในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างการนำเสนอเหตุการณ์ประวัติศาสตร์จากพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาในบทละครพงศาวดารกับบริบททางสังคมสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวต่อไป

7.2.2 การสร้างโครงเรื่องจากเหตุการณ์ประวัติศาสตร์

โครงเรื่อง คือ เหตุการณ์ต่างๆ ที่ผู้แต่งกำหนดขึ้นและนำมาร้อยเรียงต่อกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล (วิวัฒน์ อินทรพร, 2561, น. 175) จากการศึกษาและเปรียบเทียบเหตุการณ์ในพงศาวดารกับโครงเรื่องของบทละครพงศาวดาร พบว่ากวีมีวิธีการสร้างโครงเรื่องจากเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่างๆ ได้แก่ การสร้างโครงเรื่องตามลำดับเหตุการณ์ในพงศาวดาร การสร้างโครงเรื่องโดยการสลับเหตุการณ์ และการเพิ่มเหตุการณ์

การสร้างโครงเรื่องตามลำดับเหตุการณ์ในพงศาวดารคือ การลำดับเหตุการณ์ในบทละครพงศาวดารตามแบบพงศาวดาร โดยไม่ปรากฏการสลับเหตุการณ์หรือเพิ่มเหตุการณ์ ตัวอย่างเช่น การสร้างโครงเรื่องของบทละครพระราชพงษาวดารไทยปราบยมราชสังขบท แผ่นดินพระธาตภิเบศร์ จุลศักราช 1045 ดังจะเห็นได้จากตารางการเปรียบเทียบเหตุการณ์ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1

การสร้างโครงเรื่องตามลำดับเหตุการณ์ในพงศาวดาร

ลำดับเหตุการณ์ในพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา (ฉบับพิมพ์ 2 เล่ม)	ลำดับเหตุการณ์ในบทละครพระราชพงษาวดารไทย ปราบยมราชสังขบท แผ่นดินพระธาตภิเบศร์ จุลศักราช 1045
(1) กรุงศรีอยุธยาถูกทัพพม่าล้อมเมืองนครราชสีมาเพื่อปราบกบฏเจ้าพระยาอภัยมหาราชสังข	(1) กรุงศรีอยุธยาถูกทัพพม่าล้อมเมืองนครราชสีมาเพื่อปราบกบฏเจ้าพระยาอภัยมหาราชสังข
(2) แม่ทัพกรุงศรีอยุธยาตีเมืองนครราชสีมาไม่สำเร็จ พระเพทราชาจึงรับสั่งให้ประหารชีวิตแม่ทัพเหล่านั้น	(2) แม่ทัพกรุงศรีอยุธยาตีเมืองนครราชสีมาไม่สำเร็จ พระเพทราชาจึงรับสั่งให้ประหารชีวิตแม่ทัพเหล่านั้น
(3) ดินปืนระเบิดขณะฝ่ายกรุงศรีอยุธยาเตรียมกองทัพใหม่	(3) ดินปืนระเบิดขณะฝ่ายกรุงศรีอยุธยาเตรียมกองทัพใหม่
(4) ทัพกรุงศรีอยุธยาเข้าล้อมเมืองนครราชสีมา	(4) ทัพกรุงศรีอยุธยาเข้าล้อมเมืองนครราชสีมา
(5) แม่ทัพกรุงศรีอยุธยาว่าอุปายจุดดินปืนผูกกับว่าเพื่อเผาเมืองนครราชสีมา	(5) แม่ทัพกรุงศรีอยุธยาว่าอุปายจุดดินปืนผูกกับว่าเพื่อเผาเมืองนครราชสีมา
(6) ทัพกรุงศรีอยุธยาได้เมืองนครราชสีมา	(6) ทัพกรุงศรีอยุธยาได้เมืองนครราชสีมา
(7) พระยาอภัยมหาราชสังขหนี	(7) พระยาอภัยมหาราชสังขหนี

จากตารางข้างต้นจะเห็นว่า โครงเรื่องของ บทละครพระราชพงษาวดารไทยปราบยมราชสังขบท แผ่นดินพระธาตภิเบศร์ จุลศักราช 1045 มีที่มาจากเหตุการณ์ปราบกบฏเจ้าพระยาอภัยมหาราชสังขในรัชสมัยพระเพทราชา โดยบทละครเรื่องนี้มีลักษณะการจัดลำดับเหตุการณ์ที่สอดคล้องกับพงศาวดารทุกประการ

การสร้างโครงเรื่องโดยการสลับเหตุการณ์ คือ การนำเหตุการณ์ที่ปรากฏอยู่ในพงศาวดารมานำเสนอในบทละครพงศาวดาร โดยมีการสลับลำดับของเหตุการณ์ให้แตกต่างไปจากเดิม ตัวอย่างเช่น การสร้างโครงเรื่องของ *บทละครเรื่องพระราชพงษาวดารกรุงเทพมหานครทวาราวดี ผลขบถแก้วกบขบถ เมื่อพิฆาฏกรมพระราชวังหลัง แลเจ้าพระยาสุรสงคราม ต้นแผ่นดินพระธาตภิเบศร์ ปีกุน จุลศักราช 1045* ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2

การสร้างโครงเรื่องโดยการสลับเหตุการณ์

ลำดับเหตุการณ์ในพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา (ฉบับพิมพ์ 2 เล่ม)	ลำดับเหตุการณ์ในบทละครเรื่อง พระราชพงษาวดารกรุงเทพมหานคร ผลขบถแก้วกบขบถ เมื่อพิฆาฏกรมพระราชวังหลัง แลเจ้าพระยาสุรสงคราม ต้นแผ่นดินพระธาตภิเบศร์ ปีกุน จุลศักราช 1045
(1) กรมพระราชวังบวรสถานมงคลและพระเพทราชา ทรงทำอุบายกำจัดกรมพระราชวังหลัง	(1) กรมพระราชวังบวรสถานมงคลและพระเพทราชา ทรงทำอุบายกำจัดกรมพระราชวังหลัง
(2) ข้าราชการและคณะลูกขุนประชุมลงมติให้ลงอาญา กรมพระราชวังหลัง แต่เจ้าพระยาสุรสงครามไม่เห็นด้วย	(2) ข้าราชการและคณะลูกขุนประชุมลงมติให้ลงอาญา กรมพระราชวังหลัง แต่เจ้าพระยาสุรสงครามไม่เห็นด้วย
(3) พระเพทราชาและกรมพระราชวังบวรสถานมงคล รับสั่งกักขังเจ้าพระยาสุรสงคราม	(3) พระเพทราชาและกรมพระราชวังบวรสถานมงคล รับสั่งกักขังเจ้าพระยาสุรสงคราม
(4) สำเร็จโทษกรมพระราชวังหลัง	
(5) สำเร็จโทษเจ้าพระยาสุรสงครามโทษฐานเป็นกบฏ	
	(4) สำเร็จโทษเจ้าพระยาสุรสงครามโทษฐานเป็นกบฏ
	(5) สำเร็จโทษกรมพระราชวังหลัง

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในบทละครพงศาวดาร กวีสลับเหตุการณ์สำเร็จโทษเจ้าพระยาสุรสงครามโทษฐานเป็นกบฏให้เกิดขึ้นก่อนเหตุการณ์สำเร็จโทษกรมพระราชวังหลัง ต่างจากในพงศาวดารต้นทางที่เหตุการณ์สำเร็จโทษกรมพระราชวังหลังเกิดขึ้นก่อนเหตุการณ์สำเร็จโทษเจ้าพระยาสุรสงครามโทษฐานเป็นกบฏ การสลับเหตุการณ์ดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ให้ลำดับเหตุการณ์ในบทละครเกิดความต่อเนื่องกัน กระชับ และไม่ซ้ำซ้อน เนื่องจากเหตุการณ์ที่ 3 คือเหตุการณ์พระเพทราชาและกรมพระราชวังบวรสถานมงคลรับสั่งกักขังเจ้าพระยาสุรสงคราม กวีจึงสลับเหตุการณ์เพื่อให้เหตุการณ์กักขังและประหารเจ้าพระยาสุรสงครามดำเนินจบในคราวเดียว วิธีการสลับเหตุการณ์ที่ทำให้ตัวละครตายไปที่ละตัวทำให้เรื่องราวของบทละครพงศาวดารดำเนินไปได้อย่างกระชับและไม่จำเป็นต้องสร้างบรรยากาศความเศร้าหรือพรรณนาอารมณ์เศร้าของผู้นั้นในฉากให้เกิดความซ้ำซ้อน ซึ่งอาจทำให้การแสดงละครเกิดความยืดเยื้อได้ การสร้างโครงเรื่องโดยการสลับเหตุการณ์จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความสนุกสนานและทำให้บทละครพงศาวดารมีเนื้อความที่กระชับ เหมาะสมกับการแสดงละครมากที่สุด

การสร้างโครงเรื่องด้วยวิธีการเพิ่มเหตุการณ์ คือ การเพิ่มเติมเหตุการณ์ที่กวีสร้างเรื่องราวขึ้นมาใหม่ แล้วแทรกลงไปในบทละคร ตัวอย่างเช่น บทละครเรื่องพระพุทธรเจ้าเสื่อ ในพระราชพงษาวดารไทย เมื่อสิ้นแผ่นดินพระธาตภิเบศร์ ปีมจ จุลศักราช 1059 มีวิธีการเพิ่มเหตุการณ์ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3

การเพิ่มเหตุการณ์

ลำดับเหตุการณ์ในพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา (ฉบับพิมพ์ 2 เล่ม)	ลำดับเหตุการณ์ในบทละครเรื่องพระพุทธรเจ้าเสื่อ ในพระราชพงษาวดารไทย เมื่อสิ้นแผ่นดิน พระธาตภิเบศร์ ปีมจ จุลศักราช 1059
(1) โสกันต์เจ้าพระขวันมีพระชนม์ครบ 13 พรรษา	(1) โสกันต์เจ้าพระขวันมีพระชนม์ครบ 13 พรรษา
(2) พระเพทราชาประชวร	(2) พระเพทราชาประชวร
(3) หลวงสรศักดิ์ปลงพระชนม์เจ้าพระขวัน	(3) หลวงสรศักดิ์ปลงพระชนม์เจ้าพระขวัน
(4) กรมหลวงโยธาธิปกราบบังคมทูลพระเพทราชา เรื่องหลวงสรศักดิ์ปลงพระชนม์เจ้าพระขวัน	(4) กรมหลวงโยธาธิปกราบบังคมทูลพระเพทราชา เรื่องหลวงสรศักดิ์ปลงพระชนม์เจ้าพระขวัน
(5) พระเพทราชาพระราชทานราชสมบัติให้เจ้าฟ้า พระพิไชยสุรินทร์ และเสด็จสวรรคต	(5) พระเพทราชาพระราชทานราชสมบัติให้เจ้าฟ้า พระพิไชยสุรินทร์ และเสด็จสวรรคต
(6) เจ้าฟ้าพระพิไชยสุรินทร์ถวายราชสมบัติให้ หลวงสรศักดิ์	(6) เจ้าฟ้าพระพิไชยสุรินทร์ถวายราชสมบัติให้ หลวงสรศักดิ์
	(7) เจ้าพระยารามเดโชถวายตัวรับใช้หลวงสรศักดิ์ ที่ขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดิน

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่า ลำดับเหตุการณ์ในพงศาวดารและลำดับเหตุการณ์ของ บทละครเรื่องพระพุทธรเจ้าเสื่อ ในพระราชพงษาวดารไทย เมื่อสิ้นแผ่นดินพระธาตภิเบศร์ ปีมจ จุลศักราช 1059 ส่วนมากสอดคล้องกัน แต่แตกต่างกันในเหตุการณ์ที่ 7 ของบทละครพงศาวดารที่กวีเพิ่มเติมเข้ามาใหม่ การเพิ่มเหตุการณ์เป็นวิธีการรูปแบบหนึ่งที่สร้างพื้นที่ให้กวีสามารถเพิ่มเติมเนื้อหาที่คิดขึ้นใหม่ลงไปในส่วนต่างๆ ของบทละคร เหตุการณ์ที่ 7 ในบทละครพงศาวดารเรื่องนี้เป็นพื้นที่ที่ทำให้กวีได้เพิ่มเติมเนื้อหาเกี่ยวกับความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ผ่านการกระทำและคำพูดของเจ้าพระยารามเดโช ทั้งนี้การเลือกเพิ่มเหตุการณ์ในส่วนท้ายสุดของบทละครเป็นวิธีการสร้างโครงเรื่องที่ไม่กระทบกับลำดับเหตุการณ์ของบทละครซึ่งตรงกับลำดับเหตุการณ์ของพงศาวดารอีกด้วย

การสร้างโครงเรื่องจากเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการต่างๆ ได้แก่ การสร้างโครงเรื่องตามลำดับเหตุการณ์ในพงศาวดาร การสร้างโครงเรื่องโดยการสลับเหตุการณ์ และการเพิ่มเหตุการณ์ เป็นทั้งวิธีการสร้างสรรค์ด้วยทจากเนื้อหาที่ปรากฏในพงศาวดารที่ทำให้บทละครกลุ่มนี้มีลักษณะของความเป็นวรรณคดีประวัติศาสตร์อย่างชัดเจนและเป็นกลวิธีทางวรรณศิลป์ที่มุ่งสร้างความบันเทิงให้แก่ผู้ชมละคร ในขณะเดียวกันก็เป็นวิธีการที่ทำให้กวีสามารถเพิ่มเติมเนื้อหาที่ทรงคิดขึ้นใหม่แทรกลงในเรื่องได้โดยไม่ส่งผลกระทบต่อเอกภาพของบทละคร

7.2.3 การเพิ่มเติมเนื้อหา

เมื่อเปรียบเทียบเนื้อหาระหว่างบทละครพงศาวดารกับพงศาวดารต้นทาง จะเห็นได้ว่าการเพิ่มเติมเนื้อหาเป็นกลวิธีทางวรรณศิลป์ที่สำคัญซึ่งทำให้กวีสามารถเพิ่มเติมเนื้อหาที่เกิดจากทรรชนะส่วนพระองค์แทรกลงในส่วนต่างๆ ของบทละครได้อย่างมีเอกภาพ ลักษณะของเนื้อหาที่กวีเพิ่มเติม ได้แก่ การยอพระเกียรติพระมหากษัตริย์โดยตรง ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ หน้าที่ของข้าราชการและราษฎรในการปกป้องบ้านเมือง การแสดงความยิ่งใหญ่ของกรุงศรีอยุธยาเหนือดินแดนประเทศราช และภัยคุกคามจากชาติตะวันตก

7.2.3.1 การยอพระเกียรติพระมหากษัตริย์โดยตรง

กวีเพิ่มเนื้อหาที่ได้มุงยอพระเกียรติพระมหากษัตริย์ที่เป็นตัวละคร แต่มุงยอพระเกียรติพระมหากษัตริย์ราชวงศ์จักรี โดยเฉพาะพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รายละเอียดเนื้อหาของบทละครยอพระเกียรติที่ปรากฏในบทละคร คือ การสดุดีพระเกียรติคุณของพระมหากษัตริย์ การแสดงพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ รวมทั้งการกล่าวขอพรให้พระมหากษัตริย์

การสดุดีพระเกียรติคุณของพระมหากษัตริย์ คือ การกล่าวสรรเสริญพระมหากษัตริย์ที่ได้เฉพาะเจาะจงด้านใดด้านหนึ่ง แต่มุงแสดงให้เห็นว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้มีพระเกียรติคุณแผ่ไพศาล ตัวอย่างเช่น บทละครพันทางเรื่องพระราชพงษาวดารกรุงทวารวดี ครั้นจุลศักราช 1051 เมื่อพระยารามเดโชเจ้านครศรีธรรมราชแข็งเมือง ทักกรุงออกไปปราบ มีการเพิ่มบทยอพระเกียรติท้ายเรื่อง ความว่า “ขึ้นพระคุณอันเกล้า (พวกข้าพระพุทธเจ้า) ทุกเพรกาย ขึ้นหัวใจไทยทั้งหลาย (ทุกหญิงชายทั่วถ้วน) ล้วนจงรัก... หอมมาลีที่หอมหอน หอมกรุ่น เหมือนหอมพระฤดีคุณหอมประจักษ์ หอมหวานทวนลมหน้าชนก เณลิมศักดิ์สยามะรัฐ ขัตติยะวงษ์เอ๋ย” (ประเสริฐอักษร, 2451, น. 33-34) เนื้อความข้างต้นมุงกล่าวถึงพระเกียรติคุณของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทำให้ราษฎรอุ่นใจและเกิดความจงรักภักดี ทั้งนี้กวีได้ทรงเปรียบเทียบพระเกียรติคุณของพระมหากษัตริย์ว่า มีความหอมหวานและแผ่กระจายมากกว่าความหอมของดอกไม้ เป็นที่เชิดชูของบ้านเมืองและพระบรมราชวงศ์

นอกจากนี้การแสดงพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์เป็นข้อมูลที่ขบขันให้เห็นพระปรีชาสามารถของพระมหากษัตริย์ได้อย่างเด่นชัด (ปัทมา สิมประเสริฐกุล, 2556, น. 105) ดังปรากฏใน บทละครเรื่องพระราชพงษาวดารกรุงทวารวดี ครั้นเกิดขบถ เมื่อพินาญเจ้าพระยาวิชาเยนทร์ จุลศักราช 1044 ที่กวีเปรียบเทียบพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ในอดีตกับพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ความว่า

พระมหาจักรพรรดิเลอฉัตรน่าน มียาวปานครสมัยไทยถลอง พระนเรศวรกระเดื่องเดช
ตั้งฟ้าร้อง ก็ไม่ก้องสกละรัฐดังปัจจุบัน ฯ ... พระนารายณ์มหาราชฉลาดผดุง สำอองกรุงรุ่งเรือง
บรรเทถึงถวัลย์ ก็ไม่ถึงกรุงไทยในทุกวัน สาระพรรณพิทยาวราภรณ์ ฯ ... พระเอกาทศรถฐ์
ตั้งกฎหมาย ก็ยังคลายยุติธรรมที่ผ้นผอน เจ้าตากสินกู้แผ่นดินให้สิ้นร้อน ก็ไม่ซ่อนสุขุมอุบาย
คล้ายเดี๋ยวนี้ ฯ

(ประเสริฐอักษร, 2452ข, น. 69-71)

กวีเปรียบเทียบให้เห็นว่า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชกรณียกิจและพระปรีชาสามารถที่โดดเด่นกว่าพระมหากษัตริย์ในอดีต คือ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงครองแผ่นดิน

ยาวนานกว่าพระมหากษัตริย์ ทรงมีพระบรมเดชานุภาพที่รับรู้กันทั่วสากลโลกยิ่งกว่าสมเด็จพระนเรศวร ทรงทำนุบำรุงบ้านเมืองให้มีความเจริญรุ่งเรืองยิ่งกว่าสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทรงมีความยุติธรรมมากกว่า พระเอกาทศรถ และทรงมีพระบรมราโชบายในการป้องกันประเทศที่สุขุมลุ่มลึกมากกว่าสมเด็จพระเจ้าตากสิน

ส่วนการกล่าวขอพรให้พระมหากษัตริย์เป็นชนบในการประพันธ์วรรณคดีของพระเกียรติพระมหากษัตริย์รูปแบบหนึ่ง กวีเพิ่มเติมเนื้อหาในลักษณะดังกล่าวเพื่อแสดงให้เห็นว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นที่เกิดทุนของราษฎร ตัวอย่างเช่น บทละครเรื่องฝีมือมวยในกรุงศรีอยุธยา ที่ปรากฏการกล่าวขอพร ความว่า

อำนาจนอกละย่นัตร์รัตนไตรย อติสยแสนประเสริฐฐเลิศเหล่า อำฤทธิศิวฤทธะธาดา
เจ้าดินเจ้าฟ้าสิ้นสากล อำเดชจอมประเทศสยามพิภพ พระเกียรติกระฉ่อนขจรจบทุกแห่งหน
โดยวอนไหว้ไตรยางค์อามงคล จงประสิทธิ์อิทธิพลดลบันดาร์ ให้กรุงรัตนโกสินทร์ปิ่นนคร
สถาพรศิวิไลซ์ไพศาล บรมราชวงษ์จักรกรี (ปกเกษ) จีระติติกาล ไพรฟ้าประชาบาลสำราญ
เทอญ ฯ พระสุลเณสิงอุศุภราช จากไกรลาศลอยลี้ว (อำพระ) ปลิวเวหน กฤษณรัษฎจาก
มหา (เกษระ) ชเลวน ทรงครุฑุทธะรณ (ราวะนะ) รเห็จจร พรหมาจตุภักตร์อัคนิษฐ์ เสด็จสถิต
หงษาดมผาดทองน พระเป็นเจ้าทั้งสามตามอวยพร ให้ภูธรทั้งพระวงษ์ทรงพระเจริญ

(ประเสริฐอักษร, 2452ก, น. 10)

จากเนื้อความข้างต้น กวีขอพรจากพระรัตนตรัย พระคิเว พระวิษณุ พระพรหม เทพยดา และพระมหากษัตริย์ของสยาม เพื่อดลบันดาลให้พระมหากษัตริย์ทรงพระเจริญและให้พระราชวงศ์จักรีดำรงอยู่ตลอดกาล นอกจากนี้ กวียังทรงขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ดังกล่าวให้บ้านเมืองมีความมั่นคง ศิวิไลซ์ และให้ประชาชนทั้งหลายมีความสุขสำราญอีกด้วย เนื้อหาการขอพระเกียรติดังกล่าวจึงมิได้มุ่งขอพระเกียรติพระมหากษัตริย์แต่เพียงอย่างเดียว หากยังแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างพระมหากษัตริย์ พระราชวงศ์ บ้านเมืองและราษฎรอีกด้วย

7.2.3.2 ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์

เนื้อหาเกี่ยวกับความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์เป็นเนื้อหาที่กวีเพิ่มเติมในบทละครเป็นจำนวนมาก โดยมีลักษณะต่างๆ เช่น ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ที่ครอบคลุมไปถึงพระบรมวงศานุวงศ์ ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ที่เชื่อมโยงกับกฎหมายและบ้านเมือง จะเห็นได้จากตัวอย่างดังนี้

ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ที่ครอบคลุมไปถึงพระบรมวงศานุวงศ์ จะเห็นได้จาก บทละครเรื่อง พระพุทธเจ้าเสือ ในพระราชพงษาวดารไทย เมื่อสิ้นแผ่นดินพระธาดาธิเบศร์ ปีกอ จุลศักราช 1059 กวีเพิ่มเติมเนื้อหาเกี่ยวกับความจงรักภักดีผ่านตัวละครเจ้าพระยารามเดโช โดยเพิ่มบทพูดที่ว่า “อันโทษา ข้าพระบาทอาฆาฏข่ม รบสู้กรงไข่มุมมารตม ล้างบรมวงษ์องค์นารายณ์ ที่ทำศึกนี้แกแต่จะแก้แค้น พันพระวงษ์ ดำรงแคว้นแทนถวาย... พระเป็นลูกเจ้าเข้าแดงแกงร้อน ลงโทษกรณไกรธาอาญาสิทธิ์ ก็ยินยอมพร้อมกาย ถวายชีวิต ไม่น้อยจิตสุดแท้แต่กรุณา” (ประเสริฐอักษร, 2453, น. 27-28) บทพูดของเจ้าพระยารามเดโชข้างต้น มุ่งขอพระราชทานอภัยโทษที่เคยต่อต้านพระเจ้าเสือและขอกลับเข้ามาถวายรับใช้ด้วยเหตุที่ว่า พระเจ้าเสือเป็น พระโอรสลับของสมเด็จพระนารายณ์ผู้เป็นพระมหากษัตริย์ที่มีพระกรุณาธิคุณต่อตนเองเป็นอย่างมาก ความจงรักภักดีที่กวีนำเสนอผ่านตัวละครเจ้าพระยารามเดโชจึงเป็นความจงรักภักดีที่ยึดโยงกับพระมหากษัตริย์ และครอบคลุมไปถึงพระราชวงศ์อื่นอีกด้วย

ส่วนความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ที่เชื่อมโยงกับกฎหมายและบ้านเมือง จะเห็นได้จาก บทละครเรื่อง พระราชพงษาวดารไทย แผ่นดินพระสรรเพชญ์ 8 จุฬศักราช 1066 เมื่อประหารชีวิตพันท้ายนรสิงห์ กวีเพิ่มบทพูด เสียชีวิตที่พันท้ายนรสิงห์กล่าวกับทหารและข้าราชการทั้งหลาย ความว่า

เกิดเป็นชายอย่าวายกตัญญู อาษาเจ้าผจญสูติศัตรูหาญ ถึงตัวตายเชื้อสายวงศ์
ได้ฟังบุญภูบาลนานวัน... เฮ้ยสุเจ้าอย่าเอาแต่ตา ดูใจจงจำคำของเรา เกิดเป็นไทยแล้วใจ
อย่าเป็นทาส สงวนวงศ์ของอาชญาอย่าพลาดเวลา สุจริตคิดศึกษาอย่ามัวเมา จงรักเจ้ารักชาติ
มาดหมายดี เกิดเป็นชายแล้วตายเหมือนกันหมด จงอย่าทกกฎหมายอย่าหน่ายหนี เหมือนพัน
ท้ายที่จะตายอยู่บัดนี้ รักกรุงศรีอยุธยาว่าชีวิต

(ประเสริฐอักษร, ม.ป.ป., น. 16-18)

บทพูดข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การกระทำที่ยอมสละชีวิตเพื่อความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายอันสัมพันธ์กับความมั่นคงของพระราชอำนาจเป็นการกระทำอันเป็นแบบอย่างของคนไทย ทั้งนี้ก็ยิ่งได้ให้ข้อคิดผ่านบทพูดของพันท้ายนรสิงห์ที่ว่า เกิดเป็นชายควรมีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ เพราะหากตัวตาย ครอบครัวก็ยังได้ฟังพระบารมีไปตลอดกาล ทั้งนี้การใช้ถ้อยคำในวรรคที่ว่า “จงรักเจ้ารักชาติมาดหมายดี” และ “รักกรุงศรีอยุธยาว่าชีวิต” ยังแสดงให้เห็นว่าการกระทำของพันท้ายนรสิงห์ที่เสียสละชีวิตเพื่อรักษาความเที่ยงตรงของกฎหมายเป็นทั้งการแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์และบ้านเมือง ซึ่งมีความสำคัญเทียบเท่ากันและไม่สามารถแยกออกจากกันได้

7.2.3.3 หน้าที่ของข้าราชการและราษฎรในการปกป้องบ้านเมือง

หน้าที่ของข้าราชการและราษฎรในการปกป้องบ้านเมือง จะเห็นได้จาก บทละครพระราชพงษาวดาร เรื่องท้าวเทพกษัตรี จ.ศ. 1147 กวีได้กล่าวยกย่องวีรกรรมของท้าวเทพกษัตรีและน้องสาว ความว่า “ซุ่มซ่อนพื้นอารมณ์สมบรูณ์ ผลสนองราชการเบิกบานครั้น... น่ายินดีมีสตรีเฉลิมชาติ ฉลองบาทบรมนรินทร์ปิ่นไอยสวรงค์ สมสามารถโปรดพระราชทานรางวัล นับเป็นชั้นที่หนึ่งพึงจะมี... มิใช่ขอชมสมแสดง มิเสียแรงร่วมกำเริบ ประเสริฐหญิง คงเป็นเยี่ยมอย่างไทยเอาไชยชิง ในสรรพสิ่งสมเวลาควรกล่าว” (ประเสริฐอักษร, 2452, น. 24) จากเนื้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า คุณหญิงจันทร์และน้องสาวได้กระทำหน้าที่ของข้าราชการแทนพระยาถลาง ผู้เป็นสามีที่เสียชีวิตไปก่อนหน้านี้ โดยนำชาวบ้านปกป้องบ้านเมืองจนมีชัยชนะเหนือกองทัพพม่า และการปกป้องบ้านเมืองเป็นหนึ่งในการทำงานสนองพระมหากษัตริย์ที่ข้าราชการควรยึดถือเป็นแบบอย่าง

นอกจากนี้ กวีกล่าวอธิบายการกระทำของคุณหญิงจันทร์ในการนำชาวบ้านต่อสู้กับกองทัพพม่าเพื่อรักษาเมืองถลาง ความว่า “เกิดเป็นไทยชายหญิงไม่นั่งตลาด แสนสมัครรักชาติศาสนา กตัญญูสู้ตายถวายชีวา ต่อเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินสิ้นทุกคน ยามสบายปล่อยชายเป็นนายทหาร ครั้นเกิดการศึกเมื่อขัดสน พวกผู้หญิงใช้จะทั้งนั่งอุบจน เคยออกชวนช่วยช่วยไม่กลัว” (ประเสริฐอักษร, 2452, น. 15-17) เสียงของกวีที่แทรกอยู่ในบทละครเรื่องนี้มุ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงมิได้มีหน้าที่สำคัญในครัวเรือนแต่เพียงเท่านั้น เมื่อบ้านเมืองเกิดความคับขัน ผู้หญิงก็สามารถทำหน้าที่ป้องกันบ้านเมืองได้อย่างดีทัดเทียมกับผู้ชาย ดังนั้นหน้าที่ในการปกป้องแผ่นดินเกิดของตนจึงมิใช่ของเพศชายหรือเพศหญิงแต่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นหน้าที่ของราษฎรทุกคนที่ควรกระทำ เมื่อบ้านเมืองถูกศัตรูรุกราน บทละครพงษาวดารเรื่องนี้จึงเน้นย้ำให้เห็นว่าหน้าที่ในการปกป้องบ้านเมืองของตนเป็นหน้าที่ของข้าราชการและราษฎรที่ต้องปฏิบัติร่วมกัน

7.2.3.4 การแสดงความยิ่งใหญ่ของกรุงศรีอยุธยาเหนือดินแดนประเทศราช

กวีนำเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับสงครามปราบกบฏเมืองประเทศราชกัมพูชามานำเสนอ โดยเพิ่มเติมเนื้อหาที่แสดงถึงอำนาจของกรุงศรีอยุธยาเหนือกัมพูชาในฐานะ “เจ้าประเทศราช” ผ่านการกล่าวถึงความอ่อนน้อมของกรุงกัมพูชาต่อกรุงศรีอยุธยาและการเน้นย้ำสถานะความเป็นเมืองประเทศราชของกัมพูชา

ความอ่อนน้อมของกรุงกัมพูชาต่อกรุงศรีอยุธยาเป็นเนื้อหาที่กวีได้เพิ่มเติมขึ้นใหม่ใน *บทละครเรื่องพระราชพงษาวดารกรุงทวารวดี แผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช จุลศักราช 1072 เมื่อพระยาจักรีร้องฟ้องปราบกัมพูชาประเทศ* บทละครเรื่องนี้กล่าวถึงความขัดแย้งระหว่างฝ่ายกรุงศรีอยุธยาที่ต้องการจะเข้าครอบครองกรุงกัมพูชาในฐานะเมืองประเทศราช พงศาวดารต้นทางของเรื่องได้ระบุว่าความขัดแย้งดังกล่าวได้จบลงเพราะฝ่ายกัมพูชาที่นำโดยนักแก้วฟ้าสจพยอมแพ้ด้วยการตอบรับสารสงบศึก (เรื่องพระราชพงษาวดารกรุงเก่า เล่ม 2, 2407, น. 455) อย่างไรก็ตาม กวีเพิ่มเติมเหตุการณ์ต่อจากการรับสาร คือเหตุการณ์นักแก้วฟ้าสจพยอมนำเชื้อพระวงศ์กัมพูชาและพระสังฆราชไปแสดงความอ่อนน้อมต่อพระยาจักรีร้องฟ้อง ผู้เป็นแม่ทัพฝ่ายกรุงศรีอยุธยา มุ่งแสดงให้เห็นถึงความอ่อนน้อมของเจ้าผู้ครองกัมพูชาต่อแม่ทัพกรุงศรีอยุธยา ตั้งแต่การเดินทางของนักแก้วฟ้าสจพมายังค่ายของพระยาจักรีร้องฟ้อง โดยยอมลดเครื่องประกอบพระเกียรติยศเพื่อแสดงความอ่อนน้อมของตน เมื่อถึงค่ายนักแก้วฟ้าสจพได้ตรัสกับพระยาจักรีร้องฟ้องขอให้เมืองกัมพูชาเป็นประเทศราชของกรุงศรีอยุธยา ความว่า “ข้าพเจ้าเขลาฉลาดชาติมณฑก แต่ยังยกเกตุณมียูม ขอเป็นข้าสยามินทร์ยินยอม เสมือนหย่อมขอบขันธะสีมา ... โปรดนึกเหมือนบุตรหลานหว่านล้อม กำพุชะพลคนยอมยอมเป็นข้า ขอภักดีต่อศรีอยุธยา กว่าจะสิ้นวงษาชานาชมร์ ” (ประเสริฐอักษร, ม.ป.ป., น. 40-42) เนื้อความที่กวีเพิ่มข้างต้น นอกจากจะแสดงถึงความสยบยอมและความจงรักภักดีของฝ่ายกัมพูชาต่อกรุงศรีอยุธยาแล้ว กิริยาอาการของนักแก้วฟ้าสจพที่เป็นถึงพระมหากษัตริย์แห่งกัมพูชา แต่กลับต้องแสดงความยำเกรงต่อพระยาจักรีร้องฟ้องที่เป็นเพียงแม่ทัพ ก็แสดงให้เห็นถึงการมีอำนาจเหนือกว่าของกรุงศรีอยุธยาได้อย่างชัดเจน

ส่วนการเน้นย้ำสถานะความเป็นเมืองประเทศราชของกัมพูชา จะเห็นได้จากการเพิ่มพรรณนาของกวีส่วนท้ายของเรื่อง ใน *บทละครเรื่องพระราชพงษาวดารไทย เรื่องขุนหลวงพงษ์ปราบขอม แผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์ปีที่ 1 จ.ศ. 715* ความว่า “ขึ้นชื่อขอมซบยอมมันไม่ขึ้น เคยบีบบังคับกตัญญูตาแสนสาหัส หลายร้อยปีมีแต่ข้อทรยศ จนปรากฏลงพงษาวดาร” คู่คนดีในศรีอยุธยา มีวิชาสืบทอดดีเป็นหลักฐาน...(ประเสริฐอักษร, 2453, น. 28) กวีมีพรรณนาว่าขอมหรือกัมพูชาเป็นชาติที่อยู่ภายใต้อำนาจการปกครองของอยุธยาโดยตลอด แต่เป็นเมืองประเทศราชที่มีกบฏการกบฏดังที่ปรากฏในพงศาวดาร กวีเลือกใช้คำว่า “ซบยอม” ซึ่งหมายถึงการบารุงเลี้ยงดูให้ดีขึ้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, น. 385) แสดงให้เห็นถึงสถานะทางอำนาจของกรุงศรีอยุธยาที่ยิ่งใหญ่เหนือกว่ากัมพูชาอย่างเห็นได้ชัดในสถานะเจ้าประเทศราช

7.2.3.5 ภัยคุกคามจากชาติตะวันตก

เนื่องจาก *บทละครเรื่องพระราชพงษาวดารกรุงทวารวดี ครั้งเกิดขบถ เมื่อพิฆาฏเจ้าพระยาวิชาเยนทร์ จุลศักราช 1044* มีที่มาจากเหตุการณ์ช่วงชิงอำนาจในราชสำนักช่วงปลายรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เหตุการณ์ดังกล่าวมีขุนนางชาวตะวันตก คือ เจ้าพระยาวิชาเยนทร์ เป็นส่วนหนึ่งของความขัดแย้ง กวีจึงมีพื้นที่ในการเพิ่มเติมเนื้อหาเกี่ยวกับภัยคุกคามจากชาติตะวันตกสอดแทรกลงในบทละคร ดังจะเห็นได้จากการพรรณนาฉากและบทพูดของตัวละครในเรื่อง กวีพรรณนาฉากที่เป็นสภาพสังคมและการเมือง ความว่า “ออกพระเพทราชา เสนาสยาม สมเหตุเจตนาพยายาม ขุนนางขามอุบายคณินิยมบุญ รับอำนาจสำเร็จราชการแผ่นดิน สมัยหมิ่น

บ้านเมืองขอนแก่นเคียงคู่กัน เกลียดฝรั่งตั้งทำริหารณ นากลัววุ่นวายพิลึกคึกกลางเมือง” (ประเสริฐอักษร, 2452ข, น. 2) การพรรณานาจากในช่วงเวลาดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความตึงเครียดระหว่างฝ่ายพระเพทราชาผู้สำเร็จราชการแผ่นดินกรุงศรีอยุธยา กับฝ่ายชาวตะวันตกที่มีจุดมุ่งหมายจะรุกรานกรุงศรีอยุธยา ทั้งนี้การนำเสนอประเด็นเรื่องภัยคุกคามจากชาวตะวันตกจะปรากฏเด่นชัดมากยิ่งขึ้น โดยเพิ่มเติมบทพูดของเจ้าพระยาวิชาเยนทร์กับพรรคพวกชาวตะวันตกที่เกี่ยวกับการปรึกษาแผนการรุกรานกรุงศรีอยุธยา ดังปรากฏในตัวอย่างที่ว่า

เฟรดเตวิลนายทหารเชี่ยวชาญกล้า บอกว่าควรจวนเพลเข้าคืบขัน จงชุมนุมทหารฝรั่ง
กำลังณรรจ์ รุมจับจับให้มันคั่นให้ตาย พระบาทหลวงท้วงว่าอย่ารีรอ กรมมะช้างลูกพ่อ
กล้อใจหาย สิ้นสองคนผลอดมสมอบาย ยังเหลือแต่เจ้านายไม่ร้ายแรง เชื่อเอยเชื่อตัว
วิชาเยนทร์สิ้นหัวขะแยง จะชิงสุกก่อนห้ามชุ่มซามแซง ก็เหมือนแกลังกลบทางที่สร้างมา
(ประเสริฐอักษร, 2452ข, น. 8)

กวีเพิ่มเติมบทพูดของตัวละครที่แสดงให้เห็นว่าเจ้าพระยาวิชาเยนทร์และพรรคพวกชาวตะวันตกพยายามวางแผนเพื่อเข้าแทรกแซงอำนาจในการปกครอง ดังนั้นการเข้ามาติดต่อกับฝ่ายรัฐบาล หรือเผยแพร่ศาสนาของชาวตะวันตกจึงเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ที่ล้วนแอบแฝงไปด้วยการวางแผนรุกรานกรุงศรีอยุธยา นอกจากการนำเสนอลักษณะของการรุกรานของชาติตะวันตกด้วยวิธีการทางทหาร กวียังได้ทรงเพิ่มเติมเนื้อหาเกี่ยวกับการเผยแพร่ศาสนาของชาวตะวันตกที่อาจนับเป็นการรุกรานและครอบงำกรุงศรีอยุธยาในอีกรูปแบบหนึ่งด้วย ดังจะเห็นได้จากบทพูดของเจ้าพระยาวิชาเยนทร์ที่ว่า “หมายแปประสาสนามหาคฤสดีให้ประสิทธิ์ปัลบันักมิลักกู” (ประเสริฐอักษร, 2452ข, น. 66) ซึ่งหมายถึงการพยายามจะเผยแพร่ศาสนาคริสต์ให้กับชาวกรุงศรีอยุธยาที่จัดเป็นพวกป่าเถื่อน

เมื่อพิจารณาเหตุการณ์ดังกล่าวในพงศาวดารต้นทาง พบว่าตัวละครต่างชาติตัวอื่นๆ นอกจากเจ้าพระยาวิชาเยนทร์ที่ปรากฏในบทละครเรื่องนี้ มิได้มีปรากฏในพงศาวดารแต่อย่างใด ทั้งนี้เนื้อหาในพงศาวดารก็กล่าวถึงเจ้าพระยาวิชาเยนทร์ว่าเป็นบุคคลหนึ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการขึ้นครองอำนาจของพระเพทราชาและหลวงสรศักดิ์ จึงถูกกำจัด มิได้มุ่งเน้นให้เห็นว่าเจ้าพระยาวิชาเยนทร์เป็นภัยคุกคามต่อบ้านเมืองแต่อย่างใด

เนื้อหาที่กรมพระนารายณ์ประพันธ์พงศัตร์เพิ่มเติมขึ้นมาใหม่และแทรกลงในส่วนต่างๆ ของบทละครพงศาวดารล้วนเป็นเนื้อหาที่มีจุดมุ่งหมายทางการเมืองการปกครองเป็นสำคัญ กล่าวคือ เนื้อหาการยอพระเกียรติพระมหากษัตริย์โดยตรง เป็นเนื้อหาที่มุ่งแสดงความเชื่อมโยงระหว่างพระมหากษัตริย์ราชวงศ์จักรีกับบ้านเมืองและราษฎร ส่วนเนื้อหาเกี่ยวกับความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์และหน้าที่ของราษฎรในการปกป้องบ้านเมือง เป็นเนื้อหาที่มุ่งให้แนวปฏิบัติกับกลุ่มผู้ชมละครได้นำไปปฏิบัติตาม นอกจากนี้เนื้อหาในด้าน การแสดงความยิ่งใหญ่ของกรุงศรีอยุธยาเหนือดินแดนประเทศราช กวีก็เน้นย้ำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างกรุงศรีอยุธยาในฐานะผู้ปกครองกับกรุงกัมพูชาในฐานะผู้อยู่ใต้การปกครองและเนื้อหาเกี่ยวกับภัยคุกคามจากชาติตะวันตกที่กวีมุ่งนำเสนอภาพของชาวตะวันตกในลักษณะของผู้รุกราน ก็ล้วนเป็นเนื้อหาที่มีนัยเชื่อมโยงกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างสยามกับต่างประเทศในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวด้วยเช่นเดียวกัน

7.3 กลวิธีทางภาษาและฉันทลักษณ์

กลวิธีทางภาษาและฉันทลักษณ์ในบทละครพงศาวดารมีบทบาทในด้านการสร้างสุนทรียภาพทางเสียง และแสดงให้เห็นถึงกระบวนการผสมผสานลักษณะการใช้ภาษาของเอกสารประวัติศาสตร์เข้ากับลักษณะทางวรรณศิลป์แบบวรรณคดี การพิจารณากลวิธีทางภาษาและฉันทลักษณ์ในบทละครพงศาวดารจึงมุ่งวิเคราะห์ การนำถ้อยคำภาษาในพงศาวดารมาใช้ในบทละครและการใช้ฉันทลักษณ์ร้อยกรอง โดยสามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

7.3.1 การนำถ้อยคำภาษาในพงศาวดารมาใช้ในบทละคร

การนำถ้อยคำภาษาในพงศาวดารมาใช้ในบทละคร คือ การนำถ้อยคำที่ปรากฏในพงศาวดารมาปรับใช้ในบทละคร จะเห็นได้จากตัวอย่างเช่น บทละครเรื่องพระพุทธรเจ้าเสือ ในพระราชพงษาวดารไทย เมื่อสิ้นแผ่นดินพระชาติวิเศษ ปีมะจุลศักราช 1059 กวีนำทั้งถ้อยคำและความเปรียบจากพงศาวดารมาปรับใช้กับบทละคร ดังจะเห็นได้จากตารางเปรียบเทียบเนื้อความต่อไปนี้

ตารางที่ 4

การนำถ้อยคำภาษาในพงศาวดารมาใช้ในบทละคร

เนื้อความในพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา (ฉบับพิมพ์ 2 เล่ม)	เนื้อความในบทละครเรื่องพระราชพงษาวดาร กรุงทวารวดี แผ่นดินสมเด็จพระนรินทรราชา จุลศักราช 1072 เมื่อพระยาจักรีครอง ปราบกัมพูชประเทศ
<u>อันเสวตรฉัตรนี้เปนมหาศรัทธาประเสริฐ ถ้าบุคคล</u> <u>ผู้ใดมิได้มีบุญญาภิสงฆ์สร้างสมมาแต่ก่อน ก็หาดำรง</u> <u>รักษาไว้ได้ไม่ อุปมาดังมันเหลวแห่งพระยาราชสีห์</u> <u>มีธรรมชาติอันสุขุมละเอียดยิ่งนัก ถ้าจะเอาภาชนะ</u> <u>อันใด ๆ ก็ดีมารองรับไว้หนึ่ง ก็หารองรับไว้ได้ไม่ ก็จะ</u> <u>ไหลรั่วไปเสียสิ้น และซึ่งจะรองรับไว้ได้นั้น ก็แต่</u> <u>สุวรรณภาชนะสิ่งเดียว...</u> (เรื่องพระราชพงษาวดารกรุงเก่า เล่ม 2, 2407, น. 417-418)	<u>เสวตรฉัตรอันจรรย์มาหาประเสริฐ วรรณเลิศ</u> <u>บุญญาภิสงฆ์ ได้อบรมสั่งสมมาช้านาน จึงจะทนทาน</u> <u>รักษาตัว อุปมาดังมันเหลวแห่งพระยาราชสีห์</u> <u>มีธรรมชาติสุขุมหนัก มักจะรั่ว ต้องสุพรรณพะวง</u> <u>ของนาคแก้ว ขาดิชายชั่ว</u> <u>ดอกทรวงหลงช่วงชิง พระองค์ทรงกฤษฎาเดชาธิการ</u> <u>บารมีนิหารอันใหญ่ยิ่ง ควรดำรงอาณาจักร</u> <u>หลักไทยจริง อุปะไมยได้แก่สิ่งสุพรรณไมย รองลสิกา</u> <u>แห่งพระยาราชสีห์...</u> (ประเสริฐอักษร, 2453, น. 20-21)

เนื้อความในตารางข้างต้นกล่าวถึงผู้ใดจะเป็นพระมหากษัตริย์จะต้องมีคุณสมบัติคู่ควร เปรียบเสมือนมันเหลวของพระยาราชสีห์ที่เป็นของวิเศษเกินกว่าจะใช้ภาชนะธรรมดา มารองรับ จำเป็นต้องใช้ภาชนะทองคำ ซึ่งเป็นของที่มีค่าสูงคู่ควรกันจึงจะสามารถรองรับมันเหลวของพระยาราชสีห์ไว้ได้ จะเห็นได้ว่านอกจากกวีจะทรงนำถ้อยคำจากพงศาวดารมาปรับใช้ในบทประพันธ์แล้ว ยังทรงนำการใช้ความเปรียบจากในพงศาวดารมาปรับใช้อีกด้วย เนื้อความในส่วนดังกล่าวของบทละครเรื่องนี้จึงทำให้ลักษณะการนำถ้อยคำในพงศาวดารมานำเสนอในบทละครอย่างชัดเจน

7.3.2 การใช้ฉันทลักษณ์ร้อยกรอง

ฉันทลักษณ์ร้อยกรองในบทละครพงศาวดารมีหลากหลายชนิด ดังนี้ ฉันทลักษณ์ประเภทกลอนซึ่งประกอบไปด้วยกลอนสุภาพ กลอนบทละคร และกลอนสุภาพที่มีคำร้องแทรก เป็นรูปแบบฉันทลักษณ์ที่พบมากที่สุดในบทละครพงศาวดาร นอกจากนี้ยังพบฉันทลักษณ์ประเภทกาพย์ ที่ประกอบไปด้วยกาพย์ฉมัง 16 และกาพย์ยานี 11 คำประพันธ์ประเภทโคลงสี่สุภาพ และคำประพันธ์ที่มีฉันทลักษณ์พิเศษที่กวีคิดขึ้นมาใหม่เพื่อใช้ประกอบบทร้อง เช่น บทร้องถวายพระพร ใน *บทละครเรื่องพระราชพงษาวดารกรุงทวารวดี ครั้งเกิดขบถเมื่อพินาญเจ้าพระยาวิชาเยนทร์ จุลศักราช 1044*

การเลือกใช้ฉันทลักษณ์ในบทละครเหล่านี้ พบว่าบทละครพงศาวดารบางเรื่อง กวีเลือกใช้รูปแบบคำประพันธ์ที่สอดคล้องกับเหตุการณ์ในเรื่อง เช่น *บทละครเรื่องพระราชพงษาวดารไทย แผ่นดินพระสรเพชที่ 8 จุลศักราช 1066 เมื่อประหารชีวิตพันท้ายนรสิงห์* มีเหตุการณ์ในเรื่องคือการเสด็จพยุหยาตราทางชลมารค กวีใช้ฉันทลักษณ์ในรูปแบบ “กาพย์เห่เรือ” ที่ประกอบไปด้วยโคลงสี่สุภาพและกาพย์ยานี 11 ในการดำเนินเรื่อง การใช้ฉันทลักษณ์ร้อยกรองจึงมิได้มีบทบาทที่เอื้อต่อการเพิ่มเติมกลวิธีทางวรรณศิลป์ลงในตัวบทเพียงเท่านั้น แต่กวียังสามารถเลือกสรรรูปแบบของฉันทลักษณ์ที่เหมาะสมกับเนื้อหาในแต่ละส่วนของเรื่องได้อีกด้วย กลวิธีทางภาษาและฉันทลักษณ์ในบทละครพงศาวดารจึงเป็นวิธีการสำคัญที่แสดงให้เห็นว่า กวีผสมผสานลักษณะทางภาษาของเอกสารประวัติศาสตร์ร่วมกับการใช้ภาษาที่มีวรรณศิลป์ของวรรณคดีที่ก่อให้เกิดจินตภาพและอารมณ์สะท้อนใจ และนำเสนอตัวบทดังกล่าวด้วยฉันทลักษณ์ร้อยกรองที่มีความเหมาะสมกับการนำไปใช้ประกอบการแสดง

จากการศึกษากลวิธีทางวรรณศิลป์ข้างต้น จะเห็นได้ว่ากลวิธีการตั้งชื่อเรื่อง กลวิธีทางด้านเนื้อหา และกลวิธีทางภาษาและฉันทลักษณ์ล้วนเป็นกลวิธีที่ทำให้วรรณคดีกลุ่มนี้สามารถนำเสนอข้อมูลและองค์ความรู้ที่อยู่ในพงศาวดารในรูปแบบของบทละครได้อย่างมีศิลปะ กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องช่วยเน้นย้ำให้เห็นถึงที่มาของเรื่องราวในบทละครกลุ่มนี้ ส่วนกลวิธีทางด้านเนื้อหาเป็นวิธีการที่ทำให้บทละครพงศาวดารได้สร้างสรรค์ความบันเทิงให้แก่ผู้ชม ในขณะเดียวกันก็เป็นโอกาสให้กวีสามารถปรับเปลี่ยนเนื้อหาจากพงศาวดารควบคู่ไปกับการสอดแทรกเนื้อหาที่เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ส่วนกลวิธีทางภาษาและฉันทลักษณ์เป็นวิธีการที่ทำให้สาระของบทละครพงศาวดารที่ผสมผสานไปด้วยองค์ความรู้ประวัติศาสตร์และเนื้อหาที่กวีคิดขึ้นมาใหม่สามารถนำเสนอได้อย่างมีสุนทรียภาพสอดคล้องไปกับเสียงและจังหวะของการขับร้องเมื่อใช้ประกอบการแสดงละคร กลวิธีทางวรรณศิลป์จึงมิได้เป็นเพียงปัจจัยที่ทำให้บทละครกลุ่มนี้มีความโดดเด่นในเรื่องความงามทางวรรณศิลป์ แต่ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เหตุการณ์ในบทละครพงศาวดารมีความเชื่อมโยงกับบริบททางสังคมในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวอีกด้วย

8. ความสัมพันธ์ระหว่างการนำเสนอเหตุการณ์ประวัติศาสตร์จากพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ในบทละครพงศาวดารกับบริบททางสังคมสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

การเผชิญหน้ากับลัทธิจักรวรรดินิยมตะวันตกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทำให้พระมหากษัตริย์ทรงพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านการเมืองการปกครอง ที่ทรงเร่งปฏิรูประบบการบริหารราชการแผ่นดินในช่วง พ.ศ. 2430 เพื่อรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง ให้การบริหารงานแผ่นดิน

มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและเพื่อให้ชาติมหาอำนาจตะวันตกเข้ารุกรานได้โดยง่าย สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ (2545, น. 31) มีพระราชธิบายถึงพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับเหตุผลของการปฏิรูปการปกครอง ความว่า “ถ้าเราประมาณไม่จัดการปกครองบ้านเมืองให้เรียบร้อย ปล่อยให้หะหลวม อย่างเช่นเป็นอยู่เข้าไป เห็นจะมีภัยแก่บ้านเมือง บางทีอาจถึงแก่อิสรภาพของเมืองไทยก็เป็นได้”

พระบรมราโชบายดังกล่าวถือเป็นการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อชนทุกฝ่าย จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากทั้งกลุ่มข้าราชการและราษฎรเพื่อให้พระบรมราโชบายดังกล่าวดำเนินไปได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการนำเสนอเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ในบทละครพงศาวดารซึ่งเป็นกลุ่มวรรณคดีที่พระมหากษัตริย์ทรงมีส่วนร่วมในกระบวนการประพันธ์และเผยแพร่จึงมีส่วนสัมพันธ์กับบริบททางสังคม ในช่วงเวลานั้น คือ การแสดงปัญหาการเมืองในรัชสมัยร่วมกับการเสริมสร้างความเป็นหนึ่งเดียวกันระหว่างพระมหากษัตริย์ ข้าราชการ และราษฎร

8.1 การแสดงปัญหาการเมืองในรัชสมัย

ปัญหาการเมืองในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีทั้งปัญหาการเมืองที่เกิดจากปัจจัยภายนอกพระราชอาณาจักรและปัญหาการเมืองภายในพระราชอาณาจักร กวีนำเสนอเหตุการณ์ประวัติศาสตร์จากพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาผ่านบทละครพงศาวดาร เพื่อแสดงให้เห็นปัญหาการล่าอาณานิคมของชาติตะวันตก ปัญหาการเสียดินแดนในปกครอง และปัญหาความขัดแย้งภายในพระราชอาณาจักร

การล่าอาณานิคมของชาติตะวันตกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถือเป็นปัญหาทางการเมืองหลักที่ส่งผลต่อการเมืองและการต่างประเทศของสยาม การนำเสนอเหตุการณ์ใน *บทละครเรื่อง พระราชพงษาวดารกรุงทวารวดี ครั้งเกิดขบถ เมื่อพิฆาฏเจ้าพระยาวิชาเยนทร์ จุลศักราช 1044* ที่มุ่งเพิ่มเติมเนื้อหาเกี่ยวกับ ภัยคุกคามจากชาติตะวันตก แสดงให้เห็นว่าการเข้ามาติดต่อสัมพันธ์ของชาติตะวันตกในรูปแบบต่างๆ ล้วนแอบแฝงไปด้วยจุดมุ่งหมายที่จะเข้ารุกรานกรุงศรีอยุธยา บทละครพงศาวดารเรื่องนี้จึงเป็นการนำเสนอเหตุการณ์ที่แสดงปัญหาการล่าอาณานิคมในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งชาวตะวันตกเข้ามามีปฏิสัมพันธ์กับสยามเพื่อหวังจะเข้าแทรกแซงอำนาจในการปกครอง ดังจะเห็นได้จากกรณีพิพาทระหว่างสยามกับชาติตะวันตก เช่น วิกฤตการณ์ ร.ศ. 112 ที่สยามกับฝรั่งเศสมีข้อพิพาทเกี่ยวกับสิทธิการปกครองดินแดนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงซึ่งเกิดความรุนแรงจนกระทั่ง “ฝ่ายฝรั่งเศสจึงจะขอเอาเรือรบเข้ามาอีกสองลำ เพื่อรักษาผลประโยชน์...จึงเกิดยิงโต้ตอบกันขึ้น” บริเวณปากแม่น้ำเจ้าพระยา (ประกาศในการที่เรือรบฝรั่งเศสเข้ามากรุงเทพ, 2436, น. 195-196)

เมื่อสยามต้องสูญเสียดินแดนบางส่วนให้กับชาติตะวันตก เช่น การเสียมณฑลบุรพาหรือเขมรส่วนใน ซึ่งเป็นดินแดนประเทศราชเก่าแก่ของสยามให้กับฝรั่งเศสใน พ.ศ. 2449 กวีได้เลือกนำเสนอเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องความสัมพันธ์ระหว่างกรุงศรีอยุธยากับกัมพูชาในฐานะผู้ปกครองและผู้อยู่ใต้อำนาจการปกครอง โดยเพิ่มเติมเนื้อหาเกี่ยวกับอำนาจของกรุงศรีอยุธยาเหนือดินแดนประเทศราช ใน *บทละครเรื่อง พระราชพงษาวดารกรุงทวารวดี แผ่นดินสมเด็จพระภูมินทรราชา จุลศักราช 1072 เมื่อพระยาจักรีโรม้องปราบกัมพูชาประเทศ* และ *บทละครเรื่อง พระราชพงษาวดารไทย เรื่องขุนหลวงพวปราบขอม แผ่นดินสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 จ.ศ. 715* เพื่อแสดงให้เห็นว่าสยามมีสถานะทางอำนาจเหนือกว่าดินแดนกัมพูชาที่เป็นประเทศราชมาตั้งแต่สมัยโบราณและ ความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับเขมรมักจะเกิดปัญหาเนื่องจากการก่อกบฏของฝ่ายเขมร ประเด็นดังกล่าวจึงมี

ความเชื่อมโยงกับความสัมพันธ์ของสยามกับเขมรในช่วงการล่าอาณานิคมเป็นอย่างมาก จะเห็นได้จากเหตุการณ์เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2406 ที่พระนโรดม พระมหากษัตริย์เขมรได้ทรงลงนามในสนธิสัญญาเพื่อขอรับความคุ้มครองจากฝรั่งเศส สนธิสัญญาดังกล่าวทำให้สยามไม่มีสิทธิในดินแดนเขมรส่วนนอกอีกต่อไป การกระทำดังกล่าวเปรียบเสมือนการแปรพักตร์จากไทยไปอยู่ฝ่ายฝรั่งเศส (ไกรฤกษ์ นานา, 2560, น. 223-224)

การนำเสนอเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างกรุงศรีอยุธยากับกรุงกัมพูชาจึงมิได้ทำหน้าที่แสดงปัญหาเรื่องการเสียดินแดนเพียงเท่านั้น แต่ยังถือเป็นการพยายามแสดงพันธะผูกพันระหว่างสยามกับดินแดนประเทศราชที่อยู่ภายใต้การปกครองมาก่อน และนับเป็นการอ้างสิทธิการปกครองอันชอบธรรมที่สยามมีเหนือดินแดนกัมพูชาโดยอาศัยเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์เป็นเครื่องมือ ลักษณะเช่นนี้จะเห็นได้จากวรรณคดีประวัติศาสตร์ในยุคสมัยใกล้เคียงกัน เช่น *เสภาพระราชพงศาวดาร* ที่มีเนื้อหาอ้างสิทธิแสดงความผูกพันระหว่างเขมรกับไทย เพื่อเป็นการประกาศให้ทั้งเขมรและฝรั่งเศสตระหนักว่าดินแดนเขมรเป็นส่วนหนึ่งของพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์สยาม (มนต์จันทร์ อินทรจันทร์, 2543, น. 134)

ส่วนการนำเสนอเหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นปัญหาเรื่องความขัดแย้งภายในพระราชอาณาจักรจะเห็นได้จากการนำเสนอ *บทละครเรื่องขบถธรรมเถียร ในพระราชพงษาวดารไทย แผ่นดินสมเด็จพระราชาธิบดีเบศรปิฆวด จุลศักราช 1046* และ *บทละครเรื่องขบถบุญกวาง ตามพระราชพงษาวดารไทย แผ่นดินพระราชาธิบดีเบศรปิฆวด จุลศักราช 1054* ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการก่อกบฏต่อต้านอำนาจการปกครองส่วนกลางจากกรุงศรีอยุธยา โดยผู้นำกลุ่มกบฏอ้างตนว่าเป็นผู้มีบุญญาธิการ การก่อกบฏในลักษณะข้างต้นมีลักษณะเดียวกันกับการก่อกบฏในช่วง พ.ศ. 2444-2445 ซึ่งมีชื่อเรียกว่า “กบฏผีบุญ” หรือ “กบฏผู้มีบุญ” เกิดขึ้นในภาคอีสาน การก่อกบฏดังกล่าวเป็นผลกระทบจากพระบรมราโชบายในการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางด้วยการปฏิรูปการปกครองของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (สายสกุล เดชาบุตร, 2558, น. 208) เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงทางอำนาจการเมืองและเศรษฐกิจได้ส่งผลกระทบต่อสถานภาพและอำนาจของผู้ปกครองเดิม

ปัญหาเรื่องกบฏผีบุญนับเป็นเรื่องสำคัญในช่วงเวลาดังกล่าว เนื่องจากมีราษฎรเชื่อถือในสถานะของความเป็นผู้มีบุญญาธิการของผู้นำและเข้าร่วมด้วยเป็นจำนวนมาก ดังจะเห็นได้จากการออก “ประกาศห้ามไม่ให้ราษฎรตกตื้นในการเล่าลือต่างๆ” (ประกาศห้ามมิให้ราษฎรตกตื้นเล่าลือต่างๆ, 2445, น. 382-384) ทางราชการจึงคิดวิธีการแก้ปัญหาโดยเมื่อจับกุมกลุ่มกบฏได้แล้ว “เห็นว่าควรจะประหารชีวิตให้หลายๆ แห่ง ในที่ซึ่งมีผู้นิยมนับถือ เพื่อให้เป็นการปรากฏ จะได้สิ้นความนับถือ” (พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2513, น. 419) การนำเสนอเหตุการณ์กบฏธรรมเถียรและกบฏผีบุญที่ตอนท้ายผู้นำกลุ่มกบฏถูกประหารชีวิตผ่านบทละครพงศาวดารที่แสดงในที่สาธารณะจึงเปรียบเสมือนการแสดงให้เห็นว่า การกระทำของกบฏผีบุญเป็นการก่อกบฏที่เคยเกิดขึ้นมาก่อนโดยผู้นำกลุ่มกบฏมิได้มีบุญญาธิการอย่างแท้จริงและจะต้องได้รับโทษประหารในท้ายที่สุดเพื่อให้ราษฎรเห็นเป็นเยี่ยงอย่างและไม่หลงเชื่อไปเข้าร่วมกับกลุ่มกบฏ

8.2 การเสริมสร้างความเป็นหนึ่งเดียวกันระหว่างพระมหากษัตริย์ ข้าราชการ และราษฎร

การปฏิรูปการปกครองเป็นพระบรมราโชบายที่พระมหากษัตริย์ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ดังนั้นความเป็นหนึ่งเดียวกันระหว่างพระมหากษัตริย์ ข้าราชการ และราษฎร จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการปฏิรูปการปกครอง ดังจะเห็นได้จาก “พระราชดำรัสตอบคำถวายพระบรมรูปทรงม้า ในการพิธีรัชมังคลาภิเศกที่พลับพลาหน้าพระลาน เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน รัตนโกสินทร์ศก 127” ความว่า

อีกประการหนึ่งซึ่งมิควรละเว้นเสียไม่ว่าธรรมเนียมอันเป็นอุปการะใหญ่ในที่จะตั้งความ
ปกครองให้เป็นหลักฐานมั่นคง แลเป็นการสำเร็จได้ด้วยดีนั้น คือ ต้องอาศัยสามัคคีเป็นที่ตั้ง ...
จึงเป็นข้อสำคัญซึ่งจะให้เกิดมีความสามัคคีต่อกัน ตั้งแต่พระบรมราชวงศ์ลงไปจนถึงอาณา
ประชาราษฎร์ ให้เกิดสโมสรไว้วางใจกัน ให้อาณาประชาราษฎร์เชื่อมั่นในความปกครอง...

(พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2458, น. 250-251)

การนำเสนอเหตุการณ์ของบทธะครพงศาวดารที่กวีเพิ่มเติมเนื้อหาเกี่ยวกับการยอพระเกียรติ
พระมหากษัตริย์โดยตรงจึงมีบทบาทในการเน้นย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของพระมหากษัตริย์และความสัมพันธ์
ระหว่างพระมหากษัตริย์กับบ้านเมืองและราษฎรในลักษณะต่าง ๆ การสดุดีพระเกียรติคุณของพระมหากษัตริย์
เป็นเนื้อหาที่แสดงให้เห็นว่าพระมหากษัตริย์ทรงอยู่ในสถานะอันสูงส่งและเป็นที่เคารพเชิดชู ส่วนการแสดง
พระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ก็มุ่งเน้นให้เห็นว่าพระมหากษัตริย์ทรงมีความสำคัญต่อการปกครอง
บ้านเมืองเพื่อประโยชน์สุขของราษฎรทั้งหลาย

นอกจากนี้ การกล่าวขอพรให้พระมหากษัตริย์ที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์
พระบรมวงศานุวงศ์ บ้านเมืองและราษฎร สอดคล้องกับพัฒนาการของชนบทการประพันธ์วรรณคดียอพระเกียรติ
ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่กวีมิได้มุ่งขอพรให้เพียงเฉพาะพระมหากษัตริย์เท่านั้น
แต่จะขอพรให้พระบรมวงศานุวงศ์ บ้านเมืองและประชาชนร่วมด้วย แตกต่างจากการขอพรของวรรณคดียอพระเกียรติ
ในยุคก่อนหน้าที่มุ่งขอพรให้องค์พระมหากษัตริย์เป็นหลัก เนื่องจากพระมหากษัตริย์ บ้านเมือง และประชาชน
จำเป็นที่จะต้องหลอมรวมเป็นหนึ่งเดียวกันเพื่อสร้างความมั่นคงให้เกิดขึ้นในการต่อต้านภัยคุกคามจาก
ชาติตะวันตก (ปัทมา ทัชประเสริฐกุล, 2560, น. 95-98) การแสดงความสำคัญของพระมหากษัตริย์ต่อชาติใน
บทธะครพงศาวดารจึงมุ่งแสดงให้เห็นว่าสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันการปกครองที่มีความสำคัญ รวมทั้ง
เป็นหนึ่งเดียวกับบ้านเมืองและราษฎร

เมื่อพระมหากษัตริย์กับบ้านเมืองเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การนำเสนอเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่เพิ่มเติม
เนื้อหาเกี่ยวกับความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ รวมทั้งการทำหน้าที่ของข้าราชการและราษฎรในการปกป้อง
บ้านเมืองจึงเป็นวิธีการที่แสดงให้เห็นว่าราษฎรควรจะมีแนวปฏิบัติอย่างไรต่อพระมหากษัตริย์และบ้านเมือง
ของตนเอง ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์เป็นสิ่งที่ราษฎรทุกคนพึงมีเพื่อส่งเสริมให้พระมหากษัตริย์สามารถ
บริหารราชการแผ่นดินเพื่อประโยชน์ของบ้านเมืองได้อย่างมั่นคง ดังจะเห็นได้จาก พระบรมราโชวาทพระราชทาน
พระบรมวงศานุวงศ์แลข้าทูลลอองธุลีพระบาทฝ่ายนา ในการเฉลิมพระชนมพรรษา พ.ศ. 2452 ของ
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ว่า “ความเชื่อมั่นในใจเรามีอยู่เป็นนิตย์ว่า ที่พระราชอาณาจักรนี้ได้มี
ความเจริญรุ่งเรืองมาก็ดี แลที่จะเจริญรุ่งเรืองต่อไปภายหน้าก็ดี อาศัยความรักใคร่ไมตรีที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
ในระหว่างพระเจ้าแผ่นดินกับประชาชนเป็นกำลังสำคัญของบ้านเมือง” (พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว,
2466, น. 37)

ส่วนการทำหน้าที่ของข้าราชการและราษฎรในการปกป้องบ้านเมืองเป็นแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมุ่งปลูกฝังให้กับข้าราชการและราษฎรเพื่อให้ทุกคนเกิดความตระหนักรู้ถึงหน้าที่
ของตนที่จะต้องรักษาอิสราภาพของบ้านเมือง เพราะหากสยามสามารถดำรงอิสราภาพไว้ได้ ก็ย่อมเป็นประเทศ
ที่ได้รับการยอมรับจากนานาชาติทั่วโลก ดังจะเห็นได้จากพระราชดำรัสแก่พระบรมวงศานุวงศ์ ผู้แทนต่างประเทศ
แลข้าทูลลอองธุลีพระบาทเมื่อเสด็จกลับจากยุโรป เมื่อปีระกา พ.ศ. 2440 ความว่า “ประชาชนของชาติหนึ่ง ๆ
ย่อมมีเหตุที่จะต้องรักบ้านเมืองของบรรพบุรุษแห่งตนแลตน แลป้องกันอิสรภาพแห่งประเทศนั้น ๆ ทั่วไป

เพราะเหตุฉนั้น เราทั้งหลายต้องมีความนับถือกันแลกัน ดังที่เรามีความปรารถนาจะให้ผู้อื่นนับถือตัวเราทั้งหลาย” (พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2466, น. 18)

ดังนั้น การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการขอพระเกียรติพระมหากษัตริย์โดยตรง ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ รวมทั้งการทำหน้าที่ของข้าราชการและราษฎรในการปกป้องบ้านเมืองในบวรพระสงฆ์จึงแสดงให้เห็นว่าพระมหากษัตริย์กับราษฎรล้วนมีความเชื่อมโยงกันในลักษณะที่ว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นหลักสำคัญในการปกครองบ้านเมืองให้มีความเจริญและมั่นคง ส่วนข้าราชการกับราษฎรก็มีหน้าที่แบ่งเบาพระราชภารกิจและมีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ เพื่อเป็นกำลังสำคัญที่ส่งเสริมพระมหากษัตริย์ในการปกป้องและพัฒนาบ้านเมือง

ความสัมพันธ์ระหว่างการนำเสนอเหตุการณ์ประวัติศาสตร์จากพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา กับบริบททางสังคมในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวปรากฏในลักษณะที่ว่าประวัติศาสตร์มีอิทธิพลต่อการสร้างงานวรรณคดี เช่นเดียวกับที่วรรณคดีมีอิทธิพลต่อบริบททางประวัติศาสตร์ (Fry, 2013, p. 215) ปัญหาการเมืองที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งทั้งจากปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในพระราชอาณาจักรล้วนมีอิทธิพลต่อการเลือกนำเสนอเหตุการณ์ประวัติศาสตร์จากพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาของกวี ในขณะเดียวกัน การนำเสนอเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่กวีได้เพิ่มเติมเนื้อหาเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ ข้าราชการ และราษฎรขึ้นมาใหม่ด้วยกลวิธีทางวรรณศิลป์ก็ทำให้ตัวบทดังกล่าวมีหน้าที่ในการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวกันของคนในสังคมที่ส่งเสริมพระบรมราโชบายในการปกครองของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

9. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษากลวิธีทางวรรณศิลป์ในการนำเสนอเหตุการณ์จากพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาผ่านบวรพระสงฆ์ของกรมพระนารายณ์ประพันธ์พงศ์แสดงให้เห็นลักษณะสำคัญของการสร้างสรรค์วรรณคดีประวัติศาสตร์ คือ การผสมผสานเรื่องราวที่มาจากเอกสารทางประวัติศาสตร์กับกลวิธีทางวรรณศิลป์ที่ใช้ในการประพันธ์ ทั้งนี้ด้วยประเภทของบวรพระสงฆ์ที่เป็น “วรรณคดีประวัติศาสตร์” ทำให้กวีสามารถแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับการเมืองการปกครองที่มีความสัมพันธ์กับบริบททางสังคมช่วงเวลาดังกล่าวในเรื่องได้

ในขณะเดียวกัน การนำเสนอข้อมูลที่ขัดแย้งกับเอกสารทางประวัติศาสตร์ในบวรพระสงฆ์ก็ทำให้บวรพระสงฆ์นี้ได้รับความนิยมในฐานะที่เป็นวรรณคดีที่ถ่ายทอด “เรื่องจริง” ในอดีต ดังจะเห็นได้จากข้อความในพระราชหัตถเลขาของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงกรมพระนารายณ์ประพันธ์พงศ์ วันที่ 13 กุมภาพันธ์ ร.ศ. 127 ความว่า “เรื่องที่จะเล่นนั้นอย่าดูพระลอที่ฉันได้เห็น ฤฯพงษาวดารอะไรอย่างหนึ่งชอบกันว่าเป็นเรื่องจริง” (สำเนาพระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชทานกรมพระนารายณ์ประพันธ์พงศ์, 2474, น. 12)

นอกจากนี้ การนำเสนอเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่เพิ่มเติมเนื้อหาเกี่ยวกับการเมืองการปกครองซึ่งมุ่งเน้นเห็นคนในสังคมทุกระดับเกิดความเป็นหนึ่งเดียวกันยังสัมพันธ์กับแนวคิดเรื่อง “ชาติ” ที่เริ่มก่อตัวจนเห็นได้อย่างเด่นชัดในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หนังสือ *ธรรมจริยา* ของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีและพระยาอนุกิจวิธูร (2467, น. 79) ตีพิมพ์โดยกรมศึกษาธิการเมื่อ พ.ศ. 2446 ได้ให้นิยาม

ของคำว่า “ชาติของเรา” ว่าหมายถึง “คนไทยเราด้วยกัน” อย่างไรก็ตาม การอธิบายเรื่องความรักชาติในหนังสือ *ธรรมจริยา* จะกล่าวถึงบ้านเมืองหรือประเทศและพระเจ้าแผ่นดินควบคู่ด้วยเสมอ เช่น ถ้าจะรักชาติก็จะต้องรักพวกพ้องชนชาติเดียวกัน รักบ้านเมืองและรักพระเจ้าแผ่นดิน “ชาติ” ในช่วงเวลาดังกล่าว จึงหมายถึง กลุ่มชนชาติเดียวกันที่อยู่ภายใต้การปกครองและอาณาเขตเดียวกัน

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริว่าองค์ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีนั้นมีบทบาทสำคัญที่จะทำให้คนในสังคมเกิดความเข้าใจเรื่องความเป็นชาติและเกิดความรักชาติ ดังจะเห็นได้จากพระราชดำรัสในการตั้งโบราณคดีสโมสร ความว่า “ประเทศทั้งหลายซึ่งได้ควบคุมกันเป็นชาติ และเป็นประเทศขึ้น ย่อมถือว่าเรื่องราวของชาติตนแลประเทศตน ... เป็นเครื่องชักนำให้เกิดความรักชาติแลรักแผ่นดินของตัว” (พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2511, น. 42) และการปลุกฝังเรื่องความรักชาตินั้นมีความสัมพันธ์อย่างยิ่งต่อพระบรมราโชบายด้านการปกครอง ดังพระราชดำรัสที่ว่า “ธรรมเนียมเป็นอุปการะใหญ่ในที่ซึ่งตั้งความปกครองให้เป็นหลักฐานมั่นคง... คือ ต้องเอาไศรยสามัคคีเป็นที่ตั้ง... ให้ประชาชนทั้งปวงรู้สึกใจว่า เป็นชาติอันหนึ่งอันเดียวกันโดยสนิท... ให้มหาชนรู้สึกรักชาติแลประเทศของตน” (พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2458, น. 250-251)

การนำเสนอเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่เพิ่มเติมเนื้อหาเกี่ยวกับการเมืองการปกครองซึ่งมุ่งเน้นให้คนในชาติเกิดความเป็นหนึ่งเดียวกันจึงทำให้เห็นว่า บทละครพงศาวดารเป็นส่วนหนึ่งขององค์ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ของชาติในช่วงเวลาดังกล่าวซึ่งเกิดขึ้นตามพระราชดำริและพระบรมราชูปถัมภ์ของพระมหากษัตริย์เพื่ออธิบายความเป็นชาติที่มุ่งให้คนในชาติตระหนักถึงการมีความสามัคคีและเป็นหนึ่งเดียวกัน สอดคล้องกับการปฏิรูปการปกครองของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในช่วงที่สยามกำลังเผชิญหน้ากับการรุกรานจากชาติตะวันตก

รายการอ้างอิง

- ก.ศ.ร. กุหลาบ. (2457). *เปิดตา-เปิดหู*. ม.ป.ท.: สยามประเพณี.
- กาญจนาถพันธุ์. (2524). *กรุงเทพฯ เมื่อ 70 ปีก่อน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เรื่องศิลป์.
- ไกรฤกษ์ นานา. (2560). *ประวัติศาสตร์นอกตำรา สยามรัฐตามวรรณคดีโลกตะวันตก*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- จักรกฤษณ์ ดวงพัตรา. (2544). *วรรณคดีการแสดง*. ขอนแก่น: สำนักงานศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2458). *พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ตั้งแต่ พ.ศ. 2417 ถึง พ.ศ. 2453*. ม.ป.ท.: โสภณพิพรรฒนาการ.
- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2466). *พระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คัดจากพระราชดำรัสในที่สวามิภักดิ์ต่าง ๆ*. พระนคร: โสภณพิพรรฒนาการ.
- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2479). *พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงวิจารณ์เรื่องพระราชพงศาวดารกับเรื่องราชประเพณีการตั้งพระมหาอุปราช*. พระนคร: ทำพระจันทร์.
- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2511). *สมาคมสืบสวนของโบราณในสยาม*. พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. *ศิลปากร*, 12(2), 42-46.
- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2513). *ประมวลพระราชหัตถเลขา รัชกาลที่ 5 ที่เกี่ยวกับการกิจของกระทรวงมหาดไทย เล่มที่ 2 ภาคที่ 3*. พระนคร: กระทรวงมหาดไทย.

- ชลดา ศิริวิทย์เจริญ. (2519). *การศึกษาลิลิตตะเลงพ่ายในแนวสุนทรียศาสตร์* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต).
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระ กรมพระยา. (2506). *ตำนานละคอนตีกดาบรรพ์. ชุมนุมบทละครและบทคอนเสิต* (น. 1-6).
- พระนคร: กรมศิลปากร.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระ กรมพระยา. (2545). *เทศาภิบาล*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ธนพร ศิริพันธ์. (2559). *การปรับเปลี่ยนวรรณกรรมเรื่องราชาธิราชในบริบทวัฒนธรรมไทย* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต).
- มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- ธรรมศักดิ์มนตรี, เจ้าพระยา, และอนุกิจวิธูร, พระยา. (2467). *ธรรมจริยา เล่ม 2* (พิมพ์ครั้งที่ 7). ม.ป.ท.: อักษรนิติ.
- นาฏวิภา ชลิตานนท์. (2522). *วิวัฒนาการของการเขียนประวัติศาสตร์ไทยตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น* (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ประกาศในการที่เรือรบฝรั่งเศสเข้ามากรุงเทพฯ. (2436). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 10 แผ่นที่ 17* (195-208).
- ประกาศห้ามมิให้ราษฎรตกตืนเล่าลือต่างๆ. (2445). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 19 แผ่นที่ 19* (359-382).
- ประเสริฐอักษร. (ม.ป.ป.). *บทละครเรื่องพระราชพงษาวดารกรุงทวาราวดี แผ่นดินสมเด็จพระภูมินทรราช*
- จุลศักราช 1072 เมื่อพระยาจักรีโรงฆ้องปราบกัมพูชประเทศ. ม.ป.ท.: บำรุงนุกุลกิจ.
- ประเสริฐอักษร. (2452). *บทละครพระราชพงษาวดาร เรื่องท้าวเทพกระษัตรี จ.ศ. 1147*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- ประเสริฐอักษร. (2453). *บทละครเรื่องขุนหลวงพงษ์ปราบขอม*. ม.ป.ท.: สุภากรจำรูญ.
- ประเสริฐอักษร. (2453). *บทละครเรื่องพระพุทธรเจ้าเสือ ในพระราชพงษาวดารไทย เมื่อสิ้นแผ่นดินพระธาดาธิเบศร*
- ปีจอ จุลศักราช 1059. ม.ป.ท.: สุภากรจำรูญ.
- ประเสริฐอักษร. (2451). *พระราชพงษาวดารกรุงทวาราวดี*. ม.ป.ท.: สุภากรจำรูญ.
- ประเสริฐอักษร. (2452ก). *บทละครฝีมือมวยในกรุงศรีอยุธยา*. ม.ป.ท.: สุภากรจำรูญ.
- ประเสริฐอักษร. (2452ข). *เรื่องพระราชพงษาวดารกรุงทวาราวดี ครั้งเกิดขบถ เมื่อพิฆาฏเจ้าพระยาวิชาเยนทร์*
- จุลศักราช 1044. ม.ป.ท.: สุภากรจำรูญ.
- ปัทมา ทัชประเสริฐกุล. (2556). *ยวนพ่ายโคลงดั้น: ความสำคัญที่มีต่อการสร้างชนบและพัฒนาการของวรรณคดีประเภทยอพระเกียรติของไทย* (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ปัทมา ทัชประเสริฐกุล. (2560). *การขอพรในวรรณคดียอพระเกียรติของไทย*. *วารสารไทยศึกษา*, 13(1), 73-100.
- พวงเพ็ญ สว่างใจ. (2551). *คุณค่าทางวรรณคดีของบทละครเรื่องของไทย* (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต).
- มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- มนต์จันทร์ อินทรจันทร์. (2543). *เสภาและพัฒนาการของวรรณคดีเสภา* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต).
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- เรื่องพระราชพงษาวดารกรุงเก่า เล่ม 2*. (2407). พระนคร: บ่อมปากคลองบางหลวง.
- วีรวัฒน์ อินทรพร. (2561). *วรรณคดีวิจารณ์*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ตานติ ภักดีคำ. (2562). *พระราชพงษาวดารสังเขป พระราชพงษาวดารย่อ และพระธรรมเทศนา พระราชพงษาวดารสังเขป พระนิพนธ์สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส*. กรุงเทพฯ: คณะสงฆ์วัดพระเชตุพน.
- สายชล สัตยานุรักษ์. (2557). *10 ปัญญาชนสยาม เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: โอเพ่นบุ๊กส์.
- สายสกุล เดชาบุตร. (2558). *ประวัติศาสตร์บาดแผล หลังการปฏิรูปสมัยรัชกาลที่ 5*. กรุงเทพฯ: ยิปซีกรุ๊ป.
- สำเนาพระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชทานกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์กับโคลงกลอนและพระพรซึ่งพระชนกอำนาจแก่พระนางเชลลิกษมิลาวิน. (2474). ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- Fry, P. H. (2013). *Theory of literature*. New Haven and London: Yale.

การศึกษาเพลงไทยที่เกี่ยวข้องกับนกสู่แรงบันดาลใจ ในการสร้างสรรค์ผลงานทางดุริยางคศิลป์: นกชายเลนปากช้อน*

ปกป้อง ขำประเสริฐ**

บุษกร บิณฑสันต์***

Received: 7 August 2023

Revised: 20 November 2023

Accepted: 22 November 2023

บทความวิจัยฉบับนี้ศึกษาเพลงไทยที่เกี่ยวข้องกับนกจากหลักฐานดังปรากฏในหนังสือและเอกสารที่เกี่ยวข้อง 9 ฉบับ จำนวน 66 เพลง ผลการวิจัยพบว่ามีเพลงไทยที่เกี่ยวข้องกับนกแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) กลุ่มเพลงที่ปรากฏทำนองเลียนแบบพฤติกรรมนก 2) กลุ่มเพลงที่ปรากฏกระสวนจังหวะเลียนแบบพฤติกรรมนก 3) กลุ่มเพลงที่ใช้นกเป็นสัญลักษณ์แทนสิ่งอื่น 4) กลุ่มเพลงที่มีชื่อเพลงเกี่ยวข้องกับนกแต่ไม่ปรากฏทำนองหรือจังหวะที่ชัดเจนว่ามีความเกี่ยวข้องกับนก

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิต เรื่อง “การสร้างสรรค์ผลงานทางดุริยางคศิลป์: นกชายเลนปากช้อน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางดุริยางคศิลป์ ซึ่งส่วนหนึ่งของผลงานสร้างสรรค์ดังกล่าวนำมาจากผลการวิเคราะห์เพลงไทยที่มีความเกี่ยวข้องกับนกเท่าที่สืบค้นได้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

บทความวิจัย

บทคัดย่อ

คำสำคัญ

เพลงไทย;
นก;
การประพันธ์เพลง

* บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิต เรื่อง “การสร้างสรรค์ผลงานทางดุริยางคศิลป์: นกชายเลนปากช้อน” หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

** นิสิตหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ติดต่อได้ที่: pkpbru@gmail.com

*** ศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาดุริยางคศิลป์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ติดต่อได้ที่: bsumrongthong@yahoo.com

A Study of Thai Songs Related to Birds as An Inspiration for the Creation of Doctoral Music Composition: "Spoon-Billed Sandpiper"*

Received: 7 August 2023

Revised: 20 November 2023

Accepted: 22 November 2023

Pokpong Khamprasert**

Bussakorn Binson***

This research article studies 66 Thai songs related to birds from 9 related books and documents. The results show that these Thai songs related to birds can be divided into 4 groups: 1) songs that imitate the behavior of birds in terms of melody; 2) songs that imitate the behavior of birds in terms of rhythmic pattern; 3) songs that use birds as metaphors for other things; 4) songs whose titles contain bird names, but whose melody and rhythmic pattern are not related to birds.

This article is part of a doctoral dissertation for the Doctor of Fine Arts program at Chulalongkorn University, entitled "Doctoral Music Composition: Spoon-billed Sandpiper." The objective is to contribute to the body of knowledge on the creation of music composition. The results from analyzing Thai songs related to birds that have been found from the past to the present form partial basis for this particular creative work.

Research Article

Abstract

Keywords

Thai songs;
birds;
music composition

* This article is part of a doctoral dissertation entitled "Doctoral Music Composition: Spoon-Billed Sandpiper", Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University.

** Ph.D. candidate, Doctor of Fine and Applied Arts, Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University, e-mail: pkpbru@gmail.com

*** Professor, Thai Music Program, Department of Music, Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University, e-mail: bsumrongthong@yahoo.com

1. บทนำ

ดนตรีไทยมีความผูกพันกับธรรมชาติอย่างแยกไม่ออก เครื่องดนตรีไทยส่วนใหญ่ผลิตจากวัสดุธรรมชาติด้วยกรรมวิธีที่เรียบง่าย บทเพลงไทยจำนวนมากก็ได้รับแรงบันดาลใจมาจากธรรมชาติรอบตัวของผู้ประพันธ์ เราจึงพบชื่อเพลงที่เกี่ยวข้องกับพืชและสัตว์ปรากฏอยู่ในชื่อบทเพลงไทยจำนวนมาก

นกเป็นสัตว์ชนิดหนึ่งที่ผูกพันกับคนไทยมาอย่างช้านาน เนื่องจากประเทศไทยตั้งอยู่บนภูมิศาสตร์ที่มีความหลากหลายทางระบบนิเวศ ทำให้มีนกอาศัยอยู่ในประเทศไทยมากกว่า 1,000 ชนิดในปัจจุบัน (eBirds, 2023) ซึ่งแบ่งออกเป็นนกสองกลุ่มหลักๆ ได้แก่ นกประจำถิ่นที่สร้างรังวางไข่ในประเทศไทยและนกที่อพยพเข้ามาหากินในประเทศไทยในช่วงฤดูหนาว โดยแต่ละช่วงฤดูกาลจะพบว่ามีนกต่างชนิดแวะเวียนเข้ามาให้พบเห็น โบราณจารย์หลายท่านได้สังเกตพฤติกรรมนกชนิดต่างๆ เป็นแรงบันดาลใจให้เกิดบทประพันธ์เพลงที่เกี่ยวกับนกมากมาย แสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องกันของความหลากหลายทางชีวภาพที่ส่งเสริมให้สุนทรีย์ภาพของชาติเจริญงอกงาม

เพลงที่เกี่ยวข้องกับนกในประเทศไทยสืบค้นได้ตั้งแต่สมัยยุคกรุงศรีอยุธยาและปรากฏร่องรอยบทเพลงที่เกี่ยวกับนกตลอดระยะเวลาของประวัติศาสตร์จนถึงปัจจุบัน การศึกษาลักษณะและกลวิธีการประพันธ์เพลงที่เกี่ยวข้องกับนกในบทความนี้จะทำให้ทราบถึงแรงบันดาลใจของนักอันเป็นที่มาของบทเพลงต่างๆ และยังทราบถึงกลวิธีในการประพันธ์เพลงที่มีแรงบันดาลใจจากนก รวมถึงทราบว่านกชนิดต่างๆ ที่เป็นแรงบันดาลใจให้เกิดผลงานเพลงนั้นมีนกชนิดใดบ้าง ผลการศึกษาดังกล่าวจะเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างสรรค์ผลงานทางดุริยางคศิลป์: นกชายเลนปากช้อนต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาบทเพลงไทยที่เกี่ยวข้องกับนก เพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานทางดุริยางคศิลป์: นกชายเลนปากช้อน

3. ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาเพลงไทยและเพลงพื้นบ้านที่เกี่ยวข้องกับนก เพื่อนำกลวิธีต่างๆ เช่น ทำนองและจังหวะเป็นแนวทางสร้างสรรค์ผลงานทางดุริยางคศิลป์: นกชายเลนปากช้อน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยเรื่องการสร้างสรรค์ผลงานทางดุริยางคศิลป์: นกชายเลนปากช้อน ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการลงพื้นที่ในการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือในการวิจัยเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อและประเด็นสำคัญต่างๆ ที่ผู้วิจัยศึกษา โดยการออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยใช้แบบสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับนกชายเลนและมูลบทที่เกี่ยวข้อง
2. แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและศิลปินที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาทางดุริยางคศิลป์ไทย

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยเรื่อง “การสร้างสรรค์ผลงานทางดุริยางคศิลป์: นกชายเลนปากช้อน” ผู้ศึกษาได้รวบรวมบทเพลงที่มีความเกี่ยวข้องกับนก เพื่อศึกษาแนวคิดและวิธีการประพันธ์แล้วนำผลการวิเคราะห์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องมาสร้างสรรค์เพลงดังกล่าว โดยสืบค้นจากหนังสือและแหล่งค้นคว้าดังต่อไปนี้

1. ฐานข้อมูลทะเบียนเพลงไทยตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพดนตรีไทย ทบวงมหาวิทยาลัย
2. หนังสือฟังและเข้าใจเพลงไทย ของมนตรี ตราโมท และวิเชียร กุลตัญญ์
3. หนังสือสารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคประวัติและบทร้องเพลงเถา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน
4. หนังสือสารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคประวัติเพลงเกร็ดและเพลงละคร ฉบับราชบัณฑิตยสถาน
5. หนังสือสารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคประวัติและบทร้องเพลงตับ ประวัติเพลงหน้าพาทย์ และเพลงโหมโรง ฉบับราชบัณฑิตยสถาน
6. หนังสือสารานุกรมเพลงไทยของณรงค์ชัย ปิฎกรัตน์
7. หนังสือเพลงไทยตามนัยประวัติของครูเงิน
8. หนังสือปกิณกะการดนตรีและเพลงไทยของสมบัติ จำปาเงิน และสำเนียง มณีกาญจน์
9. หนังสือเพลงมโหรีแห่งกรุงศรีอยุธยาของพงษ์ศิลป์ อรุณรัตน์
10. ประสบการณ์ส่วนตัวและการสัมภาษณ์

5. ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การสร้างสรรค์ผลงานทางดุริยางคศิลป์: นกชายเลนปากช้อน” ผู้ศึกษาได้รวบรวมบทเพลงที่มีความเกี่ยวข้องกับนก เพื่อศึกษาแนวคิดและวิธีการประพันธ์แล้วนำผลการวิเคราะห์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องมาสร้างสรรค์เพลงดังกล่าว โดยสืบค้นจากหนังสือและแหล่งค้นคว้าทั้ง 10 แหล่งข้อมูล จากการสืบค้นพบว่า มีเพลงที่มีความเกี่ยวข้องกับนกจำนวนทั้งหมด 66 เพลง โดยผู้ศึกษาได้สรุปผลการสืบค้นตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1

รายชื่อเพลงที่เกี่ยวข้องกับนกที่ปรากฏในเอกสารทั้ง 9 ฉบับและชื่อนกที่เกี่ยวข้องกับเพลง

ลำดับ	ชื่อเพลง	ประเภท	ผู้ประพันธ์	ชื่อภาษาไทย	Common name	Scientific name	หมายเหตุ
1.	กาจับปากโลง	สองไม้	ไม่ปรากฏ	อีกา	Large-Billed Crow	<i>Corvus macrohynchos</i>	
2.	กาเดินก้อน	พื้นบ้าน	ไม่ปรากฏ	อีกา	Large-Billed Crow	<i>Corvus macrohynchos</i>	
3.	การเวก	ปรบไค้	ไม่ปรากฏ				สัตว์หิมพานต์
4.	การเวกตัวผู้	ปรบไค้	ไม่ปรากฏ				สัตว์หิมพานต์
5.	การเวกตัวเมีย	ปรบไค้	ไม่ปรากฏ				สัตว์หิมพานต์
6.	กาเรียนทอง	ปรบไค้	ไม่ปรากฏ	นกกระเรียนพันธุ์ไทย	Eastern Sarus Crane	<i>Ardea antigone Linnaeus</i>	
7.	กาเรียนทองตัวผู้	ปรบไค้	ไม่ปรากฏ	นกกระเรียนพันธุ์ไทย	Eastern Sarus Crane	<i>Ardea antigone Linnaeus</i>	
8.	กาเรียนทองตัวเมีย	ปรบไค้	ไม่ปรากฏ	นกกระเรียนพันธุ์ไทย	Eastern Sarus Crane	<i>Ardea antigone Linnaeus</i>	
9.	กาเรียนร่อน		ไม่ปรากฏ	นกกระเรียนพันธุ์ไทย	Eastern Sarus Crane	<i>Ardea antigone Linnaeus</i>	
10.	กินนรรา	สองไม้					สัตว์หิมพานต์
11.	กินรีร่อน	ระบำ	ครุมนตรี ตราโมท				สัตว์หิมพานต์
12.	ขับนก	สองไม้	ไม่ปรากฏ				ระบุไม่ได้
13.	เขมรนางนก		ไม่ปรากฏ				ระบุไม่ได้
14.	แขกนกเอี้ยง		ไม่ปรากฏ			วงศ์ <i>Mynas</i>	มีหลายชนิด
15.	แขกยิงนก	สองไม้	ไม่ปรากฏ				ระบุไม่ได้
16.	จีนพญาครุฑ	สองไม้	ไม่ปรากฏ				สัตว์หิมพานต์
17.				นกกาขี้นบ้าน	Magpie Robin	<i>Copsychus saularis</i>	
18.	ดับนก (แม่ศรีทรงเครื่อง)	สองไม้	สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์	นกโพระดกธรรมดา	Lineated Barbet	<i>Megalaima lineata</i>	
19.				นกกาเหว่า	Asian Koel	<i>Eudynamys scolopaceus</i>	
20.				ไก่ป่า	Red Junglefowl	<i>Gallus gallus</i>	
21.	แผละ	หน้าพาทย์	ไม่ปรากฏ				
22.	นกกระจอก ต้องกระเบื้องร้อน		มโหรีกรุงเก่า	นกกระจอกบ้าน	Eurasian Tree Sparrow	<i>Passer montanus</i>	สูญ
23.	นกกระจอกทอง	ปรบไค้	ไม่ปรากฏ	นกกระจอกบ้าน	Eurasian Tree Sparrow	<i>Passer montanus</i>	
24.	นกกระจาบทอง	ปรบไค้	ไม่ปรากฏ	นกกระจาบทอง	Asian Golden Weaver	<i>Ploceus hypoxanthus</i>	
25.	นกขมิ้น	ปรบไค้	ไม่ปรากฏ	นกขมิ้นน้อยธรรมดา	Common lora	<i>Aegithina tiphia</i>	
26.	นกขมิ้นตัวผู้	ปรบไค้	ไม่ปรากฏ	นกขมิ้นน้อยธรรมดา	Common lora	<i>Aegithina tiphia</i>	

ลำดับ	ชื่อเพลง	ประเภท	ผู้ประพันธ์	ชื่อภาษาไทย	Common name	Scientific name	หมายเหตุ
27.	นกขมิ้นตัวเมีย	ปรบไก้	ไม่ปรากฏ	นกขมิ้นน้อยธรรมดา	Common lora	<i>Aegithina tiphia</i>	
28.	นกขมิ้นเมอญู	ภาษา	ไม่ปรากฏ	นกขมิ้นน้อยธรรมดา	Common lora	<i>Aegithina tiphia</i>	
29.	นกเขาชะแมร์	ปรบไก้	หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)	นกเขาใหญ่	Spotted Dove	<i>Spilopelia chinensis</i>	
30.	นกเขาเขมร		ไม่ปรากฏ			วงศ์ <i>Columbidae</i>	มีหลายชนิด
31.	นกเขามะราปี	ระบำ	ครุมนตรี ตราโมท			วงศ์ <i>Columbidae</i>	มีหลายชนิด
32.	นกจาก	ปรบไก้	ไม่ปรากฏ	เป็ดพม่า	Ruddy Shelduck	<i>Tadoma ferruginea</i>	
33.	นกไซบินชำมทุ่ง	พื้นบ้าน	ไม่ปรากฏ			วงศ์ <i>Picidae</i>	มีหลายชนิด
34.	นกโพระดก		ไม่ปรากฏ	นกโพระดกธรรมดา	Lineated Barbet	<i>Megalaima lineata</i>	
35.	นกרון		ไม่ปรากฏ				ระบุไม่ได้
36.	นกเอี้ยงตัวผู้		ไม่ปรากฏ			สกุล <i>Acridotheres</i>	มีหลายชนิด
37.	นกเอี้ยงตัวเมีย		ไม่ปรากฏ			สกุล <i>Acridotheres</i>	มีหลายชนิด
38.	นางนกขอม		ไม่ปรากฏ				ระบุไม่ได้
39.	นางนกควญ		ไม่ปรากฏ				ระบุไม่ได้
40.	พระลอดตามไก่อ		ไม่ปรากฏ	ไก่อป่า	Red Junglefowl	<i>Gallus gallus</i>	
41.	มยุราภิรมย์	สองไม้	ครุมนตรี ตราโมท	นกยูงไทย	Green Peafowl	<i>Pavo muticus</i>	
42.	เมอญูนกขมิ้น	ภาษา	ไม่ปรากฏ	นกขมิ้นน้อยธรรมดา	Common lora	<i>Aegithina tiphia</i>	
43.	ระบำนกกรงหัวจุก	ระบำ	วิทยาลัยนาฏศิลป์ นครศรีธรรมราช	นกปรอดหัวโขน	Red-whiskered bulbul	<i>Pycnonotus jocosus</i>	
44.	ระบำนกเขามะราปี	ระบำ	ครุมนตรี ตราโมท	นกเขาใหญ่	Spotted Dove	<i>Spilopelia chinensis</i>	
45.				นกกระจาบธรรมดา	Baya Weaver	<i>Ploceus philippinus</i>	
46.	ระบำนกสามหมู่	ระบำ	ครุมนตรี ตราโมท	นกพิราบป่า	Rock Pigeon	<i>Columba livia</i>	
47.				นกแขกเต้า	Red-breasted parakeot	<i>Psittacula alexandri</i>	
48.				นกไต่ไม้สีสวย	Beautiful Nuthatch	<i>Sitta formosa</i>	
49.	ระบำสกุณาน่าน	ระบำ	รศ.ปกรณธ์ รอดช้างเผื่อน	นกขมิ้นแดง	Maroon Oriole	<i>Oriolus traillii</i>	
50.				นกปีกแพรสีม่วง	Purple Cochoa	<i>Cochoa purpurea</i>	
51.	แร้งกระพือปีก	สองไม้	ไม่ปรากฏ	พญาแร้ง	Red-headed Vulture	<i>Sarcogyps calvus</i>	
52.	สกุณากะพือปีก		ไม่ปรากฏ				ระบุไม่ได้
53.	สร้อยมยุรา	ปรบไก้	ครูแดง (ปี)	นกยูงไทย	Green Peafowl	<i>Pavo muticus</i>	
54.	สาธิกาก้าว	สองไม้	ไม่ปรากฏ	นกเอี้ยงสาธิกา	Common Myna	<i>Acridotheres tristis</i>	
55.	สาธิกาเขมร	ปรบไก้	ไม่ปรากฏ	นกเอี้ยงสาธิกา	Common Myna	<i>Acridotheres tristis</i>	
56.	สาธิกาชมเดือน	ปรบไก้	ไม่ปรากฏ	นกเอี้ยงสาธิกา	Common Myna	<i>Acridotheres tristis</i>	
57.	เสมอดีนนก (บาทสกุณ)	หน้าพาทย์	ไม่ปรากฏ				ระบุไม่ได้
58.	หงส์คานแก้ว		ไม่ปรากฏ			สกุล <i>Cygnus</i>	มีหลายชนิด
59.	หงส์ทอง		ไม่ปรากฏ			สกุล <i>Cygnus</i>	มีหลายชนิด
60.	หงส์ทองทางมอญ		ไม่ปรากฏ			สกุล <i>Cygnus</i>	มีหลายชนิด
61.	หงส์ทองทางลาว		ไม่ปรากฏ			สกุล <i>Cygnus</i>	มีหลายชนิด
62.	หงส์บิน		ไม่ปรากฏ			สกุล <i>Cygnus</i>	มีหลายชนิด

ลำดับ	ชื่อเพลง	ประเภท	ผู้ประพันธ์	ชื่อภาษาไทย	Common name	Scientific name	หมายเหตุ
63.	หงส์ฟ่อน		ไม่ปรากฏ			สกุล <i>Cygnus</i>	มีหลายชนิด
64.	หงส์ร่อน		ไม่ปรากฏ			สกุล <i>Cygnus</i>	มีหลายชนิด
65.	หงส์ลีลา		ไม่ปรากฏ			สกุล <i>Cygnus</i>	มีหลายชนิด
66.	เอี้ยง-สาลิกา		ไม่ปรากฏ	นกเอี้ยงสาลิกา	Common Myna	<i>Acridotheres tristis</i>	

ตารางดังกล่าวเป็นการรวบรวมเพลงที่มีความเกี่ยวข้องกับนก ทั้งเพลงที่มีชื่อเกี่ยวกับนกและเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบพฤติกรรมนก เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลเพลงออกเป็นประเภทต่างๆ รวมถึงจำแนกชนิดนกที่ปรากฏในเพลงเหล่านั้น จากการศึกษาพบว่ามีเพลงที่เกี่ยวข้องกับนกทั้งหมด 66 เพลง จำแนกชนิดของนกได้ทั้งหมด 29 ชนิด ได้แก่ อีกา นกกระเรียนพันธุ์ไทย นกกางเขนบ้าน นกโพระดกธรรมดา นกกาเหว่า ไก่ป่า นกกระจอกบ้าน นกกระจาบทอง นกกิ่งไคร้คอดำ นกกิ่งไคร้สีทูลาป นกสีชมพูสวน นกขมิ้นน้อยธรรมดา นกเขาใหญ่ เป็ดพม่า นกยูงไทย นกปรอดหัวโขน นกเขาใหญ่ นกกระจาบทธรรมดา นกพิราบป่า นกแขกเต้า นกไต้ไม้สีสวย นกขมิ้นแดง นกปิกแพร์สีม่วง พญาแร้ง นกเอี้ยงสาลิกา หงส์ในสกุล *Cygnus* นกเอี้ยงในสกุล *Acridotheres* นกแก้วในวงศ์ *Psittacidae* นกหัวขวานในวงศ์ *Picidae* นอกจากนั้นยังเป็นนกในจินตนาการทางพุทธคติที่ปรากฏในป่าหิมพานต์ 4 ชนิด ได้แก่ นกการเวก พญาครุฑ กิณรี และกนิรี ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่านกทั้งหมดที่เคยปรากฏในวิชาดุริยางคศิลป์ไทยเป็นนกป่าและนกทุ่ง ยังไม่เคยปรากฏว่านกในวงศ์นกชายเลน (*Wader*) ถูกนำมาเป็นแรงบันดาลใจในการประพันธ์หรือสร้างสรรค์ผลงานทางดุริยางคศิลป์ไทย จึงถือว่าการสร้างสรรค์ผลงานทางดุริยางคศิลป์: นกชายเลนปากช้อน เป็นครั้งแรกที่นำนกชายเลนมาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน ในขั้นตอนต่อไปนี้ผู้วิจัยจะได้สังเคราะห์เพลงที่รวบรวมได้ทั้ง 66 เพลง ออกเป็น 4 ประเภท เพื่อศึกษาร่องรอยและแนวคิดการประพันธ์เพลงเกี่ยวกับนก

จากการศึกษาทำนองเพลงที่มีความเกี่ยวข้องกับนก สามารถสรุปและจัดประเภทเพลงดังกล่าวตามกลวิธีการประพันธ์ที่ปรากฏในเนื้องาน (Content) ได้ 4 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มเพลงที่ปรากฏทำนองเลียนพฤติกรรมนก
2. กลุ่มเพลงที่ปรากฏกระสวนจังหวะเลียนพฤติกรรมนก
3. กลุ่มเพลงที่ใช้เป็นสัญญาณเพื่อแทนสิ่งอื่น
4. กลุ่มเพลงที่มีชื่อเกี่ยวกับนกแต่ไม่ปรากฏทำนองหรือจังหวะชัดเจนว่ามีความเกี่ยวข้องกับนก

5.1 กลุ่มเพลงที่ปรากฏทำนองเลียนพฤติกรรมนก

จอห์น เบวิส (John Bevis) ได้กล่าวถึงการที่มนุษย์ลอกเลียนเสียงของนกในช่วงเวลาต่างๆ ของประวัติศาสตร์ไว้ในบทความชื่อ “A Complete History of Collecting and Imitating Birdsong” มีใจความโดยสรุปว่า

นับแต่เริ่มมีการประพันธ์ เหล่ากวีและนักธรรมชาติวิทยาได้ทำการถ่ายทอดและบันทึกเสียงร้องของนกด้วยถ้อยคำที่ใช้สัญลักษณ์ต่างๆ มากมาย นับตั้งแต่การใช้อักษร “aaaaw” แทนเสียงของนกพรานหอยสีดำ จนกระทั่ง “zzzzzd” ของนกจาบปีกอ่อนลาซูลี การแทนคำด้วยตัวอักษรเหล่านี้บางครั้งก็มีความแตกต่างกัน เนื่องจากการรับเสียงรวมถึงวิธีการบันทึกของแต่ละคนมีความแตกต่างต่างกัน

(Bevis, 2019)

จากข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นว่านกเป็นแรงบันดาลใจที่ส่งผลให้มนุษย์สร้างสรรค์ผลงานต่างๆ มาตั้งแต่ครั้งโบราณกาล ที่เห็นได้ชัดคือการที่มนุษย์พยายามเลียนพฤติกรรมของนกผ่านการสื่อสารกันในกลุ่มมนุษย์ เช่น การแทนเสียงนกด้วยอักษรในภาษาต่างๆ รวมถึงการใช้เสียงนกเป็นพื้นฐานในการสร้างสรรค์ผลงานทางดนตรี

ในดนตรีไทยก็พบเพลงที่ผู้ประพันธ์ใช้พฤติกรรมของนกมาสร้างสรรค์ทำนองเพลงเช่นกัน โดยเฉพาะเพลงที่มีทำนองเสียงร้องของนกสอดแทรกอยู่ในส่วนต่างๆ ของเพลง ตามตัวอย่างดังนี้

5.1.1 เพลงที่มีทำนองเลียนพฤติกรรมการร้องของนกกิ้งโครงคอดำ

ภาพที่ 1. นกกิ้งโครงคอดำ

(ที่มา: <https://media.ebird.org/catalog?taxonCode=bkcsta1&sort=rating>)

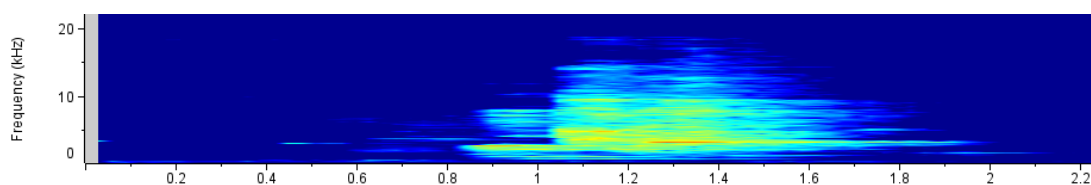
เสียงร้องของนกกิ้งโครงคอดำ (*Sturnus nigricollis*) นี้ได้ถูกใช้เป็นแรงบันดาลใจในงานศิลปะหลากหลายสาขา ในสาขาวรรณศิลป์ มีการแทนเสียงร้องของนกกิ้งโครงด้วยอักษรไทยว่า “อ้อยอ้อเอียง” ปรากฏครั้งแรกในบทดอกสร้อยสุภาวดี “นกกิ้งโครงเข้าโพรงนกเอี้ยง” ประพันธ์โดยพระยาพิณิจสารา (ทิม บุณยรัตนพันธุ์) ครั้งมีบรรดาศักดิ์เป็นหลวงวินิจวิทยาการ รับราชการในกรมศึกษาธิการ จากหนังสือส่งเสริมการอ่านระดับประถมศึกษาเรื่อง “ดอกสร้อยแสนรัก” ซึ่งประพันธ์ไว้ดังนี้

นกเอี้ยงนกกิ้งโครง
อ้อยอ้อเอี้ยงอ้อยอ้อเอี้ยงส่งเสียงร้อง
แต่นกยังรู้ผิดจริง
แต่ผิดรับผิดพอผ่อนร่าย

หลงเข้าโพรงนกเอี้ยงเถียงเจ้าของ
เจ้าของเขาวาน่าไม่อาย
นักปราชญ์รู้พลังไม่แม่นยำ
ภายหลังจระวังอย่าพลังเอย

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2538, น. 8)

สำหรับในสาขาศรียางคศิลป์นั้นก็พบบทเพลงที่มีแรงบันดาลใจจากนกกิ้งโครงเช่นกัน โดยปรากฏเพลงฉิ่งเพลงหนึ่งชื่อ “เพลงฉิ่งนกกิ้งโครง” โดยเพลงฉิ่งนกกิ้งโครงเป็นเพลงประเภทเพลงฉิ่ง อัตราจังหวะชั้นเดียว บรรเลงรวมอยู่ในเพลงเรื่องหลายเพลง เช่น เพลงฉิ่งพระฉันทน์ เพลงเรื่องนางหงส์ และใช้เป็นเพลงลูกบทต่อท้ายจากการบรรเลงเพลงต่างๆ ซึ่งจากการศึกษาเทียบเคียงเสียงร้องของนกกิ้งโครงประเภทต่างๆ ที่พบในประเทศไทย พบว่าเพลงฉิ่งนกกิ้งโครงนี้มีการเลียนเสียงร้องของนกกิ้งโครงคอดำในช่วงต้นของเพลงอย่างชัดเจน

ภาพที่ 2. Spectrogram เสียงนกกิ้งโครงคอดำ
(ที่มา: ปกป้อง ขำประเสริฐ สังเคราะห์ด้วยโปรแกรม Raven Pro)

เมื่อนำเสียงร้องดังกล่าวมาถอดเป็นกระสวนและบันทึกกระสวนจังหวะเสียงร้องของนกกิ้งโครงคอดำด้วยระบบโน้ตไทยของพระอภัยพลรบ (พลอย เพ็ญกุล) จะสามารถถอดเป็นกระสวนจังหวะได้ดังนี้

- X X X

ภาพที่ 3. กระสวนจังหวะเสียงร้องของนกกิ้งโครงคอดำ
(ที่มา: ปกป้อง ขำประเสริฐ)

ส่วนการแทนค่าเสียงสูงต่ำตามเสียงร้องของนกด้วยเสียงเครื่องดนตรีนั้นเป็นเรื่องที่ต้องใช้จินตนาการของแต่ละบุคคลในการถอดเสียง เนื่องจากแต่ละบุคคลก็ได้ยินเสียงร้องของนกแล้วตีความออกเป็นภาษามนุษย์แตกต่างกันไปตามความเห็นของแต่ละบุคคล เช่นในกลอนดอกสร้อยเรื่องนกกิ้งโครงเข้าโพรงนกเอี้ยงของพระยาพิณจสรา (ทิม บุญยรัตน์พันธุ์) ที่ยกตัวอย่างก็มีการถอดเสียงร้องของนกกิ้งโครงคอดำไว้เป็นภาษาไทยว่า “อ้อยอ้อเอี้ยง” โดยผู้ประพันธ์เพลงฉิ่งนกกิ้งโครงได้นำกระสวนเสียงร้องของนกกิ้งโครงคอดำมาประพันธ์เป็นวรรณคดีเพลงฉิ่งนกกิ้งโครงไว้ดังทำนองต่อไปนี้

- ชู ม ชู - ชู ม ชู - ชู ม ชู - ดุ - ชู

ภาพที่ 4. โน้ตทำนองวรรณคดีเพลงฉิ่งนกกิ้งโครง
(ที่มา: ปกป้อง ขำประเสริฐ)

จากทำนองดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเป็นการเลียนแบบเสียงร้องของนกกิ้งโครงคอดำอย่างชัดเจน ซึ่งพฤติกรรมของนกกิ้งโครงคอดำนั้นมักจะร้องเป็นชุด ชุดละสามพยางค์ซ้ำๆ กัน สอดคล้องกับข้อมูลในหนังสือ นกเมืองไทยที่ระบุการจำแนกเสียงร้องของนกกิ้งโครงคอดำไว้ว่า “แหบก้องดังกังวานและสามารถร้องเป็น ท่วงทำนองเพลง อ้อย-อี-เอียง” (คณะบุคคลนายแพทย์บุญส่ง เลขะกุล, 2550, น. 314)

5.1.2 เพลงที่มีทำนองเลียนพฤติกรรมการร้องของนกเขาใหญ่

ภาพที่ 5. นกเขาใหญ่

(ที่มา: ปกป้อง ขำประเสริฐ บันทึกภาพเมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2557)

นกในวงศ์นกเขา (Columbidae) ในประเทศไทยนั้นพบได้หลายชนิด เช่น นกเขาใหญ่ นกเขาวา นกเขาไฟ นกเขาเขียว นกเขาลายเล็ก นกเขาลายใหญ่ นกเขาพม่า แต่นกเขาที่มีบทบาทในงานศิลปะของไทยมากที่สุดคือนกเขาใหญ่ เนื่องจากเสียงร้องที่ชัดเจนและความหนาแน่นของประชากรนกที่มีจำนวนมาก และเป็นนกที่สามารถปรับตัวเข้ากับมนุษย์ในเขตชุมชนได้ จึงทำให้พบเห็นนกเขาใหญ่ได้บ่อย

นกเขาใหญ่เป็นนกประจำถิ่นของประเทศไทย พบได้บ่อยทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ คนไทยจึงคุ้นเคยกับนกเขาใหญ่เป็นอย่างดี เห็นได้จากการที่นกเขาปรากฏในงานศิลปะแทบทุกแขนง ด้วยเสียงร้องที่มีรูปแบบจดจำง่าย ศิลปินจึงถอดเสียงร้องของนกเขาเพื่อประกอบเข้าเป็นส่วนหนึ่งของงานวรรณศิลป์ ดังต่อไปนี้

บทละครเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนที่ 26 พระเจ้าเชียงใหม่ซึ่งนางสร้อยทอง มีการใช้อักษรไทยเพื่อเลียนเสียงนกเขาใหญ่ว่า “คู๊กกู๊” ดังนี้

นกเขาเรียกคู๊กกู๊กู๊ก้อง
นกกดลดเลี้ยวเที่ยวหากิน

นกขุนทองเพลีนพลอดยอกระถิน
นกขมิ้นบินโฉบจับโปบาย

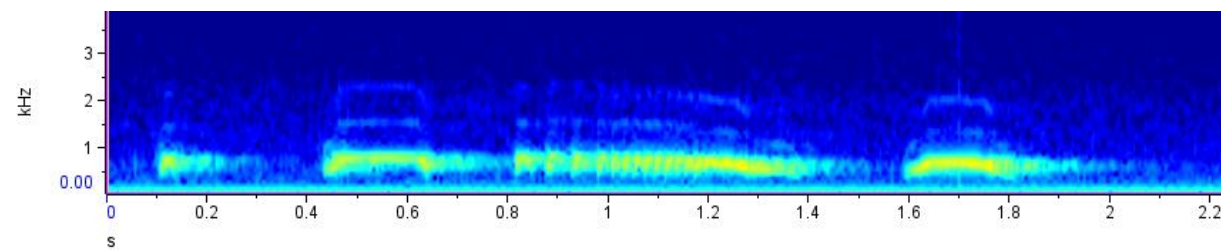
(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544, น. 13)

บทละครเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนที่ 28 พลายงามได้นางศรีมาลา มีการใช้ภาษามนุษย์เพื่อเลียนเสียงนกเขาใหญ่ว่า “จู้หูกู จู้ฮูกู” ดังนี้

นกเขาจับเงื่อมเขาแล้วเคล้าคู่
อัญชันจับกิ่งต้นชิงชัน

จู้หูกูจู้ฮูกูเผ้าคู่ขัน
เบญจวรรณจับเจ้าเถววัลย์เปรียง

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544, น. 80)

ภาพที่ 6. Spectrogram เสียงนกเขาใหญ่
(ที่มา: ปกป้อง ขำประเสริฐ สังเคราะห์ด้วยโปรแกรม Raven Pro)

เมื่อนำเสียงร้องของนกเขาใหญ่มาสังเคราะห์เป็นภาพ Spectrogram จะพบว่าเสียงของนกเขาใหญ่นั้น มีการร้องมากกว่าที่ปรากฏในบทประพันธ์ โดยพบว่ารูปแบบการร้องของนกเขาใหญ่นั้นมีกระสวนจังหวะดังนี้

- X X X	- X - -
---------	---------

ภาพที่ 7. กระสวนจังหวะเสียงร้องของนกเขาใหญ่
(ที่มา: ปกป้อง ขำประเสริฐ)

ในทางดุริยางคศิลป์พบว่ามีเพลงที่มีแรงบันดาลใจจากเสียงร้องของนกเขาใหญ่หลายเพลง แต่เมื่อพิจารณาจากเสียงนกเขาที่ปรากฏในเพลงต่างๆ พบว่ามีการตัดพยางค์สุดท้ายของเสียงนกเขาออกจาก “จู้ฮุกกรู จุก” เหลือเพียง “จู้ฮุกกรู” เช่น การเลียนเสียงนกเขาใหญ่โต้ตอบกันด้วยกลวิธีล้อ-รับ ในท่อนที่ 2 ของเพลงนกเขา ขะแมร์ สามชั้น ทางครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ดังนี้

หลวงประดิษฐ์ไพเราะได้กลับจากประเทศกัมพูชา เมื่อต้น พ.ศ. 2473 อันเพลงเขมรต่างๆ ที่หลวงประดิษฐ์ไพเราะได้มาครวานั้น เป็นเพลงอัตรา 2 ชั้นทั้งสิ้น และเพลงนกเขา ขะแมร์ก็อยู่ในจำพวกนี้ด้วย

ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2476 หลวงประดิษฐ์ไพเราะจึงได้แต่งเพลงนกเขาขะแมร์ 2 ชั้น ที่ได้มาจากเขมนั้นขึ้นเป็นอัตรา 3 ชั้น ประดิษฐ์ให้มีทำนองสำเนียงเขมร มีลูกล่อลูกขัด และมีทำนองเลียนเสียงขลุ่ยของนกเขา ซึ่งนับว่าเป็นเพลงที่มีชั้นเชิงอันไพเราะยิ่งเพลงหนึ่ง
(มนตรี ตราโมท และวิเชียร กุลตัญญ์, 2523, น. 373)

ทำนองเลียนเสียงขลุ่ยของนกเขาในเพลงนกเขาขะแมร์ สามชั้น ปรากฏอยู่ในท่อนที่ 2 ของเพลง โดยปรากฏทำนองที่มีกลวิธีล้อ-รับ ดังต่อไปนี้

เครื่องนำ	----	- ม ต่ ล	----	- ม ต่ ล	-- ต่ ล	ช ล ต่ ม	-- ร ม	ช ล ต่ ล
เครื่องตาม	----	- ล ร ต่	----	- ล ร ต่	-- ล ช	ม ช ล ต่	- ม ช ล	ด่ ล ช ม

ภาพที่ 8. ทำนองเลียนเสียงขลุ่ยของนกเขาในเพลงนกเขาขะแมร์ สามชั้น
(ที่มา: ปกป้อง ขำประเสริฐ)

สังเกตได้ว่าทำนองดังกล่าวมีการเลียนเสียงนกเขาใหญ่เพียงบางส่วนเท่านั้น แสดงให้เห็นว่าผู้ประพันธ์มีวิธีตัดทอนเสียงของนกเขามาใช้ในการประพันธ์เพียงบางส่วน ซึ่งเป็นกลวิธีการประพันธ์อีกแนวทางหนึ่งที่ไม่ได้ใช้เสียงร้องของนกทุกพยางค์ และจากทำนองดังกล่าวจะพบว่ามีการเลียนเสียงร้องของนกเขาใหญ่อย่างชัดเจนในช่วง 4 ห้องแรก โดยผู้ประพันธ์ใช้กลวิธีล้อและรับด้วยทำนองและจังหวะเดียวกัน แต่เปลี่ยนบันไดเสียง เพื่อแสดงถึงอาการที่นกเขาสองตัวร้องตอบโต้กัน แม้ความเป็นจริงนกในธรรมชาติจะร้องตอบโต้ด้วยระดับเสียงใกล้เคียงกัน แต่จินตนาการของผู้ประพันธ์ที่ได้รับแรงบันดาลใจจากเสียงของนกก็สามารถเติมแต่งให้เพลงนั้นมีความหลากหลายของทำนองขึ้นไปได้อีกชั้น เพื่อความไพเราะของบทเพลงตามเจตนารมณ์ของผู้ประพันธ์

5.1.3 เพลงที่มีทำนองเลียนพฤติกรรมการร้องของนกโพระดก นกกาเหว่า นกกางเขน และไก่ป่า

ในบรรดาเพลงที่เกี่ยวข้องกับนกทั้งหมด เพลงดับแม่ศรีทรงเครื่องหรือ “เพลงดับนก” พระนิพนธ์ในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ เป็นเพลงที่ถือว่ามีเสียงเลียนเสียงนกได้ใกล้เคียงที่สุด เนื่องจากเพลงดังกล่าวมีการประดิษฐ์เครื่องดนตรีสำหรับเลียนเสียงนกขึ้นใหม่ 4 ชนิดได้แก่ ขลุ่ยนกโพระดก (*Psilopogon lineatus*) ขลุ่ยนกกาเหว่า (*Eudynamys scolopaceus*) ขลุ่ยนกกางเขน (*Copsychus saularis*) และเครื่องเป่าเลียนเสียงไก่ (*Gallus gallus*)

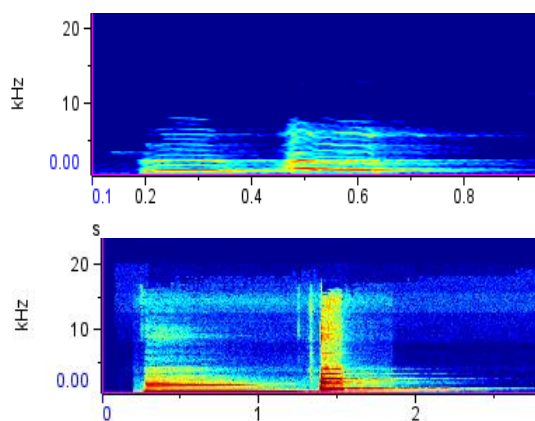

ภาพที่ 9. ภาพนกและขลุ่ยนกในเพลงดับแม่ศรีทรงเครื่อง
(ที่มา: ปกป้อง ขำประเสริฐ)

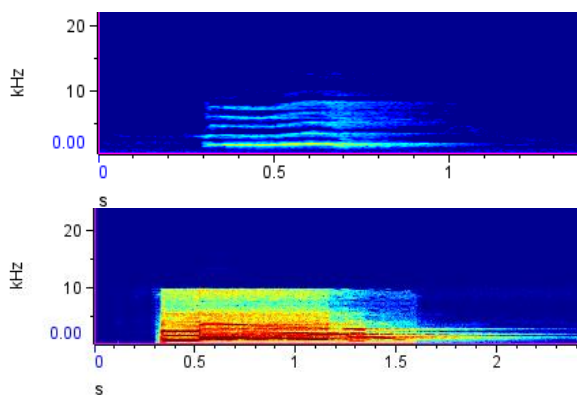
ครูมนตรี ตราโมท และครูวิเชียร กุลตัญญ์ ได้กล่าวถึงเพลงดับแม่ศรีทรงเครื่องว่า

เพลงแม่ศรีทรงเครื่องอันแสดงเสียงสัตว์ป่าต่างๆ ซึ่งเป็นวิวัฒนาการของดนตรีไทย ด้านสำคัญนี้ เกิดขึ้นจากละครดึกดำบรรพ์เรื่องอิเหนา ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ทรงแต่งร่วมกับคณะที่ปรับปรุงละครดึกดำบรรพ์ โดยนำเอาเพลงแม่ศรี (ที่ต่อท้ายนุญฉาย) มาประดิษฐ์ลูกล่อลูกขัด เสียงสัตว์แทรกแซงเพิ่มเติมทรงเครื่องเข้าไป ดังที่ท่านเคยได้ยินบทร้องว่า “เสียงนกโพระดก มันร้องโฮกปิก อยู่ไหนไหน”
(มนตรี ตราโมท และวิเชียร กุลตัญญ์, 2523, น. 424)

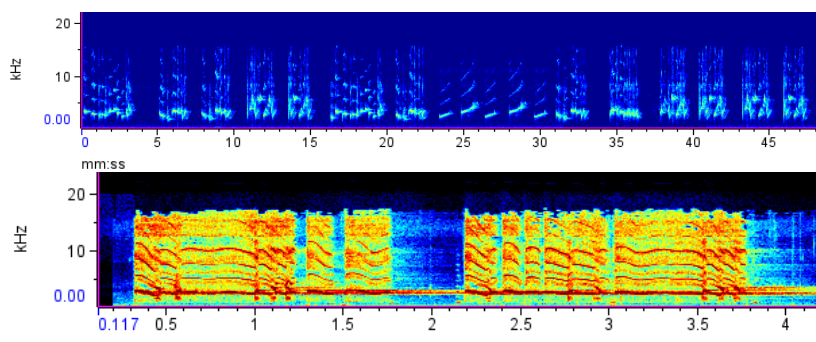
เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงเป็นเสียงนกทั้ง 4 ชนิดที่ปรากฏอยู่ในเพลงแม่ศรีทรงเครื่องนี้มีความใกล้เคียงกับเสียงนกจริง เนื่องจากนกทั้ง 4 ชนิดเป็นนกที่มีรูปแบบการร้องที่ค่อนข้างชัดเจน จดจำง่าย เมื่อสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ซึ่งเป็นผู้ที่สนพระทัยในธรรมชาติเป็นทุนเดิม ทรงได้ยินเสียงร้องอันคุ้นเคยของนกทั้ง 4 ชนิด จึงทรงคิดประดิษฐ์เครื่องเป่าเพื่อเลียนเสียงนกและนำมาบรรเลงในเพลงตับแม่ศรีทรงเครื่องที่พระองค์ทรงนิพนธ์ขึ้น เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบเสียงนกและเสียงขลุ่ยนกทั้ง 4 ชนิดผ่าน Spectrogram จะแปรผลได้ดังนี้

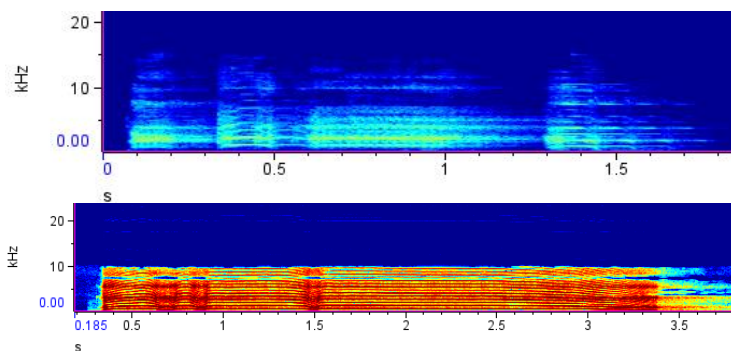
ภาพที่ 10. เปรียบเทียบเสียงนกโพระดกธรรมดากับเสียงขลุ่ยนกโพระดก
(ที่มา: ปกป้อง ขำประเสริฐ สังเคราะห์ด้วยโปรแกรม Raven Pro)

ภาพที่ 11. เปรียบเทียบเสียงนกกาเหว่ากับเสียงขลุ่ยนกกาเหว่า
(ที่มา: ปกป้อง ขำประเสริฐ สังเคราะห์ด้วยโปรแกรม Raven Pro)

ภาพที่ 12. เปรียบเทียบเสียงนกกาขเหนบ้านกับเสียงขลุ่ยนกกาขเหน
(ที่มา: ปกป้อง ขำประเสริฐ สังเคราะห์ด้วยโปรแกรม Raven Pro)

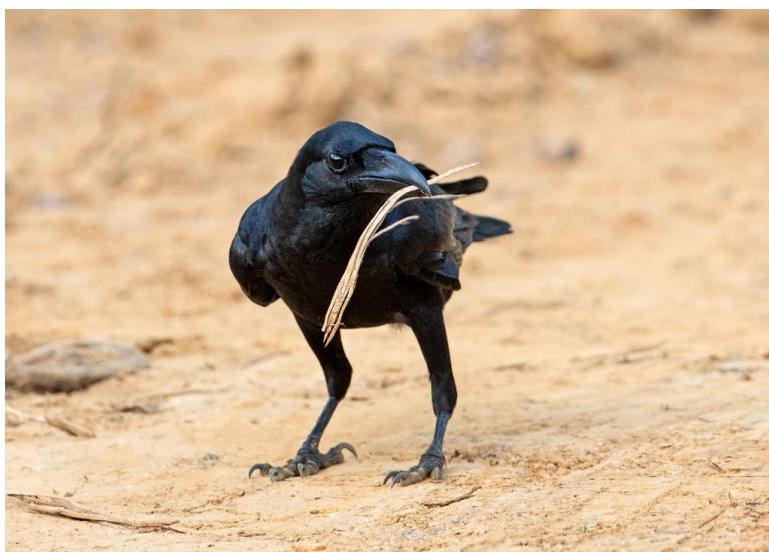
ภาพที่ 13. เปรียบเทียบเสียงไก่ป่ากับเครื่องเป่าเลียนเสียงไก่
(ที่มา: ปกป้อง ขำประเสริฐ สังเคราะห์ด้วยโปรแกรม Raven Pro)

จากการสังเคราะห์เสียงนกและเสียงขลุ่ยนกทั้ง 4 ชนิด โดยภาพด้านบนคือเสียงนกและภาพด้านล่างคือขลุ่ยนก พบว่าเสียงขลุ่ยนกทั้ง 4 ชนิด สามารถเลียนเสียงนกในธรรมชาติได้ใกล้เคียงความเป็นจริง โดยอาจจะมี ความผันแปรของเสียงบ้างตามประสบการณ์ของผู้บรรเลง หากผู้บรรเลงขลุ่ยนกท่านใดมีโอกาสได้ฟังเสียงนก ในธรรมชาติ ก็จะทำให้สามารถบรรเลงเลียนเสียงนกได้อย่างมีความใกล้เคียงมากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านของระดับ เสียงสูง-ต่ำและจังหวะถี่-ห่างที่บางครั้งจินตนาการของผู้บรรเลงอาจจะผิดไปจากความเป็นจริงตามธรรมชาติ

5.2 กลุ่มเพลงที่ปรากฏกระสวนจังหวะเลียนพฤติกรรมนก

จากการศึกษาเพลงที่เกี่ยวข้องกับนก พบว่ามีเพลงอีกกลุ่มหนึ่งที่มีแรงบันดาลใจในการประพันธ์จาก การใช้พฤติกรรมต่างๆ ของนกนำมาถอดเป็นกระสวนจังหวะในเพลงเพื่อใช้จังหวะนั้นเลียนแบบพฤติกรรมนก ผ่านทำนองต่างๆ ซึ่งเพลงที่มีความโดดเด่นในการนำพฤติกรรมของนกมาถอดเป็นกระสวนจังหวะในการประพันธ์เพลง คือเพลงพื้นเมืองภาคอีสาน ดังตัวอย่างเพลงต่อไปนี้

5.2.1 เพลงที่มีจังหวะเลียนพฤติกรรมอีกาหรืออีกาปากหนา

ภาพที่ 14. อีกาหรืออีกาปากหนา

(ที่มา: https://media.ebird.org/catalog?sort=rating_rank_desc&mediaType=photo&taxonCode=labcro1)

อีกาหรืออีกาปากหนา (*Corvus macrorhynchos*) เป็นนกที่พบได้ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย ด้วยลักษณะทางกายภาพที่เป็นเอกลักษณ์ มีสีดำ ขนาดตัวที่ใหญ่ เสียงร้องที่จดจำง่าย และพบบ่อยในเขตชุมชน ผู้คนจึงคุ้นเคยกับอีกาเป็นอย่างดี เพราะอีกามีพฤติกรรมที่บางครั้งก็ใช้ชีวิตและหากินร่วมกับคน จนเป็นที่มาของเพลงพื้นเมืองอีสานชื่อเพลงกาเต้นกอน

ครูทองใส ทับถนน ศิลปินมรดกอีสาน สาขาศิลปะการแสดง ดนตรีพื้นบ้าน (พิณ) ประจำปีพุทธศักราช 2555 ได้เล่าถึงที่มาของเพลงกาเต้นกอนความว่า “ลายกาเต้นกอนแต่ดึกดำบรรพ์ ที่มาของมันก็คือ สมัยพ่อแม่ไปไถนา พอพลุกงอกขึ้นไถขึ้นมาก่อนจะไถดิน ก็มีกามาจิกกินกอนขึ้นไถ จิกไปจิกมากินแมลงต่างๆ เขาเรียกว่ากาเต้นกอน บรรยาการในการบรรเลงพิณลายกาเต้นกอนก็คล้ายกับกาเต้น ความหมายมันเป็นอย่างนั้น” (ทองใส ทับถนน, 2554)

ครูเปลื้อง ฉายรัศมี ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีพื้นบ้าน) ประจำปีพุทธศักราช 2529 ได้กล่าวถึงเพลงกาเต้นกอนว่า “บรรยาการท้องทุ่งนาในช่วงฤดูไถหว่าน ที่เมื่อไถนาแล้ว จะมีกาบินมาหาแมลงตามกอนดินในท้องนา ครูเปลื้องได้นำเอาลักษณะการกระโดดไปมาของกา มาเป็นจังหวะในการตีโปงลางลายกาเต้นกอนจึงมีทำนองขึ้นสูงบ้างต่ำบ้าง กระโดดไปมา เลียนแบบการกระโดดของกา ซึ่งลายกาเต้นกอนนี้ วงการดนตรีอีสานให้การยอมรับว่าเป็นผลงานดนตรีชิ้นเอกชิ้นหนึ่งของดนตรีอีสาน” (เปลื้อง ฉายรัศมี, 2557)

5.2.2 เพลงที่มีจังหวะเลียนพฤติกรรมนกหัวขวานหรือนกไซ

ภาพที่ 15. ภาพนกหัวขวานต่างออกลายจุดขณะบิน

(ที่มา: https://media.ebird.org/catalog?sort=rating_rank_desc&mediaType=photo&taxonCode=frbwoo1)

เพลงนกไซบินข้ามทุ่ง เป็นเพลงพื้นเมืองของภาคอีสานอีกเพลงหนึ่งที่ได้รับแรงบันดาลใจจากการเคลื่อนไหวของนก โดยคำว่านกไซหรือนกไซ (นกไซ) (พันศาสตร์พินภาษา, 2560) เป็นภาษาลาวหมายถึงนกหัวขวาน ซึ่งนกในวงศ์นกหัวขวานนี้มีพฤติกรรมการบินที่ชัดเจน โดยหลังจากออกตัวเมื่อนกทรงตัวได้แล้ว ขณะบินจะกระพือปีกบิน 1-2 ครั้ง แล้วจะหุบปีกเป็นระยะสั้นๆ จากนั้นจึงกระพือปีกใหม่เป็นชุดเช่นนี้ ทำให้สังเกตเห็นจังหวะการไต่เต้านกในขณะบิน ด้วยเหตุดังกล่าวผู้ประพันธ์จึงประพันธ์ทำนองเพลงนกไซบินข้ามทุ่งโดยใช้พฤติกรรมการบินของนกหัวขวานที่เป็นชุดสั้นๆ แล้วหยุดบิน มาเป็นแรงบันดาลใจในการประพันธ์เพลงโดยมีทำนองดังนี้

เพลงนกไขบินข้ามทุ่ง

- - - มุ	- ช - ล	- ล - ดั	- ช - ล	- - - มุ	- ช - ล	- ล - ดั	- ช - ล
- - - ดั	- รุ - มุ	- มุ - ชุ	- รุ - มุ	- - - ดั	- รุ - มุ	- มุ - ชุ	- รุ - มุ
- - - มุ	- ช - ล	- ล - ดั	- ช - ล	- - - มุ	- ช - ล	- ล - ดั	- ช - ล
- - - รุ	- ดั - ล	- ล - ดั	- ช - ล	- - - รุ	- ดั - ล	- ล - ดั	- ช - ล
- - - ล	- ช - ม	- ม - ช	- ร - ม	- - - ล	- ช - ม	- ม - ช	- ร - ม
- - - ดั	- มุ - รุ	- ดั - ล	- ช - ล	- มุ - ดั	- มุ - รุ	- ดั - ล	- ช - ล

ภาพที่ 16. โฉดเพลงนกไขบินข้ามทุ่ง
(ที่มา: คู่มือเรียนดนตรี-นาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน, 2544, น. 4)

จากทำนองดังกล่าวเป็นไปได้ว่าเพลงนี้มีทำนองเป็นชุดสั้นๆ แล้วหยุดพัก ก่อนที่จะบรรเลงทำนองสั้นๆ สลับกับการหยุดต่อเนื่องไปโดยตลอดทั้งเพลง ซึ่งเมื่อพิจารณาควบคู่กับจังหวะการบินของนกหัวขวาน นับได้ว่า เพลงนี้สามารถถ่ายทอดพฤติกรรมการบินของนกหัวขวานได้อย่างสอดคล้องชัดเจน

5.3 กลุ่มเพลงที่ใช้นกเป็นสัญลักษณ์เพื่อแทนสิ่งอื่น

จากการศึกษาพบว่า มีเพลงที่มีชื่อเกี่ยวกับนกกลุ่มหนึ่งที่ไม่พบว่ามีทำนองหรือจังหวะใดแสดงท่าทีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของนก แต่พบว่าบทขับร้องของเพลงเหล่านั้นมีการเปรียบเทียบนกกับคนอย่างมีนัยสำคัญ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

5.3.1 บทขับร้องเพลงนางนกรวญ

เพลงนางนกรวญและนางนกขอมเป็นเพลงเก่าที่ปรากฏชื่อในบทมโหรีกรุงศรีอยุธยา ตามหลักฐานที่ยังหลงเหลือมาถึงปัจจุบัน ปรากฏเนื้อร้องดังนี้

บทร้องเพลงนางนกรวญ

เจ้าเอยนกไค	เจ้าบินมาอยู่ยัดยัด
บินมาจนมืด	นางนกจะนอนรังไหน
มีรวงรังรา	ข้าจะให้เจ้าอาศัย
มาแล้วจะกลับไป	ยากแก่ใจนะเจ้าเอย

(มนตรี ตราโมท และวิเชียร กุลตันท์, 2523, น. 12)

บทร้องเพลงนางนกขอม

นกเอยนกไค	จับกิ่งไม้ชิงอ่อนเขา
มีนามนกแขกเต้า	เคล้าคู่พลอดตึงเสียงคน
ตัวเมียแนบแอบอยู่	ตัวผู้ช่วยไช้ชน
คาบเหยื่อเพื่อเมียตน	เหมือนหน้ามนกับพี่เอย ฯ 4 คำ

(มนตรี ตราโมท และวิเชียร กุลตันท์, 2523, น. 12)

จากบทขับร้องของเพลงนางนกรวญและเพลงนางนกขอมสรุปได้ว่า เนื้อร้องของทั้งสองเพลงมีการใช้โวหารแบบบุคลาธิษฐานในการเปรียบพฤติกรรมของนกกับกริยาของมนุษย์ ในเพลงนางนกรวญเปรียบเทียบว่านกที่มาอาศัยอยู่ชั่วคราว เมื่อถึงเวลาที่ต้องจากไป ทำให้เจ้าของที่พำนักเกิดความอาลัย ส่วนในเพลงนางนกขอมมีการเปรียบเทียบคนกับนกว่า เห็นพฤติกรรมต่างๆ ของนกแล้วนึกถึงสตรีผู้เป็นที่รัก เป็นต้น

5.3.2 บทขับร้องเพลงนกขมิน

เพลงนกขมินเป็นเพลงไทยยอดนิยมอีกเพลงหนึ่งที่กล่าวถึงนกขมิน แต่ทำนองและจังหวะของเพลงไม่พบความเชื่อมโยงว่ามีความเกี่ยวข้องกับนกแต่อย่างใด มีเพียงแต่บทขับร้องที่มีข้อความเกี่ยวกับนกขมินดังนี้

บทร้องเพลงนกขมิน

เจ้านกขมินเหลืองอ่อน	คำลงแล้วจะนอนที่รังไหน
นอนไหนนอนได้	สุขทุกข์ไม่ที่เคยนอน
ลมพัดมาอ่อนอ่อน	เจ้าก็รอนไปตามลมเอ๋ย
ดอกเอ๋ย	ดอกขจร
นกขมินเหลืองอ่อน	คำแล้วจะนอนไหนเอ๋ย

(มนตรี ตราโมท และวิเชียร กุลตัญญ์, 2523, น. 327)

จากบทขับร้องดังกล่าวพบว่าการใช้โวหารเช่นเดียวกับเพลงนางนกรวญและเพลงนางนกขอม มีการเปรียบเทียบพฤติกรรมของนกขมินในเชิงบุคลาธิษฐาน เปรียบนกขมินกับคนพเนจรว่าพอคำแล้วจะนอนที่ใดก็ได้นั่นเอง

5.4 กลุ่มเพลงที่มีชื่อเกี่ยวกับนกแต่ไม่ปรากฏทำนองหรือจังหวะชัดเจนว่ามีความเกี่ยวข้องกับนก

ยังปรากฏเพลงอีกกลุ่มหนึ่งที่มีชื่อนกเกี่ยวข้องกับชื่อเพลง แต่ไม่มีทำนอง จังหวะ รวมถึงบทขับร้องเกี่ยวข้องกับนก เช่น เพลงขับนก เพลงกาเรียนทอง เพลงกาจับปากโจลง เพลงลงสรนกกระจอก เพลงหงส์ทอง

สำหรับการนี้รองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี ได้อธิบายถึงเพลงลักษณะดังกล่าวไว้ว่า “เช่นเพลงการเวกเล็ก พวกเธอฟังแล้วเห็นเป็นตัวนกกำลังบินเลยไหม ฉันว่าไม่เห็น เพราะฉะนั้นบางเพลงพอแค่จะรู้สึกได้ว่า อ้อ ทำนองแบบนี้ เรื่อยๆ ไม่เป็นพิษเป็นภัย บรรยายได้เท่านั้นเอง” (พิชิต ชัยเสรี, สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2560)

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเพลงไทยที่เกี่ยวข้องกับนกสามารถจัดประเภทเพลงออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ ประเภทแรก กลุ่มเพลงที่มีทำนองเลียนพฤติกรรมนก ซึ่งเพลงในกลุ่มนี้มักมีทำนองเลียนเสียงร้องของนกเป็นหลัก เช่น การเลียนเสียงร้องของนกกิ้งก้องคอดำในเพลงฉิ่งนกกิ้งก้อง การเลียนเสียงของนกเขาใหญ่ในเพลงนกเขาชะแมร์ การสร้างเครื่องดนตรีเลียนเสียงร้องของนกโพระดกธรรมดา นกกาเหว่า นกนางแอ่นบ้าน และไก่ป่าในเพลงตับแม่ศรีทองเครื่อง เป็นต้น ส่วนเพลงประเภทที่สอง คือกลุ่มเพลงที่มีกระสวนจังหวะเลียนแบบพฤติกรรมนก เช่น

การเลียนพฤติกรรมการเล่นไหวของอิก้าปากหนาในเพลงกาเต้นก๊อน และการเลียนพฤติกรรมการบินของนกหัวขวานหรือนกไซในเพลงนกไซบินข้ามทุ่ง เป็นต้น เพลงในกลุ่มที่สาม คือเพลงที่ใช้นกแสดงสัญญาณถึงสิ่งอื่น เพลงประเภทนี้มักเป็นเพลงที่มีเนื้อร้องประกอบ โดยมักมีเนื้อร้องที่ใช้โวหารแบบบุคลาธิษฐานเปรียบเทียบ พฤติกรรมของนกกับกริยาอาการต่างๆ ของคน และเพลงในกลุ่มสุดท้าย คือกลุ่มเพลงที่มีชื่อเกี่ยวกับนกแต่ไม่ปรากฏทำนองหรือจังหวะชัดเจน ซึ่งแนวทางดังกล่าวจะใช้เป็นแรงบันดาลใจสำหรับการสร้างสรรค์ผลงานทางดุริยางคศิลป์: นกชายเลนปากช้อน ในลำดับต่อไป

7. ข้อเสนอแนะ

การศึกษาองค์ความรู้เพลงไทยที่มีแรงบันดาลใจในการประพันธ์จากธรรมชาติด้วยระเบียบวิธีในรูปแบบศิลปกรรมศาสตร์ (ชีววิทยา) ยังไม่แพร่หลายนัก หากนักวิจัยรุ่นใหม่ใช้ความรู้ทางชีววิทยามาร่วมวิเคราะห์ จะทำให้เกิดมุมมองในเชิงลึก ซึ่งจะช่วยสนับสนุนแนวคิดของโบราณจารย์ในอดีตว่ามีหลักคิดในการประพันธ์ที่ลึกซึ้งเช่นไร เป็นแนวทางต่อยอดให้นักประพันธ์เพลงไทยรุ่นใหม่ในอนาคตได้เป็นอย่างดี

8. กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ได้รับความร่วมมือจากศูนย์เชี่ยวชาญเฉพาะทางวัฒนธรรมดนตรีไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2538). *ดอกสร้อยแสนรัก*. กรุงเทพฯ: อรุณสภา ลาดพร้าว.
- คณะบุคคลนายแพทย์บุญส่ง เลขะกุล. (2550). *นกเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- เทศบาลเมืองสกลนคร. (2544). *คู่มือเรียนดนตรี-นาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน*. สกลนคร: เทศบาลเมืองสกลนคร.
- ทองใส ทับถน. (2554, 14 ธันวาคม). *ลายกาเต้นก๊อน พ่อทองใส ทับถน*. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=Zaic6yBORGs>.
- เปลื้อง ฉายรัศมี. (2557, 16 มิถุนายน). *เดี่ยวโปงลาง กาเต้นก๊อน-ครูเปลื้อง ฉายรัศมี*. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=lfaQb8leNuo>.
- พันศาสตร์พินภาษา. (2560, 22 มกราคม). *นกไซ หรือนกไซในภาษาลาว*. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/739365786240792/posts/742092785968092>.
- พิชิต ชัยเสรี. (2560, 26 กุมภาพันธ์). *ข้าราชการนาฏคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. [บทสัมภาษณ์].
- มนตรี ตราโมท, และวิเชียร กุลตันท์. (2523). *ฟังและเข้าใจเพลงไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยเชชม.
- เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2. (2544). กรุงเทพฯ: ศิลปาบรรณาการ.
- Bevis, J. (2019). *A complete history of collecting and imitating birdsong*. Retrieved from <https://thereader.mitpress.mit.edu/a-complete-history-of-collecting-and-imitating-birdsong>.
- eBirds. (2023, 20th May). *Thailand*. Retrieved from <https://ebird.org/region/TH?yr=all>.

วัฒนธรรมดนตรีของชาวม้ง หมู่บ้านห้วยแล้ง ตำบลท่าข้าม อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย*

Received: 27 January 2023

Revised: 25 May 2023

Accepted: 25 May 2023

ชุตีพร สุวรรณโคตร**

ศรัณย์ นักรบ***

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา
1) สภาพทั่วไปของหมู่บ้านห้วยแล้ง ตำบลท่าข้าม อำเภอเวียงแก่น จังหวัด
เชียงราย 2) วัฒนธรรมดนตรีของชาวม้งในบริบททางดนตรีที่สำคัญ
3) วิเคราะห์เพลงของชาวม้งตามวิทยวิธีทางดนตรีชาติพันธุ์วิทยา

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า 1) หมู่บ้านห้วยแล้งตั้งอยู่ในตำบลท่าข้าม
อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านท่าข้ามทาง
ทิศเหนือ หมู่บ้านโละทางทิศตะวันออก อำเภอเชียงของทางทิศตะวันตก และ
ตำบลปอทางทิศใต้ ชาวม้งหมู่บ้านห้วยแล้งได้อพยพมาจากอำเภอเชียงของ
จังหวัดเชียงราย ตั้งแต่ในสมัยรัชกาลที่ 9 เป็นต้นมา ปัจจุบันส่วนใหญ่
ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ใช้ภาษาม้งและภาษาไทยในการสื่อสารควบคู่กัน
ไป นับถือศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ แต่ยังมีความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์และ
วิญญาณบรรพบุรุษ 2) วัฒนธรรมดนตรีมีประวัติความเป็นมายาวนานและ
มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวม้งเป็นอย่างมาก เครื่องดนตรีที่สำคัญคือ
แคนเรียกว่า เก้ง ปัจจุบันมีการบรรเลงในงานวันขึ้นปีใหม่ม้งและงานศพม้ง
เท่านั้น 3) เพลงของชาวม้งมีจำนวนทั้งสิ้น 8 เพลง ได้แก่ 1) ชู้ 2) นู๋จื้อ
3) ปลัว 4) เก้งตูเสี้ย 5) เก้งเจเนง 6) เก้งจื้อเจี้ย 7) เก้งก้าเก และ 8) จาตุสื้อ
เพลงเหล่านี้มีโครงสร้าง 2-3 ท่อน มีลักษณะการบรรเลงทำนองวนซ้ำไปมา
กลุ่มเสียงประกอบด้วยโน้ต F[#], G[#], B, C[#], D[#] ระดับเสียงต่ำสุดส่วนใหญ่คือ
F[#]³ และระดับเสียงสูงสุดคือ G[#]⁴ การเคลื่อนที่ของทำนองมีทั้งลักษณะคงที่
และไม่คงที่ การประดับทำนองปรากฏ 2 รูปแบบ ได้แก่ การสั่นเสียงและการ
ใช้โน้ตสะบัด เพลงมีอัตราจังหวะและความเร็วจังหวะแตกต่างกันอย่าง
หลากหลาย

บทความวิจัย

บทคัดย่อ

คำสำคัญ

วัฒนธรรมดนตรี;
ม้ง;
ดนตรีชาติพันธุ์วิทยา

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “ดนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทย: กรณีศึกษาหมู่บ้านห้วยแล้ง ตำบลท่าข้าม อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย”

** นิสิตระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีชาติพันธุ์วิทยา ภาควิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ติดต่อได้ที่: o.k_harry@hotmail.com

*** รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีตะวันตก ภาควิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ติดต่อได้ที่: fhumsrn@ku.ac.th

Musical Culture of the Hmong in Huay Laeng Village, Tha Kham Sub-District, Wiang Kaen District, Chiang Rai *

Received: 27 January 2023

Revised: 25 May 2023

Accepted: 25 May 2023

Chutiporn Suwannakote **

Saran Nakrob ***

This qualitative research aims to 1) investigate the general background of the Huay Laeng Village, Tha Kham Sub-District, Wiang Kaen District, Chiang Rai; 2) investigate its musical culture in musical context; and 3) analyze songs of the Hmong in ethnomusicology methods.

The results conclude that 1) the Huay Laeng Village is situated in Tha Kham sub-district, Wiang Kaen district, Chiang Rai. The village shares borders with the Tha Kham village to the north, Lo village to the east, Chiang Khong district to the west, and Po sub-district to the south. The Hmong of the Huay Laeng village migrated from Chiang Khong District, Chiang Rai during the period of King Rama IX. Nowadays they are mainly agricultural in profession and usually communicate in both Hmong and Thai dialects. Hmong people are Buddhists and Christians, but in practice they have strong beliefs in superstitions as well as the spirits of their ancestors. 2) The Hmong musical culture is an important part of Hmong life and has a long history. The important musical instrument, a free reed mouth organ with long bamboo pipes, is called *Qeng*. Today, it is performed only in the Hmong annual festival and funeral occasions. 3) There are 8 Hmong songs in total comprising: 1. *Su*, 2. *Nu jue*, 3. *Plua*, 4. *Qeng tu sia*, 5. *Qeng je neng*, 6. *Qeng jo jia*, 7. *Qeng ka ke*, and 8. *Ja tu so*. These songs are strophic form with 2 – 3 parts and have a tone-set of notes: F[#], G[#], B, C[#], D[#], ranging mostly between F^{#3} to G^{#4}. The melodic contour is conjunct and disjunct motions. The ornamentation is vibration and grace note. The songs have different meters and tempos.

Research Article

Abstract

Keywords

musical culture;
Hmong;
ethnomusicology

* This paper is a part of the research entitled "Music of the Hmong People in Thailand: A Case Study of Huay Laeng Village, Tha Kham Sub-District, Wiang Kaen District, Chiang Rai".

** Master's student, Ethnomusicology Program, Department of Music, Faculty of Humanities, Kasetsart University, e-mail: o.k_harry@hotmail.com

*** Associate Professor, Western Music Section, Department of Music, Faculty of Humanities, Kasetsart University, e-mail: fhumsrn@ku.ac.th

1. บทนำ

ชาวม้งมีถิ่นฐานเดิมอยู่ในประเทศจีนทางตอนใต้ คำว่า “ม้ง” (Hmong) เป็นชื่อที่ชาวม้งใช้เรียกตัวเอง กล่าวกันว่าหมายถึง “อิสระชน” (Liberal man) ส่วนคำว่า “แม้ว” (Meo, Meau, Miao) เป็นชื่อที่ชาวจีนใช้เรียกชาวม้งที่อาศัยอยู่ทางตอนใต้ของจีน (สุจิตลักษณ์ ดีผดุง, 2538, น. 2-3) ถึงแม้ชาวม้งจะไม่มีอิสระในการปกครองตนเอง แต่ด้วยความรักวัฒนธรรมของตนเอง ชาวม้งจึงยังคงใช้ภาษาม้ง รวมถึงการแต่งกาย และรักษาประเพณีปฏิบัติของตนเอง จนกระทั่งรัฐบาลก๊กมินตั๋งประกาศห้ามใช้ภาษาม้งและการแต่งกายแบบม้ง ซึ่งอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ชาวม้งต้องอพยพลงมาจากทางใต้ต่อมาจนถึงบริเวณคาบสมุทรอินโดจีน ข้ามพรมแดนของประเทศจีนเข้ามาในเขตภูเขาทางตอนเหนือของประเทศพม่า ลาว เวียดนาม และไทย ทั้งนี้ชาวม้งได้อพยพเข้าสู่ประเทศไทยผ่านประเทศลาวในช่วงประมาณสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง โดยเดินทางเข้ามาทางจังหวัดเชียงราย น่าน และเลย (สุจิตลักษณ์ ดีผดุง, 2538, น. 4)

ชาวม้งในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 3 เผ่า คือ ม้งขาว ม้งดำ และม้งลาย ทั้งสามเผ่านี้มีภาษา วัฒนธรรม ขนบประเพณีความเป็นอยู่ที่คล้ายคลึงกันมากจนแทบไม่ทราบว่าเป็นชาวม้งเผ่าไหน จะแตกต่างกันบ้างก็เพียงเครื่องแต่งกาย (Lewis & Lewis, 1984) ชาวม้งมีระเบียบสังคมที่อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของความเป็นเครือญาติ เริ่มตั้งแต่ครอบครัว สายตระกูลและแซ่ตระกูล โดยมีความสัมพันธ์ทางการแต่งงานเป็นเครื่องเชื่อมโยงแซ่ตระกูลต่างๆ ให้เกิดความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด มีวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณีเป็นของตนเองและยังสามารถรักษาไว้ได้อย่างมั่นคง ช่วยสร้างความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะให้โดดเด่นมากยิ่งขึ้น วัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญของชาวม้ง ได้แก่ ประเพณีวันขึ้นปีใหม่ม้ง ประเพณีการแต่งงาน และพิธีงานศพ

นอกเหนือจากวัฒนธรรมสำคัญที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว วัฒนธรรมของชาวม้งที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์อีกประการหนึ่งคือวัฒนธรรมทางด้านดนตรีซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวม้งเป็นอย่างมาก ดนตรีได้ถูกนำไปบรรเลงในวาระโอกาสต่างๆ เช่น การบรรเลงดนตรีเพื่อประกอบพิธีกรรม เป็นสื่อติดต่อระหว่างมนุษย์กับจิตวิญญาณหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งชาวม้งเชื่อว่าจะช่วยดลบันดาลให้คนในสังคมมีความสุข หรือการบรรเลงดนตรีเพื่อความบันเทิงในวิถีชีวิตของชาวม้ง เป็นต้น

ปัจจุบันชาวม้งในประเทศไทยอาศัยกระจุกกระจายอยู่ใน 14 จังหวัด ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ พะเยา แม่ฮ่องสอน ลำปาง แพร่ น่าน เพชรบูรณ์ ตาก สุโขทัย พิษณุโลก กำแพงเพชร สระบุรี และเลย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตจังหวัดเชียงราย เป็นพื้นที่ที่มีชาวม้งอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นมากที่สุด จากการศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชาวม้ง รวมถึงการสำรวจพื้นที่ภาคสนามเบื้องต้น ทำให้ทราบว่าหมู่บ้านห้วยแล้ง ตำบลท่าข้าม อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย เป็นหมู่บ้านที่มีชาวม้งอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก และเป็นหมู่บ้านชาวม้งที่ยังคงสืบทอดและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี รวมถึงการบรรเลงดนตรีประกอบพิธีสำคัญต่างๆ ตามประเพณีดั้งเดิม ซึ่งแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งไว้ได้เป็นอย่างดี

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจอย่างยิ่งที่จะศึกษาวัฒนธรรมดนตรีของชาวม้ง หมู่บ้านห้วยแล้ง ตำบลท่าข้าม อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของหมู่บ้านห้วยแล้ง ตำบลท่าข้าม อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมดนตรีของชาวม้งในบริบทสำคัญทางดนตรี
3. เพื่อวิเคราะห์เพลงของชาวม้งตามวิถีทางดนตรีชาติพันธุ์วิทยา

3. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตการวิจัยในประเด็นต่อไปนี้

1. ขอบเขตของพื้นที่วิจัย

การคัดเลือกพื้นที่ภาคสนามในฐานะกลุ่มเป้าหมายของการวิจัย ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive selected) ได้แก่ หมู่บ้านห้วยแล้ง ตำบลท่าข้าม อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ทั้งนี้จากการสำรวจภาคสนามก่อนดำเนินการวิจัย พบว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นชุมชนชาวม้งขนาดใหญ่ มีจำนวน 562 หลังคาเรือน ซึ่งชุมชนยังคงยึดถือปฏิบัติและสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีตามรูปแบบดั้งเดิมไว้ได้เป็นอย่างดี

2. ขอบเขตของเนื้อหาด้านดนตรี

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะเพลงของชาวม้งที่บรรเลงด้วย เก้ง เท่านั้น มิได้รวมถึงเพลงขับร้องของชาวม้งในรูปแบบต่างๆ และเพลงสมัยนิยมที่ปรากฏในชุมชนชาวม้งปัจจุบัน

3. ขอบเขตของระยะเวลา

เพลงที่ใช้ศึกษามาจากการบันทึกเสียงดนตรีในการเก็บข้อมูลภาคสนาม วันที่ 1-10 มกราคม พ.ศ. 2562 และวันที่ 6-20 มีนาคม พ.ศ. 2563 เท่านั้น

4. การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมจากเอกสารหลายประเภท ได้แก่ หนังสือ ตำรา วารสาร สิ่งพิมพ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลออนไลน์จากแหล่งข้อมูลต่างๆ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำงานวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งได้กำหนดประเด็นการทบทวนวรรณกรรม 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชาวม้ง 2) แนวคิดและทฤษฎีทางวัฒนธรรม 3) แนวคิดและทฤษฎีทางดนตรีชาติพันธุ์วิทยา 4) แนวคิดและทฤษฎีในการวิเคราะห์ดนตรี โดยมีตัวอย่างการทบทวนวรรณกรรม ดังนี้

1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชาวม้ง

การศึกษาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชาวม้งจะทำให้ทราบถึงชาวม้งในบริบทสำคัญต่างๆ ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของชาวม้ง การอพยพย้ายถิ่นฐาน วิถีชีวิต อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ระบบสังคม วัฒนธรรมประเพณี ฯลฯ ซึ่งมีนักวิชาการจำนวนมากได้ศึกษาชาวม้งในบริบทต่างๆ ดังนี้

สุจิตลักษณ์ ดีผดุง (2538, น. 2-3) ได้กล่าวถึงความเป็นมาของชาวม้งว่า คำว่า “ม้ง” (Hmong) เป็นชื่อที่ชาวม้งใช้เรียกตัวเอง กล่าวกันว่าหมายถึง “อิสระชน” (Liberal man) ส่วนคำว่า “แม้ว” (Meo, Meau, Miao) เป็นชื่อที่ได้มาจากคำที่ชาวจีนใช้เรียกชาวม้งที่อาศัยอยู่ทางตอนใต้ของจีน ในภาษาจีนว่า “Miao” คำว่า “แม้ว” ในระยะต้นบางคนก็ให้ความหมายว่า “ต้นข้าวขณะที่ยังไม่ออกรวง” (Rice shoot) บางคนก็ให้ความหมายว่า “บุตรของดิน” ในช่วงสมัยฮั่น คำว่าแม้วมีความหมายไปในทางว่า “ชนเถื่อนทางใต้” (Southern barbarians) หรือ “คนป่า” และมีความหมายแฝงในทางดูถูกเหยียดหยามมากขึ้นเรื่อย ๆ

ถิ่นกำเนิดชาวม้งไม่อาจจะระบุให้ชัดเจนได้ แต่ที่พอจะสืบค้นได้ก็คือ ชาวม้งอพยพลงสู่ทางใต้เรื่อยมา และในช่วงยุคแห่งตำนานชาวม้งและช่วงยุคแห่งชาวม้งที่ไม่สามารถระบุได้นั้นเป็นช่วงที่มีความสับสนในเรื่องชื่อที่ใช้เรียกชาวม้งเป็นอย่างมาก คำว่า “แม้ว” มาปรากฏอยู่ในชาวม้งสมัยใหม่ ในระยะที่ชาวม้งได้อพยพจากหุบเขาตะวันตกและไกวเจาตะวันออกไปสู่บริเวณชายแดนไกวเจา ยูนาน และเสฉวนทางตะวันตก และไปสู่บริเวณกว๋างสีและยูนานทางใต้ในระหว่าง ค.ศ. 1206-1911 สาเหตุหนึ่งของการอพยพก็เนื่องมาจากการถูกรุกรานและถูกปราบปรามจากชาวจีนนั่นเอง จากนั้นชาวม้งส่วนหนึ่งก็อพยพเข้าสู่เทือกเขาทางตอนเหนือของคาบสมุทรอินโดจีน

ในราวต้นศตวรรษที่ 19 ชาวม้งอพยพออกจากพื้นที่บริเวณตอนกลางทางภาคใต้ของประเทศจีนเข้าสู่ตอนเหนือของเวียดนามและลาวประมาณ ค.ศ. 1850 บริเวณยอดเขาในจังหวัดหลวงพระบางของลาวมีชาวม้งตั้งบ้านเรือนอยู่จำนวนมาก (Lebar et al, 1964) จากประเทศลาวจึงอพยพข้ามแม่น้ำโขงเข้ามาพำนักบนดอยสูงในประเทศไทย (Lewis & Lewis, 1984)

ชาวม้งในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 3 เผ่า คือ ม้งขาว ม้งดำ และม้งลาย ทั้งสามเผ่านี้มีภาษา วัฒนธรรม ขนบประเพณีความเป็นอยู่ที่คล้ายคลึงกันมากจนแทบไม่ทราบว่าเป็นชาวม้งเผ่าไหน จะแตกต่างกันบ้างก็เพียงเครื่องแต่งกาย

ชาวม้งขาว (White Hmong) ทั้งชายหญิง มีแถบผ้าสีขาวหรือสีฟ้าอ่อนติดทาบอยู่ที่ปลายแขนเสื้อ ผู้หญิงสวมกระโปรงสีขาว ไม่มีลวดลาย แต่กระโปรงสีขาวนี้สงวนไว้สวมในโอกาสพิเศษเท่านั้น หากเป็นเวลาปกติสวมกางเกงขาวทรงหลวมแทน ชาวม้งขาวมีจำนวนมากกกว่าม้งดำและม้งลาย พวกที่อาศัยอยู่บนดอยปุย อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่ ใกล้กับพระธาตุดอยสุเทพเป็นม้งขาว พวกนี้อาศัยอยู่ทั่วไปในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย น่าน แพร่ ตาก ฯลฯ

ชาวม้งดำ (Blue Hmong) หรือเรียกว่าม้งน้ำเงิน หรือม้งเขียว ชอบแต่งกายด้วยชุดสีดำมากกว่าสีอื่น ผู้ชายสวมเสื้อเปิดให้เห็นท้อง ผู้หญิงสวมเสื้อแขนยาวตัดด้วยผ้าฝ้ายหรือผ้ากำมะหยี่สีดำ ผ้าหน้า เสื้อผ้าสำหรับโอกาสพิเศษตกแต่งด้วยลายปักที่คือเสืยยาวลงมาถึงเอว ชอบตั้งบ้านเรือนอยู่ตามพรมแดนไทยและมีอยู่อย่างประปรายในเขตจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ น่าน ฯลฯ

ชาวม้งลาย ผู้ชายสวมเสื้อยาวถึงเอวไม่เปิดพุงอย่างผู้ชายม้งขาว ม้งดำ กางเกงสีดำถึงตาตุ่ม เป้ากาง ผู้หญิงสวมกระโปรงจีบเป็นดอกสี่เหลี่ยมสีขาวเล็กๆ โปกศีระด้วยผ้าลาย มีอยู่ในตำบลบ่อหลวง อำเภอฮอด อำเภออมก๋อย อำเภอสะเมิง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอปาย อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน และชายแดนจังหวัดน่าน (Lewis & Lewis, 1984)

2. แนวคิดและทฤษฎีทางวัฒนธรรม

การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีทางวัฒนธรรมจะทำให้ทราบถึงชาวม้งในบริบททางด้านวัฒนธรรม ซึ่งมีนักวิชาการจำนวนมากได้ให้ความหมายและอธิบายทฤษฎีทางวัฒนธรรมไว้ ตัวอย่างเช่น

อมรา พงศาพิชญ์ (2534, น. 14-15) ได้กล่าวถึงการปะทะสังสรรค์ทางวัฒนธรรมว่าเกิดจากการแพร่กระจายของวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่ง หรือทั้งสองวัฒนธรรม ซึ่งอาจเกิดจากปัจจัยดังต่อไปนี้

1) การอพยพย้ายถิ่นของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเข้ามาสู่อาณาบริเวณที่มีชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมอื่นอยู่แล้ว ถ้าการอพยพย้ายถิ่นนี้ไม่ได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการก็สามารถเกิดความขัดแย้งขึ้นได้

2) การขยายดินแดนของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเพื่อเสริมอาณาเขตของตนเป็นการรุกรานกลุ่มที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ก่อนแล้ว

3) การล่าอาณานิคมของสังคมตะวันตก โดยกลุ่มที่มีอำนาจสามารถเข้าไปครอบครองและเผยแพร่วัฒนธรรมของตนด้วย

4) เกิดจากการเผยแพร่วัฒนธรรมโดยการสื่อสาร ถ่ายทอดผ่านสื่อมวลชน ระบบการศึกษาและเทคโนโลยีต่างๆ

ความหลากหลายที่เกิดจากการแพร่วัฒนธรรมจะสังเกตได้จาก

1) สังคมวัฒนธรรมชุดใดชุดหนึ่ง (Culture complex) มีศูนย์กลางอยู่ที่จุดใดจุดหนึ่งและแพร่กระจายออกไป ขยายอิทธิพลใหญ่ขึ้นจนครอบคลุมพื้นที่ในวงกว้าง ศูนย์กลางของวัฒนธรรมมีหลายศูนย์กลาง และเมื่อต่างฝ่ายต่างขยายอิทธิพลก็อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงและยอมรับซึ่งกันและกัน เมื่อใดที่อิทธิพลการแพร่กระจายจากวัฒนธรรมศูนย์กลางอ่อนแอหรือกว้างขวางมากไป ก็จะมีคามเข้มข้นน้อยลง เช่น วัฒนธรรมหลวงกับวัฒนธรรมราษฎร์ เป็นต้น

2) เนื่องจากสังคมที่มีความหลากหลายทางคุณลักษณะและรูปแบบ วัฒนธรรมแต่ละชุดย่อมมีเหตุผลของการเกิดและมีคุณค่าสำหรับสังคมนั้นๆ วัฒนธรรมแต่ละชุดมีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและสภาพสังคมของตน

3) เมื่อวัฒนธรรมแพร่กระจายจากศูนย์กลาง (Cultural diffusion) และไปมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมข้างเคียงอยู่แล้ว (Cultural interaction) ย่อมมีการเรียนรู้และการรับรู้ซึ่งกันและกัน กระบวนการและปฏิสัมพันธ์มีหลายลักษณะ ในกรณีที่วัฒนธรรมมีคุณลักษณะใกล้เคียงกันก็พอยอมรับซึ่งกันและกันได้ แต่ถ้าวัฒนธรรมทั้งสองชุดมีความขัดแย้งไม่สามารถปรับรับหรือยอมรับกัน และต่างฝ่ายต่างไม่ยอมให้ฝ่ายหนึ่งครอบงำ ความขัดแย้งทางวัฒนธรรมนี้อาจมีผลทำให้เกิดกรณีพิพาทและก่อให้เกิดสงครามได้

สำหรับประเด็นเรื่องการปรับตัวทางวัฒนธรรม เมตตา วิวัฒนานุกูล (2548) ได้กล่าวว่า การปรับตัวทางวัฒนธรรม (Acculturation) เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อเข้าสู่วัฒนธรรมใหม่ เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งส่วนบุคคลและพฤติกรรมทางสังคม เป็นการเรียนรู้วิถีคิด วิถีปฏิบัติ และวิธีแสดงพฤติกรรมในรูปแบบใหม่เพื่อให้เข้ากับวัฒนธรรมเจ้าบ้าน

3. แนวคิดและทฤษฎีทางดนตรีชาติพันธุ์วิทยา

การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีทางดนตรีชาติพันธุ์วิทยาทำให้ทราบถึงชาวม้งในบริบททางด้านดนตรี ในวัฒนธรรมของชาวม้ง ซึ่งมีนักวิชาการให้ความหมายและขอบเขตของการศึกษาดนตรีชาติพันธุ์วิทยา ดังนี้

ศรัณย์ นักรบ (2557, น. 1-2) ได้อธิบายว่า ดนตรีชาติพันธุ์วิทยาเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งของการศึกษาทางด้านดนตรี โดยมาจากคำว่า Ethnomusicology ในภาษาอังกฤษ ซึ่งเกิดจากการผสมคำสองคำ ระหว่างคำว่า Musicology หรือศาสตร์ทางด้านดนตรีวิทยา ซึ่งเป็นการศึกษาวิเคราะห์ในเนื้อหาสาระทางดนตรีอย่างลึกซึ้งตามหลักการหรือทฤษฎี และได้เติมคำว่า Ethno เข้าไปข้างหน้า ซึ่งเป็นคำอุปสรรคมาจากคำว่า Ethnic หมายถึง กลุ่มชนหรือกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนั้นจึงกลายเป็นคำว่า Ethno + musicology ทั้งนี้คำว่า Ethnomusicology ได้มีนักวิชาการในประเทศไทยหลายคนได้บัญญัติศัพท์เป็นภาษาไทย ได้แก่ มานุษยดุริยางควิทยา มานุษยวิทยาการดนตรี ดนตรีชนเผ่าวิทยา ดนตรีชนเผ่า ดนตรีชาติพันธุ์วิทยา เป็นต้น

นอกจากนี้ ศรัณย์ นักรบ ได้กล่าวสรุปขอบเขตของการศึกษาทางดนตรีชาติพันธุ์วิทยาดังนี้

- 1) ดนตรีชาติพันธุ์วิทยาเป็นศาสตร์ที่พัฒนามาจากการศึกษาในเชิงดนตรีวิทยาเปรียบเทียบ
- 2) การศึกษาทางดนตรีชาติพันธุ์วิทยาในระยะแรกเป็นการศึกษาเฉพาะดนตรีพื้นบ้านที่ไม่ใช่ดนตรีตะวันตก รวมถึงดนตรีของชาวตะวันออก และดนตรีเปรียบเทียบในวัฒนธรรมมุขปาฐะ หรือการถ่ายทอดด้วยปากเปล่า
- 3) ในเวลาต่อมาการศึกษาดนตรีชาติพันธุ์วิทยาได้ครอบคลุมไปทุกวัฒนธรรมในโลก สถานที่และสถานการณ์ รวมถึงความคิด พฤติกรรม และปรากฏการณ์ของดนตรีในทุกสังคม หรือทุกวัฒนธรรมของโลก แม้แต่ในวัฒนธรรมดนตรีตะวันตกเองก็ตาม

การศึกษาแนวคิดทางดนตรีชาติพันธุ์วิทยาทำให้ทราบและเข้าใจถึงหลักวิธีการศึกษาของศาสตร์อย่างลึกซึ้ง รวมถึงอัตลักษณ์ทางดนตรีของชาวม้งผ่านทางวัฒนธรรมดนตรีและเครื่องดนตรี

4. แนวคิดและทฤษฎีในการวิเคราะห์ดนตรี

มีนักวิชาการได้อธิบายแนวคิดและทฤษฎีในการวิเคราะห์ดนตรี ดังนี้

เน็ชชา โสคติยานุรักษ์ (2544) ได้อธิบายถึงแนวทางการวิเคราะห์ดนตรีในด้านต่างๆ ดังนี้

- 1) การบรรยายภาพรวมมี 2 ส่วน ได้แก่ ประวัติเพลงและภาพรวมภายนอก
- 2) การวิเคราะห์ทำนอง ประกอบด้วยประเด็นสำคัญดังนี้
 - 2.1 ช่วงเสียง
 - 2.2 ขันคู่
 - 2.2.1 การเคลื่อนทำนองแบบตามขั้น
 - 2.2.2 การเคลื่อนทำนองแบบข้ามขั้น
 - 2.3 ทิศทาง หมายถึง การดำเนินทำนองจากโน้ตตัวหนึ่งไปยังโน้ตตัวถัดไป มีอยู่ 3 ทิศทาง คือ
 - 2.3.1 ทิศทางขึ้น
 - 2.3.2 ทิศทางลง
 - 2.3.3 ทิศทางคงที่
- 3) การวิเคราะห์จังหวะ ประกอบด้วยประเด็นสำคัญดังนี้
 - 3.1 อัตราจังหวะ
 - 3.2 จังหวะพิเศษ
 - 3.3 ลักษณะจังหวะ
 - 3.4 โครงหลักของจังหวะ

4) การวิเคราะห์เสียง ประกอบด้วยประเด็นสำคัญดังนี้

- 4.1 สีสันเสียง
- 4.2 ความเข้มของเสียง
- 4.3 สำนวนดนตรี
- 4.4 เนื้อดนตรี

5) การวิเคราะห์ประโยคเพลง ประกอบด้วยประเด็นสำคัญดังนี้

- 5.1 หน่วยทำนอง
- 5.2 เคเดนซ์
- 5.3 ประโยคเพลง

6) สังคีตลักษณ์

การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีในการวิเคราะห์ดนตรีทำให้ทราบถึงแนวทางในการวิเคราะห์ดนตรีอย่างเป็นระบบและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ดนตรีของงานวิจัยในครั้งนี้ได้อย่างเหมาะสม

5. วิธีการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งอาศัยข้อมูลจากการศึกษาภาคสนามเป็นข้อมูลหลัก ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ และข้อมูลออนไลน์เป็นข้อมูลสนับสนุน โดยมีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

5.1 ขั้นตอนการวิจัย

1) ขั้นเตรียมการ

เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ทั้งข้อมูลประเภทเอกสาร ได้แก่ หนังสือ ตำรา งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความ รวมถึงเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ รวมถึงข้อมูลจากบุคคลและกลุ่มบุคคล ซึ่งมาจากการสำรวจพื้นที่เป้าหมาย เพื่อทราบรายละเอียดและประเมินถึงความเป็นไปได้ในการทำงานภาคสนาม สำหรับการวิจัยต่อไป

2) ขั้นตอนการเก็บข้อมูลภาคสนาม

เป็นขั้นตอนการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยใช้วิธีการต่าง ๆ ได้แก่ การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม โดยมีกลุ่มบุคคลผู้ให้ข้อมูล (Key informants) ประกอบด้วยผู้อาวุโสของหมู่บ้านห้วยแล้ง จำนวน 2 คน นักดนตรีของหมู่บ้านห้วยแล้ง จำนวน 1 คน และชาวม้งของหมู่บ้านห้วยแล้ง จำนวน 17 คน รวมทั้งสิ้น 20 คน

3) ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด ทั้งข้อมูลประเภทเอกสารต่าง ๆ และข้อมูลทางดนตรีที่มาจากการทำงานภาคสนาม ซึ่งได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยลำดับ

สำหรับการดำเนินการในส่วนของการเพลงที่มาจากการเล่นทีกเสียงภาคสนาม เริ่มจากการถอดเสียง การบรรเลงแคนในเพลงต่างๆ แล้วจึงนำมาเปรียบเทียบทำนองของเพลงกับระดับเสียงดนตรีสากล และพยายาม บันทึกเพลงเป็นโน้ตดนตรีสากลบนบรรทัด 5 เส้น โดยให้มีระดับเสียงตรงกันหรือใกล้เคียงกันกับเสียงของเพลง เป็นหลัก มิได้มีการทดระดับเสียงแต่อย่างใด

ถึงแม้ว่าการบันทึกเพลงเป็นโน้ตดนตรีสากลจะทำให้เข้าใจเพลงของชาวม้งอย่างเป็นรูปธรรมก็ตาม แต่อาจมีเสียงบางเสียงที่มีความคลาดเคลื่อนกับเสียงของการบรรเลงเพลงจริง ด้วยข้อจำกัดของระบบเสียงดนตรีสากลที่อาจไม่ครอบคลุมถึงระบบเสียงของดนตรีในวัฒนธรรมอื่นๆ

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้อธิบายเปรียบเทียบถึงความแตกต่างของระดับเสียงเหล่านี้ โดยอาศัยระบบเซ็น (Cent System)¹ ซึ่งคิดค้นขึ้นโดยอเล็กซานเดอร์ จอห์น เอลลิส (Alexander John Ellis, ค.ศ. 1814-1890) นักภาษาศาสตร์และนักคณิตศาสตร์ชาวอังกฤษและเป็นผู้ที่คิดค้นระบบเซ็น (Cent system) ขึ้นเพื่อใช้ในการศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงของดนตรีต่างๆ (ศรีธนย์ นักรบ, 2557) ซึ่งผู้วิจัยได้กล่าวไว้ในเนื้อหาของ การศึกษาเครื่องดนตรีภายใต้วัตถุประสงค์ข้อ 2

ในการวิเคราะห์เพลง ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีในการวิเคราะห์เพลงจากแหล่งข้อมูลต่างๆ และ กำหนดเป็นแนวทางการศึกษาและวิเคราะห์เพลงของชาวม้งสำหรับงานวิจัยนี้ จำแนกเป็น 3 ส่วนสำคัญ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ลักษณะทั่วไป (General background) จำแนกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ประวัติความเป็นมา (Historical background) 2) ความหมาย (Meaning) 3) โครงสร้างและรูปแบบ (Structure & Form) 4) เนื้อดนตรี (Texture) และ 5) สีสัมผัสของเสียง (Tone Color)

ส่วนที่ 2 ทำนอง (Melody) จำแนกเป็น 4 ด้านสำคัญ ได้แก่ 1) กลุ่มเสียง (Tone set) 2) ช่วงเสียง (Range) 3) การเคลื่อนที่ของทำนอง (Melodic contour) และ 4) การประดับทำนอง (Ornamentation)

ส่วนที่ 3 จังหวะ (Rhythm) จำแนกเป็น 2 ด้านสำคัญ ได้แก่ 1) อัตราจังหวะ (Meter) และ 2) ความเร็ว จังหวะ (Tempo)

5.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1) แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง เพื่อใช้สัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของหมู่บ้านและวัฒนธรรม ดนตรีของชาวม้งในบริบททางดนตรี โดยผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นในระดับที่ยอมรับได้ เท่ากับ 0.90 ซึ่งสอดคล้องกัน (Cronbach, 1951) จึงได้นำแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวไปใช้รวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์

2) แบบเก็บข้อมูลทางดนตรี เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลทางด้านดนตรีและสาระสำคัญของวัฒนธรรมดนตรี และเพลงของชาวม้ง โดยผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ได้ค่าความเชื่อมั่น

¹ ระบบเซ็น (Cent System) เป็นการกำหนดให้บันไดเสียงโครมาติก (Chromatic scale) ในหนึ่งช่วงทบเสียง (1 Octave) มีค่าเท่ากับ 1,200 เซนต์ โดยกำหนดให้แต่ละครึ่งเสียง (Semitone) มีค่า 100 เซนต์เท่าๆ กัน และเรียกระบบเสียงลักษณะนี้ว่า ระบบเสียงแบ่งเท่า (Equal Temperament)

ในระดับที่ยอมรับได้ เท่ากับ 0.93 ซึ่งสอดคล้องกัน (Cronbach, 1951) จึงได้นำแบบเก็บข้อมูลทางดนตรีดังกล่าว ไปใช้รวบรวมข้อมูลทางดนตรีเพื่อนำมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์

6. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

6.1 สภาพทั่วไปของหมู่บ้านห้วยแล้ง ตำบลท่าข้าม อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย

6.1.1 ลักษณะทางกายภาพ

หมู่บ้านห้วยแล้งตั้งอยู่ในตำบลท่าข้าม อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ตั้งอยู่ห่างจากอำเภอเวียงแก่น ทางทิศใต้ประมาณ 7 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านท่าข้ามทางทิศเหนือ หมู่บ้านโละทางทิศตะวันออก อำเภอเชียงของทางทิศตะวันตก และตำบลปอทางทิศใต้ เนื่องจากหมู่บ้านห้วยแล้งมีที่ตั้งอยู่ในแนวชายแดนไทยลาว มีแม่น้ำโขงไหลผ่าน และมีลักษณะภูมิประเทศที่มีทั้งพื้นที่ราบและภูเขาสูงเหมาะแก่การตั้งถิ่นฐาน จึงทำให้หมู่บ้านห้วยแล้งมีกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ นอกเหนือจากชาวม้งอาศัยอยู่อย่างหลากหลาย

ภาพที่ 1. แผนที่หมู่บ้านห้วยแล้ง อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2566)

6.1.2 ประวัติความเป็นมา

ชาวม้งในประเทศไทยได้อพยพมาจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 และได้อาศัยกระจัดกระจายอยู่บริเวณภาคเหนือของประเทศไทย สำหรับชาวม้งหมู่บ้านห้วยแล้ง ตำบลท่าข้าม อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ส่วนใหญ่ได้อพยพย้ายถิ่นฐานจากอำเภอเชียงของมายังอำเภอเวียงแก่นตั้งแต่ในสมัยรัชกาลที่ 9 เป็นต้นมา

6.1.3 สภาพทางสังคม

ชาวม้งในหมู่บ้านห้วยแล้งได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามปกติตั้งแต่ชั้นก่อนปฐมวัยจนถึงระดับมัธยมศึกษา และบางส่วนได้ศึกษาต่อจนถึงระดับอุดมศึกษา ทั้งนี้ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาสูงกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและนิยมเรียนภาษาจีนเพิ่มเติมเพื่อไปทำงานในต่างประเทศเนื่องจากค่าแรงในประเทศค่อนข้างต่ำ ชาวม้งหมู่บ้านห้วยแล้งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม สื่อสารกันด้วยภาษาม้งและภาษาไทยควบคู่กันไป นับถือศาสนาพุทธประมาณร้อยละ 70 และนับถือศาสนาคริสต์ประมาณร้อยละ 30 นอกจากนี้พบว่ายังคงนับถือผีและวิญญาณบรรพบุรุษควบคู่กันไปด้วย

6.2 วัฒนธรรมดนตรีของชาวม้งในบริบทสำคัญทางดนตรี

6.2.1 ประวัติความเป็นมาของดนตรี

ดนตรีของชาวม้งเป็นวัฒนธรรมที่อยู่คู่กับชาวม้งและมีประวัติความเป็นมายาวนาน ซึ่งได้สืบทอดต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่นไม่ว่าชาวม้งอพยพไปที่ใดก็ตาม ชาวม้งได้อพยพเข้ามายังประเทศไทยในช่วงสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็ได้นำพาวัฒนธรรมทางด้านดนตรีเข้ามาด้วยและได้กระจายตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย รวมถึงในเขตพื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ต่อมาเมื่อมีการประกาศจัดตั้งอำเภอเวียงแก่นขึ้นในเวลาต่อมา ชาวม้งในอำเภอเชียงของจึงได้โยกย้ายถิ่นฐานลงมายังอำเภอเวียงแก่นจนมาถึงพื้นที่หมู่บ้านห้วยแล้งและได้สืบทอดวัฒนธรรมทางด้านดนตรีต่อกันมาจนกระทั่งในปัจจุบัน

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์นายเลาจุ แซ่ว่า ซึ่งเป็นผู้บรรเลงเก่งของหมู่บ้านห้วยแล้ง ในประเด็นเรื่องประวัติความเป็นมาของดนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในหมู่บ้านห้วยแล้ง ผ่านลุ่มคือ นายกุศล สว่างศีลธรรม โดยนายเลาจุ แซ่ว่ากล่าวว่า ชาวม้งหมู่บ้านห้วยแล้งมีการบรรเลงดนตรีและได้สืบทอดการบรรเลงดนตรีต่อกันมาเป็นระยะเวลานานแล้ว ไม่สามารถบอกได้ว่าใครเป็นผู้ริเริ่มนำดนตรีเข้ามาในหมู่บ้านและไม่สามารถบอกชื่อผู้ประพันธ์เพลงทั้งหมดได้เช่นกัน เนื่องจากมีการถ่ายทอดเพลงกันมาแบบปากต่อปากหรือมุขปาฐะจากรุ่นสู่รุ่น โดยไม่มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรแต่อย่างใด นายเลาจุเล่าว่าเมื่อครั้งวัยเด็กโตขึ้นพอจำความได้ ก็เห็นคนในครอบครัวพ่อและพี่ชายเล่นดนตรีกันแล้ว ตัวเองจึงได้หัดเล่นดนตรีตามไปด้วย

6.2.2 เครื่องดนตรี

แก้ง ถือเป็นเครื่องดนตรีชั้นสูงของชาวม้ง จัดเป็นเครื่องดนตรีที่อยู่ในตระกูลเครื่องลมประเภทที่มีท่อเสียง (Aerophone) ภายในท่อมียลิ้นทองเหลืองติดเข้าไปกับตัวท่อ บรรเลงโดยวิธีการเป่าและดูด เสียงของเครื่องดนตรีมีลักษณะแหลมทุ้มต่ำถึงแหลมสูงและมีเสียงคลอ (Drone) ตลอดเวลาการบรรเลง แก้งประกอบไปด้วย 2 ส่วน ได้แก่ 1) ส่วนท่อ เรียกว่า ลำแก้ง (ดีแก้ง) 2) ส่วนลำตัว เรียกว่า ตัวแก้ง (เต้าแก้ง) แก้งของหมู่บ้านห้วยแล้งเป็นเครื่องดนตรีแก้งแบบดั้งเดิม ลำแก้ง (ดีแก้ง) ทำจากไม้ไผ่ประกอบเป็นลำแก้งทั้งหมด 6 ลำ ตัวแก้ง (เต้าแก้ง) ทำมาจากไม้เนื้ออ่อนเรียกว่า ดง คล่า (เป็นไม้ชนิดเดียวกันกับที่นำไปใช้ทำท้าวไฟในอดีต) อาจมีความยาวไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับความสูงที่เหมาะสมและความถนัดของผู้บรรเลง ลำแก้งมีความยาวประมาณ 120 เซนติเมตร ส่วนตัวแก้งมีความยาวประมาณ 80 เซนติเมตร (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2. แก้ง ประกอบด้วย 2 ส่วนสำคัญ คือ ลำแกงและตัวแก้ง
(ที่มา: ชุตติพร สุวรรณโคตร ถ่ายภาพเมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2563)

การศึกษาระบบเสียงของแก้ง ผู้วิจัยใช้เครื่องเทียบเสียงระบบดิจิทัล (Digital Tuning) วัดและเทียบเสียงเครื่องดนตรี พบว่ามีการใช้เสียงทั้งหมด 5 เสียง ได้แก่ F[#], G[#], B, C[#], D[#] ซึ่งเครื่องดนตรีสามารถบรรเลงเสียงได้มากกว่าหนึ่งช่วงทาบ 2-3 เสียง และผู้วิจัยได้เปรียบเทียบความแตกต่างของระดับเสียงของแก้งกับระดับเสียงดนตรีสากลด้วยระบบเซ็น (Cent System) ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1

เปรียบเทียบระบบเสียงแบ่งเท่ากับผลการวัดระดับเสียงของเครื่องดนตรี

ระดับเสียง	ระบบเสียงแบ่งเท่า (Equal Temperament)	เสียงของแก้ง	ค่าความแตกต่างของเสียง แต่ละระดับเสียง (Cent)
F ^{#3}	0	F ^{#3}	-23
G	100		
G [#] , A ^b	200	G [#] , A ^b	+13
A	300		
A [#] , B ^b	400		
B	500	B	-42
C	600		
C [#] , D ^b	700	C [#] , D ^b	-27
D	800		
D [#] , E ^b	900	D [#] , E ^b	-30
E	1,000		
F	1,100		
F ^{#4} , G ^b	1,200	F ^{#4} , G ^b	-16
G	1,300		
G [#] , A ^b	1,400	G [#] , A ^b	+10

6.2.3 นักดนตรี

ปัจจุบันหมู่บ้านห้วยแล้งมีนักดนตรีชาวม้งที่สามารถบรรเลงเพลงตามรูปแบบดั้งเดิมได้เพียงคนเดียวคือ นายเลาजू แซ่ว้า ปัจจุบันอายุ 74 ปี เป็นชาวม้งดั้งเดิมในพื้นที่ตั้งแต่กำเนิด ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก และยังเป็นช่างทำแก๊งอีกด้วย นายเลาजू แซ่ว้า เริ่มฝึกหัดเป่าแก๊งมาตั้งแต่เด็ก อายุประมาณ 6-7 ปี โดยมีพี่ชายเป็นผู้สอนและบิดาซึ่งเป็นผู้บรรเลงแก๊งและเป็นช่างทำแก๊ง นายเลาजूใช้เวลาฝึกหัดแก๊งประมาณ 1 ปี ก็สามารถบรรเลงตามงานพิธีต่างๆ ได้ นอกจากนี้นายเลาजूยังได้รับการชักชวนให้ไปบรรเลงในงานพิธีสำคัญของหมู่บ้านใกล้เคียง เช่น งานปีไหมม้ง งานศพม้ง เป็นต้น นายเลาजूถือเป็นนักดนตรีคนสำคัญของหมู่บ้านห้วยแล้ง เพลงที่นายเลาजूบรรเลงส่วนใหญ่เป็นเพลงในงานรื่นเริง ยกเว้นงานแต่งงาน เนื่องจากนายเลาजूไม่ได้รับการถ่ายทอดการบรรเลงเพลงในงานแต่งงาน ทำให้ไม่สามารถบรรเลงได้ เพลงที่ใช้ในงานแต่งงานจึงสูญไป

ปัจจุบันนายเลาजूอาศัยอยู่กับภรรยาคนที่ 2 มีบุตรจำนวน 4 คน โดยบุตรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก และบางช่วงได้เข้าไปทำงานที่กรุงเทพมหานคร จึงไม่มีใครเป็นผู้สืบทอดการบรรเลงแก๊ง และการเป็นช่างทำแก๊งต่อจากนายเลาजू

ภาพที่ 3. นายเลาजू แซ่ว้า นักดนตรีแก๊ง หมู่บ้านห้วยแล้ง อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย
(ที่มา: ชุตติพร สุวรรณโคตร ถ่ายภาพเมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2563)

6.2.4 โอกาสในการบรรเลง

ในวัฒนธรรมของชาวม้งมีการบรรเลงดนตรีในงานสำคัญ 2 ลักษณะ กล่าวคือ การบรรเลงดนตรีในงานศพม้ง ซึ่งเชื่อว่าการบรรเลงแก๊งเป็นเครื่องนำทางดวงวิญญาณของผู้ตายไปหาบรรพบุรุษอีกภพหนึ่ง เพลงเป็นเครื่องมือในการสื่อสารระหว่างโลกมนุษย์กับโลกวิญญาณ เพลงมีเนื้อหาที่มีความหมายบอกกล่าวเรื่องราวต่างๆ ให้ดวงวิญญาณรับรู้ และการบรรเลงดนตรีอีกลักษณะหนึ่งคือ การบรรเลงดนตรีในงานวันขึ้นปีไหมม้ง เพลงส่วนใหญ่เป็นเพลงรื่นเริง มีเนื้อหาและความหมายเกี่ยวกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ การเปรียบเทียบเปรียบเปรย การเฉลิมฉลอง การก้าวสู่การเริ่มต้นชีวิตใหม่ ทั้งนี้ปัจจุบันหมู่บ้านห้วยแล้งยังคงมีการบรรเลงดนตรีในงานสำคัญทั้ง 2 ลักษณะ

6.3 การวิเคราะห์เพลงของชาวม้งตามวิถีทางดนตรีชาติพันธุ์วิทยา

เพลงของชาวม้งที่ยังคงใช้บรรเลงอยู่ในปัจจุบันประกอบด้วยเพลงทั้งหมด 8 เพลง จำแนกเป็นเพลงที่บรรเลงในงานวันขึ้นปีใหม่ม้ง จำนวน 3 เพลง ได้แก่ 1) เพลง ชู้ 2) เพลง นู๋จื้อ 3) เพลง ปลัว และเพลงที่บรรเลงในงานศพม้ง จำนวน 5 เพลง ได้แก่ 4) เพลง เก้งตูเสีย 5) เพลง เก้งเจเนง 6) เพลง เก้งจื้อเจีย 7) เพลง เก้งก้าเก จำแนกออกเป็น 3 เพลงย่อย คือ เก้งชาย, เก้งซู, เก้งมอ และ 8) เพลง จาตุส้อ รวมทั้งสิ้น 8 เพลง ผู้วิจัยได้บันทึกเพลงเหล่านี้เป็นโน้ตดนตรีสากล ดังตัวอย่างภาพที่ 4

♩ = 52

แนวเสียงหลัก

แนวเสียงคลอ

♩ = 47 ♩ = 52 ♩ = 35

♩ = 52

♩ = 45

♩ = 75 ♩ = 60 ♩ = 75 ♩ = 85

♩ = 65 ♩ = 50

ภาพที่ 4. เพลงนู๋จื้อ

(ที่มา: ชุตีพร สุวรรณโคตร บันทึกเพลงเมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2563)

และแสดงตัวอย่างการวิเคราะห์เพลงทั้งหมดตามเกณฑ์การวิเคราะห์โดยลำดับ ดังนี้

6.3.1 ลักษณะทั่วไปของเพลง

1) ประวัติความเป็นมา

ส่วนมากไม่มีผู้ใดทราบเรื่องราวหรือประวัติความเป็นมาของเพลง เพียงแต่กล่าวว่าเพลงเหล่านี้ได้รับการสืบทอดต่อกันมาเป็นระยะเวลานานมาก ยกเว้นเพลง นู๋จื้อ ที่มีประวัติความเป็นมา ดังนี้

เพลง *นุ้จื้อ* หรือ *เก้งนุ้จื้อ* หรือ *แคนนุ้จื้อ* มีตำนานกล่าวว่า “นุ้ไฟร์” เป็นหนุ่มหล่อประจำหมู่บ้านที่เป่าแคนเก่งมากคนหนึ่ง ซึ่งผู้หญิงต่างหมายปอง แต่สุดท้าย “เจ้อ” สาวงามประจำหมู่บ้านเป็นผู้ที่ได้แต่งงานกับนุ้ไฟร์ อยู่มาวันหนึ่งฝ่ายหญิงได้ร้องขอให้ฝ่ายชายพาไปเยี่ยมพ่อแม่ฝ่ายหญิงเนื่องจากความคิดถึง ฝ่ายชายจึงตัดสินใจพาฝ่ายหญิงไปส่ง โดยสมัยนั้นการเดินทางต้องใช้เวลาหลายวัน ฝ่ายชายไม่ได้ส่งฝ่ายหญิงไปถึงที่หมู่บ้าน เนื่องจากต้องรีบเดินทางกลับมาช่วยเป่าแคนในงานศพ ทั้งสองจึงแยกกันครึ่งทาง ฝ่ายชายเดินทางกลับมาที่หมู่บ้านของตน ปลอบให้ฝ่ายหญิงเดินทางต่อไปเพื่อไปหาพ่อแม่ของตนเอง พ่อฝ่ายหญิงเดินทางมาถึงหมู่บ้านของพ่อแม่ ก็ไม่มีใครอยู่ ชาวบ้านได้ย้ายไปที่ไหนก็ไม่รู้ ซึ่งตอนนั้นจะเดินทางกลับก็ตึกมากแล้ว จึงนั่งร้องไห้และกลัว ทันใดนั้นมีเสือโผล่มาหลายตัว ซึ่งเป็นเสือสมิงที่พูดได้ และได้พาเจ้อไปเป็นภรรยาของตน หลังจากที่นุ้ไฟร์ทำพิธีเป่าแคนที่หมู่บ้านของตนเองเสร็จ ก็ได้ไปตามหาภรรยาของตนแต่ไม่พบ พบแต่รอยเท้าเสือกับรอยเท้าคน นุ้ไฟร์เสียใจมากและได้ออกตามหาภรรยาอยู่หลายปีจนกระทั่งได้พบภรรยาของตน นุ้ไฟร์ได้ต่อสู้กับเสือสมิงและสามารถเอาชนะเสือสมิงได้ จึงได้พาภรรยากลับบ้าน แต่พอกลับถึงหมู่บ้านไม่มีใครทราบว่าเป็นนุ้ไฟร์ เนื่องจากนุ้ไฟร์ได้จากบ้านไปหลายปี คนที่บ้านคิดว่านุ้ไฟร์ตายแล้ว จนกระทั่งนุ้ไฟร์ได้นำแก้งมาเป่า คนทั้งหมู่บ้านจึงรู้ว่า เป็นนุ้ไฟร์ ทุกคนดีใจมากและต่างร้องไห้ด้วยความปิติยินดีเป็นอย่างยิ่ง

ทั้งนี้เรื่องราวของเพลง *นุ้จื้อ* หรือ *แคนนุ้จื้อ* กลายเป็นตำนานของชาวม้งที่ได้เล่าขานสืบต่อกันมาจนกระทั่งปัจจุบัน

2) ความหมาย

เพลงแต่ละเพลงมีความหมายที่แตกต่างกันไป ตัวอย่างเช่น เพลง *เก้งเจเนง* เป็นเพลงที่มีความหมายกล่าวถึงการมอบผ้าให้ผู้ล่วงลับได้ขึ้นไปพบบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว

3) โครงสร้างและรูปแบบ

เพลงทั้งหมดมีโครงสร้างที่ไม่ซับซ้อน สามารถจำแนกออกเป็น 2-3 ท่อน และมีรูปแบบที่บรรเลงซ้ำไปมา (Strophic form)

4) เนื้อดนตรี

เพลงทั้งหมดมีลักษณะสองแนวทำนอง (Homophony) ระหว่างแนวทำนองหลักกับแนวเสียงประสาน ในลักษณะเสียงคลอ (Drone) ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของเครื่องดนตรีประเภทแคน

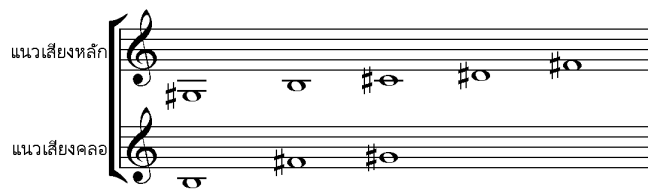
5) สีสนของเสียง

เพลงทั้งหมดเป็นการบรรเลงเดี่ยวเครื่องดนตรีเพียงชิ้นเดียว คือ *เก้ง* ซึ่งจัดอยู่ในตระกูลเครื่องลม (Aerophone) ประเภทเครื่องเป่าที่มีลิ้นอิสระ (Free reed)

6.3.2 ทำนอง

1) กลุ่มเสียง

เพลงมีการใช้กลุ่มเสียงที่แตกต่างกันไป ตั้งแต่ 3-5 เสียง แสดงการวิเคราะห์กลุ่มเสียงตามภาพที่ 5 ดังนี้

ภาพที่ 5. กลุ่มเสียงของเพลงชู
(ที่มา: ชุตีพร สุวรรณโคตร ตัดต่อภาพเพื่อวิเคราะห์เพลง, 2566)

จากภาพที่ 5 กลุ่มเสียงของเพลง ชู แนวเสียงหลักประกอบด้วยเสียง 5 เสียง ได้แก่ G#, B, C#, D#, F# และแนวเสียงคลอประกอบด้วยเสียง 3 เสียง ได้แก่ B, F#, G#

2) ช่วงเสียง

เพลงมีช่วงเสียงแตกต่างกันไป แสดงการวิเคราะห์ช่วงเสียงตามภาพที่ 6 ดังนี้

ภาพที่ 6. ช่วงเสียงของเพลงชู
(ที่มา: ชุตีพร สุวรรณโคตร ตัดต่อภาพเพื่อวิเคราะห์เพลง, 2566)

จากภาพที่ 6 ช่วงเสียงของเพลง ชู แนวเสียงหลักมีระดับเสียงต่ำสุด คือ G#³ และระดับเสียงสูงสุด คือ G#⁴ สำหรับแนวทำนองเสียงคลอมีระดับเสียงต่ำสุด คือ F#³ และระดับเสียงสูงสุด คือ G#⁴

3) การเคลื่อนที่ของทำนอง

จากการวิเคราะห์เพลงทั้งหมดพบว่า มีการเคลื่อนที่ของทำนองทั้งรูปแบบตามขั้นและข้ามขั้น แสดงการวิเคราะห์การเคลื่อนที่ของทำนองตามภาพที่ 7 ดังนี้

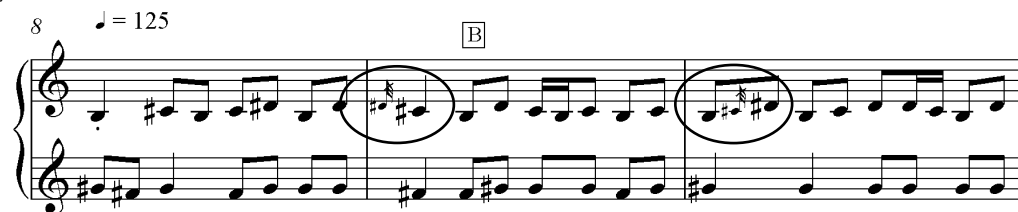

ภาพที่ 7. การเคลื่อนที่ของทำนองเพลงชู
(ที่มา: ชุตีพร สุวรรณโคตร ตัดต่อภาพเพื่อวิเคราะห์เพลง, 2566)

จากภาพที่ 7 การเคลื่อนที่ของทำนองเพลง ชู ในห้องเพลงที่ 1-4 แนวเสียงหลักมีการเคลื่อนที่ของทำนองทั้งรูปแบบตามขั้นและข้ามขั้น แสดงกำกับด้วยเครื่องหมายวงรี ในขณะที่แนวเสียงคลอเป็นการเคลื่อนที่ของทำนองในลักษณะคงที่ แสดงกำกับด้วยเครื่องหมายสี่เหลี่ยมผืนผ้า

4) การประดับทำนอง

เพลงทั้งหมดปรากฏการประดับทำนอง 2 ลักษณะ ได้แก่ การใช้โน้ตสะบัด (Grace note) และการสั่นเสียง (Vibration) แสดงการวิเคราะห์การประดับทำนองตามภาพที่ 8 และภาพที่ 9 ดังนี้

ภาพที่ 8. การประดับทำนองในลักษณะการใช้โน้ตสะบัดของเพลงแก้งจ้อเจี้ยว
(ที่มา: ชุตติพร สุวรรณโคตร ดัดแปลงภาพจากเพลงแก้งจ้อเจี้ยวเพื่อการวิเคราะห์, 2566)

จากภาพที่ 8 เป็นการประดับทำนองในลักษณะการใช้โน้ตสะบัดของเพลงแก้งจ้อเจี้ยว ปรากฏในท้องเพลงที่ 9-10 ในแนวเสียงหลัก แสดงกำกับด้วยเครื่องหมายวงรี

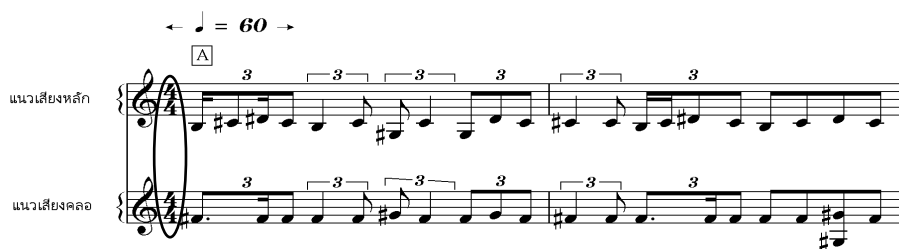
ภาพที่ 9. การประดับทำนองในลักษณะการสั่นเสียงของเพลงแก้งจ้อเจี้ยว
(ที่มา: ชุตติพร สุวรรณโคตร ดัดแปลงภาพจากเพลงแก้งจ้อเจี้ยวเพื่อการวิเคราะห์, 2566)

จากภาพที่ 9 เป็นการประดับทำนองในลักษณะการสั่นเสียงของเพลง แก้งจ้อเจี้ยว ปรากฏในท้องเพลงที่ 14-15 ในแนวเสียงคลอ แสดงกำกับด้วยเครื่องหมายสี่เหลี่ยมผืนผ้า

6.3.3 จังหวะ

1) อัตราจังหวะ

เพลงทั้งหมดสามารถกำหนดอัตราจังหวะได้ 3 อัตราจังหวะ ได้แก่ 2/4 3/4 และ 4/4 แสดงตัวอย่างการวิเคราะห์อัตราจังหวะของเพลงตามภาพที่ 10 ดังนี้

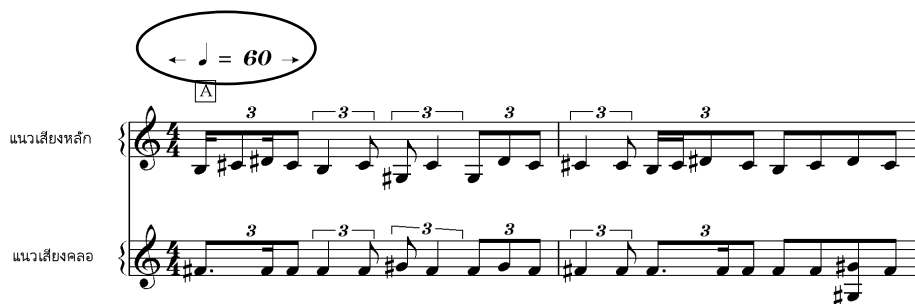

ภาพที่ 10. การกำหนดอัตราจังหวะของเพลงปลิว
(ที่มา: ชุตติพร สุวรรณโคตร ดัดแปลงภาพจากเพลงปลิวเพื่อการวิเคราะห์, 2566)

จากภาพที่ 10 เพลงปลิว สามารถกำหนดอัตราจังหวะได้ 4/4 แสดงกำกับด้วยเครื่องหมายวงรี

2) ความเร็วจังหวะ (Tempo)

เพลงทั้งหมดมีความเร็วที่แตกต่างกันไป ผู้วิจัยแสดงตัวอย่างการกำหนดความเร็วจังหวะของเพลง *ปลั้ว* ตามภาพที่ 11 ดังนี้

ภาพที่ 11. การกำหนดความเร็วจังหวะของเพลงปลั้ว
(ที่มา: ชูติพร สุวรรณโคตร ดัดแปลงภาพจากเพลงปลั้วเพื่อการวิเคราะห์, 2566)

จากภาพที่ 11 เพลง *ปลั้ว* สามารถกำหนดจังหวะได้ในอัตรา 60 จังหวะเคาะต่อหนึ่งนาที แสดงกำกับด้วยเครื่องหมายวงรี

7. อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

7.1 สภาพทั่วไปของหมู่บ้านห้วยแล้ง ตำบลท่าข้าม อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย

ผลการวิจัยพบว่าชาวม้งในประเทศไทยได้อพยพจากตอนใต้ของประเทศจีนผ่านประเทศลาวเข้ามาทางภาคเหนือของประเทศไทยตั้งแต่ช่วงสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 และได้อาศัยกระจัดกระจายอยู่ในเขตจังหวัดภาคเหนือ ปัจจุบันส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ใช้ภาษาม้งและภาษาไทยควบคู่กันไป นับถือศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ แต่ยังคงมีความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์และวิญญาณบรรพบุรุษ

จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการปรับตัวทางวัฒนธรรมของชาวม้ง หมู่บ้านห้วยแล้ง ตำบลท่าข้าม อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ในบริบทต่างๆ ให้เข้ากับวัฒนธรรมและสภาพสังคมของถิ่นที่อยู่ปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการเข้ารับการศึกษาในระบบการศึกษาของไทย การใช้ภาษาไทย รวมถึงการเปลี่ยนมานับถือศาสนาพุทธ ถึงแม้ว่ายังคงมีความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์และวิญญาณบรรพบุรุษก็ตาม สอดคล้องกับเมตตา วิวัฒนากุล (2548) ที่กล่าวว่า การปรับตัวทางวัฒนธรรม (Acculturation) เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อเข้าสู่วัฒนธรรมใหม่ เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งส่วนบุคคลและพฤติกรรมทางสังคม เป็นการเรียนรู้วิถีคิด รู้สึก และวิธีแสดงพฤติกรรมในแบบแผนใหม่เพื่อให้เข้ากับวัฒนธรรมเจ้าบ้าน

7.2 วัฒนธรรมดนตรีของชาวม้งในบริบทสำคัญทางดนตรี

ผลการวิจัยพบว่าวัฒนธรรมดนตรีของชาวม้ง หมู่บ้านห้วยแล้ง ตำบลท่าข้าม อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษชาวม้งจากรุ่นสู่รุ่น ดนตรีที่ปรากฏในหมู่บ้านห้วยแล้งยังคงลักษณะเป็นดนตรีรูปแบบดั้งเดิม เป็นการบรรเลงเฉพาะเครื่องดนตรีแคน เรียกว่า *แก้ง* ในภาษาม้ง ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่แสดงเอกลักษณ์ของชาวม้ง ปัจจุบันนักดนตรีผู้บรรเลงแก้งของหมู่บ้านห้วยแล้งคือ นายเลาจู แซ้วว่า ซึ่งเป็นชาวม้งในหมู่บ้านห้วยแล้งโดยกำเนิด ได้รับการสืบทอดวิธีการบรรเลงดนตรีแบบดั้งเดิม ปัจจุบันการบรรเลงดนตรีม้งแบบดั้งเดิมในหมู่บ้านห้วยแล้งใช้บรรเลงในเทศกาลวันขึ้นปีใหม่ม้งและพิธีกรรมงานศพม้งเท่านั้น

จากผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งผ่านทางวัฒนธรรมดนตรีและเครื่องดนตรี กล่าวคือ ชาวม้งมีความเชื่อว่าแก้งเป็นเครื่องดนตรีศักดิ์สิทธิ์ เป็นสัญลักษณ์แสดงถึงความเป็นชาติพันธุ์ม้ง ทั้งนี้แก้งจะถูกใช้บรรเลงประกอบพิธีกรรมสำคัญของชาวม้งเสมอ ทำให้ทราบได้ว่ากลุ่มชนที่มีการบรรเลงเครื่องดนตรีชนิดนี้เป็นชาวม้ง สอดคล้องกับสุจรรยา โชติช่วง (2554) ที่กล่าวว่า อัตลักษณ์ หมายถึงคุณสมบัติของบุคคลหรือสิ่งของที่แสดงออกถึงความเป็นตัวตน เป็นสำนึกที่บุคคลรับรู้ และรู้ว่าตัวเขาคือใคร มีลักษณะเป็นอย่างไร มีวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ แบบแผนพฤติกรรม และลักษณะนิสัยอย่างไร เหมือนหรือแตกต่างจากคนอื่น กลุ่มอื่น สิ่งอื่นอย่างไร

7.3 การวิเคราะห์เพลงของชาวม้งตามวิทยวิธีทางดนตรีชาติพันธุ์วิทยา

ผลการวิจัยพบว่าเพลงของชาวม้งทั้งหมด 8 เพลง จำแนกเป็นเพลงที่บรรเลงในงานวันขึ้นปีใหม่ม้งจำนวน 3 เพลง และเพลงที่บรรเลงในงานศพม้ง จำนวน 5 เพลง เป็นการบรรเลงเฉพาะ *แก้ง* ไม่มีการขับร้องประกอบ เพลงมีลักษณะเป็นดนตรีประสานแนวทำนอง ประกอบด้วย 5 เสียง ได้แก่ F[#], G[#], B, C[#], D[#] มีระดับเสียงต่ำสุด ได้แก่ โน้ต F[#]³ และระดับเสียงสูงสุด ได้แก่ G[#]⁴ เพลงเหล่านี้ปรากฏจังหวะของทำนองหลายรูปแบบ และมีการเคลื่อนที่ของทำนองทั้งแบบคงที่และไม่คงที่สลับกันไปมา นอกจากนี้ยังพบว่าการประดับทำนองเพื่อให้เพลงมีความไพเราะยิ่งขึ้น

ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเพลงของชาวม้งมีลักษณะของดนตรีพื้นบ้าน (Folk music) กล่าวคือเป็นดนตรีที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของชาวบ้าน มุ่งสื่อสารเรื่องราวจากธรรมชาติ วิถีชีวิต และสิ่งแวดล้อม ใกล้ตัว เพลงมีความเรียบง่าย ไม่ซับซ้อน ทั้งด้านทำนองเพลง จังหวะ และวิธีการบรรเลง ทำนองไม่คงที่ สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความต้องการของนักดนตรี สอดคล้องกับที่ณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2555) ได้กล่าวว่า ดนตรีพื้นบ้าน (Folk music) เป็นดนตรีที่มีมาตั้งแต่ดั้งเดิมในทุกกลุ่มสังคม ซึ่งมีลักษณะสำคัญสรุปได้ดังนี้คือ ดนตรีพื้นบ้านส่วนใหญ่มักเป็นเพลงขับร้องและถ่ายทอดสืบทอดกันมาด้วยวาจา เพลงส่วนมากใช้ในการประกอบกิจกรรมต่างๆ มีรูปแบบไม่ซับซ้อน มักมีทำนองหลัก 2-3 ทำนองวนซ้ำไปมา ลักษณะของทำนองและจังหวะเป็นไปตามลักษณะของกิจกรรมหรือการเล่นซึ่งเป็นไปโดยธรรมชาติ เครื่องดนตรีที่ใช้มีลักษณะเฉพาะเป็นของท้องถิ่นนั้น ซึ่งทำให้ทราบได้ว่าดนตรีพื้นบ้านที่ได้ยินได้ชมเป็นดนตรีของท้องถิ่นใด หรือของชนเผ่าใด ภาษาใด

8. อภิปราย

นอกเหนือจากการอภิปรายผลการวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยแล้ว ผู้วิจัยพบประเด็นเรื่องการธำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวม้ง ซึ่งสามารถนำมาอภิปรายเพิ่มเติมได้ดังนี้

1. อัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) กล่าวคือ ชาวม้งในประเทศไทยอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน มีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ผูกพันทางเชื้อชาติ สายเลือด และทางวัฒนธรรมร่วมกัน มีการปรับตัวทางวัฒนธรรมเพื่อการดำรงอยู่ โดยยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนไว้ได้เป็นอย่างดี ดังจะเห็นได้จากการใช้ภาษาม้งในการติดต่อสื่อสารภายในกลุ่มชนของตน และในทุกวันสำคัญตามประเพณีต่างๆ ชาวม้งจะพร้อมใจกันแต่งกายด้วยชุดประจำกลุ่มชาติพันธุ์ที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของการแต่งกาย นอกจากนี้การดำเนินวิถีชีวิตในสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งยังมีความผูกพันกับความเชื่อที่ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรม ประเพณี และพิธีกรรม ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นภาพสะท้อนถึงอัตลักษณ์ทางสังคมของชาวม้ง สอดคล้องกับอภิญา เฟื่องฟูสกุล (2543) ที่กล่าวว่า อัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) คือ สถานภาพทางสังคม เช่น อาชีพ ชนชั้น เพศ ชาติพันธุ์ หรือศาสนา ที่ปัจเจกบุคคลนั้นสังกัดอยู่ สังคมจะมีความคาดหวังหรือเรียกร้องว่าปัจเจกบุคคลในวัย เพศ ชนชั้นนั้นๆ ควรวางตนอย่างไร

2. อัตลักษณ์ส่วนบุคคล (Personal Identity) กล่าวคือ ชาวม้งมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่แสดงความเป็นตัวตนผ่านการแสดงออกในวัฒนธรรมต่างๆ สอดคล้องกับอภิญา เฟื่องฟูสกุล (2543) ที่กล่าวว่า อัตลักษณ์ส่วนบุคคล (Personal Identity) คือ ภาพของปัจเจกในสายตาคนอื่นในฐานะที่เป็นบุคคลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยสังคมจะมีวิธีการระบุอัตลักษณ์ส่วนบุคคลแตกต่างกันไป

9. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำองค์ความรู้ของตนตรึงกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทย กรณีศึกษาหมู่บ้านห้วยแล้ง ตำบลท่าข้าม อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ไปประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

รายการอ้างอิง

- ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2555). *ดนตรีศึกษา: หลักการและสาระสำคัญ* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัชชา โสคติยานุรักษ์. (2544). *สังคมศาสตร์และการวิเคราะห์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เมตตา วิวัฒนากุล. (2548). *การสื่อสารต่างวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรัณย์ นักรบ. (2557). *ดนตรีชาติพันธุ์วิทยา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุจรรยา โชติช่วง. (2554). *การศึกษาสภาพการพัฒนอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 (การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง กศ.ม.)*. มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- สุจิตต์ลักษณ์ ดีผดุง. (2538). *สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง*. นครปฐม: สถาบันการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล.

อภิญา เพื่องฟูสกุล. (2543). *อัตลักษณ์ (Identity) การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.

อมรา พงศาพิชญ์. (2534). *วัฒนธรรม ศาสนาและชาติพันธุ์: วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2566, 15 มกราคม). *อำเภอเวียงแก่น*. สืบค้นจาก <https://th.wikipedia.org/wiki/อำเภอเวียงแก่น#/media/ไฟล์:แผนที่โดยสังเขป.jpg>.

Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16(3), 297-334.

Lebar, F. M., Gerald, C. H., & Musgrave, J. K. (1964). *Ethnic groups of mainland Southeast Asia*. New Haven: Human Relations Area Files Press.

Lewis, P., & Lewis, E. (1984). *Peoples of the golden triangle*. Great Britain: Thames and Hudson.

การสื่อสารเพลงผ่านสื่อสังคมออนไลน์สู่สภาวะเพลงติดหู*

Received: 7 December 2022

Revised: 8 May 2023

Accepted: 8 May 2023

กรวิชัย ไทยฉาย**

ชาวพร ธรรมนิตยกุล***

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสื่อสารเพลงติดหูที่แพร่หลายในปัจจุบันผ่านช่องทางออนไลน์ โดยการศึกษาจะครอบคลุมการวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดอาการเพลงติดหูที่ประกอบไปด้วยเนื้อเพลง ทำนอง และมิวสิกวิดีโอ นอกจากนี้ยังศึกษาวิธีการสื่อสารเพลงติดหูผ่านสื่อสังคมออนไลน์และนำเสนอแนวทางในการใช้กระบวนการ Earworms เพื่อการสื่อสารให้เกิดความสำเร็จ โดยการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้วิธีการศึกษาเอกสารของมิวสิกวิดีโอออนไลน์บนช่องทางยูทูบทั้งสิ้น 10 เพลง ที่คัดเลือกโดยผู้เข้าร่วมทำแบบทดสอบการจำได้จำนวน 100 คน วิเคราะห์กลุ่มกับผู้รับสารอายุ 18-34 ปี จำนวน 42 คน และสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน โดยนำเสนอผลวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ ผลวิจัยพบว่า ลักษณะเด่นของเพลงติดหูจะมีรูปแบบการซ้ำเป็นปัจจัยหลัก ได้แก่ คำซ้ำในภาษาและเนื้อเพลง การซ้ำในทำนองเพลง และมิวสิกวิดีโอที่ทำให้เกิดการดูซ้ำ มีมิวสิกวิดีโอเพลงติดหูจำนวน 5 เพลงที่ใช้วิธีการซ้ำมิติด้านภาษา ทำนอง และมิวสิกวิดีโอ แต่มีมิวสิกวิดีโอเพลงติดหูอีกจำนวน 5 เพลงที่ไม่ใช้วิธีการครบทั้ง 3 มิติ แต่จะเลือกใช้รูปแบบอื่นแทน การใช้กระบวนการ Earworms เพื่อการสื่อสารผ่านสื่อช่องทางออนไลน์จะสามารถสร้างความจดจำได้ดี โดยใช้ระบบอัลกอริทึมของสื่อสังคมออนไลน์ด้วยการรับสารที่ซ้ำกันบนฟีดข่าวของผู้รับสาร ถึงแม้สื่อสังคมออนไลน์จะเป็นแรงผลักดันที่จะทำให้รับสารได้ซ้ำๆ และถี่ แต่สิ่งสำคัญสำหรับการเกิดอาการเพลงติดหูคือองค์ประกอบของเพลงที่ทำให้เกิดอาการเพลงติดหูได้นั้นเป็นสิ่งสำคัญที่สุด

บทความวิจัย

บทคัดย่อ

คำสำคัญ

อาการเพลงติดหู;
องค์ประกอบของเพลงติดหู;
สื่อสังคมออนไลน์

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “มิติด้านความสำเร็จของการสร้างสรรค์เพลงฮิตติดหู สู่สภาวะ EARWORMS” สาขาวิชานิเทศศาสตร์ วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

** นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์ วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ติดต่อได้ที่: korrawit.tc@gmail.com

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาการโฆษณาและสื่อสารสร้างสรรค์ วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ติดต่อได้ที่: chawadh@gmail.com

Communicating and Creating Earworms through Social Media *

Received: 7 December 2022

Revised: 8 May 2023

Accepted: 8 May 2023

Korrawit Thaichay **

Chawaporn Dhamanitayakul ***

The objective of this research is to explore the communication of addictive songs that is prevalent in today's social media channels. This study will first examine compositional components that cause a "stuck song syndrome," including the lyrics, melodies and music videos. Then, it will analyze the communication of addictive songs in today's social media channels in order to introduce guidelines regarding the integration of Earworms Method for an effective and successful communication. The methodology of this study includes documentary analysis of 10 online music videos on YouTube selected by 100 participants in a memorization test, focus group discussion with 42 participants (aged 18-34), and in-depth interview with 3 experts. The results of the study will be elaborated using the descriptive analytics approach.

It is found that the primary distinctive characteristic of an addictive song is its repeated patterns including repeated words in the lyrics, repeated melodies, and music videos that elicited repeated viewings. Overall, five addictive songs' music videos adopt all three iterative patterns, whereas the other five music videos do not fully use these three patterns but instead opt for different ones. Furthermore, the research discovers that the use of Earworms Method to communicate a song through various online channels can increase song recognition via leveraging social media's algorithms to repeatedly communicate and display the same message on the audience's news feeds. In conclusion, even though social media is a driving force behind the audience's repetitive

Research Article

Abstract

Keywords

earworms;
components of catchy
music;
social media

* This article is a part of the author's doctoral dissertation entitled "Dimensions for the Success of Creating Catchy Hits to Earworms", Communication Arts Program, College of Communication Arts, Rangsit University.

** Ph.D. candidate, Communication Arts Program, College of Communication Arts, Rangsit University, e-mail: korrawit.tc@gmail.com

*** Assistant Professor, Department of Advertising and Creative Media, College of Communication Arts, Rangsit University, e-mail: chawadh@gmail.com

and frequent message receptions and song recognitions, it still relies upon another important aspect of the song to cause a stuck song syndrome which is its musical components.

1. บทนำ

เสียงเพลงและเสียงร้องนั้นเกิดขึ้นมาพร้อมๆ กับมนุษย์ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญและวิถีชีวิตของมนุษย์จะเห็นได้ว่าวิถีชีวิตของมนุษย์จะผูกพันกับดนตรีเสมอ โดยสามารถรับรู้ผ่านกระบวนการเล่าเรื่องผ่านบทเพลงที่สามารถสะท้อนมุมมองต่างๆ ของวิถีชีวิตมนุษย์ในยุคสมัยที่แตกต่างกันไปได้ อีกทั้งดนตรียังเป็นภาษาสากลของมนุษย์ เกิดขึ้นจากธรรมชาติและมนุษย์ได้นำมาดัดแปลงแก้ไขให้ประณีตงดงามไพเราะ เมื่อฟังดนตรีแล้วทำให้เกิดความรู้สึกนึกคิดต่างๆ นั้นเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้เราได้ทราบวามมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นชนชาติใดภาษาใด สามารถรับรู้ธรรมชาติของดนตรีได้โดยใช้เสียงเป็นสื่อ (Barthes, 1977)

เนื่องจากปัจจุบันการสื่อสารนั้นไร้ขอบเขต ทำให้สื่อมวลชนแขนงต่างๆ เข้ามามีบทบาทมากขึ้น เช่น ดนตรีนั้นสามารถช่วยในการกระตุ้นความรู้สึกในเชิงพาณิชย์ได้ เพราะดนตรีสามารถใช้ในการสร้างอารมณ์ให้เกิดความต้องการ ปลุกเร้าอารมณ์ที่เหมาะสม และมีอิทธิพลให้เกิดความชื่นชอบต่อตัวสาร (ปภาวีน ศรีรัตน์, 2559) “เพลง” จึงเป็นสื่อรูปแบบหนึ่งที่หลายๆ คนให้ความสนใจและทำให้ธุรกิจมีการเติบโตและขยายตัว การแข่งขันย่อมสูงขึ้นเช่นกัน หนึ่งในกระบวนการที่สามารถช่วยให้ธุรกิจประเภทเพลงนั้นเติบโตได้คือ “Earworms” โดยอาการ Earworms นี้ บีแมนและวิลเลียมส์ (Beaman & Williams, 2010) ได้กล่าวว่า อาการได้ยินเพลงนั้นหลอนขึ้นมาในความคิดและจิตใจในช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น ซึ่งคำที่อธิบายคำว่า “เพลงติดหู” ได้ดีคือ “การทำซ้ำทางดนตรี” ด้วยวิธีต่างๆ เพื่อที่จะทำให้ผู้รับสารเกิดอาการ Earworms นี้ได้ และในยุคที่ช่องทางการสื่อสารมีมากขึ้น เพลงเป็นอีกสื่อหนึ่งที่สามารถอาศัยช่องทางที่หลากหลายนี้เพื่อส่งถึงผู้รับสารได้อย่างเป็นวงกว้าง แต่เมื่อผู้รับสารได้ยินเพลงนั้นซ้ำๆ ไม่ว่าจะจากช่องทางใดก็ตามที่หลากหลายนี้ อาทิ วิทยุ โทรศัพท์ สื่อสังคมออนไลน์ แม้แต่ได้ยินคนรอบข้างร้องฮัมออกมา เมื่อได้ยินเพลงหนึ่งซ้ำๆ บ่อยๆ เพลงนั้นยังวนเวียนอยู่ในหัวทั้งวัน รู้สึกเหมือนโดนสะกดจิต นอกจากนี้ ฟลอริดู, วิลเลียมสัน, สจวร์ต, และมุลเลนซีเฟน (Floridou, Williamson, Stewart, & Müllensiefen, 2015) ได้กล่าวว่าอาการเพลงติดหูหรือ Earworms เป็นอาการที่ได้ยินเนื้อเพลงหรือนึกถึงเนื้อเพลงนั้นซ้ำๆ อย่างต่อเนื่องผ่านจิตใจของคนเรา ทั้งๆ ที่เพลงนั้นไม่ได้เล่น แต่เรากลับได้ยินในหัวของเรา ซึ่งมุมมองทางทฤษฎีจะมองว่าปรากฏการณ์นี้เป็นเรื่องธรรมดา ไม่ได้เป็นอาการป่วยแต่อย่างใด ทางแพทย์บอกว่าไม่ได้สร้างความเสียหายต่อสมอง เพียงแต่เป็นอาการได้ยินเพลงนั้นหลอนขึ้นมาในความคิดและจิตใจในช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น

เพลง Baby Shark สร้างปรากฏการณ์ Earworms ได้สำเร็จ รวมไปถึงยอดวิวที่ทะลุ 6,600 ล้านวิว (ข้อมูล ณ วันที่ 23 กันยายน 2563) Baby Shark เป็นเพลงเด็กที่ผลิตโดยบริษัท Pinkfong ที่ปล่อยออกมารั้งแรกเมื่อปี 2015 โดยเพลงนี้โด่งดังกลายเป็นกระแส เพราะว่าคนดังในวงการเคป็อปนั้นนำมาเต้นคัฟเวอร์จนกลายเป็นที่นิยมไปทั่วเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ก่อนที่จะโด่งดังไปถึงสหรัฐอเมริกา เพราะมีชาเลนจ์ที่ทำให้ผู้คนเต้นคัฟเวอร์เพลงนี้บนโซเชียลมีเดีย นอกจากต่างประเทศที่มีเพลงที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์ Earworms แล้วในประเทศไทยเองมีปรากฏการณ์นี้เกิดขึ้นเช่นกันในช่วงเวลาที่เกิดการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 นั่นคือเพลง เจน นุ่น โบริ ที่สร้างปรากฏการณ์ Earworms ได้สำเร็จในช่วง พ.ศ. 2563 แต่ทางตัวเพลงเองได้มีการเปิดตัวตามเวทีต่างๆ ตั้งแต่ พ.ศ. 2553 แล้ว โดยวิดีโอต้นฉบับนั้นสามารถสร้างยอดวิวทั้งหมด 10 ล้านวิวใน พ.ศ. 2563 แต่มีวิดิโอเพลงดังกล่าวถูกเผยแพร่ผ่านช่องทางยูทูบตั้งแต่ พ.ศ. 2558 จุดที่น่าสนใจคือปัจจัยที่ทำให้เพลงนี้กลับมาเรียกยอดวิวได้ครั้งนั้นคือวิธีการถูกสร้างเพื่อนำเสนอใหม่จากช่อง YouTube ที่เรียกยอดวิวได้มากกว่ามีวิดิโอต้นฉบับถึง 17 ล้านวิวด้วยกัน (ข้อมูล ณ วันที่ 23 กันยายน 2563) อาจกล่าวได้ว่าอาการเพลงติดหู (Earworms)

นั้นเป็นอาการที่เกิดจากการได้ยินเพลงนั้นซ้ำๆ ผู้วิจัยจึงสังเกตเห็นมิติต่างๆ ที่สามารถเพิ่มการจดจำให้กับสารผ่านกระบวนการเห็น ได้ยิน และพฤติกรรมโดยที่เราไม่รู้ตัว โดยผู้วิจัยสามารถกล่าวถึงมิติต่างๆ ที่สามารถเพิ่มความจดจำได้ คือ มิติด้านภาษาและเนื้อเพลง มิติด้านทำนองเพลง มิติด้านการสร้างมีวลีวิดีโอประกอบเพลง และมิติด้านสื่อสังคมออนไลน์

มิติที่หลากหลายในการสร้างความจดจำเป็นปัจจัยของการสื่อสารเพลงผ่านสื่อสังคมออนไลน์สู่สภาวะเพลงติดหู ผู้วิจัยจึงสนใจวิเคราะห์ในมิติด้านเนื้อเพลง (Lyrics) ผ่านวิธีการใช้ภาษาในเนื้อเพลง ทำนอง (Melody) ผ่านวิธีการวิเคราะห์การเคลื่อนที่ของทำนองเพลง มีวลีวิดีโอ (Music Video) ผ่านวิธีการวิเคราะห์รูปแบบของมีวลีวิดีโอ และสื่อสังคมออนไลน์ (Social Network) ผ่านการวิเคราะห์แบบสนทนากลุ่มในประเด็นเกี่ยวกับสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อการจดจำเพลง การวิเคราะห์มิติทั้งสิ้นนี้เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยของการสื่อสารเพลงผ่านสื่อสังคมออนไลน์สู่สภาวะเพลงติดหู เพื่อให้บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ผลงานประเภทเสียงนำไปประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาการสร้างสรรค์ เป็นแนวทางการประพันธ์เพลงสำหรับผู้ที่มีความสนใจในงานเกี่ยวกับการสร้างสรรค์เพลง สามารถเป็นแนวทางสำหรับนักสร้างสรรค์เพลงเกี่ยวกับช่องทางในการนำเสนอผลงาน เพื่อให้เกิดสภาวะ Earworms ต่อผู้ฟัง และเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานเพลงสำหรับงานอื่นๆ เพื่อให้เกิดการจดจำในเนื้อหาเพลงและเป็นที่นิยม

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบมิติด้านเนื้อเพลง ทำนอง และมีวลีวิดีโอของเพลงติดหู
2. เพื่อศึกษาการรับรู้วิธีการสื่อสารเพลงติดหูผ่านสื่อสังคมออนไลน์จากมุมมองของผู้รับสาร
3. เพื่อนำเสนอแนวทางในการใช้กระบวนการ Earworms เพื่อการสื่อสารให้เกิดความสำเร็จ

3. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การสื่อสารเพลงผ่านสื่อสังคมออนไลน์สู่สภาวะเพลงติดหู” เป็นการศึกษาที่ประยุกต์การวิเคราะห์ด้านเนื้อหาและวิเคราะห์ด้านช่องทางในการสื่อสารผ่านออนไลน์ เนื่องจากปรากฏการณ์ทางการสื่อสารของมนุษย์ที่มีความเชื่อมโยงในด้านของรูปแบบเนื้อหาและช่องทางการสื่อสารผ่านออนไลน์ที่เป็นที่นิยมของมนุษย์ ผู้วิจัยจึงใช้แนวคิดและทฤษฎีต่อไปนี้เป็นแนวทางในการกำหนดปัญหาวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับเพลงติดหู

เวลาที่มนุษย์ฟังเพลงใดเพลงหนึ่งซ้ำบ่อยๆ เพลงนั้นจะกลายเป็นเพลงติดหูและวนเวียนอยู่ในความคิดจนบางครั้งเผลอร้องมันออกมาอย่างไม่รู้ตัว ซึ่งอาจเกิดขึ้นนานหลายชั่วโมงไปจนถึงหลายวันเลย อาการที่ไม่สามารถนำเพลงออกจากความคิดได้ คิดถึงเพลงนั้นตลอดเวลาจนบางครั้งอาการเกิดเป็นหนักขึ้นจนไม่สามารถจดจ่อกับสิ่งที่ทำได้เลย อาการเช่นนี้มีชื่อเรียกทางวิทยาศาสตร์ว่า Involuntary Musical Imagery (INMI)

ซึ่งหมายถึงประสบการณ์ของภาพทางดนตรีซึ่งถูกเรียกคืนโดยไม่สมัครใจ ต่อมาจะเกิดกระบวนการการทำให้ซ้ำในสมอง โดยวิลเลียมส์ (Williams, T. I., 2015, as cited in Geffen, 2017) กล่าวว่า Earworms ถือเป็นชนิดย่อยของ INMI โดยจะทำงานด้วยกระบวนการวนซ้ำ ทำซ้ำ โดยสามารถอธิบายอย่างง่าย คือ ขั้นแรก INMI จะแยกแยะได้ว่าสิ่งที่เป็นภาพจำนั้นคือเสียงดนตรี (Musical Imagery) ซึ่งจะเริ่มเกิดอาการโดยไม่สมัครใจ และหลังจากนั้นจะเกิดภาวะ Earworms ซึ่งเป็นสิ่งที่จะทำให้เกิดกระบวนการการวนซ้ำ ทำซ้ำ ไฮแมนและคณะ (Hyman et al., 2012) ระบุว่าอาการ Earworm เกิดขึ้นได้โดยทั่วไป ร้อยละ 92 ของผู้ที่ได้รับรู้เพลงติดหู อย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง ร้อยละ 99 ของประชากรจะมีประสบการณ์ Earworms เป็นครั้งคราว ซึ่งอาการดังกล่าวไม่ใช่ภาวะป่วยทางจิต แต่คือการได้ยินเสียงเพลงขึ้นเอง ไม่ว่าจะเป็นเนื้อเพลงเพียงท่อนเดียว หรือแค่ทำนองที่วนเวียนติดอยู่ในความทรงจำตลอดทั้งวันทั้งคืน จนฮัมเพลงออกมาทั้งๆ ที่ไม่ทราบว่าได้ยินเพลงดังกล่าวนี้จากที่ใด นอกจากนี้ผลการวิจัยของบีแมนและวิลเลียมส์ (Beaman & Williams, 2010) พบว่าสภาวะ Earworms มักเกิดกับช่วงใดช่วงหนึ่งของเพลงโดยมีความยาวประมาณ 15-30 วินาที ซึ่งสภาวะ Earworms เป็นสภาวะที่ต้องเกิดกระบวนการจดจำ สามารถกล่าวได้ว่าเพลงติดหูนั้นไม่ใช่โรค แต่เป็นอาการที่สามารถเกิดได้กับมนุษย์ทุกคน และสามารถหายได้เอง โดยเกิดกระบวนการได้ยินซ้ำๆ ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับระบบการจดจำของมนุษย์ มีสารประเภทเพลงและสื่อช่องทางต่างๆ เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง

3.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความสามารถด้านความจำและผัสสะ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความสามารถด้านความทรงจำและผัสสะเป็นแนวคิดและทฤษฎีที่สามารถอธิบายเรื่องความจำของมนุษย์และระบบสัมผัสต่างๆ ของมนุษย์ เช่น การเห็น การได้ยิน เป็นต้น แนวคิดเกี่ยวกับความสามารถด้านความทรงจำ เสาวณี คุณาวัฒน์กุล (2517) ได้กล่าวเกี่ยวกับความสามารถในการจำทางดนตรี (Musical Memory Ability) ไว้ว่าความจำประเภทนี้เป็นความสามารถในการเก็บรายละเอียดของสิ่งที่ได้ยินไว้ได้ ซึ่งเกิดจากการได้ยินสิ่งใดสิ่งหนึ่งซ้ำๆ อาจกล่าวได้ว่าการใช้ทำนองที่ซ้ำกันจะทำให้เกิดการจดจำระยะสั้นได้ ซึ่งความจำระยะสั้นเป็นความจำที่คงอยู่ในระยะสั้นๆ ประมาณ 15-30 วินาทีที่เราตั้งใจหรือมีใจจดใจจ่อต่อสิ่งนั้น เมื่อเราไม่ใส่ใจแล้ว ความจำนั้นก็จะเลือนหายไป

3.3 แนวคิดและทฤษฎีเสียงและดนตรี

แนวคิดและทฤษฎีเสียงและดนตรีเป็นแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับดนตรีและเสียงเพื่อการสื่อสาร โดยใช้ประกอบการวิเคราะห์เนื้อหาประเภทของเสียงและดนตรี โดยดนตรีพรหม ยาท่วม (2551) ได้กล่าวว่าดนตรีจะประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 4 ส่วน คือ เสียง จังหวะ ทำนอง และเสียงประสาน โดยองค์ประกอบที่สามารถสร้างการจดจำได้ดีที่สุดคือทำนอง ซึ่งทำนองนั้นหมายถึง เสียงดนตรีที่มีความแตกต่างในด้านระดับเสียงและด้านความยาวของเสียงมาจัดเรียงเรียงให้ดำเนินต่อเนื่องไปตามแนวนอน ทำนองเป็นองค์ประกอบของบทเพลงที่จำง่ายมากกว่าองค์ประกอบอื่นๆ นอกจากนี้ ทำนองในท่อนคอรัส (Chorus) จะเป็นทำนองที่สร้างการจดจำได้ดีเนื่องจากท่อนคอรัสจะได้ยินบ่อยและใจความสำคัญของเพลงมักจะอยู่ในท่อนนี้ อีกทั้งการซ้ำของทำนองและวลียังมีส่วนช่วยให้เกิดการจดจำได้ดี เนื่องจากการย้ำทำนองให้เด่นชัดมากขึ้น ทำนองเพลงมีหลากหลายลักษณะแตกต่างกันออกไป โดยรูปแบบการซ้ำของทำนองจะแบ่งได้อีก 2 รูปแบบคือ การเคลื่อนที่แบบซ้ำเสียงและทำนอง และการซ้ำวลี กล่าวได้ว่าการเคลื่อนที่แบบซ้ำเสียงและทำนอง (Melodic Repetition) คือ การใช้โน้ตที่มีระดับ

เสียงเดียวกันซ้ำต่อกันตั้งแต่ 2 โน้ตขึ้นไป ส่วนการซ้ำวลี (Phrasing Repetition) คือ การใช้ประโยคเพลงสั้นๆ ซ้ำต่อกันหรือไม่ต่อกันก็ได้ ซึ่งประโยคเพลงนี้คือแนวทำนองที่ดำเนินไปถึงจุดพัก ประกอบด้วยวลีย่อยของทำนองที่สามารถแบ่งวรรคตอนได้และมีลักษณะเฉพาะแตกต่างกันไปในแต่ละบทเพลง

3.4 แนวคิดเกี่ยวกับภาษาในบทเพลง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาษาในบทเพลงเป็นแนวคิดและทฤษฎีที่สามารถอธิบายเกี่ยวกับเนื้อหาที่สื่อสารผ่านบทเพลง ซึ่งจะสามารถวิเคราะห์ได้ถึงรูปแบบของการใช้ภาษา การสื่อสารผ่านเนื้อหาในบทเพลง สิริขญา คอนกรีต (2560) กล่าวว่าไว้วากกลุ่มคำในภาษามีความสำคัญอย่างยิ่งในการสื่อสารโดยเฉพาะการใช้ภาษาผ่านบทเพลง ซึ่งเพลงนั้นก็จัดเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่ง การเลือกใช้ถ้อยคำในเนื้อเพลงสามารถบอกเจตนาของผู้ส่งสารได้ ผ่านวิธีการใช้ภาษาในรูปแบบต่างๆ เช่น การใช้กลุ่มคำเพื่อเชื่อมโยงกับประสบการณ์ด้านผัสสะ การซ้ำคำ และการเล่นคำ โดยการนำถ้อยคำเหล่านั้นมาจัดร้อยเรียงให้มีความคล้องจองต่อเนื่องกันเป็นเรื่องเดียว และสามารถสื่อสารได้ว่าเพลงนั้นต้องการสื่อสารในเรื่องใดภายใต้ระยะเวลาไม่ก่นานที่ ซึ่งกระบวนการซ้ำคำเป็นกระบวนการหนึ่งที่ทำให้เกิดการจดจำเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของเพลงติดหู

3.5 แนวคิดเกี่ยวกับมิวสิกวิดีโอ

การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของมิวสิกวิดีโอจะเปลี่ยนไปตามวัฒนธรรมของสังคมยุคนั้นๆ อาจกล่าวได้ว่ามนุษย์จะสามารถสร้างการจดจำต่อเพลงได้ผ่านมิวสิกวิดีโอที่เป็นที่สนใจและใกล้เคียงกับวัฒนธรรมของมนุษย์ในช่วงนั้นๆ มากที่สุด มิวสิกวิดีโอจึงมีส่วนที่ทำให้เกิดการจดจำเพลงได้ เช่น มิวสิกวิดีโอที่มีท่าทางการแสดงในรูปแบบการเต้นเป็นหนึ่งในรูปแบบมิวสิกวิดีโอที่มีคนสนใจและเปิดดูซ้ำหลายรอบ เพราะต้องการจดจำท่าทางการเต้นในมิวสิกวิดีโออื่นๆ อาทิทยา ทรัพย์สินวิวัฒน์ และรัตนวดี เศรษฐจิตร (2561) ได้กล่าวว่ารูปแบบของมิวสิกวิดีโอประกอบด้วยองค์ประกอบหลักทางประสบการณ์ของผู้ฟัง คือ ทางกายภาพ (Physical) ทางอารมณ์ (Emotional) และทางการจดจำ (Cognitive Levels) ฉะนั้นหากผู้ฟังสนุกกับมิวสิกวิดีโอ พฤติกรรมมนุษย์อาจมีการแสดงออกอย่างการเต้น ทั้งนี้ยังช่วยให้เกิดการจดจำได้ด้วย เช่น ทางกายภาพ หากผู้ฟังมีพฤติกรรมชื่นชอบการเต้นก็จะสามารถฟังมิวสิกวิดีโอได้อีกบ่อยครั้งและจะทำให้เกิดการจดจำ ซึ่งมิวสิกวิดีโอที่มีการแสดงประกอบนี้เองเป็นมิวสิกวิดีโอที่ช่วยเรียกจำนวนผู้ชมได้ดีที่สุด

3.6 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเทคโนโลยีและสื่อออนไลน์

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเทคโนโลยีและสื่อออนไลน์ มีทฤษฎีที่รองรับเกี่ยวกับช่องทางการสื่อสารผ่านรูปแบบออนไลน์ที่จะทำให้ผู้วิจัยสามารถทราบถึงช่องทางในการสื่อสารว่ามีผลต่อการเกิดเพลงติดหู เก่งกาจ จตุพรกาญจนา (2562) ได้กล่าวว่าปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว รวมถึงเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงนี้เองทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงจนเกิดสังคมออนไลน์ (Social Network) และเมื่อเกิดสังคมออนไลน์แล้วการแบ่งปันข้อมูลจึงเกิดขึ้นและสามารถสร้างการกระจายข้อมูลได้อย่างรวดเร็วที่เรียกว่า สื่อออนไลน์ (Social Media) ซึ่งเกิดขึ้นอย่างมากมายและแพร่หลาย เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) ตี๊กต็อก (TikTok) ที่มีแนวโน้มในการสร้าง

การตลาดและสร้างการจดจำให้กับผู้รับสารได้ง่ายขึ้นผ่านกระบวนการแชร์ (Share) เมื่อเกิดกระบวนการแชร์ ผู้รับสารอื่นๆ ก็จะเห็นสารเหล่านั้นอย่างซ้ำๆ

3.7 แนวคิดและทฤษฎีเทคโนโลยีเป็นตัวกำหนด

ทฤษฎีเทคโนโลยีเป็นตัวกำหนด (Technology Determinism) เป็นทฤษฎีภายใต้กลุ่มเศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยสื่อที่เชื่อว่าโครงสร้างสังคมส่วนล่างซึ่งหมายถึงเศรษฐกิจจะเป็นตัวกำหนดความเป็นไปของโครงสร้างส่วนบนซึ่งหมายถึงจิตสำนึก อุดมการณ์ และสถาบันสังคม (กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน, 2560) หากสนใจวิเคราะห์พลังการผลิตในส่วนที่เป็นความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและเมื่อนำมาประยุกต์ใช้ในแวดวงสื่อสารมวลชนก็จะหมายถึงความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารทั้งหลาย (กาญจนา แก้วเทพ, 2552) ด้านความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสาร โรเจอร์ส (Rogers, 1986) ได้กล่าวไว้ว่าเทคโนโลยีเป็นตัวกำหนดแบบอ่อนๆ ปัจจัยด้านเทคโนโลยีการสื่อสารผสมกับปัจจัยอื่นๆ จะรวมตัวกันเป็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในสังคม กล่าวคือ เทคโนโลยีการสื่อสารเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญอย่างยิ่งของการเปลี่ยนแปลงสังคม แต่ทว่าปัจจัยนี้ต้องทำงานร่วมกับปัจจัยอื่นๆ และคุณลักษณะสำคัญของสื่อแบบใหม่จะมีผลต่อเนื่องไปถึงการเปลี่ยนแปลงประสบการณ์มนุษย์และการเปลี่ยนแปลงสังคม นอกจากนี้ แม็คลูฮัน (McLuhan, 1964) ได้กล่าวว่าความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารได้ช่วยขยายประสบการณ์อันจำกัดของปัจเจกบุคคลให้กว้างขวางออกไปมากขึ้นทุกทีทั้งในแง่มิติของกาละ (รวดเร็วขึ้น) และเทศะ (ไร้พรมแดนและเอาชนะระยะทางมากขึ้น) เพราะฉะนั้น เพียงแค่ตัวสื่อก็เป็นสารแล้ว (Medium is the Message) เนื่องจากเพียงแค่เปลี่ยนตัวสื่อเท่านั้น ก็สร้างผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับประสบการณ์ของมนุษย์ได้

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การสื่อสารเพลงผ่านสื่อสังคมออนไลน์สู่สภาวะเพลงติดหู” เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วยวิธีการวิเคราะห์งานดนตรีในฐานะที่เป็นเอกสาร (Document Analysis) องค์กรประกอบของมิวสิกวิดีโอ ร่วมกับการสนทนาแบบกลุ่ม (Focus Group Interview) และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญ (In-depth Interview) โดยมีแหล่งข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วยแหล่งข้อมูลประเภทงานสร้างสรรค์และแหล่งข้อมูลประเภทบุคคล โดยสามารถจำแนกได้ 2 แหล่ง คือ แหล่งข้อมูลประเภทมิวสิกวิดีโอจำนวน 10 เพลง คัดเลือกจากผู้เข้าร่วมทำแบบทดสอบการจำได้จำนวน 100 คน ซึ่งมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ทำแบบทดสอบ คือ ต้องมีอายุระหว่าง 18-34 ปี และเคยมีอาชีพการเพลงติดหู ซึ่งแหล่งข้อมูลประเภทมิวสิกวิดีโอนี้จะคัดเลือกจากทั้งหมด 15 เพลงโดยผู้วิจัยเอง ซึ่งใช้วิธีคัดเลือกอย่างเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ ท่อน Chorus จะต้องเป็นเพลงที่มีกลวิธีการใช้ภาษาในเนื้อเพลง โดยต้องมีการเล่นคำแบบเล่นคำซ้ำหรือการเล่นเสียงสัมผัสสระต้องเป็นเพลงที่มีวิดีโอประกอบ (มิวสิกวิดีโอ) เพลงที่เลือกมาต้องเป็นเพลงประเภทใดประเภทหนึ่ง โดยแบ่งตามรูปแบบของเพลงตามเครื่องดนตรีและเนื้อหา เพลงที่เลือกมาต้องเป็นประเภทเพลงไทยเดิม เพลงไทยลูกกรุง เพลงไทย

ลูกทุ่ง เพลงไทยสากล หรือเพลงสากล ได้รับ Engagement มากกว่า 10 ล้านครั้งขึ้นไป ต้องเผยแพร่ผ่าน Platform บน YouTube เป็นหลักโดยไม่จำเป็นต้องเป็น Official Account และสามารถใช่มิวสิกวิดีโอจากศิลปินเจ้าของเพลง หรือจากนักร้อง Cover ก็ได้ สำหรับจำนวนผู้ชม ชูย, ชูย, และโรดส์ (Sui, Sui, & Rhodes, 2022) ได้กล่าวว่า จำนวนผู้เข้าชมต่อ 1 วิดีโอบนช่องทาง YouTube จะวัดจากการคลิก (Click) เพื่อรับชมมากกว่า 30 วินาทีเป็นต้นไป ซึ่งจำนวนการรับชมนี้มีผลโดยตรงต่ออัลกอริทึมของ YouTube โดยหากมีจำนวนผู้เข้าชมมากจะมีโอกาสที่จะปรากฏในอัลกอริทึมแนะนำของยูทูป (YouTube's Recommendation System) และมีโอกาสที่จะทำให้คลิปวิดีโอ ดังกล่าวกลับมาวนซ้ำให้ผู้รับชมเกิน 30 วินาทีในวิดีโอคลิปนั้นๆ ได้รับชมอีกครั้ง สำหรับการกำหนด Engagement จำนวน 10 ล้านครั้ง เนื่องจากกระบวนการทางการตลาดออนไลน์ที่ระบุถึงจำนวนตัวเลขที่ไม่สามารถ ระบุได้อย่างชัดเจนว่าจำนวนเท่าใดจึงจะหมายความว่าคลิปวิดีโอหนึ่งเป็นที่ยอมรับแล้ว ซึ่งจำเป็นต้องคำนวณจากดัชนีชี้วัดผลงานหรือ KPI (Key Performance Indicator) ทั้งนี้หากมองในมุมมองนักการตลาด มิวสิกวิดีโอที่มีจำนวน ผู้รับชม 1 ล้านครั้งสามารถพบเห็นได้ทั่วไปในปัจจุบัน ซึ่งมิวสิกวิดีโอบางเพลงนั้นไม่ได้เป็นที่ยอมรับเท่าที่ควร แต่หากกำหนดให้มิวสิกวิดีโอสูงกว่า 100 ล้าน ในจำนวนมิวสิกวิดีโอกลุ่มนี้จะปรากฏแค่เพลงเฉพาะกลุ่มเท่านั้น เช่น ลูกทุ่งอินดี้ เป็นต้น หากมองถึงกลุ่มเป้าหมายที่จะสามารถรับสารได้ทุกรูปแบบ มิวสิกวิดีโอที่มีจำนวนผู้รับชม จำนวน 10 ล้านครั้งจึงเหมาะสมที่สุดสำหรับการกำหนดพฤติกรรมผู้รับสาร เนื่องจากสามารถรับสารทั้งเพลงลูกทุ่ง เพลงลูกทุ่งอินดี้ และเพลงไทยสากล เป็นต้น (ภวัต เตชะสมสุขดี, สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2565) นอกจากนี้ยังมี แหล่งข้อมูลประเภทบุคคล โดยแหล่งข้อมูลประเภทบุคคลแบ่งเป็นแหล่งข้อมูลประเภทบุคคลจากผู้เข้าร่วมสนทนา กลุ่ม ซึ่งมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ ต้องมีอายุระหว่าง 18-34 ปี เนื่องจากช่วงอายุดังกล่าวคือช่วงอายุที่มีอัตราการเข้าถึงสื่อออนไลน์มากที่สุด (We Are Social, 2022) เคยมีประสบการณ์ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook, YouTube และ TikTok และเคยมีอาการเพลงติดหู สุดท้ายแหล่งข้อมูลประเภทบุคคลจากผู้เชี่ยวชาญโดยวิธีการ สัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ ต้องมีคุณวุฒิ ทำงาน หรือประกอบกิจการด้านการสื่อสาร ดนตรี หรือเทคโนโลยีอย่างใดอย่างหนึ่ง รู้จักสื่อสังคมออนไลน์ Facebook, YouTube และ TikTok และเคยมีอาการเพลง ติดหู ซึ่งแบบทดสอบการจำได้ แบบสอบถามสำหรับผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม และแบบสอบถามสำหรับผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยใช้กระบวนการประเมินความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC) และได้คำแนะนำที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

5. ผลการวิจัย

จากการทดสอบจำนวน 100 ชุด โดยให้ผู้ทำแบบทดสอบตอบคำถามเกี่ยวกับเพลงติดหูจำนวน 15 เพลง ซึ่งมิวสิกวิดีโอที่ได้รับคะแนนจากแบบทดสอบการจำได้จำนวน 10 อันดับแรก ได้แก่มิวสิกวิดีโอ Baby Shark, Kill This Love, คุณก็เสี่ยงทาย, Gangnam Style, ชุดโกโกวา, LALISA, PPAP, ทน, รักติดไซเรน และมะล่องก่องแก้ง โดยจะนำมิวสิกวิดีโอจำนวน 10 เพลงดังกล่าวไปใช้ในการวิเคราะห์มิติด้านเนื้อเพลง ทำนอง และมิวสิกวิดีโอ กำหนดเวลาที่ใช้ศึกษา 15-30 วินาทีในท่อน Verse ของแต่ละเพลงเป็นหลัก และศึกษาวิธีการสื่อสารเพลงติดหู ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ต่อไป

5.1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบและกระบวนการสร้างเพลงติดหู

ในการวิเคราะห์องค์ประกอบและกระบวนการสร้างเพลงติดหูแบ่งผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ การวิเคราะห์เพลงติดหูที่นำเสนอผ่านมิวสิกวิดีโอจำนวน 10 เพลง ผลการวิเคราะห์ทั้ง 3 มิติ มีดังนี้

5.1.1 การวิเคราะห์องค์ประกอบ

1. มิติด้านเนื้อเพลง

เพลงติดหูจำนวน 10 เพลง ปรากฏการใช้กลวิธีทางภาษา โดยใช้คำซ้ำ คำคล้องจอง และการเล่นเสียง แบ่งจำนวนมิวสิกวิดีโอเพลงติดหูตามหมวดหมู่การใช้กลวิธีทางภาษาได้ดังนี้

1.1 การใช้คำซ้ำ หมายถึง คำที่ออกเสียงซ้ำคำเดิมให้ต่อเนื่องกัน คำที่ซ้ำเสียงอาจจะมี ความหมายคงเดิมหรือแตกต่างกันไปจากเดิมขึ้นอยู่กับความหมายของคำและบริบทที่ประกอบ โดยมีมิวสิกวิดีโอ เพลงติดหูที่ปรากฏคำซ้ำในท่อนคอรัสจำนวน 5 เพลง ได้แก่ มิวสิกวิดีโอเพลง Baby Shark, Kill This Love, ลูกก็เสียงหาย, Gangnam Style และซุดโกโกวา

1.2 การใช้คำคล้องจอง มีมิวสิกวิดีโอเพลงที่ปรากฏการใช้คำคล้องจองด้วย ซึ่งคำคล้องจอง หมายถึง คำที่ใช้สระหรือพยัญชนะเสียงเดียวกัน ถ้ามีตัวสะกดจะต้องมีตัวสะกดในมาตราเดียวกัน แต่มีเสียงวรรณยุกต์ต่างกันได้ คำคล้องจองเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าคำสัมผัส มิวสิกวิดีโอเพลงติดหูที่ปรากฏคำคล้องจอง มีทั้งสิ้น 6 เพลง ได้แก่ ลูกก็เสียงหาย, ซุดโกโกวา, LALISA, PPAP, ทน และรักติดไซเรน

1.3 การเล่นเสียงพยัญชนะและเล่นเสียงสระ หมายถึง การเลือกสรรคำให้มีเสียงสัมผัสเป็นพิเศษกว่าปกติเพื่อให้เกิดทำนอง เสียงที่ไพเราะน่าฟัง มีทั้งการเล่นเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ โดยมีมิวสิกวิดีโอ เพลงติดหูจำนวน 1 เพลงที่ปรากฏการเล่นเสียงพยัญชนะและเล่นเสียงสระ คือ เพลงมะล่องก่องแก่ง

2. มิติด้านทำนอง

มิวสิกวิดีโอเพลงติดหูจำนวน 10 เพลง ปรากฏการใช้วิธีการซ้ำทางทำนอง โดยแบ่งเป็นการใช้ทำนองซ้ำ และการใช้ลิขั้ แบ่งจำนวนมิวสิกวิดีโอเพลงติดหูตามหมวดหมู่การใช้วิธีการซ้ำทางทำนอง ได้ดังนี้

2.1 การใช้ทำนองซ้ำ หมายถึง วิธีการใช้ทำนองซ้ำติดกันเพื่อเป็นการสร้างความสมดุลให้กับ เพลงและสามารถทำให้เกิดการจดจำได้ดี โดยมีมิวสิกวิดีโอเพลงติดหูจำนวน 10 เพลง ทุกเพลงปรากฏการใช้ทำนองซ้ำ

2.2 ปรากฏการใช้ลิขั้ หมายถึง การซ้ำทำนองเดิมแต่ต่างห้องกันและอาจจะใช้คนละเนื้อร้อง ซึ่ง การใช้ลิขั้เป็นวิธีการสร้างการจดจำในรูปแบบหนึ่ง กล่าวคือ บางมิวสิกวิดีโอใช้ลิขั้ อาจจะเป็นเนื้อร้องเดียวกัน ที่ซ้ำ จะทำให้เกิดการจดจำท่อนซ้ำนั้นได้ง่ายขึ้น บางมิวสิกวิดีโออาจใช้ประโยชน์ของการใช้ลิขั้เพื่อสร้างการ จดจำชื่อเพลงได้ด้วย ปรากฏชื่อเพลงซ้ำๆ โดยใช้ทำนองเดิม แต่กระจายอยู่ในท่อนคอรัสแต่ละจุดแทน โดยมี มิวสิกวิดีโอเพลงติดหูจำนวน 9 เพลงที่ปรากฏการใช้ลิขั้ ได้แก่ Baby Shark, Kill This Love, ลูกก็เสียงหาย, Gangnam Style, ซุดโกโกวา, LALISA, PPAP, ทน และมะล่องก่องแก่ง

3. มิติด้านเนื้อหาในมิวสิกวิดีโอ

ในส่วนของมิวสิกวิดีโอ ผู้วิจัยเลือกวิเคราะห์ในความยาวของแต่ละมิวสิกวิดีโอที่ 15-30 วินาที เนื่องจาก ผลการวิจัยของบีแมนและวิลเลียมส์ (Beaman & Williams, 2010) สภาวะ Earworms มักจะเกิดกับช่วงใดช่วงหนึ่งของ เพลงโดยมีความยาวประมาณ 15-30 วินาที จากการวิเคราะห์พบว่ามิวสิกวิดีโอเพลงติดหูทั้ง 10 เพลง ผลการวิเคราะห์เหมือนกัน คือ มิวสิกวิดีโอเป็นรูปแบบการแสดงเป็นหลัก (Performace) ทั้งหมด ซึ่งรูปแบบการแสดง

เป็นหลักนี้เองทำให้เกิดท่าเต้นที่ผู้รับสารส่วนใหญ่ชื่นชอบและเต้นตาม (Cover Dance) ทำให้เกิดการชมมิวสิกวิดีโอ และรับฟังเพลงซ้ำๆ ทำให้ทราบว่ามิวสิกวิดีโอรูปแบบการแสดงเป็นหลักนี้เป็นรูปแบบหนึ่งที่ช่วยทำให้เกิดอาการเพลงติดหูได้ง่ายขึ้น

ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์มิติด้านเนื้อเพลง ทำนอง และมิวสิกวิดีโอสามารถกล่าวได้ว่าองค์ประกอบของการทำให้เกิดอาการเพลงติดหูประกอบด้วย การซ้ำของเนื้อเพลงและการซ้ำของทำนอง ซึ่งจากที่วิเคราะห์ควรมีอย่างน้อยหนึ่งองค์ประกอบที่จำเป็นต้องใช้การซ้ำ เพื่อเป็นวิธีเพิ่มโอกาสที่จะทำให้เกิดอาการเพลงติดหูได้ นอกจากนี้ หากไม่ได้ใช้การซ้ำในองค์ประกอบ ไม่ว่าจะเป็นการเลือกไม่ใช้คำซ้ำในเนื้อเพลงหรือการเลือกไม่ใช้ทำนองซ้ำ ควรใช้รูปแบบอื่นแทน เช่น ใช้คำคล้องจอง เล่นเสียงพยัญชนะ เล่นเสียงสระ หรือใช้การซ้ำวลี เพื่อทดแทนองค์ประกอบที่ขาดหายไป และมิวสิกวิดีโอประกอบในรูปแบบการแสดงเป็นหลักมีส่วนช่วยทำให้เกิดกระบวนการเพลงติดหูมากขึ้น

5.1.2 กระบวนการการสร้างเพลงติดหู

ระบบสัมผัสส่วนไกลนี้ประกอบไปด้วยตาและหูที่ทำงานเชื่อมต่อกัน เพื่อระบบการรับรู้ที่ครบถ้วนมากขึ้น หูเป็นอวัยวะที่ไม่สามารถปิดการรับรู้ได้ด้วยกลไกร่างกายมนุษย์เอง ฉะนั้นหากตากำลังสัมผัสกับสิ่งเร้าและสิ่งเร้านั้นมีเสียงประกอบ หูจะถูกรับรู้ได้โดยอัตโนมัติและจะทำให้เกิดการจดจำสิ่งเร้าที่เชื่อมต่อกันทั้งภาพและเสียง ผัสสะทั้งสามมิติที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ทั้งในด้านของเนื้อเพลง ทำนอง และมิวสิกวิดีโอเป็นการเชื่อมต่อผัสสะในด้านของการมองเห็นและการได้ยินเป็นหลัก ซึ่งหากนำมาวิเคราะห์ร่วมกันจะสามารถเห็นการเชื่อมต่อด้านผัสสะได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

1. การเชื่อมต่อด้านผัสสะของมิวสิกวิดีโอ Baby Shark ในมิวสิกวิดีโอดังกล่าวเป็นประเภทการแสดงและการสื่อความหมาย การวิเคราะห์ภาษาและการวิเคราะห์ทำนองสองมิติเกิดกระบวนการซ้ำไม่ว่าจะเป็นคำซ้ำทั้งหมด 9 คู่ ได้แก่ Baby shark, doo, doo, doo, doo, doo, doo. Baby shark, doo, doo, doo, doo, doo, doo. Baby shark, doo, doo, doo, doo, doo, doo. Baby shark! และการซ้ำด้านทำนองในท่อนที่ 9 และ 11 อีกทั้งยังพบการซ้ำวลีในท่อนที่ 9-11 อีกด้วย นั่นหมายความว่า การซ้ำด้านภาษาและการซ้ำด้านทำนองทำให้เกิดเพลงติดหู

ภาพที่ 1-3. ตัวอย่างท่อนคอรัสมิวสิกวิดีโอเพลง Baby Shark QR Code เพื่อรับชม

(ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=XqZsoesa55w>)

และภาพแสดงการซ้ำด้านทำนองในโน้ตเพลง Baby Shark (ที่มา: ผู้วิจัย)

2. การเชื่อมต่อด้านผัสสะของมิวสิกวิดีโอ Kill This Love มิวสิกวิดีโอดังกล่าวเป็นประเภทการแสดงเป็นหลัก การวิเคราะห์ภาษาและการวิเคราะห์ทำนองทั้งสองมิตินี้จะเห็นผลการวิเคราะห์ คือ ทั้งสองมิติเกิดกระบวนการซ้ำไม่ว่าจะเป็นคำซ้ำทั้งหมด 12 คู่ ได้แก่ Let's kill this love! Yeah, yeah, yeah, yeah, yeah Rum, pum, pum, pum, pum, pum, pum Let's kill this love! Rum, pum, pum, pum, pum, pum, pum อีกทั้งยังพบการซ้ำด้านทำนองในท่อนที่ 40-47 นอกจากนี้ยังพบการซ้ำวลีในท่อนที่ 40-47 อีกด้วย

ภาพที่ 4-6. ตัวอย่างท่อนคอรัสมิวสิกวิดีโอเพลง Kill This Love QR Code เพื่อรับชม

(ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=2S24-y0lj3Y>)

และภาพแสดงการเข้าด้านทำนองในโน้ตเพลง Kill This Love (ที่มา: ผู้วิจัย)

3. การเชื่อมต่อด้านผัสสะของมิวสิกวิดีโอคูกี้เสียงทาย มิวสิกวิดีโอดังกล่าวเป็นประเภทการแสดงเป็นหลัก การวิเคราะห์ภาษาและการวิเคราะห์ทำนองทั้งสองมิตินี้จะเห็นผลการวิเคราะห์ คือ ทั้งสองมิติเกิดกระบวนการซ้ำ ไม่ว่าจะเป็นคำซ้ำทั้งหมด 4 คู่ ได้แก่ Koisuru Fortune Cookie มาลุ้นดูสิ อาจจะเจอความหวังที่ยังรออยู่ Hey Hey Hey เพื่อจะดี ลองวัดกันดู เสียงแต่คงต้องยืมต้องสู้กันไป Heart no Fortune Cookie มา ลุ้นดูสิ อาจจะเจอหัวใจของเธอข้างใน Hey Hey Hey Hey Hey Hey รักไม่รัก จะรักไม่รัก ก็ลองเสี่ยงดูอีกสักนิด ปาฏิหาริย์และดวงชะตา อาจทำให้เราไม่คาดคิด ฉันมั่นใจว่าเราจะเป็นตังผัว ในวันแห่งความรัก สักวันหนึ่ง และนอกจากนี้ยังไม่พบการซ้ำด้านทำนอง แต่พบการซ้ำวลีในห้องที่ 43-47

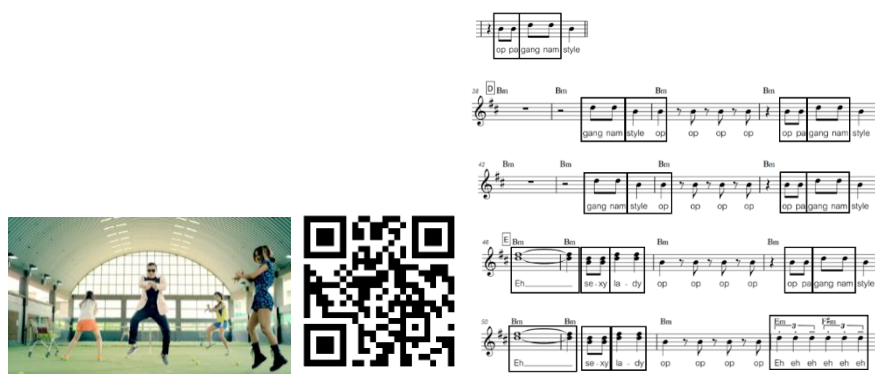

ภาพที่ 7-9. ตัวอย่างท่อนคอรัสมิวสิกวิดีโอเพลงคูกี้เสียงทาย QR Code เพื่อรับชม

(ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=mfqJyKm20Z4>)

และภาพแสดงการเข้าด้านทำนองในโน้ตเพลงคูกี้เสียงทาย (ที่มา: ผู้วิจัย)

4) การเชื่อมต่อด้านผัสสะของมิวสิกวิดีโอ Gangnam Style มิวสิกวิดีโอดังกล่าวเป็นประเภทการแสดงเป็นหลัก การวิเคราะห์ภาษาและการวิเคราะห์ทำนองทั้งสองมิตินี้จะเห็นผลการวิเคราะห์ คือ ทั้งสองมิติเกิดกระบวนการซ้ำ ไม่ว่าจะเป็นคำซ้ำทั้งหมด 13 คู่ ได้แก่ Oppa Gangnam Style Gangnam Style Op, op, op, op Oppa Gangnam Style Gangnam Style Op, op, op, op Oppa Gangnam Style Eh, sexy lady Op, op, op, op Oppa Gangnam Style Eh, sexy lady Op, op, op, op Eh-eh-eh, eh-eh-eh อีกทั้งยังพบการซ้ำด้านทำนองในห้องที่ 37-53 นอกจากนี้ยังพบการซ้ำวลีในห้องที่ 38-49

The image displays musical notation for the song 'Gangnam Style' by PSY. It includes a small video thumbnail of the song's iconic horse-riding dance, a QR code, and several staves of musical notation with lyrics in Thai. The notation includes chords like Bm, Bbm, and Eb, and lyrics such as 'op gangnam style', 'se-xy la-dy', and 'eh eh eh eh eh eh'.

ภาพที่ 10-12. ตัวอย่างท่อนคอรัสมิวสิกวิดีโอเพลง Gangnam Style QR Code เพื่อรับชม
(ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=9bZkp7q19f0>)
และภาพแสดงการเข้าด้านทำนองในโน้ตเพลง Gangnam Style (ที่มา: ผู้วิจัย)

5. การเชื่อมต่อด้านผัสสะของมิวสิกวิดีโอชุดโกโกวา มิวสิกวิดีโอดังกล่าวเป็นประเภทการแสดงเป็นหลัก การวิเคราะห์ภาษาและการวิเคราะห์ทำนองทั้งสองมิติเกิดกระบวนการซ้ำไม่ว่าจะเป็นคำซ้ำทั้งหมด 6 คู่ ได้แก่ มาแล้วลูกจ๋า ชุดโกโกวาที่หนอยากได้ โกโกวาที่หนอยากใส่ โกโกวาคิมิซึนิดา มาแล้วลูกจ๋า ชุดโกโกวาที่หนอยากได้ โกโกวาที่หนอยากใส่ โกโกวาคิมิซึนิดา อีกทั้งยังพบการซ้ำด้านทำนองในห้องที่ 13-18 นอกจากนี้ยังพบการซ้ำวลีในห้องที่ 13-17

The image displays musical notation for the song 'Gogokwa' by Lalisa. It includes a small video thumbnail of the artist performing, a QR code, and several staves of musical notation with lyrics in Thai. The notation includes chords like A/F, C, Dm, Bb, F, and Bb, and lyrics such as 'จ๋า ชุดโกโกวา ที่หนอยากได้ ชุดโกโกวา ที่หนอยากได้ โกโกวา คิมิซึนิดา' and 'จ๋า มาแล้วลูกจ๋า ชุดโกโกวา ที่หนอยากได้'.

ภาพที่ 13-15. ตัวอย่างท่อนคอรัสมิวสิกวิดีโอเพลงชุดโกโกวา QR Code เพื่อรับชม
(ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=5GGnWsHmpd8>)
และภาพแสดงการซ้ำด้านทำนองในโน้ตเพลงชุดโกโกวา (ที่มา: ผู้วิจัย)

6. การเชื่อมต่อด้านผัสสะของมิวสิกวิดีโอ Lalisa มิวสิกวิดีโอดังกล่าวเป็นประเภทการแสดงเป็นหลัก การวิเคราะห์ภาษาและการวิเคราะห์ทำนองทั้งสองมิติเกิดกระบวนการซ้ำไม่ว่าจะเป็นคำซ้ำทั้งหมด 6 คู่ ได้แก่ Say, "Lalisa, Love Me, Lalisa, Love Me" Call Me, "Lalisa, Love Me, Lalisa, Love Me" Oh-ooh, Aljana Attitude Mwol Deo Eojjeoragu, The Loudest In The Room Just Say, "Lalisa, Love Me, Lalisa, Love Me" Call Me, "Lalisa, Love Me, Lalisa, Love Me" Oh-ooh, Aljana Attitude Mwol Deo Eojjeoragu, The Loudest In The Room อีกทั้งยังพบการซ้ำด้านทำนองในห้องที่ 13-18 นอกจากนี้ยังพบการซ้ำวลีในห้องที่ 13-17

ภาพที่ 16.-18. ตัวอย่างท่อนคอรัสมิวสิกวิดีโอเพลง Lalisa QR Code เพื่อรับชม

(ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=awkkvBH2zEo>)

และภาพแสดงการซ้ำด้านทำนองในโน้ตเพลง Lalisa (ที่มา: ผู้วิจัย)

7. การเชื่อมต่อด้านผัสสะของมิวสิกวิดีโอ PPAP มิวสิกวิดีโอดังกล่าวเป็นประเภทการแสดงเป็นหลัก การวิเคราะห์ภาษาและการวิเคราะห์ทำนองทั้งสองมิติเกิดกระบวนการซ้ำไม่ว่าจะเป็นคำซ้ำทั้งหมด 6 คู่ ได้แก่ Apple-Pen, Pineapple-Pen Ah! Pen-Pineapple-Apple-Pen Pen-Pineapple-Apple-Pen อีกทั้งยังพบการซ้ำ ด้านทำนองในท่อนที่ 13-18 นอกจากนี้ยังพบการซ้ำลีในท่อนที่ 13-17

ภาพที่ 19.-21. ตัวอย่างท่อนคอรัสมิวสิกวิดีโอเพลง PPAP QR Code เพื่อรับชม

(ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=Ct6BUPvE2sM>)

และภาพแสดงการซ้ำด้านทำนองในโน้ตเพลง PPAP (ที่มา: ผู้วิจัย)

8. การเชื่อมต่อด้านผัสสะของมิวสิกวิดีโอทอน มิวสิกวิดีโอดังกล่าวเป็นประเภทการแสดงเป็นหลัก การวิเคราะห์ภาษาและการวิเคราะห์ทำนองทั้งสองมิตินี้จะเห็นผลการวิเคราะห์ คือ ในด้านการใช้ภาษาไม่พบการใช้ คำซ้ำ แต่ใช้กลวิธีทางภาษารูปแบบอื่นอย่างการใช้คำคล้องจองเพื่อให้เกิดการจำที่ง่ายขึ้น โดยใช้คำคล้องจอง ระหว่างคำว่า ตอง(ton)-นอง และโต-โด อีกทั้งยังพบการซ้ำด้านทำนองในท่อนที่ 4-12 นอกจากนี้ยังพบการซ้ำลี ในท่อนที่ 6-8 อีกด้วย นั่นหมายความว่าเพลงทอนใช้วิธีการซ้ำด้านทำนองเป็นหลักเพื่อให้ติดหู

ภาพที่ 22.-24. ตัวอย่างท่อนคอรัสมิวสิกวิดีโอเพลงทน QR Code เพื่อรับชม
(ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=wNO6kMJB63I>)
และภาพแสดงการเข้าด้านทำนองในโน้ตเพลงทน (ที่มา: ผู้วิจัย)

ภาพที่ 25-27. ตัวอย่างท่อนคอรัสมิวสิกวิดีโอเพลงรักติดไซเรน QR Code เพื่อรับชม
(ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=ILU9NbWn4t0>)
และภาพแสดงการเข้าด้านทำนองในโน้ตเพลงรักติดไซเรน (ที่มา: ผู้วิจัย)

10. การเชื่อมต่อด้านผัสสะของมิวสิกวิดีโอมะลองกองแก่ง มิวสิกวิดีโอดังกล่าวเป็นประเภทการแสดงเป็นหลัก การวิเคราะห์ภาษาและการวิเคราะห์ทำนองทั้งสองมิตินี้จะเห็นผลการวิเคราะห์ คือ ในด้านการใช้ภาษาไม่พบการใช้คำซ้ำ แต่ใช้กลวิธีทางภาษารูปแบบอื่นอย่างการเล่นเสียงพยัญชนะและเล่นเสียงสระเพื่อให้จดจำง่ายขึ้น ดังนี้ ขอโทษที่เข้าไปเป็นมะริงกิ่งก่อง สระหนึ่งก่องแก่งมะนองมะแง่มั๊บ ปะลองป่องแปงจ้องแง้งจ้องแง้ง ในชีวิตเธอ ขอโทษที่เข้าไปเป็นมะริงกิ่งก่อง สระหนึ่งก่องแก่งมะนองมะแง่มั๊บ ปะลองป่องแปงจ้องแง้งจ้องแง้ง ในชีวิตเธอ ปานเป็นผีบ้าเว้าหลายกะเพราะเธอ ตั้งแต่ নয়จนใหญ่กะเพ็งสิเคยเจอ มะลองกองแก่งแท้หน่อใจ้าย อีกทั้งยังพบการซ้ำด้านทำนองในท้องที่ 29-42 นอกจากนี้ยังพบการซ้ำลีในท้องที่ 28-35

The figure consists of three parts. On the left is a photograph of two young men, one in a colorful striped shirt and the other in a colorful checkered shirt, both smiling. In the center is a square QR code. On the right is a musical score for a song in Thai, featuring a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a 4/4 time signature. The score includes lyrics in Thai and musical notation with various chords (Cm, Bb, Ab) and notes.

ภาพที่ 28-30. ตัวอย่างท่อนคอรัสมิวสิกวิดีโอเพลงมะล่องก่องแก้ง QR Code เพื่อรับชม
(ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=z0Q90H1tzq0>)
และภาพแสดงการเข้าด้านทำนองในโน้ตเพลงมะล่องก่องแก้ง (ที่มา: ผู้วิจัย)

5.2 วิธีการสื่อสารเพลงติดหูผ่านสื่อสังคมออนไลน์จากมุมมองของผู้รับสาร

เพื่อศึกษาวิธีการสื่อสารเพลงติดหูผ่านสื่อสังคมออนไลน์จากมุมมองของผู้รับสาร ผู้วิจัยกำหนดให้มีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) เพื่อให้ทราบวิธีการของสื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งผลให้เกิดสภาวะ Earworms โดยใช้ในการสนทนาทั้งหมด 6 กลุ่ม สมาชิกทั้งหมด 7 คน ทั้งนี้วิธีการให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยกำหนดให้มีอายุระหว่าง 18-34 ปี โดยแบ่งเป็นกลุ่มผู้ใช้งานอายุ 18-24 ปี จำนวน 3 กลุ่ม และกลุ่มผู้ใช้งานอายุ 25-34 ปี จำนวน 3 กลุ่ม เนื่องจากช่วงอายุดังกล่าวคือช่วงอายุที่มีอัตราการเข้าถึงสื่อออนไลน์มากที่สุด (We Are Social, 2022)

5.2.1 พฤติกรรมของการใช้สื่อสังคมออนไลน์

ปัจจุบันพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์มีผลต่อการทำให้เกิดอาการเพลงติดหูได้ เนื่องจากเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตของมนุษย์มากขึ้น แอปพลิเคชัน TikTok เป็นแอปพลิเคชันที่นิยมในปัจจุบัน นอกจากนั้นแอปพลิเคชันที่มีฟังก์ชัน UGC (User Generated Content) ซึ่งเป็นฟังก์ชันที่ทำให้ผู้ใช้งานสามารถสร้างสรรค์เนื้อหาได้เอง แอปพลิเคชันที่มีการผลิตวิดีโอสั้นเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ผู้รับสารรับทราบเนื้อหาได้รวดเร็ว การเกิดอาการเพลงติดหูจำเป็นต้องมีการรับสารที่ซ้ำๆ และผ่านการมองเห็น หรือได้ยินซ้ำๆ เช่นเดียวกับสื่อสังคมออนไลน์ที่ใช้งานกันอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะแอปพลิเคชันที่มีฟังก์ชัน UGC ก่อนข้างจะโดดเด่นต่อการเกิดการซ้ำกันของสาร เนื่องจากเป็นภาพเคลื่อนไหวที่ทำให้หยุดดูได้และสั้นกระชับ เพราะฉะนั้นหากกลุ่มผู้ใช้งานในขณะนั้นทำคลิปวิดีโอและอัปโหลดผ่านช่องทางของตนโดยใช้เพลงเดียวกันก็จะทำให้เห็นผ่านหน้าฟีดบ่อย ทำให้เกิดอาการเพลงติดหูได้ง่าย

5.2.2 วิธีการที่ทำให้มิวสิกวิดีโอเกิดอาการเพลงติดหู

ผลการวิเคราะห์และจัดกลุ่มคำตอบ พบว่าประเด็นเรื่องวิธีการที่ทำให้มิวสิกวิดีโอเกิดอาการเพลงติดหูจากมิวสิกวิดีโอเพลงติดหูทั้งหมด 10 เพลง สามารถจำแนกได้เป็น 3 ประเภท โดยแจกแจงได้ดังนี้

1. องค์ประกอบในโครงสร้างของเพลง

ท่อนคอรัสเป็นท่อนที่ทำให้เกิดอาการเพลงติดหูได้ง่ายที่สุด เนื่องจากเป็นท่อนที่ได้ยินในเพลงบ่อย ใช้ทำนองซ้ำๆ และในท่อนดังกล่าวค่อนข้างจะมีทำนองที่โดดเด่นกว่าท่อนอื่น รวมถึงการใช้ภาษาที่ช่วยทำให้จดจำได้ง่าย นอกจากนี้ สื่อสังคมออนไลน์มักจะนำท่อนคอรัสมาใช้เพื่อประกอบการผลิตคลิปวิดีโอสั้น และเมื่อคลิปวิดีโอสั้นที่นำท่อนคอรัสมาใช้ถูกเผยแพร่โดยผู้ใช้งานหม่มาก จะทำให้เกิดอาการเพลงติดหูจากการได้ยินซ้ำๆ ได้อีกด้วย

2. วิธีการทางภาษา

วิธีการใช้ภาษาในบทเพลงนั้นสำคัญต่อการทำให้เกิดอาการเพลงติดหู เนื่องจากการใช้คำซ้ำเป็นวิธีการที่จะทำให้ผู้รับสารเกิดการจดจำได้ดี เนื่องจากการใช้คำซ้ำเป็นรูปแบบการใช้ภาษาที่เป็นคำเดิมซ้ำติดกันจึงทำให้เนื้อร้องและทำนองซ้ำกันนั่นเอง นอกเหนือไปกว่านั้นยังมีรูปแบบการใช้ภาษารูปแบบอื่นที่สามารถสร้างการจดจำเนื้อเพลงได้อีกด้วย เช่น การใช้คำคล้องจองที่จะช่วยให้ผู้รับสารสามารถจดจำเนื้อร้องท่อนต่อไปได้ว่าต้องร้องว่าอะไรและการเล่นเสียงซึ่งเป็นอีกหนึ่งวิธีสร้างการจดจำได้อีกด้วย

3. มิวสิกวิดีโอ

มิวสิกวิดีโอประเภทการแสดงเป็นหลักมีส่วนช่วยทำให้เกิดอาการเพลงติดหูได้ เนื่องจากการแสดงที่มีเอกลักษณ์ที่สามารถทำให้หยุดดูได้ รวมถึงพฤติกรรมของผู้รับสารที่ต้องการความรวดเร็ว สามารถรับชมมิวสิกวิดีโอแบบไม่เปิดเสียง แต่สามารถจดจำคำร้องและทำนองได้ นอกจากนี้ พฤติกรรมของผู้รับสารที่ใช้ประโยชน์จากฟังก์ชันของสื่อสังคมออนไลน์อย่างการรีเพลย์คลิปวิดีโอก็มีผลทำให้เกิดอาการเพลงติดหูได้ด้วยเนื่องจากจำเป็นต้องมีการรีเพลย์กลับเพื่อฟังซ้ำบ่อยๆ

5.2.3 วิธีการของสื่อสังคมออนไลน์

ผลการวิเคราะห์และจัดกลุ่มคำตอบ พบประเด็นเรื่องวิธีการของสื่อสังคมออนไลน์ที่มีผลทำให้เกิดอาการเพลงติดหู สามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท โดยแจกแจงได้ดังนี้

1. วิธีการของสื่อสังคมออนไลน์ต่อการจดจำ

การออกแบบส่วนต่อประสานกับผู้ใช้งาน (User Interface) มีผลต่อการเลือกใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งหากการออกแบบไม่ตอบสนองกับผู้ใช้งานก็จะไม่เกิดสารในแอปพลิเคชันซึ่งจะไม่มีผลต่อการจดจำผ่านสื่อสังคมออนไลน์นั้นๆ แอปพลิเคชันที่ติดตอก อินสตาแกรม เฟซบุ๊ก และยูทูบมีลักษณะการออกแบบคล้ายกันทุกแอปพลิเคชัน รวมถึงรูปแบบการทำงานของแอปพลิเคชันที่กำหนดเวลาของคลิปวิดีโอสั้นที่จำกัดและมีผลต่อการจดจำ เพราะอัลกอริทึมที่กำหนดเวลานี้เองจะช่วยให้สารผ่านตาผู้รับสารได้รวดเร็ว แอปพลิเคชันที่มีฟังก์ชันการเผยแพร่คลิปวิดีโอสั้นส่วนใหญ่จะสามารถอัปโหลดได้ไม่เกิน 1 นาที เพื่อให้ผู้รับสารสามารถรับสารได้ไว และหากผู้รับสารเห็นหรือได้ยินคอนเทนต์ซ้ำๆ ก็จะสามารถสร้างการจดจำได้ดี

2. วิธีการของสื่อสังคมออนไลน์ที่ทำให้เกิดอาการเพลงติดหู

อัลกอริทึมของสื่อสังคมออนไลน์มีผลต่อการจดจำต่อผู้รับสารซึ่งอัลกอริทึมที่เห็นได้ชัดเจนคือการกำหนดเวลาของคลิปวิดีโอที่แอปพลิเคชันกำหนดให้อัปโหลดคลิปวิดีโอสั้นไม่เกิน 1 นาที ซึ่งทำให้ผู้รับสารสามารถเห็นสารได้รวดเร็วและมีปริมาณมาก นั้นหมายถึงหากผู้รับสารได้ยินเพลงซ้ำๆ หลายเพลง จะมีโอกาสเกิดอาการเพลงติดหูได้ หากต้องการให้สารประเภทเพลงสื่อสารออกไปได้ไว วิธีการทำการตลาดรูปแบบ Influencer เป็นอีกวิธีที่มีประสิทธิภาพ เพราะจะช่วยให้สารกระจายได้ไว

ในส่วนของอัลกอริทึมของสื่อสังคมออนไลน์ที่สามารถช่วยให้เกิดการจดจำ คือ อัลกอริทึมการกำหนดเวลาของคลิป์วิดีโอ โดยแอปพลิเคชันที่สามารถอัปโหลดคลิป์วิดีโอจะกำหนดไม่เกิน 1 นาทีซึ่งทำให้ผู้รับสารสามารถเห็นสารได้รวดเร็วและมีปริมาณมาก นั้นหมายถึงหากผู้รับสารได้ยินเพลงซ้ำๆ หลายเพลงจะมีโอกาสเกิดอาการเพลงติดหูได้ ในทางกลับกัน อัลกอริทึมที่มีประสิทธิภาพอีกแบบ นั่นคือปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งทุกแอปพลิเคชันมีปัญญาประดิษฐ์ที่เชื่อว่า ระบบแนะนำสิ่งที่เหมาะสมที่จะช่วยแนะนำสารที่เกี่ยวข้องกับผู้รับสารได้ เช่นเดียวกันหากผู้รับสารกำลังฟังเพลงแล้วกำลังเริ่มเพลงถัดไป ระบบดังกล่าวจะทำงานและแนะนำเพลงที่เกี่ยวข้องให้กับผู้รับสารแบบเปิดให้ฟังอัตโนมัติ บางครั้งระบบดังกล่าวจะแนะนำเพลงเดิมให้กับผู้รับสาร ผวนกับพฤติกรรมของผู้รับสารบางคนที่ไม่สะดวกจะเปลี่ยนเพลงที่ได้ยินและจำเป็นต้องฟังเพลงนั้นต่อ ก็จะเกิดอาการเพลงติดหูได้ และอัลกอริทึมระบบโฆษณาออนไลน์จะช่วยแนะนำสารที่เกี่ยวข้องกับผู้รับสารได้ ในบางครั้งการโฆษณาเพลงให้ถึงหูผู้รับสารก็เป็นอีกหนึ่งวิธีที่จะช่วยให้เกิดเพลงติดหูได้ เนื่องจากโฆษณาที่ใช้วิธีนี้จะปรากฏบนหน้าฟีดของผู้รับสารบ่อย

5.3 แนวทางในการใช้กระบวนการ Earworms เพื่อการสื่อสารให้เกิดความสำเร็จ

เพื่อศึกษาแนวทางในการใช้กระบวนการ Earworms เพื่อการสื่อสารให้เกิดความสำเร็จ ผู้วิจัยกำหนดให้มีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ทราบวิธีการใช้กระบวนการ Earworms เพื่อการสื่อสารให้เกิดความสำเร็จ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการสื่อสาร ด้านดนตรี และด้านเทคโนโลยี ด้านละ 1 คน ทั้งนี้วิธีการให้ได้มาซึ่งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ โดยมีขอบเขตการคัดเลือก คือ ต้องมีคุณวุฒิ ทำงานหรือประกอบกิจการในด้านการสื่อสาร ดนตรี หรือเทคโนโลยีอย่างใดอย่างหนึ่ง รู้จักสื่อสังคมออนไลน์ Facebook YouTube และ TikTok และเคยมีอาการเพลงติดหู จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยได้ทราบถึงแนวทางในการใช้กระบวนการ Earworms เพื่อการสื่อสารให้เกิดความสำเร็จสามารถแบ่งข้อค้นพบได้ดังนี้

5.3.1 เทคโนโลยีสามารถช่วยแก้ปัญหาช่องทางการสื่อสารที่มีมากขึ้น

ปัจจุบันมีปริมาณข้อมูลข่าวสารมากมายรอบตัว ทำให้เกิดวิธีการสื่อสารหลากหลายรูปแบบเพื่อตอบโจทย์การรับทราบข่าวสารของมนุษย์ ซึ่งเทคโนโลยีมีส่วนช่วยทำให้มนุษย์มีความสะดวกสบายมากขึ้น ในทางกลับกันมนุษย์ต้องพัฒนาตนเองเพื่อตอบโจทย์เทคโนโลยีนั้นๆ และตอบโจทย์วิถีชีวิตที่ปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย

5.3.2 ประโยชน์ของสารประเภทเพลง

สารประเภทเพลงเป็นอีกหนึ่งรูปแบบของสารที่ตอบโจทย์ความต้องการของมนุษย์ในด้านความรู้สึกผ่านเนื้อหาที่ได้ฟัง นอกจากนี้ เพลงและมิวสิกวิดีโอของเพลงนั้นๆ ยังสามารถช่วยเพิ่มและลดความรู้สึกได้ อีกทั้งยังสามารถช่วยนึกถึงเรื่องราวในอดีตของผู้รับสารผ่านมิวสิกวิดีโอได้อีกด้วย

5.3.3 ลักษณะที่โดดเด่นของเพลงติดหู

เพลงติดหูควรมีลักษณะโดดเด่นในเรื่องการซ้ำด้านทำนอง การซ้ำวลี การซ้ำภาษาที่ใช้ในบทเพลง การเล่นคำ การใช้คำที่เป็นที่นิยมของผู้รับสารในสังคมนั้นๆ สำหรับวิธีหลักของกระบวนการแต่งเพลงที่ทำให้เกิดอาการเพลงติดหูได้ดีที่สุดควรมุ่งเน้นที่ทำนอง หากมีการใช้ทำนองที่สั้นและซ้ำกันบ่อยๆ ผู้ฟังจะเกิดการจดจำ

ทำนองนั้นได้ง่าย เพราะทำนองที่สั้นไม่จำเป็นต้องจำรายละเอียดของทำนองนั้นมาก ฉะนั้น การแต่งเพลงให้เกิดอาการเพลงติดหูจำเป็นต้องใส่ใจองค์ประกอบด้านทำนองเป็นพิเศษ นอกจากนี้ การซ้ำของวลีก็มีส่วนช่วยให้ผู้ฟังเกิดอาการเพลงติดหูได้ด้วย เนื่องจากหากมีวลีที่ซ้ำกันบ่อยๆ ในเพลงก็จะทำให้ผู้ฟังสามารถรู้ได้ว่าเพลงนั้นมีชื่อเพลงว่าอะไร หรือมีคำร้องท่อนไหนที่ได้ยินซ้ำๆ และเกิดการย้ำเป็นพิเศษ ทำให้เกิดอาการเพลงติดหูได้

5.3.4 ปัจจัยในการแต่งเพลงเพื่อให้เกิดอาการเพลงติดหู

ปัจจัยการแต่งเพลงนั้นไม่สามารถบอกได้ว่าอะไรคือปัจจัยหลัก เพราะต้องดูความชื่นชอบของผู้ฟังในขณะนั้นด้วย ต้องดูพฤติกรรมผู้ฟังในสังคมนั้นๆ จึงจะสามารถแต่งเพลงออกมาแล้วเป็นที่ชื่นชอบของผู้ฟัง ปัจจุบันเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของมนุษย์มากขึ้น ทำให้พัฒนาการทางเทคโนโลยีด้านดนตรีมีมากขึ้นตาม ปัจจุบันคอมพิวเตอร์มีวิวัฒนาการเข้ามามีบทบาทในการแต่งเพลงมากขึ้น เทคโนโลยีด้านดนตรีเข้ามาช่วยให้ใครก็ตามสามารถเป็นนักร้องหรือสามารถแต่งเพลงได้เองผ่านโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ซึ่งมีประโยชน์ในด้านของการเกิดกระแสของเพลงที่โดดเด่นขึ้นกว่าอดีต รวมถึงการใช้เทคนิคต่างๆ เพื่อสร้างความจดจำ

5.3.5 ความถี่ในการได้ยินเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการเกิดอาการเพลงติดหู

ลักษณะที่โดดเด่นของเพลงติดหูคือการซ้ำ เพราะฉะนั้นความถี่จึงเป็นเรื่องสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นความถี่ที่ทำนองซ้ำกัน หรือความถี่ที่ผู้รับสารได้รับทราบสาร วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดคือวิธีการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เพราะสังคมที่เทคโนโลยีเกิดขึ้นใหม่ทุกวันย่อมเกิดช่องทางการประชาสัมพันธ์ผ่านรูปแบบเทคโนโลยีใหม่ๆ หากผู้ส่งสารต้องการสร้างการจดจำให้กับผู้รับสารได้ง่ายและรวดเร็วก็สามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีได้ เช่น สื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นแหล่งรวบรวมกลุ่มผู้รับสารเข้าไว้ด้วยกัน หากมีกระแสสังคมบนสื่อสังคมออนไลน์นั้นๆ ก็จะมีการทำตามและทำให้เกิดกระแสวนการไวรัล จนทำให้เกิดอาการเพลงติดหูได้ในที่สุด

5.3.6 สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางการสื่อสารที่ช่วยให้เกิดอาการเพลงติดหู

อาการเพลงติดหูเป็นอีกหนึ่งผลลัพธ์ที่สามารถเกิดจากเทคโนโลยี เพราะสื่อสังคมออนไลน์มีผู้ใช้งานอยู่มาก ถ้าผู้ใช้งานนำเพลงไปใช้อย่างแพร่หลายจะทำให้เกิดกระแสวนการเกิดข้อมูลซ้ำๆ บนฟีดและจะทำให้ผู้ใช้งานเกิดอาการเพลงติดหูจากการรับรู้เนื้อหาซ้ำๆ ได้ ในทางกลับกัน ถึงแม้สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางการสื่อสารที่สำคัญในสังคมที่เทคโนโลยีมีอยู่รอบตัว แต่สื่อสังคมออนไลน์เป็นเพียงแค่แรงผลักดันหรือช่องทางการสื่อสารเพื่อให้เกิดเพลงติดหูเท่านั้น

5.3.7 สิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดอาการเพลงติดหู

สิ่งสำคัญสำหรับการเกิดอาการเพลงติดหูคือองค์ประกอบของเพลง เพราะหากไม่มีองค์ประกอบครบถ้วนก็มีโอกาสน้อยที่ผู้ใช้งานบนสื่อสังคมออนไลน์จะนำเพลงไปใช้สื่อสารผ่านกระแสวนการสร้างสรรคเนื้อหา

5.3.8 ประโยชน์ของการใช้กระแสวนการ Earworms เพื่อการสื่อสารให้เกิดความสำเร็จ

สำหรับแนวทางในการใช้กระแสวนการ Earworms เพื่อการสื่อสารให้เกิดความสำเร็จนั้นมีประโยชน์ในเชิงพาณิชย์อย่างมาก เนื่องจากสินค้าหรือบริการต่างๆ การสร้างการรับรู้ของแบรนด์ (Brand Awareness) เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ชื่อสินค้าหรือบริการถึงหูผู้บริโภค ฉะนั้นการใช้เพลงติดหูเข้ามามีส่วนช่วยทำให้การสร้างการรับรู้ของ

แบรนด์มีประสิทธิภาพมาก เพราะซื้อสินค้าหรือบริการจะเข้าไปวนเวียนอยู่ในการจดจำของผู้บริโภค และเมื่อนึกถึงสินค้าหรือบริการในหมวดหมู่นั้นๆ ก็จะทำให้นึกถึงได้

6. สรุปและอภิปรายผล

6.1 องค์ประกอบมิติด้านเนื้อเพลง ทำนอง และมิวสิกวิดีโอของเพลงติดหู

การใช้กระบวนการ Earworms เพื่อการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ คือ การสื่อสารโดยใช้สารที่มีองค์ประกอบด้านเพลง เช่น เพลง มิวสิกวิดีโอ หรือพอดแคสต์ เป็นต้น ผ่านสื่อสังคมออนไลน์

วิธีการที่จะสามารถเกิดอาการเพลงติดหูได้นั้นประกอบไปด้วยการใช้ภาษาที่โดดเด่นในบทเพลง อย่างการใช้คำซ้ำ คำคล้องจอง การเล่นเสียงพยัญชนะและเล่นเสียงสระ ควรมีวิธีการใช้ทำนองที่ซ้ำกัน สั้น และถี่ อีกทั้งควรมีการใช้วลีซ้ำเพื่อสร้างการจดจำอีกด้วย และการใช้มิวสิกวิดีโอรูปแบบการแสดงเป็นหลัก เนื่องจากช่วยให้เกิดอัตราการดูซ้ำได้มาก ผ่านพฤติกรรมของมนุษย์บางกลุ่มที่ชื่นชอบแตกต่างกันไป

อีกทั้งลักษณะที่โดดเด่นของเพลงติดหูคือการซ้ำ เพราะฉะนั้นความถี่จึงเป็นเรื่องสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นความถี่ที่ทำนองซ้ำกัน หรือความถี่ที่ผู้รับสารได้รับทราบสาร ฉะนั้น วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดคือวิธีการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์

6.2 วิธีการสื่อสารเพลงติดหูผ่านสื่อสังคมออนไลน์

การใช้กระบวนการ Earworms เพื่อการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์สามารถสร้างการจดจำได้ดีเนื่องจากสื่อสังคมออนไลน์มีผู้ใช้งานมาก ถ้าผู้ใช้งานนำเพลงไปใช้อย่างแพร่หลายจะทำให้เกิดกระบวนการเกิดข้อมูลซ้ำๆ บนฟีดผ่านกระบวนการสร้างสรรค์เนื้อหาโดยผู้ใช้งาน และจะทำให้ผู้ใช้งานเกิดอาการเพลงติดหูจากการรับรู้เนื้อหาซ้ำๆ ได้ อัลกอริทึมต่างๆ ของสื่อสังคมออนไลน์จึงมีผลต่อการจดจำผู้รับสารด้วย การใช้ประโยชน์จากอัลกอริทึมของสื่อสังคมออนไลน์ช่วยให้เกิดอาการติดหูได้ ดังนี้

1. อัลกอริทึมการกำหนดเวลาของคลิปวิดีโอ โดยแอปพลิเคชันจะกำหนดเวลาการอัปโหลดคลิปวิดีโอสั้นไม่เกิน 1 นาที ซึ่งทำให้ผู้รับสารสามารถเห็นสารได้รวดเร็วและมีปริมาณมาก นั้นหมายถึงหากผู้รับสารได้ยินเพลงซ้ำๆ หลายเพลงจะมีโอกาสเกิดอาการเพลงติดหูได้

2. อัลกอริทึมปัญหาประดิษฐ์ ทุกแอปพลิเคชันมีปัญหาประดิษฐ์ชื่อว่าระบบแนะนำสิ่งที่เหมาะสมที่จะช่วยแนะนำสารที่เกี่ยวข้องกับผู้รับสารได้ เช่นเดียวกัน หากผู้รับสารกำลังฟังเพลงแล้วกำลังเริ่มเพลงถัดไประบบดังกล่าวจะทำงานและแนะนำเพลงที่เกี่ยวข้องให้กับผู้รับสารแบบเปิดให้ฟังอัตโนมัติ บางครั้งระบบดังกล่าวจะแนะนำเพลงเดิมให้กับผู้รับสาร ผนวกกับพฤติกรรมของผู้รับสารบางคนที่ไม่สะดวกจะเปลี่ยนเพลงที่ได้ยินและจำเป็นต้องฟังเพลงนั้นต่อ ก็จะเกิดอาการเพลงติดหูได้

3. อัลกอริทึมการโฆษณาออนไลน์ อัลกอริทึมที่เป็นระบบปัญญาประดิษฐ์จะช่วยแนะนำสารที่เกี่ยวข้องกับผู้รับสารได้ การโฆษณาเพลงให้ถึงหูผู้รับสารเป็นอีกหนึ่งวิธีที่จะช่วยให้เกิดเพลงติดหูได้ เนื่องจากโฆษณาที่ใช้วิธีนี้จะปรากฏบนหน้าฟีดของผู้รับสารบ่อย จึงสามารถเพิ่มปริมาณผู้รับสารได้เป็นจำนวนมาก

6.3 แนวทางในการใช้กระบวนการ Earworms เพื่อการสื่อสารให้เกิดความสำเร็จ

การใช้กระบวนการ Earworms เพื่อการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์มีประโยชน์ในธุรกิจเชิงพาณิชย์ โดยสามารถสร้างการจดจำและสร้างการรับรู้สารที่ใช้เพลงประกอบ เพราะเพลงจะช่วยให้ผู้บริโภคเกิดอารมณ์ร่วมต่อตราสินค้า อีกทั้งยังสามารถตอบสนองอารมณ์ความรู้สึกของผู้บริโภคได้ดีอีกด้วย มากไปกว่านั้นเพลงยังสามารถช่วยปรับภาพลักษณ์ของตราสินค้าและยังมีส่วนช่วยให้ผู้บริโภคจดจำตราสินค้าได้

ถึงแม้สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางการสื่อสารที่สำคัญในสังคมที่เทคโนโลยีมีอยู่รอบตัว แต่สื่อสังคมออนไลน์เป็นเพียงแรงผลักดันหรือช่องทางการสื่อสารเพื่อทำให้เกิดเพลงติดหูเท่านั้น สิ่งสำคัญสำหรับการเกิดอาการเพลงติดหู คือองค์ประกอบของเพลง เพราะหากไม่มีองค์ประกอบที่ครบถ้วนก็มีโอกาสน้อยที่ผู้ใช้งานบนสื่อสังคมออนไลน์จะนำเพลงไปใช้สื่อสารผ่านกระบวนการสร้างสรรค์เนื้อหา

ทั้งนี้การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารนั้น บังคับมาจากกลไกการจดจำของมนุษย์ที่ทำให้เกิดอาการเพลงติดหู เนื่องจากเมื่อสื่อสังคมออนไลน์ไม่แพร่หลายอย่างในปัจจุบัน มนุษย์สามารถเกิดอาการเพลงติดหูได้เช่นกันผ่านช่องทางอื่นๆ เช่น วิทยุ เป็นต้น ฉะนั้นการเกิดเทคโนโลยีและอัลกอริทึมที่ถูกพัฒนาขึ้นก็มีปัจจัยจากพฤติกรรมมนุษย์ที่เปลี่ยนไปตามเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทในสื่อสังคมออนไลน์ ในทางกลับกันมนุษย์ก็มีความต้องการที่จะรับทราบสารที่ตนเองชื่นชอบ จึงได้พัฒนาตัวเองเข้ามาอยู่ในเทคโนโลยีต่างๆ ที่เกิดขึ้นด้วย

สอดคล้องกับปภาวิน ศรีรัตน์ (2559) ที่กล่าวว่าปัจจุบันการสื่อสารนั้นไร้ขอบเขต ทำให้สื่อมวลชนแขนงต่างๆ เข้ามามีบทบาทมากขึ้น เช่น ดนตรีนั้นสามารถช่วยกระตุ้นความรู้สึกในเชิงพาณิชย์ได้ เพราะดนตรีสามารถใช้สร้างอารมณ์ให้เกิดความต้องการ ปลุกเร้าอารมณ์ที่เหมาะสม และมีอิทธิพลให้เกิดความชื่นชอบต่อตัวสาร การใช้เพลงนั้นก่อให้เกิดผลในทางบวกต่อการระลึกถึงโฆษณานั้นๆ ของผู้บริโภค เพลงจึงถูกนำมาใช้ในภาพยนตร์โฆษณา ซึ่งเป็นงานที่ต้องการสื่อสารกับคนจำนวนมากให้เข้าใจเนื้อหาสาระเดียวกันตามที่ผู้โฆษณาต้องการสื่อสาร โดยอาศัยลักษณะทางดนตรีที่สามารถสร้างอารมณ์ความรู้สึกให้เกิดขึ้นกับโฆษณา ในที่สุดจะกระตุ้นให้ชอบสินค้าที่โฆษณา

อาการ Earworms นี้ บีแมนและวิลเลียมส์ (Beaman & Williams, 2010) ได้กล่าวว่าอาการได้ยินเพลงนั้นหลอนขึ้นมาในความคิดและจิตใจในช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น การอธิบายคำว่า “เพลงติดหู” คือ “การทำซ้ำทางดนตรี” ด้วยวิธีต่างๆ เพื่อที่จะทำให้ผู้รับสารเกิดอาการ Earworms สภาวะ Earworms จะเกิดกับช่วงใดช่วงหนึ่งของเพลง โดยมีความยาวประมาณ 15-30 วินาที สภาวะ Earworms เป็นสภาวะที่ต้องเกิดกระบวนการจดจำ นอกจากนี้ อาการเพลงติดหูหรือ Earworms เป็นอาการที่ได้ยินเนื้อเพลงหรือนึกถึงเนื้อเพลงนั้นซ้ำๆ อย่างต่อเนื่องผ่านจิตใจ ทั้งๆ ที่เพลงนั้นไม่ได้เล่น แต่กลับได้ยินในหัว

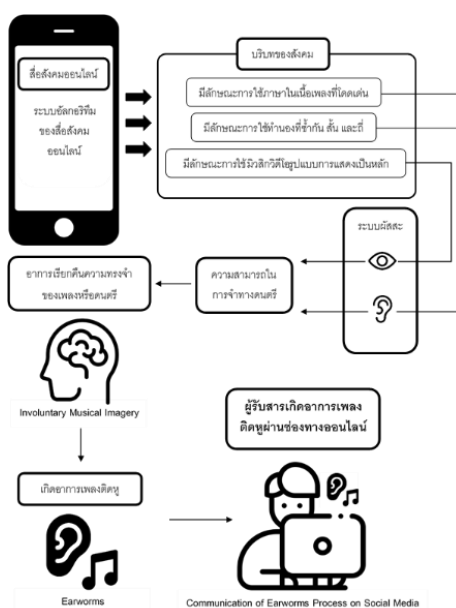
นอกจากนี้ ยาคุโบวสกี, ฟิงเคิล, สจวร์ต, และมุลเลนซีเฟิน (Jakubowski, Finkel, Stewart, & Müllensiefen, 2017) ได้กล่าวว่า Earworms มีความเกี่ยวข้องกับการเปิดรับเพลง หมายถึง จะเกิดอาการนี้ได้ก็ต่อเมื่อมีพฤติกรรมได้ยินเพลงนั้นๆ หรือฟังได้ยินเพลงนั้นๆ แต่มีความถี่ ผู้รับสารสามารถเรียกกลับคืนได้จากประสบการณ์ที่กระตุ้น

ความทรงจำของเพลง เช่น เมื่อได้เห็นคำพูดที่ทำให้เกิดความรู้สึกนึกถึงเพลงโปรด หรือรู้สึกมีอารมณ์ร่วมที่เกี่ยวกับเพลงอาจทำให้นึกถึงเพลงดังกล่าวติดหูขึ้นมาได้

ในด้านความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสาร โรเจอร์ส (Rogers, 1986) ได้กล่าวไว้ว่าเทคโนโลยีเป็นตัวกำหนดแบบอ่อนๆ ปัจจัยด้านเทคโนโลยีการสื่อสารผสมกับปัจจัยอื่นๆ จะรวมตัวกันเป็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในสังคม กล่าวคือ เทคโนโลยีการสื่อสารเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญอย่างยิ่งของการเปลี่ยนแปลงสังคม แต่ทว่าปัจจัยนี้ต้องทำงานร่วมกับปัจจัยอื่นๆ คุณลักษณะสำคัญของสื่อแบบใหม่จะมีผลต่อเนื่องไปถึงการเปลี่ยนแปลงประสบการณ์มนุษย์และการเปลี่ยนแปลงสังคม

แมคลูฮัน (McLuhan, 1964 อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ, 2541, น. 230-238) ได้กล่าวว่าความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารช่วยขยายประสบการณ์อันจำกัดของปัจเจกบุคคลให้กว้างขวางออกไปมากขึ้นทุกที ทั้งในแง่มิติของกาละ (รวดเร็วขึ้น) และเทศะ (ไร้พรมแดนและเอาชนะระยะทางมากขึ้น) เพราะฉะนั้น เพียงแค่ตัวสื่อก็เป็นสารแล้ว (Medium is the Message) เนื่องจากการเปลี่ยนตัวสื่อจะสร้างผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประสบการณ์ของมนุษย์ได้

ฉะนั้น สื่อสังคมออนไลน์ที่ประกอบไปด้วยระบบอัลกอริทึมเป็นแรงผลักดันให้ไปถึงผู้รับสาร ทั้งนี้การกำหนดความสามารถให้เกิดเพลงติดหูได้นั้นจำเป็นต้องคำนึงถึงองค์ประกอบของมิวสิกวิดีโอที่เผยแพร่ด้วย ซึ่งประกอบไปด้วยการใช้ภาษาในเนื้อเพลงที่โดดเด่นอย่างการใช้คำซ้ำ คำคล้องจอง การเล่นเสียงพยัญชนะและเล่นเสียงสระ มีลักษณะการใช้ทำนองที่ซ้ำกัน สั้น และถี่ อีกทั้งยังควรมีลักษณะการใช้มิวสิกวิดีโอรูปแบบการแสดงเป็นหลัก องค์ประกอบของเพลงติดหูนี้จะถูกระบบคัดสรรทางด้านการมองเห็นและการได้ยินรับสารเพื่อส่งไปยังความสามารถด้านการจดจำของมนุษย์ ซึ่งมนุษย์ทุกคนจะมีความสามารถในการจำทางดนตรีอยู่แล้วความสามารถด้านการจดจำนี้จะส่งผลให้เกิดอาการเรียกคืนความทรงจำของเพลงหรือดนตรี ทำให้เพลงที่เคยได้ยินและมียอดประกอบของเพลงติดหูถูกเรียกคืนกลับมาให้นึกคิดอีกครั้งจนเกิดอาการเพลงติดหู เพราะฉะนั้นการส่งสารไปถึงผู้รับสารในปัจจุบัน การใช้สื่อสังคมออนไลน์จึงเป็นกระบวนการหนึ่งที่ผลักดันให้เกิดเพลงติดหูได้ดังภาพที่ 31.

ภาพที่ 31. แผนผังสรุปการใช้กระบวนการ Earworms เพื่อการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์
(ที่มา: ผู้วิจัย)

รายการอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2541). *การศึกษาสื่อสารมวลชนด้วยทฤษฎีวิพากษ์ (Critical Theory): แนวคิดและตัวอย่างงานวิจัย*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2552). *การวิเคราะห์สื่อ: แนวคิดและเทคนิค*. กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กาญจนา แก้วเทพ, และสมสุข หินวิมาน. (2560). *สายธารแห่งนักคิด ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองกับการสื่อสารศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). มหาสารคาม: อินทนิล.
- เก่งกาจ จตุพรกาญจนา. (2562). *การวิจัยเพื่อสร้างสรรค์เฟซบุ๊กแฟนเพจสำหรับงานสื่อสารการตลาดของบริษัทเพกาซัส ออโต้ไฮส์ จำกัด* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรังสิต, ปทุมธานี.
- دنظرية يا توم. (2551). *กระบวนการสร้างสรรค์เพลงและเสียงประกอบภาพยนตร์โฆษณาที่ออกอากาศทางโทรทัศน์* (สารนิพนธ์บัณฑิตศึกษา). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ปทุมธานี.
- ปภาวิน ศรีรัตน์. (2559). *การศึกษาดนตรีและเสียงประกอบสเปคโตรแกรมทางวิทยุกระจายเสียงที่มีอิทธิพลต่อผู้ฟัง* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ปทุมธานี.
- ภวัต เตชะสมสุตติ. (2565, 1 ธันวาคม). *พนักงานตำแหน่งการตลาดออนไลน์ บริษัท เอ็กซ์เวนชั่น จำกัด*. [บทสัมภาษณ์].
- สิริขญา คอนกรีต. (2560). *กลวิธีทางภาษาในเพลงลูกทุ่งเพื่อสื่อสารอัตลักษณ์และการเมืองเชิงวัฒนธรรมของคนอีสานพลัดถิ่น*. *Veridian E-Journal*, 10(2), 1577-1594.
- เสาวณี คุณาวัฒนากุล. (2517). *การศึกษาเปรียบเทียบองค์ประกอบของสมรรถภาพทางสมองด้านความจำภาษาตามทฤษฎีเกิลฟอร์ดกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน* (Unpublished Master's thesis). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- อาทิตย์ ทรัพย์สินวิวัฒน์, และรัตนดี เศรษฐจิตร. (2561). *รูปแบบการสื่อสารของมิวสิควิดีโอทางยูทูปกับปรากฏการณ์ 100 ล้านวิว*. *วารสารวิชาการนวัตกรรมการสื่อสารสังคม*, 14(2), 194-204.
- Barthes, R. (1977). *Image music text*. London: Fontana Press.
- Beaman, C. P., & Williams, T. I. (2010). Earworms ("stuck song syndrome"): Towards a natural history of intrusive thoughts. *British Journal of Psychology*, 101(4), 637-653.
- Floridou, G. A., Williamson, V. J., Stewart, L., & Müllensiefen, D. (2015). The involuntary musical imagery scale (IMIS). *Psychomusicology: Music, Mind, and Brain*, 25(1), 28-36.
- Geffen, T. R. (2017). *Earworms and working memory: How do the inner ear, inner voice and attention keep earworms looping in memory?* (Master's thesis). University of the Witwatersrand, Johannesburg, South Africa.
- Hyman, I. E., Burland, N. K., Duskin, H. M., Cook, M. C., Roy, C. M., McGrath, J. C., & Roundhill, R. F. (2012). Going Gaga: Investigating, creating, and manipulating the song stuck in my head. *Applied Cognitive Psychology*, 27(2), 204-215.
- Jakubowski, K., Finkel, S., Stewart, L., & Müllensiefen, D. (2017). Dissecting an earworm: Melodic features and song popularity predict involuntary musical imagery. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*, 11(2), 122-135.
- McLuhan, M. (1964). *Understanding media: The extensions of man*. New York: McGraw Hill.
- Rogers, E. M. (1986). *Communication technology: The new media in society*. New York, NY: Free Press.
- Sui, W., Sui, A., & Rhodes, R. E. (2022). What to watch: Practical considerations and strategies for using YouTube for research. *Digital Health*, 8(1), 1-13.

- We Are Social. (2022). *Digital 2022 global digital overview*. Retrieved from <https://datareportal.com/reports/digital-2022-thailand>.
- Williams, T. I. (2015). The classification of involuntary musical imagery: The case for earworms. *Psychomusicology: Music, Mind, and Brain*, 25(1), 5-13.

Online Beauty Culture and the Monetization Practices of Thai Social Media Influencers on TikTok

Received: 22 January 2024

Revised: 8 May 2024

Accepted: 9 May 2024

Nunnapan Puathanawat*

Supathida Kulpavaropas**

This paper examines the monetization strategies and the hybridization of beauty trends among the prominent Thai beauty influencers. Through an analysis of influencers' profiles, content, and interviews, the paper utilizes the daily walkthrough method to examine how the emerging online beauty culture takes place through the video streaming platform, TikTok, in Thailand. Our inquiry focuses on understanding influencers' strategies for generating beauty-related content on TikTok, revealing that influencers strategically craft their online personas and categorize various types of video content into curated collections. These practices reflect a trend towards enhanced "shoppability," facilitating the commodification of self through the display of online imagery and videos. In addition, the findings reveal that influencers play a significant role in celebrating diversity by showcasing a variety of beauty trends that speak to cultural discourses surrounding feminine beauty in contemporary Thai society. Our findings highlight the evolving landscape of beauty influencer culture on TikTok in Thailand, where influencers not only monetize their online presence but also advocate for positive social change and drive community building on social media platform.

Research Article

Abstract

Keywords

beauty influencers;
TikTok;
social media

* Lecturer, Media and Communication Program, Mahidol University International College, e-mail: nunnapan.pua@mahidol.edu

** Lecturer, Media and Communication Program, Mahidol University International College, e-mail: supathida.kul@mahidol.edu (corresponding author)

วัฒนธรรมความงามออนไลน์และการสร้างรายได้ ของโซเชียลมีเดียอินฟลูเอนเซอร์บนตึกต็อก

Received: 22 January 2024

Revised: 8 May 2024

Accepted: 9 May 2024

นันทน์กนต์ พัวธนวัฒน์*

ศุภิดา กุลปวโรภาส**

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจกลยุทธ์การทำกำไรและการผสมผสานเทรนด์ความงามในหมู่บิวตี้อินฟลูเอนเซอร์ที่มีชื่อเสียงในประเทศไทย โดยใช้การวิเคราะห์โปรไฟล์ เนื้อหา และสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์ผ่าน Walkthrough Method เพื่อสำรวจวัฒนธรรมความงามออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มตึกต็อกที่เจริญขึ้นอย่างมากในประเทศไทยในปัจจุบัน ผลการศึกษาพบว่าอินฟลูเอนเซอร์ใช้กลยุทธ์สร้างตัวตนผ่านการจัดประเภทเนื้อหาวิดีโอต่างๆ ในหมวดหมู่ความงามที่สะท้อนแนวโน้มโดยเน้นไปที่ “การขายสินค้า” ผ่านการแสดงภาพและวิดีโอออนไลน์ นอกจากนี้ ผลการศึกษายังค้นพบว่าอินฟลูเอนเซอร์มีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ความหลากหลายโดยถ่ายทอดผ่านเนื้อหาความงามที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม ความงามสตรีในสังคมไทยร่วมสมัย ผลการศึกษายังเน้นถึงภูมิทัศน์ที่เปลี่ยนแปลงไปของวงการบิวตี้อินฟลูเอนเซอร์บนตึกต็อกในประเทศไทยซึ่งแสดงให้เห็นว่าอินฟลูเอนเซอร์ไม่เพียงแต่ทำกำไรจากการสร้างเนื้อหาในแพลตฟอร์มออนไลน์ แต่ยังสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในเชิงบวกและขับเคลื่อนการเสริมสร้างชุมชนในสื่อโซเชียล

บทความวิจัย

บทคัดย่อ

คำสำคัญ

อินฟลูเอนเซอร์ความงาม;
ตึกต็อก;
โซเชียลมีเดีย

* อาจารย์ประจำภาควิชาสื่อและการสื่อสาร วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล ติดต่อได้ที่: nunnapan.pua@mahidol.edu

** อาจารย์ประจำภาควิชาสื่อและการสื่อสาร วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล ติดต่อได้ที่: supathida.kul@mahidol.edu (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

1. Introduction

The short video app, TikTok, has become increasingly popular in Thailand in recent years. With functions that enable users to create short videos, edit, upload and share social media content, the app has quickly gained attention and established itself as one of the most used platforms worldwide. With the rapid development of social media, it was reported that Thailand is ranked the top for market penetration with over 49.3% of the overall users on TikTok (Lexicon Thai, 2023). The total number of users have risen to over 40.28 million active users throughout the country. Ostensibly, the platform offers various business features such as shop tab, product showcase, online forms of advertisements that further enhance the opportunities for users to directly purchase products online (TikTok, 2024). Recent research has revealed that TikTok's emerged as a prominent business tool, particularly for disseminating product awareness content through short-form videos and enhancing audience engagement across platforms (Bangkok Bank Innohub, 2022). In particular, the available features of TikTok facilitate the online form of businesses among content creators and influencers, enabling them to generate monetized media content that promote the self-branding techniques and strategies on the platform (Putri, Prasetya, Handayani, & Fitriani, 2023). In promoting online content, influencers can generate content in various ways such as creating lip-syncing and generating challenge videos, reviewing products, and adding a link that allows audiences to directly make a purchase online. Thus, shaping the overall content formats, storytelling ideas and online forms of engagement throughout the Thai influencer industry.

In this vein, the rise of TikTok among influencers has led to the intertwining of beauty trends with entrepreneurial practices among beauty influencers in Thailand. This involves collaborations with brands to promote beauty and cosmetic products, the circulation of beautified media images, and the promotion of before-and-after practices through short promotional videos. This involves the practices of how influencers perform various uses of techniques such as curating highly constructed social media images that generate a sense of inspiring narratives of "having it all" on social media" (Duffy & Hund, 2015, p. 1). In this context, Duffy and Hund (2015) stated that the prevailing narratives regarding the impact of online platforms is often associated with women's economic empowerment which often stem from assumptions surrounding the benefits of highly personalized and flexible employment opportunities. These modes of entrepreneurial practices demonstrate an increasing interests in the promotional materials of discourses of labour where the capabilities of platforms such as TikTok are employed by emerging new media people and influencers. The constructions of these practices poses the questions for understanding how online beauty personas are constructed on social media. In particular, research indicates that the most engaging beauty content on TikTok includes product reviews, product showcases, and before-and-after demonstrations (Shoo, 2024). Additionally, statistics reveal that popular content categories in Thailand encompass lifestyle, talent/performance, entertainment, beauty/fashion, and education (Virayasiri, 2020).

[pc1] Thailand, thus, plays a significant role in the beauty and cosmetics market within Southeast Asia,

boasting a market value of \$5.3 billion and securing a top-three position in the region (German Thai Chamber of Commerce, 2023). With the rapid expansion of TikTok in Thailand, the objective of this article is to analyze the performance of Thai beauty influencers and how they construct their online personas. It aims to provide insights into how influencers utilize TikTok to enhance opportunities and promote the commodification and monetization of beauty practices in the Thai digital economy.

2. Literature Review

2.1 The Rise of Thai Beauty Influencers

The influencers industry in Thailand originated with the emergence of Internet idols among young Thai women, who gained recognition through Internet forums and discussion boards in the late 1990s and early 2000s (Abidin & Limkangvanmongkol, 2018). Platforms contributing to the rise of online beauty culture included sites like Pantip.com, Dek-D.com, Bloggang.com, and Jeban.com (Abidin & Limkangvanmongkol, 2018). In this vein, Hund and McGuigan (2019, p. 2) state that “new marketing and analytics companies appeared, offering a variety of services to identify and monetize these new social ‘influencers’” that have enabled them to generate and monetize their content online. They have discussed how previously recognized bloggers have been provided the opportunity to rise to fame during the ‘Web 2.0’ eras (Hund & McGuigan, 2019, p. 2). This may include the utilization of various online platforms to establish beauty related content, the promotional materials of reels and short videos that are connected with various social media platforms. Thus, offering several opportunities for internet famous people to maintain a significant status on social media.

In terms of the monetization practices, recent study revealed that there has been an upward trend of influencer marketing since 2020 where the growth has risen up by 30% , costing over 2 billion for the influencer marketing campaign in the country (Supakan, Loetsakulcharoen, & Thanlap, 2021). The rise in prominence of social media practices is expecting strong economic growth throughout 2024-2025 where businesses are focusing on the trends of “shoppertainment” which integrates entertainment and educational elements that is projected to reach up to \$12.4 billion by 2025 across social media (Bangkok Post, 2023). Furthermore, the beauty market in Thailand is experiencing rapid expansion with an increasing focus on beauty related content creation. According to statista, revenue in Thailand’s cosmetics segment, especially within beauty trends, is anticipated to grow steadily from 2024-2028, resulting to an additional \$184.4 million throughout the country (Statista, 2024). The proliferation of social media practices, particularly in the realms of lifestyle and beauty-related content, underscores the significant influence of beauty trends within the Thai beauty industry. Research indicates a preference among Thai consumers for anti-aging and skincare products, with a strong emphasis on natural practices. As Lim (2023) put it “Thailand’s beauty

culture is deeply rooted in its rich traditions and a profound appreciation for holistic wellness as well as aesthetics". The promotional materials associated with beauty practices, thus, contribute to shaping cultural trends. These trends signify the fusion of "the incorporation of branded content into youth digital culture, where interactive opportunities for self-expression become increasingly intertwined with consumer culture" (Jorge, Marôpo, & Nunes, 2018, p. 76). Given the importance, the paper seeks to fill the gap by exploring the noteworthy representation of beauty trends and the significance development of Thai online beauty industry. The primary focus is on understanding the idealization of beauty practices specifically within the context of brand engagement on platform such as TikTok in Thailand.

2.2 The Cultural Impact of Thai Beauty Standard

In understanding the influence of Thai beauty culture, Van (2000, p. 129) stated that:

Appearance matters. Beautiful appearances matter even more. In Thailand, beauty can override family connections, money or class, as well as other ascribed and achieved attributes of women, and to lesser degree, men (Van, 2000, p. 129).

This statement reveals the contrasting gender relations that place emphasis on the conditions of achieving beauty ideals (Van, 2000). Not only does physical appearance allow women to gain confidence in themselves, but it is also concerned with the conditions of attaining higher status throughout modern Thai society. It suggests how the concept of beauty determines social acceptance which is an important factor for economic opportunity among both men and women in Thailand (Van, 2000). In this instance, Puathanawat (2022, p. 41) define the idealization of beauty as "the attainment of highly constructed media images that homogenize the cultural representation of Thai beauty ideals. These ideals reinforce the global standard of Westernized and Northeast Asian styles of beauty, emphasizing the curative displays of light and tanned skin, a high nose bridge, and a V-shaped face". In this context, the promotional content of enhanced media images encompasses various aspects, including the notion of possessing a "slim and slender figure; youthful appearance; white, clear, and radiant skin; large, firm and shapely bust and odorless hidden spot" (Phakdeephassook, 2009, p.71). Within this framework, Abidin and Limkangvanmongkol (2018) argue that "cultural norms often determine cultural intelligibility for conventional beauty and femininity: in Thai culture, beautiful women are expected to have white, clear, and radiant skin" (Phakdeephassook, 2009, p. 63, as cited in Abidin & Limkangvanmongkol, 2018, p. 103). Concurrently, the incorporation of representations reflecting Caucasian beauty styles is increasingly evident in Thai media formats, showcasing a cultural phenomenon that encourages the cultivation of a tan skin tone (Puathanawat, 2022).

In understanding the emergence of Thai beauty culture, the promotional materials of beautified media images are closely interconnected with cultural trends that both reinforce and define aesthetic standards and career opportunities among Thai women (Puathanawat, 2022). In this vein, the analysis will fill the gap in understanding the influence of influencers on beauty trends, examining the extent to which

the promotional values of Thai beauty ideals play out and how the values of beauty shape the socio-cultural dynamics of the Thai online beauty communities.

2.3 Understanding the Use of TikTok Among Influencers

Scholars have provided insights into understanding the emergence of TikTok and the distinct characteristics that differentiate the functionality of the platform features (Kaye, Chen, & Zeng, 2020). In their research, Kaye et al., (2020) examine the differences and similarities between TikTok and Douyin in which they provide insights into understanding the features of the platforms and the impact on social media economies. Their findings discuss the infrastructures of the platforms that inform our understandings of the users' practices. Through a detailed analysis of both platforms, Kaye et al., (2020) introduce the term "parallel platformisation" that highlights the process through which both platforms operate, where users strive for online visibility with the potential to benefit from virtual currency exchange (Kaye et al., 2020, p. 20).

Similarly, Zulli & Zulli (2020, p. 11) explore the interactive utilization of Internet memes, and the influence of this on shaping online users' behavior. They posit that users' engagements with TikTok are intricately connected to the "imitation" and "replication" features inherent in the platform. This highlights how users emulate the sounds provided within the app to communicate and broadcast themselves to the public. These practices draw attention to engaging and sharing content that mirrors the evolving trends in comprehending relational interactivities on social media (Zulli & Zulli, 2020).

In understanding the shifts in the platform infrastructure, Zhang (2020) asserts that "TikTok attains its power on commercial monetization, content distribution, and acquisition of data sources through its infrastructural ambition of building a "video encyclopedia" that can be saleable" (Zhang, 2020, p. 1). Her study underscores the significant role of video streaming platforms and their impacts on cultural and social practices in China, combining integration with e-commerce. Meanwhile, Kennedy's (2020) article explores the utilization of TikTok, characterizing women's engagement as "a celebration of girlhood." She examines the use of digital media space, particularly in private settings like bedrooms, where girls and young women showcase themselves with the goal of expanding their media visibility (Kennedy, 2020).

In this vein, Kennedy (2020, p. 1071) notes that "in digital spaces like TikTok, such risk of humiliation and degradation – whether in relation to the expression of sexual desire or in terms of one's self-representation – is very much embedded within the architecture and ethos of the platform". Her article also sheds light on the construction of femininity, reflecting cultural trends and social values, where "the most-followed TikTok star is a slim, white, normatively attractive teenage girl" (Kennedy, 2020, p. 1073). This points to underlying conditions where the curated displays of girls and women on TikTok have sparked criticism regarding social issues that demand immediate attention in the online digital economy (Kennedy, 2020).

In terms of understanding users' practices, Verma (2021) explores how TikTok's emergence has empowered regular social media users to achieve fame and showcase their talents, regardless of their popularity status on other social media platforms. The performances of these practices revolves around the lip-syncing and the creation of entertaining and engaging short video content (Verma, 2021). These practices are noteworthy as they unveil how TikTok navigates cultural trends, offering users the opportunity to gain recognition and present their images, influencing the emergence of popularity status on social media (Verma, 2021).

In particular, the promotional materials of generating online videos are often associated with the curation of influencers' posts, characterized by lip-syncing and the increasing trend of curating Internet memes (Kaye et al., 2020; Zulli & Zulli, 2020). These meme constructions are widely "replica[ted]" and "imita[ted]" (Zulli & Zulli, 2020, p. 2) among users and social media influencers, featured through the algorithm-based format highlighted on the For You page as users enter the app. The growing prominence of these trends highlights the evolving practices that mirror the "technological affordances" (Cunningham & Craig, 2017, p. 72) of the platform features.

In addition to the abovementioned features, the platform provides a range of business features, including a shop tab, product showcase, and online advertising options, thereby expanding opportunities for users to make direct online purchases (TikTok, 2024). These features support the development of online businesses for content creators and influencers, allowing them to create monetized media content that promotes self-branding techniques and strategies on the platform (Putri et al., 2023).

2.4 The Entrepreneurial Trends of Online Labour Conditions

Scholars have characterized the entrepreneurial trends of social media activities as "the cultural quality of cool, creativity, autonomy, self-investment, compulsory networking, portfolio evaluations, international competition and foreshortened careers" (Neff, Wissinger, & Zukin, 2005, p. 207). This emphasizes the creative expansion of social media engagement among users online. Through the generation of online content, individuals can create the opportunities to "reinvent themselves, change lives and influence others and society" (Yu, Xu, & Sun, 2022, p. 254). However, Yu et al. (2022) point out that an increasing number of unemployed individuals are seeking self-employment opportunities as digital entrepreneurs on social media. This highlights the precarious nature of labour conditions that necessitate specific skills in maintaining fame and a significant status online.

In their research, Elias, Gill, & Scharff (2017) offers valuable insights into understanding the labour conditions of generating beauty trends, which they describe as "mark[ing] out a new intellectual terrain in beauty studies" (Elias et al., 2017 p. 5). The enactments of beauty practices encompass various performances, such as sharing images of makeup tutorials, conducting product reviews, and engaging with followers. These actions mirror the ongoing negotiations of beauty norms, carefully curated and enacted

in the Thai social media sphere. Meanwhile, Lazar (2017, p. 51) also asserts that women are likely to engage in and invest effort in aesthetic labour on their bodies as a component of embodying “heterosexual femininity” (Lazar, 2017, p. 51). This entails a considerable amount of time and effort for women to enhance their self-representation.

In examining the labour conditions within the influencer industry, Brydges & Sjöholm (2019, p. 122) further expand the concept by introducing “aesthetic labor 2.0.” This perspective situates influencers within intricate, elusive, and frequently precarious social structures, where they possess the ability to negotiate demands not only from a single employer but from various actors and networks (Brydges & Sjöholm, 2019, p. 122). The concept of aesthetic labour in this context reflects the fast-growing trends of online form of labour that require the promotional materials of generating branded content that promote products and services. Thus, contributing to building engagement and credibility within the online digital economy.

In extending our understanding on the labour conditions, Abidin (2016, p. 90) proposes that the engagements in social media activities contribute to the concept of “visibility labor.” This type of labour can be understood as “the work enacted to flexibly demonstrate gradients of conspicuousness in digital or physical spaces depending on intention or circumstance for favorable ends”. Relatedly, she also offers valuable insights into how social media influencers adapt to the evolving trends of TikTok, emphasizing the growing significance of the “attention economy” in garnering fame and visibility on social media platforms (Abidin, 2021, p. 77). She examines the importance of labour practices involved in crafting their online personas, which become widely visible in the online sphere. In Thailand and elsewhere, creating online video content significantly amplifies viewership and engagement, particularly with the proliferation of advertorial paid works. These forms of online labour play a crucial role in establishing economic opportunities and monetization practices, providing unique perspectives into understanding the cultural trends and marketing strategies within the platform (Abidin, 2021). As a result, the paper will unpack how generating online video content further enhance the business of beauty and how these different forms of labour shape the idealization of beauty practices, which has gained increasing prominence on sites such as TikTok.

3. Methodology

As TikTok gains increasing recognition as one of the most widely used platforms during the pandemic (Kennedy, 2020), it has also experienced a surge in diverse users, with influencers being active participants (Abidin, 2021). In this context, Abidin (2021) contextualizes the concept of Internet celebrities on TikTok, examining the extent to which users adapt to align with the evolving trends, enabling them to present various styles of personas due to changing media environments. To understanding the platform's study and the significant development of social media platform in the digital economy, this article was

conducted qualitatively using the walkthrough method in order to examine the practices and performances of Thai beauty influencers and how they construct their online personas that shape the commodification and monetization practices online (Light, Burgess, & Duguay, 2018). This method allows for a comprehensive exploration of the phenomenon, capturing the nuances of influencer behavior and content creation within the digital landscape. The choice of qualitative analysis aligns with the research objectives, which aim to understand the monetization practices and idealization of beauty ideals prevalent among Thai beauty influencers on TikTok. In particular, Light et al., (2018, p. 882) emphasized on the importance of online observation, involving “step-by-step observation and documentation of an app’ screen”, enabling social media users to conduct an online observation of the overall functionality of the app that enhance our understanding of an online digital economy. Given the importance of online social media practices, our aim is to examine the distinct performances of the prominent Thai beauty influencers in order to examine the monetization practices and the idealization of beauty ideals that have become increasingly commodified and monetized. The research questions driving this study are:

RQ1: What are the key strategies the Thai beauty influencers employed to monetize social media content on TikTok?

RQ2: How do the dominant discourses of feminine beauty manifest within the context of TikTok? How are these constructed and adopted within the platform’s culture?

During the selection process, we thoroughly explored the practices of prominent Thai beauty influencers recognized for their creation of beauty-related content on TikTok and various social media platforms between January 2021 to April 2021 and from November 2023 to February 2024. These influencers were carefully chosen based on their substantial popularity across platforms like Instagram, Facebook, and TikTok, with a specific criterion of having followers ranging from 70k-1M followers on each platform. In particular, study pointed out that those influencers who have accumulated follower ranging from 50k and above tend to be more approachable and able to give stronger reach which facilitate online engagement than lower-tier influencers (Supakan et al., 2021). In addition, we specifically selected influencers with followers counts ranging from 70k to 1M, commonly referred to as Mega or Macro influencers. This selection criteria was based on their recognized extensive reach and substantial online presence (Abidin, 2018). In this instance, we conducted searches using keywords such as “Thai beauty influencers”, “Thai beauty bloggers” “Review Beaut” on social media search engines. We then searched through the list of influencers recognized for their beauty-related content. Our selection criteria included consistency in creating beauty content, the establishment of a distinct persona on social media, and the promotion of media materials to generate sponsored content online. As a result, we chose three prominent influencers such as @Nisamaneenut (1.7M followers), @Architasirii (707.8k followers), and @Vvalentines (72.1k followers), each known for presenting a distinct beauty persona that resonates with current social media trends on TikTok.

Throughout the walkthrough method (Light et al., 2018), we systematically viewed beauty related content among the three beauty influencers, focusing on the relevant trends, collections of their content, promotional materials of social media images and videos and so on. The analysis involved an examination of influencers' practices and the constructions of their online videos in order to identify significant content indicative of monetization practices. In addition, we explored affiliate links, product content and promotions as well as the narratives of storytelling approach to identifying patterns, trends on influencers' profiles. A total of 10 significant pieces were then selected for analysis, capturing the current beauty trends and the monetization opportunities on TikTok.

4. Process of Selecting Interview Materials

To recruit participants for interviews, the data primarily stemmed from personal interviews conducted during the author's fieldwork for her PhD candidacy. Initially, we contacted influencers to conduct semi-structured interviews regarding their use and engagement on TikTok. We specifically targeted three distinct influencers recognized for creating various beauty-related content across social media platforms. We categorized them into two groups: (1) those who emerged before the advent of social media and gained recognition through the Thai Internet discussion boards, and (2) those who rose to fame in recent years through platforms like Facebook, Instagram, and TikTok, known for generating monetized content.

In selecting interview participants, we followed a process similar to selecting TikTok visual materials for analysis. Using search engines and keywords such as "Thai beauty influencers" "Beauty trends," "Influencers", we narrowed down the scope to identify specific participants. The criteria for selecting interviewees included: a) being Thai citizens creating beauty-related content in Thailand, b) having a minimum of 10,000 followers on TikTok, and c) engaging in commercial collaborations with brands (as indicated by hashtags and tagging information). Subsequently, we selected five significant influencers and contacted them via direct message as through their social media profiles to inquire about interviews. Ultimately, three participants agreed to be interviewed, all are renowned for generating beauty-related content and highly prominent in the Thai influencer industry. In consideration of participant confidentiality, some individuals requested that their information remain undisclosed. Consequently, pseudonyms will be employed, and certain images from TikTok videos will be intentionally blurred.

The details of each influencer interviewed during the data collection process are presented as follows:

1. Prae (17.4k followers on TikTok, pseudonym) Prae has a background in modeling where she garners significant attention from her followers on both mainstream and social media platforms. Prae is renowned for her diverse content encompassing fashion, beauty, travel, and lifestyle, showcasing a wide array of looks. Her TikTok persona stands out for its cultural fusion, blending Korean and Western beauty styles. Prae maintains consistent activity on TikTok, providing insights into the Thai online beauty industry.

2. Ann (300k followers on TikTok, pseudonym) Ann is a rising Thai beauty influencer who emerged on the social media scene in recent years. A young university graduate, she shares her journey of creating beauty-related content on platforms like YouTube. Ann gained recognition by establishing her own beauty business, specializing in selling lipstick and cushion products on TikTok and other prominent social media platforms.

3. Onn (50k followers on TikTok, pseudonym and has requested that her details to be confidential)

The interview transcripts obtained from the selected influencers underwent thematic analysis to uncover insights into their experiences, perspectives, and practices regarding social media engagement and monetization strategies on TikTok. The interviews were transcribed and coded to identify recurring themes and patterns related to the research questions. Themes included the influencers' constructions in creating beauty-related content, their strategies for engaging with followers, the depictions of online persona with brand collaborations, and their perceptions of beauty ideals and discourses on TikTok.

In particular, the analysis utilizes two key components: visual material examination and interview transcripts. These components are utilized to explore distinct aspects outlined in the following sections.

The first section focuses on aesthetic labour, examining the construction of beauty practices and strategies employed by Thai beauty influencers to promote idealized Thai beauty standards. These standards are transformed into commodified and monetized content on TikTok, with a focus on the techniques utilized by influencers in generating monetized beauty work.

The next section delves into the dominant discourses of feminine beauty and their adoption to promote the platform's culture. This involves the curation and promotion of beauty trends that reflect global standards, as observed in Thai society. The analysis examines influencers' roles in shaping these discourses and their influence in promoting various types of beauty ideals.

Throughout the analysis, examples predominantly comprise media materials such as screenshots from videos, @mentions, incorporation of hashtags, and excerpts from interviews with influencers. These materials provide insight into influencers' experiences in promoting content related to cosmetics and beauty products on TikTok in Thailand.

5. Analysis

5.1 The Monetization Strategies and Practices of Thai Beauty Influencers

Following our investigation into RQ1, we proceeded to analyze influencers' profiles in order to examine their video content, focusing particularly on the diverse range of beauty personas depicted and the methods employed to promote prevailing social trends. This examination shed light on the growing influence of aesthetic labour in shaping monetization practices aimed at promoting Thai beauty ideals. Our initial inquiry centered on understanding influencers' strategies for generating beauty-related content on TikTok. The analysis revealed that the three selected influencers had amassed substantial followings, ranging from 70k to 1.7M, with each strategically crafting their online persona beyond conventional promotional materials observed on other social media platforms. Notably, influencers on TikTok exhibited a tendency to categorize various types of video content into curated collections, prominently featured on their profiles.

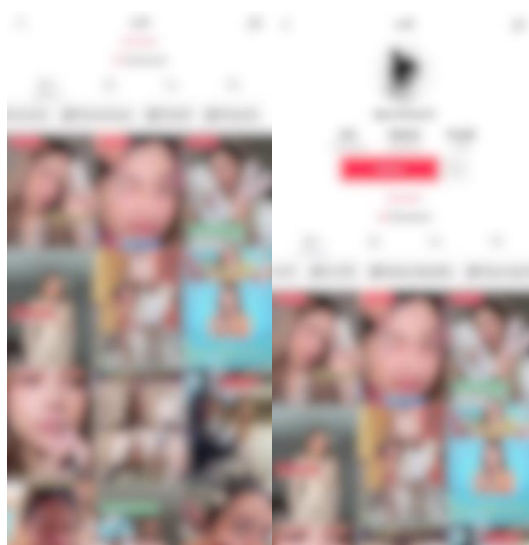

Figure 1. @Architasirii, screen grabbed by author, December 2023

For example, influencer @Architasirii categorized her content into sections such as “Vlog, showcasing interesting things,” “Travel Abroad,” “Review Beauty,” and “Food Review” etc. Similarly, @Vvalentines engaged in similar practices, organizing content into collections such as “Fragrance,” “Hair,” “Blush,” “Tutorials,” and “Outfits of the day.” The deliberate construction of their online personas reflects the growing trend towards enhanced “shoppability,” wherein the curated “presentation and commodification of self” are facilitated through the display of online imagery and videos, eliciting emotive and affective responses among both influencers and their followers across the platform (Hund & McGuigan, 2019, p. 4). Here, aesthetic labour is performed through the embodiment of “heterosexual femininity” (Lazar, 2017, p. 5)

where influencers possess the ability to negotiate demands in the fast-growing trends of online beauty work. Moreover, our analysis revealed that influencers strategically constructed their online beauty content based on the curation of latest trends, showcasing a variety of beauty styles and looks.

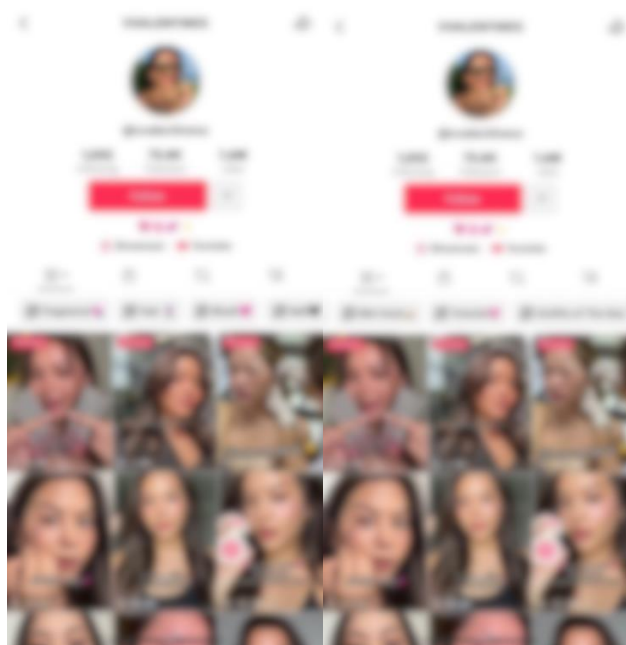

Figure 2. @Vvalentines, screen grabbed by author, December 2023

For example, images in figure 3 highlight the promotion of beauty trends through the curated display of video content. Here, influencer @Architasirii demonstrates the use of various shades of blushes in her promotional videos. Throughout their practices, Thai beauty influencers consistently applied hashtags such as #รีวิวกินดี #ครีมบลัช #อาชิตา #ARCHITA #Perfectcheek @archita.cosmetics to their online content, reflecting the promotional materials of beauty and cosmetic products that negotiate the entrepreneurial trends in establishing online businesses. By utilizing hashtags, audio features, and narrative memes provided as part of TikTok's features, these influencers positioned themselves at the forefront of trends in curating various styles of beauty personas, where "imitation" and "replication" of social media practices intricately draw attention and facilitate audience engagement online (Zulli & Zulli, 2020).

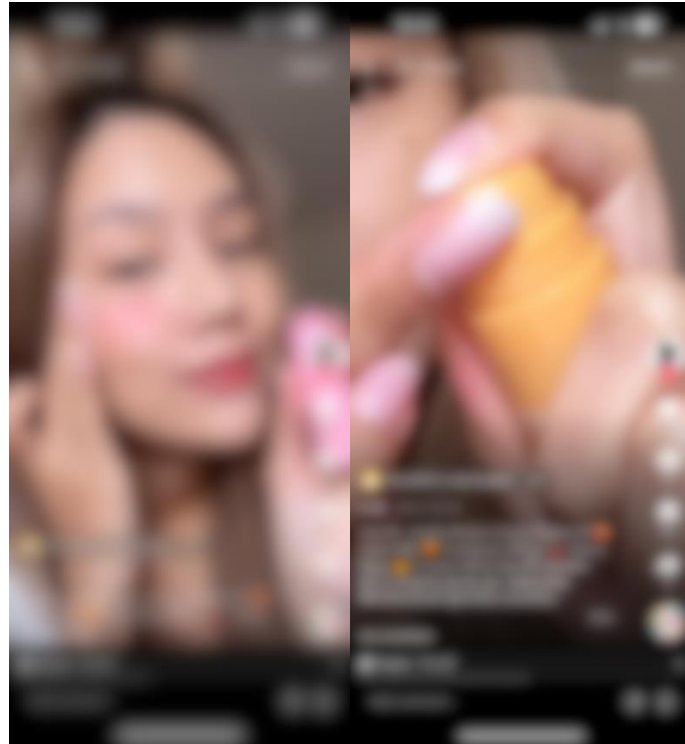

Figure 3. @Architasirii, screen grabbed by author, December 2023

Notably, participants in the study revealed that they often collaborate with beauty brands to promote various types of beauty products through sponsored content. For instance, Ann stated, “I tend to collaborate with brands by creating short videos, where I show specific beauty products or provide reviews during the launch of the beauty campaign” (Ann, translated from Thai). Similarly, Prae indicated, “most of the influencers receive compensation either by receiving newly launched products for free or sometimes they would get paid for it depending on their popularity and rate card” (Prae, translated from Thai). Additionally, it became apparent that prominent Thai beauty influencers incorporated affiliate links into their content, directing viewers to purchase beauty products from affiliated retailers on the platform. Interestingly, influencers such as @Architasirii and @Vvalentines both incorporated the link, which directs their followers and social media users to visit TikTok shop and product showcase, pointing to increased sales and enhanced monetization opportunities among influencers on social media. Through these practices, the images in figure 4 and figure 5 revealed the construction of their online content ranging from beauty and cosmetic products such as mascara, lipstick, skincare, etc., each categorized in the selection of creator’s choice, recommended, bestsellers, prices and so on. All of these practices indicate a shift in the platform’s infrastructure, enhancing “commercial monetization, content distribution, and acquisition of data sources through its infrastructural ambition of building a ‘video encyclopedia’ that can be saleable” (Zhang, 2020, p. 1).

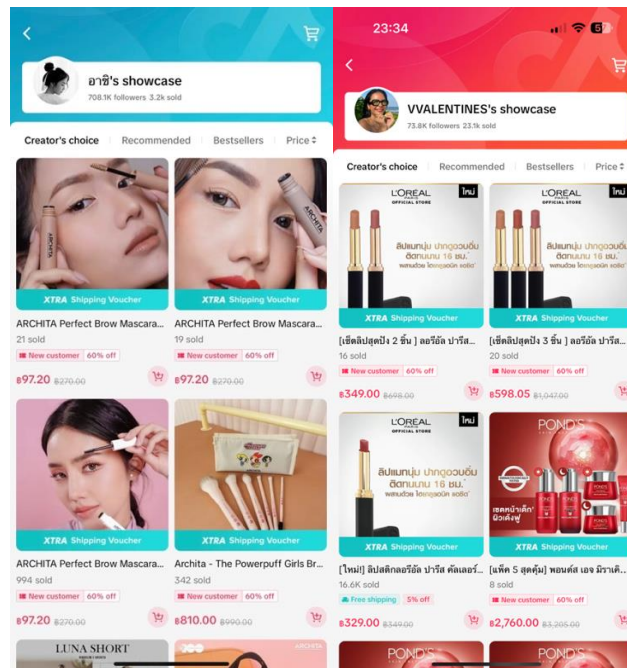

Figure 4. @Architasirii, screen grabbed by authors, January 2024

Figure 5. @Vvalentines, screen grabbed by author, January 2024

Furthermore, the narrative display of influencers' online personas often involves sharing lifestyles and personal experiences with beauty and cosmetic products. As depicted in Figure 6 influencer @Vvalentine is observed engaging in the review of beauty products, sharing personal lifestyle experiences, introducing product ingredients, and highlighting the products' benefits to the audiences online. In addition, an examination of her TikTok video collection revealed a consistent portrayal of an online persona, often incorporating terms such as "review", "swatch", "first time trying cosmetic products" which aligned with typical promotional content found in sponsored posts. Throughout her videos, she articulates narratives about her makeup choices aimed at enhancing her skin, encouraging her followers to consider making purchases. This engagement contributes to the cultivation of beauty-related content, exemplifying productive creativity and monetization practices within the Thai influencer industry.

Figure 6. @Vvalentines, screen grabbed by author, January 2024

Specifically, the curative display of such beauty practices contributes significantly to shaping discourses of beauty on the platform, demonstrating how influencers navigate their online presences in order to enhance credibility among their followers. With the corporation of affiliate links in the promotional material of influencers' online content, it enabled followers to make direct purchases that extended revenue streams for both influencers and brands. Here, the examples above demonstrate the growing significance of the "attention economy" among Thai beauty influencers in garnering fame and visibility across social media (Abidin, 2021, p. 77). Yu et al., (2022) highlighted the precarious nature of labour conditions requiring specific skill sets to maintain significant online status.

In this vein, participants noted the necessity of consistently projecting professionalism and authenticity across social media platforms. However, findings revealed that the platform logic of TikTok extends the opportunity to promote products to their followers, thereby enhancing brand visibility, driving more exposure, and promoting "the cultural qualities of coolness, creativity, autonomy, and self-investment, influencing others" throughout the Thai digital economy (Neff et al., 2005, p. 207).

5.2 The Hybridization of Beauty Trends

In terms of our investigation into RQ2, we continued to examine influencers' online content in shaping the beauty trends of how the dominant discourses of feminine beauty manifest within the context of TikTok. In this vein, we analyzed the shifting influences of beauty trends that shape the cultural and social discourses of feminine beauty, exhibited in the modern Thai society. Here, we examined the role of influencers' practices that negotiate the construction and dissemination of beauty content within TikTok's culture. In analyzing the practices of Thai beauty influencers on TikTok, it became evident that they play a significant role in celebrating diversity by showcasing a variety of beauty trends that speaks to the cultural and social discourses surrounding feminine beauty as manifested in contemporary Thai society. This demonstrates influencers' engagement that aligns with "a celebration of girlhood" (Kennedy, 2020, p. 1071) which gives young women the extended opportunity to further enhance their visibility and online career. Through the cultivation of generating online persona, the influencers' content reflects the negotiation of beauty ideals that point to the emerging trends in promoting Westernization and the Korean style of feminine beauty (Puathanawat, 2022). This negotiation expands our understanding of the dominant discourses of feminine beauty prevalent in Thai society, highlighting the cultural nuances and influences which shapes the contemporary beauty norms. For instance, the portrayal of Western-style beauty, as exemplified by influencer @Nisamaneenutt, reflects the adoption of Caucasian beauty standards, characterized by features such as darker eye shadow, face contouring, and nude lipstick.

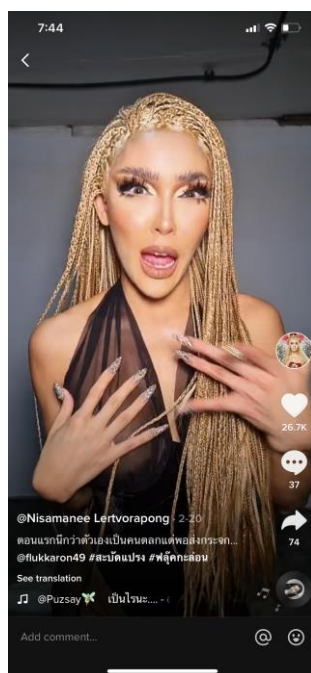

Figure 7. @Nisamaneenut, screen grabbed by author, August 2021

Participants mentioned that the Western style of beauty has gained prominence recently, around the past 5-6 years, with the main influence being Thai beauty pageants, where the curation of tan skin tone became prominent among women in Thailand. This trend signifies a growing prominence that shapes the ideals of beauty, which challenges the conventional beauty norms by offering an alternative standard of what beauty should be. In addition, this shift challenges the conventional perception of beauty as it introduces diverse arrays that reflect globalized ideals, broadening the perceived norms of beauty within Thai society. Conversely, participants highlighted the promotion of light skin associated with “Korean-like” features on the platform (Abidin & Limkangvanmongkol, 2018, p. 103). This point to the rising prominence of how “Thais are increasingly using body modification practices to look ‘white’ but not Caucasian.” (Kang, 2021, p. 273) which highlights the cultural phenomenon of Japanese/Korean type of skin tones (Abidin & Limkangvanmongkol, 2018, p. 103).

In identifying Korean styles of beauty, participants revealed that this concept is characterized by lighter makeup, high style, posture, and other distinctive features that signal the influence of Korean beauty standards. For instance, Ann stated that “korean beauty can be seen through hydrated and glowing skin, which can be achieved through the use of skincare routines that prioritize creams like moisturizing and hydrating products” (Ann, translated from Thai). Meanwhile, Onn added that “Korean style of beauty often highlights the natural features rather than heavy makeup, this can be seen through the use of BB creams, soft blushes with pinkish colour and natural-looking lip tints” (Onn, translated from Thai). Specifically, all participants highlighted that the Korean style of beauty is closely associated with the notions of “youthfulness and cuteness,” with the majority characterizing these traits as “natural,” “flawless,” “makeup, no- makeup,” and “glowing skin,” which distinguishes from the Western beauty style. Participants acknowledged that TikTok's features empower them to create diverse content and beauty trends. The dissemination of such beauty ideals not only influence individual preferences but also contribute to broader social trends in Thailand which shapes the attitudes towards beauty diversity and influencing consumer behavior. In addition, all participants emphasized that promoting both Northeast and Western beauty trends capitalizes on global popularity, which can enhance business opportunities, given a wide array of changing trends manifested on social media. These ideals signify the evolving preferences in Thai beauty culture which allows influencers to shape the significant value of beauty, crucial for maintaining popularity and status within the Thai influencer industry. The pursuit of international beauty standards, thus, emerges as a focal point in the idealization of beauty practices currently prevalent and disseminated through contemporary Thai media culture.

In understanding the emerging trend of “Korean-like” features, our study revealed a curated presentation of beauty, as evidenced by influencer @Architasiri's reinforcement of promotional content to shape social trends and negotiate the essence of Koreanness. This representation underscores the evolving preferences within Thai beauty culture and illustrates how influencers navigate cultural influences to shape beauty ideals on the platform.

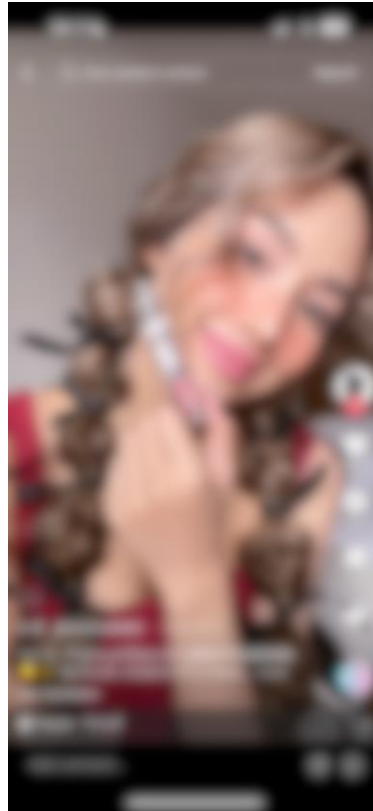

Figure 8. @Architasirii screen grabbed by author, December 2023

In this instance, @influencer @Architasirii is seen wearing pink lipstick, indicating involvement in product reviews. Her caption reads “รีวิวลิปเบสเฉีฟของน้อง@Bestkamsing.” In this vein, labour is enacted and shaped through the deliberate display of promoting idealized image, contributing to the depiction of Korean beauty ideals. Specifically, the promotion of trends emphasizing cuteness and natural makeup, is seamlessly incorporated throughout her TikTok posts. This representation signifies the evolving preferences in Thai beauty culture and demonstrates how influencers navigate cultural influences to shape beauty ideals on the platform. Furthermore, through strategic content curation and the utilization of hashtags and available TikTok features-including audio memes, natural personal narratives, filters that incorporated lifestyle content-influencers like @Vvalentines and @Architasirii attract diverse audiences which not only fosters positive attitudes towards beauty diversity but also encourages engagement with a wide array of beauty trends.

In extending our understanding on the construction of beauty personas within the platform's culture, participants were also observed not only engaging with mainstream beauty ideals but also promoting diverse representations of beauty that extend beyond conventional norms. For instance, influencer @Nisamaneenutt was seen actively promoting alternative beauty ideals that negotiate a natural style of beauty, which enhances the notion of gender diversity and inclusivity within modern Thai society. In one instance, she posted a video tutorial providing guidance on selecting appropriate cushion makeup that matches with one's skin tone.

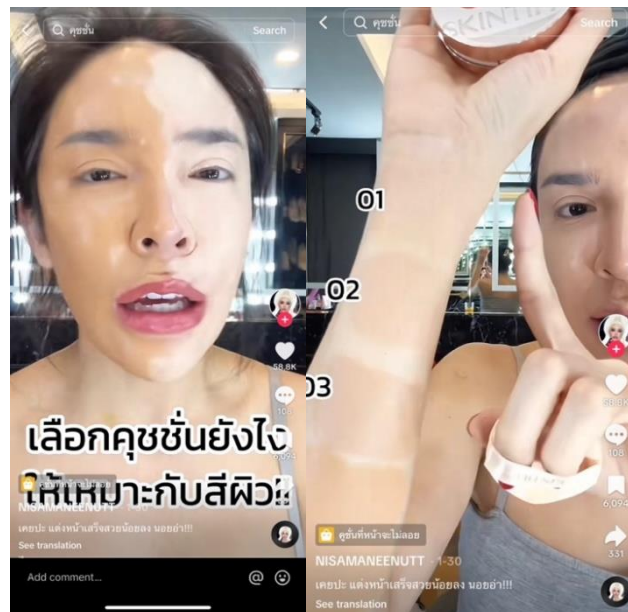

Figure 9. @Nisamaneenutt screen grabbed by author, January 2024

During the video, @Nisamaneenutt was seen to be applying different shades of cushion on her body, demonstrating the importance of selecting the right makeup suitable for each type of skin tone. Throughout the narrative, @Nisamaneenutt consistently emphasized the significance of making the appropriate choice, highlighting ingredients and product suitability across various shades and colors to enhance individuals' appearances. Furthermore, another example showcased her promoting Vaseline lotion in a TikTok video, emphasizing its launch which tailored specifically for Thai non-cisgender women.

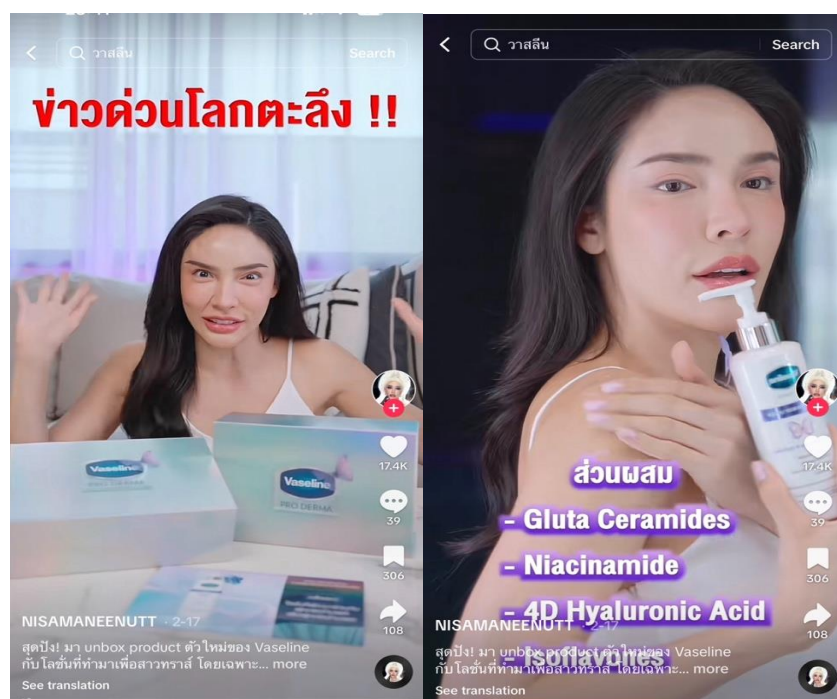

Figure 10. @Nisamaneenutt screen grabbed by author, February 2024

This emphasis on her content illuminates an aspect of promoting gender diversity and inclusivity, which can be seen as empowering individuals to openly and authentically express their gender identity. Throughout the video, the focus remained on promoting the product exclusively among non-cisgender women, in which she highlighted that she was the first non-cisgender woman in the country to be given the opportunity to try the product. She then provided detailed attention given to ingredients and discussed on how the product enhances skin, furthering the narrative of hormonal enhancement among non-cisgender women. Through a humorous and open style of beauty persona, it became evident that such example illustrates the important role in fostering a sense of empowerment among both influencers and audience members, encouraging Thai individuals to embrace their identity and celebrate diversity. The combination of @Nisamaneenutt's online posts illustrates a shift from merely promoting conventional beauty norms, where Thai beauty influencers are now employing TikTok as a platform to initiate positive conversations and challenge harmful stereotypes that may have constrained gender expressions among audiences within the Thai social media sphere. In particular, it illustrates how the role of Thai beauty has evolved from merely promoting monetized beauty products to further enhancing community building and support, advocating for positive change within modern Thai society.

6. Conclusion

This article explores the burgeoning online beauty culture on the video streaming platform TikTok in Thailand. It argues that TikTok offers beauty influencers an alternative platform for online labour, capable of being commodified and monetized. The paper posits that the manifestation of productive creativities among influencers is on the rise, contributing to the emergence of diverse femininities within the Thai online beauty industry. In this instance, our investigation into the monetization strategies of Thai beauty influencers revealed a strategic approach towards crafting online personas and curating engaging content. Influencers strategically categorized their video content, utilized hashtags, collection of online images and incorporated affiliate links to enhance brand visibility and monetization opportunities. By collaborating with beauty brands and promoting various beauty products, influencers not only generated revenue but also shaped prevailing beauty ideals within Thai society. The deliberate construction of online beauty personas facilitated enhanced engagement and credibility among followers, ultimately contributing to the commercial success of both influencers and brands.

In addition, our examination of the hybridization of beauty trends highlighted influencers' role in celebrating diversity and challenging conventional beauty norms. Influencers showcased a variety of beauty styles, including Western-style and Korean-style beauty ideals, reflecting cultural influences within contemporary Thai society. This diversification of beauty representations not only influenced individual preferences but also contributed to broader social trends which shapes the attitudes towards beauty

diversity and influencing consumer behavior. Moreover, influencers actively promoted gender diversity and inclusivity, empowering individuals to express their gender identity openly and authentically.

In conclusion, our analysis underscores the evolving landscape of beauty influencer culture on TikTok in Thailand, where influencers not only monetize their online presence but also advocate for positive social change and community building. By strategically navigating TikTok's features and embracing diverse beauty ideals, influencers play a pivotal role in shaping beauty discourse and fostering a more inclusive and empowered society within the Thai digital economy. As TikTok continues to grow in popularity, the influence of Thai beauty influencers is expected to further evolve, driving innovation and reshaping societal norms in the realm of beauty and beyond.

References

- Abidin, C. (2016). Visibility labour: Engaging with Influencers' fashion brands and #OOTD advertorial campaigns on Instagram. *Media International Australia*, 161(1), 86-100.
- Abidin, C. (2018). *Internet celebrity: Understanding fame online*. Bingley: Emerald Publishing.
- Abidin, C. (2021). Mapping internet celebrity on TikTok: Exploring attention economies and visibility labours. *Cultural Science Journal*, 12(1), 77-103.
- Abidin, C., & Limkangvanmongkol, V. (2018). Net idols and beauty bloggers' negotiations of race, commerce, and cultural customs: Emergent microcelebrity genres in Thailand. In *Microcelebrity Around The Globe*, 95-106.
- Bangkok Bank Innohub. (2022). *The rise of TikTok: Why is it good for businesses?*. Retrieved from <https://www.bangkokbankinnohub.com/the-rise-of-tiktok-why-is-it-good-for-businesses>.
- Bangkok Post. (2023). New online commerce surges in Thailand. *Bangkok Post*. Retrieved from <https://www.bangkokpost.com/business/general/2606418/new-online-commerce-surges-in-thailand>.
- Brydges, T., & Sjöholm, J. (2019). Corrigendum to "Becoming a personal style blogger: Changing configurations and spatialities of aesthetic labour in the fashion industry". *International Journal of Cultural Studies*, 23(1), 138-138.
- Cunningham, S., & Craig, D. (2017). Being 'really real' on You Tube: Authenticity, community and brand culture in social media entertainment. *Media International Australia*, 164(1), 71-81.
- Duffy, B. E., & Hund, E. (2015). Having it all on social media: Entrepreneurial femininity and the online self. *Social Media+Society*, 1(2), 1-11.
- Elias, A., Gill, R., & Scharff, C. (2017). *Aesthetic labour: Rethinking beauty politics in neoliberalism*. London: Palgrave.
- German Thai Chamber of Commerce. (2023). *Update Q4-2023: Beauty and cosmetics*. Retrieved from https://issuu.com/germanthaichamber/docs/update_q4-2023_beauty_and_cosmetics.
- Hund, E., & McGuigan, L. (2019). A shoppable life: Performance, selfhood, and influence in the social media storefront. *Communication, Culture and Critique*, 12(1), 18-35.

- Jorge, A., Marôpo, L., & Nunes, T. (2018). 'I am not being sponsored to say this': A teen youtuber and her audience negotiate branded content. *Observatorio (OBS*)*, 12(Special), 76-96.
- Kang, D. (2021). The duty to transform: Properly refining the body and (re) defining oneself in Thailand. *Asian Studies Review*, 45(2), 272-289.
- Kaye, D. B. V., Chen, X., & Zeng, J. (2020). The co-evolution of two Chinese mobile short video apps: parallel platformization of Douyin and TikTok. *Mobile Media & Communication*, 9(2), 1-25.
- Kennedy, M. (2020). 'If the rise of the TikTok dance and e-girl aesthetic has taught us anything, it's that teenage girls rule the Internet right now': TikTok celebrity, teenage girls and the coronavirus crisis. *European Journal of Cultural Studies*, 23(6), 1069-1076.
- Lazar, M. M. (2017). 'Seriously girly fun!': Recontextualising aesthetic labour as fun and play in cosmetics advertising. In A. S. Elias, R. Gill, & C. Scharff (Eds.), *Aesthetic labour: Rethinking beauty politics in neoliberalism* (pp. 51-66). London: Palgrave.
- LexiconThai. (2023). *Social media trends in Thailand 2023*. Retrieved from <https://lexiconthai.com/blog/social-media-trends-in-thailand-2023>.
- Light, B., Burgess, J., & Duguay, S. (2018). The walkthrough method: An approach to the study of apps. *New Media & Society*, 20(3), 881-900.
- Lim, A. (2023). *Thailand beauty market analysis: How to win over the bold Thai consumer*. Retrieved from <https://www.cosmeticsdesign-asia.com/Article/2023/06/06/thailand-beauty-market-analysis-how-to-win-over-the-bold-thai-consumer>.
- Neff, G., Wissinger, E., & Zukin, S. (2005). Entrepreneurial labor among cultural producers: 'Cool' jobs in 'hot' industries. *Social Semiotics*, 15(3), 307-334.
- Phakdeephasook, S. (2009). Discourse of Femininity in advertisements in Thai health and beauty magazines. *MANUSYA*, 12(2), 63-89.
- Puathanawat, N. (2022). *The business of beauty: Online beauty entrepreneurs, femininity and whiteness in Thailand* (Doctoral dissertation). University of Sussex, UK.
- Putri, N., Prasetya, Y., Handayani, P. W., & Fitriani, H. (2023). TikTok shop: How trust and privacy influence generation Z's purchasing behaviors. *Media and Communication Studies*, 10(1), 1-21.
- Shoo, J. (2024). *Building a strong beauty brand on TikTok: From content to conversion*. Retrieved from <https://www.linkedin.com/pulse/building-strong-beauty-brand-tiktok-from-content-conversion-shoo-y2pfc>.
- Statista. (2024). *Thailand: Revenue of the cosmetics market from 2017 to 2025*. Retrieved from <https://www.statista.com/forecasts/1220262/thailand-revenue-cosmetics-market>.
- Supakan, S., Loetsakulcharoen, N., & Thanlap, L. (2021). *The age of influence: How influencer marketing is evolving in Thailand*. Retrieved from <https://www.warc.com/newsandopinion/opinion/the-age-of-influence-how-influencer-marketing-is-evolving-in-thailand/en-gb/5528>.
- TikTok. (2024). *Driving commerce everywhere: Online & offline sales*. Retrieved from <https://www.tiktok.com/business/en/blog/driving-commerce-everywhere-online-offline-sales>.
- Van, E. P. (2000). *Materializing Thailand*. Oxford: Berg.
- Verma, T. (2021). Cultural cringe: How caste and class affect the idea of culture in social media. *Feminist Media Studies*, 21(1), 159-161.

- Virayasiri, S. (2020). *TikTok for business*. Retrieved from <https://www.scb.co.th/en/personal-banking/stories/business-maker/tiktok-for-business.html>.
- Yu, H., Xu, J., & Sun, P. (2022). Introduction: Platformization of entrepreneurial labor via Chinese digital networks. *Global Media and China*, 7(3), 253-262.
- Zhang, Z. (2020). Infrastructuralization of TikTok: Transformation, power relationships, and platformization of video entertainment in China. *Media, Culture & Society*, 43(2), 219-236.
- Zulli, D., & Zulli, D. J. (2020). Extending the Internet meme: Conceptualizing technological mimesis and imitation publics on the TikTok platform. *New Media & Society*, 24(8), 1872-1890.

มโนทัศน์เรื่องการเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรม บนสังคมออนไลน์ตามทัศนะของพุทธจริยศาสตร์*

Received: 8 August 2023

Revised: 16 October 2023

Accepted: 24 October 2023

ภูจิต รัตนการกิจ**

ธีรธัม แสงแก้ว***

บทความวิจัยนี้มุ่งศึกษาการเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมโดยการนำประเด็นทางจริยธรรมที่เกิดขึ้นบนสังคมออนไลน์ที่ปรากฏให้เห็นว่าสามารถแสดงออกได้สองลักษณะ คือ การลงมือกระทำและการกระทำทางความคิด ประกอบด้วยประเด็นสำคัญ 5 ประการ คือ 1) การโพสต์ 2) การแบ่งปันข้อมูล 3) การแสดงความคิดเห็น 4) การคิดในทางที่ถูก และ 5) การคิดในทางผิด ในฐานะการเป็นผู้กระทำการที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ได้นำพาตนเองเข้าไปมีส่วนร่วมในวงสนทนาหรือในประเด็นที่เกิดขึ้นบนสื่อสังคมออนไลน์ต่างๆ ที่ตนเองให้ความสนใจ โดยตัวผู้กระทำการในบริบทนี้อยู่ในภาวะที่ปราศจากการถูกรอบงำทางความคิด มีเสรีภาพที่จะกำหนดตนเองได้อย่างอิสระ ตัดขาดจากการกระทำตามกฎระเบียบ ตามหลักศีลธรรม เกิดเป็นข้อแตกต่างจากการเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมที่ต้องมีหลักปฏิบัติในการยึดเหนี่ยว ตามทัศนะของพุทธจริยศาสตร์ได้เสนอหลักคิด 2 ประการ คือ ธรรมในปัจจุบันบุคคล และธรรมสำหรับสังคม เป็นมาตรฐานของการเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรม โดยมีสัมมาทิฐิเป็นเครื่องชี้ทำให้เกิดความคิดเห็นที่ชอบด้วยธรรม ในแง่ของการเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมบนสังคมออนไลน์ในทางที่ดีที่สุด คือ ผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ที่มีความสามารถในการคิดอย่างถูกต้อง ลงมือกระทำเกิดคุณประโยชน์ และไม่เป็นโทษ

บทความวิจัย

บทคัดย่อ

คำสำคัญ

ผู้กระทำการทางศีลธรรม;
สังคมออนไลน์;
สัมมาทิฐิ;
พุทธจริยศาสตร์

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “มโนทัศน์เรื่องการเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมบนสังคมออนไลน์ตามทัศนะของพุทธจริยศาสตร์” สาขาวิชาปรัชญาและศาสนา ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

** นิสิตระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาและศาสนา ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ติดต่อได้ที่: bhusit.r@ku.th

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ติดต่อได้ที่: fhumtrsk@ku.ac.th

The Concept of Moral Agency on Social Network According to the Perspective of Buddhist Ethics*

Received: 8 August 2023

Revised: 16 October 2023

Accepted: 24 October 2023

Bhusit Rattanathawornkiti**

Theerat Saengkaew***

This research aims to study dilemmas of moral agency arising on online social network which can be expressed in two distinct forms: taking action and mentally taking action. These forms encompass five primary facets, namely: 1) posting, 2) information sharing, 3) commenting, 4) having right view, and 5) having wrong view. As active participants on social media platforms, individuals voluntarily engage in discussions or contribute to emerging issues aligning with their personal interests. Notably, the actor in this context operates independent of imposed thought patterns, enjoying the freedom of self-determination and dissociating from the moral agent's obligation to adhere to prescribed practices. According to the perspective of Buddhist ethics, embodying moral agency entails adherence to two primary concepts: individual Dhamma and societal ethics. It represents the benchmark for exhibiting virtuous conduct. Consequently, *Sammādiṭṭhi* serves as a guiding principle to foster righteous viewpoints. In the context of moral agents within the realm of social media, the most commendable individuals are those users capable of engaging in conscientious thinking, undertaking beneficial actions, and being blameless.

Research Article

Abstract

Keywords

moral agency;
social network;
right view;
Buddhist ethics

* This article is a part of the thesis entitled "The Concept of Moral Agency on Social Network According to the Perspective of Buddhist Ethics", Philosophy and Religion Program, Department of Philosophy and Religion, Faculty of Humanities, Kasetsart University.

** Ph.D. student, Philosophy and Religion Program, Department of Philosophy and Religion, Faculty of Humanities, Kasetsart University, e-mail: bhusit.r@ku.th

*** Assistant Professor, Department of Philosophy and Religion, Faculty of Humanities, Kasetsart University, e-mail: fhumtrsk@ku.ac.th

1. บทนำ

ในปัจจุบันสังคมออนไลน์เข้ามามีบทบาทในวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์มากขึ้น เห็นได้จากการสำรวจผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (2565) ได้ระบุว่าใน พ.ศ. 2563 มีจำนวนผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตจำนวน 49.5 ล้านบัญชี และใน พ.ศ. 2564 มีจำนวนผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตจำนวน 52.1 ล้านบัญชี ในปริมาณที่เพิ่มขึ้น ดังนั้นการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์จึงเปรียบเสมือนการทำกิจวัตรประจำวันของมนุษย์อีกรูปแบบหนึ่ง โดยในปัจจุบันสังคมออนไลน์ถูกพูดถึงและได้รับความนิยมเป็นอย่างมากเนื่องจากความสะดวกในการเข้าถึงได้ทุกที่ ทุกเวลา และรวดเร็ว สังคมออนไลน์มีพื้นฐานคล้ายกับสังคมปกติทั่วไปคือมีความต้องการพื้นฐานทางสังคมของมนุษย์ที่ต้องการติดต่อสื่อสาร หรือการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน (ปริศนา เพชรบุรณิน, 2556, น. 54) นอกจากนี้พนารัตน์ ลิ้ม (2551, น. 11) ได้กล่าวถึงสังคมออนไลน์ว่า

เป็นชุมชนใหม่ที่เป็นคนกลุ่มหนึ่งที่มาจากสถานที่ต่างๆ สามารถเชื่อมโยงถึงกันอย่างไร้พรมแดน ไม่ใช้การรวมกลุ่มทางกายภาพ แต่เป็นการรวมกลุ่มตามความคิดเห็นความสนใจของประชาชน โดยมีวัตถุประสงค์เดียวกัน เข้ามามีกิจกรรมร่วมกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในสิ่งที่สนใจร่วมกัน ก่อให้เกิดวัฒนธรรมชุมชนในเครือข่ายสังคมออนไลน์ และเมื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์เติบโตกว้างใหญ่ขึ้นก็จะมีพลังและศักยภาพต่อสังคมได้

จะเห็นว่าลักษณะของสังคมออนไลน์มีความคล้ายกันกับสังคมปกติคือนอกจากการอยู่รวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์กันในเชิงความคิด นำไปสู่การรวมกลุ่มเพื่อมีปฏิสัมพันธ์กันในเชิงปฏิบัติ สังคมออนไลน์เติบโตขึ้นจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทางการสื่อสาร ส่งผลให้โครงสร้างทางสังคมมีการเปลี่ยนแปลงและเกิดการพัฒนาดังต่อเนื่อง มนุษย์สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ใช้ติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลหรือใช้ทำกิจกรรมตามความต้องการของตนเองผ่านตัวกลางอย่างเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ส่งผลให้สังคมออนไลน์ถูกแบ่งแยกออกไปอีกหลายประเภท เช่น เฟซบุ๊ก ยูทูบ ไลน์ อินสตาแกรม ทวิตเตอร์ (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2563, น. 51-52) สังคมออนไลน์ยังเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์มากมายที่เราสามารถพบเห็นได้ทั่วไปตามสื่อสังคมออนไลน์ต่างๆ เช่น สื่อสังคมออนไลน์อย่างยูทูบที่มีการนำเสนอสื่อประเภทต่างๆ มีประเภทที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ด้านภาษา การทำอาหาร การซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า การบริหารจัดการการเงิน เป็นต้น

ทั้งนี้ ยังพบว่ามีการจัดทำเว็บแอปพลิเคชัน (Web Application) เพื่อนำมาใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ ปรากฏในงานวิจัยของปพนพัชร กอบศิริธีรวัรา เรื่องเว็บแอปพลิเคชันเพื่อการศึกษาภาษาเกาหลี โดยสามารถนำมาใช้งานเพื่อเพิ่มพูนศักยภาพในการเรียนการสอนภาษาเกาหลีในประเทศไทยและยังเป็นการสร้างมาตรฐานทางการสอนแบบใหม่ เนื่องจากการทำลายข้อจำกัดทางด้านผู้สอนที่มีจำนวนไม่เพียงพอต่อจำนวนนักศึกษา ทั้งนี้ยังเป็นการขยายโอกาสทางการศึกษาภาษาเกาหลีไปได้อย่างทั่วถึง (ปพนพัชร กอบศิริธีรวัรา, 2564, น. 500) และยังพบอีกว่าการใช้สื่อสังคมออนไลน์อาจเพื่อวัตถุประสงค์บางอย่างทางสังคม เช่น ความรัก การเมือง การแลกเปลี่ยนความรู้ และทัศนคติ ปรากฏในงานวิจัยเรื่องการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการใช้สื่อทวิตเตอร์เพื่อสร้างความสัมพันธ์ของกลุ่มชายรักชาย ดังที่เบญจรงค์ ธีระผลิกะ, อรรณณ ศิริสวัสดิ์ อภิษยกุล, และ

วัชรพล พุทธรักษา (2564, น. 315) ได้เสนอความพึงพอใจที่ได้นำทวิตเตอร์มาใช้เป็นตัวกลางทางการสื่อสาร เพื่อวัตถุประสงค์ของตนเองและเพื่อตอบสนองความต้องการส่วนตน ทั้งนี้ทวิตเตอร์ยังเป็นพื้นที่เสรีทางความคิด กล่าวคือสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี ทั้งด้านการศึกษา ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านความรัก สามารถแลกเปลี่ยนทัศนะ มุมมองได้อย่างเสรี สิ่งต่างๆ ที่ได้กล่าวมานั้นล้วนเป็นจุดแข็งสำคัญของสื่อสังคมออนไลน์ในยุคปัจจุบันนี้ที่ทำให้เกิดกระแสนิยมใช้งานกันอย่างแพร่หลาย

อย่างไรก็ตาม สื่อสังคมออนไลน์ไม่ได้มีเพียงด้านที่เป็นคุณประโยชน์เท่านั้น ยังพบว่ามีด้านที่เป็นโทษด้วยเช่นกัน เราไม่อาจปฏิเสธได้ว่าปัญหาความไม่เข้าใจระหว่างมนุษย์ด้วยกันที่ได้แสดงออกผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เกิดเป็นประเด็นทางจริยธรรมบนสังคมออนไลน์ได้ ดังที่ปรเมศวร์ กุมารบุญ (2564) ได้กล่าวถึงอาชญากรรมไซเบอร์ ที่ส่งผลกระทบต่อจิตใจมนุษย์ทั้งระดับบุคคลและสังคม ซึ่งสามารถสรุปเป็นประเด็นต่างๆ ได้ ดังนี้ 1) การหลอกให้รักทางออนไลน์แล้วทำการตบทรัพย์ 2) การฉ้อโกง 3) การกลั่นแกล้ง 4) การล้วงข้อมูลส่วนบุคคล และ 5) การสร้างข่าวลวงหรือข่าวปลอม เป็นลักษณะของการกระทำที่ไม่สามารถจับต้องได้ สามารถรับรู้ได้ผ่านความรู้สึกหรือต่อจิตใจเท่านั้น บาดแผลทางใจนั้นเจ็บลึกกว่าทางกายมากและยากต่อการเยียวยา หรือแม้แต่ความหวาดกลัวที่ตนเองได้ถูกคุกคามที่ส่งผลโดยตรงต่อจิตใจ โดยเฉพาะเรื่องการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ในประเทศไทยพบว่ามีเกิดขึ้นหลายรูปแบบ เช่น การใช้ภาษาที่รุนแรง หยาดคาบ การปล่อยข่าวลือทำให้ผู้อื่นเสียหาย การคุกคามข่มขู่ และการสวมรอยตัวตนของผู้อื่น (นภาวรรณ อาษาเพชร, 2560, น. 102) การกระทำที่ไร้จรรยาบรรณผ่านสื่อสังคมออนไลน์กำลังทวีความรุนแรงขึ้นทุกวัน เห็นได้จากการใช้สื่อสังคมออนไลน์นั้นเปรียบเสมือนดาบสองคม ในด้านที่ดีของสื่อสังคมออนไลน์ได้สะท้อนให้เห็นถึงคุณประโยชน์คือช่วยลดระยะเวลาในการสื่อสาร การค้นหาข้อมูล การอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้แก่มนุษย์ ให้แก่ผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ อยู่ที่ว่าผู้ใช้งานจะมีความสามารถในการทำความเข้าใจได้มากน้อยเพียงใด มนุษย์จึงเป็นตัวแปรสำคัญไม่ว่าการกระทำใดๆ ที่เกิดขึ้นล้วนเกิดจากการตัดสินใจที่จะกระทำของมนุษย์ ดังนั้น สื่อสังคมออนไลน์จะมีคุณประโยชน์หรือมีโทษก็ขึ้นอยู่กับตัวผู้กระทำหรือตัวมนุษย์ ในมุมมองทางศาสนาสามารถยกตัวอย่างได้ เช่น การหลอกลวงด้วยการโกหก การนำเสนอข่าวที่เป็นเท็จ การกระทำเหล่านี้ในทางพระพุทธศาสนาจัดอยู่ในองค์ประกอบของมุสาวาท ที่พระพรหมคุณาภรณ์ได้ให้ความหมายไว้ในเหตุแห่งการกระทำที่นำมาสู่ความเสื่อมเสียในประเด็นที่ว่าด้วยการพูดเท็จ โกหก หลอกลวง (พระพรหมคุณาภรณ์, 2554, น. 113) อันเป็นพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดปัญหาทางจริยธรรมบนสังคมออนไลน์ได้

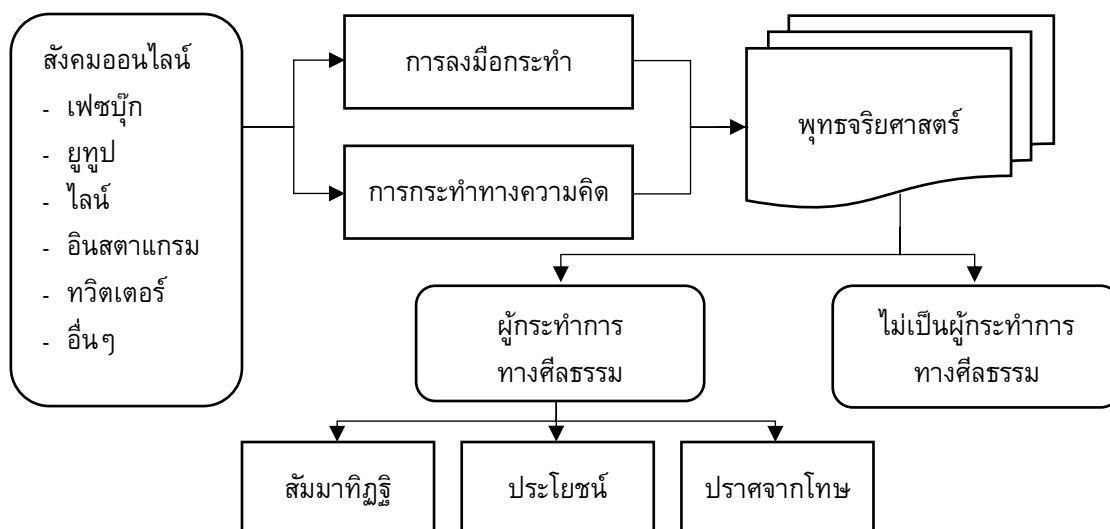
ด้วยเหตุนี้ การพิจารณาคคุณค่าทางจริยธรรม ศีลธรรม และคุณธรรมจึงเข้ามามีบทบาทเพื่อตอบปัญหาการกระทำดังกล่าวว่าผิดถูกอย่างไร รวมทั้งแนวทางแก้ไขปัญหาทางจริยธรรมบนสังคมออนไลน์ โดยทั้ง 3 คำนี้มีความหมายไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ มีความเกี่ยวข้องกับการประพฤติ ดังที่ทินพันธุ์ นาคะตะ (2559, น. 21) ได้กล่าวว่า จริยธรรม หรือปรัชญาศีลธรรมกับหลักศีลธรรมเป็นเหมือนสิ่งเดียวกัน จริยธรรมกับศีลธรรมในที่นี้จึงเป็นคำที่ใช้แทนกันได้ เราจึงพูดถึงปัญหาการตัดสินใจ การประมวล การโต้แย้ง ประสพการณ์ ความตระหนักรู้ และทัศนะต่างๆ ในทางศีลธรรมเช่นเดียวกับในทางจริยธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของสำเนียง ยอดศิริ (2560, น. 51-52) ที่เห็นว่า ความหมายของจริยศาสตร์ จริยธรรม คุณธรรมมีลักษณะที่เหมือนกันในด้านความหมายที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติ เช่น จริยศาสตร์ว่าด้วยวิชาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่ควรทำและไม่ควรทำ จริยธรรมว่าด้วยแนวทางของการประพฤติ และคุณธรรมว่าด้วยธรรมที่ควรประพฤติ ด้วยเหตุนี้จึงถือได้ว่าความหมายของศีลธรรม จริยธรรม คุณธรรม และจริยศาสตร์มีความเชื่อมโยงที่สอดคล้องกัน โดยในงานวิจัยนี้สามารถเรียกใช้แทนกันได้

ดังนั้น การศึกษาและการทำความเข้าใจโน้ตสนธิ์เรื่องการเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมบนสังคมออนไลน์ด้วยการนำหลักคิดทางพุทธจริยศาสตร์มาวิเคราะห์ เพื่อหามุมมองว่าการเป็นผู้กระทำการในฐานะผู้สังเกตการณ์ ผู้ที่ต้องการร่วมสนทนา และผู้ที่ตัดสินใจกระทำมีมุมมองอย่างไรต่อปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นบนสังคมออนไลน์ทั้งในแง่ที่เป็นคุณประโยชน์ เป็นโทษ รวมทั้งไม่เป็นประโยชน์และไม่เป็นโทษ และพุทธจริยศาสตร์สามารถเติมเต็มส่วนที่ขาดหายไปของการเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมบนสังคมออนไลน์ได้เพียงใดกับสภาพสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างสังคมออนไลน์

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาการเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมบนสังคมออนไลน์
- 2.2 เพื่อศึกษาการเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมตามทัศนะของพุทธจริยศาสตร์
- 2.3 เพื่อศึกษามโนทัศน์เรื่องการเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมบนสังคมออนไลน์ตามทัศนะของพุทธจริยศาสตร์

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1. กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 รูปแบบในการวิจัยเรื่อง “มโนทัศน์เรื่องการเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมบนสังคมออนไลน์ตามทัศนะของพุทธจริยศาสตร์” เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ นำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนา (Descriptive) เกี่ยวกับทฤษฎีจริยศาสตร์ (Normative Ethics) กล่าวคือ ศึกษาความสอดคล้องและความแตกต่างเรื่องทัศนะทางศีลธรรมในทัศนะของกฎหมายที่ปรากฏในประเทศไทย ในทัศนะศีลธรรมของคานท์ ในทัศนะศีลธรรมของมิลล์ และในทัศนะศีลธรรมของพุทธจริยศาสตร์ว่าเป็นอย่างไร

4.2 การรวบรวมข้อมูล งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาข้อมูล ด้วยวิธีการเก็บรวบรวมเอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี มุมมองจากหนังสือ เอกสาร งานวิจัย และบทความที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) เอกสารปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง และอรรถกถาที่เกี่ยวข้อง

2) เอกสารทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ Fundamental Principles of the Metaphysic of Morals, Utilitarian หนังสือ เอกสาร งานวิจัย บทความ และข้อมูลทางสื่อสังคมออนไลน์ที่เกี่ยวข้อง

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์การเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมบนสังคมออนไลน์ตามทัศนะของพุทธจริยศาสตร์ตามเอกสารในชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิตามลำดับ นำผลการวิเคราะห์มาอภิปรายเพื่อพัฒนาเป็นแนวคิดใหม่ในการเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมบนสังคมออนไลน์

4.4 สรุปผลจากการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5. ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “มโนทัศน์เรื่องการเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมบนสังคมออนไลน์ตามทัศนะของพุทธจริยศาสตร์” โดยผลจากการศึกษาสามารถตอบวัตถุประสงค์ของงานวิจัยได้ ดังนี้

5.1 การเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมบนสังคมออนไลน์ พบว่าการเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรม (Moral Agency) นั้นมีพื้นฐานมาจากการเป็นผู้กระทำการ (Agency) ที่มีการคิด การเข้าใจ การแยกแยะ การวางตัวที่มีจุดยืนสำคัญ คือ การเป็นผู้สังเกตการณ์ในฐานะผู้ร่วมสนทนากับสื่อสังคมออนไลน์ต่างๆ ที่ตนเองให้ความสนใจ ไม่ว่าจะเป็นช่องทางเฟซบุ๊ก ยูทูบ ไลน์ อินสตาแกรม และทวิตเตอร์ ด้วยวิธีการสังเกตการณ์หรือการสวมบทบาทเป็นผู้ชมที่กำลังชมเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอยู่ต่อหน้าตนเอง มองเข้าไปในฐานะผู้ที่กำลังจะเข้าร่วมในวงสนทนานั้นด้วย โดยที่ยังไม่เลือกเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจนกว่าจะถึงจุดที่ตนเองตัดสินใจแน่ชัดแล้วว่าควรเลือกฝั่งใดเมื่อตัดสินใจ (Decide) ได้แล้ว จึงลงมือกระทำการผ่านการแสดงออกของลักษณะ คือ การลงมือกระทำ (Taking Action) ได้แก่ การโพสต์ (Posting) การแบ่งปันข้อมูล (Information Sharing) การแสดงความคิดเห็น (Comment) และการกระทำทางความคิด (Mentally Action) ได้แก่ การคิดในทางที่ถูก (Right View) การคิดในทางผิด (Wrong View) ในขั้นตอนของการเป็นผู้กระทำการจะมีความข้องเกี่ยวในทางกฎหมายและในทางศีลธรรมมาผูกมัด มาบังคับ มาชี้แนะ เพื่อให้ตัวการเป็นผู้กระทำการเลือกกระทำตามกฎหมายหรือตามศีลธรรมแต่อย่างใด กล่าวคือมีเสรีภาพ

ในการคิด การแสดงความเห็นตามทัศนคติของตนเอง ทว่าการเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมนั้นได้มีองค์ประกอบเพิ่มเติมเข้ามาแตกต่างจากการเป็นผู้กระทำการ คือ มีกฎกติกา กฎระเบียบทางสังคม แนวปฏิบัติตามหลักศีลธรรมของอิมมานูเอล คานท์ (Immanuel Kant) และแนวปฏิบัติตามหลักศีลธรรมของจอห์น สจิวต มิลล์ (John Stuart Mill) เป็นเครื่องมือมาช่วยกำกับ ชี้นำให้เกิดแรงจูงใจในการกระทำ

ในส่วนของกฎหมายและศีลธรรมนั้นพบว่ามีส่วนที่คล้ายและแตกต่างกัน กล่าวคือ เมื่อเทียบกันระหว่างกฎหมายกับทัศนะของคานท์ก็จะพบความเหมือนกันในประเด็นที่ว่าแรงจูงใจจากภายในหรือมีจิตสำนึกจากภายในที่ส่งผลให้เกิดการกระทำ เช่น รู้ว่าเป็นการกระทำที่ผิด ไม่ถูกต้องตามกฎหมายหรือกฎระเบียบของสังคมก็ควรดเว้น ไม่ควรกระทำ หรือมีความเข้าใจว่าการกระทำใดที่สามารถกระทำได้โดยที่ไม่ขัดต่อกฎระเบียบของสังคมที่ตัวผู้กระทำมีความรู้ความเข้าใจภายในผลกัตันให้เกิดการกระทำ ตรงกันกับแนวคิดของคานท์ในประเด็นที่ว่าผู้กระทำการทางศีลธรรมมีลักษณะจากภายในที่เกิดจากเจตนาดี (Good Will) ที่ประกอบด้วยเหตุผลที่มีความเป็นอิสระจากปัจจัยภายนอก (Kant, 1900, p. 10) โดยการกระทำนั้นต้องไม่เกิดจากแรงจูงใจ (Motive) ใดๆ มาผลักดัน มาโน้มน้าวให้เกิดการกระทำตามแรงจูงใจนั้น (Kant, 1900, p. 37) กล่าวได้ว่าเป็นการกระทำที่เกิดจากความสำนึกในหน้าที่ ทว่ามีความแตกต่างกันในประเด็นที่ว่า มนุษย์มีขีดจำกัดในการรับรู้ การเรียนรู้ตามกำลังความสามารถในการทำความเข้าใจ ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมองถึงผลลัพธ์ของการกระทำด้วย จึงจะมีความสมบูรณ์ในการเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมในมุมมองทางกฎหมาย ซึ่งขัดกับแนวคิดของคานท์ที่ปฏิเสธการกระทำที่ต้องอาศัยปัจจัยภายนอกมาเป็นตัวกำหนดหรือเงื่อนไขในการกระทำ อย่างไรก็ตามในมุมมองที่เล็งเห็นถึงประโยชน์จากผลลัพธ์ของการกระทำนั้น สอดคล้องกับแนวคิดประโยชน์นิยมของมิลล์ นั่นคือการเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมต้องพิจารณาถึงผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นหลังจากได้ลงมือกระทำไปแล้ว โดยเล็งเห็นถึงผลที่จะเกิดขึ้นว่าเป็นประโยชน์ต่อบุคคลอื่นๆ หรือไม่ มีจำนวนมากน้อยเพียงใด (Mill, 2001, p. 10) นั่นคือเป้าหมายสำคัญของการเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรม ซึ่งมิลล์เรียกแนวคิดนี้ว่า “มหสุข” แม้ว่าจะมีแรงจูงใจที่เกิดจากความคาดหวังสิ่งตอบแทนก็ตาม ในมุมมองนี้เองที่สอดคล้องกับแนวคิดทางกฎหมายซึ่งมุ่งหวังให้สังคมโดยส่วนมากได้รับประโยชน์และมีความสุขสงบในการดำเนินชีวิตร่วมกันบนสังคมออนไลน์ ซึ่งสามารถพิจารณาข้อแตกต่างได้ตามตารางเปรียบเทียบผู้ใช้งานในฐานะผู้กระทำการและผู้กระทำการทางศีลธรรมบนสังคมออนไลน์ดังนี้

ตารางที่ 1

เปรียบเทียบผู้ใช้งานในฐานะผู้กระทำการและผู้กระทำการทางศีลธรรมบนสังคมออนไลน์

ผู้ใช้งาน	ลักษณะการแสดงออก	ผลลัพธ์
1. ผู้กระทำการ ในลักษณะทั่วไป	- การลงมือกระทำ (โพสต์ แชร์ คอมเมนต์) กระทำในสิ่งที่ตนเองเห็นว่าควรกระทำ หรือทำตามกระแส ตามสังคมที่ตนเองอยู่ร่วมด้วย - การกระทำทางความคิด (การคิดถูก คิดผิด) ตามความรู้สึก ตามอารมณ์ ตามความพอใจ ไม่มีหลักคิดใดไว้ยึดเหนี่ยว	- เน้นประโยชน์ต่อตนเอง - ไม่เน้นกระบวนการคิด ตามจิตสำนึก
2. ผู้กระทำการ ในทัศนะของกฎหมาย	- การลงมือกระทำ (โพสต์ แชร์ คอมเมนต์) กระทำไปตาม สิทธิเสรีภาพ ตามกรอบของกฎหมายในฐานะที่ตนเองเป็น ส่วนหนึ่งของสังคม - การกระทำทางความคิด (การคิดถูก คิดผิด) ตามหลักการ ทางกฎหมาย มีแนวคิดชัดเจน รู้ว่าสิ่งใดถูกผิด	- เน้นประโยชน์ต่อสังคม เพื่อให้สังคมสงบสุข - เน้นกระบวนการคิด ตามจิตสำนึก
3. ผู้กระทำการ ในทัศนะของคานท์	- การลงมือกระทำ (โพสต์ แชร์ คอมเมนต์) กระทำโดยไม่มีแรงจูงใจมาโน้มน้าวให้กระทำ เป็นการกระทำที่มนุษย์ทุกคนสามารถทำแบบเดียวกันได้ - การกระทำทางความคิด (การคิดถูก คิดผิด) ตามหลักเจตนาดีประกอบด้วยเหตุผลที่เป็นอิสระ จากอารมณ์ ความรู้สึก และความต้องการ	- เน้นประโยชน์ให้เกิดขึ้น แบบสากลที่ทุกคนกระทำได้ แม้ผลลัพธ์จะเป็นโทษก็ตาม - เน้นกระบวนการคิด ตามจิตสำนึก
4. ผู้กระทำการ ในทัศนะของมิลล์	- การลงมือกระทำ (โพสต์ แชร์ คอมเมนต์) กระทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม ให้สังคมได้ประโยชน์ ในปริมาณมากที่สุด - การกระทำทางความคิด (การคิดถูก คิดผิด) มีเงื่อนไข สำคัญ คือ การสร้างแรงจูงใจเพื่อให้เกิดการกระทำ ที่ส่งผลดีต่อส่วนรวม	- เน้นประโยชน์ต่อสังคม ที่มีจำนวนความสุขมากที่สุด - ไม่เน้นกระบวนการคิด ตามจิตสำนึก

5.2 การเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมตามทัศนะของพุทธจริยศาสตร์ พบว่ามีความเกี่ยวข้องกับการกระทำหรือเรียกว่า กรรม (Action) โดยตรง ที่หมายถึงการกระทำที่มีเจตนาเป็นสิ่งที่ชั่วหรือดีตัดสินให้เกิดการกระทำและสามารถบอกได้ว่าการกระทำนั้นดีหรือชั่ว ดังปรากฏในพุทธพจน์นิพเพธิกสูตร (กรมการศาสนา, 2514, 22/334/368) กล่าวว่าเจตนาเป็นกรรม บุคคลคิดแล้วจึงกระทำการกรรมด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ กล่าวคือ เป็นตัว กำหนดทิศทางของการกระทำนั้นๆ โดยมีทิวฐิเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกิดกุศลเจตนาหรืออกุศลเจตนา (พระพรหมคุณาภรณ์, 2555, น. 243) หากความคิดเห็นนั้นเป็นสัมมาทิวฐิแล้วเจตนาจะเป็นกุศลเจตนาไปด้วยหรือเป็นอกุศลมูล แต่ถ้าหากความคิดเห็นนั้นเป็นมิจฉาทิวฐิแล้ว เจตนาย่อมเป็นอกุศลเจตนาหรือเป็นอกุศลมูลเช่นกัน ดังนั้นการเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมตามทัศนะของพุทธจริยศาสตร์จึงต้องอาศัยสัมมาทิวฐิเป็นสิ่งสำคัญ

จะเห็นได้ว่าทิวฏฐิและเจตนาล้วนเกิดภายในจิตใจเป็นลำดับแรก เมื่อจิตใจเป็นกุศลย่อมเกิดจากสัมมาทิฐิ กล่าวคือ มีเจตนาเป็นมูลเหตุในการกระทำประกอบด้วยความไม่โลภ (อโลภะ) ความไม่โกรธ (อโทสะ) และความไม่หลง (อโมหะ) (กรมการศาสนา, 2514, 11/228/163) เจตนาหรือความจงใจที่จะกระทำนี้สามารถแสดงออกมาในลักษณะที่เรียกว่ากุศลกรรมฝ่ายดี ประกอบด้วยการกระทำทางกายหรือกายกรรม การกระทำทางวาจาหรือวจีกรรม และการกระทำทางใจหรือมโนกรรม ในส่วนของการกระทำทางกาย ได้แก่ การเว้นจากการฆ่า การเว้นจากการลักขโมย และการเว้นจากการล่วงละเมิดทางเพศ ในส่วนของการกระทำทางวาจา ได้แก่ การเว้นจากการพูดเท็จ การเว้นจากการพูดส่อเสียด การเว้นจากการพูดคำหยาบ และการเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ สุดท้าย ในส่วนของการกระทำทางใจ ได้แก่ การไม่คิดอยากได้ของผู้อื่น การไม่คิดร้าย และการไม่เห็นผิดจากทำนองคลองธรรม โดยภาพรวมธรรมในลักษณะนี้เป็นแนวคิดของกุศลกรรมบถที่จะคอยส่งเสริม สนับสนุนให้มนุษย์เกิด การกระทำที่ดีทางศีลธรรมได้อย่างครอบคลุม ดังที่สมภาร พรหมทา (2548, น. 65) กล่าวว่า ศีลห้าเป็นหลักปฏิบัติที่พระพุทธองค์ตรัสสอนสำหรับใช้ในสังคมปุถุชน สะท้อนถึงแนวคิดศีลห้าที่จัดว่าเป็นศีลธรรมพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนพึงมีเพื่อการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันภายในสังคมเดียวกันได้อย่างสงบสุขและถือเป็นแนวคิดต้นแบบของการเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมขั้นต้น และแนวคิดกุศลกรรมบถจึงเป็นต้นแบบของการเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมขั้นกลาง และแนวคิดอริยมรรคมีองค์ 8 ได้กลายเป็นแนวคิดต้นแบบของการเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมขั้นสูงตามลำดับ ดังนั้น สามารถเขียนเป็นตารางการเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมตามทัศนะของพุทธจริยศาสตร์ทั้ง 3 ระดับ ดังนี้

ตารางที่ 2

การเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมตามทัศนะของพุทธจริยศาสตร์

ระดับ	หลักศีลธรรม	ลักษณะการแสดงออก
1. ผู้กระทำการทางศีลธรรมขั้นต้น	เบญจศีลหรือศีล 5	- ทางกาย: เว้นจากการฆ่า เว้นจากการลักขโมย เว้นจากการล่วงละเมิดสิ่งที่ผู้อื่นรัก และเว้นจากการดื่มของมึนเมา - ทางวาจา: เว้นจากการพูดเท็จ
2. ผู้กระทำการทางศีลธรรมขั้นกลาง	กุศลกรรมบถ 10	- ทางกาย: เว้นจากการฆ่า เว้นจากการลักขโมย และเว้นจากการล่วงละเมิดสิ่งที่ผู้อื่นรัก - ทางวาจา: เว้นจากการพูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ และพูดเพ้อเจ้อ - ทางใจ: เว้นจากความอยากได้ของผู้อื่น เว้นจากการคิดร้าย และมีความเห็นถูก
3. ผู้กระทำการทางศีลธรรมขั้นสูง	อริยมรรคมีองค์ 8	- ทางกาย: เว้นจากการฆ่า เว้นจากการลักขโมย เว้นจากการล่วงละเมิดสิ่งที่ผู้อื่นรัก และการทำมาหากินโดยสุจริต - ทางวาจา: เว้นจากการพูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ และพูดเพ้อเจ้อ - ทางใจ: มีความเห็นถูก มีความคิดถูก มีความเพียรพยายาม มีสติ และมีสมาธิ

5.3 มโนทัศน์เรื่องการเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมบนสังคมออนไลน์ตามทัศนะของพุทธจริยศาสตร์ พบว่าต้องอาศัยสัมมาทิฐิเป็นจุดเริ่มต้นทางความคิด กล่าวคือเป็นการรู้จัก รู้ถูกต้อง รู้ชอบด้วยธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญ ช่วยส่งเสริมให้เกิดกุศลเจตนา ประกอบด้วยอโลภะ (ความไม่โลภ) อโทสะ (ความไม่โกรธ) และอโมหะ (ความไม่หลง) ธรรมในส่วนนี้เรียกได้ว่าเป็นธรรมภายในหรือธรรมในปัจเจกบุคคลสำหรับใช้พิจารณาขั้นเริ่มต้นของการเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรม เพื่อส่งผลให้เกิดเป็นกุศลกรรม นั่นคือการกระทำทางกาย การกระทำทางวาจา และการกระทำทางใจที่ส่งเสริมการกระทำให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม โดยอย่างน้อยที่สุดต้องไม่เบียดเบียนตนเองหรือไม่เบียดเบียนผู้อื่น กระบวนการเหล่านี้จึงเป็นมาตรฐานในการพิจารณาการเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมตามทัศนะของพุทธจริยศาสตร์และเมื่อนำไปใช้ในการพิจารณาการเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมบนสังคมออนไลน์จะพบว่าสามารถแสดงออกได้ 2 ลักษณะ คือ การลงมือกระทำ (Taking Action) และการกระทำทางความคิด (Mentally Action) ซึ่งแยกออกเป็น 5 ประเด็นสำคัญ ประกอบด้วย การโพสต์ (Posting) การแบ่งปันข้อมูล (Information Sharing) การแสดงความคิดเห็น (Comment) การคิดในทางที่ถูก (Right View) และการคิดในทางผิด (Wrong View) โดยตีกรอบการวิเคราะห์ตามทัศนะของพุทธจริยศาสตร์ไว้ 3 แนวทาง คือ เป็นคุณประโยชน์ เป็นโทษ และไม่เป็นคุณประโยชน์และโทษ ตามวิธีคิดโยนิโสมนสิการแบบวิเศษชาวาท (พระพรหมคุณาภรณ์, 2555, น. 660) ด้วยการจำแนกโดยลำดับขณะ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2555, น. 663) คือ การแยกแยะปรากฏการณ์ต่างๆ ตามเหตุปัจจัย

สำหรับการเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมบนสังคมออนไลน์ตามทัศนะของพุทธจริยศาสตร์ พบได้ใน 4 ประเด็น คือ การโพสต์ การแบ่งปันข้อมูล การแสดงความคิดเห็น และการคิดในทางที่ถูก ส่วนการคิดในทางที่ผิด พุทธจริยศาสตร์มองว่าเป็นมิจฉาทิฐิ อันเป็นความเห็นผิดคิดหลงไปตามความคิดผิดของตนเองที่ต้องการให้เป็นไปตามความปรารถนาทางอกุศลจิต มีโลภะ (ความโลภ) โทสะ (ความโกรธ) และโมหะ (ความหลง) (กรมการศาสนา, 2514, 11/228/163) กล่าวได้ว่าเป็นระบบความคิดที่ผิดไปทั้งระบบตั้งแต่การคิดผิด การพูดผิด การกระทำผิด ไม่สามารถเปลี่ยนตนเองให้เป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมได้ ตราบที่ังมีความคิดเป็นมิจฉาทิฐิ สามารถเขียนเป็นตารางการเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมบนสังคมออนไลน์ตามทัศนะของพุทธจริยศาสตร์ ดังนี้

ตารางที่ 3

การเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมบนสังคมออนไลน์ตามทัศนะของพุทธจริยศาสตร์

การกระทำ	ลักษณะการแสดง	Moral Agency
การลงมือกระทำ	การโพสต์	- ในกรณีเป็นคุณประโยชน์ - ในกรณีไม่เป็นคุณประโยชน์และโทษ
	การแบ่งปันข้อมูล	- ในกรณีเป็นคุณประโยชน์ - ในกรณีไม่เป็นคุณประโยชน์และโทษ
	การแสดงความคิดเห็น	- ในกรณีเป็นคุณประโยชน์ - ในกรณีไม่เป็นคุณประโยชน์และโทษ
การกระทำทางความคิด	การคิดในทางที่ถูก	- ความหมายตรงกับสัมมาทิฐิ - จัดอยู่ในโลกียสัมมาทิฐิ - ในกรณีเป็นคุณประโยชน์ - ในกรณีไม่เป็นคุณประโยชน์และโทษ
	การคิดในทางผิด	- ความหมายตรงกับมิจฉาทิฐิ - ไม่เป็น Moral Agency ทุกกรณี

จากตารางจะเห็นได้ว่า การเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมบนสังคมออนไลน์ตามทัศนะของพุทธจริยศาสตร์ แสดงออกทางการกระทำได้ 2 ลักษณะด้วยกัน คือ การลงมือกระทำและการกระทำทางความคิด ประกอบด้วย การโพสต์ การแบ่งปันข้อมูล การแสดงความคิดเห็น และการคิดในทางที่ถูก ส่วนการคิดในทางผิดไม่ถือว่าเป็น ผู้กระทำการทางศีลธรรมบนสังคมออนไลน์ตามทัศนะของพุทธจริยศาสตร์ในทุกกรณี ซึ่งใน 3 ประเด็นแรก คือ การโพสต์ การแบ่งปันข้อมูล และการแสดงความคิดเห็นนั้น จะพบว่าเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมบนสังคมออนไลน์ตามทัศนะของพุทธจริยศาสตร์ได้ 2 กรณี คือ ในกรณีเป็นคุณประโยชน์และในกรณีไม่เป็นคุณประโยชน์ และโทษ ส่วนในกรณีเป็นโทษไม่พบว่าเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมบนสังคมออนไลน์ตามทัศนะของพุทธจริยศาสตร์ และในประเด็นการคิดในทางที่ถูกถือว่าเป็นสัมมาทิฐิที่จัดอยู่ในประเภทโลกียสัมมาทิฐิ ซึ่งจัดว่าเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมบนสังคมออนไลน์ตามทัศนะของพุทธจริยศาสตร์ เมื่อนำผลจากการวิเคราะห์มาอภิปรายสามารถ พัฒนาให้เป็นแนวคิดใหม่ในการเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมบนสังคมออนไลน์ โดยแบ่งออกเป็นหลักสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. สัมมาทิฐิ (Right View) หมายถึง ความเห็นที่ถูกต้องตามคลองธรรมนำไปสู่ความเจริญ การพัฒนาชีวิตให้มีคุณภาพที่ดีขึ้นได้นั้นต้องเริ่มจากมีความเห็น ความเชื่อ ทศนคติ อุดมการณ์ ค่านิยมต่างๆ เหล่านี้ในทางที่ถูกที่ควร (พระพรหมคุณาภรณ์, 2555, น. 610) เมื่อรู้ เข้าใจ คิดเห็นในสิ่งที่ดีงาม ถูกต้องตรงความเป็นจริง เริ่มต้นจากการรู้คิดจะช่วยให้การพูดและการกระทำนั้นถูกต้องดีงามตามไปด้วย ทำยที่สุดแล้วก็สามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่พบเจอได้ ดังนั้น ในบริบทของสังคมออนไลน์ การคิดในทางที่ถูกจัดว่าเป็นโลกียสัมมาทิฐิ คือ เป็นความเห็นชอบที่เกี่ยวข้องกับทางโลก หรือเป็นเรื่องของชาวโลก เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ความเข้าใจในวิถีชีวิต ที่ถูกต้อง เป็นไปตามคลองธรรม ตามหลักความดี ตามกฎกติกาของสังคมนั้น กล่าวคือเป็นลักษณะสากลที่ปฏิบัติร่วมกัน ไม่ใช่ความรู้ความเข้าใจในตนเองเพียงอย่างเดียว กระบวนการเหล่านี้ต้องผ่านการเรียนรู้ การศึกษาจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ ในที่นี้ เราสามารถเรียนรู้จากสื่อสังคมออนไลน์ช่องทางต่างๆ ได้มากมาย เพื่อส่งเสริมคุณธรรมให้เกิดกับตนเองให้มากขึ้น จะด้วยวิธีการกด ชม ทับ หรือยับยั้งคุณธรรมไว้ไม่ให้เกิดขึ้นซึ่งเป็นการกระบวนกรของสัมมาทิฐิในระดับโลกียะ เมื่อมนุษย์อยู่ร่วมมนุษย์เป็นเจ้าของการกระทำของตนเอง เมื่อรู้ว่าเป็นเจ้าของย่อมต้องรับผิดชอบกับผลของการกระทำนั้น เช่นเดียวกับการกระทำที่ตนเองได้ตัดสินใจลงมือกระทำ จะด้วยการโพสต์ การแบ่งปันข้อมูล การแสดงความคิดเห็น สัมมาทิฐิจึงเป็นเครื่องชี้แนะหรือเครื่องกำกับให้กระทำในสิ่งที่ดีที่เรียกว่า คุณธรรม ในขั้นนี้จึงถือว่าเป็นการกระทำที่เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขแก่ตนเองและสังคม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการประพฤติปฏิบัติของมนุษย์ สามารถพบได้ในลักษณะการคิดก่อนแสดงออก การเคารพผู้อื่น การเอาใจเขามาใส่ใจเรา การให้อภัยผู้อื่น การยอมรับในความผิดพลาดของตนเอง เป็นต้น

2. ประโยชน์ (Benefit) หมายถึง การกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ต่อผู้อื่น หรือทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น เป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างมนุษย์ด้วยกัน สอดคล้องกับหลักอรรถ 3 ว่าด้วยประโยชน์แห่งการกระทำที่ส่งผลต่อตนเองและผู้อื่น ดังที่พระพรหมคุณาภรณ์ (2554, น. 131) ได้แบ่งประโยชน์ในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ออกเป็น 3 ประเภท คือ ประโยชน์ตน ประโยชน์ผู้อื่น และประโยชน์ร่วมกัน ทั้งสามส่วนนี้จึงเป็นธรรมสำคัญช่วยให้มองตนเองในฐานะมนุษย์คนหนึ่งที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีความสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่นที่สามารถช่วยเหลือเกื้อกูล ส่งเสริมกันและกัน ทำให้เกิดผลดีในการอยู่ร่วมกันบนสังคมออนไลน์ มองเพื่อนมนุษย์ด้วยกันอย่างมีไมตรีต่อกัน มีจิตใจเป็นกุศลมุ่งช่วยเหลือ แบ่งปัน ตักเตือน เพื่อให้ความสามัคคีเกิดขึ้นในหมู่คณะ ซึ่งประโยชน์ในที่นี้ พุทธจริยศาสตร์ได้เน้นให้มนุษย์มองตนเองร่วมกับมองสังคมไปพร้อมกันและเน้นการทำประโยชน์ในตนเองให้สมบูรณ์ก่อนแล้วจึงส่งเคราะห์ประโยชน์นั้นไปยังผู้อื่นตามกำลังของตนในภายหลังก เนื่องจากพุทธจริยศาสตร์เชื่อว่าบุคคลที่ทำประโยชน์ให้ตนเองได้เสร็จสมบูรณ์แล้ว ย่อมไม่มีเรื่องใดที่จะต้องมา

กังวลถึง ดังนั้นจึงมีความสามารถในการทำประโยชน์แก่ผู้อื่นได้เต็มกำลัง สามารถพบได้ในลักษณะของการโพสต์ให้ความรู้ การแบ่งปันข้อมูลที่สร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์ การแสดงความคิดเห็นเพื่อสร้างความบันเทิงในเรื่องที่สร้างสรรค์ เป็นต้น

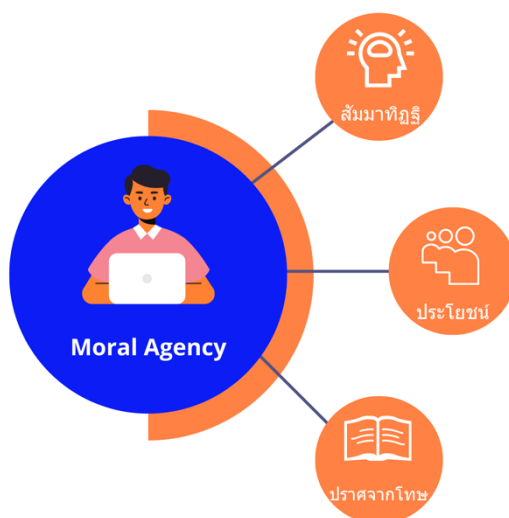
3. ปราศจากโทษ (Blameless) หมายถึง การกระทำใดๆ ที่ทำไปแล้วไม่ก่อให้เกิดโทษ ไม่ทำให้ตนเองหรือผู้อื่นเสื่อมเสีย อย่างน้อยหากไม่สามารถกระทำให้ก่อให้เกิดประโยชน์ได้แล้ว อย่างน้อยที่สุดต้องไม่ไปเบียดเบียนผู้อื่นหรือเบียดเบียนตนเองจนเกิดเป็นทุกข์ ดังที่พระพรหมคุณาภรณ์ (2554, น. 143) ได้กล่าวไว้ในหลักสมานัตตตาวา การเป็นผู้เสมอต้นเสมอปลาย วางตนได้เหมาะสมตามกาลเทศะ กล่าวคือ วางตนเองให้เป็นผู้นำเคารพ นานับถือ ไม่เบียดเบียนผู้อื่นแม้จะมีโอกาส ในทางพุทธจริยศาสตร์นี้สอดคล้องกับหลักศีลธรรมต่างๆ เช่น เบญจศีลหรือศีล 5 ที่หมายถึงการประพฤติปฏิบัติทางกาย ทางวาจา ที่กล่าวถึงการงดเว้นการละเมิดในการทำร้ายผู้อื่น การงดเว้นจากการละเมิดในทรัพย์สินของผู้อื่น การงดเว้นการละเมิดในสิ่งที่ผู้อื่นรัก การงดเว้นการละเมิดในการพูดหลอกลวงผู้อื่น และการงดเว้นจากสุราเมรัย กล่าวคือ เป็นการยับยั้งต้นเหตุแห่งความประมาทจัดเป็นข้อปฏิบัติเบื้องต้นสำหรับมนุษย์ด้วยการเน้นไปที่การละเว้นความชั่วต่างๆ ไม่ให้เกิดขึ้นดังที่ได้กล่าวมานั่นเอง เมื่อสามารถละเว้นความชั่วในขั้นเบญจศีลได้แล้ว จะมีระดับการงดเว้นที่สูงขึ้นนั่นคือกุศลกรรมบถที่หมายถึงการประพฤติปฏิบัติทางกาย ทางวาจา และทางใจ ส่วนที่แตกต่างหรือเพิ่มขึ้นมาจากเบญจศีลคือ ทางวาจา ได้แก่ การงดเว้นการละเมิดในการพูดส่อเสียด การงดเว้นการละเมิดในการพูดคำหยาบ การงดเว้นการละเมิดในการพูดเพ้อเจ้อ และทางใจ ได้แก่ การงดเว้นการละเมิดในความอยากได้ของผู้อื่น การงดเว้นการละเมิดในความคิดร้ายต่อผู้อื่น และการรู้จักผิด รู้จักชอบตามคลองธรรม กล่าวโดยรวมคือ เป็นการกระทำที่ไม่ก่อเวรภัย ไม่ละเมิดธรรม และไม่ผิดระเบียบวินัย สามารถพบได้ในลักษณะของการประพฤติตามกติกาสังคม ไม่ละเมิดกฎหมาย ไม่ใช้คำพูดดูถูกผู้อื่น ไม่กลั่นแกล้งผู้อื่น ไม่สร้างข่าวเท็จ ไม่กล่าวโจมตีผู้อื่นหรือรวมกลุ่มเพื่อกล่าวโจมตีผู้อื่น เป็นต้น

6. สรุปผลการวิจัย

การทำความเข้าใจในตัวผู้กระทำการทางศีลธรรมบนสังคมออนไลน์และความสำคัญเกี่ยวกับท่าทีการแสดงออกทางด้านการกระทำและความคิด สำหรับการเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมตามทัศนะของพุทธจริยศาสตร์ โดยการนำแนวคิดเรื่องคุณธรรมภายในและคุณธรรมภายนอกที่ใช้เป็นมาตรฐานในการพิจารณาการกระทำว่ามีความเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมในประเด็นใดได้บ้าง พบว่าการเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมบนสังคมออนไลน์ตามทัศนะของพุทธจริยศาสตร์แสดงออกทางด้านการกระทำได้ 2 ลักษณะด้วยกันคือ การลงมือกระทำ (Taking Action) และการกระทำทางความคิด (Mentally Action) ประกอบด้วยการโพสต์ (Posting) การแบ่งปันข้อมูลและเรื่องราวต่างๆ (Information Sharing) การแสดงความคิดเห็น (Comment) และการคิดในทางที่ถูก (Right View) ใน 3 ประเด็นแรกคือ การโพสต์ การแบ่งปันข้อมูลและเรื่องราวต่างๆ และการแสดงความคิดเห็นนั้น จะพบการเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมบนสังคมออนไลน์ตามทัศนะของพุทธจริยศาสตร์ได้ 2 กรณี คือ ในกรณีเป็นคุณประโยชน์และในกรณีไม่เป็นคุณประโยชน์และโทษ ส่วนในกรณีเป็นโทษไม่พบว่าเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมบนสังคมออนไลน์ตามทัศนะของพุทธจริยศาสตร์ ทว่าสามารถส่งเสริมให้เกิดการเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมได้ และในประเด็นการคิดในทางที่ถูกถือว่าเป็นสัมมาทิฐิที่จัดอยู่ในประเภทโลกียสัมมาทิฐิซึ่งจัดว่าเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมบนสังคมออนไลน์ตามทัศนะของพุทธจริยศาสตร์

7. อภิปรายผล

ประเด็นเรื่องการเสนอแนวคิดการเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมบนสังคมออนไลน์ตามทัศนะของพุทธจริยศาสตร์ โดยอาศัยประเด็นทางจริยธรรมที่ปรากฏบนสังคมออนไลน์ พบว่ามีการแบ่งการกระทำออกเป็นสองลักษณะ คือ การลงมือกระทำและการกระทำทางความคิด ซึ่งในการลงมือกระทำมีประเด็นย่อย 3 ประเด็น ได้แก่ การโพสต์ การแบ่งปันข้อมูล และการแสดงความคิดเห็น ส่วนการกระทำทางความคิดมีประเด็นย่อย 2 ประเด็นคือ การคิดในทางที่ถูกและการคิดในทางผิด ซึ่งพบว่า การเป็นผู้กระทำที่มีความแตกต่างจากการเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรม โดยแยกเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมทางกฎหมาย ผู้กระทำการทางศีลธรรมของคานท์ ผู้กระทำการทางศีลธรรมของมิลล์ และผู้กระทำการทางศีลธรรมของพุทธจริยศาสตร์ พบว่าใน 5 ประเด็นนี้ มีความแตกต่างค่อนข้างชัดเจนกับผู้กระทำ การเนื่องจากการกระทำโดยที่ไม่มีหลักการใดรองรับหรือเครื่องมือใดควบคุมตัวผู้กระทำทำให้ละเมิดหรือกระทำผิดได้ ทำให้การกระทำที่ไร้หลักการมักเกิดเป็นปัญหาทางจริยธรรมมากที่สุด รองลงมาจะเป็นแนวคิดทางกฎหมาย คานท์ และมิลล์ ขึ้นอยู่กับบริบทที่ปรากฏบนสังคมออนไลน์ เช่น หากเป็นกรณีกฎหมายก็จะเป็นกฎเกณฑ์ข้อบังคับใช้ตายตัวให้ผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ปฏิบัติตาม แต่ยังมีข้อยกเว้นกรณีตั้งใจกระทำผิดด้วยการละเว้นข้อห้าม ตั้งใจก่อความเสียหายโดยไม่คำนึงถึงผู้อื่นซึ่งไม่สามารถติดตามตัวผู้กระทำได้หรือตามตัวผู้กระทำได้ยาก กรณีคานท์เองก็เช่นเดียวกันที่กฎศีลธรรมค่อนข้างตายตัว กล่าวคือเป็นการกระทำที่เกิดจากจิตสำนึกที่ปราศจากเงื่อนไข ซึ่งเงื่อนไขที่ว่านี้คือความรู้สึกปรารถนา ต้องการให้ผู้อื่นได้รับความรู้เช่นเดียวกับตน หรือการแบ่งปันเรื่องบันเทิงเพื่อหวังสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง การกระทำเช่นนี้คานท์ไม่ถือว่าเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรม แม้ว่าสิ่งที่กระทำไปแล้วจะเกิดสิ่งที่ดีก็ตาม กรณีมิลล์ก็หวังให้เกิดประโยชน์กับคนหมู่มากเป็นหลัก ทว่าแนวคิดของมิลล์ก็มีจุดเสีย กล่าวคือหวังให้เกิดประโยชน์มากเกินไปจนลืมนึกถึงคุณค่าที่แท้จริงของมนุษย์ที่พึงมี ทัศนะของพุทธจริยศาสตร์จึงเป็นตัวเลือกที่ดีสำหรับอุดช่องว่างของแนวคิดทางกฎหมาย แนวคิดของคานท์ และแนวคิดของมิลล์ ซึ่งพบว่าท่าทีของพุทธจริยศาสตร์มีความยืดหยุ่นกว่าแนวคิดของคานท์และเข้มงวดกว่าแนวคิดของมิลล์ กล่าวคือ มีสัมมาทิฐิ ที่เทียบได้กับหลักเจตนาดี (Good Will) ของคานท์ที่ต้องกระทำตามสำนึกในหน้าที่ ทว่ามีความยืดหยุ่นกว่าในเรื่องการคิดปรารถนาในทางกุศลหรือความดีเป็นสิ่งที่สามารถเรียนรู้และสร้างจากภายนอกได้ เรียนรู้จากการกระทำได้ เรียนรู้จากผู้อื่นได้ กระทั่งสามารถนำประสบการณ์เหล่านั้นมาวิเคราะห์ แยกแยะ ระหว่างสิ่งที่ควรกระทำหรือสิ่งที่ไม่ควรกระทำได้ ซึ่งไม่ปฏิเสธเงื่อนไขอย่างที่คานท์ปฏิเสธ ในข้อแตกต่างจากมิลล์นั้นอาจกล่าวได้ว่าพุทธจริยศาสตร์มีแนวคิดเรื่องเป้าหมายแห่งประโยชน์ 3 ทาง ได้แก่ ประโยชน์ในปัจจุบัน ประโยชน์ในภพหน้า และประโยชน์สูงสุดตามลำดับ เมื่อเทียบกับมิลล์แล้วจะเทียบได้กับประโยชน์ในปัจจุบัน คือ เป็นประโยชน์ที่สามารถพบได้ในชีวิตประจำวันของบุคคลทั่วไปที่มีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคม นอกจากนั้นพุทธจริยศาสตร์ยังมีท่าทีต่อการเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมบนสังคมออนไลน์ที่น่าสนับสนุน กล่าวคือ มีท่าทีเป็นมิตรต่อการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ในลักษณะของการใช้ความคิด การเคารพผู้อื่น การเอาใจเขามาใส่ใจเรา การให้อภัยผู้อื่น และมุ่งกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ หรืออย่างน้อยต้องไม่เป็นการกระทำที่เป็นโทษต่อผู้อื่นบนสังคมออนไลน์ โดยสามารถนำมาเขียนเป็นรูปภาพมโนทัศน์เรื่องการเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรมบนสังคมออนไลน์ตามทัศนะของพุทธจริยศาสตร์ได้ ดังนี้

ภาพที่ 2. รูปภาพมโนทัศน์เรื่องการเป็นผู้กระทำการทางศีลธรรม
บนสังคมออนไลน์ตามทัศนะของพุทธจริยศาสตร์

8. ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเกี่ยวกับผู้กระทำการทางศีลธรรมบนสังคมออนไลน์พบว่ายังมีประเด็นอื่นที่สามารถวิเคราะห์ได้อีกมาก เช่น มโนทัศน์เรื่องผู้มีอิทธิพลบนสังคมออนไลน์ในฐานะผู้เป็น Influencer เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับอิทธิพลหรืออำนาจของ Influencer (กลุ่มคนที่มีอิทธิพลต่อความคิดและการตัดสินใจ) ที่ส่งผลต่อสภาวะทางด้านจิตใจแก่ผู้ติดตามหรือผู้คนบนสังคมออนไลน์ได้อย่างไรบ้าง เพราะในบทความวิจัยนี้มุ่งศึกษาในเรื่องการเป็นผู้กระทำการในฐานะผู้สังเกตการณ์ ผู้ร่วมสนทนา และผู้ที่มีความสามารถตัดสินใจกระทำได้นั้น โดยสามารถศึกษาเรื่องอิทธิพลของ Influencer เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาทางด้านพุทธจริยศาสตร์และเพื่อความสอดคล้องกับยุคสมัยที่มีความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสารได้อย่างต่อเนื่องและเป็นประโยชน์ในวงวิชาการทางด้านปรัชญาและศาสนาต่อไปในอนาคต

รายการอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2514). *พระไตรปิฎกแปลไทย ฉบับหลวง*. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.
- ทินพันธุ์ นาคะตะ. (2559). *คุณธรรม จริยธรรม กับศีลธรรม: จากมุมมองของปรัชญา*. กรุงเทพฯ: คปไฟ.
- นภาพรณ อาษาเพชร. (2560). การรังแกผ่านโลกโซเชียล ความรุนแรงที่ต้องแก้ไขและนวัตกรรมการจัดการปัญหา. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม*, 5(1), 100-106.
- เบญจรงค์ ธีระผลิกะ, อรรถธรณ ศิริสวัสดิ์ อภิขยกุล, และวัชรพล พุทธรักษา. (2564). การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการใช้สื่อทวิตเตอร์เพื่อสร้างความสัมพันธ์ของกลุ่มชายรักรักชาย. *วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ*, 30(1), 315-330.

- ปพนพัชร กอบศิริธีรวัรา. (2564). เว็บแอปพลิเคชันเพื่อการศึกษาภาษาเกาหลี. *วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ*, 28(2), 474-503.
- ปรเมศวร์ กุมารบุญ. (2564, 17 กันยายน). เริ่มต้นกับอาชญากรรมไซเบอร์. สืบค้นจาก <https://www.gotoknow.org/posts/623475>.
- ปริศนา เพชรบุรณิน. (2556). สังคมออนไลน์กับพลังทางสังคม. *วารสารวิชาการปทุมวัน*, 3(6), 53-58.
- พนารัตน์ ลิ้ม. (2551). วัฒนธรรมชุมชนเครือข่ายสังคมออนไลน์. *วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิต*, 5(5), 7-20.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (2554). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 34). นนทบุรี: เอส. อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (2555). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย* (พิมพ์ครั้งที่ 35). กรุงเทพฯ: ผลิตธรรม.
- สมภาร พรหมทา. (2548). *พุทธศาสนากับปัญหาจริยศาสตร์ โสเภณี ทำแท้ง และการรณรงค์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. (2565, 30 กันยายน). *ผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย*. สืบค้นจาก <http://webstats.nbt.go.th/netnbt/INTERNETUSERS.php>.
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2563). *รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2562 Thailand Internet User Profile 2019*. กรุงเทพฯ: สำนักยุทธศาสตร์.
- สำเนียง ยอดคีรี. (2560). จริยศาสตร์, จริยธรรม และคุณธรรมตามแนวความคิดของนักปรัชญา. *วารสารปรัชญาปริทรรศน์*, 22(2), 37-53.
- Kant, I. (1900). *Fundamental principles of the metaphysics of morals* (T. K. Abbott, Trans.). London: New York and Bombay.
- Mill, J. S. (2001). *Utilitarianism*. Kitchener: Batoche Books Limited.

ความเป็นเอกะ ลัทธิ และการประสาทพร: อรรถาธิบายว่าด้วยพระองค์แห่งศาสนาสิกข์*

Received: 4 October 2022

Revised: 26 May 2023

Accepted: 14 September 2023

อภิรัฐ คำวัง**

บทความวิจัยนี้เป็นอรรถาธิบายเรื่องพระเจ้าสูงสุดตามปรัชญาศาสนาสิกข์ แสดงไว้เป็นคุณลักษณะทั้งเก้าในบทมูลมนตร์ ซึ่งเป็นปฐมบทของคุรบานี (พระวณะของพระองค์) ประมวลไว้ในคุรศาสตาในรูปพระมหาคัมภีร์ (คุร ครันท์ ซาฮิบ) บทความวิจัยเป็นผลการศึกษาทางเอกสารที่มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์บทมูลมนตร์เป็นองค์ความรู้เชิงปรัชญาศาสนาสิกข์สำหรับสังคมไทย โดยอาศัยกระบวนการทางอรรถปริวรรตศาสตร์ด้านศาสนา ศึกษาเชิงจารีตของสิกข์ ผลจากการศึกษานี้ทำให้เกิดความเข้าใจต่อพระองค์ คุณลักษณะสำคัญที่สมควรจะทำความเข้าใจ 3 เรื่อง คือ (ก) ความเป็น “เอกะ” ซึ่งนิยามให้เป็นพระเจ้าสูงสุด เป็นแหล่งต้นของการสร้างสรรค์สิ่งสรรพชีวิต (ข) “สัจจะ” โดยที่มนุษย์สามารถจะทำความเข้าใจต่อสัจจะ อันจะก่อให้เกิดการเรียกขานชื่อนามของพระองค์ (ค) การเข้าถึง “คุร ประสาท” พรเมตตาโดยพระองค์ เป็นการให้โอกาสมนุษย์ที่สามารถพัฒนาศักยภาพทางปัญญาในระดับสูงสุดได้แล้ว ขณะเดียวกัน ก็แสดงสัมพันธภาพระหว่างพระองค์ (วาฮู คุรุ-คุรุผู้อัศจรรย์ในจิต) กับมนุษย์ (ศิษย์สาวก) จึงทำให้มนุษย์มีหน้าที่ศึกษาตามวิถีของคุรบานี เพื่อได้รับโชติแห่งปัญญา นำวิถีมุ่งสู่เป้าหมายสูงสุด คือ การกลับไปหลอมรวมเป็นเอกะกับพระองค์

บทความวิจัย

บทคัดย่อ

คำสำคัญ

คุรบานี;
บทมูลมนตร์;
คุรครันท์ซาฮิบ;
ศาสนาสิกข์

* บทความวิจัยนี้ได้นำผลส่วนหนึ่งมาเรียบเรียงใหม่ให้มีเนื้อหาเฉพาะจากโครงการวิจัยเรื่อง “นิตเนม: วัดและทัศน์แห่งสิกข์” (Nitnem: A Sikh Perspective on Daily Prayers) ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2563

** นักปฏิบัติการวิจัย ศูนย์การศึกษาศาสนา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย มหาวิทยาลัยมหิดล และหัวหน้าโครงการวิจัย ติดต่อได้ที่: aphirat.kam@mahidol.edu

Oneness, Truth and Divine Grace: Explanation of One God in Sikhism*

Received: 4 October 2022

Revised: 26 May 2023

Accepted: 14 September 2023

Aphirat Kamwang**

This research article explains about the Supreme Being or God according to Sikh philosophy and reveals the 9 divine attributes found in the Mul Mantra, which appears at the beginning of Gurbani (the Divine Revelations) as contained in the Holy Scripture (*Guru Granth Sahib*). This is the result of a documentary study with the objective to analyze and synchronize the Sikh philosophical knowledge for Thai society. Through hermeneutics and semantics in accord with Sikh tradition, an understanding of God has been gained from this study. There are 3 important attributes that need to be understood: (a) "Oneness" defined as the absolute God who is the source of all creation and all life; (b) "Truth" which can be realized by invoking His Holy Name; and (c) access to "His Divine Grace" (Gur Prasad) as an opportunity given to Man to attain the highest intellectual potential, while at the same time revealing the relationship between God (Wah Guru – "Wondrous Enlightener") and Man (disciple). It is Man's duty to study the Way of Gurbani in order to kindle the Divine Light of Wisdom (Jot) within, and utilize the 'Way' to attain the highest objective, which is the merging back into the Oneness of God.

Research Article

Abstract

Keywords

Gurbani;
Mul Mantra;
*Guru Granth
Sahib*;
Sikhism

* The research entitled "Nitnem: A Sikh Perspective on Daily Prayers" was funded by the National Research Council of Thailand (NRCT) in 2022. The paper presents findings and results rewritten with specific content for better understanding in the Thai context.

** Researcher, Centre for Bharat Studies, Research Institute for Languages and Cultures of Asia (RILCA), Mahidol University, e-mail: aphirat.kam@mahidol.edu

1. บทนำ

ศาสนาสิกข์มีต้นกำเนิดที่ดินแดนปัญจาบในอนุทวีปอินเดีย โดยความเป็นศาสนานี้เริ่มต้นนับจากปีประสูติขององค์ปฐมศาสดา กุรุ นานัก ซาฮิบ ค.ศ. 1469 (ปีที่ 1) เมื่อพิจารณาตามความหมายของชื่อศาสนาแล้วคำว่า “สิกข์” (หรือ “ซิกข์” หรือ “ศิษยะ”) สื่อความหมายว่า ศิษย์สาวกของพระองค์ พระองค์ซึ่งเป็นพระเจ้าสูงสุด การเริ่มต้นขององค์ปฐมศาสดาในฐานะศิษย์สาวกของพระองค์นั้นเป็นการน้อมรับพระบัญชาจากพระองค์ โดยการถูกคัดเลือกแล้ว ทำหน้าที่คนกลางระหว่างพระองค์กับมนุษย์ งานวิจัยนี้พิจารณาเรียกว่า “พระโชติแห่งนานัก”¹ และมีกิจให้องค์ความรู้อันทรงสัจจะต่อมวลมนุษยชาติ การเข้าสู่ระบบจึงเชิญชวนให้ศึกษาและปฏิบัติตามสัจวิถีตามสูตรที่บัญญัติไว้ ทำให้พระองค์มีสถานะหนึ่ง “วาฮู กุรุ” ซึ่งศิษย์สาวกรุ่นหลังพิจารณาถือฤกษ์เพื่อสื่อสารถึงพระองค์และพยายามปฏิบัติตามจริยวัตรขององค์ปฐมศาสดาและคุรุศาสดาที่สืบทอดในฐานะต้นแบบ

ในระหว่างนั้น คุรุศาสดาที่สืบทอดได้ประมวลคุรบานีไว้ในพระมหาคัมภีร์ครั้งแรก ค.ศ. 1604 (ปีที่ 136 ของศาสนาสิกข์) เรียกว่า “อาดิ กรันท์” มาจากศัพท์สามัญ คำว่า “อาดิ” (อาทิ) แปลว่า ปฐม ส่วนคำว่า “กรันท์” แปลว่า คัมภีร์ ตำรา จนกระทั่งสถาปนาเป็นคุรุศาสดาในรูปพระมหาคัมภีร์ คุรุ กรันท์ ซาฮิบ ตั้งแต่ ค.ศ. 1708 (ปีที่ 240) เป็นการยุติการสืบทอดคุรุศาสดาในรูปมนุษย์ ต่อมาก็เข้าสู่ระบบการพิมพ์พระมหาคัมภีร์ตามมาตรฐานของสิกข์ 1,430 หน้า (ค.ศ. 1864) พิมพ์แห่งเดียวที่รัฐปัญจาบ ประเทศอินเดีย (อภีรัฐ คำวัง, 2559)

อย่างไรก็ดี สารัตถะข้างต้นเป็นเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ศาสนาสิกข์ที่แสดงให้เห็นเฉพาะฝ่ายองค์ปฐมศาสดาและคุรุศาสดาที่สืบทอดในฐานะศิษย์สาวกของพระองค์ จนถึงคุรุศาสดาในรูปพระมหาคัมภีร์ซึ่งส่วนใหญ่จะนิยมอธิบายกันในงานของนี้ ทว่า บทความวิจัยนี้มุ่งอธิบายในส่วนพระองค์ เพื่อแสดงถึงแหล่งต้นหรือต้นวิถีของศาสนาสิกข์ แสดงถึงสถานะแห่งการเป็นพระเจ้าสูงสุดที่เปิดเผยไว้ในสมัยองค์ปฐมศาสดา แสดงไว้เป็นถ้อยคำของคุณลักษณะทั้งเก้าแห่งบทมูลมนตร์และเป็นปฐมบทของคุรุศาสดาในรูปพระมหาคัมภีร์

ผลงานของนักวิชาการสิกข์ที่วิเคราะห์ไว้อธิบายว่า ตามความเชื่อเดิมของพราหมณ์ เทพพรหมหรือพระพรหมเป็นผู้สร้างโลก แต่เมื่อองค์ปฐมศาสดาน้อมรับพระบัญชาจากพระองค์แล้ว ได้อธิบายใหม่ว่าการมี “โอองการ” เป็นเรื่องสูงสุด ทำให้มีการสร้างจักรวาล (Singh, 2003, pp. 158-159) พระองค์ทรงเป็น “เอกะ” ที่มีเพียงพระองค์เดียวและมี “สัจจะ” เดียว (Dilgeer, 1997, pp. 78-79) ซึ่งอธิบายพระเจ้าคู่กับการสร้างไว้ว่า พระเจ้าก็คือสัจจะ มีเพียงหนึ่งเดียว ทรงสร้างนาจักวาล สรรพสิ่งและสรรพชีวิตนับอนันต์ (Singh, 1999, pp. 28-36) เมื่อมนุษย์เข้าใจอย่างแท้จริงและอย่างลึกซึ้งแล้ว ก็เข้าสู่กระบวนการประสาทพรโดยพระองค์หรือ “วาฮู กุรุ” (Chahal, 2015, p. 1) อย่างไรก็ดี การอธิบายและการวิเคราะห์ดังกล่าวได้นำมาจากเนื้อความที่คุรบานีพรรณนาไว้แล้ว บทความวิจัยนี้ได้นำเสนอในลักษณะเดียวกัน ตามที่บทมูลมนตร์ได้นำเสนอไว้ ตามที่บทสวดทั้งห้าของวัตรนิตเนมและบทสวดอื่นได้นำเสนอไว้ เพื่อที่จะอธิบายเรื่องพระองค์ ในฐานะแหล่งต้น ในฐานะ “วาฮู กุรุ” ขององค์ปฐมศาสดาที่สืบทอดมาเป็นศาสนาสิกข์

¹ “พระโชติแห่งนานัก” เป็นถ้อยคำที่สรุปมาจากโครงการวิจัย เพื่ออธิบายในภาษาไทย มุ่งแสดงให้เห็นว่าองค์ปฐมศาสดาน้อมรับพระบัญชาจากพระเจ้าสูงสุด เป็นคนกลางที่รับสารจากการสื่อโดยพระองค์ แล้วนำเผยแพร่ผ่านโอษฐ์ ทั้งนี้ “พระโชติ” มีนัยว่าปัญญาอันโชติช่วงแห่งนานัก ลักษณะเดียวกับการตรัสรู้และสัพพัญญู

2. วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย คือ เพื่อศึกษาครุบาหรือพระวณะของพระองค์ (พระเจ้าสุทนต์) แห่งศาสนาสิกข์ ผ่านวัตรนิตเนม บทสวดทั้งห้าตามสิกข์ศาสนวินัย เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้เชิงปรัชญาศาสนาสิกข์สำหรับสังคมไทย

วัตถุประสงค์เฉพาะบทความวิจัย คือ เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์เฉพาะบทมูลมนตร์ (คุณลักษณะทั้งเก้าของพระองค์) เป็นองค์ความรู้เชิงปรัชญาศาสนาสิกข์สำหรับสังคมไทย

3. ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

อรรถปริวรรตศาสตร์ (เฮร์เมเนติกส์ (hermeneutics)) เป็นทฤษฎีว่าด้วยการตีความ ครอบคลุมทุกเรื่องที่มีการตีความ เป็นการพิจารณารายละเอียดว่าความคิดที่แสดงออกมามีความไม่บริสุทธิ์ผุดผ่องอยู่ในข้อมูล ซึ่งมีที่มาจากการตีความอันเป็นเท็จ ผู้อ่านอาจจะไม่เข้าใจหรือเข้าใจไม่ถึงในทุกเรื่องและไม่มี การตีความ ทั้งนี้ เฮร์เมเนติกส์มาจากกรีก ถือเป็นทฤษฎีแห่งศิลปะและเป็นทฤษฎีของการตีความ (Caputo, 2018, pp. 4-10)

จากมุมมองของปอล ริเคอร์ (Paul Ricoeur) อธิบายไว้ว่า อรรถปริวรรตศาสตร์ทางศาสนา (regional hermeneutics) หรืออรรถปริวรรตศาสตร์เชิงจารีต (traditional hermeneutics) เป็นการตีความเฉพาะกลุ่มตน ใช้เพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ ได้แก่ ตีความคัมภีร์ ตีความกฎหมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่บัญญัติไว้ในศาสนา การตีความไม่เพียงจำกัดกับกลุ่มคนเท่านั้น แต่ยังจำกัดกับจารีต (tradition) ของการตีความด้วย ซึ่งการตีความทางศาสนามุ่งเน้นวิธีการ (methodical hermeneutics) อันจะเชื่อว่าความจริงของการตีความสามารถรับประกันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โดยอาศัยจารีตการตีความซึ่งเชื่อมั่นว่าถูกต้องและเห็นว่าเป้าหมายการตีความเป็นไปเพื่อนำผลมาประยุกต์ใช้ในชุมชนทางศาสนา ยอมรับบทบาทของศรัทธาในสิ่งเหนือธรรมชาติ

อรรถปริวรรตศาสตร์มีบทบาทในเรื่องของการตีความคัมภีร์ทางศาสนาในระดับปฏิบัติการเพื่อการตีความซึ่งมีความสับสนในเงื่อนไขการตีความกับหลักการตีความ ตัวอย่างคือ กรณีศาสนาคริสต์ที่มีหลักการตีความหลายแบบ ได้แก่ การตีความตามตัวอักษร (literal interpretation) การตีความเชิงอุปมา (allegorical interpretation) เป็นต้น ประกอบกับการตีความต้องอาศัยความรู้ด้านอื่น แต่ความสับสนอาจมาจากการมองข้ามการแบ่งแยกระหว่างอรรถปริวรรตศาสตร์เชิงจารีตกับอรรถกถา (exegesis) ซึ่งจะประยุกต์หลักการตีความไปพร้อมกับทำงานอื่นๆ เช่น อธิบายความหมายของข้อความในคัมภีร์ อธิบายศัพท์สำนวนเฉพาะที่ใช้ในสมัยนั้น การใช้สัญลักษณ์ ข้อมูลที่เป็นเท็จในประวัติศาสตร์ (ปกรณัม สิงห์สุริยา, 2554)

เฉพาะอรรถปริวรรตศาสตร์ทางศาสนานั้นมุ่งประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับคัมภีร์ศาสนา สรรวจตรวจสอบว่าศาสนิกจะอ่าน เข้าใจ ประยุกต์ใช้ ตอบสนองต่อตัวบทของคัมภีร์ศาสนาอย่างไร ควรตีความคัมภีร์ศาสนาหรือไม่ หรือไม่สามารถทำอะไรนอกจากตีความตัวบทคัมภีร์ศาสนา ความหมายของตัวบท “ถูกสร้างขึ้น” โดยผู้อื่น หรือว่าความหมายนั้น “ได้ถูกมอบให้แล้ว” โดยผู้ประพันธ์ ผ่านทางตัวบทที่ได้บันทึกไว้ ตัวบทคัมภีร์ศาสนาสื่อความหมายอะไรก็ได้ตามที่ต้องการให้หมายถึงเช่นนั้นหรือ ทำอย่างไรศาสนิกจึงจะมีความเห็นพ้องต้องกันยอมรับบรรทัดฐานหรือเกณฑ์สำหรับการตีความตัวบทคัมภีร์ศาสนาอย่างสมเหตุสมผล มีความรับผิดชอบเหล่านี้เป็นคำถามที่สลับซับซ้อน (สมบัติ พรศิริเจริญพันธ์, 2559, น. 22-25)

อย่างไรก็ดี บทความวิจัยพิจารณาอรรถปริวรรตศาสตร์ทางศาสนาและเชิงจารีตที่เป็นจารีตของสิกข์ อันมีรูปแบบการตีความกับการขยายความเฉพาะและพิจารณาผสมผสานทั้งการตีความตามตัวอักษรกับการตีความเชิงอุปมา เนื่องจากไวยากรณ์คุรบานีเป็นสิ่งบ่งชี้ว่าถ้อยคำใดจะให้นิยามและนัยอย่างไร ขณะเดียวกัน การประมวลคุรบานีทั้งสองรอบ (ค.ศ. 1604 ปีที่ 136 และ ค.ศ. 1708 ปีที่ 240) ล้วนดำเนินการโดยคุรุศาสดาที่สืบทอดภายใต้ระบบพระโชติแห่งนาค คุรบานีปัจจุบัน “ได้ถูกมอบให้แล้ว” แต่กระนั้น การตีความถ้อยคำภายหลังมีเงื่อนไขสำคัญที่ว่า เข้าใจคุรบานีอย่างไรและอธิบายอย่างไร ซึ่งทำให้เกิดสำนวนอันหลากหลาย แสดงความลึกซึ้งหรือให้ความเรียบง่าย รวมถึงนักวิชาการสิกข์ส่วนหนึ่งให้ความสนใจค้นคว้าถึงแหล่งที่มาของศัพท์ เนื่องจากคุรบานีผสมผสานภาษาหลากหลายทั้งภาษาสันสกฤต ภาษาเปอร์เซีย และภาษาถิ่น

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเฉพาะส่วนเป็นเนื้อหาในบทความวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพและศึกษาทางเอกสารด้านปรัชญาศาสนาและด้านภาษา มีกระบวนการศึกษาดังนี้

- 1) การทบทวนวรรณกรรม แบ่งเป็น 2 ด้าน คือ (ก) การสืบค้นผลการศึกษเกี่ยวกับบทมูลมนตร์ของนักวิชาการสิกข์ โดยคัดเลือกฉบับที่มีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับในวงการและกำหนดเป็นคู่เทียบในการศึกษารายละเอียด (ข) การสืบค้นบทสวดต่างๆ ในคุรบานีที่อธิบายเรื่องที่เกี่ยวข้อง
- 2) การประชุมร่วมกับผู้เชี่ยวชาญชาวไทยสิกข์ แบ่งเป็น 4 เรื่อง คือ (ก) การพิจารณา การตรวจสอบข้อมูล (ข) การประมวลข้อมูลด้านภาษา (ค) การวิเคราะห์นิยามและนัยตามไวยากรณ์คุรบานี (ง) การพิจารณา ยกตัวอย่างเทียบบางประการ ตามกรณี เพื่อให้เกิดความเข้าใจในสังคมไทย
- 3) การสังเคราะห์บทมูลมนตร์เป็นองค์ความรู้สำหรับสังคมไทย

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

1) พระองค์ เป็นคำสรรพนาม หมายถึง พระเจ้าสูงสุดของศาสนาสิกข์ และ “วาฮู คุรุ” เป็นวลีอุทานและเป็นชื่อรองที่เรียกแทนพระองค์ ทั้งพระองค์และ “วาฮู คุรุ” เป็นเรื่องเดียวกัน เลือกลงแสดงตามบริบท (จะอธิบายในเนื้อหา)

2) คุรบานี หมายถึง พระวณะของพระองค์ (พระเจ้าสูงสุด) ศาสนาสิกข์ ที่ประมวลไว้ในคุรุศาสดาในรูปพระมหาคัมภีร์ (คุรุ ครันท์ ซาฮิบ) บันทึกด้วยอักษรคุรมุขี ภาษาปัญจาบ โดยประมวลตามการบัญชาของคุรุศาสดา (ครั้งแรก ค.ศ. 1604 ปีที่ 136 และครั้งที่สอง เพิ่มเติม ค.ศ. 1708 ปีที่ 240) มีไวยากรณ์คุรบานีเป็นการเฉพาะ ทำให้ศัพท์สามัญมีความหมายเฉพาะตามคุรบานีที่ต่างไปจากไวยากรณ์ภาษาปัญจาบที่ใช้สื่อสาร

3) คุรุศาสดา แบ่งเป็น 2 รูป คือ (ก) คุรุศาสดาในรูปมนุษย์ หมายถึง องค์ปฐมศาสดาและคุรุศาสดาที่สืบทอดต่อจากองค์ปฐมศาสดา รวม 10 องค์ (ข) คุรุศาสดาในรูปพระมหาคัมภีร์ หมายถึง คุรบานีหรือพระวณะของพระองค์ที่ประมวลไว้ในพระมหาคัมภีร์ เป็นคุรุศาสดาในนัยนัยกาล หลังจากคุรุศาสดาองค์ที่ 10 โดยไม่มีการสืบทอดคุรุศาสดาในรูปมนุษย์อีกต่อไป

4) **บทสวด** หมายถึง คูรบานี่ที่แบ่งเป็นบทสวดต่างๆ สำหรับโครงการวิจัยได้ศึกษาวัตรนิตเนม (บทสวดทั้งห้า) แต่บทความวิจัยนี้เน้นอ้างอิงเฉพาะบทภาวนายัปปิ ซาฮิบ วัตรเช้า (คุรุ ครันท์ ซาฮิบ องค์ 1-8) และบทสวดโซเฮลา วัตรก่อนนอน (คุรุ ครันท์ ซาฮิบ องค์ 12-13) ส่วนบทสวดอื่นถือเป็นองค์ประกอบเพื่อสื่อสารตามบริบท อื่นๆ บทสวดแบ่งตามระบบสังกัด ไม่ได้แบ่งตามหัวข้อหรือเรื่อง ทำให้เรื่องหนึ่งๆ กระจายอยู่ในหลายบทสวด

5) **ศาสนิก ชาวสิกข์ ศิษย์สาวก** (ศิษย์สาวกของพระองค์) ทั้งสามคำมีความหมายเดียวกัน เลือกใช้ตามบริบทที่จะสื่อสาร

6) **ซาฮิบ** เป็นคำสรรเสริญลงท้ายและเป็นคำสรรพนามเฉพาะพระองค์ คุรุศาสดา บทสวด และสถานที่เกี่ยวกับการศาสนา อื่นๆ คำนี้มาจากศัพท์สามัญที่ใช้ในอนุทวีปอินเดีย สื่อความหมายว่า (ก) เจ้านาย ท่านได้ทำ (ข) โอ้ พระเจ้า

7) คำศัพท์อื่นๆ ขอบธิบายในเนื้อหาพร้อมกับบริบทของคำศัพท์เหล่านั้น

8) คำอ่านภาษาไทยที่ออกเสียงศัพท์คูรบานี่ เฉพาะวรรคจากบทสวดได้อาศัยการถอดจากต้นฉบับ *พระศาสดาศิริคุรุครันท์ซาฮิบ* (ยัสपाल กอร์, 2547)

6. ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

6.1 อรรถาธิบายว่าด้วยบทมูลมนตร์

1	2	3	4	5
ॐ	सिंह	वसु	विश्व	विश्व
असु	मूर्ति	मूर्ति	गुरु	पुमादि ॥
6	7	8	9	

ภาพที่ 1. บทมูลมนตร์ (จำลองรูปแบบมาจากศรี คุรุ ครันท์ ซาฮิบ องค์ 1) และแสดงลำดับทั้งเก้าประการ

ตารางที่ 1

คำศัพท์ของบทมูลมนตร์ แสดงเปรียบเทียบด้านภาษา

แบบที่	คำศัพท์ของบทมูลมนตร์ (เปรียบเทียบ)
1	การถอดเสียง : อ้างตาม พระศาสดาศิริคุรุครันท์ซาฮิบ ฉบับภาษาไทย เอก โอองการ สัตนาม กัรตา ปุรด์ นีรภอ นีรแวร, อกาล มูรต์ อยู่ณี แชภัง คุร ประสาท
2	การออกเสียงสวด : อักษร ม เทียบ ซ ส ศ และอักษร ฮ เขียน ภ แต่ออกเสียง ๗ เทียบ ป เอ็ก โอองการ ชัตนาม กัรตา ปุรด์ นีรภอ นีรแวร, อกาล มูรต์ อยู่ณี แชปัง คุร ประสาท
3	การปรับเป็นคำภาษาไทย : ใช้ ส และ ภ (ตามแบบที่ 2) และอักษร ๗ เขียน ท แทน ด เอก โอองการ สัตนาม กัรตา ปุรด์ นีรภอ นีรแวร, อกาล มูรต์ อยู่ณี แสภัง คุร ประสาท
4	ไวยากรณ์คูรบานี่ไม่ออกเสียงคำของตัวสะกดที่เพิ่มสระอึและอุ (แสดงให้เห็นความต่าง) เอก โอองการ <u>ชัตนาม</u> <u>กัรตา</u> <u>ปุรค</u> <u>นีรภอ</u> <u>นีรแวร</u> <u>อกาล</u> <u>มูรติ</u> <u>อยู่ณี</u> <u>แชภัง</u> <u>คุร</u> <u>ประชาติ</u> ²

² คำอ่านที่ขีดเส้นใต้ในบทความนี้เพื่อแสดงให้เห็นถึงการออกเสียงแต่ละคำ แต่ไวยากรณ์คูรบานี่ไม่ออกเสียงดังกล่าว

ตามถ้อยคำของบทมูลมนตร์ข้างต้น ขอเริ่มด้วยการปูพื้นฐานความเข้าใจทั้งด้านภาษาและด้านปรัชญา ศาสนา ดังนี้

นิยามของบทมูลมนตร์ ในด้านภาษานั้น “มูล มนตร์” (मुल मन्त्र) แบ่งเป็น คำแรก “มูล” (मुल) แปลว่า ราก มูลฐาน ส่วนคำที่สอง “มนตร์” (मन्त्र) แปลว่า คำสวด คาถา มนต์ ดังนั้น ตามศัพท์จึงหมายถึงรากของคำสวด (Dilgeer, 1997, p. 78)

ทั้งสองคำดังกล่าวสามารถอ่านแล้วเข้าใจได้ตามความหมายภาษาไทย ขณะเดียวกัน ก็เป็นลักษณะสามัญของศัพท์ที่สามารถเข้าใจได้โดยทั่วไปเกี่ยวกับคัมภีร์ทางศาสนาในอนุทวีปอินเดียที่มีการใช้ชื่อเดียวกันหรือในทำนองเดียวกัน แต่คุรบานีนำศัพท์สามัญดังกล่าวมานิยามใหม่เป็นการเฉพาะ สำหรับสื่อความหมายจากพระองค์

เมื่อวิเคราะห์ “มูลมนตร์” ตามศัพท์สามัญแล้ว แปลได้อย่างทั่วไปว่า บทที่แสดงถึงรากของคำสวด ดังนั้น รากของคำสวดมาจากพระวณะ จึงเรียกว่า “คุรบานี” เป็นบทสวดระดับสูงสุดสำหรับศาสนิกที่ได้ถ่ายทอดผ่านคุรศาสดาในรูปมนุษย์ แล้วเป็นสูตรแห่งองค์ความรู้อันยิ่งใหญ่ที่นำไปศึกษาให้บังเกิดโชติแห่งปัญญามีคุณค่าอันประเสริฐที่ศิษย์สาวกทุกคนทุกยุคทุกสมัยมีหน้าที่ทำความเข้าใจเกี่ยวกับพระองค์

คำในบทมูลมนตร์ เป็นคำที่แสดงถึงคุณลักษณะทั้งเก้าของพระองค์ โดยที่มีใช้ชื่อนามเรียกขาน แต่ละคุณลักษณะถือเป็นความประเสริฐสูงสุดและถ้อยคำทั้งหมดสงวนไว้เฉพาะพระองค์เท่านั้น จำนวน 16 คำ 28 พยางค์ ขณะเดียวกัน ก็เป็นปฐมบทของคุรบานีหรือปฐมบทแห่งคุรศาสดาในรูปมหาคัมภีร์ ทำให้บทมูลมนตร์ทำหน้าที่แสดงให้ศิษย์สาวกในฐานะผู้สวดหรือผู้สดับตรับฟังการสวดคุรบานีจำต้องทราบก่อนว่า คำสวดมาจากแหล่งต้น (ก็คือมาจากพระองค์) รวมทั้งเป็นการแสดงให้เห็นถึงแหล่งที่มาของคุรบานี แสดงความเป็นเจ้าของและอนุมัติถ้อยคำสำนวนที่แสดงไว้ในพระมหาคัมภีร์

มิติทางกายภาพของบทมูลมนตร์ ตามมาตรฐานการพิมพ์คุรศาสดาในรูปพระมหาคัมภีร์ เริ่มพิมพ์เป็นครั้งแรกเมื่อ ค.ศ. 1864 ดำเนินการโดยคณะกรรมการบริหารคุรทวาราสถาสูงสุด ประเทศอินเดีย กำหนดให้บทมูลมนตร์ (บทสวดแรก หน้าแรก) พิมพ์ด้วยอักษรตัวใหญ่ตัวหนา จัดเป็นสองบรรทัดแรกก่อนขึ้นบทสวดลำดับอื่น แม้ว่าปัจจุบันได้มีรูปแบบดิจิทัลและระบบออนไลน์แล้วก็ตาม แต่ยังคงอ้างอิงตามมาตรฐานการพิมพ์

นอกจากนี้ ยังมีบทมูลมนตร์แบบย่ออีก 3 แบบ แสดงเป็นวรรคนำก่อนขึ้นบทสวดใดๆ ของคุรบานี แต่พิมพ์ด้วยอักษรปกติ แบบย่อทั้งสามแบบแสดงคุณลักษณะไม่ครบทั้งเก้า ซึ่งจะอธิบายต่อไป

6.2 อรรถาธิบายว่าด้วยคุณลักษณะทั้งเก้าของพระองค์

ผู้วิจัยขออธิบายและวิเคราะห์เกี่ยวกับคุณลักษณะทั้งเก้าเรียงตามลำดับ เป็นการอธิบายทั้งด้านภาษาและด้านปรัชญาศาสนา ตลอดจนเป็นการเชื่อมโยงเนื้อหาบางส่วนของบทสวดอื่นในคุรบานี มีรายละเอียดดังนี้

นิยามคุณลักษณะที่ 1 “เอก โองการ” (ॐ)

คุณลักษณะแรกนี่ถือเป็นศาสนสัญลักษณ์คือ ॐ ออกเสียง “เอ็ก โองการ” แบ่งเป็น คำแรก “เอก” หรือ “เอกะ” คำนี้แสดงด้วย ॑ เป็นเลขหนึ่งของอักษรคุรมุขี ออกเสียง “เอ็ก” (ॐ) แต่ภาษาพุดินิยมออกเสียง “อิก” (ॐ) เมื่อคำดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งในคุณลักษณะของพระองค์แล้ว จึงให้นิยามว่า ความเป็นเอกะ

ส่วนคำที่สอง “โองการ” หรือ “โองการ” (𑀓𑀲𑀭𑀸𑀓) มีข้อสันนิษฐานว่า เดิมมาจากคำที่ใช้ในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ใช้มากที่สุดในคัมภีร์เวท (ภาษาไทยเรียกพระเวท) และใช้เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงความเป็นพระเจ้าสูงสุดตามคติความเชื่อ (Singh, 1996) คำนี้ในภาษาไทยสอดคล้องกับ “ราชโองการ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554)

ในปัจจุบันคุณลักษณะ “เอก โองการ” แปลได้หลายสำนวน โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ ขอยกตัวอย่าง (ก) God is One. (ข) The Creator of all is One. (ค) There is only One God. ทั้งสามตัวอย่างนี้ยังคงได้ให้นิยามในลักษณะเดียวกัน เนื่องจากแสดงคำหลักที่สำคัญ ทั้ง “เอกะ” (One) และพระผู้สร้าง (Creator)

เมื่อผู้วิจัยได้วิเคราะห์คُرบานีจากหลายบทสวดแล้ว พบว่าคُرบานีแสดงนิยามและขยายความไว้และแสดงหลายสำนวนที่เชื่อมโยงกันและสัมพันธ์กัน ขอนำเสนอเป็นตัวอย่าง 2 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 คُرบานีเริ่มต้นบทสวดด้วยเลขหนึ่งคือ “เอก” (𑀓) สื่อความหมายว่า ความเป็นเอกะ ความเป็นหนึ่งเดียว ดังนั้น จึงไม่มี “ดยา” (𑀓𑀲) กล่าวคือ ไม่มีแหล่งที่สองและไม่มีแหล่งอื่นที่เป็นคู่เทียบ ยกตัวอย่างวรรคสำคัญคือ

ऐवे मेरी अरु न द्यु ॥२॥

(¹)เอโก เซวี (²)อวัร นา ดยฺยา ॥2॥³

(¹)พระองค์ซึ่งทรงความเป็นเอกะ จงรับใช้ (²)โดยไม่มีแหล่งที่สอง

ศรี คຸຣຸ ຄຣັນຕ໌ ສາອົບ ອງຄ໌ 1136

และวรรคหนึ่งคُرบานีพรรณนาไว้ว่า พระองค์ทรงเป็นเอกะ เรียกขานด้วยสรรพนาม มาหิษ (ซาฮิบ) ออกเสียง “ซาฮิบ” มาจากศัพท์สามัญ มาหิษ (ซาฮิบ) ในวรรคนี้หมายถึง พระองค์

माहिष मेरा ऐवे ऐ ॥ ऐवे ऐ त्रायी ऐवे ऐ ॥१॥ त्रायि ॥

(¹)ซาฮิบ (²)เมรา เอโก แส ॥ (³)เอโก แส (⁴)ปายี เอโก แส ॥1॥ ราฮิ ॥

(¹)ซาฮิบ (²)พระองค์ของข้าพเจ้าเป็นเอกะ (³)เป็นเอกะ (⁴)โอ้ มิตร พระองค์เป็นเอกะ

ศรี คຸຣຸ ຄຣັນຕ໌ ສາອົບ ອງຄ໌ 350

ประการที่ 2 นิยามของ “เอก โองการ” ให้ความหมายที่มีนัยว่า “เอก กัรตาการ” (ऐव वरतावर) กล่าวคือ เป็นเอกโองการแห่งพระผู้สร้างสูงสุด (เรียกว่า “กัรตาการ”) โดยการสร้าง (เรียกว่า “กัรตาการ”) ของพระองค์ โดยโองการที่เป็นพระบัญชา (เรียกว่า “ฮุกัม”) ได้ถ่ายทอดคำบัญชาในหนึ่งวาระ (เรียกว่า “เอกวาระ”) ซึ่งจะอธิบายในคุณลักษณะที่ 3 ต่อไป

เฉพาะเรื่องพระบัญชา พรรณนาในบทกาวานายปยี ซาฮิบ ว่า “ด้วยการกล่าวพระบัญชา (ฮุกัม) ในหนึ่งวาระ” ผู้วิจัยอธิบายได้ว่า การบัญชาครั้งเดียวแล้วส่งผลให้บังเกิดเป็นการสร้างขยายออกไปจนเป็นสรรพจักรวาลเป็นการสร้างใดๆ นับอนกอนันต์ เป็นสรรพสิ่งสรรพชีวิต

³ อ้างถึง พระศาสตราศิริคຸຣຸຄຣັນຕ໌ສາອົບ ฉบับภาษาไทย ไวยากรณ์คຸຣຸບານີดังนี้ (ก) अरु (อรวุ) ออกเสียง อวัร (ข) न (นะ) และ त (นา) ทั้งสองคำออกเสียง นา ใช้ในความหมายเชิงปฏิเสธ

วชิราวุธย โยว วชิราวุธ ॥

(¹)กิตา ปเชา (²)เอโก กเวา ॥

(¹) (พระองค์) ทรงทำการขยาย (สรรพสิ่งทั้งปวง) (²) ด้วยการกล่าวพระบัญชา (สุกัม) ในหนึ่งวาระ
ศรี ศุรุ ครันต์ ซาฮิบ องค์ 3 (บทกวีนายปยี ซาฮิบ)

และขออ้างถึงโคลงเปิดของบทกวีนายปยี ซาฮิบ ให้บริบทไว้ว่า ปรากฏการณ์แห่งการสร้างขยายออกไปนั้นได้บังเกิดขึ้นก่อนปฐมกาล เกิดขึ้นก่อนที่จะมี “กาล” หรือกาลเวลากำกับ โดยที่ก่อนหน้าของปฐมกาลนั้นไม่มีกาลเวลากำกับ แต่เมื่อบังเกิดขึ้นแล้ว (มีพระบัญชา) จึงเริ่มต้นมีกาลหรือกาลเวลา ส่งผลให้สรรพสิ่งสรรพชีวิตที่ทรงสร้างทั้งหลายล้วนเป็นประเภท “กาล” หรือเป็นสิ่งที่มีความเวลากำกับ มีอายุขัย ซึ่งจะอธิบายในคุณลักษณะที่ 6 ต่อไป

สรุปนิยามของ “เอก โองการ” ในฐานะคุณลักษณะแรกของพระองค์ ดังนี้ (ก) พระองค์ทรงเป็นเอกะโองการของพระองค์ได้ส่งผลให้บังเกิดการสร้างสรรค์สรรพชีวิต พระเจ้าสูงสุดกับการสร้างสูงสุด (ข) การสร้างนั้นทำให้บังเกิดเป็นผลงานทั้งปวง เป็นลักษณะของการสร้างขยายออกไปจนเป็นนานาจักรวาล ไม่ใช่เฉพาะโลกและจักรวาลที่มนุษย์รู้จักเท่านั้น (ค) ผลงานทั้งปวงเป็นอเนกอนันต์มาจากความเป็นเอกะของพระองค์ หรือจากหนึ่งแล้วกระจายขยายอย่างนับไม่ถ้วน (ง) สรรพสิ่งที่มิใช่อเนกอนันต์จะกลับไปหลอมรวมเป็นเอกะกับพระองค์ตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในครุบาณี (จ) มนุษย์เป็นผลงานการสร้างหนึ่งในอเนกอนันต์ ซึ่งประการนี้ ศาสนาสิกข์แสดงเป้าหมายสูงสุดของการเกิดเป็นมนุษย์ในโลกนี้ไว้ว่า มาจากพระองค์ มาจากการสร้างโดยพระองค์ เป็นส่วนหนึ่งใน “เอก โองการ”

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังสามารถอธิบายเปรียบเทียบกับราชโองการ เพียงเพื่อให้เห็นว่ามีความเหมือนกัน กล่าวคือ ราชามีอำนาจบัญชาให้สร้างขยายเมือง เมื่อโองการครั้งเดียวครั้งนั้นแล้ว ก็ทำให้เกิดการก่อสร้างอาคารถนนหนทางมากมาย มีผู้คนเข้ามาอาศัย มีกิจกรรมต่างๆ จนเจริญรุ่งเรืองเป็นมหานครสืบไป

นิยามคุณลักษณะที่ 2 “สัตนาม” (ਸਤਿਨਾਮ)

ไวยากรณ์ครุบาณีเขียน ਸਤਿਨਾਮ (สัตนาม) ออกเสียง ਸਤਨਾਮ (สัตนาม) เขียนต่างกันแต่ออกเสียงเดียวกัน (กรณีสวดจะออกเสียง “ซัตนาม” หากลากเสียง ตะ เป็น เตอ “ซัตเตอนาม”) และเขียนตามภาษาไทย ได้แก่ “สัตนาม” “สัตยนาม” “สัตตนาม” ดังนั้น “สัตนาม” ของพระองค์มีนิยามเฉพาะ จึงเขียน ਸਤਿਨਾਮ หากเขียนศัพท์สามัญ ਸਤਨਾਮ จะสื่อความหมายว่าเป็นผู้ใดก็ได้ที่มีนามเป็นสัตจะ

เมื่อพิจารณาแยกคำแล้ว คำแรก “สัต” ไวยากรณ์ครุบาณีเขียน ਸਤਿ (สัตติ) มาจากศัพท์สามัญ ਸਤ (สัต) แปลว่า สัจจะ สัตย์ ไวยากรณ์ครุบาณียังเขียนในรูปสระอื่นอีก เช่น ਸਤ੍ (สตุ) แต่ยังคงเป็น “สัต” รวมถึงใช้ตัวสะกดทั้ง ต “สัต” และ จ “สัจ” (ਸਚ) ซึ่งก็เขียนในรูปสระอื่นได้ เช่น ਸਚ (สจุ) แต่ยังคงออกเสียง “สัจ” ส่วนภาษาไทยมีทั้ง สัต สัตย์ และสัจ สัจจะ สำหรับคำที่สอง “นาม” ไวยากรณ์ครุบาณีเขียนทั้ง ਨਾਮ (นาม) และ ਨਾਮਿ (นามิ) มาจากศัพท์สามัญ ਨਾਮ (นาม) แปลว่า ชื่อนาม คำนี้เข้าใจได้ตามภาษาไทย ทว่า ขอพิจารณาแสดง “นาม” ในอัญประกาศเนื่องจาก ਨਾਮ เป็นคำศัพท์ระดับสูงของศาสนาสิกข์ หากไม่อยู่ในอัญประกาศ ਨਾਮ จะใช้ตามศัพท์สามัญ ที่แปลว่า ชื่อนาม

คุณลักษณะ “สัตนาม” สื่อความหมายว่า (ก) เป็นพระนามของพระองค์ ซึ่งเป็น “อนาม” หรือไร้ชื่อนาม ให้เรียกขาน เป็นนามธรรม ไม่ปรากฏในทางกายภาพ ทำให้รับรู้ลักษณะและไร้สีสันท (ข) ไม่เป็นชื่อนามที่เกิดขึ้น

อันเนื่องมาจากกรรม ไม่อยู่ภายใต้อาณัติของกรรม หากเปรียบกับการเรียกชื่อบุคคลเชิงอัตลักษณ์ทางกายภาพ เช่น เจ้าอ้วน เจ้าโยง คนตาโต แต่พระองค์ไม่มีสิ่งบ่งชี้ใดเลย (ค) นิยามระดับลึกซึ่ง สื่อความหมายว่าเป็น สัญลักษณ์ของพระเมตตาโดยพระองค์ และ “นาม” เป็นพระบัญชา (อุกัม)

การไม่มีชื่อเรียกขานนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ตามปรัชญาศาสนาสิกข์ กล่าวคือ ศิษย์สาวกจะไม่พิจารณาใช้ ภาษาใดเพื่อตั้งชื่อนามเรียกขานพระองค์ เนื่องจาก (ก) มนุษย์ในฐานะผู้ถูกสร้างโดยพระองค์ ผู้ถูกสร้าง ไม่สามารถตั้งชื่อนามให้แก่ผู้สร้างได้ (ข) มนุษย์ในฐานะศิษย์สาวก ไม่อาจจะตั้งชื่อให้แก่ “วาฮู ครู” ดังนั้น ศิษย์สาวกสามารถกระทำได้ 2 ประการ คือ (ก) การกล่าวชื่อนามของพระองค์ ด้วยวิธีการสวดภาวนา “นาม” ภายในจิตที่บริสุทธิ์ (ข) ศิษย์สาวกกระทำการใดๆ อันเป็นสัจจะตามสูตรของคุรบานี เท่ากับการกล่าวชื่อนามของพระองค์ โดยปริยาย (ดูภาพที่ 4)

สรุปนิยามของ “สัตนาม” ในฐานะคุณลักษณะของพระองค์ สื่อความหมายว่า (ก) สัจจะเป็น “นาม” แห่งพระองค์ หรือ (ข) “นาม” แห่งพระองค์ทรงสัจจะ หรือ (ค) ความจริงอันเป็นนิรันดร์ คือ “นาม” ของพระองค์ ดังนั้น พระองค์ทรงเป็นพระผู้สร้างสูงสุดที่ทรงสัจจะ เป็นนิรันดร์ สถิตในสรรพสิ่งสรรพชีวิตที่ทรงสร้าง จึงทำให้คุณลักษณะที่ 2 “สัตนาม” เป็นการขยายความให้กับคุณลักษณะที่ 1 “เอก โองการ”

นิยามคุณลักษณะที่ 3 “กัรตา ปุรัค” (ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ)

ไวยากรณ์คุรบานีเขียน ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ออกเสียงว่า “กัรตา ปุรัค” หรือ “กรตา ปุรัค” แบ่งเป็น คำแรก ਕਰਤਾ “กรตา” หรือ “กัรตา” เป็นคำกริยาแปลว่า สร้าง ผันเป็นคำนาม “กัรตาร” (ਕਰਤਾਰ) แปลว่า ผู้สร้าง ซึ่ง “กัรตาร” เป็นคุณลักษณะของพระองค์ที่มีความหมายว่า พระองค์ทรงเป็นพระผู้สร้างสูงสุด โดยที่การสร้างนั้นเป็น พระโองการของพระองค์ ตามคุณลักษณะที่ 1

ส่วนคำที่สอง “ปุรัค” ไวยากรณ์คุรบานีเขียน ਪੁਰਖ (ਪੁਰਖ) มาจากศัพท์สามัญ ਪੁਰਖ (ปุรัค) แปลว่า มนุษย์ บุรุษ สามี คำนี้มาจากภาษาสันสกฤต คุรบานีแสดงนิยามเฉพาะ ਪੁਰਖ (ปุรัค) ดังนี้ (ก) การซึมซาบในสรรพสิ่งที่ทรงสร้าง (ข) บุรุษหรือสามี เรียกว่า “กัรตา บุรุษ” มีความหมายว่า บุรุษที่สร้างสรรพสิ่งสรรพชีวิต ทั้งนี้ ผู้วิจัยอ้างตามบทสวดโซเฮลลาที่ได้มีการอุปมาบุรุษสตรีในฐานะสามีภรรยาไว้ว่า พระองค์อุปมาเป็นบุรุษซึ่งเป็นสามี มนุษย์อุปมาเป็นสตรีซึ่งเป็นภรรยา ทั้งสองจะหลอมรวมเป็นเอกะ การอุปมานี้เพื่อให้ถึงความเป็นคู่สามีภรรยา เป็นซึ่งกันและกัน เป็นหนึ่งเดียวกัน

สรุปนิยามของ “กัรตา ปุรัค” ในฐานะคุณลักษณะของพระองค์ สื่อความหมายว่าพระองค์ทรงเป็น พระผู้สร้างสูงสุดที่ทรงสัจจะ (สัตกัรตาร) ซึ่งขยายความมาจากคุณลักษณะที่ 1 “เอก โองการ” ดังนั้น จึงอธิบายได้ว่า (ก) พระผู้สร้างสูงสุดได้สร้างผู้สร้างเองก่อน แล้วสร้างสรรพสิ่งสรรพชีวิต พร้อมกับการซึมซาบและแผ่ซ่าน ในสรรพสิ่งสรรพชีวิตที่ทรงสร้างขึ้น (ข) อำนาจของการเป็นพระผู้สร้างสูงสุด 3 ประการ คือ ผู้สร้างสรรค ผู้พิทักษ์ หรือผู้อนุบาล และผู้ทำลายล้าง กล่าวคือ เมื่อพระองค์ทรงสร้างสรรพชีวิตแล้ว ก็ให้การอนุบาล ได้มอบปัจจัย ในการดำเนินชีวิต ให้เสพให้ใช้ สรรพชีวิตเป็นประเภท “กาล” เมื่อถึงกาลเวลาหนึ่งแล้ว ก็หมดอายุขัย สิ้นสลายไป เป็นการทำลายลักษณะหนึ่งที่บัญญัติขึ้น

นิยามคุณลักษณะที่ 4 “นิรภอ” (ਨਿਰਭਉ)

ตามคำศัพท์เขียน “นิรภอ” ออกเสียง “นิรปอ” (อักษร ภ ออกเสียง ป) ภาษาไทยมีคำว่า “นิรภัย” แปลว่า ไร้ภัย คำนี้แบ่งเป็น “นิร” (ਨਿਰ) แปลว่า ไร้ ไม่มี ส่วน “ภอ” (ਭਉ หรือ ੜ) ออกเสียง “ปอ” แปลว่า กลัว เมื่อผู้วิจัย

วิเคราะห์บทสวดโซเฮลาซึ่งพรรณนาเรื่องนี้ไว้ ทำให้เข้าใจความหมายว่า ไร้ความกลัว ไร้ความกังวล ไร้พันธะผูกพัน

ดังนั้น จึงสรุปนิยามของ “นิรภอ” ในฐานะคุณลักษณะของพระองค์ แบ่งเป็น 2 มิติ คือ (ก) พระองค์ทรงไร้ความกลัวจากอิทธิพลทั้งปวงของสิ่งใดผู้ใด (ข) พระองค์ไม่ทำให้เกิดสภาวะของความกลัว ให้กับสิ่งใดผู้ใด ทั้งสองมิตินี้แสดงให้เห็นว่าทรงไม่เป็นอย่างไร นั่นคือพระองค์ไม่ได้เป็นแหล่งที่จะทำให้เกิดสภาวะของความกลัว และอธิบายเพิ่มเติมได้ว่าพระองค์ทรงเป็น “อกาล” ตรงกันข้ามกับสรรพชีวิตเป็นประเภท “กาล” (จะอธิบายในคุณลักษณะที่ 6) ทำให้กาลเวลาที่มีอายุขัยและมรณะได้กลายเป็นต้นเหตุแห่งความกลัวของมนุษย์

นิยามคุณลักษณะที่ 5 “นิรวร” (นิรเวร)

ตามไวยากรณ์คุรบานีเขียน นิรเวร (นิรวร) แต่ออกเสียง นิรเวร (นิรวร) แบ่งเป็น คำแรก “นิร” (นิร) แปลว่า ไร้ ไม่มี ส่วนคำที่สอง “เวร” ไวยากรณ์คุรบานีเขียน เวร (เวร) มาจากศัพท์สามัญ เวร (เวร) แปลว่า ศัตรู ตรงกับภาษาไทย “เวร” แปลว่า บาป ความพยาบาท ความปองร้าย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) ดังนั้น ตามคำศัพท์จึงแปลว่า ปราศจากเวรและศัตรู ไร้ภัย ไร้ความกลัว

นิยามของ “นิรวร” ในฐานะคุณลักษณะของพระองค์ แบ่งเป็น 2 มิติ คือ (ก) พระองค์ทรงไร้ความกลัวตามคุณลักษณะที่ 4 “นิรภอ” (ข) ไม่มีสิ่งใดผู้ใดเสมอเหมือนพระองค์ เนื่องจากทรงเป็นเอกะตามคุณลักษณะที่ 1 “เอก โองการ” ทั้งสองมิตินี้แสดงให้เห็นว่าทรงไม่เป็นอย่างไร ดังนั้น พระองค์ไม่เป็นศัตรูกับสิ่งใดผู้ใด ไม่มีสิ่งใดผู้ใดเป็นศัตรูกับพระองค์ และไม่สามารถหาเวรศัตรูของพระองค์ได้

นิยามคุณลักษณะที่ 6 “อกาล มูรติ” (अकाल मुर्ति)

คำศัพท์ “อกาล มูรติ” แบ่งเป็น คำแรก “อกาล” (अकाल) เฉพาะคำว่า “อ” (अ) แปลว่า ไม่ และคำว่า “กาล” (काल) หมายถึง กาลเวลา ดังนั้น “อกาล” จึงมีความหมายว่า ไม่มีกาล และเป็นคุณลักษณะเฉพาะพระองค์เท่านั้น ส่วนคำที่สอง “มูรติ” ไวยากรณ์คุรบานีเขียน มูรติ (มูรติ) มาจากศัพท์สามัญ มูรติ (มูรติ) แปลว่า รูปลักษณะ รูปกาย บุคลิกลักษณะ แต่กระนั้น คุรบานีก็ใช้ทั้ง “มูรติ” และ “มูรติ” ตามบริบทที่จะสื่อสาร

คำว่า “มูรติ” (มูรติ) ใช้คู่กับคำว่า “สรูป” มีนัยว่าเป็นรูปลักษณะสง่างาม นิยมกล่าวว่า สรูปแห่งพระองค์ โดยที่ “สรูป” เป็นสภาวะ “อรูป” หรือไร้รูปลักษณะ แม้ว่ามูรติของพระองค์จะเป็นนามธรรมก็ตาม แต่แสดงผ่านปรากฏการณ์และน่านาสีสน เช่น ความศรัทธา ความสุข เพื่อโปรดให้ศิษย์สาวกของพระองค์ได้ประจักษ์

ทั้งนี้ “อกาล” และ “มูรติ” ก็มีในภาษาไทยคือ (ก) “ธรรมคุณ 6” ในศาสนาพุทธมีธรรมคุณประการหนึ่งเรียกว่า “อกาลโก” หมายถึง “ไม่ประกอบด้วยกาล คือ ไม่ขึ้นกับกาลเวลา พร้อมเมื่อใด บรรลุได้ทันที บรรลุเมื่อใด เห็นผลได้ทันที” (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546) (ข) “มูรติ” แปลว่า ร่างกาย รูป (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) จากถ้อยคำก็จะเห็นได้ว่า เป็นคำที่ใช้สื่อความหมายใกล้เคียงกับคุรบานี เพียงแต่ใช้ในบริบทที่ต่างกัน

ผู้วิจัยวิเคราะห์ “อกาล” พบว่า มีนัยดังนี้ (ก) การไม่อยู่ภายใต้อาณัติกฎแห่งไตรกาล ทั้งอดีต ปัจจุบัน และอนาคต จึงให้นัยว่าเป็นนิรันดร์และนัยว่าไร้ขอบเขตที่สิ้นสุด ไร้เบื้องต้น และไร้ท่ามกลาง (ข) การไร้กาลสื่อความหมายว่า การพ้นจากมรณะ ดับสูญ อวสาน ซึ่งเป็นสภาวะปลายวิถี แล้วก็จะทำให้ไม่มีสภาวะคู่ที่เป็นสภาวะต้นวิถี คือ การมีจุดเริ่มต้น ดังนั้น พระองค์จึงไร้การเกิด ไร้การอวตาร และ “อกาล” จึงสื่อความหมายครอบคลุมคุณลักษณะพระองค์ ทั้งทรงเป็นเอกะ ทรงสัจจะ และทรงไร้กาล ตามที่ได้กล่าวไว้แล้วทั้งหมด

ในทางตรงกันข้าม สามารถเห็นคุณลักษณะสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นโดยพระองค์ ดังนี้ (ก) สรรพชีวิตสรรพสิ่งล้วนเป็นประเภท “กาล” คือ มีกาลเวลากำกับ มีอายุขัย เมื่อกาลเวลานั้นมาถึง ก็ต้องมรณะ ดับสูญ สิ้นสลายไป (ข) ไม่มีสรรพสิ่งสรรพชีวิตใดเกิดก่อนการมี “เอก โองการ” (คุณลักษณะที่ 1) และไม่มีอะไรเลยก่อนการมีพระบัญชา (อุกัม) กระทั่งเมื่อมีพระบัญชาแล้ว สรรพสิ่งที่บังเกิดและสรรพชีวิตที่กำเนิดล้วนเป็น “กาล”

ดังนั้น สรุปนิยามของ “อกาล มูรติ” ในฐานะคุณลักษณะของพระองค์ จึงมีความหมายว่า มูรติหรือสรูปแห่งพระองค์ทรงเป็น “อกาล” ประกอบด้วย 3 ประการ คือ (ก) “อกาล” หรือไร้กาล คือ การไม่อยู่ภายใต้อำนาจติกฎแห่งไตรกาล (ข) “สรูป” เป็น “อรูป” หรือไร้รูปลักษณ์ ไร้รูปกาย (ค) สถิตอยู่ ณ “อสถาน” หรือไร้สถาน ซึ่งมีความหมายครอบคลุมว่า ทรงสถิตในสรรพสถานทั้งทางกายภาพและทางนามธรรม

นิยามคุณลักษณะที่ 7 “อโยนิ” (अโยनि)

คำศัพท์ “อโยนิ” แบ่งเป็น คำว่า “อ” (अ) แปลว่า ไม่ และคำว่า “โยนิ” (योनि) เป็นคำนาม แปลว่า การเกิด หรือเป็นการเกิดของสรรพชีวิต มาจากภาษาสันสกฤต “โยนิ” ดังนั้น ตามคำศัพท์จึงหมายถึง ไม่มีการกำเนิดเป็นชีวิตในรูปกายของสรรพชีวิต

ผู้วิจัยวิเคราะห์เรื่องการไม่มีกำเนิดตามปรัชญาศาสนาสิกข์ นิยามได้ว่าการไม่เข้าสู่ครรภ์มารดา เมื่อใดที่มีการเข้าสู่ครรภ์ เมื่อนั้นก็จะมีการเกิดและถือเป็นการเข้าสู่สังสารวัฏอีกหนึ่งวาระของชีวิต ดังนั้น การไม่มีการกำเนิด ทำให้ไม่มีอายุขัย ไม่มีมรณะ ซึ่งสัมพันธ์กับ “อกาล” (ไม่มีกาล) ตามคุณลักษณะที่ 6 รวมถึงการไม่อวตาร การไม่แบ่งภาคแบ่งส่วนมาเกิดเป็นสรรพชีวิต

ดังนั้น สรุปนิยามของ “อโยนิ” ในฐานะคุณลักษณะของพระองค์ จึงมีความหมายว่า พระองค์ไร้การกำเนิด และไร้การอวตารเป็นสรรพสิ่งสรรพชีวิต โดยที่การไม่เข้าสู่ครรภ์และไม่เข้าสู่สังสารวัฏ ไม่อยู่ภายใต้อำนาจติของ 2 กฎ คือ (ก) กฎแห่งไตรกาล ไม่อยู่ภายใต้กาลเวลา เนื่องจากพระองค์ทรงเป็น “อกาล” และดำรงก่อนปฐมกาล ซึ่งพรรณนาไว้ในบทกาวนายปิย ซาฮิบ (ข) กฎแห่งกรรม ไม่อยู่ในสังสารวัฏ ไม่มีกรรม

นิยามคุณลักษณะที่ 8 “แสกัง” (शैङ्ग)

คำศัพท์ “แสกัง” ออกเสียง “แซบั้ง” แบ่งเป็น คำว่า “แส” (शै) มาจาก “สแวง” (स्वै) หมายถึง ตน เป็นภาษาปัญจาบที่มาจากภาษาสันสกฤต “สวยาม์” สื่อความหมาย 3 ประการ คือ ของตนเอง ด้วยตนเอง สำหรับตนเอง ส่วนคำว่า “กัง” (ङ्ग) มาจาก “ภฺง” (भङ्ग) เป็นภาษาปัญจาบที่มาจากภาษาสันสกฤต (ออกเสียง ป “บั้ง” “ปู้”)

คุรบานินิยาม “กัง” สื่อความหมายว่า “ประกาศ” หรือประกาศ โชติช่วง มีแสงสว่าง ตรงกับภาษาไทย “ประกาศ” ซึ่งมีความหมายแคบกว่า เช่น ประกาศให้ทราบ⁴ ทั้งนี้ คุรบานีใช้คำนี้ในหลายลักษณะ ยกตัวอย่าง ดอกบัวประกาศ คือ ดอกบัวแบ่งบาน หรือท้องฟ้าประกาศแสง คือ ท้องฟ้าส่องแสง

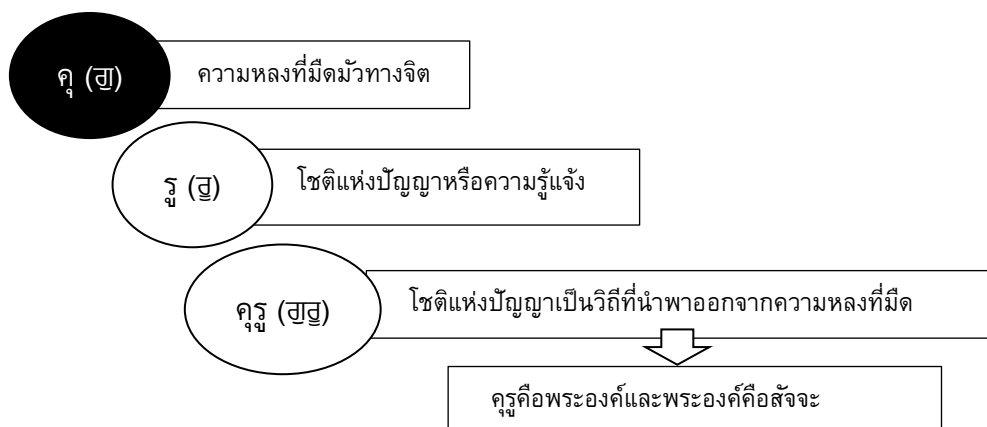
ดังนั้น สรุปนิยามของ “แสกัง” ในฐานะคุณลักษณะของพระองค์ จึงมีความหมายว่า พระองค์ทรงแสดงหรือประกาศหรือปรากฏด้วยพระองค์เอง ซึ่งประกาศด้วยโชติหรือแสงสว่างด้วยพระองค์เอง การประกาศแห่งพระองค์เป็นนิรันดร์ด้วยพระองค์เอง โดยไม่ต้องพึ่งพาสิ่งใดผู้ใด

⁴ ประกาศ เป็นอักษรข้อความ เอกสาร เป็นการกล่าวถ้อยคำ เป็นการแสดงท่าทาง สัญลักษณ์ เป็นเหตุการณ์และปรากฏการณ์

นิยามคุณลักษณะที่ 9 “ครุ ประสาท” (อุรฺ ปรุสาธิ)

คำศัพท์ “ครุ ประสาท” ไวยากรณ์ครุบาณีเขียน อุรฺ ปรุสาธิ (ครุ ประสาทิ) ออกเสียง อุรฺ ปรุสาธ (ครุ ประสาท) พิจารณาแบ่งเป็น 2 คำ ดังนี้

คำแรก “ครุ” (อุรฺ) หรือ “ครุ” (อุรฺ) เป็นภาษาสันสกฤต เมื่อพิจารณาคำว่า “ครุ” (อุ) แปลว่า ความหลงที่มีดมัวทางจิต และ “รุ” (อุ) แปลว่า โชติแห่งปัญญา ความรู้แจ้ง⁵ ดังนั้น “ครุ” จึงมีความหมายว่า โชติแห่งปัญญา หรือแสงสว่างทางปัญญา เป็นวิธีที่นำพาออกจากความหลงที่มีดมัว นิยามนี้สื่อถึงพระองค์ซึ่งทรงสัจจะและนิยามว่าพระองค์โปรดประทานโชติแห่งปัญญา นำออกมาจากความมืดแห่งอวิชชา โดยครุบาณีทำลายอวิชชาทั้งปวง จึงทำให้ได้ข้อสรุปว่า พระองค์เองและครุบาณีก็คือ “ครุ” (ดูภาพที่ 2)

ภาพที่ 2. ระบบโชติ (ระบบแสง (เชิงนามธรรม)) ตามหลักศาสนาสิกข์

ส่วนคำที่สอง “ประสาท” ไวยากรณ์ครุบาณี ปรุสาธิ มาจากศัพท์สามัญ ปรุสาธ ตรงกับภาษาไทย “ประสาท” คำนี้มีนัยว่า ประสาทพร กล่าวคือการประสาทองค์ความรู้อันเป็นโชติแห่งปัญญา หรือพระองค์โปรดประสาทพรให้กับศิษย์สาวกของพระองค์

ดังนั้น สรุปนิยามของ “ครุ ประสาท” ในฐานคุณลักษณะของพระองค์ จึงมีความหมายว่า การประจักษ์แจ้งของศิษย์สาวกบังเกิดขึ้นได้โดยพรเมตตาจากพระองค์ มีเงื่อนไขว่า การประจักษ์แจ้งนั้นจะบังเกิดได้ก็ด้วยพรเมตตาจากครุบาณี จะบรรลุสัจจะได้ด้วยพรเมตตาจากพระองค์ (สุเทพ สุริยาอมฤตย์, 2557, น. 13-14)

เมื่อศิษย์สาวกที่ผ่านกระบวนการวิจารณ์ศึกษาและการวิจารณ์ปฏิบัติตามครุบาณีแล้ว จะได้รับสิ่งใดนั้นก็จะเป็นไปตามเงื่อนไขพรเมตตาของพระองค์ คือ “ครุ ประสาท” โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือ พระโชติที่สถิตในมนุษย์จะกลับไปหลอมรวมเป็นเอกะกับพระองค์ แต่ขณะที่พระโชติยังคงในรูปกายนั้น เสมือนยังกำลังเดินทางอยู่หรือดำเนินชีวิตอยู่ หากปรารถนาจะหลุดพ้นจากสังสารวัฏแล้ว ก็จะต้องเดินทางไปสู่ “ทวารแห่งความหลุดพ้น” ซึ่งบทภาวนายปี ซาฮิบ เรียกว่า “โมฆ ดุอา” ไวยากรณ์ครุบาณีเขียน มุฆฺ ดุอา (โมฆ ดุอา) มาจากศัพท์สามัญ มุฆฺ ดุอา (โมฆ ดุอา) ตรงกับภาษาไทย “โมฆ ทวาร”

⁵ การเป็น “ครุ” ไม่ได้ระบุว่าเป็นมนุษย์ หรือสามารถเป็นสิ่ง เป็นสภาวะก็ได้

นิยามพอสังเขปของบทมูลมนตร์ะ ดังนี้ (1) “เอก โองการ” พระองค์ทรงเป็นเอกะ โองการเป็นพระบัญชาด้วยเอวาระ (หนึ่งวาระ) แล้วบังเกิดการสร้างขยายสรรพจักรวาล สรรพสิ่ง สรรพชีวิต (2) “สัตนาม” สัจจะคือ “นาม” ของพระองค์ (3) “กัรตา ปุริค” พระผู้ทรงสร้างทั้งปวงและทรงสถิตในสรรพสิ่งสรรพชีวิตที่ทรงสร้าง (4) “นิรวา” ทรงปราศจากความกลัวและไม่ทำให้เกิดความกลัว (5) “นิรวา” ทรงปราศจากเวรและศัตรู (6) “อากาล มูรติ” รูปแห่งพระองค์ทรงไร้กาล ไม่อยู่ภายใต้อำนาจของกาล ไร้รูปลักษณ์ ไร้สถาน (7) “อโยนี” ไม่มีการกำเนิดเป็นสรรพชีวิต (8) “แสกง” ทรงแสดงในพระองค์เอง ด้วยพระองค์เอง (9) “คุร ประสาท” ศิษย์สาวกของพระองค์ (มุนษย์) จะประจักษ์แจ้งสัจจะได้ด้วยพรเมตตาโดยพระองค์

ดังนั้น สถานภาพของคุรบานี่ที่เป็นอักษรและถ้อยคำได้ทำหน้าที่เป็น “วาสุ คุรุ” ให้กับศิษย์สาวกของพระองค์ ให้ได้พิจารณาศึกษาและพิจารณาปฏิบัติ จึงเป็นโชติอันชัชวาลแห่งปัญญา นำวิถีให้จากอวิชชา คุรบานี่จะมีคุณค่า ประเสริฐ และยิ่งใหญ่เพียงใด ศิษย์สาวกสามารถพิจารณาตามที่บัญญัติไว้ในบทมูลมนตร์ะ

6.3 บทมูลมนตร์ะแบบย่อ

บทมูลมนตร์ะเป็นบทสวดแรกที่ขึ้นต้นทุกบทสวดย่อยของคุรบานี่ แต่ก็มีได้แสดงคุณลักษณะทั้งเก้าหรือแบบเต็มในทุกบทสวดย่อย ทว่า แสดงบทมูลมนตร์ะแบบย่อ 3 แบบที่ไม่ครบทั้งเก้า มีแตกต่างกันบ้าง ดังนี้

ตารางที่ 2

บทมูลมนตร์ะแบบย่อ 3 แบบ

แบบย่อที่	คุณลักษณะ
แบบย่อที่ 1 แสดงคุณลักษณะที่ 1-3 และ 9 (คุณลักษณะทั้งสิ้น)	1 2 3 9 ๑อี มริณหุ วสธาบุสสุ ฐฐบุสสิ เอก โองการ, สัตนาม, กัรตา ปุริค, คุร ประสาท
แบบย่อที่ 2 แสดงคุณลักษณะที่ 1-2 และ 9 (คุณลักษณะทั้งสาม)	1 2 9 ๑อี มริณหุ ฐฐบุสสิ เอก โองการ, สัตนาม, คุร ประสาท
แบบย่อที่ 3 แสดงคุณลักษณะที่ 1 และ 2 ผสม 9 (คุณลักษณะทั้งสาม)	1 2 + 9 ๑อี มริฐฐบุสสิ เอก โองการ, สัตคุร ประสาท

บทมูลมนตร์ะแบบย่อทั้งสามต้องเริ่มต้นด้วยคุณลักษณะที่ 1 “เอก โองการ” และลงท้ายด้วยการประสาทพรเมตตาตามคุณลักษณะที่ 9 แต่แตกต่างกันด้วยถ้อยคำของแบบย่อที่ 3 เป็นการผสมระหว่างคุณลักษณะที่ 2 “สัตนาม” กับคุณลักษณะที่ 9 “คุร ประสาท” ทำให้ได้คำว่า “สัตคุร ประสาท” ซึ่งแบบย่อนี้แสดงมากที่สุด

เมื่อผู้วิจิวิเคราะห์ “สัตคุร ประสาท” แล้ว เข้าใจถึงความหมายว่า การประจักษ์แจ้งของศิษย์สาวกจะบังเกิดขึ้นได้ก็ด้วยการประสาทพรโดยสัตคุร มีนัยว่าเมื่อศิษย์สาวกบังเกิดปัญญญาณแล้ว จะก้าวระดับสูงสุดต่อไป กระทั่งบังเกิดการประจักษ์แจ้งต่อสัจจะ แต่กระนั้น “สัตคุร ประสาท” ยังทำให้เกิดปุจฉาสาคัญที่ว่า “สัตคุร” (คุรทรงสัจจะ) จะเป็นใครหรือเป็นสิ่งใด ซึ่งก่อให้เกิดการสร้างกรอบแนวคิดดังนี้ (ก) เป็น “วาสุ คุรุ” หรือเป็นพระองค์ (ข) เป็นคุรบานี่หรือพระวณะของพระองค์ (ค) เป็นมุนษย์ คือ องค์ปฐมศาสดาในฐานะสัตคุร (ง) เป็นอริยสาวกที่ได้รับพรเมตตาจากพระองค์แล้ว จึงมีสถานะเป็นสัตคุร แล้วสนับสนุนให้ศิษย์สาวกต่อไป

7. บทวิเคราะห์

การวิเคราะห์องค์รวมแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นการวิเคราะห์เกี่ยวกับพระองค์และส่วนที่สองเป็นการวิเคราะห์คุณลักษณะทั้งเก้ากับวิถีแห่งสิขี มีรายละเอียดดังนี้

7.1 วิเคราะห์เกี่ยวกับพระองค์

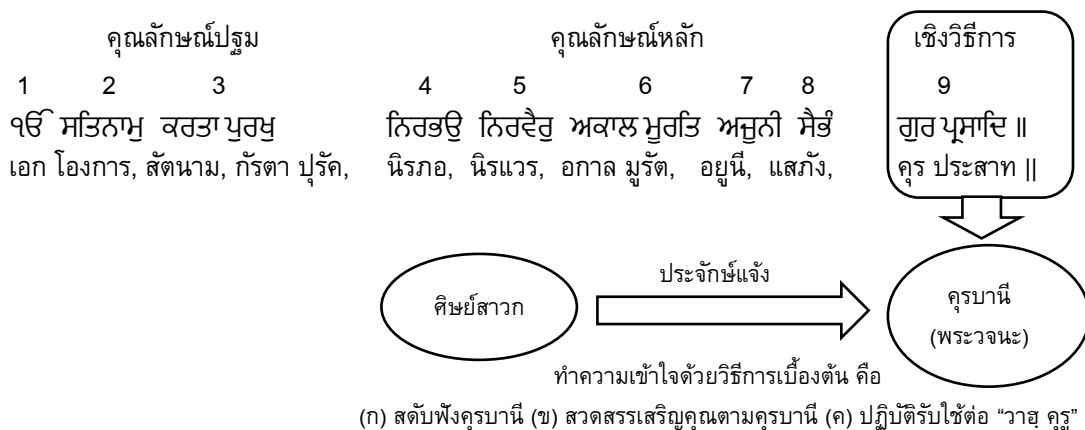
แบ่งเป็น 5 ประการคือ (ก) จำแนกนิยามคุณลักษณะทั้งเก้า (ข) หน้าที่ของบทมูลมนตร์ (ค) การเรียกขานพระองค์โดยศิษย์สาวก (ง) สรุปลักษณะพระองค์ (จ) “อกาล” และ “กาล” ดังนี้

ประการที่ 1 วิเคราะห์จำแนกนิยามคุณลักษณะทั้งเก้า ผู้วิจัยพิจารณาจัดเป็น 3 กลุ่ม คือ (ก) กลุ่มปฐมศัพท์ในคุณลักษณะที่ 1-3 แสดงถึงความเป็นมูลฐานและเป็นต้นแหล่งของทั้งมวล (ข) กลุ่มหลัก ศัพท์ตามคุณลักษณะที่ 4-8 ถือเป็นคุณลักษณะที่ขยายความ เพื่อให้เข้าใจว่าพระองค์ทรงไม่เป็นอย่างไร แต่ให้เข้าใจว่าสิ่งนั้นเกิดขึ้นกับผลงานของพระองค์ คือเกิดขึ้นกับสรรพสิ่งสรรพชีวิต (ค) กลุ่มเชิงวิธีการ คือ คุณลักษณะที่ 9 บ่งบอกวิธีการให้แก่ชาวสิขีว่า ศึกษาแล้วจะได้รับ “ครู ประสาท” และแสดงถึงสัมพันธภาพระหว่างมนุษย์กับพระองค์ คือ ระหว่างศิษย์กับครู (ดูตารางที่ 3 และภาพที่ 3)

ตารางที่ 3

ผลวิเคราะห์บทมูลมนตร์ โดยจำแนกตามนิยามคุณลักษณะทั้งเก้า

บทมูลมนตร์	คุณลักษณะทั้งเก้า	ความหมายพอสังเขป
คุณลักษณะปฐม	(1) “เอก โองการ”	ความเป็นเอกะแห่งพระผู้ทรงสร้างสูงสุด โดยพระบัญชาในเอกวาระนั้น เป็นการสร้างขยายแล้วบังเกิดนานาจักรวาลและสรรพสิ่งสรรพชีวิตภายในจักรวาล (จากเอกะ เป็นอนันต์ แล้วกลับหลอมรวมเป็นเอกะ)
	(2) “สัตนาม”	ความเป็นสัจจะ คือ “นาม” แห่งพระองค์
	(3) “กัรตา ปุริต”	พระผู้สร้างสูงสุด โดยทรงสร้างพระองค์เองก่อน แล้วทรงสร้างสรรพสิ่งและซึมซาบในสรรพสิ่ง จึงสถิตอยู่ในสรรพสถาน
คุณลักษณะหลัก	(4) “นิรภอ”	พระผู้ปราศจากความกลัวและไม่เป็นเหตุให้เกิดความกลัว
	(5) “นิรวร”	พระผู้ปราศจากเวร ศัตรู ทุกข์ภัย ความกลัว โดยไร้ผู้ใดสิ่งใดเสมอเหมือน
	(6) “อกาล มุรติ”	พระผู้ทรงอกาล-ไร้กาล อนุ-ไร้รูป-ไร้รูปลักษณะ อสถาน-ไร้สถาน
	(7) “อญนี”	พระผู้ทรงไร้การกำเนิดเป็นสรรพชีวิต โดยไม่เข้าสู่ครรภ์ ไม่จุติ ไม่อวตาร ไม่เข้าสู่สังสารวัฏ
	(8) “แสภัง”	พระผู้ทรงแสดงปรากฏและประกาศด้วยพระองค์เอง
คุณลักษณะเชิงวิธีการ	(9) “ครู ประสาท”	การประจักษ์แจ้งของศิษย์สาวกได้ด้วยพรเมตตาจากพระองค์ (เมื่อศิษย์สาวกศึกษาและปฏิบัติตามคُرบานหรือพระวณะของพระองค์ได้ตามสูตรแล้ว)

ภาพที่ 3. สัมพันธภาพของ (ก) บทมูลมนตร์ (ข) คุรบานี (ค) ศิษย์สาวก

ประการที่ 2 วิเคราะห์หน้าที่ของบทมูลมนตร์ ประกอบด้วย (ก) เป็นปฐมบรมบทของคุรบานี คือเป็นบทสวดแรกที่ประมวลไว้ในหน้าแรกของคุรุศาสตร์ในรูปพระมหาคัมภีร์ คุรุ ครันท์ ซาฮิบ (ข) เป็นบทสรุปคุรบานี คือ ทุกบทสวดย่อยถัดจากบทมูลมนตร์ถือเป็นส่วนขยายความและเป็นส่วนเชื่อมโยงที่มาจากบทมูลมนตร์

ดังนั้น การศึกษาเพื่อทำความเข้าใจบทมูลมนตร์จึงหมายถึง (ก) เท่ากับการทำความเข้าใจพระองค์และศาสนาสิกข์ซึ่งมีความจำเป็นและมีความสำคัญยิ่ง หากศาสนิกไม่เข้าใจบทนี้ ก็จะไม่อาจเข้าใจเป้าหมายสูงสุดของความเป็นมนุษย์และไม่เข้าใจคุรบานีทุกบทสวด (ข) เนื่องจากพระองค์ไม่มีชื่อนามเฉพาะให้เรียกขาน แต่แสดงให้เห็นเฉพาะคุณลักษณะทั้งเก้า ส่งผลให้ถ้อยคำในบทมูลมนตร์ได้กลายเป็นชื่อรองแทน เพื่อเรียกขานพระองค์ตามคุณลักษณะหนึ่งๆ ที่ศิษย์สาวกประสงค์จะสื่อความหมายตามบริบทต่างๆ

ประการที่ 3 วิเคราะห์การเรียกขานพระองค์โดยศิษย์สาวก การที่ไม่มีชื่อเรียกขานพระองค์โดยตรงทำให้ศิษย์สาวกของพระองค์เรียกขานพระองค์ด้วยชื่อรองและคำสรรพนามแทน ซึ่งถ้อยคำมุ่งเน้นการสรรเสริญพระบารมี จึงทำให้มีหลายชื่อที่มาจากบริบทต่างๆ ซึ่งการเรียกขานแบ่งได้ 3 รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบการเรียกขานที่ 1 คำว่า “นาม” (ਨਾਮ) มีความหมายว่า “นาม” แห่งพระองค์ หรือ “นาม” แห่ง “วาฮู คุรุ” นั่นก็คือ การไร้ชื่อนาม ทั้งนี้ การเปล่งเสียง “นาม” เป็นการแสดงออกเชิงคุณภาพของปัจเจกเพื่อพระองค์ (The Name of the Almighty) (Dilgeer, 1997, p. 100; Singh, 1996, p. 30)

รูปแบบการเรียกขานที่ 2 คำว่า “สัตกัรตาร” มีความหมายว่า พระองค์ทรงเป็นผู้สร้างสูงสุดซึ่งทรงสัจจะ (Creator God หรือ Creator Lord หรือ True Creator Lord) นอกจากนี้ ยังมีคำอื่นอีกในทำนองเดียวกัน

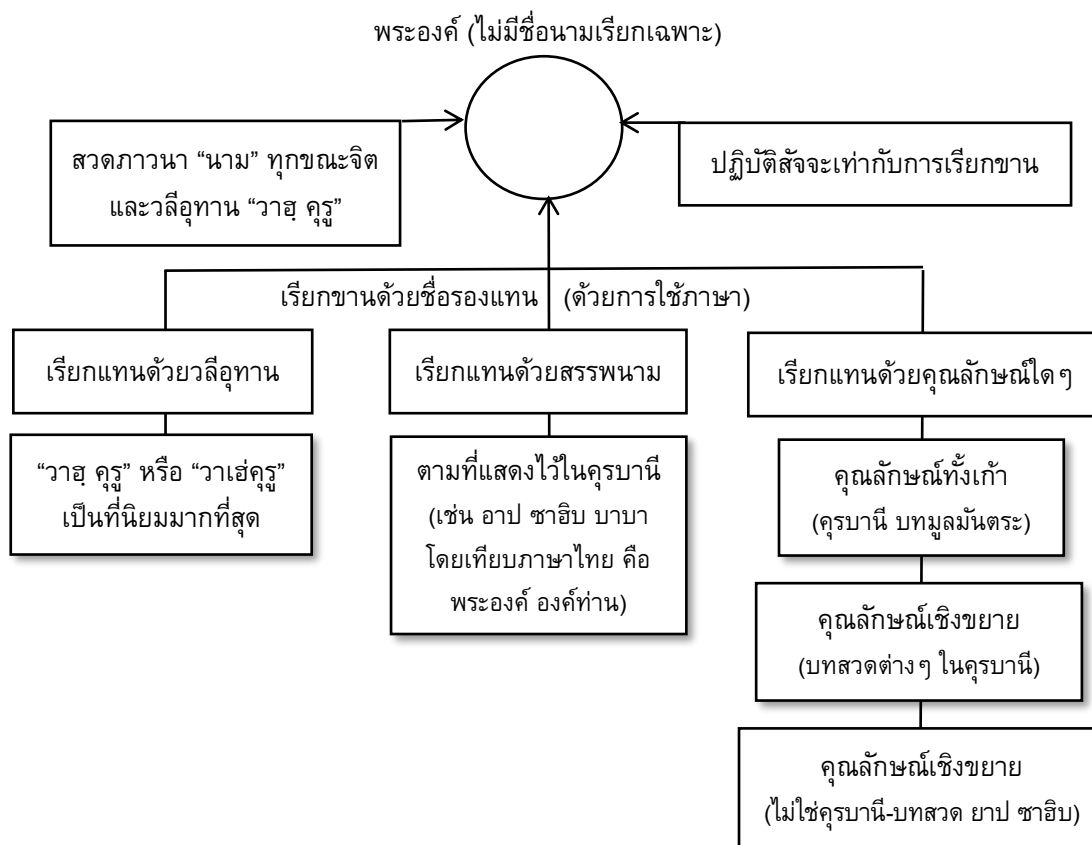
รูปแบบการเรียกขานที่ 3 วลีอุทาน “วาฮู คุรุ” ปัจจุบันนิยมกล่าววลีเป็นชื่อรองมากที่สุด ออกเสียงแบบดั้งเดิม “วาฮู คุรุ” (ਵਾਹੁ ਕੁਰੂ) และแบบใหม่ “วาเฮ้คุรุ” (ਵਾਹਿਗੁਰੂ)

อนึ่ง คำอุทาน “วาฮู” เดิมเป็นภาษาเปอร์เซีย ไวยากรณ์คุรบานีเขียน ਵਾਹੁ (วาฮู) มาจากศัพท์สามัญ ਵਾਹ (วาฮู) ซึ่งใช้เฉพาะการศาสนา เป็นเสียงที่แสดงออกถึงความชื่นชมและความเลื่อมใสในความอัศจรรย์ต่อพระองค์ในชีวิตประจำวันของชาวสิกข์จึงสามารถแสดงออกด้วยเสียงอุทานเพื่อสื่อความหมายจากภายในจิตว่า ความอัศจรรย์ต่อคุรุ (The Wonderful Enlightener หรือ The Lord of Wonder หรือ The Wonderful Lord) และเปล่งเสียงที่มาจากความเข้าใจ ตื่นรู้ว่าเป็นพระองค์ มาจากสภาวะอัศจรรย์ในจิต ไม่ใช่ด้านอารมณ์ (Dilgeer, 1997, pp. 29-30, 397-399)

ประการที่ 4 วิเคราะห์สรุปแห่งพระองค์ สภาวะของสรุปแห่งพระองค์ คือ ระบุหรือรับรู้ลักษณะซึ่งประการนี้ได้นำไปสู่วิถีปฏิบัติของศิษย์สาวก ตัวอย่างเช่น (ก) การไม่สามารถพรรณนาในทางภาษาได้ ส่งผลให้มนุษย์ไม่สามารถจะสื่อสารเรื่องราวของพระองค์ได้ตามปกติวิธี (ข) การไม่สามารถจะนำเสนอและแสดงออกเกี่ยวกับพระองค์ในทางกายภาพได้ รวมทั้งให้ผ่านผลงานจิตรกรรมและประติมากรรม ไม่สามารถกำหนดให้วัตถุสิ่งของ สัญลักษณ์ใดใช้สื่อแทนพระองค์ (ค) พระองค์ไม่สามารถจะถูกสร้างขึ้นให้เหมือนสิ่งใด ไม่สามารถจะอัญเชิญมาประดิษฐ์สร้าง ไม่สามารถจะเรียกหรืออัญเชิญให้พระองค์สถิตหรือประทับอยู่ในจำพวกรูปปั้นและตามสถานที่ใดๆ (อ้างจากบทกาวนายปี ซาฮิบ, คुरु ครันท์ ซาฮิบ องค์ 2)

ปรัชญาศาสนาสิกข์ได้ปฏิเสธ ดังนี้ (ก) การสร้างและการนำเอาจิตรกรรม ประติมากรรมมาประดิษฐานตามสถานที่ทั้งศาสนสถานและนิवासสถาน (ข) การปฏิบัติการประกอบพิธีกรรมที่มีการเคารพบูชาที่มีเป้าหมายเพื่อจะเรียกเชิญให้มาหาตามเวลา ตามสถานที่ที่กำหนด ไม่ว่าจะเป็นการบูชาด้วยวัตถุสิ่งของ เครื่องเซ่นไหว้ บวงสรวง เครื่องบรรณาการ การแสดงอากัปกิริยา การกล่าวรำมนตรา การสัญจรไปตามสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ กิจกรรมเหล่านี้ล้วนถูกปฏิเสธในศาสนาสิกข์ เนื่องจากสรรพพลังล้วนเป็นของพระองค์ จึงไม่มีความจำเป็นในการสรรหาสิ่งใดซึ่งเป็นของพระองค์อยู่แล้ว ย้อนกลับไปถวายบูชาต่อพระองค์อีก ขณะเดียวกัน ธรรมชาติที่พระองค์ทรงสร้างขึ้นก็ล้วนดำเนินไปตามคุณสมบัติของสรรพสิ่งที่บัญญัติเอาไว้แล้ว (อ้างจากบทสวดโซเฮลา)

ดังนั้น ศาสนาสิกข์จึงเป็นอเทวนิยม พระองค์ทรงเป็นพระเจ้าหนึ่งเดียวและสูงสุด ทรงเป็นเอกะโดยปราศจากแหล่งที่สองหรือแหล่งอื่นใด ไม่มีสิ่งใดเสมอและไม่มีสิ่งใดเหมือน สิ่งที่ยอธิบายดังกล่าวเป็นแหล่งที่มาของบัญญัติศาสนวินัยของศาสนาสิกข์

ภาพที่ 4. แนวทางในการเรียกขานพระองค์ของศาสนาสิกข์ (อันเนื่องมาจากการไร้ชื่อนามเรียกเฉพาะ)

ตารางที่ 4

ผลวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างคุณลักษณะของพระองค์กับคุณลักษณะของมนุษย์

คุณลักษณะทั้งเก้า (พระองค์)	คุณลักษณะของสรรพชีวิต (มนุษย์)
“เอก โองการ”	มนุษย์เป็นส่วนหนึ่ง มาจาก “โองการ” หรือพระบัญชาของพระองค์
“สัตนาม”	การเรียกขานพระองค์ผ่านการสวดภาวนา “นาม” และการปฏิบัติสัจจะ
“กัรตา ปุริต”	มนุษย์เป็นผลงานการสร้างสรรพสิ่งสรรพชีวิตโดยพระองค์
“นิรภอ”	“ภอ” : การตกอยู่ภายใต้ความกลัว โดยเฉพาะกลัวมรณะ
“นิรวร”	“วร” : การมีเวร ภัย ศัตรู ซึ่งมาจากผลของการกระทำ (ผลกรรม)
“อกาล มูรติ”	“กาล” (กาลเวลา) : มีอายุขัย ต้องมรณะ ดับสูญ สิ้นสลายไป
“อยุณี”	“ยุณี” : การเกิด เข้าสู่ครรภ์ เข้าสู่สังสารวัฏ
“แสงัง”	“ประกาศ” : กรณีปัญญาญาณบังเกิดการประจักษ์แจ้ง ด้วยพรเมตตาจากพระองค์
“ครุ ประสาท”	การเป็นศิษย์สาวกของพระองค์ ด้วยการพัฒนาปัญญาตามสูตรของคุรบานี เพื่อบังเกิดโชติแห่งปัญญา และได้รับพรเมตตา “ครุ ประสาท”

ประการที่ 5 วิเคราะห์ “อกาล” และ “กาล” พระองค์เป็นพระผู้สร้างสูงสุดที่เป็น “อกาล” โดยไม่อยู่ภายใต้กฎแห่งกาล แต่ตรงกันข้ามกับผลงานการสร้างโดยพระองค์ สรรพชีวิตโดยเฉพาะมนุษย์เป็นประเภท “กาล” ที่มีกาลเวลากำกับ มีอายุขัย มีเกิดแล้วก็ต้องมรณะ ดับสูญ สิ้นสลายไป และมีเวียนเกิดเวียนตายในสังสารวัฏ ดังนั้น ศิษย์สาวกสามารถกระทำการในระดับมูลฐานได้ คือ ทำความเข้าใจและยอมรับเรื่อง “กาล” และในระดับสูง หากประสงค์จะหลุดพ้นจากสังสารวัฏแล้ว ก็ต้องศึกษาและปฏิบัติตามที่บัญญัติไว้ในคุรบานี

7.2 คุณลักษณะทั้งเก้ากับวิถีแห่งสิกข์

ในคุณลักษณะที่ 1 “เอกโองการ” คุณลักษณะที่ 2 “สัตนาม” และคุณลักษณะที่ 9 “ครุ ประสาท” จะเห็นคำสำคัญ คือ (ก) ความเป็นเอกะ (ข) ความเป็นสัจจะหรือสัต (ค) การประสาทพร กลุ่มคำเหล่านี้ได้ขยายความที่นำไปสู่กรอบแนวคิดแนวปฏิบัติ ดังนี้

(ก) ความเป็นเอกะแห่งพระองค์ ทำให้ศิษย์สาวกจะกลับไปหลอมรวมเป็นเอกะกับพระองค์ เนื่องจากมนุษย์มาจากพระองค์และสูตรสำหรับการเตรียมก็มาจากพระองค์ นั่นคือ คุรบานี

(ข) ความเป็นสัจจะหรือสัต เป็นแหล่งต้นที่ทำให้เกิดกระบวนการเพื่อสัจจะในหมู่ศิษย์สาวก จริยวัตรขององค์ปฐมศาสดาและคุรุศาสดาที่สืบทอดเป็นต้นแบบสำหรับการปฏิบัติของศิษย์สาวกรุ่นหลังเรียกว่า วิถีแห่งสิกข์ ก็คือวิถีที่จะนำไปสู่การหลอมรวมเป็นเอกะกับพระองค์ พร้อมกับการหลุดพ้นจากสังสารวัฏ

ขณะเดียวกัน สัจจะที่บัญญัติไว้ก็คือการกล่าวสวดภาวนาด้วยการเปล่งเสียง “นาม” และการเรียกขานพระองค์ต้องอาศัยการปฏิบัติสัจจะ ทุกการกระทำขณะดำเนินชีวิตประจำวันของศิษย์สาวกสามารถจัดระเบียบให้อยู่ในระนาบเดียวกับการเรียกขานพระองค์ ปรัชญาศาสนาสิกข์แสดงให้เห็นว่าวิถีนี้เป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตทำให้เป็นเรื่องเดียวกัน จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของหน้าที่มนุษย์ เป็นวิถีแห่งสิกข์

(ค) การศึกษาวิจารณ์และศึกษาปฏิบัติตามสูตรครุพานี้ที่มีเป้าหมายสูงสุดคือ การกลับไปหลอมรวมเป็นเอกะกับพระองค์ เมื่อการศึกษาถึงขั้นบรรลุแล้ว ศิษย์สาวกจะได้รับการประสาทพรเมตตาจากพระองค์โดยตรง ดังนั้น เจื่อนไขสำคัญสูงสุดก่อนบรรลุเป้าหมายสูงสุดก็คือ “ครู ประสาท” คุณลักษณะที่ 9

8. บทสังเคราะห์และองค์ความรู้

การศึกษามูลมโนธรรมถือเป็นเรื่องหลักที่จะนำไปสู่ความเข้าใจพระองค์ ซึ่งเป็นแหล่งต้นของสรรพสิ่ง สรรพชีวิตตามปรัชญาศาสนาสิกข์ การทำความเข้าใจทั้งเรื่องความเป็นเอกะและเรื่องสัจจะเป็นเรื่องที่สืบมาจากการศึกษาถ้อยคำสำคัญของบทมูลมโนธรรมที่แสดงให้เห็นว่า พระองค์ทรงเป็นอย่างไร อธิบายไว้เป็นนามธรรมทั้งหมด ดังนั้น เมื่อทำความเข้าใจพระองค์ได้แล้ว ก็คือการรู้จักตนวิถี แล้วจึงจะเข้าใจศาสนาสิกข์ที่เป็นปลายวิถีโดยปริยาย เนื่องจากตามนิยามของชื่อเรียกศาสนาที่ว่า “สิกข์” “ซิกข์” “ศิษย์” เป็นสถาบันแห่งสัจจะของศิษย์สาวกของพระองค์ ก็จะเข้าใจอัตลักษณ์และบุคลิกภาพของศาสนิกที่มีเป้าหมายเพื่อที่จะประจักษ์ต่อพระองค์หรือสัจจะและจะกลับไปหลอมรวมเป็นเอกะกับพระองค์ ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของความเป็นมนุษย์

เรื่องสำคัญที่จะเข้าใจในพระองค์และศาสนาสิกข์ มีดังนี้

ความเข้าใจในเรื่องความเป็นเอกะ พระเจ้าสูงสุดตามนิยามครุพานี้เป็นพระเจ้าสูงสุดหนึ่งเดียว เป็นหนึ่งเดียวที่แสดงด้วยสัญลักษณ์ตามหลักคณิตศาสตร์ “เอก” เป็นตัวเลขหนึ่งตามอักษรครุมุขี ไม่ใช่ตัวอักษร

การทำความเข้าใจแบ่งได้ 2 มิติ แสดงถึงความเป็นทวิภาค กล่าวคือ (ก) “ความเป็นเอกะ” คู่สัมพันธ์กับ “สัจจะ” ทำให้มีถ้อยคำสรรเสริญที่ว่า พระองค์ทรงเป็นเอกะ ทรงสัจจะ (ข) ความเป็นเอกะคู่กับความเป็นอเนกอนันต์ นั่นคือ ความเป็นเอกะของพระองค์และความเป็นอเนกอนันต์จากพระองค์ ขยายความว่า สรรพสิ่งสรรพชีวิตนับอเนกอนันต์ล้วนเป็นผลงานที่มาจาก “เอก โองการ” (อเนกอนันต์ขยายมาจากความเป็นเอกะ) ทำให้พระองค์เป็นทั้งความเป็นเอกะและความเป็นอเนกอนันต์ควบคู่กันในทุกขณะ

เฉพาะความเป็นอเนกอนันต์เป็นระบบของการกระจายตัวด้วยการแผ่ซ่านไปทั่วสรรพสถาน เป็นการซึมซาบอยู่ในสรรพสถาน ครอบคลุมทั้งพื้นที่กายภาพและพื้นที่เชิงนามธรรม ดังนั้น การสถิตของพระองค์เป็นการสถิตในสรรพสถาน⁶ ทำให้การสถิตนั้นอยู่ในตัวของมนุษย์เองด้วย (ผ่านระบบพระโชติ)

ฝ่ายมนุษย์นั้น การได้ประจักษ์สัจจะและการกลับไปหลอมรวมเป็นเอกะกับพระองค์ล้วนเป็นเป้าหมายสูงสุด จะบังเกิดขึ้นในระดับปัจเจก⁷ ได้ตามเงื่อนไขที่ว่า เมื่อพระองค์ทรงโปรดประทานพรเมตตาแล้ว การประจักษ์แจ้งนั้นผ่านปรากฏการณ์และสีสันนานาประการ เช่น ความรัก ความศรัทธา ถือเป็นการเปิดเผยถึงการมีอยู่แห่งพระองค์ เพื่อให้จิตศิษย์สาวกที่เชื่อมั่นศรัทธาต่อพระองค์ได้ประจักษ์ เป็นการทยอยให้เห็น ประการนี้สีสันทั้งปวงเป็นพื้นที่เชิงนามธรรม ขณะเดียวกันการสถิตนั้นก็มิอยู่ในรูปรูปกายมนุษย์คือพระโชติ ทำให้ศิษย์สาวก

⁶ ไม่ใช่การอวตาร ต้องย้อนกลับไปพิจารณาตามคุณลักษณะหลัก (ที่ 4-8) ชาวสิกข์มักมีคำกล่าวว่า ไม่มีที่ใดซึ่งไร้พระองค์

⁷ หากเปรียบเทียบกับศาสนาพุทธ สภาวะแห่งการประจักษ์แจ้งมีความคล้ายกับอจินไตยหรือฉานวิสัยของผู้ได้ฉาน

จะต้องเปิดช่องทางและเชื่อมสัมพันธ์ภาพ เพื่อให้ภายในจิตของศิษย์สาวกได้เป็นแหล่งสถิตของพระองค์ เมื่อآنจึงจะได้ทราบว่าพระองค์สถิตอยู่ที่ใด⁸ และญาณจะหยั่งรู้สรุปว่าเป็นอย่างไร

ปรัชญาศาสนาสิกข์ว่าด้วยความเป็นเอกะและการสถิตของพระองค์ กล่าวคือ (ก) ผลักดันให้ศิษย์สาวกเข้าร่วมสมาคมกัน มุ่งสร้างให้เป็นการสมาคมแห่งสัจจะ จึงเป็นที่มาของศาสนาสิกข์ มุ่งเน้นสิ่งสำคัญที่สุดคือการสร้างภายในจิตของศิษย์สาวกให้เป็นนิวาสสถานเพื่อให้เป็นแหล่งสถิตของพระองค์ ในทางตรงกันข้าม จึงเป็นศาสนาประเภทอเทวนิยม ไม่มีสิ่งใดผู้ใดเรื่องใดเสมอเหมือน ปฏิเสธการใช้วัตถุสิ่งของแทนพระองค์ในการประกอบพิธีกรรมบูชาตามศาสนสถาน นิวาสสถาน⁹ (ข) สรรพชีวิตล้วนมาจากพระองค์ มาจากแหล่งต้นเดียวกันจากเอกะสู่อเนกอนันต์ ดังนั้น มนุษย์จึงมีความเสมอภาคหรือความเท่าเทียมกัน ไม่มีการแบ่งแยกมนุษย์ด้วยเหตุใดๆ

ความเข้าใจในเรื่องความเป็นสัจจะ การเป็นพระเจ้าสูงสุดทำให้เข้าใจได้ว่ามีแหล่งต้นเพียงแหล่งเดียวเท่านั้น พระองค์ไม่มีชื่อและชื่อเรียกไม่ได้ถูกเรียกขานด้วยสรรพภาษาใด ไม่ได้อาศัยหลักการทางภาษาศาสตร์ ดังนั้น ชื่อของพระองค์จึงเป็นนามธรรม นั่นคือสัจจะ เรียกว่า “สัตนาม”

ฝ่ายมนุษย์นั้น พระองค์จะได้รับการเรียกขานก็ต่อเมื่อศิษย์สาวกได้กระทำสัจจะขณะที่ยังมีชีวิต เท่ากับการได้เรียกขาน “นาม” แห่ง “วาฮุ คुरु” ซึ่งประการนี้ส่งผลให้ไม่ต้องปรับรูปแบบการดำเนินวิถีชีวิตให้เป็นสถานะนักบวช แต่สามารถดำเนินตามฆราวาสวิถีได้ ผสมผสานหรือการกำหนดจิตให้เป็นนักบวช ไม่ใช่การแปลงตัวหรือแต่งกายให้เป็น ก็สามารถกระทำการสัจจะได้ทุกขณะ ด้วยประการฉะนี้ ความล้าลึกของการเรียกขาน “นาม” ได้นำไปสู่วิถีแห่งสิกข์ เป็นการเชิญชวนศิษย์สาวกลงมือทำจริงด้วยการสร้างผลกรรมอันดีงามตามสูตรครุบานีหรือพระวณะของพระองค์ มากกว่าการอาศัยเพียงหลักการทางภาษาและอาศัยลมปากเรียกขาน

ดังนั้น การประกอบพิธีบูชาที่แท้จริงถวายพระองค์จึงเปิดเพียงช่องทาง 2 ประการ คือ (ก) การปฏิบัติตามสัจจะวิถีตามครุบานี ถือเป็นการปฏิบัติสัจจะและเป็นการสื่อสารกับสัจจะ (ข) การสวดภาวนา “นาม” ที่มุ่งพัฒนาทางจิต สร้างพื้นที่ภายในจิตเป็นแหล่งสถิตของพระองค์ ในขณะเดียวกัน ก็ได้ปฏิเสธการประกอบพิธีกรรมทางกายภาพ ปฏิเสธการใช้วัตถุสิ่งของและการจัดสร้างกายเป็นท่าทางให้กลายเป็นท่าบูชา¹⁰

ความเข้าใจในเรื่อง “ครุ ประสาท” พระองค์ในฐานะ “วาฮุ คुरु” จะโปรดประสาทพรให้แก่มนุษย์ในฐานะศิษย์สาวก จะได้รับพรเมตตาโดยตรงจากพระองค์ เมื่อบังเกิดตามคุณลักษณะที่ 9 แล้ว ก็บรรลุเป้าหมายสูงสุด คือ การกลับไปหลอมรวมเป็นเอกะกับพระองค์ ตามคุณลักษณะที่ 1 “เอก โองการ”

ฝ่ายมนุษย์นั้น ศิษย์สาวกมีหน้าที่โดยตรงที่จะต้องทำความเข้าใจในครุบานีซึ่งสัมพันธ์กับ “ครุ ประสาท” ทำให้กระบวนการศึกษาตามครุบานีเป็นการพัฒนาทางปัญญา มุ่งเป้าหมายสู่ระดับสูงสุดตามศักยภาพที่มนุษย์จะสามารถบรรลุได้ ผู้วิจัยเปรียบเทียบกับการศึกษาที่ได้ศึกษาจนสำเร็จตามหลักสูตรแล้ว ดำรงสถานะบัณฑิต เข้าพิธีประสิทธิประสาทปริญญาบัตร เป็นผู้ที่เพียบพร้อมด้วยปัญญา ศักยภาพ เกียรติ ตามที่ระบุไว้ในปริญญาบัตรลักษณะนี้สอดคล้องกับ “ครุ ประสาท”

⁸ “บ้างพรรณนาว่าพระองค์เสมือนอยู่ไกลสุดหล้า บ้างพรรณนาว่าพระองค์ประจักษ์ใกล้แค่เอื้อมทุกขณะ” (บทกวีนาถยัปยีชาฮิบ)

⁹ หากเป็นเพียงการประดับประดาตกแต่งสถานที่ให้เกิดความสวยงามก็ยังสามารถกระทำได้ ซึ่งบัญญัติไว้ในสิกข์ศาสนวินัย

¹⁰ แสดงท่าทางใดๆ ก็ได้เพื่อจะแสดงออกให้เห็นถึงความอ่อนน้อมถ่อมตนที่มาจากจิตภายใน

9. สรุป

บทความวิจัยได้นำเสนอคุณลักษณะทั้งเก้าของพระองค์ไว้พอสังเขป เพื่อให้เกิดความเข้าใจต่อแหล่งต้นหรือต้นวิถีของศาสนาสิกข์ เป็นที่มาของสัจวิถีและวิถีแห่งสิกข์ เทียบได้ในลักษณะเดียวกับการได้รู้จักสถาบันและครูบาอาจารย์ ก็จะได้รู้จักบุคลิกภาพของศิษย์ในสถาบันนั้น

สารัตถะบทมูลมนัตรระถือเป็นแก่นครุบานีและศาสนาสิกข์ การทำความเข้าใจในสามเรื่องหลัก คือ ความเป็นเอกะ ความเป็นสัจจะ และการประสาทพรเมตตาโดยพระองค์ แก่นนี้เป็นที่มาของระดับนโยบายที่มีผลต่อพัฒนาการของการบัญญัติศาสนวินัยของศาสนาสิกข์ ค.ศ. 1932 ส่วนระดับปฏิบัตินั้นมีผลต่อการออกแบบวิถีแห่งสิกข์ ครุบานีบัญญัติไว้อย่างชัดเจน นั่นคือ (ก) มนุษย์คืออะไร มนุษย์เป็นผลงานเป็นส่วนหนึ่งโดยพระองค์ (ข) มาจากและจะไปยังแหล่งใด ชีวิตมาเกิดได้ด้วยพรเมตตาของพระองค์และจะต้องหลุดออกจากสังสารวัฏ แล้วกลับไปหลอมรวมเป็นเอกะกับพระองค์ (ค) ขณะที่มีชีวิตอยู่ภายใต้รูปรกายของมนุษย์จะต้องปฏิบัติตนอย่างไร ศิษย์สาวกปฏิบัติตามสัจวิถี นำจิตเชื่อมสัมพันธ์กับพระองค์ พัฒนาศักยภาพทางปัญญา

รายการอ้างอิง

- ปกรณัม สิงห์สุริยา. (2554). เฮอร์เมเนติกส์. ใน *สารานุกรมปรัชญาออนไลน์ฉบับสังเขป*. สืบค้นจาก <http://www.parst.or.th/philospedia/hermeneutics.html>.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. สืบค้นจาก https://84000.org/tipitaka/dic/d_seek.php?text=%CD%A1%D2%C5%D4%E2%A1&detail=on.
- ยัสपाल กอร์. (2547). *พระศาสดาศิริคุรุครันถ์ชาฮิบ*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔*. สืบค้นจาก <https://dictionary.orst.go.th/>.
- สมบัติ พรศิริเจริญพันธ์. (2559). *เฮอร์เมเนติกส์: ศาสตร์แห่งการตีความและศิลปะแห่งการเข้าใจ*. กรุงเทพฯ: วัชรินทร์ พี.พี.
- สุเทพ สุริยาอมฤตย์. (2557). *วิถีแห่งซิกข์*. กรุงเทพฯ: คอมเมอร์เชียล กราฟฟิค.
- อภิรัฐ คำวัง. (2559). ศาสดาในรูปพระมหาคัมภีร์แห่งศาสนาซิกข์: ประวัติศาสตร์ ความหมายและองค์ประกอบ (อรรถาธิบายเชิงเปรียบเทียบ). *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ*, 18(1), 32-42.
- Caputo, J. D. (2018). *Hermeneutics: Facts and interpretation in the age of information*. London: A Pelican Book.
- Chahal, P. S. (2015). *Sri Guru Granth Sahib Ji: Text. Transliteration and English translation volume I*. Amritsar: B. Chattar Singh Jiwan Singh.
- Dilgeer, H. S. (1997). *The Sikh reference book*. Amritsar: Singh Brothers.
- Singh, G. (1996). *Sri Guru Granth Sahib (English Version) Vol. I*. New Delhi: World Book Centre.
- Singh, D. (1999). *Sikhism in the words of the guru*. Amritsar: Lok Saht Prakashan.
- Singh, D. (2003). *Sabad Guru, Surat Dhun Chela*. Amritsar: Chattar Singh Jiwan Singh.

พระปรมาภิไธยสมัยรัตนโกสินทร์: นัยแห่งนาม กับความสัมพันธ์ทางสังคม*

Received: 8 May 2024

Revised: 20 August 2024

Accepted: 28 August 2024

ปรัชญา ปานเกตุ**

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิหลัง ลักษณะสำคัญ และ
ภาษาในการขนานพระปรมาภิไธยกับความสัมพันธ์ทางสังคมที่สะท้อนผ่าน
พระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ในสมัยรัตนโกสินทร์ ข้อมูลพระปรมาภิไธย
ที่ใช้วิเคราะห์ประมวลจากเอกสารชั้นต้น ได้แก่ กฎหมายตรา 3 ดวง ประชุม
ประกาศรัชกาลที่ 4 ประกาศพระราชพิธี บทเทศนาพระราชประวัติและ
พงศาวดารกรุงเทพฯ พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1-รัชกาล
ที่ 5 และราชกิจจานุเบกษาเป็นหลัก จากการศึกษาพบว่าสมัยรัตนโกสินทร์
ตอนต้นสืบทอดจารีตการขนานพระปรมาภิไธยมาจากสมัยอยุธยา จุดเปลี่ยน
ของพระปรมาภิไธยทั้งด้านรูปแบบ ภาษาและเนื้อหาเริ่มต้นในรัชกาลที่ 4
ทรงเปลี่ยนแปลงรูปแบบพระปรมาภิไธยจนเป็นแบบแผน พระปรมาภิไธย
ส่วนใหญ่มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน ได้แก่ พระนามเดิม สร้อยพระนามและ
พระนามแผ่นดิน ภาษาที่ใช้ขนานพระปรมาภิไธยมีลักษณะพิเศษ มีคำแสดง
พระราชฐานะกับพระคุณลักษณะแห่งพระมหากษัตริย์และสะท้อนบริบททาง
สังคม กล่าวคือพลวัตทางสังคมมีความสัมพันธ์กับการขนานพระปรมาภิไธย
ที่แตกต่างกันไปในแต่ละรัชกาล

บทความวิชาการ

บทคัดย่อ

คำสำคัญ

พระปรมาภิไธย;
สถาบันพระมหากษัตริย์;
สมัยรัตนโกสินทร์;
ภาษากับสังคม

* บทความนี้ปรับปรุงจากบทความเรื่อง “สุพรรณบัฏราชลัญจกรพระภูมินทร์” ในหนังสือ “พัชรมนตรา บรมราชาภิเษก”
จัดพิมพ์โดยสำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน พ.ศ. 2564 ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความ
ที่กรุณาให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ในการแก้ไขบทความให้ครบถ้วนสมบูรณ์

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
ติดต่อได้ที่: pratyas4@gmail.com

Monarchical Titles in the Rattanakosin Period: Implications and Social Context*

Received: 8 May 2024

Revised: 20 August 2024

Accepted: 28 August 2024

Prachya Parnkate**

This article aims to study the background, the characteristics, and the language of the titles of the monarch in the Rattanakosin period, together with the social context reflected in these titles. The information about the monarchical titles under study is mainly derived from primary documents, namely: *the Three Seals Law*; *Collection of Announcements in the Fourth Reign*; *Royal Ceremonies Announcements*; *Preaches on Royal Biographies and the Chronology of Krungthep*; *Rattanakosin Chronology from the First to the Fifth Reigns*; and the Government Gazettes. The study finds that the naming of monarchical titles in the Early Rattanakosin period was a tradition inherited from the Ayutthaya period. The change took place in the reign of King Rama IV, who had a new convention established, according to which a monarchical title would be composed of three major components: the monarch's given name, terms for elaboration, and terms to signify the reign. The language used is highly distinctive, expressing his kingly status and characteristics and reflecting contemporary social context. Social dynamics are related to different monarchical titles.

Academic Article

Abstract

Keywords

monarchical titles,
monarchy,
Rattanakosin period,
language and society

* This article is improved from the article "The Gold Plate and the Inscription of Royal Titles" in the book *Knowledge of His Majesty King Maha Vajiralongkorn's Coronation Ceremony*, published by the Office of the Energy Regulatory Commission, 2021. The author would like to thank the peer reviewers for their useful advice for the completion of this article.

** Assistant Professor, Thai Language Major, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phetchaburi Rajabhat University, e-mail: pratya54@gmail.com

1. บทนำ

พระปรมาภิไธย หมายถึง ชื่อพระมหากษัตริย์ คำว่า “พระปรมาภิไธย” มาจากคำว่า ประม (อย่างยิ่ง) + อภิไธย (ชื่อ) แปลว่า ชื่ออันประเสริฐยิ่ง ส่วนใหญ่มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1) พระนามเดิม ปรากฏอยู่ส่วนต้นแห่งพระปรมาภิไธย เช่น พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล (รัชกาลที่ 4 มีพระนามเดิมว่าเจ้าฟ้าอานันท) พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ (รัชกาลที่ 5 มีพระนามเดิมว่าเจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์)

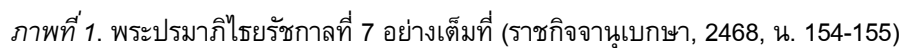
2) สร้อยพระนาม ปรากฏในตำแหน่งต่อจากพระนามเดิม มีจำนวนวรรคแตกต่างกันไป ประกอบด้วย คำแสดงขัตติยราชตระกูล คำแสดงพระบรมเดชานุภาพ พระคุณลักษณะ พระราชอิสริยยศ พระปัญญาสามารถ กับคำแสดงความเป็นสิริมงคล เป็นส่วนที่ยาวที่สุดในพระปรมาภิไธย เช่น พระปรมาภิไธยรัชกาลที่ 6 ว่า “พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล เอกอรรคมหาบุรุษบรมนราธิราช [...] บรมนารถบพิตร พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว”

3) พระนามแผ่นดิน ปรากฏอยู่ส่วนท้ายแห่งพระปรมาภิไธย มีคำว่า “เจ้าอยู่หัว” ประกอบพระปรมาภิไธย เป็นคำเรียกช่วงเวลาที่ยังครองราชสมบัติของพระมหากษัตริย์พระองค์หนึ่งๆ โดยอนุโลมใช้หมายถึงพระมหากษัตริย์รัชกาลนั้นๆ ปัจจุบันใช้ว่า “รัชกาล” เช่น พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 7) หมายถึงแผ่นดินหรือรัชกาล (แห่ง) พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

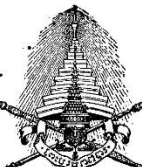
พระปรมาภิไธยที่ปรากฏทั่วไปในเอกสารราชการ ตำราเรียน หรือหนังสือประวัติศาสตร์มีหลายลักษณะ¹ กล่าวเฉพาะสมัยรัตนโกสินทร์ ภาวาส บุนนาค (2535, น. 37) ได้จำแนกพระปรมาภิไธยในราชวงศ์จักรีออกเป็น 3 แบบด้วยกัน ได้แก่ พระปรมาภิไธยอย่างเต็มที่ พระปรมาภิไธยอย่างมัธยม และพระปรมาภิไธยอย่างสังเขป ดังนี้

1) พระปรมาภิไธยอย่างเต็มที่ คือพระปรมาภิไธยที่จารึกบนพระสุพรรณบัฏเพื่อทูลเกล้าฯ ถวายในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ประกอบด้วยถ้อยคำพรรณนาพระคุณลักษณะนานาประการ มีจำนวนมากมายหลายวรรค และแต่ละวรรคมีคำคล้องจองกัน ดังตัวอย่าง

¹ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาเทวัญวิมลพรหมมหาราช ธิราชธำมณี ทรงอธิบายเรื่องพระนามพระเจ้าแผ่นดินของไทย พม่า และมอญว่ามีวิธีเรียกถึง 5 อย่างต่างกัน คือ 1) พระนามตามที่จารึกในพระสุพรรณบัฏ 2) พระนามพิเศษถวายเพิ่มพระเกียรติยศ 3) พระนามที่เรียกกันในเวลาเมื่อเสด็จดำรงพระชนม์อยู่ 4) พระนามตามที่ปากตลาดเรียกกันเมื่อล่วงรัชกาลไปแล้ว 5) พระนามที่เรียกในราชการในเวลาเมื่อล่วงรัชกาลไปแล้ว ดูรายละเอียดใน พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาเทวัญวิมลพรหมมหาราช, 2511, น. 223-229) และเพิ่มเติมในพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่อง “พระบรมราชาธิบายเรื่องพระนามสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินกรุงศรีอยุธยา” และ “พระบรมราชาธิบายเรื่องพระนามสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินในกรุงรัตนโกสินทร์” ใน พระราชกรณียาณสฤษฎ (พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2463, น. 30-38)

วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๘๕ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๙ หน้า ๕๒๕

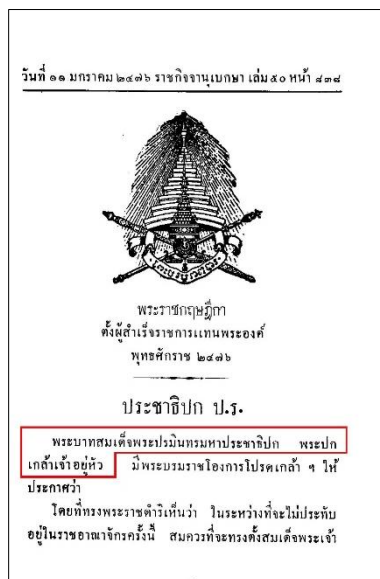
ว่าด้วยเรื่องแห่งราชอาณัติกระษัตริย์

สมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก
มหาราชแห่งสยาม
พระปกเกล้าเจ้าแผ่นดินสยาม

สุดมัสสุ พระพุทธศาสนาเป็นอันดีมาแต่ ๒๔๘๕ พระนาง
มัทรีชนมย์ จันทราภินิมิต্ত ปดุงวิเศษพิภพ มฤตพิภพ
มาศ สุกตบิภพ เสรีศักดิ์ สุกตบิภพ จันทราภินิมิต্ত ทม
สุรพันธ์ สวรรค์ โดยกาลสมัย

ภาพที่ 2. พระปรมากิไธยรัชกาลที่ 7 อย่างมัธยม (ราชกิจจานุเบกษา, 2475, น. 529)

3) พระปรมาภิไธยอย่างสังเขป คือพระนามจริงพระมหากษัตริย์หรือพระนามแผ่นดิน หรืออาจมีเพียงพระนามแผ่นดินเท่านั้น ดังตัวอย่าง

ภาพที่ 3. พระปรมาภิไธยรัชกาลที่ 7 อย่างสังเขป (ราชกิจจานุเบกษา, 2476, น. 838)

ความสำคัญของพระปรมาภิไธยคือนอกจากเป็นวิสามานยนามเพื่อชี้เฉพาะว่าหมายถึงพระมหากษัตริย์พระองค์ใดแล้ว พระปรมาภิไธยที่สร้างด้วยภาษาพิเศษและมีจำนวนคำมากยังแสดงพระคุณพิเศษต่างๆ ที่จำเป็นต่อหน้าที่ผู้ปกครองประเทศกับพรอันประเสริฐอีกหลายประการ โดยเฉพาะพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์สมัยรัตนโกสินทร์ที่มีอัตลักษณ์ (identity) และรายละเอียดทั้งเรื่องภาษาที่ใช้ในการสร้างพระปรมาภิไธยกับนัยสำคัญเรื่องแนวคิดทางการเมืองการปกครองและสภาพสังคมวัฒนธรรมในรัชสมัยนั้น เช่น อำนาจสิทธิธรรมในการสืบราชสันตติวงศ์ พระราชกรณียกิจ อุดมคติในการปกครอง รวมถึงพระราชหฤทัยที่ทรงปรารถนาจะปกครองแผ่นดินด้วยรูปแบบวิธีการใดด้วย

การศึกษาเรื่องชื่อพระมหากษัตริย์ที่ผ่านมา จันทรฉาย ภัคธิดม (2532) ศึกษาวิเคราะห์พระปรมาภิไธยและพระนามพระมหากษัตริย์สมัยอยุธยา ผลการศึกษาพบว่าพระมหากษัตริย์สมัยอยุธยามีพระปรมาภิไธยและพระนามหลายรูปแบบ แต่ไม่มีพระปรมาภิไธยหรือพระนามเฉพาะรัชกาล การขานพระนามเป็นไปตามความเหมาะสมและสมัยนิยม ความสำคัญของพระปรมาภิไธยนอกจากจะเป็นพระนามอันศักดิ์สิทธิ์แล้ว ยังมีความสำคัญทางการเมืองเพราะเป็นเครื่องแสดงอุดมการณ์แห่งรัฐด้วย

งานศึกษาวิจัยเรื่องพระปรมาภิไธยในยุคสมัยต่อมา การศึกษาค้นคว้าของภาวาส บุญนาค (2535) เป็นงานแรกที่ประมวลพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์สมัยรัตนโกสินทร์ตั้งแต่รัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 9 เนื้อหากล่าวถึงที่มา ลักษณะสำคัญ และความเปลี่ยนแปลงพระปรมาภิไธยในแต่ละรัชกาล หลังจากนั้นพิชญา สุ่มจินดา (2560) ได้ศึกษาพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์ในราชจักรีวงศ์ตั้งแต่รัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 10 อันประกอบด้วยพระปรมาภิไธยทั้งอย่างเต็ม อย่างมัธยมและอย่างสังเขป ตามแนวทางที่ภาวาส บุญนาค ได้วางไว้โดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์สมัยสุโขทัยและสมัยอยุธยาในแง่มุมทางประวัติศาสตร์

นอกจากนี้ อภิวิชญ์ คำสอน (2564) ได้ศึกษาพระปรมาภิไธยในสมัยรัตนโกสินทร์ตั้งแต่รัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 10 เพื่อแสดงให้เห็นความมั่งคั่งทางภาษากับวิเคราะห์การสะท้อนภาพลักษณ์ใหม่ของพระมหากษัตริย์ซึ่งเริ่มเกิดขึ้นสมัยรัชกาลที่ 4 ผลการศึกษาพบว่าพระปรมาภิไธยในสมัยรัตนโกสินทร์มีคุณค่า 2 ด้าน คือด้าน

สุนทรียลักษณ์ทางภาษากับด้านสังคมและวัฒนธรรม ต่อมาภิวิชัย คำสอน (2566) ได้ศึกษาเฉพาะพระปรมากิไธยรัชกาลที่ 4 อย่างละเอียดโดยมีสมมติฐานว่าพระปรมากิไธยของพระองค์แฝงนัยสำคัญทางการเมืองไว้ ผลการศึกษาพบว่าพระปรมากิไธยรัชกาลที่ 4 ปรากฏแนวคิดเรื่องความชอบธรรมทางการเมืองอย่างชัดเจนอันเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยเน้นย้ำสิทธิธรรมในการสืบราชสันตติวงศ์และเป็นหลักประกันในการดำรงสถานะพระมหากษัตริย์แห่งราชอาณาจักรสยามให้มีความมั่นคงและถูกต้องตามจารีตประเพณี

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างภาษาที่ใช้ในการขนานพระปรมากิไธยหรือพระนามเจ้านายอันมีสถานภาพเป็นชนชั้นผู้นำในสังคมกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ดนัย พลอยพลาย (2558) ศึกษาเรื่องความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และวิวัฒนาการในการขนานพระนามและการเฉลิมพระนามเจ้านายสมัยรัตนโกสินทร์ พบว่าพระนามเจ้านายสมัยรัตนโกสินทร์มีลักษณะพิเศษและสัมพันธ์กับบริบทสังคมวัฒนธรรมไทย กล่าวคือแนวคิดและรูปแบบของการเฉลิมพระนามเจ้านายมีพัฒนาการไปตามความเปลี่ยนแปลงแห่งสภาพสังคมและวัฒนธรรมด้วย นอกจากนี้งานศึกษาของอรรถจักร์ สัตยานุรักษ์ (2538) กับวิไลเลขา ถาวรธนาสาร (2545) ได้แสดงให้เห็นว่าชนชั้นนำไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงช่วงเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 มีการปรับเปลี่ยนโลกทัศน์ให้สอดคล้องกับความเจริญด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ได้รับอิทธิพลจากชาติตะวันตก ทั้งการเปลี่ยนแปลงในเชิงความคิดและในทางการเมือง นัยแห่งภาษาที่ใช้ขนานพระปรมากิไธยเป็นตัวอย่างหนึ่งของการปรับเปลี่ยนโลกทัศน์นั้น

ภาพรวมงานศึกษาข้างต้นแม้จะกล่าวถึงภูมิหลัง ลักษณะสำคัญ และภาษาของพระปรมากิไธยสมัยอยุธยาและสมัยรัตนโกสินทร์ทั้งที่เป็นรายรัชกาลและเฉพาะรัชกาลกับวิเคราะห์การปรับเปลี่ยนโลกทัศน์ชนชั้นนำไทยเมื่อสังคมรับวัฒนธรรมจากตะวันตกบ้างแล้ว แต่ยังไม่มียานใดที่มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษาที่ใช้สร้างพระปรมากิไธยสมัยรัตนโกสินทร์กับสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นสถานการณ์แวดล้อมผ่านความหมายแห่งถ้อยคำมาก่อน

บทความเรื่อง *พระปรมากิไธยสมัยรัตนโกสินทร์: นัยแห่งนามกับความสัมพันธ์ทางสังคม* จะช่วยให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม (contexte socio-culturel) ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2. พระปรมากิไธยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นหมายถึงช่วงระยะเวลาตั้งแต่รัชกาลที่ 1 ปราบดาภิเษกขึ้นเป็นปฐมกษัตริย์แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อ พ.ศ. 2325 จนถึงการเสด็จสวรรคตของรัชกาลที่ 3 ใน พ.ศ. 2394 สภาพสังคมในช่วงเวลานี้มีโครงสร้างรูปแบบเดียวกับอยุธยา กล่าวคือ สถาบันกษัตริย์เป็นสถาบันหลักของสังคม ทรงเป็นผู้มีอำนาจทางการเมืองสูงสุด ทรงมีฐานะเป็นพระประมุข เจ้าแผ่นดิน และเจ้าชีวิต สังคมทั่วไปแบ่งคนออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ เจ้านาย ขุนนาง ไพร และทาส บุคคลเหล่านี้ทำหน้าที่ช่วยเหลือพระมหากษัตริย์ในการบริหารบ้านเมือง โดยมีอำนาจและหน้าที่แตกต่างกันไปตามฐานะทางสังคม ส่วนด้านการปกครองแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ การบริหารราชการแผ่นดินส่วนกลาง การปกครองหัวเมืองหรือส่วนภูมิภาค และการปกครองท้องที่

ตามครรลองของบ้านเมืองที่ปกครองโดยระบอบกษัตริย์ เมื่อพระเจ้าแผ่นดินพระองค์ใหม่เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติจะประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษก² เพื่อแสดงฐานะและภาวะความเป็นพระเจ้าแผ่นดินอย่างสมบูรณ์ พระราชพิธีบรมราชาภิเษกในสมัยรัตนโกสินทร์ได้ยึดถือตามแบบแผนพระราชพิธีที่ปฏิบัติกันมาตั้งแต่สมัยอยุธยา โดยใน พ.ศ. 2325 หลังการสถาปนากรุงเทพฯ ขึ้นเป็นเมืองหลวงแทนกรุงธนบุรีแล้ว รัชกาลที่ 1 ได้ทำพิธีปราบดาภิเษกแต่โดยสังเขป เมื่อวันจันทร์ ขึ้น 1 ค่ำ เดือนแปด ปีมะแม จัตวาศก จ.ศ. 1144 ตรงกับวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2325 และเมื่อทรงสร้างพระราชมณเฑียรสถานสำเร็จแล้ว จึงโปรดให้ตั้งการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเต็มตำราตามโบราณราชประเพณีอีกครั้ง เมื่อปีมะเส็ง สัปตศก จ.ศ. 1147 (พ.ศ. 2328)

หนึ่งในพิธีสำคัญอันเป็นองค์ประกอบแห่งพระราชพิธีบรมราชาภิเษกคือพิธีจารึกพระปรมาภิไธยหรือชื่อพระมหากษัตริย์บนพระสุพรรณบัฏเพื่อทูลเกล้าฯ ถวายแด่พระมหากษัตริย์ หลังจากที่ “สมเด็จพระสังฆราชและพระราชาคณะผู้ใหญ่ประชุมพร้อมกัน ได้คิดขนานพระนามถวาย” (พระราชพงศาวดาร กรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1, 2478, น. 9) หลักฐานชิ้นแรกๆ ที่กล่าวถึงพระราชพิธีจารึกพระสุพรรณบัฏในสมัยรัตนโกสินทร์ คือหมายรับสั่งเรื่องพระราชพิธีมหาอุปราชภิเษก รัชกาลที่ 2 จ.ศ. 1171 (ประชุมหมายรับสั่ง ภาคที่ 3 สมัยกรุงรัตนโกสินทร์, 2528) ซึ่งเจ้าพระยาศรีธรรมราช³ แต่งไว้ก่อนงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษก อีกชิ้นหนึ่งคือโคลงแลรายยอพระเกียรติหรือโคลงยอพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2458, น. 11-12) ซึ่งช่วยให้รายละเอียดเรื่องสถานที่และขั้นตอนการประกอบพิธีจารึกพระสุพรรณบัฏรัชกาลที่ 2 อย่างถี่ถ้วน

พระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์สมัยรัตนโกสินทร์ตั้งแต่รัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 3 มีข้อความส่วนใหญ่เหมือนกัน ส่วนที่คลาดเคลื่อน เช่น การสะกดคำ การเพิ่มถ้อยคำบางคำ การแบ่งวรรคตอน สันนิษฐานว่าเกิดจากการคัดลอกและการตรวจชำระเมื่อมีการพิมพ์ในสมัยหลัง นอกจากนี้อักขรวิธีแต่ละยุคสมัยก็เป็นสิ่งที่ทำให้การเขียนพระปรมาภิไธยต่างกัน ดังนี้

รัชกาลที่ 1

...พระบาทสมเด็จพระบรมราชาธิราชรามาธิบดี ศรีสินทรบรมมหารัชมหาราชดิ
ราชาธิบดีมหารัชมหาราช รัตนากาศภาสกรวงษ์ของคบบรมาธิเบศ ตรีภูวนเศวรนาถนายก
ดิลกรัตนราชาธิราชวระไศรยสมุทยตะโรมนต์ สกลจักรวาพาธิเบนทรสุริเยนทรราชดิ
นทรหรินทรราชาธิราชดิ ศรีสุวิบูลคุณอักษนิเทศพิริยเมศวรธรรมมิกราชาธิราชเดโชไชยพรหม
เทพาติเทพตรีภูวานาธิเบศโลกะเชษฐวิสุทธิมกุฏประเทศคะตามะหาพุทธานุการ บรมบพิตร...

(ประมวลกฎหมายรัชกาลที่ 1 จุลศักราช 1166ฯ เล่ม 1, 2481, น. 1)

² คำว่า “ราชาภิเษก” มาจากคำว่า ราช (พระเจ้าแผ่นดิน) + อภิเษก (สร้างรูปศัพท์จาก อภิ + ษิ ชาติ = แต่งตั้งโดยการทำพิธีรดน้ำ) หมายถึง การรดน้ำเพื่อแต่งตั้งเป็นพระเจ้าแผ่นดิน

³ เจ้าพระยาศรีธรรมราช (บุญรอด) ต้นสกุล บุญยรัตพันธุ์ ต่อมาเลื่อนเป็นเจ้าพระยาธรรมานุรักษ์ ปรีดิยาภิธานมพัฒน์ เสนาบดีกรมวัง รัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

รัชกาลที่ 2

...พระบาทสมเด็จพระบรมราชาธิราชรามาธิบดี ศรีสินทรบรมมหารัชมังคลาธิราช
ธิบดินทร์ ธรณินทราธิราช รัตนากาศภาสกรวงศ์ องค์ปรมาธิเบศร์ ตรีภูวเนตรนายนก ดิลกรัตน
ราชาธิราชอชาครัย สมุหทัยดโรมนต์ สกลจักรวาฬเบณฑร์ สุริเยนทราธิบดินทร์ หริหริทรา
ธาธาธิบดี ศรีสุวิบูลย์คุณอนันต์ ฤทธิราเมศวรมหันทน์ บรมธรรมิกราชาธิราชเดโชไชย พรหม
เทพาติเทพนฤบดินทร์ ภูมินทรปรมาธิเบศร์ โลกเชษฐวิสุทธิ รัตนมกุฏประเทศคตา มหา
พุทธางกูร บรมบพิตร...

(สมเด็จพระยาตำราธิราชานุภาพ, 2459, น. 21)

รัชกาลที่ 3

...พระบาทสมเด็จพระบรมราชาธิราชรามาธิบดี ศรีสินทรบรมมหารัชมังคลาธิราชธิบดินทร์
ธรณินทราธิราช รัตนากาศภาสกรวงศ์ องค์ปรมาธิเบศร์ ตรีภูวเนตรนายนก ดิลกรัตนราช
ชาติอชาครัย สมุหทัยดโรมนต์ สกลจักรวาฬเบณฑร์ สุริเยนทราธิบดินทร์ หริหริทราธาธา
ธิบดี ศรีสุวิบูลย์คุณอนันต์ ฤทธิราเมศวรมหันทน์ บรมธรรมิกราชาธิราชเดโชไชย พรหมเทพาติเทพ
นฤบดินทร์ ภูมินทรปรมาธิเบศร์ โลกเชษฐวิสุทธิ รัตนมกุฏประเทศคตา มหาพุทธางกูร
บรมบพิตร...

(เทศนาพระราชประวัติและพงศาวดารกรุงเทพฯ, 2462, น. 85-86)

หลักฐานข้างต้นแสดงให้เห็นว่าพระปรมาภิไธยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นยึดถือและสืบทอดรูปแบบ
ภาษาและเนื้อหาของพระปรมาภิไธยสมัยอยุธยา⁴ ด้านรูปแบบ พระมหากษัตริย์สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นไม่มี
พระปรมาภิไธยเฉพาะรัชกาลเช่นเดียวกับสมัยอยุธยา ด้านภาษา มีการสรรคำภาษาบาลีสันสกฤตมาสร้าง
พระปรมาภิไธยด้วยวิธีสมาสหรือสนธิให้มีความยาวและซับซ้อน ร้อยเรียงด้วยเสียงสัมผัสคล้องจองเพื่อให้เกิด
ความงามและไพเราะ ด้านเนื้อหา ปรากฏคำที่มีความหมายเป็นสิริมงคล คำแสดงสถานภาพ บทบาท และ
คุณลักษณะแห่งพระมหากษัตริย์ สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมการใช้ภาษาที่มีความประณีตและมีความหมาย
ลึกซึ้งในการยกย่องผู้นำสูงสุดของบ้านเมือง

ตัวอย่างคำแสดงสถานภาพและบทบาทพระมหากษัตริย์และคำแสดงพระคุณลักษณะให้เห็นว่า
พระมหากษัตริย์ทรงคุณสมบัติพิเศษต่างไปจากบุคคลทั่วไปในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นที่ปรากฏร่วมกันกับสมัย
อยุธยา เช่น ราชธานี (ราชาผู้เป็นใหญ่กว่าราชาทั้งปวง) รามาธิบดี (พระรามผู้เป็นใหญ่) มหารัชมังคลา (ผู้เป็น
ใหญ่อย่างยิ่ง) หริหริทรา (ผู้เป็นทั้งพระวิษณุ พระศิวะ และพระอินทร์) ธาธา (ผู้สร้างหรือผู้ทรงไว้ คือ
พระพรหมผู้สร้างโลก) ราเมศวร (พระรามผู้เป็นใหญ่) ธรรมมิกราชา (พระราชาผู้ประพฤติเป็นธรรม) เทพาติเทพ
(เทพผู้ยิ่งใหญ่เหนือเทพอื่น) พุทธางกูร (เหนือพระพุทธเจ้า) ฯลฯ

⁴ ดูรายละเอียดเรื่องพระปรมาภิไธยสมัยอยุธยา ใน การศึกษาวิเคราะห์ความชอบธรรมของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์
ในสมัยอยุธยา: รายงานการวิจัย (จันทร์ฉาย ภัคธิดม, 2528) และรายงานการวิจัย การวิเคราะห์พระบรมนามาภิไธยในสมัยอยุธยา:
การสืบค้นและความหมาย (จันทร์ฉาย ภัคธิดม, 2532)

ธรรมเนียมไทยแต่เดิมมาไม่นิยมขานพระนามพระมหากษัตริย์หรือเจ้านายชั้นสูงตรงๆ เพราะเกรงจะเป็นการไม่เคารพ โดยเฉพาะพระปรมาภิไธยยิ่งถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์อันมีอาจล่งละเมิดได้ ด้วยถือว่า “ถ้าขึ้นเรียกก็เป็นความหมิ่นประมาทต่อพระเจ้าแผ่นดิน” (พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2463, น. 30) เมื่อจำเป็นต้องเอ่ยถึงพระมหากษัตริย์ก็นิยมเรียกพระนามสมมติหรือพระสมัญญานาม เช่นจดหมายเหตุการณ์หลวง นรินทรเทวีเรียกสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีว่าแผ่นดินต้นและเรียกสมเด็จพระเจ้าเอกทัศว่าสมเด็จพระที่นั่งสุริยาศน์อมรินทร์ (กรมหลวงนรินทรเทวี, 2451, น. 1-2) ส่วนในราชการกำหนดให้ข้าราชการฝ่ายหน้าเรียกพระมหากษัตริย์ว่า “ล้นเกล้าล้นกระหม่อม” (ประมวลกฎหมายรัชกาลที่ 1 จุลศักราช 1166ฯ เล่ม 3, 2481, น. 277) และในหนังสือราชการใช้คำต่างๆ แทนพระปรมาภิไธย เช่น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระเจ้าอยู่หัว พระบรมนาถบรมพิตร ขุนหลวง ของหลวง ฯลฯ

การขานพระนามดังกล่าวนี้เกิดข้อขัดข้องขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 กล่าวคือ ในรัชกาลที่ 2 คนทั้งหลายเรียกราชกาลที่ 1 ว่า “แผ่นดินสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง” หรือ “แผ่นดินก่อน” ถึงรัชกาลที่ 3 มีพระเจ้าแผ่นดินที่ล่วงรัชกาลแล้ว 2 พระองค์ คนทั้งหลายจึงมักเรียกราชกาลที่ 1 ว่า “แผ่นดินต้น” เรียกรัชกาลที่ 2 ว่า “แผ่นดินกลาง” รัชกาลที่ 3 ทรงไม่พอพระราชหฤทัยและทรงว่าเป็นอัปมงคล ทรงพระราชดำริว่าถ้ารัชกาลที่ 1 เป็นแผ่นดินต้น รัชกาลที่ 2 เป็นแผ่นดินกลาง รัชกาลของพระองค์ก็เหมือนเป็นรัชกาลสุดท้าย (สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ, 2468, น. 10-11) อันเป็นการเน้นย้ำว่าแม้พระนามของพระมหากษัตริย์ที่ราษฎรใช้เรียกก็มีความสำคัญทางการเมืองและผูกพันกับความมั่นคงของบ้านเมืองด้วย

ปรารภเหตุดังกล่าว รัชกาลที่ 3 จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระพุทธรูปทรงเครื่องต้นอย่างบรมกษัตริย์ประดิษฐานในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม 2 องค์ องค์หนึ่งถวายพระนามว่า “พระพุทธรูปอดฟ้าจุฬาโลก” ทรงพระราชอุทิศถวายรัชกาลที่ 1 อีกองค์หนึ่งถวายพระนามว่า “พระพุทธรูปเลิศล้ำสุลาสัย”⁵ ทรงพระราชอุทิศถวายรัชกาลที่ 2 และโปรดให้เรียกนามอดีตรัชกาลตามนามพระพุทธรูปซึ่งทรงพระราชอุทิศ คือ รัชกาลที่ 1 ให้เรียกว่า “แผ่นดินพระพุทธรูปอดฟ้าจุฬาโลก” รัชกาลที่ 2 ให้เรียกว่า “แผ่นดินพระพุทธรูปเลิศล้ำสุลาสัย (เจ้าพระยาทิพากรวงศ์ (ข้า บุนนาค), 2538, น. 309)

ต่อมารัชกาลที่ 4 มีพระราชดำริว่ารัชกาลที่ 3 ยังไม่มีพระนามพิเศษดังเช่นรัชกาลที่ 1 กับรัชกาลที่ 2 แต่มีข้อขัดข้องว่าไม่อาจขานพระนามว่า “พุทธ” ได้เพราะมิได้มีพระพุทธรูปเหมือนพระเจ้าอยู่หัวทั้ง 2 พระองค์นั้นและมีได้เป็นปฐมในพระบรมราชวงศ์ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาพระนามพระบรมอัฐิรัชกาลที่ 3 ว่า พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว⁶ และเรียกนามแผ่นดินว่า แผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อวันพุธ เดือน 6 แรม 9 ค่ำ ปีชวด จุลศักราช 1214 (พ.ศ. 2395)⁷ (ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4 ภาคปกิณกะ ส่วนที่ 1, 2467, น. 1-7)

⁵ ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงถวายพระนามจารึกใหม่ว่าพระพุทธรูปเลิศล้ำนภลัย

⁶ สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ (2511, น. 140) ทรงอธิบายว่า คำว่า “พระนั่งเกล้า” นั้นทรงอนุโลมตามพระนามเดิมว่า “ทับ” พระราชดำริดังกล่าวผู้เขียนสันนิษฐานว่ามีที่มาได้เป็น 2 ทาง คือ (1) ทรงเทียบกับคำว่า “ประทับ” คำราชาศัพท์ หมายถึง “นั่ง” ดังปรากฏในพระนามแผ่นดินว่า “พระ ‘นั่ง’ เกล้าเจ้าอยู่หัว” หรือ (2) ทรงเทียบกับคำว่า “ทับ” หมายถึงเรือน, ที่อยู่ หรือ “ที่ประทับ” ดังปรากฏภาพสัญลักษณ์ “ปราสาท” ในพระราชลัญจกรประจำรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

⁷ ตรงกับวันพุธที่ 12 พฤษภาคม พ.ศ. 2395

ดังกล่าวมาแล้วว่าพระปรมายไธยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นได้รับการสืบทอดทั้งรูปแบบ ภาษา และ เนื้อหาจากสมัยอยุธยา พระปรมายไธยที่จารึกในพระสุพรรณบัฏกิติหรือพระนามที่ปรากฏในเอกสารราชการ อื่นกับพระนามที่พระมหากษัตริย์รัชกาลต่อมาถวายให้ในภายหลังก็ล้วนแสดงฐานะของพระปรมายไธยว่าเป็น สิ่งศักดิ์สิทธิ์เสมือนรูปนิมิตรแห่งองค์พระมหากษัตริย์ สมควรแก่การยกย่องปฏิบัติบูชาอย่างสูงสุดเทียบเท่าองค์ พระมหากษัตริย์ สร้อยพระนามอันประกอบด้วยศัพทาลังการนั้นเสมือนสัญลักษณ์แห่งทิพยภาวะ อำนาจ และ ความยิ่งใหญ่ของพระมหากษัตริย์ ด้วยเหตุนี้ จึงอาจสันนิษฐานได้ว่าการใช้พระปรมายไธยที่มีข้อความเดียวกัน ของรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 3 เป็นเพราะมโนทัศน์เรื่องความศักดิ์สิทธิ์แห่งภาษาที่มีอาจแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงได้

เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันเก่าแก่คู่กับบ้านเมืองและมีบทบาทสำคัญ ต่อการดำรงอยู่ของโครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมมาเป็นเวลานาน สมัยสุโขทัยพระมหากษัตริย์มีฐานะเป็น “พ่อเมือง” หรือ “พ่อขุน” ปกครองประชาชนแบบ “บิดากับบุตร” (Paternal Government) จนราวปลายสมัยสุโขทัย จึงทรงเปลี่ยนแปลงฐานะจากบิดาเป็น “มหาธรรมราชาธิราช” รุ่งโรจน์ ภิรมย์อนุกุล (พิพัฒน์ กระแจะจันทร์ (บ.ก.), 2558, น. 172) ระบุว่าพระมหาธรรมราชาพญาสิทธิไทยเป็นกษัตริย์องค์แรกในราชวงศ์พระร่วงที่ออกพระนามว่า พระมหาธรรมราชา ส่วนสมัยอยุธยาบทบาทพระมหากษัตริย์ในฐานะผู้ปกครองอาณาจักรเปลี่ยนเป็นแบบ “สมมติเทพ” ตามคติพราหมณ์ที่ได้รับจากขอม ส่งผลให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นเสมือนเทพเจ้า และทรงอยู่ใน สถานะที่ได้รับการยกย่องเทิดทูนสูงสุด

วัฒนธรรมการปกครองในระบบเดิมยังคงสืบทอดมาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ความสัมพันธ์ระหว่าง พระมหากษัตริย์กับประชาชนและพระราชสถานะผู้ปกครองประชาชนยังเป็นไปตามคติเทวราชาเช่นครั้งสมัย อยุธยา พระปรมายไธยสมัยจารีตสะท้อนให้เห็นว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็น “สมมติเทพ” หรือ “เทวดาโดยสมมติ” เหตุนี้ประชาชนจึงต้องเคารพและมีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ ความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับ ประชาชนมีระยะห่างระหว่างกันมาก

สิ่งที่ขับเคลื่อนและประทับประคองสถาบันพระมหากษัตริย์สมัยจารีตประการหนึ่งคือพระมหากษัตริย์ ไทยทรงดำรงพระองค์เป็นองค์อัครศาสนูปถัมภ์ ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาด้วยพระราชศรัทธาตั้งมั่น ตาม จริยาคติ “ธรรมราชา” หรือพระราชผู้ทรงธรรมที่ต้องเป็นพุทธมามกะที่ดีด้วยการปฏิบัติตามหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนา ทั้งหลักธรรมพื้นฐานสำหรับพุทธศาสนิกชนทั่วไป เช่น กุศลกรรมบถ 10 คือ กายสุจริต 3 วจีสุจริต 4 มโนสุจริต 3 และราชธรรมสำหรับพระมหากษัตริย์โดยเฉพาะ เช่น ราชสังคหวัตถุ 4 คือหลักการ สงเคราะห์ของพระราช 4 ประการ ทศพิธราชธรรม คือหลักธรรมแห่งราชาผู้ปกครอง 10 ประการ และจกวัตตัตต 12 คือหลักธรรมว่าด้วยวัตรปฏิบัติแห่งพระเจ้าจักรพรรดิ 12 ประการ กับต้องมีพระราชปณิธานที่จะปฏิบัติหน้าที่ ส่งเสริมสนับสนุนกิจการพระศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองตามจริยาคติ “พุทธราชา” คือต้องทรงเป็นพระราชามีบทบาท คำจุนพระศาสนาและนำพาชนทั้งหลายให้ยินดีในธรรมะประหนึ่งพระโพธิสัตว์ด้วย⁸

พระปรมายไธยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นสะท้อนให้เห็นว่าพระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชกรณียกิจด้าน พระพุทธศาสนาซึ่งย่อมประเมินได้ว่าทรงดำรงอยู่ในครรลองแห่งธรรมราชา ทรงดำรงพระราชสถานะเป็นองค์ ประธานในการจรโลงธรรมผ่านบทบาทพระมหากษัตริย์ผู้ทำนุบำรุงพระศาสนา และปราชญ์ผู้รู้ธรรม ดังปรากฏ

⁸ การเน้นความเป็นธรรมราชาและพุทธศาสนาขึ้นเป็นอุดมการณ์รัฐของพระมหากษัตริย์ต้นกรุงรัตนโกสินทร์ โปรดดูใน พุทธศาสนากับแนวคิดทางการเมืองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (พ.ศ. 2325-2352) (สายชล สัตยานุรักษ์, 2546, น. 193-246)

ในสร้อยพระนามว่า “ธรรมิกราชาธิราช” (พระราชผู้ประพุดเป็นธรรมผู้เป็นใหญ่กว่าพระราชอื่น ๆ) ตลอดทั้ง 3 รัชกาล นอกจากนี้ยังปรากฏคติเรื่องจักรวาทิน อันเป็นคติเรื่อง “พระจักรพรรดิราช” หรือพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นมหาบุรุษผู้ยิ่งใหญ่และมีคุณธรรมสูงสุดในทางโลก ดังปรากฏในสร้อยพระนามคือ “มหจักรพรรดิราช” (ทรงเป็นราชาเหนือกว่าราชาทั้งปวง) “กับปรากฏคติเรื่องบุญกรรมที่ส่งผลให้พระมหากษัตริย์เป็นผู้มีบารมี ทรงมีสถานะเป็นพระพุทธเจ้า ดังสร้อยพระนามว่า “พุทธางกูร” ที่ตามศัพท์แปลว่า หน่อพระพุทธเจ้า แสดงความหมายให้เห็นว่าพระมหากษัตริย์คือผู้ที่จะได้เป็นพระพุทธเจ้าในภายภาคหน้า

ด้านความชอบธรรมแห่งการปกครองและการสืบต่ออำนาจทางการเมือง การปกครอง สังคมการเมือง สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นปกครองด้วย “สิทธิธรรม” กล่าวคือพระมหากษัตริย์ใช้อำนาจเป็นผู้ปกครองโดยอ้างอิงแหล่งอำนาจต่างๆ เช่น ชัดดียตระกูล ศาสนจักร สมมติเทพ เทวราชา ธรรมราชา ทศพิราชธรรม วิมุติภาวะ ความดีงาม พระปรมาภิไธยตั้งแต่รัชกาลที่ 1 ถึง รัชกาลที่ 3 นั้นอ้างอิงแหล่งอำนาจตามจารีตของอยุธยาที่รื้อฟื้นปรับปรุงขึ้นใหม่ ได้แก่ คติทางพุทธศาสนา ความเชื่อเรื่องพระผู้เป็นเจ้าในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู หลักธรรมประจำพระองค์กับความแข็งแกร่งที่สามารถกอบกู้บ้านเมืองและสถาปนาราชวงศ์ใหม่ให้มั่นคงรุ่งเรืองได้ ความชอบ ธรรมทางการเมืองจึงขึ้นอยู่กับปัจจัยทางวัฒนธรรมเป็นหลัก อำนาจนี้คงอยู่มาจนสังคมสยามได้รับวัฒนธรรมจากตะวันตก แนวความคิดเรื่องการยอมรับฐานะพระมหากษัตริย์จากประชาชนจึงเริ่มปรากฏขึ้นเพื่อสร้างเสถียรภาพทางการเมืองการปกครองและสนองตอบความเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้น

3. พระปรมาภิไธยสมัยรับวัฒนธรรมตะวันตก

สมัยรับวัฒนธรรมตะวันตกหมายถึงช่วงระยะเวลาตั้งแต่รัชกาลที่ 4 เสด็จขึ้นครองราชสมบัติ เมื่อ พ.ศ. 2394 จนถึงการสละราชสมบัติของรัชกาลที่ 7 ใน พ.ศ. 2477 สังคมไทยในสมัยรับวัฒนธรรมตะวันตกนี้มีลักษณะต่างไปจากยุครัตนโกสินทร์ตอนต้นมากเนื่องจากสถานการณ์ทางการเมืองของประเทศเปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างกว้างขวางรุนแรงกับการคุกคามของจักรวรรดินิยมตะวันตกส่งผลให้รัฐบาลไทยต้องยอมผ่อนปรนต่อข้อเรียกร้องต่างๆ ของมหาอำนาจตะวันตกและต้องปรับปรุงการปกครองสังคมให้เป็นไปแบบนานาอารยประเทศ โดยเฉพาะการปรับปรุงระบบการบริหารและเรื่องสิทธิและเสรีภาพของประชาชนด้วย จนอาจกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในสมัยนี้มีพลังอำนาจยิ่งใหญ่และเหนือกว่าพลังอำนาจของสมมติเทวราชซึ่งเป็นรากเหง้าของความชอบธรรมทางการเมืองที่เกิดจากปัจจัยด้านวัฒนธรรม

การเสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติของรัชกาลที่ 4 นอกจากจะเป็นหัวเลี้ยวสำคัญของประวัติศาสตร์บ้านเมืองด้านต่างๆ แล้ว ระยะเวลากว่า 27 ปีในสมณเพศเปิดทางให้ทรงศึกษาวิทยาการอันทันสมัยจากตะวันตกผ่านหนังสือและครูสอนศาสนา ขณะเดียวกันการที่พระองค์เสด็จธุดงค์ไปตามหัวเมืองต่างๆ ทำให้ทรงคุ้นเคยกับอาณาประชาราษฎร์ในอนาคตของพระองค์ เมื่อได้เสวยราชย์เป็นพระมหากษัตริย์จึงทรงกำหนดธรรมเนียมการเฉลิมพระปรมาภิไธยใหม่เพื่อย้ำสิทธิธรรมทางการเมือง อันเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของแบบแผนพระปรมาภิไธยด้วย

สิ่งที่พระองค์กระทำคือการแก้ไขพระปรมาภิไธยอย่างเต็มที่ใน 3 รัชกาลก่อนเสียใหม่ ด้วยการเปลี่ยนแปลงคำขึ้นต้นและลงท้ายพระปรมาภิไธย เพิ่มจำนวนคำเป็น 2 เท้า โดยขยายจากเดิมที่มีราว 10 วรรคเป็น 40 กว่าวรรค กับมีคำมุ่งพรรณนาเอกัตภาพ (individuality) แห่งพระมหากษัตริย์ ได้แก่ พระราชฐานะ พระคุณพิเศษ และนัยสำคัญอีกหลายประการ ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะทรงมีพระราชประสงค์ที่จะแสดงความชอบธรรม

ทางการเมืองเรื่องการขึ้นครองราชสมบัติและเน้นย้ำสิทธิธรรมในการสืบราชสันตติวงศ์ของพระองค์ที่มีพร้อมอยู่แล้วแต่เดิมและเป็นหลักประกันพระราชสถานะของพระองค์ในการดำรงสถานะพระมหากษัตริย์แห่งราชอาณาจักรสยามให้มีความมั่นคงและถูกต้องตามจารีตประเพณี

ข้อสำคัญที่จะเป็นแบบแผนให้แก่การขนานพระปรมาภิไธยในรัชกาลต่อๆ มา คือการเปลี่ยนคำขึ้นต้นพระปรมาภิไธยใหม่จาก “สมเด็จพระบรมราชาธิราชรามธิบดี” เป็น “พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล” และเพิ่มคำสำหรับเรียกพระเจ้าแผ่นดินว่า “พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” ลงท้ายสร้อยพระนาม เพื่อให้เป็นไปตามธรรมเนียมที่จะไม่ออกพระนามพระมหากษัตริย์ตรงๆ ทั้งจักได้เรียกนามแผ่นดินได้ว่าแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังปรากฏพระนามตามที่จารึกในพระสุพรรณบัฏว่า

...พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล สุธสิมมุตติเทพยพงศ วงศาติศรภักษัตริย์
วรชัตติยราชนิโครดม จาตุรันตบรมมหารัชมหาราชพงศาต อภิโตสุชาติสังสุทธเคราะห์
จักรกรีบรมนารถ อติศรราชรามวรังกูร สุจริตมูลสุชาติอุกฤษฐวิบูลย์ บุรพาตูลยภักษานุภาณินหาร
สุภาธิการรังสฤษดิ์ ธิญญลักษณ์วิจิตรโสภาคสรรพางค์ มหาชโนตมางคประนต บาทบงกชยุคล
ประสิทธิสรรพสุภผลอุดม บรมสุขุมลยมหาบุรุษยรัตน์ ศึกษาพิพัฒนสรรพโกศล สุวิสุทธิ
วิมลศุภศีลสมาจารย์ เพ็ชรญาณประภาไพโรจน์ อเนกโกฏิสาธุคุณวิบูลย์สันดาน ทิพยเทพาวตาร
ไพศาลเกียรติคุณดุษฎีพิเศษ สรรพเทพเวศรานุรักษ์ เอกอัครมहाบุรุษ สุตพุทธมหารัษฎี ตรีปิฎกา
ภิโกศลวิมลปรีชา มหาอุดมบัณฑิต สุนทรวิจิตรปฏิภาณ บริบูรณ์คุณสารสยามาภิโลกยดิลก
มหาปรีวารนายกอนันต์ มหันตวรฤทธิเดช สรรพวิเศษสิรินธร มหาชนนิกสรโมรสสมมติ
ประสิทธิวรยศมโหดมบรมราชสมบัติ นพปดลเศวตฉัตรราดจักร ศิริรัตโนปลักษณมหาบรมราชา
ภิเศกาภิษิต สรรพทศทิศวิชิตไชย สกลมไหสรวิกรมมหาสวามินทร์ มเหศวรมหินทรมหाराชาธิราช
วโรดม บรมนารถชาติอาชาวศรัย พุทธาทิไตรรัตนสรณารักษ์ อุกฤษฐศักดิ์อันเรศราธิบดิน
เมตตากฤษณาสีตลหุทัย อโนปมัยบุญการ สกลไพศาลมหารัษฎาธิเบนทร ปรเมนทรรวมิก
มหाराชาธิราช บรมนารถบรมบพิตร พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว...

(พระราชพงศาวดาร กรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4ฯ, 2477, น. 18-19)

พระปรมาภิไธยอย่างมัธยม คือ “พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล สุธสิมมุตติเทพยพงษ์ วงศาติศรภักษัตริย์ วรชัตติยราชนิโครดม จาตุรันตบรมมหารัชมหาราชพงศาต บรมธรรมิกมหाराชาธิราช บรมนารถบพิตร พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสมมตอมรินทร์, 2459, น. 72) และอย่างสังเขปว่า “พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” (พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2463, น. 36) และ “พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว”

นอกจากนี้ยังทรงบัญญัติให้เรียกพระนามพระเจ้าแผ่นดินในกรุงรัตนโกสินทร์ตามนามแผ่นดินว่า พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งทรงอนุโลมตามพระนามเดิมว่า “มังกูฏ” (สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ, 2511, น. 140) และต่อมาทรงถวายเพิ่มพระนามสมเด็จพระบรมอัยกาธิราช (รัชกาลที่ 1) เป็น “พระบาทสมเด็จพระปรโมรราชามหาจักรีบรมนารถ เนตรราชวิวัฒนวงศ์ ปฐมพงศาธิราชรามธิบดีนทรพิชิตินทรวโรดม บรมนารถบพิตร พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก” สมเด็จพระบรมชนกนารถ (รัชกาลที่ 2) เป็น

“พระบาทสมเด็จพระบรมราชพงศเชษฐมเหศวรสุนทร ไตรเศวตชาติศรมหาสวามินทร์ สยามรัฐนิทรวโรดม บรมจักรพรรดิราช พิลาศธาราชาธิราช บรมนารถบพิตร พระพุทธเลิศหล้านภาลัย” และสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช (รัชกาลที่ 3) เป็น “พระบาทสมเด็จพระปรมาทิวรเสฏฐมหาเจษฎาบดินทร สยามินทรวโรดม บรมธรรมิกมหาราชาธิราช บรมนารถบพิตร พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว” (พระราชพงศาวดาร กรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4, 2477, น. 26-27)

ครั้นเมื่อรัชกาลที่ 4 ประชวรหนักใกล้สวรรคต ได้มีพระบรมราชโองการดำรัสสั่งกับพระยาศรีสุนทรโวหาร (พัก สาลักษณ์) เจ้ากรมพระอาลักษณ์ เรื่องคำว่า “ปรมินทร” กับ “ปรเมนทร” ในพระราชดำริว่า

...พระนามเจ้าแผ่นดินต่อไปนั้น รว้งอย่าให้ปนปรเมศได้ ให้จดหมายลงไว้ว่าปรมินทร กับคำว่าอุกโตสุชาติสังสุทธเคราะห์นั้น ใช้ได้เหมือนกับพระองค์ท่าน ให้คงอยู่ตามเดิม แต่ถ้าพระมารดาไม่ได้เป็นเจ้าย่าให้ใช้ กับคำว่าสยามาภิโลกยดิลกนั้น ดูเพื่อเจ้อมากไป ให้แก้แต่เพียงว่าสยามาภินครวุฒเมกราชดิลก นอกนั้นก็ให้คงอยู่ตามเดิม เปลี่ยนแต่คุณวิเศษของเจ้าแผ่นดินตามควร...

(พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2463, น. 36-37)

ด้วยเหตุนี้ นับแต่รัชกาลที่ 4 เป็นต้นมา แบบแผนการถวายพระปรมาภิไธยแด่พระมหากษัตริย์จึงใช้ “ปรเมนทร” และ “ปรมินทร” สลับรัชกาลกันนับแต่นั้น⁹ และทรงกำหนดให้ใช้คำว่า “อุกโตสุชาติสังสุทธเคราะห์” แปลว่า เกิดดีด้วยกันทั้ง 2 ฝ่าย เฉพาะพระมหากษัตริย์ที่มีสมเด็จพระบรมราชชนนีเป็นเจ้าตั้งแต่แรกพระบรมราชสมภพ

วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2411 รัชกาลที่ 4 เสด็จสวรรคตหลังเสด็จฯ ไปทอดพระเนตรสุริยุปราคา เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม พ.ศ. 2411 พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ และพระสงฆ์ได้เสนอสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์ กรมขุนพิณิตประชานาถ พระราชโอรสพระองค์ใหญ่ขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดิน รัชกาลที่ 5 ด้วยทรงมีสิทธิธรรมในราชบัลลังก์สูงสุด กับปรากฏชัดว่ารัชกาลที่ 4 ทรงตั้งพระราชหฤทัยว่าพระราชโอรสพระองค์นี้จะสืบทอดราชสมบัติต่อจากพระองค์ เช่นทรงจัดการให้เจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์ได้รับการศึกษาทั้งความรู้ของสยามและความรู้ที่ทันสมัยของตะวันตก และในเวลาเดียวกันก็ทรงได้รับประโยชน์จากการเรียนการสอนแบบจารีตของสยามพร้อมๆ กับการฝึกงานกับพระราชบิดา รัชกาลที่ 4 ทรงคาดหวังว่าจะมอบราชสมบัติให้แก่พระราชโอรสเมื่อเจริญพระชันษาครบ 20 ปี ใน พ.ศ. 2416 แต่พระองค์ก็ทรงพระประชวรด้วยโรคมาลาเรียและเสด็จสวรรคตไปเสียก่อน

เมื่อจะประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกครั้งที่ 1 พระบรมวงศานุวงศ์และเสนาบดี¹⁰ ปรีกกานึกคิดพระปรมาภิไธยที่จะจารึกในพระสุพรรณบัฏ ทูลเกล้าฯ ถวายให้สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเลือก 4 พระนาม¹¹ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ (2555, น. 112-113) ทรงอธิบายว่ารัชกาลที่ 5 โปรดพระนามที่ 4 ทั้งทรง

⁹ เนื่องจากคำว่า “ปรเมนทร” กับ “ปรมินทร” เริ่มใช้ในสมัยรัชกาลที่ 4 จึงมักกล่าวกันว่าให้ใช้ “พระบาทสมเด็จพระปรเมนทร...” ต่อเมื่อเป็นรัชกาลในลำดับเลขคู่ และ “พระบาทสมเด็จพระปรมินทร...” ต่อเมื่อเป็นรัชกาลในลำดับเลขคี่

¹⁰ มีพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงศาธิราชสนิท เป็นองค์ประธาน

¹¹ ดูรายละเอียดใน พระราชพงศาวดารรัชกาลที่ 5 (สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ, 2555, น. 110-112)

สันนิษฐานว่าเพราะใช้พระนามเดิมขึ้นต้นว่า “สมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์” เหมือนอย่างรัชกาลที่ 4 ซึ่งใช้พระนามเดิมขึ้นต้นว่า “สมเด็จพระปรมินทรมหาอมงกุฏ” ดังความว่า

...พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ บดินทรเทพยมหามงกุฏ บวรยศรัตนราชวรวงศ์ วรุตมพงษบริพัตร วรชติยราชนิกรโธม จาตุรนต์บรมมหาจักรพรรดิราชสังกาศ อุภโตสุชาติสังสุทธเคราะห์ จักรีบรมนาถ อติศวรราชรามวรัญญูสุภาธิการรังสฤษดิ์ ธิัญญลักษณ์วิจิตรโสภายสรพวงค์ มหาชนโนตมางคประนตบาทบงกชยุคล ประสิทธิสรพศุภผล อุดมบรมสุขุมลย์ ทิพยเทพาวตารไพศาลเกียรติคุณอดุลยวิเศษ สรรพเทพศรานุรักษ์ วิสิษฐศักดิ์สมญาพินิตประชานาถ เปรมกมลชติยราชประยูรมลุมุขราชดิลก มหาปรีวารนายกองอนันตมหันตวรฤทธิเดช สรรพวิเศษสิรินทร อเนกชนนิกรสโมสรสมมติ ประสิทธิวรยศมโหดมบรมราชสมบัติ นพปฎลเศวตฉัตรดิฉัตร สิริรัตโนปลักษณมหาบรมราชาภิเศกาภิสิทธิ์ สรรพทศทิศ วิชิตชัย สกลมไหสวริยมหาสวามินทร์ มเหศวรมหินทรมหารามาธิราชวโรดม บรมนารถชาติอาชาวศัย พุทธาภิไธยรัตนสรณารักษ์ อดุลยศักดิ์อัครนเรศราชิปติ เมตตากฤณาสีตลหุทัย อโนปมัยบุญการ สกลไพศาล มหารัษฎาธิบดินทร ปรมินทรธรรมิกมหาราชาธิราช บรมนารถบพิตร พระจุฬาลงกรณ์เกล้าเจ้าอยู่หัว...

(สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ, 2555, น. 111-112)

น่าสนใจว่าแม้รัชกาลที่ 5 จะเสด็จขึ้นสืบราชสมบัติขณะทรงพระเยาว์และเพิ่งคลายจากพระอาการประชวรหนัก ท่ามกลางการกำกับดูแลเรื่องราชการจากขุนนางชั้นผู้ใหญ่โดยมีเจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง) เป็นผู้สำเร็จราชการ แต่พระองค์ก็ยังมีพระราชดำริที่จะเลือกพระปรมาภิไธยอันเป็นนามศักดิ์สิทธิ์แห่งพระองค์ด้วยข้อสำคัญคือทรงแก้ไขเพิ่มเติมคำแสดงพระคุณลักษณะเฉพาะให้แตกต่างจากพระปรมาภิไธยของพระราชบิดา บ้าง เช่น “บดินทรเทพยมหามงกุฏ บวรยศรัตนราชวรวงษ์ วรุตมพงษบริพัตร” เพื่อแสดงให้เห็นว่าทรงสืบราชสันตติวงศ์มาจากพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และ “วิสิษฐศักดิ์สมญาพินิตประชานารถ” ตามที่ได้ทรงกรมเป็นกรมขุนพินิตประชานารถ ข้อความส่วนนี้ยังเหมือนกับพระปรมาภิไธยรัชกาลที่ 4 ยกเว้นอักขรวิธีทั้งโปรดให้ส่งพระนามไปถวายสมเด็จพระสังฆราช (สา ปุสฺสเทโว) วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม ให้ตรวจแก้ไขด้วยเป็นผู้มีความรู้ภาษาบาลีอย่างแตกฉานและเป็นศิษย์ใกล้ชิด ทราบพระราชนิยมพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังปรากฏ

เรื่องการใช้พระนามแผ่นดินว่า “พระจุฬาลงกรณ์เกล้าเจ้าอยู่หัว” คราวพระราชพิธีบรมราชาภิเศกครั้งที่ 1 นั้น รัชกาลที่ 5 ทรงวิจารณ์ว่าไม่ต้องพระราชดำริและพระราชประสงค์ในรัชกาลที่ 5¹² เมื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งการพระราชพิธีบรมราชาภิเศกครั้งที่ 2 เมื่อปีระกา พ.ศ. 2416 โปรดให้แก้สร้อยพระนามบางแห่ง และพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระปวเรศวริยาลงกรณ์¹³ ทรงขนานพระนามแผ่นดินใหม่ว่า “พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” ดังความว่า

¹² ดูรายละเอียดเรื่อง “พระบรมราชาธิบายเรื่องพระนามรัชกาลที่ 5” ใน พระราชกรณียานุสร ตอนว่าด้วยพระราชพิธีศรีสังฆานกาล (พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2463, น. 35-38)

¹³ ภายหลังทรงดำรงสมณศักดิ์ที่ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์

...พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ บดินทรเทพยมหามงกุฎบุรุษยรัตนราชวิวงษ์ วรุตมพงษ์บริพัตร วรชัตติยราชนิกรโธม จาตุรนต์บรมมหาจักรพรรดิราชสังกาศ อุภโตสุชาติสังสุทธเคราะห์ณี จักรีบรมนาถ มหามงกุฎราชวรางกูร สุจริตมูลสุสาธิต อรรคอุกฤษฏ์ไพบุลย์ บุรพาตูลย์กฤษฏาภินิหาร สุภาธิการรังสฤษดิ์ รัษฎลักษณะวิจิตร โสภาคยสรพวงค์ มหาชนโตมางคประนต บาทบงกชยุคล ประสิทธิสรรพศุภผลอุดมบรมสุขุมาล ทิพยเทพาวตารไพศาลเกียรติคุณอดุลยพิเศษ สรรพเทเวศรานุรักษ์ วิสิฐศักดิ์สมญาพินิตประชานารถ เปรมกระมลขัตติยราชประยูร มูลมุขมาตยาภิรมย์ อุดมเดชาธิการ บริบูรณ์คุณसारสยามาทินคร วรุตเมกราชดิลก มหาปริวารนายกองนันทมหันตวรฤทธิเดช สรรพวิเศษศิรินคร อเนกชนนิกร สโมสรมมดี ประสิทธิวรยศมโหดมบรมราชสมบัติ นพปฎลเศวตฉัตรราดฉัตร ศิริรัตโนปลักษณมหาบรมราชาภิเศกภิลิต สรรพทศทิศวิชิตไชย สกลมไหสรวิกรมหาสวามินทร์ มเหศวรมหินทรมหารามาทิราชวโรดม บรมนารถชาติอาชาวไศรย พุทธาทิไตรรัตนสรณารักษ์ อดุลยศักดิ์ อรรคนเรศราชบดี เมตตากฤณาธิบดีลพไทย โอนปมัยบุญการ สกลไพศาลมหารัษฎาธิบดินทร์ ปรมินทรธรรมิกหาราชราชิราช บรมนารถบพิตร พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว...

(ราชกิจจานุเบกษา, 2451, น. 206-207)

พระปรมาภิไธยอย่างมัธยม คือ “พระบาทสมเด็จพระปรมินทร มหาจุฬาลงกรณ์ บดินทรเทพยมหามงกุฎบุรุษยรัตนราชวิวงษ์ วรุตมพงษ์บริพัตร วรชัตติยราชนิกรโธม จาตุรนต์บรมมหาจักรพรรดิ ราชสังกาศ บรมธรรมิกมหาราชราชิราช บรมนารถบพิตร พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” (ราชกิจจานุเบกษา, 2417, น. 52-53) และอย่างสังเขปเป็น “พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” และ “พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว”

อนึ่ง น่าสังเกตว่าแม้รัชกาลที่ 5 จะเจริญวัยในช่วงที่พระราชบิดาทรงวางรากฐานการปรับปรุงประเทศ ซึ่งได้รับการปฏิบัติอย่างจริงจัง และได้ผลในรัชสมัยของพระองค์กับการที่พระองค์เองต้องแสดงพระราชจริยวัตรของกษัตริย์พระองค์ใหม่ให้เป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณะในฐานะพระเจ้าแผ่นดินผู้มีศักดิ์และสิทธิ์ เช่นการริเริ่มปฏิรูปบ้านเมืองอย่างต่อเนื่องเพื่อแสดงให้เห็นความตั้งใจและความทันสมัยของพระองค์ แต่เรื่องการเฉลิมพระปรมาภิไธยซึ่งเป็นสัญลักษณ์หนึ่งกลับไม่ปรากฏความเปลี่ยนแปลงจากรัชกาลก่อนหน้ามากนัก คือยังคงแบบแผนของรัชกาลที่ 4 กับมีความพยายามที่ให้พระปรมาภิไธยเป็นไปตามพระราชนิยมแห่งพระราชบิดาด้วย

รัชกาลที่ 5 เสด็จสวรรคตเมื่อวันอาทิตย์ที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2453 สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติเป็นรัชกาลที่ 6 ในคืนนั้นได้มีประกาศภาษาไทยให้ออกพระนามว่า “...สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชผู้ทรงสำเร็จราชการแผ่นดิน...” (ราม วชิราวุธ, 2546, น. 59) ต่อมาวันที่ 25 ตุลาคม จึงให้ออกพระนามว่า “...สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว...” (ราม วชิราวุธ, 2546, น. 60-65) ทรงรับพระบรมราชาภิเษกเฉลิมพระปรมาภิไธยเมื่อวันศุกร์ที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2453 มีพระปรมาภิไธยตามที่จารึกในพระสุพรรณบัฏซึ่งสืบทอดรูปแบบและเนื้อหาจากรัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 ความว่า

...พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร เสด็จออกทรงบำเพ็ญพระราชกุศล ถวายพระพรชัยมงคลแด่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 90 พรรษา 12 สิงหาคม 2565 ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต ทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ไปทรงบำเพ็ญพระราชกุศล ถวายพระพรชัยมงคลแด่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต

(ราชกิจจานุเบกษา, 2453, น. 2023)

หลังจากนั้นอีก 6 ปีมีการเฉลิมพระปรมาภิไธยใหม่เป็น “พระบาทสมเด็จพระปรมาธิบดินทร มหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร” พร้อมกับได้เฉลิมพระปรมาภิไธยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 5 ทรงพระนามสมเด็จพระปรมาธิบดินทรทุกรัชกาลด้วย¹⁴ ทั้งนี้มีมูลเหตุมาจากพระบรมวงศานุวงศ์ เสนาบดีทั้งฝ่ายทหารและพลเรือนพร้อมกันมอบฉันทานุมัติให้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช นำความขึ้นกราบบังคมทูลว่าแต่เดิมนั้นพระนามของพระเจ้าอยู่หัวซึ่งทรงสถาปนากรุงศรีอยุธยาที่มีพระนามว่า “สมเด็จพระปรมาธิบดินทร” ครั้นพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชเสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ก็ทรงใช้พระนามว่า “สมเด็จพระบรมราชาธิราช ปรมาธิบดินทร” ดูกัน

บรรดาผู้กราบทูลเห็นด้วยเกล้าฯ พร้อมกันว่าพระนาม “สมเด็จพระปรมาธิบดินทร” เป็นพระมหามงคล ปรมาภิไธยอันประเสริฐและเป็นสร้อยพระนามอยู่ในพระสุพรรณบัฏ ประกอบกับเป็นพระราชสิริแก่พระนามราชธานีด้วย จึงสมควรประดิษฐานพระนามนี้ให้เป็นใหญ่ในราชประเพณี ด้วยการเฉลิมพระปรมาภิไธยใหม่เป็น “สมเด็จพระปรมาธิบดินทร” นำพระนามเดิมแทนคำว่า “สมเด็จพระปรเมนทร” พระองค์ทรงเห็นชอบด้วย และยังมีพระราชดำริด้วยว่าการสืบสันตติวงศ์ในพระบรมราชจักรีวงศ์นี้ลำดับต่อมามีได้ผันแปรเหมือนเมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยาแต่ประการใด ทั้งรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 3 ก็ได้ทรงพระนามสมเด็จพระปรมาธิบดินทรต่อเนื่องกันมาอาศัยเหตุดังนี้ควรเฉลิมพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ในกรุงรัตนโกสินทร์ให้ทรงพระนามปรมาธิบดินทรด้วยทุกรัชกาล

¹⁴ ดูรายละเอียดใน พระบรมราชโองการ ประกาศ เฉลิมพระปรมาภิไธย (ราชกิจจานุเบกษา, 2459, น. 212-217)

รัชกาลที่ 6 เสด็จสวรรคตเมื่อวันพฤหัสบดีที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2468 สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าประชาธิปกศักดิเดชน์ กรมหลวงสุโขทัยธรรมราชา เสด็จผ่านพิภพสืบสันตติวงศ์ตามราชประเพณี และประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเมื่อวันพฤหัสบดีที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2468 มีพระปรมาภิไธยตามที่จารึกในพระสุพรรณบัฏโดยระเบียบแบบแผนในรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 6 คือมีส่วนต้นเป็นพระนามเดิม ตามด้วยส่วนสร้อยพระนามที่ปรากฏคำแสดงพระราชฐานะและพระคุณลักษณะ กับปรากฏพระนามแผ่นดินในส่วนท้ายแห่งพระปรมาภิไธย ความว่า

...พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก มหันทเดชนดิลงรามาริบัติ เทพปริย
มหาราชรวังศ อสัมภินพงศพีระกษัตริ บวรรัตนราชนิโครดม จาตุรันตบรมมหาจักรพรรดิ
ราชสังกาศ อุภโตสุชาติสำคัญครหาณจักรีบรมนาถ จุฬาลงกรณราชวรานุ มหามกุฏวงศวีรสฐธิษฐ
ราชธรรมทศพิชธฤตฤทธิญาณิบุญ อุดลยฤทธิญาณิหาร บวรพาธิการสุชาติธัญลักษณ์จักร
เสภาคยสรพวงค์ มหาชนโตมางคมานท สนิมิตสมันตสมาคม บรมราชสมภาร ทิพยเทพาวตาร
ไพศาลเกียรติคุณ อุดลยศักดิ์เดช สรรพเทพเวศปริยานุรักษ์ มงคลล้นเนมาหวั สุโขทัย
ธรรมราชา อภิเนาวศิลปศึกษาเดชนาวุช วิชยยุทธศาสตร์โกศล วิมลนรยพินิต สุจริตสมาจาร
ภัทรภิชฐานประดิภาณสุนทร ประวรศาสโนปสดมภก มูลมุขมาตยวรนายกมหาเสนานี
สรราชาวี พยุหโยธโทยมจร บรมเชษฐโสทรสมมต เอกราชยยศสริคมบรมราชสมบัติ นพปฎล
เศวตฉัตรดิฉัตร ศรีรัตนปลักษณ์ มหาบรมราชาภิเษกาภิษิต สรรพศทิตวิจิตเดโชไชย
สกลมไหศวรรย มหาสวามินทร์ มเหศวรมหินทรมหารามาริราชวโรดม บรมนาถชาติอาชัญยาครัย
พุทธานิไตรรัตนศรณารักษ์ วิศิษฎ์ศักดิ์ธรรมาธิปัตติ เมตตากฤณาศีลลหฤทัย อโนปไมย
บุญการ สกลไพศาลมหารัษฎาธิบดินทร์ ปรมินทรรวมิกมหาราชาริราช บรมนาถบพิตร
พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว...

(ราชกิจจานุเบกษา, 2468, น. 154-155)

รายละเอียดที่แตกต่างจากระเบียบแบบแผนบางประการคือพระปรมาภิไธยรัชกาลที่ 7 มิได้ขึ้นต้นด้วย “พระบาทสมเด็จพระรามาริบัติ” ตามประกาศพระบรมราชโองการในรัชกาลที่ 6 หากขึ้นต้นด้วย “พระบาทสมเด็จพระปรมินทร” ตามแบบแผนที่รัชกาลที่ 4 ทรงบัญญัติ และเชิญคำว่า “รามาริบัติ” ไปไว้วรรคที่ 2 ให้เป็น “พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก มหันทเดชนดิลงรามาริบัติ” แทน

นอกจากนี้ยังปรากฏข้อความที่เป็นพระราชนิยมในรัชกาลที่ 4 คือ “อุภโตสุชาติสำคัญครหาณ” (อุภโตสุชาติสังสุทธครหาณ) รวมถึงข้อความที่แสดงพระคุณพิเศษตามโบราณราชประเพณี เช่น “จุฬาลงกรณราชวรานุ มหามกุฏวงศวีรสฐธิษฐ” เพื่อแสดงให้เห็นว่าทรงสืบราชสันตติวงศ์จากสมเด็จพระบรมชนกนาถและสมเด็จพระบรมอัยกาธิราช “สุโขทัยธรรมราชา” ตามพระนามกรม “วิชยยุทธศาสตร์โกศล” คือวิชยยุทธศาสตร์ การศึกที่ทรงศึกษา และ “บรมเชษฐโสทรสมมต” เพราะทรงได้รับสมมติจากสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราชให้ทรงสืบราชสมบัติ

กล่าวโดยสรุป พระปรมาภิไธยสมัยรัชกาลที่ 7 มีการเปลี่ยนแปลงด้านรูปแบบจากพระปรมาภิไธยที่มีข้อความเดียวกันในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นซึ่งสืบทอดจารีตมาจากสมัยอยุธยาเป็นการประดิษฐ์ใหม่ พระมหากษัตริย์แต่ละพระองค์มีพระปรมาภิไธยแตกต่างกันไปตามแต่ละรัชกาล ด้านภาษาที่ใช้ขนานพระปรมาภิไธยยังคงเลือกสรรถ้อยคำที่มีความไพเราะทางเสียงมาเรียบเรียงให้เกิดสุนทรีรส

ด้านเนื้อหา นอกจากจะบรรจุคำแสดงพระบรมเดชานุภาพในฐานะที่ทรงเป็นพระมหากษัตริย์แล้ว ยังเพิ่มคำแสดงพระปัญญาสามารถ เช่น สุตพุทธมหารัศวี ตรีปิฎกาภิโกศล วิมลปริชามหาอุดมบัณฑิต สุนทรวิจิตรปฏิภาณ (รัชกาลที่ 4 ทรงเชี่ยวชาญพระไตรปิฎก) ประพนธปริช มัทวสมาจาร (รัชกาลที่ 6 ทรงเชี่ยวชาญการประพันธ์) อภินาวศิลปศึกษาเดชนาวุธ วิชยยุทธศาสตร์โกศล (รัชกาลที่ 7 ทรงศึกษาเชี่ยวชาญวิชาทหาร) และคำแสดงพระราชจริยวัตรหรือพระคุณพิเศษเฉพาะพระองค์ลงไปด้วย เช่น มัทวสมาจาร (มีความความอ่อนโยน, เป็นธรรมชาติหนึ่งในทศพิธราชธรรม) เมตตากรุณาสีตลหฤทัย (ผู้มีพระทัยเย็นและมีเมตตากรุณา) สุจริตสมาจาร (มีความประพฤติชอบ) แสดงให้เห็นความพยายามที่จะเชื่อมโยงการมีอยู่จริงในฐานะที่ทรงเป็นมนุษย์ผู้ถึงพร้อมด้วยปัญญาสามารถผู้หนึ่ง มีไข่ผู้หวังพึ่งพาแต่พลังอำนาจเหนือมนุษย์อันเร้นลับศักดิ์สิทธิ์ของคติสมมติเทวราชเป็นหลักในการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองอีกต่อไป

พิจารณาในแง่สังคมวัฒนธรรม ความรู้ด้านจักรวาลวิทยาของไทยมีพื้นฐานจากคติเรื่องไตรภูมิอันเป็นศูนย์รวมและหล่อหลอมโลกทัศน์ของสังคมไทยมาหลายศตวรรษ แต่คติความรู้ดังกล่าวเริ่มเปลี่ยนแปลงไปเป็นเหตุผลนิยม (rationalism) เมื่อมีชนชั้นนารีเข้ามามีบทบาทในการถ่ายทอดวิทยาการตะวันตกในสังคมไทยมากขึ้น โดยเฉพาะรัชกาลที่ 4 ที่มีหลักฐานว่าทรงสนพระทัยวิทยาการใหม่ๆ ทางด้านวิทยาศาสตร์ ดาราศาสตร์ ตลอดจนประวัติศาสตร์ของประเทศทางตะวันตกมาตั้งแต่ทรงผนวช อย่างไรก็ตาม แม้รัชกาลที่ 4 จะทรงใฝ่พระทัยในความรู้จากตะวันตกจนถือว่าพระองค์เป็นชนชั้นนารีไทยที่ทันสมัยผู้หนึ่ง แต่พระองค์ก็ได้ทรงปฏิเสธคติเรื่อง “จักรพรรดิราช” หรือ “ราชาเหนือราชา” อย่างสิ้นเชิงแต่อย่างใด ดังปรากฏข้อความในพระปรมาภิไธยว่า “จาตุรนต์บรมมหาจักรพรรดิ” (ทรงเปรียบเหมือนพระราชาผู้ยิ่งใหญ่แห่งทิศทั้ง 4) อันเป็นภูมิสถานแบบไตรภูมิ

ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้วว่า สถาบันกษัตริย์ไทยนับแต่โบราณกาลได้แนวความคิดเรื่องเทวราชาและธรรมราชาจากศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธ กษัตริย์อ้างว่าพระองค์เป็นเทพเจ้าทางศาสนาพราหมณ์และพระโพธิสัตว์ ทรงมีบุญบารมีและคุณธรรมตามหลักกฎแห่งกรรมว่าผู้ประกอบกรรมดีมากจึงจะอยู่ในตำแหน่งสูงสุดของสังคมได้ อำนาจในการปกครองของพระองค์จึงมีพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่รับรอง ขณะที่ศาสนาพราหมณ์ก็รองรับสถาบันกษัตริย์ไว้ในฐานะผู้มีคุณธรรมสูงสุดและให้แนวทางแก่พระมหากษัตริย์ในการจรรโลงคุณธรรมในอาณาจักรไว้ด้วย

กระทั่งบ้านเมืองเริ่มก้าวเข้าสู่กระแสธารแห่งความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก พระมหากษัตริย์ทรงใกล้ชิดและรู้ซึ่งถึงชีวิตจิตใจและความต้องการของประชาชนกับยอมรับในอำนาจของประชาชนมากขึ้น จึงปรากฏคำว่า “มหาชนนิกรสโมสรสมมติ” แปลว่า ผู้ที่ได้รับการยินยอมจากหมู่ชนเป็นอันมาก ในพระปรมาภิไธยรัชกาลที่ 4 เป็นครั้งแรก ซึ่ง ‘หมู่ชน’ ดังกล่าวหมายถึงขุนนางผู้ใหญ่ที่ยกพระองค์ขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ อีกนัยหนึ่งอาจเป็นการแสดงพระราชประสงค์ที่จะได้รับการสนับสนุนจากประชาชนด้วย อันเป็นธรรมเนียมใหม่ที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในพระนามกษัตริย์ในอดีต

ทั้งนี้แนวคิดเรื่องการได้มาซึ่งอำนาจจากความเห็นชอบพร้อมใจแห่งหมู่ชนยังปรากฏในสร้อยพระนามรัชกาลที่ 5 อีกที่ว่า “อเนกชนนิกรสโมสรสมมติ” เพราะทรงได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมอันมีพระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ และพระสงฆ์ กับรัชกาลที่ 8 ที่ว่า “อเนกนิกรชนสโมสรสมมติ” เพราะทรงได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรอันเป็นผู้แทนแห่งมหาชนชาวสยาม นอกจากนี้ พระปรมาภิไธยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 ยังสะท้อนความเป็นพระมหากษัตริย์แห่งสยามประเทศไว้อีกด้วย เช่น การปรากฏคำว่า “บริบูรณ์คุณสารสยามาภิโลกยดิลก” “บริบูรณ์คุณสารสยามาทินครวรุฒเมกราชดิลก” “สยามินทราธิราช”

“สยามินทราธิเบศร” ซึ่งล้วนมีความหมายว่าผู้เป็นใหญ่ในแผ่นดินสยามประเทศทั้งสิ้น แสดงถึงพระราชสถานะพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นศูนย์กลางอาณาจักรและในฐานะพระเจ้าแผ่นดินผู้ทรงเป็นประมุขสูงสุดแห่งประเทศ

ด้านสิทธิธรรมแห่งการขึ้นครองราชสมบัติสืบต่อจากพระมหากษัตริย์พระองค์ก่อนที่เรียกว่า “สืบสันตติวงศ์” หรือ “สืบราชสันตติวงศ์” นั้น พระปรมาภิไธยรัชกาลที่ 6 ปรากฏคำว่า “บรมชนกาดิศรสมมต” แปลว่า พระราชบิดาทรงตั้งให้เป็นพระมหากษัตริย์ กล่าวคือ พระองค์เป็นพระราชโอรสผู้ทรงดำรงตำแหน่งสยามมกุฎราชกุมาร และได้สืบราชสมบัติต่อจากพระราชบิดา และพระปรมาภิไธยรัชกาลที่ 7 ปรากฏคำว่า “บรมเชษฐาธิราชสมมต” แปลว่า พระเชษฐาทรงตั้งให้เป็นพระมหากษัตริย์ กล่าวคือ ทรงสืบราชสมบัติต่อจากรัชกาลที่ 6 ผู้ทรงเป็นพระเชษฐา นอกจากนี้ยังปรากฏนามพระราชบุพการีเพื่ออ้างอิงอำนาจแห่งความเป็นขัตติยตระกูล ได้แก่ “บดินทรเทพย มหามงกุฏ บุษยรัตนราชรวินศ วรุตมพงศบริพัตร” (รัชกาลที่ 5 สืบเชื้อสายรัชกาลที่ 4) พินิตประชานารถ มหาสมมตวิวงษ์ [...] จุพาลงกรณราชวรังกูร (รัชกาลที่ 6 สืบเชื้อสายรัชกาลที่ 5) เทพยปรียมหาราชรวินศ [...] จุพาลงกรณราชวรังกูร (รัชกาลที่ 7 สืบเชื้อสายรัชกาลที่ 5) มหิตลานเรศวรังกูร (รัชกาลที่ 8 สืบเชื้อสายสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก) จุพาลงกรณราชปรียวรนัดดา (รัชกาลที่ 8 พระราชนัดดา รัชกาลที่ 5)

4. พระปรมาภิไธยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

“ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” คือคำเรียกรวมการปกครองแบบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญกับประชาธิปไตยระบบรัฐสภา เกิดขึ้นจาก “การปฏิวัติสยาม พ.ศ. 2475” หรือ “การอภิวัฒน์สยาม” เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 โดยคณะนายทหารและพลเรือนที่เรียกตนเองว่า “คณะราษฎร” เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของประวัติศาสตร์ไทยในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 20 ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงสำคัญอย่างน้อย 3 ประการ ได้แก่ 1) การยกเลิกระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์และใช้ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ 2) การประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรกของสยาม และ 3) การมีอิทธิพลทางการเมืองของคณะราษฎรเป็นเวลาประมาณ 15 ปี

หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง คณะรัฐบาลผู้ก่อการเริ่มสถาปนาสถาบันการเมืองขึ้นด้วยการจัดให้มีสภาผู้แทนราษฎรหรือรัฐสภา มีคณะรัฐมนตรี และมีศาล อำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศซึ่งเคยเป็นของพระมหากษัตริย์ถูกเปลี่ยนเป็นของประชาชน โดยที่ประชาชนได้มอบหมายให้ฝ่ายนิติบัญญัติ (โดยรัฐสภา) ฝ่ายบริหาร (โดยคณะรัฐมนตรี) และฝ่ายตุลาการ (โดยศาล) ใช้อำนาจอธิปไตยแทนประชาชนชาวไทยทั้งหมด

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นพระมหากษัตริย์ขณะเกิดเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ทรงประกาศสละราชสมบัติ เมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2477 อีกทั้งสละสิทธิในการแต่งตั้งผู้สืบราชสมบัติตามกฎหมายที่เคยรับว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช 2467 สภาผู้แทนราษฎรในขณะนั้นได้ลงมติเมื่อวันที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2477 ให้กราบบังคมทูลอัญเชิญพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอานันทมหิดล พระโอรสในสมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอ เจ้าฟ้ามหิตลอดุลยเดช กรมหลวงสงขลานครินทร์ พระชนมายุ 8 พรรษา 6 เดือน ขณะทรงศึกษาที่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เป็นผู้สืบราชสมบัติ

คณะรัฐมนตรีมีโทรเลขไปอัญเชิญเสด็จให้ขึ้นทรงราชย์ตั้งแต่วันและเวลาที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสละราชสมบัติ พร้อมกันนั้นนายกรัฐมนตรีก็ออกประกาศให้ทราบทั่วกันว่า “...สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอานันทมหิดล ได้ขึ้นทรงราชย์สืบสันตติวงศ์ตั้งแต่วันที่วันเวลานี้เป็นต้นไป...” (ราชกิจจานุเบกษา, 2477, น. 1331) ต่อมาปรากฏพระปรมาภิไธยในทางราชการตลอดรัชกาลว่า “สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล”

เนื่องจากพระองค์เสด็จสวรรคตก่อนประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเป็นพระมหากษัตริย์โดยสมบูรณ์ตามขัตติยราชประเพณี ภายหลังเสด็จสวรรคตแล้ว 2 เดือน รัฐบาลจึงได้มีประกาศพระบรมราชโองการเฉลิมพระปรมาภิไธยว่า “...พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล อุดลยเดชวิมลรามาริบัติ จักรีนฤพดินทรสยามมินทรราชิราช พระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทย...” (ราชกิจจานุเบกษา, 2489, น. 442) อันเป็นรูปแบบที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในประวัติศาสตร์ กล่าวคือปรากฏเพียงชื่อ นามสกุล กับตำแหน่ง (พระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทย) เท่านั้น ต่อมาในโอกาสที่รัชกาลที่ 9 ทรงครองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี วันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2539 จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เฉลิมพระปรมาภิไธยพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลเป็นพระปรมาภิไธยอันวิเศษตามแบบแผนโบราณราชประเพณี (รัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 7) ว่า

...พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล อุดลยเดชวิมลรามาริบัติ จุพาลงกรณราชปรียวรัตดา มหิตลานเรศวรางกูร ไอยุรยสันตติวงศ์วิสุทธิ วรุตมขัตติยศักดิ์อรรคอุดม จักรีบรมราชวงศินวิฐ ทศพิธราชธรรมอุกฤษฏินิบุณ อุดลยฤษฏาภินิหารรังสฤษฏ์ สุสาธิตบุรพาธิการไพศาลเกียรติคุณอดุลยพิเศษ สรรพเทเวศรานุรักษ์ ธิญูรรรคลักษณ์จิตรโสภาคยสรรพางค์ มหาชนโตมวงคประณตบาทบงกชยุคล อนเณนิกรชนสโมสรสมมต ประสิทธิวรยศมโหดมบรมราชสมบัติ นพปฎลเศวตฉัตรราติฉัตร สรรพรัฐทศทิศวิชัย สกลมไหศวริยมหาสวามินทร มเหศวรมหินทรมหารามาริราชวโรดม บรมนาถชาติอาชาวไศรย พุทธาภิไธยรัตนสรณารักษ์ วิศิษฎ์ศักดิ์อัครนเรศรามาริบัติ เมตตากฤษฏาสีตลหฤทัย อนโนมัยบุญการ สกลไพศาล มหารัษฎาธิบตี พระอัฐมรามาริบดีนทร สยามินทรราชิราช บรมนาถบพิตร...¹⁵

(ราชกิจจานุเบกษา, 2539, น. 2)

พระปรมาภิไธยอย่างเต็มนี้มีความพิเศษคือกลับมาใช้แบบแผนแห่งพระปรมาภิไธยสมัยรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 7 อีกครั้ง คือมีสร้อยพระนามยาวหลายวรรค มีคำแสดงพระราชฐานะกับพระคุณลักษณะและมีถ้อยคำที่เคยปรากฏในพระปรมาภิไธยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 หลายวรรค เช่น ลักษณะวิจิตรโสภาคยสรรพางค์ มหาชนโตมวงคประณตบาทบงกชยุคล ประสิทธิวรยศมโหดมบรมราชสมบัติ นพปฎลเศวตฉัตรราติฉัตร สกลมไหศวริยมหาสวามินทร มเหศวรมหินทรมหารามาริราชวโรดม กับปรากฏพระคุณลักษณะเฉพาะพระองค์ในบางวรรค เช่น “จุพาลงกรณราชปรียวรัตดา” คือทรงเป็นพระราชนัดดารัชกาลที่ 5 “มหิตลานเรศวรางกูร ไอยุรยสันตติวงศ์วิสุทธิ วรุตมขัตติยศักดิ์อรรคอุดม จักรีบรมราชวงศินวิฐ” ทรงสืบราชสันตติวงศ์ในสายรัชกาลที่ 5 ผ่านทางสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อุดลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก

¹⁵ พระปรมาภิไธยอย่างมัธยม คือ “พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล สกลไพศาลมหารัษฎาธิบตี พระอัฐมรามาริบดีนทร สยามินทรราชิราช บรมนาถบพิตร” และพระปรมาภิไธยอย่างสังเขป คือ “พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาริบดีนทร”

วันอาทิตย์ที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2489 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลเสด็จสวรรคตอย่างกะทันหันในวันเดียวกัน รัฐบาลโดยความเห็นชอบของรัฐสภาลงมติเป็นเอกฉันท์ให้อัญเชิญสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดชขึ้นครองราชสมบัติ (ราชกิจจานุเบกษา, 2489, น. 4-5) ต่อมาเมื่อวันศุกร์ที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2493 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกตามแบบอย่างโบราณราชประเพณีขึ้นเฉลิมพระปรมาภิไธยตามที่จารึกในพระสุพรรณบัฏว่า “พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร”¹⁶ (ราชกิจจานุเบกษา ฉบับจดหมายเหตุ, 2493, น. 28)

พระปรมาภิไธยรัชกาลที่ 9 มีข้อความส่วนใหญ่ร่วมกันกับพระปรมาภิไธยรัชกาลที่ 8 ในพระบรมราชโองการ ประกาศ เฉลิมพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล พ.ศ. 2489 คือมีความยาวเทียบได้กับพระปรมาภิไธยอย่างมีขมแทนนั้น ทั้งมีการลดทอนคำแสดงพระราชฐานะและคำแสดงพระคุณลักษณะกับการตัดพระนามแผ่นดินออกด้วย

รัชกาลที่ 9 เสด็จสวรรคตในวันพฤหัสบดีที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2559 สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร ได้ขึ้นทรงราชย์สืบราชสันตติวงศ์เป็นพระมหากษัตริย์ ตามกฎหมายเถียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช 2467 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เฉลิมพระปรมาภิไธยว่า “สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร” (ราชกิจจานุเบกษา, 2559, น. 2) ทั้งนี้ ในระหว่างที่ยังมิได้ทรงประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษก คำขึ้นต้นพระปรมาภิไธยจะใช้ว่า “สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” แทน “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” เหมือนเช่นในรัชกาลก่อนๆ

ต่อมาทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตั้งการพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ในวันเสาร์ที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 เฉลิมพระปรมาภิไธยตามที่จารึกในพระสุพรรณบัฏว่า “พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ มหิศรภูมิพลราชวรางกูร กิตติสิริสมบูรณอดุลยเดช สยามินทราธิเบศรราชวโรดม บรมนาถบพิตร พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว” (ราชกิจจานุเบกษา, 2562, น. 3) พระปรมาภิไธยรัชกาลที่ 10 มีลักษณะสำคัญคือการรื้อฟื้นพระราชนิยมในรัชกาลที่ 4 กับรัชกาลที่ 6 อีกครั้ง กล่าวคือ พระปรมาภิไธยเริ่มต้นด้วย “พระบาทสมเด็จพระปรเมนทระ” ตามด้วย “รามารธิบดีศรีสินทระ” ตามด้วยพระนามเดิมคือ “มหาวชิราลงกรณ” แล้วตามด้วยสร้อยพระนามอย่างมีขม ส่วนท้ายเป็นพระนามแผ่นดิน “พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว”

หากพิจารณาเหตุการณ์ทางสังคม หลังเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข เมื่อ พ.ศ. 2475 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2475 บัญญัติไว้ว่า “อำนาจสูงสุดของประเทศนั้นเป็นของราษฎรทั้งหลาย” ซึ่งแสดงแนวคิดเรื่องพระราชอำนาจของสถาบันพระมหากษัตริย์ให้เห็นว่ามิได้เป็นศูนย์รวมแห่งอำนาจหรือเป็นอำนาจสูงสุดอีกต่อไป บทบาทอื่นใดเช่นการตรากฎหมายซึ่งทรงมีมาโดยตลอดก็เป็นหน้าที่ของผู้อื่น เช่นในหมวด 1 พระมหากษัตริย์มาตรา 6 ระบุว่า “พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติโดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร”

¹⁶ ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก พุทธศักราช 2562 พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เฉลิมพระปรมาภิไธยพระบรมอัฐิสมเด็จพระบรมชนกนาถตามที่จารึกในพระสุพรรณบัฏว่า “พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร”

การเสด็จขึ้นครองราชสมบัติของรัชกาลที่ 8 จึงเป็นไปตามระบอบการปกครองใหม่ที่เปลี่ยนอำนาจและบทบาทหน้าที่ของพระมหากษัตริย์ให้อยู่ใต้รัฐธรรมนูญ พระมหากษัตริย์ไม่ได้ทรงมีอำนาจและบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับการปกครองและการบริหารราชการแผ่นดินโดยตรงเหมือนในระบอบราชาธิปไตยอีกแล้ว ดังหลักฐานคือพระปรมาภิไธยอันปรากฏในทางราชการตลอดรัชกาล “สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล” หรือที่มีประกาศพระบรมราชโองการเฉลิมพระปรมาภิไธยหลังเสด็จสวรรคตไปแล้วว่า “พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล อุดุลยเดชวิกรมมหาราช จักรีนฤพดินทร สยามมินทราธิราช พระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทย” ก็เป็นที่ยืนยันว่ารัฐบาลหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตั้งใจที่จะแสดงให้เห็นถึงสถานภาพและบทบาทของพระมหากษัตริย์ผ่านพระปรมาภิไธยอันเป็นสัญลักษณ์ศักดิ์สิทธิ์แทนองค์พระมหากษัตริย์ ส่วนการตัดนามแผ่นดินออกก็น่าจะมีสาเหตุมาจากสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์มีแนวคิดที่ว่าประเทศหรือแผ่นดินเป็นของพระมหากษัตริย์ แต่เมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองให้พระมหากษัตริย์มาอยู่ใต้รัฐธรรมนูญแล้ว อำนาจอธิปไตยสูงสุดเปลี่ยนเจ้าของไปจากพระมหากษัตริย์เป็นปวงชนชาวไทยทั่วประเทศ

แบบแผนและรูปแบบแห่งพระปรมาภิไธยรัชกาลที่ 8 นี้ถูกนำมาใช้กับการเฉลิมพระปรมาภิไธยรัชกาลที่ 9 ด้วย ซึ่งมีความเป็นไปได้ว่าระยะเวลาการครองราชสมบัติของรัชกาลที่ 8 เพียง 11 ปี 99 วัน ไม่อาจส่งผลกระทบ (impact) ต่อโลกทัศน์ผู้นำรัฐบาลหรือผู้มีอำนาจของบ้านเมืองในยุคนั้น นอกจากนี้ ยังมีคำอธิบายหนึ่งที่น่าสนใจจากประสบการณ์ส่วนตัวว่า “ได้อ่านพบเอกสารเก่าเกี่ยวกับการเตรียมงานบรมราชาภิเษก ตอนที่ว่าด้วยการคิดพระปรมาภิไธยถวาย ได้ความว่าท่านผู้ใหญ่ผู้ที่เคยผูกพระปรมาภิไธยถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในรัชกาลที่ 8 รับหน้าที่ผูกพระปรมาภิไธยถวายในครั้งนี้อีก” (ภาวาส บุญนาค, 2535, น. 35)

ระยะเวลาอันยาวนานถึง 70 ปีในสิริราชสมบัติของรัชกาลที่ 9 เปิดโอกาสให้ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจและริเริ่มจัดวางธรรมเนียมประเพณีว่าด้วยบทบาทของพระมหากษัตริย์ไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขหลายประการ ขณะเดียวกันก็ทรงสืบทอดจารีตที่บูรพกษัตริย์เคยปฏิบัติไว้อีกบางประการ สิ่งหนึ่งคือการเฉลิมพระปรมาภิไธยสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช ในโอกาสที่ทรงครองสิริราชสมบัติมาครบ 50 ปี ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เฉลิมพระปรมาภิไธยรัชกาลที่ 8 เป็นพระปรมาภิไธยอันวิเศษตามแบบแผนโบราณราชประเพณี ซึ่งเป็นการรื้อฟื้นพระปรมาภิไธยแบบจารีตที่มีถ้อยคำแสดงพระราชฐานะและพระคุณลักษณะขึ้นมาอีกครั้ง และการรื้อฟื้นพระปรมาภิไธยแบบจารีตครั้งสำคัญก็คือเมื่อมีการถวายเฉลิมพระปรมาภิไธยว่า “พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว” ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก พุทธศักราช 2562 เพราะเป็นครั้งแรกหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองที่กษัตริย์ทรงได้รับการถวายพระนามแผ่นดิน

5. บทสรุป

ลักษณะสำคัญประการหนึ่งของประเทศไทยคือการมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขต่อเนื่องกันมาโดยตลอดไม่ขาดสาย สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นวัฒนธรรมการปกครองที่สำคัญและผูกพันอย่างแนบแน่นกับสังคมไทยนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สะท้อนผ่านแนวคิด ความเชื่อ และความหมายของสัญลักษณ์ต่างๆ ที่สร้างความเป็นหนึ่งเดียว (หม่อมราชวงศ์ศุภวัฒน์ เกษมศรี, 2554, น. 6) พระปรมาภิไธยที่สร้างขึ้นด้วยภาษาอันพิเศษและมีความสัมพันธ์กับความคิด ความเชื่อ ค่านิยม กับพระราชนิยม ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงทางสังคม สะท้อนให้เห็นภาพความสืบเนื่องและความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมการปกครองของไทย

จากการศึกษาภูมิหลังพระปรมากิไธยพระมหากษัตริย์สมัยรัตนโกสินทร์สมัยรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 10 ด้านภูมิหลังและลักษณะสำคัญ พบว่าสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นสืบทอดจารีตการขนานพระปรมากิไธยมาจากสมัยอยุธยา ใช้ข้อความส่วนใหญ่เหมือนกัน สันนิษฐานว่ารายละเอียดที่ต่างกันเกิดจากความผิดพลาดเรื่อง การคัดลอกและอักษรวิธีแต่ละยุคสมัย ความเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญแห่งพระปรมากิไธยเริ่มในรัชกาลที่ 4 ทรงเพิ่มเติมถ้อยคำขึ้นจากพระปรมากิไธยเดิมจำนวนมาก ทรงบรรจุคำสำคัญอันแสดงความคิดทางการเมือง การปกครองไว้ในสร้อยพระนามกับทรงเปลี่ยนแปลงรูปแบบพระปรมากิไธยจนเป็นแบบแผน พระราชวินิจฉัยหลายอย่างเป็นพระราชนิยมให้พระมหากษัตริย์รัชกาลต่อๆ มาใช้เป็นแนวพระราชดำริในการขนานพระปรมากิไธยแบบแผนแห่งพระปรมากิไธยที่รัชกาลที่ 4 ทรงวางระเบียบไว้ปรากฏสืบมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 7

เมื่อรัชกาลที่ 8 และรัชกาลที่ 9 เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติเป็นสมัยที่บ้านเมืองปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รูปแบบของพระปรมากิไธยจึงเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคมคือมีขนาดสั้นลงอย่างมากและมีการลดทอนคำแสดงพระราชฐานะกับคำแสดงคุณลักษณะกับการตัดพระนามแผ่นดินออก¹⁷ ถึงรัชกาลที่ 10 ทรงรื้อฟื้นการใช้คำตามพระราชนิยมในรัชกาลที่ 4 กับรัชกาลที่ 6 รวมถึงการขนานนามแผ่นดินขึ้นอีกครั้ง

ด้านภาษา พบว่าการขนานพระปรมากิไธยมีการใช้ภาษาวรรณศิลป์หรือศิลปะแห่งการเรียบเรียงถ้อยคำให้เกิดสุนทรียรส เนื่องจากพระปรมากิไธยเป็นชื่อเฉพาะแห่งพระมหากษัตริย์ ภาษาที่ใช้จึงต้องเลือกสรรเรียบเรียงด้วยถ้อยคำประณีตงดงาม มีเสียงสัมผัสคล้องจองกันเพื่อให้เกิดความไพเราะ การใช้ภาษาลักษณะนี้แสดงวัตถุประสงค์สำคัญว่าพระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชฐานะและพระคุณลักษณะพิเศษที่เหมาะสมกับการเป็นกษัตริย์ ทรงมีสิทธิธรรมหรือสิทธิโดยชอบธรรมในการสืบสันตติวงศ์ต่อจากพระมหากษัตริย์รัชกาลก่อนทั้งด้านการเป็นผู้สืบเชื้อสายและการยอมรับจากหมู่ชน นอกจากนี้ พระปรมากิไธยที่สร้างด้วยภาษาอันพิเศษยังแสดงให้เห็นสุนทรียภาพทางภาษาอันเป็นภูมิปัญญาสำคัญแห่งบรรพชนไทยด้วย

ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม พบว่าพระปรมากิไธยสมัยรัตนโกสินทร์แสดงความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมโดยเฉพาะคติเกี่ยวกับกษัตริย์ซึ่งสืบเนื่องและเปลี่ยนแปลงผ่านยุคสมัยต่างๆ การรักษาคติเดิมคือพระราชฐานะแห่งพระมหากษัตริย์ตามสังคมจารีต ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดเป็นหนึ่งในเดียวกันระหว่างพระมหากษัตริย์กับพุทธศาสนา การปกครองด้วยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจทั้งด้านการบริหาร ตุลาการ และนิติบัญญัติ จนถึงระบอบการปกครองที่ถ่อมตีปวงชนเป็นใหญ่ จนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและยอมรับระหว่างพระมหากษัตริย์กับประชาชนซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในสังคมใหม่ หลักฐานดังกล่าวอาจใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาทำความเข้าใจสังคมไทยตามบริบทความสนใจอันหลากหลายได้อีกทางหนึ่ง

¹⁷ แม้ในคราวที่คณะรัฐมนตรีได้ถวายพระปรมากิไธยรัชกาลที่ 8 “เป็นพระปรมากิไธยอันวิเศษตามแบบแผนโบราณราชประเพณี” ก็มีได้ถวายพระนามแผ่นดิน

รายการอ้างอิง

- จันทร์ฉาย ภัคธิดม. (2528). การศึกษาวิเคราะห์ความชอบธรรมของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในสมัยอยุธยา: รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จันทร์ฉาย ภัคธิดม. (2532). รายงานการวิจัยการวิเคราะห์พระบรมนามาภิไธยในสมัยอยุธยา: การสืบค้นและความหมาย. กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2463). พระราชกรณียานุสร พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 5 ตอนว่าด้วยพระราชพิธีศรีสัจปานกาล. พระนคร: โรงพิมพ์ไทย.
- ดนัย พลอยพลาย. (2558). พระนามเจ้านายสมัยรัตนโกสินทร์: การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมไทย (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระ. (2459). พระราชพงษาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2. พระนคร: โรงพิมพ์ไทย.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระ. (2468). ตำนานพระพุทธรูปสำคัญ. พระนคร: โสภณพิพรรฒนาการ.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระ. (2511). พระราชพงษาวดาร ฉบับพระราชหัดถเลขา. พระนคร: บริษัทตั้งทองหวดและบริษัทสยามกลการ.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระ. (2555). พระราชพงษาวดารรัชกาลที่ 5 (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มติชน.
- ทิพากรวงศ์ (ข้า บุนนาค), เจ้าพระยา. (2538). พระราชพงษาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- เทศนาพระราชประวัติและพงษาวดารกรุงเทพฯ ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ [และคนอื่นๆ]. (2462). พระนคร: หนังสือพิมพ์ไทย.
- นรินทรเทวี, กรมหลวง. (2451). พระราชวิจารณ์ จดหมายเหตุความทรงจำของพระเจ้าไปยิกาเธอ กรมหลวงนรินทรเทวี (เจ้าครอกวัดโพ) ตั้งแต่จุลศักราช 1129 ถึงจุลศักราช 1182 เป็นเวลา 53 ปี. พระนคร: บำรุงนุกุลกิจ.
- นั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2458). โคลงแลรายยอพระเกียรติ. พระนคร: โรงพิมพ์ไทย.
- ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4 ภาคปริณกษ ส่วนที่ 1. (2467). พระนคร: บำรุงนุกุลกิจ.
- ประชุมหมายรับสั่ง ภาคที่ 3 สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย. (2528). กรุงเทพฯ: คณะกรรมการพิจารณาและจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- ประมวลกฎหมายรัชกาลที่ 1 จุลศักราช 1166 พิมพ์ตามฉบับหลวงตรา 3 ดวง (เล่ม 1-3). (2481). พระนคร: มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์.
- พระราชพงษาวดาร กรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1. (2478). พระนคร: พระจันทร์.
- พระราชพงษาวดาร กรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 พ.ศ. 2394-2411 ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์. (2477). พระนคร: พระจันทร์.
- พิชญา สุ่มจินดา. (2560). พระปรมาภิไธย พระมหากษัตริย์ในพระบรมราชจักรีวงศ์. ศิลปวัฒนธรรม, 38(3), 66-90.
- พิพัฒน์ กระแจะจันทร์ (บ.ก.). (2558). สุขุทัยกับอาเซียน: มองปัจจุบันผ่านอดีตจากมิติประวัติศาสตร์ ศิลปะ โบราณคดี. ปทุมธานี: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภาวส บุนนาค. (2535). พระปรมาภิไธยสมเด็จพระมหากษัตริย์แห่งกรุงรัตนโกสินทร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2417). ประกาศเปลี่ยนธรรมเนียมใหม่. เล่มที่ 1 วันจันทร์ เดือน 8 แรมค่ำ 1 ปีมะแม 1236 แผ่นที่ 7, น. 52-53.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2451). ประมวลกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127. เล่มที่ 25 ฉบับพิเศษ วันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2451, น. 206-287.

- ราชกิจจานุเบกษา. (2453). ประกาศเฉลิมพระปรมาภิไธย. เล่มที่ 27 ตอนที่ 0 ง วันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2453, น. 2023.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2459). พระบรมราชโองการ ประกาศ เฉลิมพระปรมาภิไธย. เล่มที่ 33 ตอนที่ 0 ก วันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2459, น. 212-217.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2468). พระราชพิธีบรมราชาภิเษกเฉลิมพระราชมณเฑียร ปิณธุ สัปตศก พุทธศักราช 2468. เล่มที่ 42 ตอนที่ พิเศษ 0 ก วันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2468, น. 154-155.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2475). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม. เล่มที่ 49 วันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475, น. 529.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2476). พระราชกฤษฎีกาตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ พุทธศักราช 2476. เล่มที่ 50 วันที่ 11 มกราคม พ.ศ. 2476, น. 838.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2477). ประกาศ สภาผู้แทนราษฎรรับทราบในการที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสละราชสมบัติและลงมติเห็นชอบในการอัญเชิญ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า อานันทมหิดล ขึ้นทรงราชย์. เล่มที่ 51 ตอนที่ พิเศษ 0 ก วันที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2477, น. 1331.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2489). ประกาศ เรื่องสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดชทรงราชย์สืบราชสันตติวงศ์. เล่มที่ 63 ตอนที่ พิเศษ 39 ก วันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2489, น. 4-5.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2539). พระบรมราชโองการ ประกาศ เฉลิมพระปรมาภิไธยพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหา อานันทมหิดล. เล่มที่ 113 ตอนที่ 11 ข วันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ.2539, น. 2.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2559). ประกาศเฉลิมพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. เล่มที่ 113 ตอนที่ 102 วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2559, น. 2.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2562). พระบรมราชโองการ ประกาศ เรื่อง พระปรมาภิไธย พระนามาภิไธย คำอ่าน และสรรพนาม คำขึ้นต้น คำลงท้าย ในการกราบบังคมทูล กราบทูล. เล่มที่ 136 ตอนที่ พิเศษ 117 ง วันที่ 10 พฤษภาคม 2562 ข, น. 3.
- ราชกิจจานุเบกษา ฉบับจดหมายเหตุ พระราชพิธีราชาภิเษกสมรส พระราชพิธีบรมราชาภิเษก และพระราชพิธี เฉลิมพระราชมณเฑียร พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช สยามินทราธิราช พ.ศ. 2493. (2493). พระนคร: กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- ราม วชิราวุธ. (2546). ประวัติต้นรัชกาลที่ 6 (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มติชน.
- วิไลเลขา ถาวรธนสาร (2545). ชนชั้นนำไทยกับการพัฒนาธรรมตะวันตก. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.
- ศุภวัฒน์ เกษมศรี, ม.ร.ว. (2554). สถาบันพระมหากษัตริย์กับประเทศไทย. ใน นามานุกรมพระมหากษัตริย์ไทย (น. 6-10). กรุงเทพฯ: มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา.
- สมมตอมรพันธุ์, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระ. (2459). ประกาศการพระราชพิธี เล่ม 1 สำหรับพระราชพิธีประจำปี. พระนคร: โรงพิมพ์ไทย.
- สายชล สัตยานุรักษ์. (2546). พุทธศาสนากับแนวคิดทางการเมืองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (พ.ศ. 2325-2352). กรุงเทพฯ: มติชน.
- อภิวิชญ์ คำสอน. (2564). พระปรมาภิไธยในสมัยรัตนโกสินทร์: ความงดงามทางภาษาที่สะท้อนภาพลักษณ์ใหม่ของพระมหากษัตริย์. ใน รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ “โครงการประชุมวิชาการระดับชาติ เครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการและวัฒนธรรม 4 สถาบันการศึกษา” (น. 255-276). กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อภิวิชญ์ คำสอน. (2566). ความชอบธรรมทางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ปรากฏใน พระปรมาภิไธยของพระองค์. วารสารรามคำแหง ฉบับคณะศึกษาศาสตร์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 4(2), 34-48.
- อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์. (2538). การเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ของชนชั้นผู้นำไทย ตั้งแต่รัชกาลที่ 4-พ.ศ. 2475. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ข่าวลวง: ข้อเสนอแนะวิธีแก้ปัญหาลือออนไลน์ต่อรัฐบาล จากกรณีศึกษาของ 6 ประเทศ ใน 6 ทวีป

Received: 13 September 2023

Revised: 31 January 2024

Accepted: 21 April 2024

วัชร จิรจิตติกาลกิจ*

ข่าวลวง คือปัญหาสำคัญในยุคปัจจุบันที่สื่อออนไลน์กลายเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารหลักซึ่งหลายประเทศพยายามหาวิธีแก้ไขเช่นเดียวกับประเทศไทย แต่วิธีการที่ใช้ อาจจะไม่สำเร็จ ทำให้รัฐบาลควรพิจารณาถึงวิธีการอื่นเพิ่มเติม บทความวิชาการนี้ศึกษาพัฒนาการและความหมายของข่าวลวง วิธีแก้ปัญหาลือออนไลน์ของนานาชาติ ได้แก่ ประเทศสิงคโปร์ ออสเตรเลีย ฟินแลนด์ เกาหลี แคนาดาและบราซิล โดยการวิเคราะห์เอกสารเพื่อเสนอแนะวิธีแก้ปัญหาลือออนไลน์ต่อรัฐบาลไทย ผลการศึกษาพบว่าข่าวลวงมีพัฒนาการ 4 ยุคตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและมีความหมายคือข้อมูลข่าวสารที่ไม่ใช่ข้อเท็จจริงซึ่งอาจผิด บิดเบือนหรือแฝงเจตนาร้ายของผู้ส่งสาร วิธีแก้ปัญหาลือแบ่งได้ 2 กลุ่ม คือกลุ่มที่รัฐบาลใช้อำนาจรัฐและกลุ่มที่รัฐบาลให้อำนาจประชาชน แม้ยังไม่มีการศึกษาโดยตรงยืนยันว่าวิธีใดมีประสิทธิภาพสูงสุด แต่การประเมินผลโดยอ้อมจากการศึกษาเสรีภาพประจำปี บ่งชี้ว่ารัฐบาลในระบอบประชาธิปไตยจะใช้วิธีแก้ปัญหาลือที่จำกัดเสรีภาพให้น้อยที่สุด การศึกษานี้จึงเสนอแนะว่ารัฐบาลไทยควรพิจารณาใช้วิธีแก้ปัญหาลือจากกลุ่มที่รัฐบาลให้อำนาจประชาชน เพื่อป้องกันการสร้างข่าวลวงจากปัจจัยการเมืองและเศรษฐกิจ รวมถึงภาพลักษณ์ความเป็นประชาธิปไตยของประเทศ โดยใช้หลายวิธีร่วมกันและทำงานร่วมกับภาคส่วนอื่น ได้แก่ สร้างความรู้เท่าทันสื่อให้ประชาชนและให้ช่วยตรวจสอบ จัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจ สนับสนุนสื่อมวลชนคุณภาพโดยให้อิสระและร่วมมือกับบริษัทเทคโนโลยี ซึ่งวิธีการเหล่านี้จะช่วยแก้ปัญหาลือได้ยั่งยืนมากกว่าในระยะยาว

บทความวิชาการ

บทคัดย่อ

คำสำคัญ

ข่าวลวง;
สื่อออนไลน์;
วิธีแก้ปัญหาลือ

* อาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มหาวิทยาลัยศิลปากร ติดต่อได้ที่:

jirathitikarn_v@silpakorn.edu

Fake News: Government Policy Recommendations from Case Studies in 6 Countries across 6 Continents

Received: 13 September 2023

Revised: 31 January 2024

Accepted: 21 April 2024

Vachara Jirathitikarnkij^{*}

Fake news is a major problem in the modern era, as online media has become the primary source of news. Many countries are trying to find solutions to the problem, including Thailand. However, the methods that the Thai government has been using so far may not be effective, and other approaches may need to be considered. This academic article studies the meaning and the development of fake news and how other countries have attempted to solve this problem in online media, including Singapore, Australia, Finland, Kenya, Canada, and Brazil, by analyzing documents to propose solutions to the Thai government. The study found that fake news has developed in four eras, corresponding to the progress of technology. It also found that fake news is defined as non-factual information which might be false, misleading, or intentionally harmful. There have been two main approaches to solving the problem of fake news: government intervention and empowerment of the people. No direct research has proved which approach is more effective, but an indirect assessment from the annual freedom index indicates that democratic governments would use the methods that restrict freedom as little as possible. This study, therefore, recommends that the Thai government consider using the methods that empower the people to prevent the creation of fake news from political and economic factors as well as for the country's democratic image. This can be done by using a combination of methods and cooperating with other sectors, which consist of educating people about media literacy and encouraging them to verify information, establishing task forces to combat fake news, supporting quality journalism by allowing independence, and collaborating with technology companies. These approaches should lead to more sustainable solutions in the long run.

Academic Article

Abstract

Keywords

fake news;
online media;
approaches

^{*} Lecturer, Department of Communication Arts, Faculty of Information and Communication Technology, Silpakorn University, e-mail: jirathitikarn_v@silpakorn.edu

1. บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีการสื่อสารมีบทบาทสำคัญเกือบทุกภาคส่วนซึ่งภายหลังการผสานรวมกับเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์จนกลายเป็นโครงสร้างพื้นฐานของหมู่บ้านโลกที่ผู้คนทั่วโลกต่างเชื่อมโยงถึงกันด้วยเทคโนโลยีสื่อใหม่ (McLuhan, 1962) บริบทเช่นนี้ได้ขยายอำนาจให้บุคคลสามารถแสดงออกซึ่งความคิดเห็นได้เสรีและแบ่งปันข้อมูลข่าวสารร่วมกันจนถูกหลอมรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน

แนวคิดผลกระทบของสื่อเชื่อว่าสื่อมวลชนส่งผลกระทบต่อผู้รับสารได้ทั้งทางตรงและอ้อมโดยมีผลต่อความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรมซึ่งเชื่อมโยงกัน (Potter, 2012) โดย *ความรู้* คือจุดเริ่มต้นความสัมพันธ์นี้ ทำให้ *ความถูกต้อง* ของข่าวสารยิ่งสำคัญ เพราะการเปิดรับข่าวร้ายวันที่ถูกต้องก็น่าจะส่งผลให้ผลลัพธ์มีโอกาสถูกต้องตามไปด้วย แต่หากประชาชนเปิดรับข่าวเท็จก็อาจเป็นภัยคุกคามได้เช่นกัน เนื่องจากข่าวที่ผิดอาจส่งผลกระทบต่อ การตัดสินใจและพฤติกรรม โดยเฉพาะเรื่องการเมืองตั้งแต่การลงคะแนนเสียงไปจนถึงจุดยืนในประเด็นสาธารณะ ตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นอิทธิพลของข่าวลวง (Fake news) ได้ชัดคือกรณีเกิดเหตุจลาจลในอาคารรัฐสภา สหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 6 มกราคม 2021 จากการกล่าวอ้างที่ไม่มีหลักฐานว่าการเลือกตั้งปี 2020 มีการทุจริตซึ่งถูกเผยแพร่ผ่านสื่อหลายช่องทางโดยเฉพาะแพลตฟอร์มทวิตเตอร์ของอดีตประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ และคนอื่น จนเป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิต 5 ราย เจ้าหน้าที่บาดเจ็บกว่า 140 นาย (Cohen, 2021) และก่อให้เกิดวิกฤตร้ายแรง ที่สุดนับตั้งแต่สงครามกลางเมือง เพราะเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ที่ระบอบประชาธิปไตยอเมริกันไม่ได้เปลี่ยนผ่านอำนาจอย่างสันติ (Stanford University, 2022)

การเปลี่ยนแปลงสังคมจากเทคโนโลยีที่ใช้อินเทอร์เน็ต (Digital disruption) ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมสื่อทั่วโลก ทำให้รูปแบบการบริโภคข่าวสารเปลี่ยนไป ผู้คนหันไปใช้สื่อออนไลน์มากขึ้น เนื่องจากมีเนื้อหาและช่องทางที่หลากหลายกว่า สื่อสังคมออนไลน์ที่ใช้งานได้ผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่จึงได้โอกาสในชีวิตประจำวัน กระทั่งผู้คนใช้สื่อเหล่านี้เป็นแหล่งข่าวสารหลักแทนที่สื่อดั้งเดิม (Globalwebindex, 2019) พฤติกรรมที่เปลี่ยนไปนี้ทำให้ข่าวลวงแพร่กระจายได้ง่ายขึ้น เพราะสื่อออนไลน์ไม่มีนายทวารข่าวสาร (Hopp, Ferrucci, & Vargo, 2020) ผู้ใช้สื่อไม่ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาก่อนส่งต่อ (Pennycook, et al., 2021) หรือส่วนหนึ่งเกิดจากระบบอัตโนมัติของสื่อเองที่เร่งแพร่กระจายข่าวลวง (Vosoughi, Roy, & Aral, 2018) กระทั่งปี 2019 นานาประเทศเริ่มวิตกกังวลในระดับสูงและพยายามหาวิธีจัดการที่เหมาะสม (McCarthy, 2019) อย่างไรก็ตาม *ข่าวลวง* ที่น่ากังวลในที่นี้ก็คือข้อมูลข่าวสารที่ไม่ใช่ข้อเท็จจริง แต่ถูกรายงานเสมือนเป็นข้อเท็จจริงที่มีประโยชน์สาธารณะในรูปแบบของข่าวโดยไม่จำกัดประเภทเนื้อหาผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ซึ่งผู้ส่งสารมีเจตนาที่จะใช้ข้อมูลที่ผิด (Misinformation) ข้อมูลที่บิดเบือน (Disinformation) หรือข้อมูลที่แฝงเจตนาร้าย (Malinformation) เพื่อสร้างข่าวลวงขึ้นและหวังผลลัพธ์จากการส่งต่อ ดังนั้น ความสำคัญของปัญหานี้จึงน่าจะอยู่ที่ความถูกต้องของเนื้อหาที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อเป็นหลักขณะที่ช่องทางเผยแพร่อาจเป็นเรื่องรอง

สำหรับจำนวนผู้ใช้สื่อออนไลน์ของไทยเติบโตขึ้นทุกปีและพยายามใช้หลายวิธีเพื่อแก้ปัญหาเช่นกัน (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2565) ข้อเสนอแนะจำแนกได้ 4 กลุ่ม (เสาวภาคย์ รัตนพงศ์, 2563; เบญจวรรณ คุณวิโรจน์ลักษณ์, ศุภกิจ อิตติชัย, และอานนท์ ทับเที่ยง, 2563; สุนันทา แยมทัฬ และอริญา ศิริผล, 2564) ดังนี้

1. จัดการโดยภาครัฐ ในฐานะหน่วยงานที่มีอำนาจตามกฎหมาย มีหน้าที่คือ 1) ลงโทษผู้กระทำผิด 2) ช่วยตรวจสอบข้อมูล 3) มีนโยบายแก้ปัญหาระยะยาว และ 4) มอบภารกิจให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
2. ให้ความรู้ผู้รับสาร โดยผู้รับสารคือกลุ่มเป้าหมายของข่าวลงทำให้การพัฒนาศักยภาพมีความสำคัญ ดังนั้น ภาครัฐในฐานะผู้นำควรทำงานร่วมกับภาคส่วนอื่นเพื่อพัฒนาทักษะในการคิดเชิงวิพากษ์ให้แก่ผู้รับสาร
3. จัดการโดยสื่อมวลชน บทบาทสำคัญขององค์กรสื่อคือการรักษาความน่าเชื่อถือผ่านการรายงานข่าวที่มีคุณภาพ ดังนั้น กองบรรณาธิการต้องตรวจสอบข้อมูลให้ถี่ถ้วนก่อนเผยแพร่สู่สาธารณะ
4. ใช้เทคโนโลยี บริษัทสื่อออนไลน์ควรช่วยคัดกรองข้อมูลในแพลตฟอร์ม โดยอาจใช้เทคโนโลยีตรวจจับหรือเทคนิคอื่น เพื่อให้สื่อออนไลน์ของไทยมีความถูกต้องน่าเชื่อถือมากขึ้น

รัฐบาลไทย (2565) รายงานว่าข่าวลงในสื่อออนไลน์มีจำนวน 517,965,417 ข้อความ แสดงว่าวิธีแก้ปัญหาข้างต้นอาจจะยังไม่สำเร็จและควรพิจารณาถึงวิธีการอื่นโดยเฉพาะจากประเทศที่ประสบปัญหาเดียวกันว่าใช้วิธีการอย่างไรและได้ผลลัพธ์อย่างไรก็อาจจะทำให้มีทางเลือกเพิ่มขึ้น โดยการศึกษาของวรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และพรชาสิริ กุหลาบ (2563) พบว่าแนวคิดทางสังคมการเมืองเป็นปัจจัยหนึ่งที่กำหนดวิธีแก้ปัญหาข่าวลงในสังคมนั้น โดยประเทศที่ยึดมั่นในประชาธิปไตยมักใช้ 5 วิธีร่วมกัน คือกฎหมายและการกำกับดูแล ความรู้เท่าทันสื่อ การช่วยตรวจสอบข้อเท็จจริง การพัฒนาคุณภาพสื่อมวลชนและความรับผิดชอบของเทคโนโลยี ส่วนแนวคิดอื่นมักใช้กฎหมายและการกำกับดูแลเป็นหลักซึ่งเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิเสรีภาพสื่อมวลชน แต่ว่าภาพรวมการศึกษายังขาดเกณฑ์ที่ใช้พิจารณาความสำเร็จหรือผลลัพธ์ของการแก้ปัญหา ขณะที่สังคมไทยจำเป็นต้องทราบข้อมูลส่วนนี้ เพื่อใช้ตัดสินใจเลือกวิธีการที่อาจจะเหมาะสมมากกว่า

บทความวิชาการนี้มุ่งวิเคราะห์เอกสารวิชาการรวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาข่าวลงในสื่อออนไลน์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการและความหมายข่าวลง วิธีแก้ปัญหาข่าวลงในสื่อออนไลน์ของนานาชาติ และเสนอแนะวิธีแก้ปัญหาที่น่าจะเหมาะสมเพื่อเป็นแนวทางต่อรัฐบาลไทยต่อไป

2. พัฒนาการและความหมายข่าวลง

การทราบพัฒนาการข่าวลงมีความสำคัญเพื่อเข้าใจถึงเจตนาของผู้เผยแพร่ในแต่ละช่วงเวลา ดังนี้

2.1 พัฒนาการของข่าวลง

ข่าวลงมีมาตั้งแต่ยุคโบราณเนื่องจากมนุษย์จำเป็นต้องพึ่งพาข่าวสารทำให้ผู้สร้างข่าวลงใช้ประโยชน์เพื่อหวังผลบางอย่าง (Burkhardt, 2017) ได้แก่

1. ยุคก่อนสิ่งพิมพ์ ข่าวสารมักปนไปด้วยความเท็จโดยเฉพาะเรื่องการเมือง เช่น บันทึกศตวรรษที่ 6 ของจักรวรรดิไบแซนติอุม (Byzantium) ซึ่งโปรโคปียุส (Procopius) ที่ปรึกษาของจักรพรรดิจัสติเนียนได้เริ่มโจมตีพระองค์ภายหลังการสิ้นพระชนม์ผ่านงานเขียนเพื่อสนับสนุนผู้นำคนใหม่ เอกสารนี้ถือเป็นตัวอย่างข่าวลงในยุคนั้น ซึ่งโดยทั่วไปมักมีเจตนาทางการเมือง

2. ยุคหลังสิ่งพิมพ์ ผู้คนเริ่มอ่านออกเขียนได้ซึ่งกลายเป็นปัจจัยที่ช่วยให้สังคมต้องการข่าวสารมากขึ้น กระทั่งสิ่งพิมพ์ได้กลายเป็นธุรกิจที่นำไปสู่การเพิ่มขึ้นของข่าวลวงเพื่อสร้างรายได้หรือหวังผลทางการเมือง เช่น กรณีปีเอโตร อาเรติโน นักแต่งเรื่องของอิตาลีในศตวรรษที่ 15 ได้ขูกรรโชกทรัพย์กลุ่มขุนนางโดยใช้แผนพับที่ใส่ข้อมูลเท็จลงไป หรือในศตวรรษที่ 18 มีกลุ่มสำนักข่าวปลอมในธุรกิจสิ่งพิมพ์จำนวนมากที่มุ่งขายข่าวรายวันโดยไม่สนใจความถูกต้อง

3. ยุคสื่อมวลชน เวลาที่สื่อวิทยุและสื่อโทรทัศน์เริ่มมีบทบาทในชีวิตประจำวันของผู้คน ทำให้สื่อทั้งสองประเภทถูกใช้ทางการเมือง เช่น เดอะบารีเคดส์ (The barricades) รายการวิทยุของบีบีซีที่ออกอากาศเลียนแบบข่าวด่วนบรรยายว่าได้เกิดเหตุจลาจลใหญ่กลางกรุงลอนดอนจากกลุ่มผู้ประท้วง ซึ่งกลุ่มผู้ฟังต่างเชื่อกันใจว่าเป็นเรื่องจริงจนเกิดโกลาหล เมื่ออิทธิพลของสื่อเป็นที่ประจักษ์ คู่ขัดแย้งทุกฝ่ายในสงครามโลกและสงครามเย็นจึงใช้สื่อมวลชนสร้างข่าวลวง

4. ยุคสื่อออนไลน์ เมื่ออินเทอร์เน็ตมาถึง ข่าวสารยิ่งหลั่งไหลได้ท่วมท้น รวดเร็วและกว้างไกลกว่ายุคใดแต่ใช้ต้นทุนต่ำกว่า จนสื่อออนไลน์กลายเป็นผู้เล่นสำคัญในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะช่วงเว็บ 2.0 ที่สื่อสังคมออนไลน์มีพื้นที่ให้ผู้คนสามารถรายงานเหตุการณ์ได้เช่นสื่อมวลชน แต่กลับส่งต่อข่าวสารได้ง่ายกว่า และผู้สร้างเนื้อหาไม่ว่าเท็จหรือจริงจะมีรายได้ถ้ามีผู้เปิดรับเนื้อหานั้น ซึ่งคุณลักษณะของสื่อออนไลน์ที่กล่าวมานี้มีหลักการสำคัญคือใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตเพื่อนำเนื้อหาดิจิทัลที่สามารถโต้ตอบกันได้ในรูปแบบเว็บไซต์ บล็อก สื่อสังคมออนไลน์ อีเมลและเครื่องมือช่วยค้นหาไปสู่ผู้รับสาร (Govoni, 2004) โดยนิยามคำว่าสื่อออนไลน์นี้จะถูกใช้เป็นแนวทางศึกษาวิธีการแก้ปัญหาข่าวลวงในสื่อออนไลน์ต่อไป

จากพัฒนาการข้างต้น อาจสรุปได้ว่าแม้สังคมจะเปลี่ยนไป แต่ปัญหาข่าวลวงก็ยังคงอยู่และรุนแรงขึ้นตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยี โดยเฉพาะในยุคสื่อออนไลน์ที่ข่าวสารสามารถส่งต่อกันได้รวดเร็วและกว้างไกลมากกว่ายุคใด จนผู้เผยแพร่ใช้ประโยชน์ทางการเมืองหรือทางธุรกิจ ขณะที่ข่าวลวงคืออะไรจะกล่าวถึงต่อไป

2.2 ความหมายและประเภทข่าวลวง

ข่าวลวง (Fake news) เป็นคำที่ถูกสร้างขึ้นบนพื้นฐานสองคำคือข่าว (News) และลวง (Fake) โดย ข่าวคือเรื่องราวที่ถูกสร้างขึ้นจากเหตุการณ์จริงโดยผู้สื่อข่าว เมื่อองค์กรสื่อมวลชนต้นสังกัดพิจารณาว่าสำคัญ ก็ให้ผู้สื่อข่าวนำมารายงานให้สังคมได้รับทราบ (Zelizer, 2005) คุณค่าของข่าวคือการช่วยเพิ่มศักยภาพให้กับทุกคนที่ได้รับข่าวนั้น (Kovach & Rosenstiel, 2021) ด้วยเหตุนี้ ข่าวในฐานะผลลัพธ์ของการสื่อสารมวลชนจึงถูกคาดหวังว่าต้องนำเสนออย่างอิสระ ถูกต้องและเชื่อถือได้ เพื่อให้ประชาชนใช้ตัดสินใจในประเด็นสาธารณะนั้นได้ด้วยตนเอง ถึงกระนั้นคำว่าข่าวจะไม่ถูกจำกัดด้วยรูปแบบที่ต้องบรรยายภาพเหตุการณ์เท่านั้น แต่อาจเป็นการวิเคราะห์แนวโน้มเหตุการณ์ด้วยข้อเท็จจริงก็ได้ (Tanikawa, 2017) ดังนั้น ข่าวจึงเป็นการนำเสนอเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงซึ่งสำคัญหรือน่าสนใจ โดยองค์กรสื่อมวลชนจะตัดสินใจเลือกให้ผู้สื่อข่าวนำเสนอข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นนั้นมารายงาน เพื่อช่วยเพิ่มศักยภาพของผู้รับสาร

ขณะที่คำว่า ลวง คือการสำเนา (Copy) การปลอมแปลง (Forged) การประดิษฐ์ (Counterfeit) ความไม่จริง (Unauthentic) การเลียนแบบ (Imitation) การหลอกลวง (Deceitful) และความไม่ซื่อสัตย์ (Dishonest) โดยมีเจตนาให้เข้าใจผิด (Misleading) หรือได้รับข้อมูลที่ผิด (Misinform) (Wardle, 2017) ซึ่งทั้งหมดเป็นความเท็จทั้งสิ้น เมื่อคำว่าข่าวและลวงรวมกัน ข่าวลวง จึงหมายถึงข่าวสารที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจผิด (Allcott &

Gentzkow, 2017) โดยใช้วิธีเลียนแบบเนื้อหาในสื่อมวลชน แต่ไม่ได้จัดการข้อมูลตามหลักสื่อมวลชน (Kavanagh & Rich, 2018) จากความหมายนี้อาจวิเคราะห์ว่าข่าวลวงน่าจะอยู่บนพื้นฐาน 2 ประการ คือเนื้อหานั้นเป็นเท็จหรือไม่กับผู้ส่งสารมีเจตนาอย่างไร จำแนกได้ 3 ประเภท (Canadian Centre for Cyber Security, 2022) ได้แก่ 1) ข้อมูลที่ผิด (Misinformation) คือข่าวสารที่ไม่ใช่ข้อเท็จจริง แต่ผู้ส่งสารเชื่อว่าเป็นจริงจึงเผยแพร่สู่ผู้รับสาร 2) ข้อมูลบิดเบือน (Disinformation) คือข่าวสารที่ผู้ส่งสารทราบว่าเป็นเท็จ แต่มีเจตนาเผยแพร่เพื่อหวังผลบางอย่าง และ 3) ข้อมูลแฝงเจตนาร้าย (Malinformation) คือข่าวสารที่เป็นข้อเท็จจริงแต่ไม่มีประโยชน์สาธารณะและผู้ส่งสารมีเจตนาบางอย่างจึงเผยแพร่สู่ผู้รับสาร

จากนิยามข้างต้นอาจสรุปว่าข่าวลวงคือข่าวสารที่ถูกนำเสนอเสมือนเป็นรายงานข่าวแต่ไม่ใช่ข้อเท็จจริง ซึ่งเกิดจากเจตนาของผู้ส่งสารหรือเป็นข้อเท็จจริงที่ไม่มีประโยชน์สาธารณะ แต่ผู้ส่งสารหวังผลบางอย่างจากข้อมูลนั้น ประกอบด้วยข้อมูลที่ผิด ข้อมูลบิดเบือนและข้อมูลแฝงเจตนาร้าย ซึ่งความหมายนี้จะถูกใช้เป็นแนวทางศึกษาวิธีการแก้ปัญหาข่าวลวงในสื่อออนไลน์ต่อไป

2.3 การศึกษาวิธีแก้ปัญหาข่าวลวงในสื่อออนไลน์

งานวิจัยส่วนหนึ่งระบุว่าการแพร่กระจายข่าวลวงไม่ว่าจะเป็นข้อมูลที่ผิด ข้อมูลบิดเบือนหรือข้อมูลแฝงเจตนาร้ายนั้นค่อนข้างชัดเจนว่ามีอยู่มากมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสื่อออนไลน์ซึ่งข้อมูลที่สร้างปัญหาเหล่านี้มักถูกเผยแพร่ผ่านแพลตฟอร์มต่างๆ ทั้งสื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ วิดีโอ และแอปพลิเคชันส่งข้อความยอดนิยมของแต่ละสังคม (Marwick, 2018) ในขณะเดียวกันข้อมูลเหล่านี้ยังถูกเข้าถึงได้ง่ายผ่านเครื่องมือช่วยค้นหา เช่น กูเกิล เซิร์ช (Google search) ที่ผลการค้นหาจะถูกดันขึ้นมาโดยระบบจัดอันดับของแพลตฟอร์มอัตโนมัติ ซึ่งบางครั้งจะสร้างรายได้จากโฆษณาให้แก่ผู้สร้างเนื้อหาอีกด้วย เรื่องนี้ถือว่ามีความเสี่ยงสูงมากที่ระบบเชิงเทคนิคของสื่อออนไลน์จะเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถขยายปัญหาข่าวลวงให้เลวร้ายลงไป เพราะระบบอัตโนมัติจะสร้างแรงจูงใจให้กับผู้สร้างข่าวให้ต้องการสร้างข่าวลวงเพื่อให้เกิดรายได้จากการมีผู้เข้าถึงเนื้อหา

วงการวิชาการต่างวิตกกังวลเรื่องนี้และพยายามช่วยหาวิธีแก้ปัญหาผ่านการประยุกต์ใช้ผลวิจัยซึ่งนักวิจัยพยายามทำความเข้าใจถึงแรงกระตุ้นเบื้องหลังของทั้งผู้สร้างและผู้บริโภคสื่อ โดยนำผลการศึกษา มาปรับใช้กับเทคโนโลยี โดยหวังว่าจะช่วยกำกับพฤติกรรม的开รับข่าวลวงของผู้คน ถึงกระนั้นพอร์กอมิ (Pourghomi, 2020) ยอมรับว่าการแก้ปัญหาข่าวลวงในสื่อออนไลน์ยังคงท้าทายและเปิดกว้างให้ต้องมีการศึกษาต่อไปเรื่อยๆ เพื่อให้เท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงและเสนอวิธีแก้ปัญหาจากงานวิจัยไว้ 4 วิธีที่โดดเด่น แม้ส่วนหนึ่งอาจใกล้เคียงกับที่บริษัทเทคโนโลยีได้ดำเนินการอยู่แล้ว ดังนี้

1. การใช้ปัญญาประดิษฐ์และการเรียนรู้ของเครื่อง (Machine learning) พบว่า งานวิจัยหลายชิ้นล้วนสนับสนุนว่าปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) และภาษาคอมพิวเตอร์ (Machine Language: ML) น่าจะเป็นคำตอบที่ช่วยหยุดการแพร่กระจายข่าวลวงในสื่อออนไลน์ได้ เนื่องจากพร้อมที่จะปฏิบัติงานตลอดเวลา โดยงานวิจัยกลุ่มภาษาศาสตร์ (Lexical field) พบคำตอบสอดคล้องกันว่า ข่าวของสื่อมวลชนก็ถือการใช้ภาษาร้อยเรียงเป็นชุดเพื่อกล่าวถึงเรื่องราวหนึ่งๆ ซึ่งข่าวลวงมักมีโครงสร้างภาษาที่ผิดปกติทั้งความคลุมเครือของคำศัพท์ คำกริยาและไวยากรณ์ที่ไ้รวมถึงมีความซับซ้อนของเรื่องราวที่น้อยกว่าซึ่งต่างจากข่าวข้อเท็จจริง (Choy & Chong, 2018; Richards & Gross, 2000) ดังนั้น การใส่ข้อมูลกลุ่มคำและภาษาที่น่าสงสัยไว้ในฐานข้อมูลก็น่าจะช่วยให้การตรวจจับข่าวลวงโดยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เป็นไปได้มีประสิทธิภาพ

2. การให้ความรู้มวลชน คือรากฐานสำคัญของการต่อสู้กับข่าวลวงในระยะยาวโดยผู้รับสารจำเป็นต้องเพิ่มความรู้อย่างต่อเนื่อง โดยไม่หวังแต่พึ่งพาเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว ซึ่งการศึกษาของเบิร์คฮาร์ดท์ (Burkhardt, 2017) สนับสนุนเรื่องนี้ว่าความรู้ของมวลชนที่สำคัญแบ่งออกได้ 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ความเข้าใจในเทคโนโลยีว่ากลไกจัดอันดับของเครื่องมือค้นหาทำงานอย่างไร ใครที่ควรเลือกเป็นเพื่อนทางออนไลน์ วิธีใช้เครื่องมือช่วยคัดกรองเนื้อหาและวิธีรายงานบอท (Bots) ที่พบ 2) ความรู้ในวิธีประเมินข่าว โดยต้องอ่านมากกว่าการพาดหัว และสามารถระบุความน่าเชื่อถือรวมถึงข้อความที่น่าสงสัยได้ และ 3) ความรู้ในวิธีตรวจสอบข้อเท็จจริงโดยสามารถนำข่าวที่สงสัยไปตรวจสอบกับเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องและค้นข้อมูลทางเลือกอื่น รวมถึงรู้วิธีใช้ประโยชน์จากหน่วยงานเชี่ยวชาญให้ช่วยตรวจสอบ โดยการศึกษาของอับดุลลาห์และคณะ (Abdullah et al., 2014) สรุปความสำคัญของเรื่องนี้ว่าความรู้มวลชนคือหัวใจของการแก้ปัญหาข่าวลวง ดังนั้น ผู้รับสารควรได้รับความรู้ใหม่และให้ความสำคัญกับการตรวจสอบข้อมูลก่อนการแบ่งปันเสมอ

3. การใช้เครื่องมือกึ่งอัตโนมัติ (Semiautomated tools) พบจากการศึกษาของเบอร์เกิล (Berghel, 2017) ที่แนะนำว่าในการแก้ปัญหาข่าวลวงในสื่อออนไลน์นั้นควรมีเครื่องมือช่วยอำนวยความสะดวกต่อการตรวจสอบและใช้งานง่าย เพื่อให้ผู้ใช้สื่อสามารถทราบผลลัพธ์ได้รวดเร็ว ซึ่งการศึกษาของซาฟีอูดดีน, มัสรีและพอร์กอมี (Safieddine, Masri & Pourghomi, 2016) ก็สนับสนุนประเด็นนี้จนนำไปสู่การพัฒนาระบบกึ่งอัตโนมัติที่ใช้งานได้จริงหรือที่เรียกว่าปุ่มยืนยันความถูกต้องแบบคลิกขวา (Right-Click-Authenticate button: RCA) เมื่อผู้ใช้สื่อคลิกขวบบนส่วนหนึ่งของเนื้อหา ก็จะทราบว่าข่าวนี้เคยปรากฏจากที่ไหนมาก่อนหรือไม่และถูกต้องเพียงใด ซึ่งวิธีการนี้น่าจะช่วยให้ผู้ใช้สื่อเข้าถึงข่าวสารที่ถูกต้องเพิ่มขึ้นได้

4. การใช้วิธีผสมผสาน (Hybrid approaches) ปรากฏในคำแนะนำจากการศึกษาของรุชานสกี, ซอ และหลิว (Ruchansky, Seo & Liu, 2017) ที่เสนอว่าวิธีตรวจจับข่าวลวงที่น่าจะดีกว่าวิธีอื่นที่กล่าวมาคือวิธีการยืนยันสามขั้นตอนหรือซีเอสไอ (CSI approach) ที่กระบวนการประกอบด้วย 1) การจับภาพ (Capture) โดยให้ระบบระบุคุณลักษณะหลักของเนื้อหาและปักป้ายผ่านระบบคอมพิวเตอร์แบบวนซ้ำเพื่อทำความเข้าใจรูปแบบเนื้อหา 2) การให้คะแนน (Score) โดยให้ระบบประเมินความน่าเชื่อถือของแหล่งสารจากที่มาและการเดินทางจากนั้น 3) การผนวกรวม (Integrate) โดยนำข้อมูลจากทั้งวิธีที่ 1) และ 2) มาวิเคราะห์และจัดอันดับว่าเนื้อหานี้เป็นข่าวลวงหรือไม่ อย่างไรก็ตาม วิธีการนี้ยังคงต้องพึ่งพาความรู้ของมนุษย์เพื่อตัดสินใจขั้นสุดท้าย ซึ่งทำให้การศึกษาเชื่อว่าการผสมผสานวิธีการจากทั้งระบบคอมพิวเตอร์และความรู้ของมนุษย์โดยไม่พึ่งพาเพียงระบบใดมากเกินไปก็น่าจะเป็นทางออกของการแก้ปัญหาข่าวลวงในสื่อออนไลน์ได้ดีที่สุด

การศึกษาวิธีแก้ปัญหาข่าวลวงในสื่อออนไลน์จากงานวิจัยข้างต้นนี้จะเห็นว่านักวิจัยพยายามที่จะศึกษาถึงวิธีการต่อสู้กับข่าวลวงในสื่อออนไลน์โดยได้ผลลัพธ์ที่ดีและน่าสนใจ ทั้งวิธีแก้ปัญหาระยะสั้นจากการใช้เครื่องมือกึ่งอัตโนมัติ เช่น ปัญญาประดิษฐ์และภาษาคอมพิวเตอร์ รวมถึงวิธีแก้ปัญหาระยะยาวจากการศึกษาแรงจูงใจเบื้องหลังการแพร่กระจายข่าวลวงโดยวิธีการให้ความรู้ประชาชน อย่างไรก็ตาม ประเด็นสำคัญคือไม่มีวิธีการใดที่จะหยุดยั้งข่าวลวงในสื่อออนไลน์ได้เด็ดขาด และปัญหานี้ก็มีแนวโน้มว่าจะทวีความรุนแรงและซับซ้อนเพิ่มมากขึ้นอีกในอนาคต ดังนั้น การวิจัยสำคัญก็คือการศึกษาวิถัยเกี่ยวกับข่าวลวงในสื่อออนไลน์อย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีและให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ปรับตัวและสร้างสรรค์ รวดเร็วเท่าทันกับบรรดากลุ่มผู้เผยแพร่ข่าวลวงต่อไป ทั้งนี้ วิธีแก้ปัญหข่าวลวงจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามที่กล่าวมาน่าจะเป็นวิธีการพื้นฐานส่วนหนึ่งที่นานาชาติเลือกใช้เป็นแนวทางแก้ไขปัญหาข่าวลวงในสื่อออนไลน์ภายในประเทศของตนควบคู่กับวิธีการอื่น ส่วนจะประกอบด้วยวิธีการใดบ้างนั้นจะกล่าวถึงในลำดับต่อไป

3. วิธีแก้ปัญหาข่าวลวงในสื่อออนไลน์ของนานาชาติ

บทความวิชาการนี้ต้องการทราบรูปแบบมาตรฐานของวิธีการแก้ปัญหาข่าวลวงในสื่อออนไลน์ของประเทศต่างๆ โดยใช้การวิเคราะห์เอกสารและหลักฐานทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง เพื่อยืนยันว่านานาชาติได้ใช้วิธีการแก้ปัญหาข่าวลวงในสื่อออนไลน์ตามผลการศึกษาที่ได้อย่างแท้จริง เพื่อนำคำตอบที่ได้มาใช้เป็นข้อมูลแนวทางในการให้ข้อเสนอแนะวิธีแก้ปัญหาที่น่าจะเหมาะสมเพิ่มเติมกับรัฐบาลไทยต่อไป อย่างไรก็ตาม เนื่องจากประเทศที่พยายามแก้ไขปัญหาข่าวลวงในสื่อออนไลน์มีจำนวนมากจนไม่สามารถดำเนินการศึกษาได้ทั้งหมด ดังนั้น เพื่อกำหนดกรอบการศึกษาให้มีความชัดเจนและเป็นกลางในการเลือกกรณีศึกษา จึงประยุกต์ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างพร้อมให้เหตุผลตามแนวทางของการวิจัย โดยการเลือกประเทศกรณีศึกษามีขั้นตอนคือ 1) ศึกษาประชากรที่มีรายงานว่าได้ต่อสู้กับข่าวลวงในสื่อออนไลน์พบจำนวน 52 ประเทศ (Poynter Institute, 2021) 2) กำหนดกรอบการสุ่มตัวอย่างจากการทบทวนวรรณกรรม ยังไม่ปรากฏงานวิชาการที่จัดอันดับประเทศที่มีวิธีจัดการข่าวลวงในสื่อออนไลน์ดีที่สุดโดยตรง ทำให้การศึกษาต้องเริ่มต้นจากตัวแปรอื่น พบว่าการเปิดรับข่าวลวงในสื่อออนไลน์มีผลต่อความเชื่อมั่นในข่าวสารของสื่อมวลชน หมายความว่ายิ่งผู้รับสารเปิดรับข่าวลวงในสื่อออนไลน์สูงก็จะส่งผลให้มีความเชื่อมั่นในข่าวสารของสื่อมวลชนต่ำ (Ognyanova, Lazer, Robertson, & Wilson, 2020) จากความสัมพันธ์นี้ จึงนำความเชื่อมั่นของผู้รับสารมาใช้เป็นตัวแปรเริ่มต้น เพื่อศึกษาย้อนกลับไปยังวิธีแก้ปัญหาข่าวลวงในสื่อออนไลน์ที่ดี เพราะประเทศที่ประชาชนเชื่อมั่นในสื่อมวลชนสูงก็น่าจะเปิดรับข่าวลวงในสื่อออนไลน์ต่ำในทางกลับกัน 3) สุ่มตัวอย่างเจาะจงประเทศที่ประชาชนเชื่อมั่นในข่าวสารของสื่อมวลชนสูงสุดในแต่ละทวีป (Reuters Institute, 2021) จำแนกพื้นที่ตามสำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2552) ได้กรณีศึกษา 6 ประเทศ ได้แก่ สิงคโปร์ (เอเชีย) ออสเตรเลีย (โอเชียเนีย) ฟินแลนด์ (ยุโรป) เคนยา (แอฟริกา) แคนาดา (อเมริกาเหนือ) และบราซิล (อเมริกาใต้) โดยมีวิธีการแก้ปัญหาดังนี้

3.1 วิธีแก้ปัญหาข่าวลวงในสื่อออนไลน์ของ 6 ประเทศ

การศึกษาวิธีแก้ปัญหาข่าวลวงจะเริ่มต้นจากพิจารณาบริบทของประเทศนั้นๆ จากนั้นจึงให้รายละเอียดวิธีการแก้ปัญหาลำดับ โดยมีรายละเอียดพอสังเขป (Poynter Institute, 2021) ดังนี้

3.1.1 ประเทศสิงคโปร์

รัฐบาลพรรคกิจประชาชนได้ปกครองประเทศสิงคโปร์มาตั้งแต่ปี 1965 ปัจจุบันนำโดยนายลี เซียนลุง นายกรัฐมนตรีที่มีอำนาจกำกับดูแลสื่อมวลชนและตัดสินใจได้ว่าจะให้สื่อต่างประเทศเข้ามาเผยแพร่เนื้อหาหรือไม่ ขณะที่สื่อมวลชนภายในมี 2 กลุ่ม คือมีเดียคอร์ปซึ่งรัฐบาลร่วมทุนและสิงคโปร์เพรสโฮลดิ้งส์ หรือสื่อเอกชนที่รัฐบาลสามารถแต่งตั้งคณะกรรมการบริษัทได้ หมายความว่าเนื้อหาในสื่อมวลชนทั้งหมดต่างถูกรัฐบาลควบคุมทั้งสิ้น นอกจากนี้ รัฐบาลยังจัดตั้งองค์กรกำกับดูแลและบังคับใช้กฎหมายต่อสื่อมวลชนโดยตรงขึ้นอีก ชื่อว่า Infocomm Media Development Authority (IMDA) ทำให้รัฐบาลสามารถควบคุมการสื่อสารได้ค่อนข้างเบ็ดเสร็จ จนกระทั่งสื่อมวลชนมีเสรีภาพต่ำมากและต้องเซ็นเซอร์ตัวเอง (Reporters Without Borders, 2022e) จากบริบทการเมืองที่อำนาจกระจุกอยู่ในมือกลุ่มคนส่วนน้อยและสืบทอดกันมาเช่นนี้ทำให้สิงคโปร์ใช้วิธีแก้ปัญหาข่าวลวงเข้มงวด ดังนี้

1. ใช้กฎหมาย รัฐบาลดำเนินการจริงตั้งแต่มีนาคม 2018 (Singapore Legal Advice, 2024) โดยจัดตั้งคณะกรรมการศึกษาข่าวลวงเพื่อหาวิธีแก้ปัญหาที่ดี จนนำไปสู่การออกพระราชบัญญัติคุ้มครองจากความเท็จและการชักจูงทางออนไลน์ (Protection from Online Falsehoods and Manipulation Act) ในปี 2019 ทำให้การส่งต่อข่าวลวงในสื่อออนไลน์เป็นเรื่องผิดกฎหมายซึ่งรวมถึงในกล่องข้อความส่วนตัว พระราชบัญญัตินี้ถือเป็นกฎหมายต่อสู้ข่าวลวงในสื่อออนไลน์ที่ครอบคลุมมากที่สุดในโลกและอนุญาตให้รัฐบาลสามารถลบเนื้อหาเองได้ ซึ่งองค์กรระหว่างประเทศต่างไม่เห็นด้วยเพราะเจตนารมณ์ของกฎหมายค่อนข้างส่งผลกระทบต่อเสรีภาพประชาชน

2. รมรณรงค์เท่าทันสื่อ คณะกรรมการศึกษาข่าวลวงแนะนำให้รัฐบาลร่วมมือกับองค์กรตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact-checking organizations) สำนักข่าวและอุตสาหกรรมสื่อ (Industry partners) เพื่อช่วยกันนำเสนอข้อมูลหักล้างและให้ความรู้กับประชาชน ทำให้รัฐบาลจัดตั้งฐานข้อมูลใหม่ 2 แหล่งเพื่อให้ประชาชนใช้ตรวจสอบข้อมูลได้ง่าย ได้แก่ 1) โมดูลสัมมนาหรือหน่วยการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้าใจในข่าวลวงและผลกระทบที่มีต่อความปลอดภัยและสังคม 2) คู่มือคำแนะนำด้านความปลอดภัย (Security advisory booklet) ที่ให้รายละเอียดวิธีการตอบสนองต่อข่าวลวงและภัยคุกคามอื่นที่คล้ายคลึงกัน (Lee, 2019)

3.1.2 ประเทศออสเตรเลีย

โดยทั่วไปออสเตรเลียปกครองในระบอบประชาธิปไตยและให้สัตยาบันในกติกาสากลว่าด้วยสิทธิพลเมือง รวมถึงให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพสื่อมวลชนไว้ แต่ผู้นำประเทศค่อนข้างใกล้ชิดกับกลุ่มผู้บริหารบริษัทสื่อยักษ์ใหญ่จนส่งผลถึงความเป็นอิสระ เช่นเดียวกับปัญหาการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารสื่อสาธารณะเพื่อกำกับดูแลบรรษัทกระจายเสียงและแพร่ภาพ (Australian Broadcasting Corporation) ที่มีคำถามถึงความโปร่งใสเช่นกัน ในปี 2021 คณะกรรมการวิเทศวิเทศได้กล่าวยืนยันเรื่องนี้ว่าวัฒนธรรมการไม่เปิดเผยความลับนั้นมีอยู่จริงและเริ่มเติบโตขึ้น เพื่อกดดันให้สื่อไม่นำเสนอเรื่องราวบางอย่าง ดังนั้น วุฒิสภาจึงเรียกร้องให้รัฐบาลรีบแก้ไขปัญหาเพื่อปกป้องสิทธิได้รับรู้ของประชาชน

สำหรับธุรกิจสื่อมวลชนภายในประเทศนั้น พบว่าสื่อออสเตรเลียมีลักษณะผูกขาดมากที่สุดในโลก โดยสื่อเอกชนยักษ์ใหญ่มี 2 กลุ่ม คือไนน์เอ็นเตอร์เทนและนิวส์คอร์ป แต่กลับครอบครองพื้นที่ข่าวมากกว่า 2 ใน 3 การกระจุกตัวนี้ส่งผลต่อการทำหน้าที่สื่อเพื่อสังคม เพราะสื่อเอกชนมักมุ่งที่ผลกำไรมากกว่า เช่นเดียวกับสื่อท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบจนหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นกว่า 150 ฉบับต้องปิดตัวลง ซึ่งส่งผลต่อการเข้าถึงข่าวสารของประชากรต่างจังหวัด อย่างไรก็ตาม แม้ผู้สื่อข่าวจะไม่ต้องเผชิญกับการคุกคามและการเซ็นเซอร์เนื้อหา แต่การทำหน้าที่สื่อก็ยังคงเปราะบางจากปัญหาการกระจุกตัวสูง ผสมกับแรงกดดันทางการเมือง จนเป็นอันตรายต่อการรายงานข่าวเพื่อสาธารณะ (Reporters Without Borders, 2022d) จากบริบททางสังคมการเมืองที่อาจมีปัญหาอยู่บ้าง แต่ออสเตรเลียซึ่งปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ให้ความสำคัญกับพลเมืองและสื่อมวลชน จึงแก้ปัญหาข่าวลวงโดยเลือกใช้วิธีผสมความร่วมมือของหลายหน่วยงานร่วมกัน (Parliament of Australia, 2019) ดังนี้

1. จัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจ โดยรัฐสภาเสนอว่าการแก้ปัญหาข่าวลวงเพิ่งอยู่ในช่วงเริ่มต้น ดังนั้น รัฐบาลควรจัดตั้งคณะทำงานเพื่อแก้ปัญหานี้โดยตรง โดยให้กระทรวงมหาดไทยกำกับดูแลและบังคับใช้พระราชบัญญัติความมั่นคงแห่งชาติฉบับแก้ไข 2018 ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการจารกรรมและการแทรกแซงจากต่างประเทศ โดยมีภารกิจหลักคือป้องกันข่าวลวงเรื่องการเลือกตั้ง จัดการข้อมูลที่น่าสงสัยจากต่างประเทศ ให้คำแนะนำต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพื่อสร้างความโปร่งใสและปกป้องประชาชนจากข่าวลวง หรือกล่าวได้ว่า

คณะกรรมการชุดนี้จะทำหน้าที่กำกับดูแลเฉพาะข้อมูลที่น่าสงสัยจากต่างประเทศเท่านั้น โดยไม่ข้องเกี่ยวกับข่าวสารที่ไหลเวียนอยู่ภายในประเทศแต่อย่างใด

2. ทรนงศ์รู้เท่าทันสื่อ คณะกรรมการการเลือกตั้ง (Australian Electoral Commission) จัดทำโครงการรณรงค์ในสื่อออนไลน์เพื่อสร้างความรู้เท่าทันสื่อให้แก่ประชาชน เพื่อให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งตรวจสอบข้อมูลก่อนลงคะแนน และพัฒนาระบบอัลกอริทึมที่ช่วยคัดกรองข้อมูลเท็จในสื่อออนไลน์ที่อาจขัดต่อกฎหมาย เพื่อแจ้งเตือนประชาชนอีกทางหนึ่ง

3. สันับสนุนสื่อมวลชนคุณภาพ วุฒิสภาจัดตั้งคณะกรรมการว่าด้วยวารสารศาสตร์เพื่อสาธารณะ (Committee on the Future of Public Interest Journalism) เพื่อจูงใจให้สื่อมวลชนกลับมาทำหน้าที่เพื่อสังคม โดยให้ทุนสนับสนุนและให้เวลาออกอากาศแก่สื่อที่รายงานข่าวเพื่อสาธารณะ เพื่อช่วยป้องกันไม่ให้อุตสาหกรรมสื่อดิจิทัลมุ่งหาผลกำไรมากเกินไป

4. ตรวจสอบสื่อออนไลน์ คณะกรรมการการแข่งขันและผู้บริโภค (Australian Competition and Consumer Commission) ได้ศึกษาผลกระทบของสื่อออนไลน์ที่มีต่อรายงานข่าวพบว่าแรงจูงใจทางธุรกิจ พิดข่าวที่ผสมกันระหว่างข้อเท็จจริงกับความคิดเห็น และลำดับข่าวจากพฤติกรรมผู้ใช้งานคือปัจจัยที่ก่อให้เกิดข่าวลวง จึงเสนอว่าสื่อมวลชนควรให้ข้อมูลผู้ใช้สื่อถึงที่มา จัดอันดับความน่าเชื่อถือของเนื้อหา และปรับปรุงคุณภาพรายงานข่าวเพิ่มเติม ก็จะช่วยให้อินเทอร์เน็ตโปร่งใสมากขึ้น

5. ให้สื่อมวลชนกำกับดูแลกันเอง รัฐบาลอนุญาตให้สื่อมวลชนใช้แนวคิดการกำกับดูแลร่วมกัน โดยให้องค์กรวิชาชีพช่วยกำกับดูแลเนื้อหาและกำหนดมาตรฐานการทำงาน แก้ไขเรื่องร้องเรียน ออกแถลงการณ์ที่เกี่ยวข้อง และตรวจสอบข้อเท็จจริงร่วมกัน เพื่อให้ประชาชนมั่นใจว่าจะได้รับข่าวสารที่ถูกต้อง

3.1.3 ประเทศฟินแลนด์

โดยทั่วไปฟินแลนด์คือหนึ่งในไม่กี่ประเทศที่สื่อมวลชนมีเสรีภาพแท้จริง พัฒนาการนี้เริ่มตั้งแต่ปี 1766 ที่กฎหมายห้ามเซ็นเซอร์สื่อฉบับแรกของโลกได้ถูกประกาศใช้ กระทั่งรัฐธรรมนูญปัจจุบันก็ยังคงให้การปกป้องอยู่ โดยอนุญาตให้สื่อสามารถเข้าถึงเอกสารของราชการได้ และการลงโทษรวมถึงการเปิดเผยแหล่งข่าวจะกระทำไม่ได้ โดยศาลสั่งโทษจำคุกเท่านั้น ส่วนการกำกับดูแลสื่อถือเป็นหน้าที่ของสภาการสื่อมวลชนแห่งชาติที่เป็นอิสระ เพราะการแทรกแซงสื่อมวลชนคือสิ่งที่ยอมรับไม่ได้ในประเทศนี้ ด้วยเหตุนี้ สื่อมวลชนส่วนใหญ่จึงมีอิสระ เว้นเพียงบริษัทกระจายเสียงและแพร่ภาพ (YLE) ที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ

ขณะที่ภูมิทัศน์สื่อมวลชนพบว่าแม้ฟินแลนด์จะมีประชากรน้อยและมีความแตกต่างสูงเรื่องภาษา แต่สื่อมวลชนก็สนองความต้องการเหล่านี้ได้ค่อนข้างครบถ้วน นำโดยบริษัทกระจายเสียงและแพร่ภาพขั้วต้นที่มีรายการเพื่อผู้ชมเกือบครึ่งหนึ่ง ส่วนสื่อเอกชนและสื่อดิจิทัลก็เติบโตขึ้นทุกปี เช่นเดียวกับสื่อท้องถิ่นที่มีเนื้อหาเพื่อชนกลุ่มน้อย จนทำให้เครือข่ายสังคมค่อนข้างเข้มแข็ง ถึงกระนั้นปัญหาที่พบคือสื่อมวลชนไร้สังกัด (Freelance) ยังคงมีสถานะเปราะบางและถูกคุกคามโดยกฎหมาย ทำให้สหภาพผู้สื่อข่าวจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือส่วนนี้ เพื่อให้สื่อไร้สังกัดสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างอิสระเช่นกัน (Reporters Without Borders, 2022f) จากบริบทที่ให้ความสำคัญกับสื่อมวลชนและผู้รับสารทุกกลุ่ม ทำให้ฟินแลนด์ใช้วิธีแก้ปัญหาข่าวลวงในสื่อออนไลน์ (Nordic Council of Minister, 2018; Henley, 2020) ดังนี้

1. สร้างความรู้เท่าทันสื่อ รัฐบาลมีวิสัยทัศน์ว่าการแก้ปัญหาข่าวลวงควรเริ่มตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล จึงมุ่งพัฒนาแบบเรียนให้มีคุณภาพร่วมกับองค์กรไม่แสวงหากำไรและถ่ายทอดสู่คุณครูเพื่อใช้สอนแก่เด็กรวมถึงเยาวชน เพื่อให้มีความรู้พื้นฐาน ทักษะในการคิดวิเคราะห์และทัศนคติที่ถูกต้อง

2. ให้ประชาชนตรวจสอบ ในยุคสื่อออนไลน์ประชาชนมีเครื่องมือมากมายที่ช่วยตรวจสอบความถูกต้องของข่าวสารได้ ซึ่งส่งผลให้สื่อมวลชนต้องรับผิดชอบอย่างมืออาชีพมากขึ้น ถ้าไม่ต้องการถูกลงโทษจากกฎหมายหรือสังคม

3. ให้สื่อมวลชนช่วยตรวจสอบ โดยทั่วไปผู้สื่อข่าวฟินแลนด์มีขั้นตอนในการตรวจสอบข้อมูล ได้แก่ 1) ประชุมกองบรรณาธิการเพื่อหาจุดอ่อน 2) สร้างภาพรวมของข่าวให้เป็นเรื่องเล่า 3) ตรวจสอบข้อเท็จจริงขั้นสุดท้ายโดยทีมผู้สื่อข่าว และ 4) นำข้อมูลที่เรียบเรียงแล้วให้แหล่งข่าวช่วยตรวจสอบก่อนเผยแพร่

4. ใช้จริยธรรมสื่อมวลชน โดยสื่อมวลชนมีแนวคิดว่าการมีช่องทางเปิดกว้างให้ประชาชนทุกกลุ่มร่วมตรวจสอบเนื้อหา และยินดีแก้ไขเพื่อให้ข่าวสารมีความถูกต้องมากที่สุด

3.1.4 ประเทศเคนยา

แม้รัฐธรรมนูญปี 2010 ได้รับรองสิทธิเสรีภาพสื่อมวลชนไว้และภูมิทัศน์สื่อก็หลากหลายและเติบโต แต่สื่อมวลชนเคนยาก็ยังมีปัญหาน่ากังวล (Reporters Without Borders, 2022a) คือ 1) สื่อจำนวนมากถูกบริหารโดยนักการเมืองทำให้ต้องเซ็นเซอร์ตัวเอง 2) แม้รัฐธรรมนูญจะรับรองสิทธิเสรีภาพสื่อมวลชนไว้ แต่กฎหมายอื่นกว่า 20 ฉบับมีเจตนาควบคุมสื่อด้วยบทลงโทษรุนแรง 3) การเข้าถึงข้อมูลราชการเป็นเรื่องยากและรัฐบาลก็ไม่ได้ให้ความสำคัญกับคดีการละเมิดผู้สื่อข่าว และ 4) ปัญหาเศรษฐกิจส่งผลให้ผู้สื่อข่าวกว่า 300 คนถูกเลิกจ้างและรายการข่าวถูกแทนที่ด้วยรายการเพลง

จากบริบทสังคมที่ค่อนข้างละเลยความสำคัญของสื่อมวลชน ทำให้เคนยาแก้ปัญหาข่าวลวงโดยบังคับใช้กฎหมายเป็นหลัก (Poynter Institute, 2021) ดังที่นายอูซุรุ เคนยัตตา ประธานาธิบดีได้ลงนามในร่างกฎหมายฉบับวันที่ 16 พฤษภาคม 2018 เพื่อให้นิยามอาชญากรรมทางไซเบอร์ 17 ประเภท ซึ่งรวมถึงการปลอมแปลงข้อมูลคอมพิวเตอร์และการสร้างหรือตัดต่อข้อมูลเท็จ โดยผู้ที่เจตนาส่งต่อจะถูกปรับสูงสุด 50,000 ดอลลาร์หรือจำคุกไม่เกิน 2 ปี แม้กลุ่มนักวิชาชีพและสมาคมนักกฎหมายจะเรียกร้องให้รัฐสภาทำการทบทวนว่ากฎหมายดังกล่าวจะไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพประชาชน แต่ก็ไม่อาจยับยั้งการประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้ได้

3.1.5 ประเทศแคนาดา

โดยทั่วไปสื่อมวลชนแคนาดาค่อนข้างมีอิสระและปลอดภัย เนื่องจากรัฐบาลมีจุดยืนว่าเสรีภาพสื่อมีความสำคัญต่อประชาธิปไตย ดังนั้น รัฐบาลจึงจำเป็นต้องปกป้องเสรีภาพสื่อ เช่น บรรษัทกระจายเสียงและแพร่ภาพแห่งชาติ (Canadian Broadcasting Corporation) แม้รัฐบาลเป็นเจ้าของ แต่การดำเนินงานจะให้อิสระกับผู้สื่อข่าว ขณะที่ภูมิทัศน์สื่อก็มีความหลากหลายภายใต้เจ้าของเอกชน 5 กลุ่ม โดยมีหนังสือพิมพ์ยักษ์ใหญ่ 2 ฉบับ สถานีวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ขนาดใหญ่ ได้แก่ บรรษัทกระจายเสียงและแพร่ภาพซึ่งได้เงินสนับสนุนจากประชาชน และสื่อทางเลือกที่ได้ทุนสนับสนุนจากรัฐบาลเพื่อให้อยู่รอดได้ ซึ่งการกำกับดูแลเช่นนี้ทำให้ชาวแคนาดาส่วนใหญ่มั่นใจในสื่อมวลชนภาพรวม (Reporters Without Borders, 2022c) จากบริบททางสังคมที่ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนและสื่อมวลชน ทำให้แคนาดาใช้วิธีแก้ปัญหาข่าวลวงได้แก่

1. รณรงค์รู้เท่าทันสื่อ โดยรัฐบาลจัดทำโครงการที่มุ่งเพิ่มความตระหนักรู้เรื่องข่าวลวงให้แก่ประชาชน และให้ทุนภาคเอกชนเพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วม จากนั้นเปิดตัวกฎบัตรดิจิทัล (Canada's Digital Charter) ที่บริษัทแพลตฟอร์มออนไลน์ร่วมลงนาม เพื่อแสดงออกว่าทุกฝ่ายต่างมุ่งมั่นที่จะปกป้องประชาชนจากการคุกคามของข้อมูลเท็จ (Government of Canada, 2023)

2. ขอความร่วมมือบริษัทเทคโนโลยี โดยรัฐบาลเรียกร้องให้บริษัทสื่อออนไลน์ร่วมต่อสู้กับข่าวลวงให้มากขึ้น โดยไม่ปล่อยให้แพร่กระจายในแพลตฟอร์มได้ง่าย และบังคับให้บริษัทต้องโปร่งใสโดยเปิดเผยนโยบายต่อต้านข่าวลวง รวมถึงรายชื่อของผู้ลงโฆษณาด้วย

3. จัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจ รัฐบาลได้จัดตั้งคณะทำงานให้ช่วยตรวจสอบความโปร่งใสของการเลือกตั้งนำโดยเจ้าหน้าที่อิสระที่มีเทคโนโลยีเสริมเพื่อให้งานมีความรวดเร็ว โดยคณะทำงานจะมีหน้าที่ตรวจสอบข้อมูลและแจ้งให้สาธารณชนทราบ หากมีผู้พยายามที่จะบิดเบือนข่าวสารในสื่อออนไลน์

3.1.6 ประเทศบราซิล

การขึ้นสู่อำนาจของนายฌาอีร์ โบลโซนาโร ในปี 2018-2022 ได้สร้างความยากลำบากให้สื่อมวลชนบราซิล จากการกระทำของรัฐบาลที่ไม่เคารพต่อสิทธิเสรีภาพสื่อ โดยประธานาธิบดีมักคุกคามผู้สื่อข่าวเป็นประจำ กระทั่งปี 2020 บราซิลเป็นประเทศลำดับสองในภูมิภาคที่ผู้สื่อข่าวถูกสังหารสูงสุด พฤติกรรมของผู้นำนี้มีส่วนทำให้สังคมไม่เป็นมิตร จนเกิดการสร้างข่าวลวงจากทั้งนักการเมืองและประชาชน ซึ่งถือเป็นอันตรายต่อประชาธิปไตย ขณะที่ภูมิทัศน์สื่อก็กระจุกตัวสูง เกี่ยวข้องกับนักการเมืองและมีผลประโยชน์ทับซ้อน ปัญหาเหล่านี้ล้วนส่งผลให้สื่อมวลชนขาดอิสระและสื่อท้องถิ่นก็อ่อนแอลง (Reporters Without Borders, 2022b) ถึงกระนั้นปี 2023 บราซิลเริ่มมีความหวัง เนื่องจากรัฐบาลใหม่ของนายลูอิส อินาซีอุ ลูลา ดา ซิลวา หรือลูลา (Lula) พยายามที่จะฟื้นฟูประชาธิปไตยและให้สื่อมวลชนทำหน้าที่สุนัขเฝ้าบ้านได้ (Brembatti, 2023) แต่จากปัญหาการคุกคามสื่อมวลชนตลอดช่วงสี่ปีที่ผ่านมา ทำให้บราซิลใช้วิธีแก้ปัญหาข่าวลวงในสื่อออนไลน์ ดังนี้

1. ใช้อำนาจรัฐบาล ได้แก่ 1) เซ็นเซอร์เนื้อหาและบังคับให้สื่อนำเสนอข้อมูลด้านเดียว 2) บังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมข้อมูลเชิงลบของรัฐ แต่ถูกต่อต้านเนื่องจากกระทบสิทธิรับรู้ของประชาชน

2. บทบาทองค์กรไม่แสวงหากำไร โดยลูปา (Lupa, 2022) หรือสำนักข่าวอิสระต้องการให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง จึงร่วมตรวจสอบข้อมูล จากนั้นดำเนินการแก้ไขข้อมูลเท็จและแจ้งให้ประชาชนได้รับทราบ เพื่อช่วยให้สังคมรู้เท่าทันข่าวลวงในสื่อออนไลน์

3. บทบาทสื่อมวลชน โดยสื่อมวลชนดั้งเดิมพยายามใช้แนวคิดการกำกับดูแลตนเองโดยสมาคมวิชาชีพ ซึ่งมีพันธกิจร่วมกันคือการนำเสนอข่าวสารให้ถูกต้องโดยยึดหลักจริยธรรมวิชาชีพ เพื่อให้ประชาชนใช้เป็นแหล่งตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลข่าวสาร เปรียบเทียบกับเนื้อหาที่แพร่กระจายในสื่อออนไลน์ได้

วิธีแก้ปัญหาข่าวลวงในสื่อออนไลน์ข้างต้นในการศึกษานี้สามารถสังเคราะห์จัดกลุ่มตามการใช้อำนาจได้ 5 รูปแบบ ดังตารางที่ 1 ส่วนวิธีแก้ปัญหาที่แตกต่างกันนี้มีผลลัพธ์อย่างไรจะกล่าวถึงต่อไป

ตารางที่ 1

วิธีแก้ปัญหาข่าวลวงในสื่อออนไลน์ของ 6 ประเทศ

ประเทศ \ วิธีแก้ปัญหา	สิงคโปร์	ออสเตรเลีย	ฟินแลนด์	เคนยา	แคนาดา	บราซิล
1. การใช้อำนาจรัฐ						
1.1 การบังคับใช้กฎหมาย	X			X		X
1.2 การเซ็นเซอร์เนื้อหา	X			X		X
2. การให้อำนาจประชาชน						
2.1 การรณรงค์รู้เท่าทันสื่อ	X	X	X		X	
2.2 การให้ประชาชนตรวจสอบ	X	X	X			X
3. การให้อำนาจผู้เชี่ยวชาญ						
การจัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจ		X			X	
4. การให้อำนาจสื่อมวลชน						
4.1 การสนับสนุนสื่อคุณภาพ		X				
4.2 สื่อมวลชนกำกับดูแลกันเอง		X	X			X
5. การให้อำนาจบริษัทเอกชน						
ขอความร่วมมือบริษัทเทคโนโลยี		X			X	

3.2 ผลลัพธ์การแก้ปัญหาข่าวลวงในสื่อออนไลน์ของ 6 ประเทศ

แม้ข่าวลวงในสื่อออนไลน์คือปัญหาสำคัญที่หลายประเทศพยายามแก้ไข แต่ยังไม่มีการศึกษาโดยตรงยืนยันว่าวิธีการใดจะแก้ปัญหาได้ดีที่สุดและไม่มีวิธีการใดที่จะแก้ปัญหาได้เด็ดขาดที่สุด (Pourghomi, 2020) ทำให้การประเมินผลลัพธ์ของการแก้ปัญหาอาจต้องพิจารณาจากตัวชี้วัดอื่น โดยการศึกษาของโกลด์แมนและเบเคอร์ (Goldman & Baker, 2019) ยืนยันว่าเสรีภาพในการพูด ข่าวลวงและประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์กัน ดังนั้น การแก้ปัญหาจึงอาจต้องคำนึงถึงประเด็นนี้ด้วย และรัฐบาลที่ดีในระบอบประชาธิปไตยควรใช้วิธีการที่จำกัดเสรีภาพให้น้อยที่สุด เนื่องจากมีวิธีการทางเลือกอื่นอีกมากมายที่สามารถใช้ดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาข่าวลวงได้โดยไม่จำเป็นต้องละเมิดสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนและสื่อมวลชน (West, 2017; Richter, 2018; Ribeiro, 2023) สอดคล้องกับงานวิจัยหลายชิ้น (Humprecht, Esser & Aelst, 2020; Ospina, Orosz & Spencer, 2023) ที่ยืนยันค่อนข้างตรงกันว่าประเทศที่ให้อิสระแก่ทั้งประชาชนและสื่อมวลชนดูเหมือนว่าจะสามารถทนทานต่อการเผยแพร่ข่าวลวงได้ดีกว่า ซึ่งความสอดคล้องกันของผลการศึกษาเหล่านี้อาจใช้เป็นแนวทางการศึกษาได้เนื่องจากมีตัวชี้วัดมาตรฐานจาก 4 องค์การ ใน 4 ประเทศแตกต่างกันที่สามารถใช้พิจารณาว่าวิธีแก้ปัญหาข่าวลวงในสื่อออนไลน์ของประเทศใดจะส่งผลต่อเสรีภาพประชาชน สื่อมวลชนและประชาธิปไตยน้อยที่สุด ดังนี้

1. **ดัชนีประชาธิปไตย** คือเครื่องมือของหน่วยวิเคราะห์เศรษฐกิจ (Economist Intelligence, 2022) แห่งสหราชอาณาจักร ซึ่งประเมินความเป็นประชาธิปไตยใน 5 ประเด็น ได้แก่ กระบวนการเลือกตั้งและพหุนิยม เสรีภาพพลเมือง หน้าทีรัฐบาล การมีส่วนร่วมและวัฒนธรรมการเมือง จากนั้นนำผลรวมคะแนนมาจัดอันดับประเทศเป็นประชาธิปไตยสมบูรณ์ ประชาธิปไตยบกพร่อง กึ่งประชาธิปไตยกึ่งเผด็จการ และเผด็จการ

2. **ดัชนีเสรีภาพสื่อมวลชน** คือเครื่องมือศึกษาการมีเสรีภาพของสื่อมวลชนโดยองค์กรผู้สื่อข่าวไร้พรมแดน (Reporters Without Borders, 2022g) ซึ่งมีสำนักงานใหญ่ในฝรั่งเศส จะประเมินบริบทสังคม 5 ด้านที่สะท้อนเสรีภาพสื่อ ได้แก่ การเมือง กฎหมาย เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และความปลอดภัย จากนั้นนำผลรวมคะแนนมาจัดอันดับเสรีภาพสื่อมวลชนเป็นระดับดี น่าพอใจ มีปัญหา ยากลำบาก และน่ากังวล

3. **ดัชนีเสรีภาพอินเทอร์เน็ต** คือเครื่องมือศึกษาเสรีภาพในการใช้อินเทอร์เน็ตของประชาชน จัดทำโดยฟรีดอมเฮาส์ (Freedom House, 2022) หรือองค์กรไม่แสวงหากำไรอเมริกันที่สนับสนุนความก้าวหน้าของเสรีภาพทั่วโลก โดยประเมิน 3 ประเด็น ได้แก่ อุปสรรคการใช้งาน ข้อจำกัดเนื้อหา และการละเมิดสิทธิผู้ใช้งาน จากนั้นนำผลรวมคะแนนมาจัดอันดับเป็นมีเสรีภาพ มีเสรีภาพบางส่วน และไม่มีเสรีภาพ

4. **ดัชนีเสรีภาพมนุษย์** คือเครื่องมือศึกษาการมีเสรีภาพของมนุษย์โดยสถาบันเคโต (Cato Institute, 2022) ร่วมกับสถาบันแฟรเซอร์ (Fraser Institute) แห่งแคนาดา ได้พิจารณาข้อมูล 83 ตัวชี้วัดที่ครอบคลุมชีวิตบุคคล 12 ด้าน เช่น กฎหมาย ความปลอดภัย ศาสนา ฯลฯ จากนั้นนำผลรวมคะแนนมาจัดอันดับประเทศที่มนุษย์มีเสรีภาพสูงสุด มีเสรีภาพ มีเสรีภาพต่ำ และมีเสรีภาพต่ำสุด

อย่างไรก็ตาม การศึกษานี้พยายามหาตัวชี้วัดมาตรฐานที่ประเมินเสรีภาพประชาชนและสื่อมวลชน ซึ่งพัฒนาขึ้นบนพื้นฐานแนวคิดทางสังคมการเมืองอื่นที่แตกต่างออกไปจากแนวคิดเสรีนิยม (Libertarianism) และทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคม (Social responsibility theory) เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลมีความรอบด้านมากขึ้น แต่ทว่าไม่ปรากฏตัวชี้วัดดังกล่าวแต่อย่างใด ทั้งนี้ ดัชนีที่เกี่ยวข้องข้างต้นสรุปไว้ในตารางที่ 2

ตารางที่ 2

ดัชนีที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพของประชาชน สื่อมวลชนและประชาธิปไตย

ดัชนี	ผลประเมิน				
1. ดัชนีประชาธิปไตย	ประชาธิปไตยสมบูรณ์	ประชาธิปไตยบกพร่อง	กึ่งประชาธิปไตยกึ่งเผด็จการ	เผด็จการ	
2. ดัชนีเสรีภาพสื่อมวลชน	ดี	น่าพอใจ	มีปัญหา	ยากลำบาก	น่ากังวล
3. ดัชนีเสรีภาพอินเทอร์เน็ต	มีเสรีภาพ		มีเสรีภาพบางส่วน		ไม่มีเสรีภาพ
4. ดัชนีเสรีภาพมนุษย์	มีเสรีภาพสูงสุด		มีเสรีภาพ	มีเสรีภาพต่ำ	มีเสรีภาพต่ำสุด

ผลประเมินประเทศกรณีศึกษาปี 2022 ได้แก่ 1) ดัชนีประชาธิปไตย (Economist Intelligence, 2022) พบว่าประเทศออสเตรเลีย ฟินแลนด์และแคนาดามีประชาธิปไตยสมบูรณ์ ขณะที่สิงคโปร์และบราซิลมีประชาธิปไตยบกพร่อง ส่วนเคนยาปกครองระบอบกึ่งเผด็จการ 2) ดัชนีเสรีภาพสื่อมวลชน (Reporters Without Borders, 2022i) พบว่าสื่อมวลชนฟินแลนด์มีเสรีภาพดีใกล้เคียงกับออสเตรเลียและแคนาดาที่มีเสรีภาพน่าพอใจ ซึ่งต่างจากสื่อมวลชนเคนยาและบราซิลที่เสรีภาพมีปัญหา และสื่อมวลชนสิงคโปร์มีเสรีภาพยากลำบาก 3) ดัชนีเสรีภาพอินเทอร์เน็ต (Freedom House, 2022) พบว่าประชาชนออสเตรเลียและแคนาดาค่อนข้างมีเสรีภาพ

อินเทอร์เน็ต ต่างจากสิงคโปร์ เกาหลีและบราซิลที่ประชาชนมีเสรีภาพบางส่วน ขณะที่ฟินแลนด์ไม่ได้ถูกศึกษาจากดัชนีนี้ และ 4) ดัชนีเสรีภาพมนุษย (Cato Institute, 2022) พบว่าประชาชนออสเตรเลีย ฟินแลนด์และแคนาดา มีเสรีภาพสูงสุด รองลงมาคือประชาชนบราซิลมีเสรีภาพสูง ขณะที่ประชาชนสิงคโปร์และเกาหลีมีเสรีภาพค่อนข้างต่ำ ซึ่งผลประเมินจากดัชนีทั้งหมดสรุปไว้ในตารางที่ 3

ตารางที่ 3

ผลประเมินเสรีภาพของประชาชน สื่อมวลชนและประชาธิปไตยปี 2022 ของ 6 ประเทศ

ดัชนี \ ประเทศ	สิงคโปร์	ออสเตรเลีย	ฟินแลนด์	เคนยา	แคนาดา	บราซิล
1. ดัชนีประชาธิปไตย (อันดับ)	บกพร่อง (70)	สมบูรณ์ (15)	สมบูรณ์ (5)	กึ่งเผด็จการ (94)	สมบูรณ์ (12)	บกพร่อง (51)
2. ดัชนีเสรีภาพสื่อ (อันดับ)	ยากลำบาก (139)	น่าพอใจ (39)	ดี (5)	มีปัญหา (69)	น่าพอใจ (19)	มีปัญหา (110)
3. ดัชนีเสรีภาพอินเทอร์เน็ต (อันดับ)	มีเสรีภาพบางส่วน (35)	มีเสรีภาพ (12)	ไม่ได้ประเมิน (-)	มีเสรีภาพบางส่วน (19)	มีเสรีภาพ (4)	มีเสรีภาพบางส่วน (22)
4. ดัชนีเสรีภาพมนุษย (อันดับ)	มีเสรีภาพต่ำ (44)	มีเสรีภาพสูงสุด (11)	มีเสรีภาพสูงสุด (8)	มีเสรีภาพต่ำ (100)	มีเสรีภาพสูงสุด (13)	มีเสรีภาพสูง (80)

นอกจากนี้ได้ทดสอบว่าวิธีแก้ปัญหาที่แตกต่างกันจะส่งผลต่อเสรีภาพประชาชน สื่อมวลชนและประชาธิปไตยสอดคล้องกันหรือไม่ เพราะโดยหลักการเสรีภาพทั้งสามมีความสัมพันธ์กัน (Goldman & Baker, 2019) การศึกษาจึงนำคะแนนของประเทศกรณีศึกษาทั้ง 4 ดัชนีมาวิเคราะห์ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน พบว่าผลประเมินมีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญ .01 โดยมีค่า 0.620-0.958 หมายความว่าถ้าผลประเมินของดัชนีหนึ่งมีค่าต่ำหรือสูง ดัชนีอื่นก็จะมีค่าต่ำหรือสูงในทิศทางเดียวกันด้วย เช่น กรณีประเทศสิงคโปร์ เกาหลีและบราซิล เป็นต้น ทั้งนี้ อาจสรุปได้ว่าผลประเมินของทุกดัชนีมีความสอดคล้องในทิศทางเดียวกันดังตารางที่ 4 ซึ่งจะเป็นแนวทางพิจารณาเลือกให้ข้อเสนอแนะที่น่าจะเหมาะสมกับรัฐบาลไทยต่อไป

ตารางที่ 4

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของดัชนีที่เกี่ยวข้อง

ดัชนี	1. ดัชนีประชาธิปไตย	2. ดัชนีเสรีภาพสื่อมวลชน	3. ดัชนีเสรีภาพอินเทอร์เน็ต	4. ดัชนีเสรีภาพมนุษย
1. ดัชนีประชาธิปไตย	1			
2. ดัชนีเสรีภาพสื่อมวลชน	0.958**	1		
3. ดัชนีเสรีภาพอินเทอร์เน็ต	0.769**	0.904**	1	
4. ดัชนีเสรีภาพมนุษย	0.917**	0.838**	0.620**	1

หมายเหตุ: ** p<.01

4. ข้อเสนอแนะวิธีแก้ปัญหาข่าวลวงในสื่อออนไลน์ต่อรัฐบาลไทย

ก่อนเสนอแนะวิธีแก้ปัญหาต่อรัฐบาลไทย มีประเด็นเกี่ยวข้องที่วิเคราะห์เพิ่มเติม ได้แก่ สรุปลวิธีแก้ปัญหาข่าวลวงในสื่อออนไลน์ของประเทศกรณีศึกษาและบริบทสังคมการเมืองไทย ดังนี้

4.1 สรุปลวิธีแก้ปัญหาข่าวลวงในสื่อออนไลน์ของประเทศกรณีศึกษา

วิธีแก้ปัญหาข่าวลวงในสื่อออนไลน์ของประเทศกรณีศึกษา พบว่าสรุปลวิธีการได้ 2 รูปแบบ ได้แก่

1. *ประเทศที่รัฐบาลใช้อำนาจ* ได้แก่ สิงคโปร์ เกาหลีและบราซิลซึ่งแก้ปัญหาจากการใช้อำนาจของรัฐบาลมากกว่าวิธีการอื่นที่ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพประชาชนและสื่อมวลชน โดยใช้วิธีควบคุมข้อมูลข่าวสารอย่างเข้มงวด ทั้งการบังคับใช้กฎหมายและการเซ็นเซอร์เนื้อหาที่ต่างส่งผลกระทบต่อเสรีภาพประชาชน สื่อมวลชนและประชาธิปไตยทั้งสิ้น จนเกิดความขัดแย้งขึ้นในสังคมรวมถึงความเสียหายต่อภาพลักษณ์ของประเทศ ซึ่งประเทศที่เชื่อมั่นในประชาธิปไตยต่างแสดงออกว่าไม่เห็นด้วยกับวิธีการนี้ (Gathright, 2018; Griffiths, 2019; Santos, 2023) ดังสะท้อนได้จากผลการศึกษาเสรีภาพประจำปีของกลุ่มนี้ได้รับผลประเมินต่ำสุดตลอดกันทุกดัชนี

2. *ประเทศที่รัฐบาลให้อำนาจประชาชน* ได้แก่ ออสเตรเลีย ฟินแลนด์และแคนาดา โดยใช้วิธีแก้ปัญหาอย่างเชื่อมั่นในศักยภาพประชาชนว่าจะสามารถใช้เหตุผลตรวจสอบข้อเท็จจริงเองได้ รัฐบาลจึงอนุญาตให้ประชาชนสามารถแสดงออกได้โดยอิสระและมุ่งพัฒนาคุณภาพระยะยาว ทั้งการสร้างความรู้เท่าทันสื่อ ขอความช่วยเหลือผู้เชี่ยวชาญ สนับสนุนสื่อมวลชนคุณภาพและร่วมมือกับเจ้าของแพลตฟอร์ม จนประชาชนคือส่วนหนึ่งของการแก้ปัญหาซึ่งครอบคลุมมากกว่าและก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีเรื่องการยึดมั่นในประชาธิปไตย ดังที่ผลการศึกษาเสรีภาพประจำปีพบว่ากลุ่มนี้ได้รับผลประเมินสูงสุดตลอดกันทุกดัชนี

วิธีแก้ปัญหาสองรูปแบบข้างต้นมีความแตกต่างกันซึ่งรัฐบาลไทยควรใช้วิธีการอย่างไร ส่วนหนึ่งต้องพิจารณาว่าประเทศไทยมีบริบทสังคมการเมืองอย่างไร ถ้าปกครองในระบอบประชาธิปไตยก็ควรสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากกว่าที่จะใช้อำนาจรัฐเพื่อแก้ปัญหา

4.2 บริบทสังคมการเมืองไทย

ประเทศไทยปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยรัฐธรรมนูญบัญญัติให้พระมหากษัตริย์มีสถานะประมุขของรัฐและให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการเลือกตั้ง รวมถึงตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลได้ (สถาบันพระปกเกล้า, 2565) แต่การบริหารประเทศกว่า 9 ปีของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ตั้งแต่พฤษภาคม พ.ศ. 2557 โดยเริ่มจากการรัฐประหารและปราบปรามผู้เห็นต่างก็เป็นเหตุให้สื่อมวลชนไทยรู้สึกหวาดกลัวและเซ็นเซอร์ตนเอง (Human Rights Watch, 2019) แม้ต่อมาจะประกาศวางมือ แต่บรรยากาศการเมืองตลอดเวลาที่ผ่านมาก็มีส่วนทำให้สังคมไทยแตกแยกจากทั้งฝ่ายที่สนับสนุนและต่อต้านรัฐบาลชุดนี้

องค์กรผู้สื่อข่าวไร้พรมแดนศึกษาภาพรวมสื่อมวลชนไทย (Reporters Without Borders, 2022h) รายงานว่าการทำงานของสื่อไทยปัจจุบันสอดคล้องกับสังคมข้างต้น คือสื่อกระแสหลักแบ่งเป็นฝ่ายสนับสนุนและต่อต้าน

รัฐบาล รวมถึงถูกกำกับดูแลจากนักการเมืองและสื่อออนไลน์ก็มีกฎหมายควบคุม บริบทเช่นนี้ทำให้ที่ผ่านมารัฐบาลไทยใช้วิธีแก้ปัญหาข่าวลวงในสื่อออนไลน์ 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) *ใช้อำนาจรัฐบาล* โดยกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมจัดตั้งศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมเพื่อแก้ปัญหาโดยตรง โดยช่วยคัดกรอง ตรวจสอบและเผยแพร่ข้อเท็จจริงแก่ประชาชน รวมถึงประสานงานกับกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ปอท.) โดยใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ลงโทษผู้กระทำความผิด นอกจากนี้ รัฐบาลยังจับมือกับแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อให้ลบเนื้อหาและให้ความรู้กับประชาชน 2) *ให้อำนาจประชาชน* ได้แก่ 2.1) การควบคุมตนเองโดยสื่อมวลชนเพื่อไม่ให้กระทบสิทธิเสรีภาพสื่อ 2.2) จัดทำช่องทางช่วยตรวจสอบข่าว เช่น ศูนย์ข่าวสัจก่อนแซร์ของสำนักข่าวไทย ลิงก์ช่วยตรวจสอบข่าวโดยสื่อเครือบางกอกโพสต์และโคแฟค (COFACT) รวมถึงไทยดีไอแมชีน (Thai D.I. Machine) เว็บไซต์ตรวจสอบข่าวของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นต้น

วิธีการข้างต้นดูเหมือนจะยังไม่เพียงพอ เพราะการแก้ปัญหาที่ดีไม่ควรจำกัดเสรีภาพประชาชนและสื่อมวลชนจนกระทบต่อประชาธิปไตย แต่ผลการศึกษาพบว่าเสรีภาพของไทยยังมีปัญหาเมื่อเทียบกับประเทศอื่นที่ปกครองในระบอบใกล้เคียงกัน (Economist Intelligence, 2022; Reporters Without Borders, 2022i; Freedom House, 2022; Cato Institute, 2022) ดังตารางที่ 5 ส่วนประเทศไทยควรใช้วิธีการอย่างไรนั้นจะกล่าวถึงในข้อเสนอแนะต่อไป

ตารางที่ 5

ผลประเมินเสรีภาพประชาชน สื่อมวลชนและประชาธิปไตยปี 2022 ของประเทศไทย

ดัชนี \ ประเทศ	ประเทศไทย
1. ดัชนีประชาธิปไตย (อันดับ)	บกพร่อง (55)
2. ดัชนีเสรีภาพสื่อ (อันดับ)	มีปัญหา (115)
3. ดัชนีเสรีภาพอินเทอร์เน็ต (อันดับ)	ไม่มีเสรีภาพ (50)
4. ดัชนีเสรีภาพมนุษย์ (อันดับ)	มีเสรีภาพต่ำ (104)

4.3 ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลไทย

แม้ยังไม่มีหลักฐานชัดเจนยืนยันถึงวิธีแก้ปัญหาที่ดีที่สุด แต่รัฐบาลในระบอบประชาธิปไตยก็ควรหลีกเลี่ยงการใช้อำนาจรัฐและให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้นเพื่อปกป้องเสรีภาพประชาชน สื่อมวลชนและประชาธิปไตย โดยรัฐบาลไทยคือหน่วยงานหลักในการแก้ปัญหา ควรพิจารณาใช้ข้อเสนอแนะจากวิธีการของประเทศกรณีศึกษาเหล่านี้เป็นแนวทางในการพัฒนาแนวปฏิบัติที่เหมาะสมเพิ่มเติม โดยยึดหลักสำคัญคือรัฐบาลควรมีหน้าที่เป็นผู้นำที่กำหนดนโยบายและกรอบการทำงานร่วมกับภาคส่วนอื่นเท่านั้น แต่ควรหลีกเลี่ยงการใช้อำนาจรัฐและควรใช้หลายวิธีร่วมกัน (Wardle & Derakhshan, 2017) ดังนี้

1. *สร้างความรู้เท่าทันสื่อให้ประชาชน* รัฐบาลควรเป็นผู้นำร่วมกับภาคส่วนอื่น เช่น สื่อมวลชน ภาคประชาสังคม สถาบันการศึกษา ฯลฯ เพื่อให้ความรู้และฝึกทักษะให้ประชาชนสามารถตรวจสอบข้อเท็จจริงได้ซึ่งความรู้เท่าทันสื่อนี้จะเป็นเครื่องมือสำคัญในยุคที่สื่อออนไลน์มีบทบาทในการส่งต่อข่าวสาร เพราะจะช่วยให้ไม่ตก

เป็นเหยื่อและประชาชนที่รู้เท่าทันสื่อมีแนวโน้มที่จะเชื่อข่าวสารที่ถูกต้องมากกว่า (Pew Research Center, 2018) ดังนั้น การสร้างความรู้เท่าทันสื่อจึงเป็นหน้าที่สำคัญประการแรกของรัฐบาลไทย

2. **ให้ประชาชนช่วยตรวจสอบ** โดยข่าวลงในสื่อออนไลน์ถือเป็นอันตราย เพราะสามารถทำลายความเชื่อใจของรัฐกับประชาชนจากการบิดเบือนข่าวสารได้ ดังนั้น รัฐบาลควรสนับสนุนให้ประชาชนช่วยตรวจสอบข่าวโดยพัฒนากลไกช่วยเหลือ เช่น จัดทำระบบรายงาน สนับสนุนการแจ้งเตือนและกระตุ้นให้ไม่ส่งต่อข่าวที่ไม่ตรวจสอบ ฯลฯ ทั้งนี้ การร่วมตรวจสอบของประชาชนจะช่วยให้การคัดกรองเนื้อหาที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น และรัฐบาลไม่สามารถแก้ปัญหาข่าวลวงให้สำเร็จได้เพียงลำพัง (European Commission, 2018)

3. **จัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจ** คือการรวบรวมผู้เชี่ยวชาญจากหลายสาขาให้แก้ไขปัญหาาร่วมกันซึ่งข้อดีคือการแก้ปัญหาจะค่อนข้างครอบคลุม เนื่องจากความหลากหลายของผู้เชี่ยวชาญ จนทำงานได้ใกล้ชิดและรวดเร็ว โดยควรประสานงานร่วมกับภาคส่วนอื่นด้วยเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ด้วยเหตุนี้ การจัดตั้งคณะทำงานจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่ควรพิจารณาเพื่อให้การแก้ปัญหาครอบคลุมผู้รับสารในทุกกลุ่ม

4. **สนับสนุนสื่อมวลชนคุณภาพ** รัฐบาลไทยควรให้ความสำคัญกับสื่อมวลชนในฐานะแหล่งข่าวสารหลักของสังคม โดยใช้วิธีสร้างแรงจูงใจให้สื่อปฏิบัติหน้าที่อย่างมีคุณภาพและไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน เช่น 1) ให้รางวัลสื่อที่รายงานข่าวถูกต้องมีสาระ 2) ให้ทุนสื่อที่ทำข่าวเพื่อสาธารณะ 3) ยกเว้นภาษีให้สื่อที่ช่วยเหลือสังคม ฯลฯ วิธีการนี้สามารถช่วยต่อสู้กับข่าวลวงได้ เพราะประชาชนที่เปิดรับข่าวจากสื่อมวลชนคุณภาพเป็นประจำมีแนวโน้มที่จะแยกแยะข้อเท็จจริงได้ดีและเชื่อข่าวที่ถูกต้องมากกว่า (Reuters Institute, 2019)

5. **ให้อิสระสื่อมวลชน** การตรวจสอบรัฐบาลคือหน้าที่สำคัญของสื่อมวลชนในสังคมประชาธิปไตย ทำให้การแทรกแซงสื่อของรัฐจึงขัดต่อหลักการนี้และไม่อาจช่วยให้ข่าวสารถูกต้องเพิ่มขึ้นได้ แต่กลับทำให้สื่อมีโอกาสถูกใช้เป็นเครื่องมือ ดังนั้น รัฐบาลไทยควรให้ความเคารพต่อสื่อมวลชน โดยให้กำกับดูแลกันเองเพื่อให้การรายงานข่าวมีมาตรฐานสูงขึ้น เพราะสื่อมวลชนที่กำกับดูแลกันเองมีแนวโน้มที่จะรับผิดชอบและมีแรงจูงใจที่จะรายงานข่าวให้ถูกต้องเพื่อความน่าเชื่อถือไว้มากกว่า (Wardle & Derakhshan, 2017)

6. **ร่วมมือกับบริษัทเทคโนโลยี** ทั้งรัฐบาลและบริษัทเทคโนโลยีต่างมีบทบาทสำคัญร่วมกัน โดยรัฐบาลมีหน้าที่ออกกฎระเบียบ ขณะที่บริษัทเทคโนโลยีจะพัฒนาระบบคัดกรองเนื้อหา ซึ่งความร่วมมือกันนี้จะช่วยให้การแก้ปัญหามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังกรณีการออกกฎหมายการให้บริการดิจิทัล (Digital Services Act) ของสหภาพยุโรปที่กำหนดให้บริษัทเทคโนโลยีต้องลบเนื้อหาอันตรายออกจากแพลตฟอร์มทั้งหมดเพื่อให้สื่อออนไลน์น่าเชื่อถือมากขึ้น (Chee, 2022) ดังนั้น รัฐบาลไทยและบริษัทเทคโนโลยีควรทำงานร่วมกันเพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาแทนการมุ่งลงโทษผู้กระทำความผิดซึ่งกระทบต่อเสรีภาพประชาชน ดังที่องค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2022) กล่าวสนับสนุนว่าความร่วมมือกันของรัฐบาล ภาคเอกชนและประชาชนจะเป็นกุญแจสำคัญที่ช่วยให้รัฐบาลสามารถสร้างสังคมออนไลน์ที่ปลอดภัยยิ่งขึ้นได้

อย่างไรก็ตาม ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาข้างต้นนี้อาจจำแนกได้เป็น 2 กรณีตามเงื่อนไขการดำเนินงานของรัฐบาลก่อนหน้า ได้แก่ 1) ข้อเสนอแนะที่มีความสอดคล้องหรือใกล้เคียงกับวิธีการที่รัฐบาลไทยได้ดำเนินการอยู่ก่อนแล้ว แสดงว่าผลการศึกษานี้ก็เป็นสิ่งช่วยยืนยัน (Confirmation) ว่าประเทศไทยได้ใช้วิธีการแก้ปัญหาที่เท่าทันเป็นมาตรฐานในรูปแบบเดียวกันกับสากล และอาจจะยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหาแนวทางใหม่เข้ามาให้ทดลองปฏิบัติ และ 2) ข้อเสนอแนะทั้งหมดหรือบางส่วนมีความแตกต่างจากที่รัฐบาลไทยได้ดำเนินการอยู่ ก็สามารถนำข้อเสนอแนะเหล่านี้ไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาข่าวลวงในสื่อออนไลน์เพิ่มเติมได้

นอกจากนี้ เกิดเป็นข้อสังเกตบางประการจากการศึกษาว่า กรณีที่ข้อเสนอแนะข้างต้นเป็นวิธีการที่รัฐบาลไทยได้ดำเนินการอยู่ก่อนแล้ว วิธีการใดมีประสิทธิภาพสูงสุดในการต่อสู้กับข่าวลวงในสื่อออนไลน์ในประเทศไทยและถ้าไม่ใช่เงื่อนไขในการเลือกวิธีการแก้ปัญหาข่าวลวงในสื่อออนไลน์ที่น่าจะเหมาะสมจากผลกระทบที่มีต่อเสรีภาพประชาชน สื่อมวลชนและประชาธิปไตยตามหลักการสากลแล้ว ประเทศไทยควรพิจารณาจากแนวคิดทางสังคมการเมืองใด เพราะยังไม่ปรากฏผลการศึกษาค้นคว้ายืนยันว่าการแก้ปัญหาด้วยวิธีการใดดีที่สุด รวมถึงประเด็นที่ควรตั้งคำถามต่อไปก็คือ เพราะเหตุใดผลลัพธ์ของการแก้ปัญหาปัจจุบันที่รัฐบาลใช้จึงมีความแตกต่างกันกับประเทศกรณีศึกษาอื่น โดยเฉพาะในประเด็นเกี่ยวกับความเป็นประชาธิปไตย เสรีภาพสื่อมวลชน เสรีภาพอินเทอร์เน็ตและเสรีภาพของมนุษย์ ซึ่งอาจจำเป็นต้องศึกษาให้ลึกลงไปในเรื่องละเอียดเพื่อหาคำตอบที่ชัดเจนและให้ข้อเสนอแนะเรื่องนี้ต่อไปในอนาคต

5. บทสรุป

การเข้าสู่ยุคดิจิทัลดิสรรับชั้นส่งผลให้รูปแบบการบริโภคข่าวสารของผู้คนทั่วโลกเปลี่ยนไปตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีจากสื่อดั้งเดิมเป็นสื่อออนไลน์ พฤติกรรมที่เปลี่ยนไปนี้ส่งผลให้ข่าวลวงแพร่กระจายได้ง่ายขึ้นจนนานาประเทศพยายามหาวิธีแก้ไข เช่นเดียวกับประเทศไทยที่จำเป็นต้องพิจารณาถึงวิธีการอื่นเพื่อให้มีทางเลือกเพิ่มขึ้น วิธีแก้ปัญหาข่าวลวงในสื่อออนไลน์แบ่งได้ 2 กลุ่ม คือกลุ่มที่รัฐบาลใช้อำนาจรัฐและกลุ่มที่รัฐบาลให้อำนาจประชาชน แม้ยังไม่มีการศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพโดยตรง แต่รัฐบาลที่ดีจะใช้วิธีการที่จำกัดเสรีภาพให้น้อยที่สุด โดยเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมและใช้หลายวิธีร่วมกัน ซึ่งผลลัพธ์ของวิธีแก้ปัญหาอาจพิจารณาโดยอ้อมได้จากผลประเมินเสรีภาพโดยตัวชี้วัดมาตรฐานซึ่งครอบคลุมในหลายมิติ โดยพบว่า การแก้ปัญหาข่าวลวงโดยใช้อำนาจรัฐย่อมส่งผลต่อเสรีภาพประชาชน สื่อมวลชนและประชาธิปไตยในเวลาเดียวกันด้วย ซึ่งน่าจะไม่ใช่ทางออกของปัญหา เพราะเป็นการเพิ่มโอกาสสร้างข่าวลวงของกลุ่มขัดแย้ง เพื่อหวังผลจากความเข้าใจผิด รวมถึงกระทบต่อภาพลักษณ์เรื่องการยึดมั่นในประชาธิปไตย การศึกษานี้จึงเสนอแนะว่ารัฐบาลไทยควรพิจารณาใช้วิธีแก้ปัญหาจากกลุ่มประเทศที่รัฐบาลให้อำนาจประชาชนมากกว่า เพื่อป้องกันปัญหาการสร้างข่าวลวงจากปัจจัยการเมืองหรือเศรษฐกิจดังตัวอย่างที่พบในกรณีศึกษา นอกจากนี้ รัฐบาลไทยควรใช้หลายวิธีร่วมกันโดยทำงานร่วมกันกับภาคส่วนอื่น เพื่อให้การแก้ปัญหาครอบคลุมทั้งวิธีการและผู้มีส่วนร่วม ซึ่งน่าจะช่วยให้การแก้ปัญหาข่าวลวงในสื่อออนไลน์ของไทยมีประสิทธิภาพที่ยั่งยืนมากกว่าในระยะยาว

รายการอ้างอิง

- กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2565). รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2565. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- เบญจวรรณ คุณวิโรจน์ลักษณ์, สุภกิจ อิศดิศัย, และอานนท์ ทับเที่ยง. (2563). ปัจจัยที่ช่วยลดการแพร่กระจายข่าวปลอมบนสื่อสังคมออนไลน์. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, 6(2), 196-213.
- รัฐบาลไทย. (2565). “ดีอีเอส” เปิดสถิติ “เฟคนิวส์” ปี 2565 พบข่าวปลอมนโยบายภาครัฐครองแชมป์สูงสุด. สืบค้นจาก <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/63331>.

- วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, และพรชาสิริ กุหลาบ. (2563). ศึกษาเรื่องโครงการสำรวจองค์ความรู้ด้านข่าวลวง ข้อมูลบิดเบือน และข้อมูลผิดพลาด และกรณีศึกษาด้านสุขภาพของไทย. สืบค้นจาก <https://blog.cofact.org/081063/?fbclid=IwAR3Wi7XaA4Flz2dnUVoMYBnludHoojP2clglufvZ-glseB9X4a0va7hNX1k>.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2565). ความรู้เบื้องต้นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2552). การเรียกชื่อประเทศ. สืบค้นจาก <http://legacy.orst.go.th/?knowledge=การเรียกชื่อประเทศ-๑๑-พฤ>.
- สุนันทา แยมทัฬ, และอรัญญา ศิริผล. (2564). ข่าวปลอมกับการทำงานของนักข่าวในยุคดิจิทัล. *วารสารศาสตร์*, 14(2), 120-144.
- เสาวภาคย์ รัตนพงศ์. (2563). การศึกษาลักษณะของข่าวปลอมที่เผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์ในประเทศไทยและแนวทางการรับมือ (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- Abdullah, N. A., Nishioka, D., Tanaka, Y., & Murayama, Y. (2014). Users's action and decision making of retweet messages towards reducing misinformation spread during disaster. *Journal of Information Processing*, 23(1), 31-40.
- Allcott, H., & Gentzkow, M. (2017). Social media and fake news in the 2016 election. *Journal of Economic Perspectives*, 31(2), 211-236.
- Berghel, H. (2017). Alt-news and post-truths in the "fake news" era. *Computer*, 50(4), 110-114.
- Brembatti, K. (2023). *Press and power in Brazil: A return to normality?*. Retrieved from <https://www.braziloffice.org/campaigns/view-campaign/2GZzVAidqXKW0Y3WETPu38-rhYfke-5hcx-RK-O4Mx8GBOknK2WmBTzcdeQSJQOmWfPBzNzRxgc-wn5UierGax6xU7LyHNjx>.
- Burkhardt, J. M. (2017). History of fake news. *Library Technology Reports*, 53(8), 5-9.
- Canadian Centre for Cyber Security. (2022). *How to identify misinformation, disinformation, and malinformation*. Retrieved from <https://www.cyber.gc.ca/en/guidance/how-identify-misinformation-disinformation-and-malinformation-itsap00300>.
- Cato Institute. (2022). *Human freedom index*. Retrieved from <https://www.cato.org/human-freedom-index/2022>.
- Chee, F. Y. (2022). *EU sets new online rules for Google, Meta to curb illegal content*. Retrieved from <https://www.reuters.com/technology/eu-countries-lawmakers-clinch-deal-new-online-content-rules-2022-04-23>.
- Choy, M., & Chong, M. (2018). *Seeing through misinformation: A framework for identifying fake online news*. Retrieved from <https://arxiv.org/abs/1804.03508>.
- Cohen, M. (2021). *Timeline of the coup: How Trump tried to weaponize the justice department to overturn the 2020 election*. Retrieved from <https://edition.cnn.com/2021/11/05/politics/january-6-timeline-trump-coup/index.html>.
- Economist Intelligence. (2022). *EIU report: Democracy index 2022*. Retrieved from <https://www.eiu.com/n/campaigns/democracy-index-2022>.
- European Commission. (2018). *Tackling online disinformation: Commission proposes an EU-wide code of practice*. Brussels: Publications Office of the European Union.

- Freedom House. (2022). *Freedom on the net: research methodology*. Retrieved from <https://freedomhouse.org/reports/freedom-net/freedom-net-research-methodology>.
- Gathright, J. (2018). *Kenya's Crackdown on fake news raises questions about press freedom*. Retrieved from <https://www.npr.org/sections/thetwo-way/2018/05/19/612649393/kenyas-crackdown-on-fake-news-raises-questions-about-press-freedom>.
- Globalwebindex. (2019). *Digital vs traditional media consumption*. Retrieved from https://www.amic.media/media/files/file_352_2142.pdf.
- Goldman, A., & Baker, D. (2019). Free speech, fake news, and democracy. *First Amendment Law Review*, 18(1), 65-141.
- Government of Canada. (2023). *Canada's digital charter*. Retrieved from <https://ised-isde.canada.ca/site/innovation-better-canada/en/canadas-digital-charter-trust-digital-world>.
- Govoni, N. A. (2004). *Dictionary of marketing communications*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Griffiths, J. (2019). *Singapore just used its fake news law. Critics say it's just what they feared*. Retrieved from <https://edition.cnn.com/2019/11/29/media/singapore-fake-news-facebook-intl-hnk/index.html>.
- Henley, J. (2020). *How Finland starts its fight against fake news in primary schools*. Retrieved from www.theguardian.com/world/2020/jan/28/fact-from-fiction-finlands-new-lessons-in-combating-fake-news.
- Hopp, T., Ferrucci, P., & Vargo, C. (2020). Why do people share ideologically extreme, false, and misleading content on social media? A self-report and trace data-based analysis of countermedia content dissemination on facebook and twitter. *Human Communication Research*, 46(4), 357-384.
- Human Rights Watch. (2019). *To speak out is dangerous: Criminalization of peaceful expression in Thailand*. Retrieved from <https://www.hrw.org/report/2019/10/25/speak-out-dangerous/criminalization-peaceful-expression-thailand>.
- Humprecht, E., Esser, F., & Aelst, P. (2020). Resilience to online disinformation: a framework for cross-national comparative research. *The International Journal of Press/Politics*, 25(3), 493-516.
- Kavanagh, J., & Rich, M. D. (2018). *Truth decay: An initial exploration of the diminishing role of facts and analysis in American public life*. Santa Monica, California: RAND.
- Kovach, B., & Rosenstiel, T. (2021). *The elements of journalism, revised and updated 4th edition: What newspeople should know and the public should expect*. New York: Crownpublishing.
- Lee, V. (2019). *2 Initiatives launched to help fight fake news, terrorism*. Retrieved from <https://www.straitstimes.com/singapore/2-initiatives-launched-to-help-fight-fake-news-terrorism>.
- Lupa. (2022). *Who we are?*. Retrieved from <https://lupa.uol.com.br/institucional>.
- Marwick, A. E. (2018). Why do people share fake news? A sociotechnical model of media effects. *Georgetown Law Technology Review*, 2(2), 474-512.
- McCarthy, N. (2019). *Where concern is highest about fake news on the internet*. Retrieved from <https://www.forbes.com/sites/niallmccarthy/2019/06/12/where-concern-is-highest-about-fake-news-on-the-internet-infographic/?sh=5368297b6629>.
- McLuhan, M. (1962). *The gutenbergalaxy: The making of typographic man*. Toronto: University of Toronto Press.
- Nordic Council of Minister. (2018). *Fighting fakes-the nordic way*. Retrieved from <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1200348/FULLTEXT01.pdf>.

- Ognyanova, K., Lazer, D., Robertson, R. E., & Wilson, C. (2020). Misinformation in action: Fake news exposure is linked to lower trust in media, higher trust in government when your side is in power. *The Harvard Kennedy School Misinformation Review*, 1(4), 1-19.
- Ospina, J., Orosz, G., & Spencer, S. (2023). The relation between authoritarian leadership and belief in fake news. *Nature*, 13(1), 1-7.
- Parliament of Australia. (2019). *Responding to fake news*. Retrieved from https://www.aph.gov.au/About_Parliament/Parliamentary_Departments/Parliamentary_Library/pubs/BriefingBook46p/FakeNews.
- Pennycook, G., Epstein, Z., Mosleh, M., Arechar, A. A., Eckles, D., & Rand, D. G. (2021). Shifting attention to accuracy can reduce misinformation online. *Nature*, 592, 590-595.
- Pew Research Center. (2018). *Americans' trust in the news media 2018*. Washington, DC: Pew Research Center.
- Potter, J. W. (2012). *Media effects*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Pourghomi, P. (2020). Academic research into combating fake news. In Y. Ibrahim & F. Safieddine (Eds.), *Fake news in an era of social media: Tracking viral contagion* (pp. 117-132). New York: Rowman & Littlefield.
- Poynter Institue. (2021). *A guide to anti-misinformation actions around the world*. Retrieved from <https://www.poynter.org/ifcn/anti-misinformation-actions>.
- Reporters Without Borders. (2022a). *Africa: Kenya*. Retrieved from <https://rsf.org/en/country/kenya>.
- Reporters Without Borders. (2022b). *Americas: Brazil*. Retrieved from <https://rsf.org/en/country/brazil>.
- Reporters Without Borders. (2022c). *Americas: Canada*. Retrieved from <https://rsf.org/en/country/canada>.
- Reporters Without Borders. (2022d). *Asia-Pacific: Australia*. Retrieved from <https://rsf.org/en/country/australia>.
- Reporters Without Borders. (2022e). *Asia-Pacific: Singapore*. Retrieved from <https://rsf.org/en/country/singapore>.
- Reporters Without Borders. (2022f). *Europe-Central Asia: Finland*. Retrieved from <https://rsf.org/en/country/finland>.
- Reporters Without Borders. (2022g). *Methodology used for compiling the world press freedom index*. Retrieved from https://rsf.org/en/index-methodologie-2022?year=2022&data_type=general.
- Reporters Without Borders. (2022h). *Thailand*. Retrieved from <https://rsf.org/en/country/thailand>.
- Reporters Without Borders. (2022i) *World press freedom index 2022*. Retrieved from <https://rsf.org/en/index?year=2022>.
- Reuters Institute. (2019). *The reuters institute digital news report 2019*. London: Reuters Institute for the Study of Journalism.
- Reuters Institute. (2021). *Digital news report 2021*. Retrieved from <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/digital-news-report/2021>.
- Ribeiro, T. (2023). *Regular report to the permanent council for the period from 4 November 2022 to 11 May 2023*. Retrieved from https://www.osce.org/files/f/documents/a/a/543366_0.pdf.
- Richards, J. M., & Gross, J. J. (2000). Emotion regulation and memory: The cognitive costs of keeping one's cool. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79(3), 410-424.
- Richter, A. (2018). Fake news and freedom of the media. *Journal of International Media and Entertainment Law*, 8(2), 1-34.

- Ruchansky, N., Seo, S., & Liu, Y. (2017). CSI: A hybrid deep model for fake news detection. *Proceeding of the 2017 ACM on Conference on Information and Knowledge Management*, (November), 797-806.
- Safieddine, F., Masri, W., & Pourghomi, P. (2016). Corporate responsibility in combating online misinformation. *International Journal of Advanced Computer Science and Applications*, 7(2), 126-132.
- Santos, B. (2023). *Brazil's fake news bill sets global precedent with dangerous implications*. Retrieved from <https://brazilian.report/opinion/2023/04/24/fake-news-bill-dangerous-implications>.
- Singapore Legal Advice. (2024). *Singapore Fake News Laws: Guide to POFMA (Protection from Online Falsehoods and Manipulation Act)*. Retrieved from https://singaporelegaladvice.com/law-articles/singapore-fake-news-protection-online-falsehoods-manipulation/?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTAAR120A5z0qoqU_DtHU4GSRBpbw2mk76czMuN8k-CINrTQ6trIH5W2m6LzP0_aem_NR6Px_bvWN__0ud7uzZ29w.
- Stanford University. (2022). *The legacy of January 6*. Retrieved from <https://fsi.stanford.edu/news/legacies-january-6>.
- Tanikawa, M. (2017). What is news? What is the newspaper? The physical, functional, and stylistic transformation of print newspapers, 1988-2013. *International Journal of Communication*, 11(2017), 3519-3540.
- Vosoughi, S., Roy D., & Aral, S. (2018). The spread of true and false news online. *Science*, 359(6380), 1146-1151.
- Wardle, C. (2017). *Fake news: It's complicated*. Retrieved from <https://medium.com/1st-draft/fake-news-its-complicated-d0f773766c79>.
- Wardle, C., & Derakhshan, H. (2017). *Information disorder: Toward an interdisciplinary framework for research and policy making*. Strasbourg: Council of Europe.
- West, D. M. (2017). *How to combat fake news and disinformation*. Retrieved from <https://www.brookings.edu/articles/how-to-combat-fake-news-and-disinformation>.
- World Health Organization. (2022). *Collaboration is key to countering online misinformation about noncommunicable diseases*. Retrieved from <https://www.who.int/europe/news/item/20-10-2022-collaboration-is-key-to-countering-online-misinformation-about-noncommunicable-diseases--new-who-europe-toolkit-shows-how>.
- Zelizer, B. (2005). Definitions of journalism. In G. Overholser & K. H. Jamieson (Eds.), *Institutions of American democracy: The press* (pp. 66-80). New York: Oxford University Press.

เทคนิคการแปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยในหนังสือ “Dance Improvisations” ของจอยส์ มอร์เกนรอร

Received: 10 February 2023

Revised: 23 May 2023

Accepted: 25 May 2023

ภัชกรชา แก้วพลอย*

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอเทคนิคการแปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยในหนังสือ “Dance Improvisation” ของจอยส์ มอร์เกนรอร ซึ่งแปลโดยภัชกรชา แก้วพลอย โดยใช้เทคนิคการแปลของ ลูเซีย โมลิโน มาร์ติเนซ และอัมปาโร อูร์ตาโด อัลบีร์ ทั้งหมด 16 เทคนิค ได้แก่ 1) การดัดแปลง 2) การขยายความ 3) การแปลยืมคำ 4) การแปลคำต่อคำ 5) การแทนที่คำ 6) การอธิบาย 7) การสร้างวาทกรรม 8) การใช้คำที่มีนัยเดียวกัน 9) การใช้คำที่มีลักษณะทั่วไป 10) การขยายคำตามหลักภาษา 11) การลดทอนคำตามหลักภาษา 12) การให้ลักษณะเฉพาะ 13) การลดความ 14) การใช้คำแทนที่ 15) การเปลี่ยนไวยากรณ์ 16) การแปรเปลี่ยน การแปลดังกล่าวมีความสอดคล้องกับต้นฉบับ มีการใช้ภาษาสร้างความเข้าใจสำหรับกลุ่มนักศิลปะการแสดงและผู้สนใจด้านศิลปะการแสดงได้ง่าย สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง เป็นงานแปลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยทางนาฏศิลป์และการแสดง

บทความวิชาการ

บทคัดย่อ

คำสำคัญ

เทคนิคการแปล;
การเต้นรำ;
อิมโพรไวส์

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปะการแสดง คณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา ติดต่อได้ที่: padparadscha@go.buu.ac.th

Translation Techniques from English to Thai in *Dance Improvisations* by Joyce Morgenroth

Received: 10 February 2023

Revised: 23 May 2023

Accepted: 25 May 2023

Padparadscha Kaewploy *

This academic article aims to present the translation techniques from the English language to the Thai Language used by Padparadscha Kaewploy in his translation of *Dance Improvisations*, a book written by Joyce Morgenroth. The 16 techniques of Lucía Molina Martínez and Amparo Hurtado Albir's have been used, including 1) adaptation, 2) amplification, 3) borrowing, 4) calque, 5) compensation, 6) description, 7) discursive creation, 8) established equivalent, 9) generalization, 10) linguistic amplification, 11) linguistic compression, 12) particularization, 13) reduction, 14) substitution, 15) transposition, and 16) variation. The translation is consistent with the original. It uses language that is easy to understand for the performing arts community. Those interested in performing arts can put it into practice, and it is especially useful to those with professional career in the dancing and performing arts community.

Academic Article

Abstract

Keywords

translation techniques;
dance;
improvisation

* Lecturer, Performing Arts Program, Faculty of Music and Performing Arts, Burapha University, e-mail: padparadscha@go.buu.ac.th

1. บทนำ

จอยซ์ มอร์เกนรอต (Joyce Morgenroth) ได้เขียนหนังสือเรื่องแดนซ์อิมโพรไวเซชันส์ (Dance Improvisations) เมื่อ ค.ศ. 1987 เป็นหนังสือเรื่องแรกที่อธิบายถึงการแสดงดนตรีสดและระบบโครงสร้างการเรียนการสอนที่สำคัญที่นิยมใช้กันทั่วโลก มอร์เกนรอตนั้นเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยและอดีตนักเต้นที่มีชื่อเสียงด้านนาฏศิลป์ร่วมสมัยและศิลปะการละครร่วมสมัยที่ประสบความสำเร็จในการสร้างการแสดงอิมโพรไวส์อย่างเป็นระบบ ตลอดจนมีความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นแบบเฉพาะตัว โดยมีแนวคิดว่าการแสดงอิมโพรไวส์ที่มีประสิทธิภาพนั้นประกอบด้วยรูปแบบและความแปลกใหม่ นอกจากนี้หนังสือเล่มนี้ยังได้มีการระดมแนวคิดจากอาจารย์ด้านศิลปะการละครและการเคลื่อนไหว เพื่อออกแบบโครงสร้างการสอนดนตรีสดที่สามารถประยุกต์ใช้กับศาสตร์การแสดงอื่นๆ ได้เป็นอย่างดี

ในปัจจุบัน การเต้นอิมโพรไวส์มีความสำคัญต่อวงการสอนนาฏศิลป์และศิลปะการละครเป็นอย่างมาก การเต้นอิมโพรไวส์นั้นไม่เพียงเป็นกลวิธีการแก้ปัญหาที่แยบยลสำหรับการแสดงเท่านั้น แต่ยังหมายถึงกระบวนการสำคัญในการค้นหาแนวทางสร้างการแสดงและการเคลื่อนไหวแบบใหม่อย่างสร้างสรรค์ จึงเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายในชั้นเรียนศิลปะการแสดงในประเทศไทย โดยมีการสอดแทรกเนื้อหาในชั้นเรียนการเคลื่อนไหวทางการละคร ละครใบ้ ละครกายภาพ หรือชั้นเรียนนาฏปฏิบัติ

จากสถานการณ์ดังกล่าว แม้ว่าการเต้นอิมโพรไวส์จะมีการสอนที่แพร่หลายในประเทศไทย แต่หนังสือวิชาการด้านการเต้นอิมโพรไวส์ที่เป็นเนื้อหาภาษาไทยที่เข้าใจง่ายยังไม่เคยมีมาก่อน ผู้เขียนในฐานะผู้สอนด้านการเต้นรำในระดับอุดมศึกษาจึงเห็นความสำคัญในการแปลหนังสือเรื่อง “การเต้นอิมโพรไวส์” เพื่อให้ผู้สนใจเข้าใจเนื้อหาการเต้นอิมโพรไวส์ได้อย่างลึกซึ้งและมีระบบขั้นตอน ผ่านการตีความหมายได้ถูกต้องตามต้นฉบับ ตลอดจนเข้าใจศัพท์เฉพาะทางการเต้นรำ (Dance Terminology) อีกทั้งเชื่อว่างานแปลครั้งนี้จะเป็นวิทยาทานที่มีความสำคัญในสาขาศิลปะการแสดง เพื่อสร้างความก้าวหน้าทางวิชาการให้เป็นที่ประจักษ์ เป็นการแปลจากภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทย ซึ่งถือได้ว่าเป็นผลงานทางวิชาการในลักษณะอื่นประเภทหนึ่ง (ประกาศ ก.พ.อ. ๙ 2565, น. 25) ทั้งนี้กระบวนการแปลนั้นได้มีการขอลิขสิทธิ์อย่างถูกต้องจากสำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยพิตส์เบิร์ก (Pittsburgh) ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้รับทุนสนับสนุนโดยคณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา จัดตีพิมพ์เผยแพร่เป็นภาษาไทย ครั้งที่ 1 จำนวน 300 เล่ม เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าเพื่อการฝึกปฏิบัติและการอ้างอิง อันเป็นประโยชน์ต่อวงการวิชาชีพด้านนาฏศิลป์ตะวันตกและศิลปะการแสดง

สำหรับบทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอเทคนิคการแปลภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยในหนังสือต้นฉบับเรื่อง “Dance Improvisation” ของจอยซ์ มอร์เกนรอต เมื่อ ค.ศ. 1987 มาเป็นฉบับภาษาไทยเรื่อง “การเต้นอิมโพรไวส์” แปลโดยภัชกรษา แก้วพลอย เมื่อ พ.ศ. 2565 โดยใช้เทคนิคการแปลของลูเซีย โมลินา มาร์ติเนซ และอัมปาโร อูร์ตาโด อัลบีร์ ทั้งหมด 16 เทคนิค

2. วัตถุประสงค์

เพื่อนำเสนอเทคนิคการแปลภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยในหนังสือ “Dance Improvisation” ของจอยส์ มอร์เกนรอต

3. นิยามศัพท์เฉพาะ

การเต้นรำ	หมายถึง การเคลื่อนไหวร่างกายอย่างเป็นระบบด้วยการกำหนดแนวคิดจาก 6 องค์ประกอบ ได้แก่ การจัดระเบียบร่างกาย การใช้พื้นที่ การใช้จังหวะ การใช้พลังงาน การกำหนดปฏิสัมพันธ์ และการกำหนดสไตล์
ภาษาต้นฉบับ	หมายถึง ภาษาอังกฤษที่ใช้ในกลุ่มนักศิลปะการแสดงและผู้สนใจด้านศิลปะการแสดง
ภาษาผู้รับสาร	หมายถึง ภาษาไทยที่ใช้ในกลุ่มนักศิลปะการแสดงและผู้สนใจด้านศิลปะการแสดง
อิมโพรไวส์	หมายถึง การเต้นสด การแสดงอย่างฉับพลัน ซึ่งอาศัยสัญชาตญาณและไหวพริบปฏิภาณเป็น สิ่งเร้าให้เกิดการกระทำนั้น

4. แหล่งข้อมูล

หนังสือ “การเต้นอิมโพรไวส์” (Dance Improvisation) ของจอยส์ มอร์เกนรอต ซึ่งแปลเรียบเรียงโดย ภักรรชา แก้วพลอย จะกล่าวถึงประวัติความเป็นมาและความสำคัญของการเต้นอิมโพรไวส์ที่เชื่อมโยงกับการเคลื่อนไหวทางสังคมและการปฏิบัติด้านศิลปะการละคร ตลอดจนแนะนำวิธีต่างๆ สำหรับการฝึกการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มและเพื่อให้ผู้เต้นได้รับรู้ถึงกันและกันอย่างมีประสิทธิภาพ มีเนื้อหาโดยสังเขปดังนี้

1. ประวัติความเป็นมา เนื้อหาส่วนนี้จะเป็นการพรรณนาประวัติความเป็นมาของการเต้นอิมโพรไวส์ และวิวัฒนาการของการเต้นอิมโพรไวส์ตั้งแต่ ค.ศ. 1962-1987 การเต้นอิมโพรไวส์นั้นมีความสำคัญต่อวงการเต้นรำและศิลปะการละครในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นอย่างมาก แรกเริ่มจากคณะจิตสัน ดานซ์ เธียเตอร์ (Judson Dance Theater) และคณะเต้นรำอื่นๆ ที่จัดว่าเป็นอันดับต้นๆ ที่มีการสร้างงานจากการเต้นสด อาทิ คณะเดอะเซคันด์ ซิตี้ (The Second City) คณะเดอะ ลิฟวิง เธียเตอร์ (The Living Theatre) และคณะดิ โอเพ่น เธียเตอร์ (The Open Theatre) คณะเต้นรำเหล่านี้ถือว่าเป็นกลุ่มผู้ขับเคลื่อนและฟื้นฟูวงการศิลปะการแสดง นอกจากนี้ยังกล่าวถึงศิลปินคนอื่นๆ ที่ได้พัฒนาต่อยอดเทคนิคและแนวคิดการเต้นอิมโพรไวส์อื่นๆ ให้เกิดความนิยมอย่างแพร่หลาย

2. ข้อควรพิจารณาในการเป็นผู้นำกลุ่มเต้นอิมโพรไวส์ เนื้อหาส่วนนี้จะเป็นการแนะนำการเตรียมการในขั้นตอนต่างๆ ที่จะฝึกปฏิบัติในอนาคต ซึ่งประกอบไปด้วยการจัดเตรียมพื้นที่ จำนวนผู้ฝึกฝน คุณลักษณะของผู้ฝึกฝน ระยะเวลา บทบาทของผู้นำการฝึกปฏิบัติ การจัดกลุ่มการเต้นอิมโพรไวส์ การวางแผนชั้นเรียน และแนวทางในการอุ่นเครื่องและคลายอุ่นร่างกาย

3. บทเบื้องต้น เนื้อหาส่วนนี้จะกล่าวถึงทักษะสำคัญสำหรับผู้ฝึกฝนเพื่อการพัฒนาความชำนาญด้านการเต้นรำ ซึ่งนอกเหนือจากทักษะทางด้านร่างกายแล้ว สภาพจิตใจก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งในการกระตุ้นให้เกิดจินตนาการและแรงผลักดันในการเคลื่อนไหวที่ตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมภายนอก ทักษะเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานโดยการฝึกฝนจากโจทย์การเลียนแบบท่าทางและการกระทำอย่างพร้อมเพรียงกัน (Mirroring and Unison) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการทำงานร่วมกัน ผู้ฝึกจะเรียนรู้บทบาทการเป็นผู้นำและผู้ตาม (Active and Passive Roles) และการพึ่งพน้ำหนัก (Weight Dependency) ที่ช่วยพัฒนาพื้นฐานการเต้นอิมโพรไวส์ให้ดีขึ้นในอนาคต

4. พื้นที เนื้อหาส่วนนี้จะเกี่ยวข้องกับการใช้พื้นที่สำหรับการเคลื่อนไหว ได้แก่ รูปแบบพื้นที่ ระยะห่าง จุดสนใจ ตำแหน่ง การจัดกลุ่ม ระดับ การออกแบบกลุ่ม ลำดับรูปร่าง และการออกแบบจุดเชื่อมต่อ ซึ่งหัวข้อเหล่านี้จำเป็นต่อการสร้างความตระหนักรู้เชิงพื้นที่ของผู้ฝึกฝน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการสร้างสรรค์ผลงานที่ประสบความสำเร็จในการเต้นอิมโพรไวส์แบบกลุ่ม

5. เวลา เนื้อหาส่วนนี้จะกล่าวถึงการพัฒนาทักษะการเต้นอิมโพรไวส์ด้วยแนวคิดการใช้จังหวะและความตระหนักรู้ ในด้านลักษณะของจังหวะเวลาเพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญ ได้แก่ จังหวะเคาะ การเน้นจังหวะ จังหวะเมตริก จังหวะไม่มีเมตริก ระยะเวลาและความเร็ว

6. การประดิษฐ์ท่าเคลื่อนไหว เนื้อหาส่วนนี้จะเกี่ยวข้องกับการเต้นอิมโพรไวส์แบบกลุ่มที่เป็นแนวทางในการประดิษฐ์ท่าเคลื่อนไหว โดยมีการเสริมองค์ประกอบด้านโครงสร้างของเวลาและพื้นที่เข้ามา การประดิษฐ์ท่าเคลื่อนไหวมุ่งเน้นไปที่สิ่งเร้าจากจินตนาการ จากอุปกรณ์ จากไมม์ (Mime) จากนามธรรม (Abstract) ชิมและแวลวเิชัน (Theme & Variation) ได้แก่ ภาพ ระดับของนามธรรม อารมณ์และตัวละคร ประเภทของจุดสนใจ ส่วนต่างๆ ของร่างกาย พลวัต (Dynamic) และเสียงประกอบ

7. รายการฝึกปฏิบัติการเต้นอิมโพรไวส์ เนื้อหาส่วนนี้จะแสดงตารางเพื่อเป็นการแนะนำแนวทางฝึกปฏิบัติอิมโพรไวส์ที่เหมาะสมในแต่ละโจทย์ โดยจะเกี่ยวข้องกับจำนวนผู้ฝึกฝน คุณลักษณะของผู้ฝึกที่มีประสบการณ์หรือไม่มีประสบการณ์ หรือระบุว่าผู้ฝึกฝนที่มีประสบการณ์อาจไม่จำเป็น เพราะการที่ไม่มีประสบการณ์อาจจะสร้างผลลัพธ์ที่แตกต่างกันได้ หรือโจทย์การอิมโพรไวส์นั้นมีความเหมาะสมกับระดับผู้ฝึกฝนที่มีประสบการณ์แตกต่างกันก็ได้

5. วรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานแปล

การแปล (Translation) เป็นการประมวลข้อความในภาษาต้นฉบับไปสู่ข้อความในภาษาของผู้รับสาร (House, 2015) โดยมีการรักษาความหมาย ใจความสำคัญของข้อความไว้เพื่อการถ่ายทอดและสะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์ทางภาษาศาสตร์จากภาษาเดิมไปยังอีกภาษาของผู้รับสาร (Osman, 2017, Malmkjær, (2017) ดังนั้นผู้แปลในแต่ละสาขามองว่างานแปลนั้นต้องสื่อความหมายได้อย่างถูกต้องตามความหมายเดิม รักษาอรรถรสของเนื้อหา สำนวนของต้นฉบับไว้ได้อย่างครบถ้วน มีความเข้าใจในตัวบท (Text) แบบแผนทางความคิด (Concept) หรือวัฒนธรรมต้นกำเนิด (Culture) ซึ่งจะสามารถบ่งชี้ความสามารถในการสื่อสารได้เป็นอย่างดี

มีการอธิบาย ดีความตัวบทและบริบทของงาน นอกจากนี้ ประกาศ ก.พ.อ. ๙ (2565, น. 43) ได้นิยามเพิ่มเติมว่า งานแปลคือตัวงานที่แปลจากต้นฉบับที่เป็นงานวรรณกรรม หรืองานด้านปรัชญา ประวัติศาสตร์ หรือวิทยาการ ในบางสาขา ซึ่งนำมาแปลแล้วจะเป็นการเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการที่ประจักษ์ชัด ดังนั้นงานแปลจึงจัดได้ว่าเป็นผลงานทางวิชาการประเภทหนึ่ง

5.2 ประเภทของงานแปล

วินัยและดาร์เบลเน็ต (Vinay & Darbelnet, 1977, as cited in Molina & Albir, 2002) ได้แบ่งประเภทของงานแปลเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่

1. การแปลตรงตัว (Literal translation) คือลักษณะการแปลที่ยังคงรักษาความถูกต้อง ครบถ้วนของโครงสร้างของประโยค ไวยากรณ์ทางภาษาศาสตร์ที่คล้ายคลึง และรักษากลิ่นอายของต้นฉบับไว้ โดยแบ่งเป็น 3 ประเภทย่อย ดังนี้ 1) การแปลยืมคำ (Borrowing) 2) การแปลคำต่อคำ (Calque) และ 3) การแปลตรงตัว (Literal translation)

2. การแปลอ้อม (Oblique translation) คือลักษณะการแปลที่มีโครงสร้างของประโยค ไวยากรณ์ทางภาษาศาสตร์ที่แตกต่างกัน อาจมีความจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงหรือปรับคำ เพื่อให้สามารถสื่อสารในบริบทหรือวัฒนธรรมของผู้รับสารได้ หรือรู้สึกราวกับว่าไม่ได้อ่านงานแปล โดยแบ่งเป็น 4 ประเภทย่อย ดังนี้ 1) การสับเปลี่ยน (Transposition) 2) การปรับ (Modulation) 3) ความทัดเทียม (Equivalence) และ 4) การดัดแปลง (Adaptation)

5.3 เทคนิคการแปล

เทคนิคการแปลเป็นกลวิธีที่ผู้แปลสามารถถ่ายโอนความหมายของข้อความต้นฉบับไปยังอีกภาษาของผู้รับสารได้ ทั้งนี้ โมลิโนและอัลบิร (Molina & Albir, 2002) ได้วิเคราะห์และสังเคราะห์เทคนิคการแปลของวินัยและดาร์เบลเน็ต (Vinay & Darbelnet, 1977) ที่เคยอธิบายไว้ 7 เทคนิค โดยจำแนกเป็น 18 เทคนิค ดังนี้

1. การดัดแปลง (Adaptation) คือการเลือกใช้คำอื่นที่ยังคงรักษาความหมาย ความคิดในบริบทวัฒนธรรมของภาษาผู้รับสารที่มีความสอดคล้องกับภาษาต้นฉบับ

2. การขยายความ (Amplification) คือการเพิ่มเติมข้อมูลรายละเอียดที่ไม่ได้มีอยู่ในข้อความต้นฉบับ เพื่อสร้างความเข้าใจมากขึ้น

3. การแปลยืมคำ (Borrowing) คือการใช้คำทับศัพท์หรือใช้คำโดยตรงจากภาษาต้นฉบับซึ่งมีความหมาย ความเข้าใจในบริบททั่วไปที่ตรงกัน

4. การแปลคำต่อคำ (Calque) หรือการแปลยืม (Loan translation) คือการแปลตามตัวอักษรของวลีจากภาษาหนึ่งไปยังภาษาผู้รับสาร โดยสร้างคำศัพท์ใหม่ในภาษาผู้รับสาร

5. การแทนที่คำ (Compensation) คือการใช้คำหรือสำนวนในภาษาผู้รับสารมาแทนที่ข้อความต้นฉบับ เนื่องจากคำที่แปลแล้วอาจไม่สามารถสะท้อนความคิด ความหมายเดิมให้เข้าใจได้

6. การอธิบาย (Description) คือการขยายคำเพื่อเสริมการอธิบาย เนื่องจากคำจากภาษาต้นฉบับนั้นเป็นคำศัพท์เฉพาะหรือเป็นคำที่ผู้รับสารอาจไม่คุ้นเคย

7. การสร้างวาทกรรม (Discursive creation) คือการสร้างวลีใหม่ที่มีความหมายเดียวกันกับบริบทของภาษาต้นฉบับ เช่น “Leave me alone!” แปลเป็น “อย่ามาวุ่นวาย”

8. การใช้คำที่มีนัยเดียวกัน (Established equivalent) คือการเลือกใช้คำที่มีความหมายไปในทิศทางเดียวกันกับบริบทของภาษาต้นฉบับ ซึ่งอาจเป็นภาษาพูด สำนวน หรือคำแสลง

9. การใช้คำที่มีลักษณะทั่วไป (Generalization) คือการใช้คำที่มีความหมายในภาพรวมไปในทิศทางเดียวกันกับบริบทของภาษาต้นฉบับ โดยไม่ทำให้ความหมายเปลี่ยน ทางออก คือประตุ หรือเรียกลักษณะสิ่งของทรงกลมว่า ลูกบอล ซึ่งอาจไม่ได้เจาะจงว่าเป็นลูกฟุตบอลก็ได้

10. การขยายคำตามหลักภาษา (Linguistic amplification) คือการเพิ่มองค์ประกอบทางภาษา เทคนิคนี้มักใช้ในการแปลและการพากย์แบบปากต่อปาก เช่น “No way” แปลว่า “เป็นไปได้ไม่ได้”

11. การลดทอนคำตามหลักภาษา (Linguistic compression) คือการรวบรวมและสร้างองค์ประกอบทางภาษาในข้อความภาษาผู้รับสาร เทคนิคนี้มักใช้ในการแปลและการล่าม เช่น “Yes, So what?” แปลว่า “ทำไม?”

12. การแปลตรงคำ (Literal translation) คือการแปลตรงคำต่อคำ หรือวลีคำต่อคำ มักใช้กับการแปลภาษาที่อยู่ในตระกูลเดียวกัน เช่น การแปลภาษาอิตาลีเป็นภาษาฝรั่งเศส หรือการแปลกฎหมายซึ่งเทคนิคนี้อาจไม่เหมาะสมกับการแปลตรงคำจากรูปประโยคภาษาอังกฤษเป็นรูปประโยคภาษาไทย

13. การแทนที่มุมมอง (Modulation) คือการเลือกใช้คำหรือสำนวนแทนที่มุมมองหรือจุดสนใจเดิม ผู้แปลจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อความภาษาต้นฉบับเป็นอย่างดี ซึ่งอยู่ในระดับโครงสร้างประโยคหรือนัยยะในทิศทางเดียวกัน เพื่อรักษาบริบทของภาษาต้นฉบับ เช่น “Are you pregnant?” อาจแปลเป็น “คุณกำลังจะมีน้อง (ลูก) หรือคะ?”

14. การให้ลักษณะเฉพาะ (Particularization) คือใช้คำที่เป็นรูปธรรมหรือเฉพาะเจาะจงมากขึ้น เช่น ที่พัก ในบริบทนี้คือสิ่งปลูกสร้างลักษณะแบบใด เป็นตึก เป็นหอพัก บ้านเดี่ยว หรือทาวน์เฮาส์ เนื่องจากในบางสถานการณ์ การไม่ให้ลักษณะเฉพาะอาจทำให้ผู้รับสารเข้าใจคลาดเคลื่อน

15. การลดความ (Reduction) คือการลดความหรือข้อมูลบางส่วน of ภาษาต้นฉบับ เช่น “Ramadan, the Muslim month of fasting” เป็นเดือนเราะมะฎอน

16. การใช้คำแทนที่ (Substitution) คือการแทนที่คำตามองค์ประกอบทางภาษา ซึ่งมีความหมายในทิศทางเดียวกัน อาจเกี่ยวข้องกับความแตกต่างของสำนวนแสลงของภาษาต้นฉบับที่แปลตรงตัวแล้วจะทำให้เกิดความสับสน เช่น “Put your hand to your heart” แปลเป็น “ขอบพระคุณ”

17. การเปลี่ยนไวยากรณ์ (Transposition) คือการเปลี่ยนไวยากรณ์ของภาษาต้นฉบับให้เป็นไปตามภาษาผู้รับสาร

18. การแปรเปลี่ยน (Variation) การแปรเปลี่ยนองค์ประกอบทางภาษาหรือภาษาศาสตร์ที่หลากหลายเพื่อสะท้อนให้รับรู้ถึงน้ำเสียง อากัปกริยาที่มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางภาษา เช่น “Thank you” อาจแปลเป็น “ขอบคุณ” “ขอบใจ” หรือ “แด่จ๊ะ”

นอกจากนี้โมลินาและอัลบิร (Molina & Albir, 2002) ยังกล่าวเพิ่มเติมว่าเทคนิคการแปลนั้นขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้แปลเป็นหลัก ดังนั้นผู้แปลควรแยกแยะ หรือเลือกเทคนิคที่เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นการแปลตรงตัว (Literal translation) หรือการแปลอ้อม (Oblique translation) ถึงแม้ว่าผู้แปลจะเลือกเพียงเทคนิคเดียวสำหรับข้อความทั้งหมด แต่ก็มีเทคนิคอีกหลายอย่างที่สามารถใช้กับคำและวลีแต่ละคำได้ ด้วยการเลือกเทคนิคที่เหมาะสมเพื่อที่จะสามารถถ่ายทอดองค์ประกอบทางภาษาแต่ละอย่างได้อย่างแม่นยำตามบริบทและสถานการณ์นั้นๆ

5.4 ขั้นตอนในการแปล

นิดาและทาเบอร์ (Nida & Taber, 1982) ได้กล่าวว่าขั้นตอนการแปลประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1) วิเคราะห์โครงสร้างทางภาษาในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างไวยากรณ์กับความหมายของคำ 2) ถ่ายทอดเนื้อหาที่วิเคราะห์ไว้ในใจของนักแปลที่จะถ่ายโอนจากภาษาต้นทางไปยังภาษาเป้าหมาย 3) ปรับโครงสร้างเนื้อหาที่วิเคราะห์แล้วเป็นโครงสร้างใหม่เพื่อให้ข้อความสุดท้ายสามารถรับได้ในภาษาเป้าหมาย ต่อมา รัชฎาภรณ์ชัย (2561) ได้เพิ่มเติมโดยแบ่งขั้นตอนการแปลเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) กำหนดวิธีการแปล เมื่อได้งานที่จะแปลให้กำหนดวิธีการแปลที่เหมาะสมกับเนื้อหานั้นให้มากที่สุด ถ้าวิธีการแปลไม่เหมาะสมกับงาน อาจได้ผลงานไม่ดีหรือไม่ตรงกับความต้องการ 2) ถ่ายทอดเป็นประโยคพื้นฐาน การถ่ายทอดเป็นประโยคพื้นฐานจะทำให้แปลง่ายและเข้าใจง่าย โดยผู้แปลต้องทำความเข้าใจต้นฉบับเป็นอย่างดี สามารถแยกออกเป็นประโยคสั้นๆ ได้ 3) เรียบเรียงประโยคใหม่ เมื่อได้ประโยคพื้นฐานแล้ว ก็ดัดแปลง ตัด ต่อเติม เพื่อให้ได้ประโยคที่เหมาะสมยิ่งขึ้น ได้ภาษาที่สละสลวย เหมาะสมกับประเภทของงาน และ 4) ปรับปรุงแก้ไข สรรวจผลงานอีกครั้ง เพื่อปรับปรุงแก้ไขดัดแปลงจนกว่าจะพอใจ

5.5 คุณภาพของงานแปล

นาบาบัน, นูเรนี, และสุมาร์ดีโอโน (Nababan, Nuraeni, & Sumardiono, 2012) ได้อธิบายถึงหลักเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพของงานแปลซึ่งประกอบไปด้วย 3 ประการ ได้แก่

- 1) ความถูกต้องแม่นยำ (Accuracy) เป็นการนำเสนอข้อความที่มีอยู่ในภาษาต้นฉบับเทียบเท่ากับภาษาเป้าหมาย โดยพิจารณาว่าข้อมูลจากภาษาต้นทางและภาษาปลายทางนั้นมีความตรงกัน
- 2) ความสามารถในการอ่าน (Readability) เป็นการนำเสนอข้อความที่แปลแล้วใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ถึงแม้ว่าผู้อ่านนั้นอาจจะไม่ทราบข้อความจากต้นฉบับมาก่อนก็ตาม
- 3) การยอมรับ (Acceptability) หมายความว่า ผลการแปลนั้นมีความสอดคล้อง เหมาะสมกับภาษาเป้าหมายได้อย่างเป็นธรรมชาติ ข้อความที่แปลเป็นที่ยอมรับได้ อาจกล่าวได้ว่าข้อความนั้นอาจดูไม่เหมือนข้อความที่แปลแล้ว หากพิจารณาแล้วเป็นไปตามบริบทของภาษาเป้าหมาย

6. เทคนิคการแปลหนังสือการเต้นอิมโพรไวส์

เทคนิคการแปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยในหนังสือการเต้นอิมโพรไวส์ (Dance Improvisation) นั้น ผู้เขียนได้ดำเนินการแปลโดยการพิจารณาและศึกษาหนังสือต้นฉบับถึงลักษณะการเขียน การใช้ภาษาสำนวน ศัพท์เฉพาะทางการเต้นรำ และอาศัยประสบการณ์ตรงในฐานะนักเต้นรำอาชีพ เพื่อที่จะสามารถแปลอธิบายเสริม เพิ่มเติมความเข้าใจที่มากขึ้นให้กับผู้รับสารที่ใช้ภาษาไทย และสามารถเลือกใช้ ประยุกต์เทคนิคการแปลต่างๆ ที่เหมาะสม เพื่อนำเสนอข้อความภาษาไทยที่สามารถเข้าใจง่ายและยังคงรักษา สะท้อนให้เห็นความคิด ความหมาย บริบทของผู้เขียนต้นฉบับที่ต้องการจะสื่อ ซึ่งจากการพิจารณาและศึกษาหนังสือต้นฉบับแล้วนั้น ผู้แปลมีความเห็นว่าการแปลตรงตัว (Literal translation) เพียงประเภทเดียวนั้นไม่สามารถสื่อสาร

ความหมาย หรือสร้างความเข้าใจได้ทั้งหมด เนื่องจากอุปประโยค ถ้อยคำ สำนวนในภาษาอังกฤษนั้นเมื่อแปลเป็นภาษาไทยแล้ว อาจจะทำให้ผู้รับสารเกิดความสับสนหรือไม่สามารถจินตนาการตามได้ ตลอดจนถึงเฉพาะทางการเต้นรำที่เป็นคำที่เข้าใจในแวดวงนักเต้นรำนั้น ผู้แปลจำเป็นต้องคงไว้เป็นมาตรฐานเช่นกัน และได้มีการอธิบายและขยายคำเพิ่มเติมสำหรับผู้รับสารคนอื่นๆ ที่สนใจ ด้วยเหตุผลที่กล่าวมานั้น ผู้เขียนจึงเลือกใช้การแปลอ้อม (Oblique translation) เป็นหลักโดยปรับให้เหมาะสมในส่วนต่างๆ ของเล่ม เช่น การกำหนดโจทย์ การวางกติกาก การพรรณนาเหตุการณ์ การสังเกตการณ์ การเรียบเรียงภาษาพูด คำทับศัพท์ คำแสดง เป็นต้น ทั้งนี้จะมีการใช้เทคนิคการแปลที่ผสมผสานกันตลอดทั้งเล่ม เพื่อให้ได้ผลงานแปลที่มีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์ต่อผู้รับสารมากที่สุด โดยขอแสดงตัวอย่างเทคนิคการแปลของโมลินาและอัลบิร (Molina & Albir, 2002) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1

ตัวอย่างการวิเคราะห์เทคนิคการแปล

เทคนิค	ประโยคภาษาอังกฤษ (ต้นฉบับ)	ประโยคภาษาไทย
Adaptation การดัดแปลง	Mirroring is the most basic of improvisations. (p. 4)	การเลียนแบบท่าทางเป็นพื้นฐานของการเต้นอิมโพรไวส์ (น. 2)
	คำอธิบาย: ผู้แปลได้ดัดแปลงคำจาก “Mirroring” เป็นคำว่า “การเลียนแบบท่าทาง” เนื่องจากเนื้อหาในส่วนนี้ได้อธิบายถึงทักษะการลอกเลียนแบบท่าทางการเคลื่อนไหวเป็นหลัก หากแปลตรงตัวว่า การสะท้อนกลับ อาจจะทำให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนได้	
	MILLING (p. 25)	การสัมผัสอย่างใกล้ชิด (น. 30)
	คำอธิบาย: คำนี้เป็นชื่อแบบฝึกหัด ผู้แปลได้ดัดแปลงคำว่า “MILLING” เป็นคำว่า “การสัมผัสอย่างใกล้ชิด” เนื่องจากแบบฝึกหัดได้อธิบายถึงการเคลื่อนไหวเป็นกลุ่มใหญ่ที่นักเต้นต้องใกล้ชิดแนบแน่นเป็นหลัก หากแปลตรงตัวว่า “การเสียดสี” ก็อาจจะทำให้แผนการฝึกปฏิบัตินั้นเข้าใจผิดวัตถุประสงค์ได้	
Amplification การขยายความ	Improvisation has reemerged in the last twenty-five years as a powerful presence in dance and theater. (p. xi)	การอิมโพรไวส์ หรือการเต้นสดถือกำเนิดขึ้นในช่วงยี่สิบห้าปีที่ผ่านมา (ประมาณ ค.ศ. 1962 ซึ่งหนังสือเล่มนี้ตีพิมพ์เมื่อ ค.ศ. 1987) การอิมโพรไวส์นั้นมีความสำคัญต่อการเต้นรำและการละครเป็นอย่างมาก (น. xiii)
	on the West Coast , Jenny Hunter and Ann Halprin were working with movement improvisation, and in the East , Merce Cunningham, in close association with John Cage, was introducing radical innovations to choreography which were, in effect, a democratization of dance.	แถบชายฝั่งตะวันตกของอเมริกา เจนนี่ ฮันเตอร์ (Jenny Hunter) และแอน ฮาลปริน (Ann Halprin) ได้กำลังทำงานเกี่ยวกับการเต้นอิมโพรไวส์ และในฝั่งตะวันออกของอเมริกา เมอร์ซ คันนิงแฮม (Merce Cunningham) และจอห์น เคจ (John Cage) ได้เรียนรู้นวัตกรรมการออกแบบท่าเต้นซึ่งมีผลต่อการปฏิรูปของ

เทคนิค	ประโยคภาษาอังกฤษ (ต้นฉบับ)	ประโยคภาษาไทย
	Cunningham did away with the star system. (p. xi)	การเดินรำในเวลาต่อมา คำนึงแฮมได้คิดค้นระบบดารา (star system) (น. xiii)
	คำอธิบาย: ผู้แปลได้ขยายความเพิ่มเติมว่า “แถบชายฝั่งตะวันตกของอเมริกา” เพื่อเป็นการเน้นย้ำความเข้าใจให้กับผู้รับสาร เนื่องจากหากแปลตรงตัวเป็น “แถบชายฝั่งตะวันตก” หรือ “ในตะวันออก” ในบริบทของผู้รับสารจะหมายถึง “ฝั่งยุโรป” และ “ฝั่งทวีปเอเชีย”	
	Dancers in technique class are used to jockeying for space, adjusting where they stand so that they have room enough to move. Dancers in performance, however, may sometimes be spaced close to or far from each other. (p. 24)	ในชั้นเรียนเทคนิคการเต้นนั้น นักเต้นมักใช้พื้นที่ (space) เพื่อวิ่งออกกำลังกาย การปรับจุดตำแหน่งที่ยืนอยู่เพื่อให้พวกเขามีพื้นที่เพียงพอที่จะเคลื่อนไหว เมื่อนักเต้นกำลังทำการแสดง บางครั้งนักเต้นอาจเว้นระยะห่างหรือที่เรียกว่า “เว้นช่องไฟ” ในระยะใกล้หรือไกลจากนักเต้นคนอื่น (น. 29)
	คำอธิบาย: ผู้แปลได้เพิ่มคำว่า “เว้นช่องไฟ” เพื่อขยายความของคำว่า “เว้นระยะห่าง” เนื่องจากคำว่า “เว้นช่องไฟ” นั้นเป็นคำที่ผู้รับสารคุ้นเคยและเข้าใจได้โดยทั่วไป	
Borrowing การแปลยืมคำ	they explore rhythmic variations: sometimes accenting the beat, sometimes omitting the beat, sometimes accenting the “and” beat. (p. 68)	พวกเขาจะสำรวจรูปแบบจังหวะที่มีหลากหลาย ซึ่งการเน้นจังหวะบางครั้งอาจมีละเว้นจังหวะบ้างหรือบางครั้งก็เน้นจังหวะ “แอนด์” (น. 85)
	คำอธิบาย: ผู้แปลใช้การยืมคำด้วยวิธีการถ่ายเสียง “and” เป็น “แอนด์” เพื่อสื่อสารให้เข้าใจว่าเป็นการนับครึ่งจังหวะ ซึ่งวิธีการนับจังหวะ “แอนด์” นี้เป็นวิธีการนับที่นิยมโดยทั่วไปมากกว่าการนับว่า “และ” ในทางดนตรี	
Calque การแปลคำต่อคำหรือการแปลยืม	Unlike works of art that can be bought and sold, or “canned” performances on film and television, (p. xii)	ซึ่งแตกต่างจากงานศิลปะจำพวกงาน “ลิปซิงค์” (canned) ที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไปในภาพยนตร์และโทรทัศน์ (น. xiv)
	คำอธิบาย: ผู้แปลได้สร้างคำศัพท์ใหม่เพื่อสื่อสารในบริบทเดียวกัน เช่น “canned” performances นั้นเป็นคำแสดงทางศิลปะการแสดง ซึ่งหมายถึงงานที่ผลิตซ้ำ หรืองานที่ลอกเลียนแบบ ผู้แปลจึงใช้คำว่า จำพวกงาน “ลิปซิงค์” แทน เนื่องจากเป็นคำที่ผู้รับสารคุ้นเคยและเข้าใจได้ชัดเจนที่สุด	
	It is said that the eyes are windows to the soul. (p. 27)	ว่ากันว่าดวงตาเปรียบเสมือนประตูสู่จิตวิญญาณ (น. 33)
	คำอธิบาย: ผู้แปลได้แปลวลีของภาษาต้นฉบับ โดยการใช้วลีของภาษาผู้รับสารที่มีความหมายไปในทิศทางเดียวกัน โดยปรับรูปประโยคจากการแปลตรงตัวว่า “ว่ากันว่าดวงตาเป็นหน้าต่างสู่จิตวิญญาณ” เป็น “ว่ากันว่าดวงตาเปรียบเสมือนประตูสู่จิตวิญญาณ”	
Compensation การแทนที่คำ	One final note. To avoid the awkwardness of “he or she,” I have used he and she alternately as subject. (p. vii)	และสุดท้ายนี้ เพื่อหลีกเลี่ยงความสับสนในการใช้สรรพนามสำหรับ “ผู้ชาย” หรือ “ผู้หญิง” ข้าพเจ้าจะใช้คำว่า “เขา” และ “เธอ” เป็นชื่อเรียกแทน (น. x)

เทคนิค	ประโยคภาษาอังกฤษ (ต้นฉบับ)	ประโยคภาษาไทย
	คำอธิบาย: ผู้แปลใช้คำเพื่อแทนที่คำเดิม เนื่องจากคำว่า “he or she” และ he and she นั้นเมื่อแปลตรงตัวแล้ว อาจจะสร้างความสับสน เนื่องจากความหมายเดิมไม่สะท้อนให้ผู้รับสารเข้าใจถึงความแตกต่างได้	
Description การอธิบาย	the fourth wall was being transgressed physically, with actors invading the space of the audience and audience coming into the playing area. (p. xiii)	ในการแสดงแบบเดอะ โฟท วอลล์ (The fourth wall) หรือ “กำแพงที่ 4” เป็นคำเปรียบเทียบของการแสดงละครเวทีที่เราจะเห็นนักแสดงต่าง ๆ พุดคุยกัน เพียงแค่สามมุมเท่านั้น นั่นคือมุมซ้าย มุมขวา และมุมด้านหลังเท่านั้น เนื่องจากมุมด้านหน้าคือมุมสำหรับผู้ชมที่จะทำได้เพียงแค่รับชมเท่านั้น แต่ก็มีบ้างที่การแสดงแต่ละครั้งนักแสดงเลือกที่จะทำลายกำแพงด้านหน้าหรือเรียกว่ากำแพงที่สี่เพื่อสร้างความประหลาดใจและความแปลกใหม่ให้กับผู้ชมและผู้ชมสามารถเข้ามาในพื้นที่เวทีได้ (น. xv)
	คำอธิบาย: ผู้แปลได้อธิบายเสริมเพื่อสื่อความหมายถึงลักษณะของการแสดงแบบเดอะ โฟท วอลล์ ซึ่งเป็นลักษณะของการแสดงประเภทหนึ่งที่ไม่ใช้ชื่อชุดการแสดง	
Discursive creation การสร้างวาทกรรม	CLICHÉS (p. 89)	ซ้ำ ๆ ซาก ๆ (น. 110)
	คำอธิบาย: โดยทั่วไปกลุ่มคนด้านศิลปะการแสดงมักจะใช้คำทับศัพท์ว่า “คลิเซ่ คลิเซ่” ซึ่งอธิบายถึงแนวคิดของการแสดงที่พบเห็นบ่อยครั้ง อาจเรียกได้ว่าเป็นมุกเก่า ๆ ที่ใช้เป็นประจำ อย่างไรก็ตามผู้แปลต้องการหลีกเลี่ยงทับศัพท์ จึงใช้สำนวน “ซ้ำ ๆ ซาก ๆ” แทนคำว่า “CLICHÉS” เพื่ออธิบายถึงการใช้ท่าทางการเคลื่อนไหวซ้ำ ๆ เพื่อสร้างความน่าสนใจ ดังนั้นผู้แปลจึงเลี่ยงการแปลว่า “โบราณ หรือน่าเบื่อ” ซึ่งมีความหมายเชิงลบ	
Established equivalent การใช้คำ ที่มีนัยเดียวกัน	As with every new effort, this book owes immeasurably to the work of those who have paved-or. in this case, tramped the way, from Viola Spolin's beautifully elaborated problem-solving methods to the come-what-may performances of the Grand Union. (p. xiv)	นับว่าเป็นพลังขับเคลื่อนใหม่ๆ หนังสือเล่มนี้เป็นการรวบรวมองค์ความรู้ของเหล่าผู้มีคุณูปการต่อศิลปะการแสดง รวมไปถึงแนวทางการแก้ปัญหาของวิลลา สปอลิน และผลงานการแสดงที่ผ่านมาของคณะเดอะ แกรนด์ ยูเนียน (น. xvi)
	คำอธิบาย: ผู้แปลเลือกที่จะไม่แปลตรงตัว เนื่องจากจะทำให้ลักษณะของข้อความนั้นเป็นสำนวนภาษาพูด ผู้แปลจึงเลือกสร้างประโยคใหม่ที่มีนัยเดียวกันในภาษาของผู้รับสาร	
Generalization การใช้คำ ที่มีลักษณะทั่วไป	Sides of the space (p. 120)	ปีกเวที... (น. 151)
	คำอธิบาย: ผู้แปลใช้คำที่มีลักษณะโดยทั่วไปที่เรียกพื้นที่ด้านข้างของเวทีว่า “ปีกเวที” ซึ่งเป็นคำที่ผู้รับสารโดยทั่วไปทราบ	

เทคนิค	ประโยคภาษาอังกฤษ (ต้นฉบับ)	ประโยคภาษาไทย
Linguistic amplification การขยายคำตามหลักภาษา	The space should not be cluttered with too much activity. Everyone should pay attention to the use of space in traveling, the distribution and design of the group. (p. 40)	พื้นที่นี้ไม่ควรมีหลายเหตุการณ์มากเกินไปจนดูวุ่นวาย ทุกคนควรใส่ใจกับการใช้พื้นที่ในการเคลื่อนที่ การกระจายตัว และการออกแบบรูปร่างของกลุ่ม (น. 49)
	คำอธิบาย: ผู้แปลได้ขยายคำโดยเพิ่มเติมคำว่า “จนดูวุ่นวาย” ลงไปเพื่อที่จะสื่อสารให้ผู้รับสารเข้าใจว่าสถานการณ์ลักษณะใดที่เข้าใจตรงกันว่าการเคลื่อนไหวนั้นมีหลายเหตุการณ์จนเกินความจำเป็น	
Linguistic compression การลดทอนคำตามหลักภาษา	Dancers pair off, facing each other in their pairs. (p. 5)	นักเต้นจับคู่กันโดยหันหน้าเข้าหากัน (น. 5)
	A line running down the center of the space is designated as the mirror. It may help to chalk or tape the line for visibility. (p. 7)	ใช้ชอล์กวาดหรือเทปกาวสร้างแนวเส้นตรงกลางของพื้นที่ที่กำหนดให้เสมือนเป็นกระจก (น. 7)
	คำอธิบาย: ผู้แปลเว้นการไม่แปลข้อความบางส่วน เนื่องจากข้อความในส่วนแรกนั้นมีความหมายที่สมบูรณ์ในภาษาผู้รับสารแล้ว	
Particularization การให้ลักษณะเฉพาะ	movement phrase (p. 77) pure form (p. 90) ABA form (p. 104)	ชุดท่าเคลื่อนไหว (น. 99) ท่าทางบริสุทธิ์ (น. 112) รูปแบบ ABA (น. 129)
	คำอธิบาย: ผู้แปลใช้คำหรือสร้างคำที่มีความหมายที่เป็นลักษณะเฉพาะและเจาะจงเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้รับสารเข้าใจคลาดเคลื่อน เช่น “ชุดท่าเคลื่อนไหว” ในที่นี้จะหมายถึงท่าเคลื่อนไหวที่ร้อยเรียงเป็นชุด “ท่าทางบริสุทธิ์” ที่หมายถึงท่าทางที่ไม่มีความหมาย เป็นเพียงท่าทางเพื่อความสวยงามเท่านั้น และ “รูปแบบ ABA” ที่หมายถึงลำดับของการเรียงชุดท่าเคลื่อนไหวในชุดที่ 1 ตามด้วยชุดที่ 2 และปิดท้ายด้วยชุดที่ 1 อีกครั้งหนึ่ง	
Reduction การลดความ	Although humans are built more or less symmetrically, they rarely find themselves in symmetrical positions. Sitting, people cross their legs... (p. 40)	แม้ว่ามนุษย์จะถูกสร้างขึ้นอย่างสมมาตร แต่ก็ไม่ค่อยพบว่าตัวเองนั้นอยู่ในตำแหน่งสมมาตรได้ตลอดเวลา เช่น การนั่งไขว่ห้าง... (น. 50)
	“both of them at once...” (p. 59)	“ทั้งคู่” (น. 79)
	คำอธิบาย: ผู้แปลลดข้อมูลบางส่วนโดยใช้คำในภาษาผู้รับสารที่เป็นที่เข้าใจโดยทั่วกันโดยไม่จำเป็นต้องแปลเพื่อการอธิบายให้เห็นภาพ	
Substitution การใช้คำแทนที่	However, people began to keep time, one imagines the eerie thrill they felt as they found themselves aware of hearing a beat from the outside and of taking a step from the inside, both of them at once... (p. 59)	โดยทั่วไปแล้ว ผู้คนมักที่จะรักษาเวลา ใครๆ ก็ต่างจินตนาการถึงความตื่นเต้นเมื่อพวกเขาได้สัมผัสหรือรับรู้ได้เมื่อตนเองได้ยินเสียงจังหวะจากภายนอก และมันก้าวจากข้างในที่จะก้าวพร้อมกัน... (น. 74)
	คำอธิบาย: ผู้แปลเลือกการใช้คำว่า “โดยทั่วไปแล้ว” ที่มีความหมายแตกต่างแทนที่ข้อความ “However” ต้นฉบับ เนื่องจากรูปประโยคนี้มีความแตกต่างของสำนวนของภาษาต้นฉบับ	

เทคนิค	ประโยคภาษาอังกฤษ (ต้นฉบับ)	ประโยคภาษาไทย
	หากแปลตรงตัวแล้วจะทำให้เกิดความสับสนตามหลักภาษาผู้รับสารได้ เนื่องจากคำว่า “However” นั้นเป็นคำขึ้นต้นประโยคโดยไม่มีประโยคก่อนหน้า	
Transposition การเปลี่ยน ไวยากรณ์	How long is long? (p. 79)	“ระยะเท่าไรที่เรียกว่านาน” (น. 99)
	คำอธิบาย: ผู้แปลปรับโครงสร้างไวยากรณ์เพื่อที่จะสื่อสารประเด็นเรื่องความยาวของระยะซึ่งในบริบทนี้ไม่สามารถใช้เทคนิคการแปลตรงตัว (Literal translation)	
Variation การแปรเปลี่ยน	The series of duets should emphasize a literal interpretation of the words. In this case, the words can have dramatic connotations, as a series, “Hold me,” “I’m leaving,” “Someone’s at the door, Let me in!” (p. 95)	การเน้นคู่ควรเน้นการตีความหมายของข้อความ ในกรณีนี้คำสามารถมีความหมายที่น่าทึ่ง โดยแสดงออกมาเป็นท่าชุด การเคลื่อนไหว เช่น “รับฉันที่เกิด” “ฉันจะไป” “มีใครอยู่ที่ประตูไหม ให้ฉันเข้าไปที!” เป็นต้น (น. 117)
	คำอธิบาย: ผู้แปลปรับคำโดยการสอดแทรกสำเนียงในภาษาผู้รับสาร เพื่อสะท้อนให้เข้าถึงน้ำเสียง อากัปกิริยา และสถานการณ์ที่เกิดขึ้น	

7. สรุปผล

การแปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยในหนังสือ “การเต้นอิมโพรไวส์” โดยใช้เทคนิคของโมลินาและอัลบิร พบว่าเทคนิคนี้เป็นการแจกแจงเทคนิคการแปลอย่างละเอียดโดยครอบคลุมไปถึงการแปลแบบตรงตัวและการแปลอ้อม ซึ่งผู้เขียนใช้การแปลอ้อมเป็นหลักในการแปล โดยไม่ได้อาศัยรูปแบบหรือลักษณะโครงสร้างของไวยากรณ์ต้นฉบับ แต่ยังคงจำเป็นต้องทำความเข้าใจบริบท หรือความหมายของภาษาต้นฉบับเป็นอย่างดี ประกอบกับประสบการณ์ในฐานะศิลปินและนักวิชาการด้านศิลปะการแสดง เพื่อการตีความ สรุปความ หรือเรียบเรียงคำขึ้นใหม่ เพื่อที่จะสามารถถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาของผู้รับสารได้

การแปลหนังสือ “การเต้นอิมโพรไวส์” ผู้เขียนได้ใช้เทคนิคของโมลินาและอัลบิร (Molina & Albir, 2002) ในการแปล จำนวน 16 เทคนิคจาก 18 เทคนิค ได้แก่ 1) การดัดแปลง 2) การขยายความ 3) การแปลยืมคำ 4) การแปลคำต่อคำ 5) การแทนที่คำ 6) การอธิบาย 7) การสร้างวาทกรรม 8) การใช้คำที่มีนัยเดียวกัน 9) การใช้คำที่มีลักษณะทั่วไป 10) การขยายคำตามหลักภาษา 11) การลดทอนคำตามหลักภาษา 12) การให้ลักษณะเฉพาะ 13) การลดความ 14) การใช้คำแทนที่ 15) การเปลี่ยนไวยากรณ์ 16) การแปรเปลี่ยน และมี 2 เทคนิคที่ไม่ได้ใช้ ได้แก่ การแปลตรงคำ (Literal translation) และการแทนที่มุ่มมอง (Modulation) เนื่องจากผู้เขียนมีความเห็นว่า การแปลตรงคำนั้นไม่สอดคล้องกับโครงสร้างประโยคในภาษาไทยและการแทนที่มุ่มมองนั้นอาจเหมาะสมกับบทกลอนหรือบทละครดัดแปลงที่จำเป็นต้องปรับสำนวนและเลือกใช้สำนวนในบริบทของผู้รับสาร หากผู้แปลแปลไปแล้วอาจจะสร้างความสับสนให้แก่ผู้รับสารได้

สำหรับเทคนิคการแปลที่ผู้เขียนใช้แปลบ่อยครั้งคือ การดัดแปลง (Adaptation) การขยายความ (Amplification) การแปลยืมคำ (Borrowing) และการแทนที่คำ (Compensation) ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติแล้วพบว่าหนึ่งประโยคนั้นสามารถมีได้มากกว่า 1 เทคนิคขึ้นไป เพื่อที่จะสามารถทำให้รูปประโยคนั้นมีความสมบูรณ์มากขึ้น อีกประการหนึ่ง หนังสือเล่มนี้ประกอบด้วยศัพท์เฉพาะทางศิลปะการแสดง

ซึ่งจำเป็นต้องใช้คำทับศัพท์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อาทิ การแปลชื่อศิลปิน ชื่อคณะเต็นรำ ชุดการแสดง ชื่อประเภทการแสดง ศัพท์เฉพาะทางดนตรี นอกจากนี้ยังมีคำบางคำที่ให้ความหมายต่างบริบท เช่น คำว่า “Space” ซึ่งในมิติของการเต็นรำแล้ว คำนี้จะให้ความหมายที่แตกต่างในแต่ละสถานการณ์ บ้างแปลว่า “พื้นที่” ในที่นี้อาจหมายถึง “เวที” หรือ “พื้นที่ของเต็นรำ” บ้างก็แปลว่า “พื้นที่บนอากาศ” ใช้ในสถานการณ์เมื่อนักเต็นกระโดดลอยตัว บ้างก็แปลว่า “ช่องว่าง” ของร่างกายในสถานการณ์ที่นักเต็นเคลื่อนไหวผ่านช่องว่างของร่างกายตนเอง หรือช่องว่างที่เกิดขึ้นจากระยะห่างของนักเต็นสองคน ซึ่งหากแปลผิดพลาดหรือใช้การแปลคำต่อคำก็จะทำให้ผู้รับสารเข้าใจไปคนละทิศทาง

อนึ่ง หนังสือแปลเรื่อง “การเต็นอิมโพรไวส์” นี้เป็นผลงานวิชาการของผู้เขียน ได้ผ่านขั้นตอนการพิจารณาประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ 3 คนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงชี้ให้เห็นว่างานแปลหนังสือ “การเต็นอิมโพรไวส์” นั้นเป็นงานแปลที่มีคุณภาพสอดคล้องกับนาบาบัน, นูเรนี, และสุมาร์ดีโอโน (Nababan, Nuraeni, & Sumardiono, 2012) ทั้ง 3 ประการ ดังนี้

1) ความถูกต้องแม่นยำ (Accuracy) มีความเข้าใจอันลึกซึ้งในตัวบท แบบแผนทางความคิดและหรือต้นฉบับ และบ่งชี้ถึงความสามารถในการสื่อความหมายในระดับสูงมาก มีการศึกษาวิเคราะห์และตีความทั้งตัวบทบริบทของตัวงานอย่างละเอียดลึกซึ้งในลักษณะที่เทียบได้กับผลงานวิชาการอื่น มีการอธิบายเชิงวิชาการในรูปแบบต่างๆ อย่างเหมาะสม

2) ความสามารถในการอ่าน (Readability) มีการเรียบเรียงได้อย่างถูกต้องและสอดคล้องกับต้นฉบับ โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและสามารถนำไปปฏิบัติได้

3) การยอมรับ (Acceptability) เป็นงานแปลที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายในด้านศิลปะการแสดง สามารถสื่อสารและเชื่อมโยงให้ผู้รับสารเข้าใจในสถานการณ์ต่างๆ ได้ตรงกัน เป็นหนังสือที่ยังไม่เคยมีการตีพิมพ์เป็นภาษาไทยมาก่อน ซึ่งเนื้อหาในหนังสือเป็นประโยชน์ต่อวงการวิชาชีพทางนาฏศิลป์และศิลปะการแสดง อย่างไรก็ตามหนังสือเล่มนี้ควรมีการปรับแก้ไขโครงสร้างรูปประโยคภาษาไทยให้มีความเป็นวิชาการมากขึ้นในบางส่วนจะทำให้งานนี้มีคุณภาพมากขึ้นและเป็นประโยชน์กับผู้อ่านในการนำไปใช้ในอนาคต

8. ข้อเสนอแนะ

1. การแปลหนังสือ “การเต็นอิมโพรไวส์” เป็นการแปลหนังสือเฉพาะด้าน ดังนั้นนอกจากผู้แปลจะสามารถแปลได้อย่างถูกต้องตามหลักภาษาศาสตร์แล้ว ควรจะต้องมีประสบการณ์ตรงด้วย เพื่อที่จะสามารถเห็นภาพและถ่ายทอดให้กับผู้รับสารที่ต่างวัฒนธรรมได้

2. การแปลด้วยวิธีการเขียนเชิงวิชาการนั้นทำให้มีคุณภาพมากขึ้น อย่างไรก็ตาม วัตถุประสงค์การแปลนั้นขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายเป็นหลัก หากกลุ่มเป้าหมายเป็นบุคคลทั่วไป หรือกลุ่มนักเต้นที่ไม่คุ้นชินกับภาษาวิชาการก็อาจจะเข้าใจได้ยาก หรือหากในการปฏิบัติจริงต้องการอธิบายซ้ำ ดังนั้นผู้แปลอาจจำเป็นต้องเลือกใช้ภาษาที่กลุ่มเป้าหมายเข้าใจได้ง่าย

รายการอ้างอิง

- ธัญญา ธัญชัย. (2561). *การแปล (Translation)*. สืบค้นจาก <https://erp.mju.ac.th/articleDetail.aspx?qid=828>.
- ประกาศ ก.พ.อ. เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ พ.ศ. 2564. (2565). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 39 ตอนพิเศษ 4 ง (22-50)*.
- มอร์เกนรอต, จอยส์. (2565). *การเต้นอิมโพรไวส์ (ภัชกรชา แก้วพลอย, ผู้แปล)*. ชลบุรี: โอโทะ เพรส จำกัด.
- House, J. (2015). *Translation as communication across languages and cultures*. Retrieved from <https://books.google.com>.
- Malmkjaer, K. (2017). *The Routledge Handbook of Translation Studies and Linguistics*. London: Routledge.
- Molina, L., & Albir, A. H. (2002). Translation technique revisited: A Dynamic and functionalist approach. *Meta Journal des Traducteurs*, 47(4), 498-512.
- Morgenroth, J. (1987). *Dance Improvisations*. Pennsylvania: University of Pittsburgh Press.
- Nababan, M., Nuraeni, A., & Sumardiono. (2012). Pengembangan model penilaian kualitas terjemahan. *Kajian Linguistik dan Sastra*, 24(1), 39-57.
- Nida, E. A. & Taber, C. R. (1982). *The Theory and practice translation*. Leiden: E.J. Brill.
- Osman, A. (2017). *Definition of translation*. Retrieved from <https://translationjournal.net/October-2017/definition-of-translation.html>.
- Vinay, J. P., & Darbelnet, J. (1977). *Stylistique comparée du français et de l'anglais* (French Edition). Paris: Beauchemin.

จริยธรรมการตีพิมพ์ผลงานในวารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ

1. บทบาทและหน้าที่ของผู้เขียน

1. ผู้เขียนต้องรับรองว่าผลงานที่ส่งมาเพื่อเสนอพิจารณาตีพิมพ์เป็นผลงานใหม่ ไม่เคยตีพิมพ์ที่ได้มาก่อนและไม่อยู่ระหว่างส่งให้วารสารอื่นพิจารณาในเวลาเดียวกัน
2. ผู้เขียนต้องรายงานข้อมูลตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจริง ไม่บิดเบือนข้อมูล หรือให้ข้อมูลเท็จ
3. ผู้เขียนต้องอ้างอิงผลงานของผู้อื่นและผลงานของตนเอง หากมีการนำผลงานเหล่านั้นมาใช้ในผลงานของตน รวมทั้งระบุในรายการอ้างอิงท้ายบทความ
4. ผู้เขียนต้องเขียนบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบที่กำหนดไว้ใน “ข้อแนะนำในการส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ”
5. ผู้เขียนที่มีชื่อปรากฏในบทความทุกคนต้องเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการจริง
6. ผู้เขียนต้องระบุแหล่งทุนที่สนับสนุนการวิจัย (หากมี) โดยระบุมาพร้อมกับบทความที่เสนอพิจารณาตีพิมพ์
7. ผู้เขียนต้องระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (หากมี) โดยระบุมาพร้อมกับบทความที่เสนอพิจารณาตีพิมพ์

2. บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ

1. ผู้ประเมินบทความต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความที่ส่งมาเพื่อเสนอพิจารณาตีพิมพ์แก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้อง ในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ
2. หลังจากได้รับบทความจากกองบรรณาธิการวารสาร หากผู้ประเมินบทความตระหนักว่าอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียน เช่น เป็นผู้ร่วมโครงการ รู้จักผู้เขียนเป็นการส่วนตัว หรือเหตุผลอื่นๆ ที่ทำให้ไม่สามารถให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างเป็นอิสระได้ ผู้ประเมินบทความควรแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบ และปฏิเสธการประเมินบทความนั้นๆ
3. ผู้ประเมินบทความควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาในบทความที่มีต่อสาขานั้นๆ องค์กรความรู้ใหม่ คุณภาพของการวิเคราะห์และความเข้มข้นของผลงาน ไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวมาเป็นเกณฑ์ในการประเมินบทความ
4. ผู้ประเมินบทความควรระบุผลงานที่สอดคล้องกับบทความที่กำลังประเมิน แต่ผู้เขียนไม่ได้อ้างถึงเข้าไปในการประเมินบทความด้วย นอกจากนี้หากมีส่วนใดของบทความที่มีความซ้ำซ้อนกับผลงานอื่นๆ ผู้ประเมินบทความควรแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบด้วย

3. บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการวารสาร

1. บรรณาธิการวารสารมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารที่ตนรับผิดชอบ
2. บรรณาธิการวารสารต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียนและผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้อง ในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ
3. บรรณาธิการวารสารต้องตัดสินใจคัดเลือกบทความมาตีพิมพ์หลังจากผ่านกระบวนการประเมินบทความแล้ว โดยพิจารณาจากความสำคัญ ความใหม่ ความชัดเจน และความสอดคล้องกับเนื้อหาและนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ
4. บรรณาธิการวารสารต้องไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ในวารสารอื่นมาแล้ว
5. บรรณาธิการวารสารต้องไม่ปฏิเสธการตีพิมพ์บทความ เพราะความสงสัยหรือไม่แน่ใจ โดยให้ผู้เขียนหาหลักฐานมาพิสูจน์ข้อสงสัยนั้นๆ ก่อน
6. บรรณาธิการต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียน ผู้ประเมินบทความ และผู้บริหาร
7. บรรณาธิการต้องตรวจสอบบทความในด้านการคัดลอกผลงานผู้อื่น (plagiarism) อย่างจริงจัง เพื่อให้แน่ใจว่าบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น หากตรวจพบการคัดลอกผลงานของผู้อื่น บรรณาธิการวารสารต้องหยุดกระบวนการประเมินและติดต่อผู้เขียนเพื่อขอคำชี้แจง เพื่อประกอบการพิจารณา “ตอบรับ” หรือ “ปฏิเสธ” การตีพิมพ์บทความนั้นๆ

Publication Ethics

1. An author's roles and responsibilities

1. An author must guarantee that the submitted work is original and has never been published or submitted to other journals while being submitted to our journal.
2. An author must report information faithfully without disinforming or misinforming.
3. An author must provide correct in-text citation and reference citation, including self-citation where applicable.
4. An author must strictly follow the format of our journal (as detailed under Submission Guide).
5. Every author listed in an article must be involved in the writing process of the article.
6. In case that a submitted article is funded, an author must inform our journal of any sources of funding for that article.
7. An author must identify conflicts of interest (if any) when submitting their article to our journal.

2. A reviewer's roles and responsibilities

1. A reviewer must keep the information about the reviewed article confidential and must not reveal this information to others during the reviewing process.
2. After receiving an article from our editorial board, if a reviewer notices any conflicts of interest, such as the reviewer being part of the same research project, or any other reasons that might prevent the reviewer from providing comments honestly and impartially, the reviewer should inform our editorial board and abstain from reviewing the article.
3. A reviewer should accept to review an article within their areas of expertise. When reviewing, they should consider the academic merits of the article: for example, the substantiality of the article; the quality of the data analysis; its contributions to new knowledge; or the impact on its own field. A reviewer must not let their opinions on personal matters affect the review of the article.
4. A reviewer should make suggestions for inclusion of any related studies which are not included in the reviewed article. In addition, if the reviewer notices any plagiarism in the reviewed article, a reviewer should inform the editor.

3. The editor's roles and responsibilities

1. The editor is in charge of controlling the quality of the articles published in the journal.
2. The editor must not reveal the information about the authors and the reviewers to anyone who is not involved in the review during the entire process.
3. The editor needs to make publication decisions based on the reviewed articles' academic novelty, merits and contributions, as well as their suitability for the journal content and their compliance with the journal policies.
4. The editor must not publish an article which has already been published in other journals.
5. The editor must not reject an article without first consulting its author regarding the questions that may have arisen, or without giving the author an opportunity to clarify or provide further supporting evidence.
6. The editor must not have conflicts of interest with an author, a reviewer, or the board of committee.
7. The editor must check for plagiarism carefully. If any plagiarism is found, the editor must stop the process of article review and contact the author of that article for their clarification immediately as part of the decision whether to "accept" or "reject" the article.

ข้อแนะนำในการส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ

1. การจัดเตรียมต้นฉบับ

บทความที่จะเสนอตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์วิชาการต้องเป็นบทความวิจัย (research article) บทความวิชาการ (academic article) บทความปริทรรศน์ (review article) หรือบทวิจารณ์หนังสือ (book review) เนื้อหาของบทความต้องเกี่ยวกับสาขาวิชามนุษยศาสตร์หรือสาขาวิชาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ ภาษา ภาษาศาสตร์ การเรียนการสอนภาษา การแปล วรรณคดี คติชนวิทยา ประวัติศาสตร์ ปรัชญาและศาสนา นิเทศศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ ดนตรี ศิลปะการแสดง ทัศนศิลป์และการท่องเที่ยว

บทความต้องเขียนเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ หากผู้เขียนบทความไม่ใช่เจ้าของภาษา บทความต้องได้รับการตรวจทานและแก้ไขภาษาจากผู้อ่านที่เป็นเจ้าของภาษาก่อนส่งมายังกองบรรณาธิการ ความยาวของต้นฉบับไม่ควรเกิน 20 หน้ากระดาษ A4

บทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ต้องระบุข้อมูล ชื่อบทความ บทคัดย่อ คำสำคัญอย่างน้อย 3 คำ ชื่อผู้เขียน และหน่วยงานต้นสังกัด ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ การอ้างอิงในบทความต้องทำตามระบบ APA อย่างเคร่งครัด (สามารถดูรายละเอียดได้ที่ American Psychological Association. (2010). *Publication manual of the American Psychological Association* (6th ed.). Washington, DC: Author. หรือดูรายละเอียดที่ นันทพร ณะกุลบริภัณฑ์. (2558). *การอ้างอิงและการเขียนรายการเอกสารอ้างอิงตาม แบบ APA ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

2. การอ้างอิงและการเขียนเอกสารอ้างอิง

กรณีที่ผู้เขียนต้องระบุแหล่งที่มาของข้อมูลในเนื้อเรื่อง ให้ใช้วิธีการอ้างอิงในส่วนเนื้อเรื่องแบบนาม-ปี (author-date in-text citation) โดยระบุชื่อผู้แต่ง ปีพิมพ์ของเอกสารและเลขหน้าของเอกสารที่อ้าง เพื่อบอกแหล่งที่มาของข้อความนั้น หากผู้เขียนผลงานที่อ้างอิงเป็นชาวไทย ให้ระบุชื่อและนามสกุล ส่วนผู้เขียนผลงานที่อ้างอิงเป็นชาวต่างประเทศ ให้ระบุเฉพาะนามสกุล เช่น

วิทยา ศักยภินันท์ (2548, น. 34) กล่าวไว้ว่า... หรือ

ลักษณะดังกล่าวพบได้ในการอนุมานแบบนิรนัย (วิทยา ศักยภินันท์, 2548, น. 34)

ซาอิด (Said, 1978, p. 15) มีข้อเสนอทางวิชาการในประเด็นนี้ว่า...

ทั้งนี้ให้มีการอ้างอิงส่วนท้ายเล่ม (reference citation) ในรูปแบบของเอกสารอ้างอิง (References) โดยจัดเรียงรายการเอกสารตามลำดับอักษร และแสดงรายการอ้างอิงภาษาไทยก่อนรายการอ้างอิงภาษาอังกฤษ โดยมีตัวอย่างการเขียนรายการเอกสารอ้างอิง ดังนี้

2.1 หนังสือ

กฤษดาวรรณ หงส์ลดารมภ์, และจันทิมา เอี่ยมมานนท์ (บ.ก.). (2549). *มองสังคมผ่านวาทกรรม*.
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นันทพร ณะกุลปริทัศน์. (2558). *การอ้างอิงและการเขียนรายการเอกสารอ้างอิงตามแบบ APA ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2550). *หลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาจีนและภาษาฮินดี*. กรุงเทพฯ:
ราชบัณฑิตยสถาน.

American Psychological Association. (2010). *Publication manual of the American Psychological Association* (6th ed.). Washington, DC: Author.

Bressler, C. E. (2011). *Literary criticism: An introduction theory and practice* (5th ed.).
Boston: Pearson Education.

Comrie, B. (Ed.). (1990). *Major languages of East and South-East Asia*. London: Routledge.

Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. Chicago & London:
The University of Chicago Press.

2.2 หนังสือแปล

คิโยซากิ, อาร์. ที. (2545). *พอร์วายนลูก 5: โรงเรียนสอนธุรกิจ* (พิบูลย์ ดิษฐ์อุตม, ผู้แปล).
กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.

Laplace, P. S. (1951). *A philosophical essay on probabilities* (F. W. Truscott, &
F. L. Emory, Trans.). New York, NY: Dover.

2.3 บทหรือบทความในหนังสือ

จันทิมา เอี่ยมมานนท์. (2549). ปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาษา วาทกรรม และอัตลักษณ์ของผู้ติดเชื้อ/
ผู้ป่วยเอดส์: การศึกษาเชิงปฏิสัมพันธ์วิเคราะห์. ใน กฤษดาวรรณ หงส์ลดารมภ์
และจันทิมา เอี่ยมมานนท์ (บ.ก.), *มองสังคมผ่านวาทกรรม* (น. 49-76). กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Fairclough, N. (1997). Technologisation of discourse. In C. R. Caldas-Coulthard & M. Coulthard (Eds.), *Texts and practices: Readings in critical discourse analysis* (pp. 71-83). London: Routledge.

2.4 บทความในวารสาร

ภคภต เทียมทัน. (2565). คำสอนในภาษาไทยใหญ่: กรณีศึกษาพื้นที่เมืองแสนหวี ฉบับหอคำเมืองใหญ่. *วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ*, 29(1), 167-188.

Robertson, S. (2005). What law got to do with it?. *Journal of the History of Sexuality*, 14(1), 161-185.

2.5 บทความในหนังสือพิมพ์

โสภิต ทองปาน. (2544, 15 มกราคม). การพัฒนาชนบทในอดีต. *มติชน*, น. 6.

Schwartz, J. (1993, September 30). Obesity affects economic, social status. *The Washington Post*, p. A1.

2.6 วิทยานิพนธ์

จารุวรรณ พุ่มพฤษ. (2536). การวิเคราะห์กลอนกลบทไทยด้วยระเบียบวิธีวิจัยทางภาษาศาสตร์ (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

Nelsol, M. A. (2000). *Corpus-based study of business English and business English teaching materials* (Unpublished doctoral dissertation). University of Manchester, Manchester.

2.7 ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

สถาบันไทใหญ่ศึกษา. (2559, 21 ธันวาคม). ประวัติความเป็นมาของชนชาติไตโดยสังเขป. สืบค้นจาก <http://www.taiyai.org/2011/index.php?page=4c2378500328311c7354592d47cc700d&r=3&id=284>.

Livingstone, S. (2004). *What is Media Literacy?*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/30521219_What_is_media_literacy.

2.8 บทสัมภาษณ์

แดง จันทร์สืบ. (2560, 7 มีนาคม). แม่เพลงบ้านวัดบางน้อย ตำบลเจ๊ะเห
อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส. [บทสัมภาษณ์].

Ross, R. (1980, 5 May). Associate Director, Cornell University Libraries. [Interview].

3. ตัวอักษรและรูปแบบการพิมพ์

3.1 ระยะขอบ

การตั้งระยะขอบกระดาษ ให้ดังดังนี้					
ด้านบน	1	นิ้ว	ด้านล่าง	1	นิ้ว
ด้านซ้าย	1.5	นิ้ว	ด้านขวา	1	นิ้ว

3.2 รูปแบบและขนาดตัวอักษร

ส่วนของบทความ	การจัดขีดขอบ	ลักษณะตัวอักษร	แบบอักษร	ขนาดอักษร (พอยต์)
ชื่อบทความ	กลางหน้ากระดาษ	ตัวหนา	Browallia New	18
หัวข้อ	ขีดซ้าย	ตัวหนา	Browallia New	17
เนื้อความ	จัดพอดีหน้า	ปกติ	Browallia New	15
การเน้นความ	-	ตัวเอียง	Browallia New	15

3.3 การนำเสนอข้อมูลด้วยตาราง (table)

ข้อความในตารางใช้รูปแบบอักษร Browallia New ขนาด 14 พอยต์ หรือสามารถปรับขนาดตัวอักษรให้เหมาะสม
กับข้อมูล ใส่เลขลำดับตารางและชื่อตารางไว้ด้านบนตาราง และจัดระยะขีดซ้าย โดยจัดรูปแบบอักษรดังนี้
เลขลำดับตารางใช้อักษรตัวปกติ และชื่อตารางใช้อักษรตัวเอียง (italic) เช่น

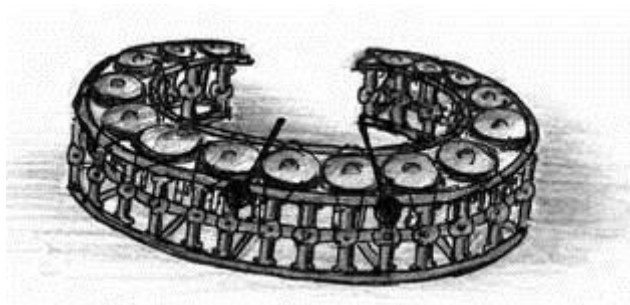
ตารางที่ 2

การเปลี่ยนแปลงด้านคำศัพท์การประกอบอาหารไทยถิ่นเหนือในกลุ่มศัพท์ที่ยังคงใช้ทั้ง 3 ช่วงอายุ

คำศัพท์การประกอบอาหารไทย ถิ่นเหนือ	คำศัพท์อื่นที่พบจากการสัมภาษณ์		
	ช่วงอายุที่ 1	ช่วงอายุที่ 2	ช่วงอายุที่ 3
อ่อง	ข้าว	ข้าว	ข้าว
	-	ผัด	ผัด

3.4 การนำเสนอข้อมูลด้วยรูปภาพ (figure) ได้แก่ กราฟ (graph) แผนผัง/ ผังภูมิ (chart) แผนที่ (map) ภาพวาด (drawing) ภาพถ่าย/ รูปภาพ (photograph/ picture)

ระบุนหมายเลขรูปภาพและชื่อรูปภาพไว้ใต้รูปภาพ โดยใช้รูปแบบอักษร Browallia New ขนาด 14 และจัดระยะแบบกลางหน้ารูปภาพหรือกลางรูปภาพ โดยจัดรูปแบบอักษรดังนี้ เลขลำดับภาพใช้อักษรตัวเอียง (italic) และชื่อภาพใช้อักษรตัวปกติ เช่น

ภาพที่ 2. ฆ้อง (ดัดแปลงจากสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2559)

4. การแบ่งหัวข้อในบทความ

ต้นฉบับบทความควรแบ่งหัวข้อหลักเป็นสัดส่วนและกำกับหัวข้อหลักและหัวข้อย่อยด้วยระบบตัวเลข โดยจัดรูปแบบให้เป็นไปตามรูปแบบดังนี้

1. หัวข้อลำดับที่ 1

หัวข้อลำดับที่ 1 พิมพ์ด้วยอักษรตัวหนา (bold) ขนาด 17 พอยต์ จัดชิดซ้าย เว้นบรรทัดด้านบนสองบรรทัดและเว้นบรรทัดด้านล่างหนึ่งบรรทัด

1.1 หัวข้อลำดับที่ 1.1

หัวข้อลำดับที่ 1.1 พิมพ์ด้วยอักษรตัวหนา (bold) ขนาด 16 พอยต์ จัดชิดซ้าย เว้นบรรทัดด้านบนหนึ่งบรรทัด และเว้นบรรทัดด้านล่างหนึ่งบรรทัด

1.1.1 หัวข้อลำดับที่ 1.1.1

หัวข้อลำดับที่ 1.1.1 พิมพ์ด้วยอักษรตัวปกติ ขนาด 15 พอยต์ จัดชิดซ้าย เว้นบรรทัดด้านบนหนึ่งบรรทัดและบรรทัดด้านล่างตามด้วยเนื้อความทันที

5. การส่งต้นฉบับ

ผู้สนใจสามารถส่งบทความออนไลน์ผ่านระบบฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลางของประเทศไทย (Thai Journals Online) ได้ที่ <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/abc>

